ISSN 1899-5829

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Medical Library Forum

R. 5 2012 Nr 1(9)

Czasopismo współfinansowane przez uczelnie medyczne: Bydgoszcz – CM UMK, Gdańsk – GUMed, Lublin – UM, Łodź – UM, Poznań – UM, Szczecin – PUM, Warszawa – CMKP, Warszawa – WUM, Wrocław – UM

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH – Medical Library Forum: półrocznik / red. nacz. Ryszard Żmuda. Łódź: Uniw. Med., 2012 (Łódź: Druk. i Introlig. „Oprawa"). – 2012 R. 5 nr 1 (9) s. 742, il., portr., tab., wykr., bibliogr., Sum., 24 cm, 300 egz., 50 zł.

Rada Programowa: prof. dr hab. Jacek Bartkowiak - przewodniczący (Łódź), prof. dr hab. Maria Chosia (Szczecin), prof. dr hab. Gerard Drewa (Bydgoszcz)

Członkowie Redakcji: mgr Renata Birska (Lublin), mgr Dagmara Budek (Szczecin), mgr Danuta Dąbrowska-Charytoniuk (Białystok), mgr inż. Anna Grygorowicz (Gdańsk), dr Bożena Jaskowska (Rzeszów), dr Danuta Konieczna (Olsztyn), dr Barbara Niedźwiedzka (Kraków), dr Krzysztof Nierzwicki (Bydgoszcz), dr Krzysztof Noga (Katowice), mgr Ewa Nowak (Katowice) , mgr Aniela Piotrowicz (Poznań), dr Jolanta Przyłuska (Łódź), mgr Renata Seweryniak (Warszawa) - sekretarz redakcji, mgr Renata Sławińska (Wrocław), mgr Irmina Utrata (Warszawa), mgr Anna Uryga (Kraków), dr Ryszard Żmuda (Łódź) - redaktor naczelny

Recenzent: prof. dr hab. Anna Sitarska

Projekt okładki: lic. Agnieszka Gwoździńska

Skład komputerowy: mgr Joanna Krzewińska

Prace techniczne: Jolanta Piechota, Bożena Wcisło

Wersja on-line: mgr Piotr Kołodziejski

Korekta: mgr Barbara Mikulska, mgr Izabela Nowakowska, mgr Anna Strumiłło, Jadwiga Ścierwicka

ISSN 1899-5829

Wydawca: Uniwersytet Medyczny w Łodzi
90–419 Łódź, al. Kościuszki 4
Biuro Promocji i Wydawnictw UM
90–647 Łódź, pl. Hallera 1

Druk: Drukarnia i Introligatornia OPRAWA Sp. z o.o
90–019 Łódź, ul. Dowborczyków 17,
tel. 607 270 411, e-mail: oprawa@oprawa.biz

Adres Redakcji: Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
90-151 Łódź, ul. Muszyńskiego 2, tel. 42 677 92 62, fax 42 679 06 56
e-mail: bg.sekretariat@umed.lodz.pl; http://www.bg.umed.lodz.pl;
http://umed.lodz.pl; http://www.cybra.lodz.pl

SPIS TREŚCI

Forum Bibliotek Medycznych

Maciej B a n a c h : Przedmowa Podsekretarza Stanu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego 7
Ryszard Ż m u d a : Jubileuszowy piąty rocznik Forum Bibliotek Medycznych 8

Artykuły

Zbigniew Ż m i g r o d z k i : Współczesne problemy biblioteki naukowej 11
Maria B u r c h a r d : 10 lat z NUKAT-em 14
Wiesława T y l m a n : Biblioteka Kongresu Stanów Zjednoczonych 24
Lidia M i k o ł a j u k : British Council - tradycyjne i nowoczesne formy działalności..... 44
Marian W a l c z a k : Fundamentalne zmiany kulturowe w wynku medializacji wszystkich obszarów życia społeczno - gospodarczego i jednostkowego 58
Piotr K i e r a c i ń s k i : *Forum Akademickie* 80
Wiesław M a k a r e w i c z , Tadeusz Z a l e s k i : Coroczne spotkania redaktorów gazet akademickich (1993-2012) 89
Henryk H o l l e n d e r : Synat i inni. Komunikacja i informacja naukowa po reformie nauki i szkolnictwa wyższego 123
Aneta J a n u s z k o - S z a k i e l : Cyfrowy świat nauki i kultury. Czy zdołamy go ocalić? 133
Jacek G ł ę b o c k i , Grzegorz P i e t r u s z e w s k i : Koncepcja tworzenia wykazu czasopism do celów punktacji jako rezultat analizy załącznika do komunikatu MNiSW z 19 września 2012 roku 144
Anna G r y g o r o w i c z : Czy jest możliwy jednolity sposób opracowywania danych do oceny jednostek naukowych i innych wniosków? 161
Dariusz K u ź m i n a : Stanowisko dyrektorów Instytutów, Katedry i Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa w sprawie stanowisk w bibliotekach 167
Hanna T a d e u s i e w i c z : Ministerialna Komisja Egzaminacyjna do przeprowadzenia postępowania kwalifikacyjnego dla kandydatów na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji naukowej 173

Ewa D o b r z y ń s k a - L a n k o s z : Opinia Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich w sprawie projektu Ustawy (z dn. 6 marca 2012 r.) o zmianie ustaw regulujących wykonanie niektórych zawodów..... 176
Artur J a z d o n : Zderegulować czy ..... doregulować bibliotekarza (dyplomowanego). Głos w dyskusji, a może....dyskusyjny? 178
Piotr S z e f l i ń s k i : Technologie ITC w Łódzkiej Akademickiej Sieci Bibliotecznej..... 187
Anna W a ł e k : Open Acces w naukach biomedycznych 196
Bogumiła B r u c : Wykorzystanie narzędzi Open Access do popularyzacji wiedzy medycznej wśród pacjentów i ich rodzin..... 206
Barbara G r a l a - K o c i a k : Przewodnik po naukowych źródłach elektonicznych w zakresie stomatologii..... 213

Metodyka pisania dysertacji

Marcin R ó ż a l s k i , Cezary W a t a ł a : Przygotowywanie prac dyplomowych oraz publikacji oryginalnych i przeglądowych w naukach biomedycznych 220

Pokłosie zjazdu naukowego

XXX Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych: Otwarta biblioteka - otwarta nauka. Poznań 10- 12 IX 2012 r. Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Biblioteka Główna. Dyrektor - mgr Aniela Piotrowicz 247

Program s. 249, Sponsorzy s. 253, Atrakcje Poznania s. 254, Referaty i prezentacje: - Aniela P i o t r o w i c z : Przeobrażenia bibliotek uczelni medycznych efektem ścisłej współpracy i wymiany doświadczeń s. 257, Anna G r y g o r o w i c z : Trzydzieści lat minęło jak jeden dzień.... s. 269, Magdalena K o t l a r e k – N a s k r ę t , Olga B a d z i ą g o w s k a : Przyszłość i kierunki rozwoju bibliotek medycznych s. 304, Agnieszka T u p i k o w s k a , Dagmara B u d e k : Organizacja przestrzeni biblioteki, a oczekiwania użytkowników biblioteki uczelnianej s. 309, Piotr K r a j e w s k i , Kamila M a m o r s k a : Frontem do czytelnika, czyli realizacja idei otwartości w Bibliotece Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego s. 320, Irmina U t r a t a , Agnieszka C z a r n e c k a : Film o nowej Bibliotece Głównej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego s. 337, Anna S t r u m i ł ł o : Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi miejscem otwartym na ponadstandardowe oczekiwania użytkowników s. 351, Marzena T a t e r c z y ń s k a , Edyta R o g o w s k a , Renata K l i m k o : Otwarci na wielokulturowość – studenci obcojęzyczni w Bibliotece Głównej Pomorskiego Uniwersytetu

Medycznego w Szczecinie s. 362, Renata S ł a w i ń s k a : System biblioteczno – informacyjny Uczelni przez pryzmat nowych inwestycji s. 374, Maria K u c z k o w s k a , Ewa G r z ą d z i e l e w s k a , Roma H a j d u k , Renata R y b a r c z y k : Funkcjonowanie Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w otwartej przestrzeni – dwa lata doświadczeń s. 381, Anna A j d u k i e w i c z –T a r k o w s k a , Grzegorz W i ś n i e w s k i : Biblioteka medyczna w internecie – przestrzeń zorientowana na użytkownika s. 400, Mirosław G ó r n y : Ocenianie systemów informacyjnych przez użytkowników – problemy projektowania badań i interpretacji wyników s. 413, Teresa K r z y ż a n i a k , Małgorzata S l e s a r : Sprawozdanie z III Międzynarodowej Konferencji Open Access w Polsce – Otwarta nauka i edukacja, Bydgoszcz 13–14 kwietnia 2012 r. s. 425, Justyna M a c z u g a , Anna R a d o m s k a , Jolanta P r z y ł u s k a : Polskie czasopisma medyczne a wykorzystanie technologii informacyjnych s. 430, Krzysztof G o ś c i n i a k , Krzysztof N o g a : Certyfikacja HONcode internetowych źródeł medycznych wyznacznikiem jakości w otwartym dostępie do wiedzy s. 441, Bartłomiej S i e k : Open Access a wybrane wskaźniki bibliometryczne s. 451, Krzysztof G o ś c i n i a k , Krzysztof N o g a : Otwarty dostęp do wiedzy na przykładzie strony internetowej Biblioteki Głównej SUM w Katowicach s. 462, Jolanta P r z y ł u s k a : Jak opublikować artykuł według zasad Open Access – porady dla autorów publikacji medycznych s. 471, Izabela N o w a k o w s k a : Dodaj zakładkę – open access journals z zakresu nauk farmaceutycznych i pokrewnych s. 477, Jolanta S t ę p n i a k : Konsorcja i licencje krajowe. Pytanie o bilans kosztów i efektów s. 486, Bożena B e d n a r e k – M i c h a l s k a : Dlaczego i jak prawo autorskie ogranicza otwieranie zasobów nauki? s. 499, Bolesław H o w o r k a : Biblioteki naukowe i dozwolony użytek chronionych utworów s. 508, Marzena K o w a l s k a : Dlaczego za dostęp do pewnych zasobów wiedzy (danych) musimy zapłacić, inne zaś dostępne są bezpłatnie - próba weryfikacji idei otwartego dostępu do zasobów wiedzy s. 521, Witold K o z a k i e w i c z : Otwarta biblioteka - otwarty bibliotekarz (project 23 for EAHIL) s. 527, Anastazja Ś n i e c h o w s k a - K a r p i ń s k a : Otwarta nauka kontra monopol autorski - jak studenci pierwszego roku studiów doktoranckich postrzegają swoje prawa w odniesieniu do własnych utworów o charakterze naukowym s. 534, Witold K o z a k i e w i c z : EAHIL 2013 workshop, Sztokholm 12 - 14 lipca 2013 s. 543, Wnioski i postulaty z Konferencji w Poznaniu s. 546

Informatory

Katarzyna J a r k i e w i c z : Informator o Redakcjach gazet akademickich w 2012 roku 547

Bibliografie

Anna S t r u m i ł ł o : Bibliografia czasopism akademickich o profilu informacyjnym (1989-2012)..... 591

Leksykon biograficzny uczonych

Irmina U t r a t a : Prof. dr hab. med. Leszek BABLOK (ur.1940) lekarz, położnik ginekolog, kierownik I Katedry i Kliniki Położnictwa I Wydziału Lekarskiego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego 625
Dagmara B u d e k : Prof. dr hab. med. Maria CHOSIA (ur. 1949) lekarz, patomorfolog, kierownik Studium Doktoranckiego Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego i Pracowni Histopatologicznej Zachodniopomorskiego Centrum Onkologii w Szczecinie 639
Anna G a r c z e w s k a : Prof. dr hab. med. Gerard DREWA (ur. 1941) biolog, dziekan Wydziału Lekarskiego, prorektor ds. studenckich, kierownik Katedry i Zakładu Biologii Medycznej Akademii Medycznej im. Ludwika Rydgiera w Bydgposzczy, następnie Collegium Medicum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu 657
Renata B i r s k a : Prof. dr hab. med. Maria MAZURKIEWICZ (ur. 1952) lekarz, onkolog, ordynator II Oddziału Radioterapii z Pododdziałem Chemioterapii Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli, kierownik Katedry i Zakładu Onkologii Uniwersytetu Medycznego w Lublinie 683

Serwis fotograficzny

• XXX Jubileuszowa Konferencja w Poznaniu, 10-12 IX 2012 r. 699

Recenzja

Anna S i t a r s k a : Forum Bibliotek Medycznych 2012 R. 5 nr 1(9) 733

Summary

Kinga S t u d z i ń s k a - P a s i e k a : Summary 741

Prof. dr hab. Maciej Banach
Warszawa - MNiSW

PRZEDMOWA PODSEKRETARZA STANU MINISTERSTWA NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Czasopisma, zarówno drukowane jak i elektroniczne, w tym periodyki akademickie, spełniają ważną rolę w nauce. *Forum Bibliotek Medycznych* poprzez dostępność w obu wersjach jest przydatne dla użytkowników informacji naukowej.

Biblioteki uczelni medycznych należą do nowoczesnych książnic naukowych. Prezentują na łamach w/w półrocznika różnorodną tematykę, która jest użyteczna dla szerokiego kręgu Czytelników. Natomiast gazety akademickie dokumentując wszechstronną działalność poszczególnych szkół wyższych, promują uczelnie, pracowników, studentów, absolwentów, doktorantów i pełnią bardzo istotną funkcję informacyjną.

Z okazji Jubileuszy: XXX Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych - „*Otwarta biblioteka- otwarta nauka*", Poznań (10-12 IX 2012), zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, XX Zjazdu Redaktorów Gazet Akademickich: „*Prawo prasowe i autorskie, ochrona wizerunku, dziennikarstwo prasowe i społeczne*", Kraków (28-31 VIII 2012), którego organizatorem był Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie; X - lecia utworzenia katalogu centralnego NUKAT i obecności systemu VTLS w Polsce przez XX lat, Warszawa (4 IX 2012)- Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie oraz V rocznika *Forum Bibliotek Medycznych*, życzę Szanownym Państwu satysfakcji z wykonywanego zawodu i pomyślności w realizowaniu dalszych zamierzeń edytorskich oraz innych dla dobra nauki w naszym kraju.

Dr Ryszard Żmuda
Łódź - UM

JUBILEUSZOWY PIĄTY ROCZNIK *FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH*

Czasopismo *Forum Bibliotek Medycznych / Medical Library Forum,* o numerze ISSN 1899 - 5829, powstało z inicjaty dyrektorów medycznych bibliotek uczelnianych. Wydawane jest od 2008 roku przez Uniwersytet Medyczny w Łodzi. Ukazuje się z częstotliwością półrocznika w wersji drukowanej i elektronicznej. Nakład jest ograniczony do 300 egzemplarzy, niezbędnych na wymianę wydawnictw w bibliotekach naukowych. Natomiast online udostępniane jest ze strony internetowej Biblioteki Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (http://www.bg. umed.pl) i Uczelni (http: // www.umed.lodz.pl) oraz - rozpisane do poziomu poszczególnych publikacji - z platformy Łódzkiej Regionalnej Biblioteki Cyfrowej CYBRA (http://cybra.lodz.pl). Każdy numer zawiera „Przedmowę" znanych Osobistości, w tym gronie byli: wiceministrowie, generał, biskup, ksiądz, zakonnik, rektorzy, prorektorzy, dziekani, dyrektorzy instytutów, kierownicy katedr i szefowie bibliotek [1]. Czasopismo jest recenzowane przez wybitnych profesorów z wielu Uczelni oraz innych nauczycieli akademickich[2]. Periodyk współfinansowany przez 9 uczelni medycznych (*Bydgoszcz – CM UMK, Gdańsk – GUMed, Lublin – UM, Łodź – UM, Poznań – UM, Szczecin – PUM, Warszawa – CMKP, Warszawa – WUM, Wrocław – UM* << nie płacą *Białystok - UM, Katowice - SUM, Kraków - CM UJ* >>), ma zasięg ogólno-

[1] Przedmowy napisali: prof. dr hab. Andrzej Lewiński, Łódź - UM, prof. dr hab. Michał Karasek, Łódź - UM, mgr Ewa Dobrzyńska - Lankosz, Kraków - AGH; mgr Aniela Piotrowicz, Poznań - UM; prof. dr hab. Małgorzata Sznitowska, Gdańsk - GUMed; dr Adam Fronczak, Warszawa - MZ; prof. dr hab. Małgorzata Tafil - Klawe, Bydgoszcz - CM UMK; bp dr Ireneusz Pękalski, Łódź - AŁ; prof. dr hab. Tadeusz Sikora, Kraków - UEK; gen. bryg. prof. dr hab. Henryk Chmielewski, Łódź - WAM; prof. dr hab. Ludwik Grzebień SJ, Kraków - AI, prof. dr hab. Maciej Banach, Warszawa - MNiSW; prof. dr hab. Jan Berner, Łódź - AM / UM

[2] Recenzje opracowali: prof. dr hab. Jerzy Supady, Łódź - UM; prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz, Łódź - UŁ; prof. dr hab. Krzysztof Migoń, Wrocław - UWr; prof. dr hab. Zbigniew Żmigrodzki, Katowice - UŚl; prof. dr hab. Ewa Głowacka, Toruń - UMK; prof. dr hab. Maria Juda, Lublin - UMCS; prof. dr hab. Elżbieta Barbara Zybert, Warszawa - UW; prof. dr hab. Maria Pidłypczak - Majerowicz, Kraków - UP; prof. dr hab. Anna Sitarska, Kraków - UJ; prof. dr hab. Jadwiga Konieczna, Łódź - UŁ; - ponadto ks. prof. dr hab. Józef Mandziuk, Warszawa - UKSW; mgr Andrzej Kempa, Łódź - WiMBP; mgr Piotr Latawiec, Warszawa - UKSW, mgr Grzegorz Marek Święćkowski, Warszawa - IMiDz; mgr Magdalena Bemke, Gliwice - GIG

polski i jest punktowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego[3].

W pierwszym (9) numerze Jubileuszowego piątego rocznika *Forum Bibliotek Medycznych* za 2012 rok, prezentujemy Szanownym Czytelnikom: artykuły, referaty i prezentacje z Konferencji naukowej zorganizowanej przez mgr Anielę Piotrowicz , dyrektora Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu; sylwetki profesorów-hasła osobowe - członków Rady Programowej naszego czasopisma i przewodniczących Rad Bibliotecznych w „Słowniku biograficznym uczonych" - prof. dr hab. med. Leszek BABLOK, Warszawa - WUM (mgr Irmina U t r a t a); prof. dr hab. med. Maria CHOSIA, Szczecin - PUM (mgr Dagmara B u d e k); prof. dr hab. Gerard DREWA - Bydgoszcz, CM UMK (mgr Anna G a r c z e w s k a) i prof. dr hab. med. Maria MAZURKIEWICZ, Lublin - UM (mgr Renata B i r s k a), „Informator o Redakcjach gazet akademickich" (dr Katarzyna J a r k i e w i c z) i Bibliografie tytułów czasopism akademickich o profilu informacyjnym >> 1989-2012<< (mgr Anna S t u m i ł ł o).

Artykuły dotyczą różnych aspektów bibliotekarstwa naukowego (prof. dr hab. Zbigniew Ż m i g r o d z k i , mgr Wiesława T y l m a n , prof. dr hab. Dariusz K u ź m i n a , mgr Ewa D o b r z y ń s k a – L a n k o s z , dr Artur J a z d o n), podwyższania kwalifikacji zawodowych (prof. dr hab. Hanna T a d e u s i e w i c z), Centralnego Narodowego Katalogu - NUKAT (mgr Maria B u r c h a r d), analizy wykazu punktowanych czasopism przez MNiSW (z 19 IX 2012 r.) i koncepcji firmy Splendor Systemy Informatyczne, odnośnie jakości i walidacji danych oraz ISSN - L (mgr Jacek G ł ę b o c k i , mgr inż. Grzegorz P i e t r u s z e w s k i) , bibliometrii (mgr inż. Anna G r y g o r o w i c z), czasopism akademickich (prof. dr hab. Wiesław M a k a r e w i c z , dr Tadeusz Z a l e s k i , mgr Piotr K i e r a c i ń s k i , dr Katarzyna J a r k i e w i c z , mgr Anna S t r u m i ł ł o), medializacji (prof. dr hab. Marian W a l c z a k), SyNatu (dr Henryk H o l l e n d e r), cyfrowych zasobów nauki i kultury (dr Aneta J a n u s z k o - S z a k i e l), Open Access (mgr Anna W a ł e k , mgr Bogumiła B r u c , mgr Małgorzata S l e s a r , dr Jolanta P r z y ł u s k a), technologii ITC w ŁASB (mgr inż. Piotr S z e f l i ń s k i), źródeł elektronicznych ze stomatologii (dr Barbara G r a l a – K o c i a k) i metodyki pisania dysertacji (dr Marcin Różalski, prof. dr hab. Cezary W a t a ł a).

Otwarcie XXX Jubileuszowej Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych zaszczyciły swoją obecnością władze Uczelni na czele z JM Rektorem – prof. dr hab. Jackiem W y s o c k i m , który wygłosił do 81 uczestników okolicznościowe przemówienie. W kluczowych referatach – organizatora Konferencji w Poznaniu, dyrektor mgr Anieli P i o t r o w i c z i przewodniczącej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych, dyrektor mgr inż. Anny G r y g o r o w i c z , podkreślono osiągnięcia bibliotekarstwa medycznego w Polsce w ciągu 30-tu lat, do których należą m.in.: Konferencje Problemowe Bibliotek Medycznych, Doc@med, MeSh, czasopismo *Forum Bibliotek Medycznych*, katalog Zagranicznych Czasopim Medycznych, Expertus, e - learning.

[3] Komunikat MNiSzW z dnia 29 grudnia 2010 roku – 6 punktów (http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/Finansowanie/finansowanie_nauki/Lista_czasopism/20101229_wykaz_czasopism.pdf), a Komunikat z 17 września 2012 roku – 3 punkty (http://www.bip.nauka.gov.pl/_gAllery/20/10/20109/20120917_CZESC_B_WYKAZU_CZASOPISM_NAUKOWYCH.pdf).

W obrębie tematu: „Otwarta nauka – otwarta biblioteka" poruszono m.in. następujące zagadnienia: bibliotekarstwo, informacja naukowa, bibliometria, e-learning, działalności książnic uczelnianych (Gdańsk- GUMed, Katowice - SUM, Łódź - UM, Szczecin - PUM, Poznań - UM, Warszawa-WUM, Wrocław -UM), systemy informacyjne, czasopiśmiennictwo, Open Access, strony internetowe, użytkownicy informacji naukowej, prawo autorskie, czytelnictwo, książki elektroniczne, wystawy, konsorcja, licencje krajowe, EAHIL, oferty sponsorów EBSCO, OvidSP, BMJ, ProQuest, LWW, MEDtube, UpToDate, i inne. W serwisie fotograficznym zamieszczono dokumentację ikonograficzną z Konferencji w Poznaniu.

Z przyczyn technicznych, ograniczone możliwości objętości poszczególnych numerów periodyku, podjęliśmy decyzję, że prezentacje jeżeli w miesiąc po Konferencji nie zostaną opracowane w formie artykułu (przypisy pod tekstem, albo bibliografia załącznikowa na końcu opracowania, streszczenia w języku polskim i angielskim, lub innym kongresowym), to nie będą przyjmowane do druku, tylko zostaną udostępnione online na stronie internetowej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych (Gdańsk - GUMed). Natomiast referaty/ prezentacje Sponsorów, mogą zostać ogłoszone drukiem odpłatnie.

Jubileusze pobudzają do refleksji i dają możliwość przypomnienia w artkułach / referatach działalności i osiągnięć z perspektywy minionych lat. W prezentowanym numerze spotykamy cztery takie szacowne rocznice: XXX. Konferencji Problemowych Bibliotek Medycznych (1981 – 2012), XX. Zjazdów Redaktorów Gazet Akademickich (1993- 2012), X –lecie NUKAT -u, (2003 - 2012) i V roczników *Forum Bibliotek Medycznych* (2008 – 2012).

Jestem bardzo wdzięczny prof. dr hab. Maciejowi B a n a c h o w i , Wiceministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego za napisanie „Przedmowy" do czasopisma bibliotek medycznych.

Uprzejmie dziękuję prof. dr hab. Annie S i t a r s k i e j , wybitnej uczonej, która prowadziła działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną w czterech uniwersytetach: Łódzkim, Warszawskim, w Białymstoku i Jagiellońskim w Krakowie, konsultantowi Książnicy Podlaskiej w Białymstoku, laureatce nagrody im. Adama Mickiewicza dla Bibliotekarza Polskiego 2001 roku, za zrecenzowanie dziewiątego numeru naszego periodyku.

Należne podziękowania kieruję także pod adresem Autorów, za łaskawe nadsyłanie artykułów pomimo, że Redakcja nie płaci honorariów oraz Współpracownikom, których praca społeczna spowodowała, że w 2012 roku *Forum Bibliotek Medycznych*, obchodzi mały Jubileusz 5-lecia istnienia.

Pomysł „częściowego" wyjścia z podejmowaną problematyką, poza ściśle określony krąg bibliotekarstwa medycznego (m. in. różnego typu biblioteki naukowe w Polsce i za granicą, towarzystwa naukowe, czasopiśmiennictwo) zdaniem Użytkowników informacji naukowej i Recenzentów, jest słusznym rozwiązaniem. W najbliższej przyszłości również zamierzamy iść w tym kierunku. W związku z tym faktem, serdecznie zapraszam Szanownych Państwa, z różnych ośrodków naukowych, na łamy naszego półrocznika.

W następnym drugim (10) numerze za 2012 rok podsumujemy podejmowaną dotychczas tematykę na łamach czasopisma, przedstawimy dane statystyczne oraz sporządzimy bibliografię zawartości *Forum Bibliotek Medycznych << 2008 - 2012 >>* (dr Ryszard Ż m u d a). Do wersji online opracowywane są skorowidze: indeks osobowy i nazw geograficznych oraz Wykaz Autorów, które powinny ułatwić korzystanie z czasopisma.

Prof. dr hab. Zbigniew Żmigrodzki
Katowice - UŚ

WSPÓŁCZESNE PROBLEMY BIBLIOTEKI NAUKOWEJ

Abstract

Today`s research libraries encounter in their activities numerous problems. Among them are: broad publishing market hindering bibliographic penetration; a large number of students; deficiency of subject –specialists librarians; limited funds; incompetence of management staff; underestimation of acquisition function. The objective of a contemporary research library should be creation of valuable resources corresponding to the users`needs, supporting research, academic teaching and intellectual development of the environment.

Streszczenie

Dzisiejsze biblioteki naukowe napotykają w swojej działalności na szereg problemów. Należą do nich: rozwinięta produkcja wydawnicza i wszechstronny rozwój piśmiennictwa, utrudniający penetrację bibliograficzną; duża liczba studiujących; niedostatek bibliotekarzy specjalistów z różnych dziedzin wiedzy; ograniczanie przyznawanych środków finansowych; niekompetencja kierownictwa; niedocenianie funkcji gromadzenia zbiorów. Zadaniem współczesnej biblioteki naukowej powinno być tworzenie wartościowych, odpowiadających zapotrzebowaniu, zasobów, a także eliminowanie utrudnień w realizowaniu złożonego celu: wspierania badań naukowych i nauczania akademickiego oraz wspomagania rozwoju intelektualnego otoczenia.

W obliczu trudności, z jakimi spotykają się dzisiejsi kierownicy bibliotek naukowych i ich personel, wypada westchnąć, parafrazując słowa poety: „byli szczęśliwi dawniejsi bibliotekarze…" Znaczne ułatwienie stanowiło wówczas oparte na penetracji bibliograficznej, służące podstawowej funkcji książnicy gromadzenie zbiorów piśmiennictwa, ze względu na stosunkowo ograniczoną produkcję wydawniczą i możliwą do ujęcia liczbę wydawców. Dawna organizacja strukturalna biblioteki, obejmująca działy rzeczowe i mieszcząca w swej kadrze tzw. specjalistów dziedzin, dysponujących zróżnicowanym wykształceniem, pomagała wartościować i poddawać selekcji piśmiennictwo - książki i czasopisma; innych typów dokumentów było niewiele. Oprócz tego umożliwiała udzielanie użytkownikom kompetentnej informacji bibliograficznej oraz faktograficznej; wśród pracowników bibliotek znajdowali się bowiem autentyczni „bi-

bliotekarze naukowi", rozwijający swoje zainteresowania w obrębie określonych wykształceniem dyscyplin, a przez to będący niejednokrotnie niezastąpionymi doradcami nie tylko studentów i doktorantów, ale bywało, że i pracowników nauki: profesorowie kierowali do nich i sami udawali się po uzupełniające informacje, czego świadectwa znajdujemy choćby w opublikowanych wspomnieniach nauczycieli akademickich z okresu międzywojennego. Ponadto dużo mniejsza liczba studiujących nie sprawiała rosnących trudności ani szkole wyższej, ani jej bibliotece; także ogólnym bibliotekom naukowym, z których kształcący się też korzystali.

Przydział środków finansowych, zresztą zawsze niezbyt obfity, nie ulegał stale drastycznemu zmniejszaniu, co skutkowałoby niedostatkiem funduszów na zbiory i kadrę bibliotekarzy. Świadomość znaczenia roli biblioteki była w szkole wyższej, a i w całym społeczeństwie, o wiele większa: także osoby reprezentujące czynniki decyzyjne miały o wiele głębsze poczucie wartości wiedzy, a ponadto akceptowały słuszną presję przejawiającego podobne cechy otoczenia. Dość powszechne obniżenie poziomu kultury i rangi nauki, w społeczeństwie, mimo formalnego wzrostu kwalifikacji, wpłynęło także na lekceważenie roli bibliotek, które w dzisiejszym układzie stosunków odczuwane są niejednokrotnie jako nadmierne finansowe obciążenie instytucji macierzystych i gestorów.

Popularyzacja i rozpowszechnianie się Internetu doprowadziły do mylnego przeświadczenia, że to powierzchowne źródło wiedzy encyklopedycznej potrafi zastąpić książkę. Propaguje się biblioteki cyfrowe, w których mają być dostępne teksty, jednak można tam znaleźć głównie wybrane pozycje literackie, rzadziej naukowe. Trzeba też wziąć pod uwagę dwa dalsze aspekty, zmniejszające dogodność korzystania z wirtualnych środków informacji: potrzebę użytkowania sprzętu, raczej tylko stacjonarnego, gdyż urządzenia przenośne nie tylko mnożą koszty, ale nie zapewniają ciągłości dostępu; istnieje też zachodząca nierzadko nietrwałość zapisu.

Rzeczywista praca naukowa wymaga znajomości licznych dokumentów piśmienniczych, w tym oryginalnych i trudniej dostępnych; w uzyskaniu jednych i drugich pomaga tradycyjna biblioteka, przed którą w dzisiejszej dobie stają rosnące wymagania - zarówno w zakresie przygotowania aparatu bibliograficzno – informacyjnego, jak i pod względem wszechstronnej wiedzy bibliotekarzy, odpowiednio profilowanej. Jak sprostać tym postulatom, gdy środki materialne nie dorównują potrzebom, stanowi podstawowy problem.

Kolejnym ujemnym zjawiskiem, jakie dotyka biblioteki, także naukowe (w publicznych obserwuje się je od dawna), są często nominacje na stanowiska dyrektorskie osób niekompetentnych fachowo bądź nienadających się do pełnienia funkcji kierowniczych i nieumiejących współpracować z zespołem. Występuje ono w związku z dążeniem pozostających przy władzy partii politycznych do dysponowania obsadą stanowisk kierowniczych w różnych instytucjach, nawet z naruszeniem obowiązującego prawa.

Jedni z mianowanych traktują swoje zajęcie jako możliwość zdobycia dodatkowego dochodu, poświęcając obowiązkom zwierzchnika zbyt mało czasu i niewiele starań, inni doprowadzają do zakłóceń toku pracy i do wewnętrznych konfliktów, w przeświadczeniu potrzeby realizacji zmian, najczęściej niefortunnych, pod hasłem postępu i nowoczesności. W bibliotece i w jej procesie pracy wszelkie transformacje muszą się odbywać ze szczególną ostrożnością: przekonanie o swojej pozycji politycznej czy naukowej nie może zastępować znajomości bibliotekarstwa od praktycznej strony, znajomości potrzeb czytelników oraz posługiwania się zdrowym rozsądkiem.

Niebezpieczeństwo dla biblioteki stanowi zakłócenie koniecznej równowagi pomiędzy jej funkcjami: dziś jest to najczęściej zaniedbanie procesu gromadzenia zbiorów i ograniczenie funkcji informacyjno-naukowej, pojmowanej jako osobowe doradztwo. Przyczynę tego stanu rzeczy stanowi skupienie uwagi bibliotekarzy na organizacji biblioteki i zarządzaniu nią – tych akurat problemów dotyczą badania prowadzone przez pracowników bibliotek o teoretycznych zainteresowaniach, sądząc po ich publikacjach. Również - informatyzacji biblioteki z uwydatnieniem opracowania zbiorów, mającego na celu tworzenie i doskonalenie katalogu komputerowego. Ponadto – wdrażania kompleksowych systemów komputerowych obejmujących całość procesu bibliotecznego. W tej sytuacji nie starcza czasu i energii na analizowanie zapotrzebowania użytkowników – zarówno istniejącego, jak i potencjalnego – oraz związanego z tym kształtowania zbiorów, będących dla czytelnika głównym kryterium wartości biblioteki i sprawdzianem jej przydatności. Stąd wynika zanik dziedzinowych zainteresowań badawczych bibliotekarzy oraz zaniechanie ich kontynuowania i rozwoju. W bibliotekach specjalnych dodatkowy czynnik ograniczający sprawność świadczeń stanowią profile wykształcenia zatrudnionych, stosunkowo rzadko odpowiadające kierunkom przedmiotowym instytucji. Jednak przy zaangażowaniu bibliotekarzy odpowiadających za gromadzenie zbiorów oraz informację, zdobywanie wystarczających kwalifikacji okazuje się możliwe, w miarę uzyskiwanych doświadczeń.

W dzisiejszym stanie lawinowego wzrostu ilościowego piśmiennictwa i postępu zróżnicowania dokumentów, trudno sobie wyobrazić rezygnację ze współpracy bibliotek naukowych w zakresie gromadzenia zbiorów i jej koordynacji, na co kładziono duży nacisk już w okresie międzywojennym, realizując ją z pomyślnym rezultatem. Jak się wydaje, dziś została ona w dużym stopniu zaniechana po zmianach pokoleniowych w kierowniczej kadrze bibliotek, które spowodowały wysunięcie na pierwszy plan kwalifikacji menedżerskich, z pominięciem przygotowania fachowego.

Zadaniem dzisiejszych bibliotekarzy powinno się stać rozpoznawanie i eliminowanie utrudnień w realizowaniu celu biblioteki jako promieniującego na środowisko źródła wiedzy i kultury, stanowiącego skuteczne wsparcie procesu nauczania akademickiego oraz badań naukowych, a także czynnik wspomagania duchowego rozwoju społeczeństwa.

Mgr Maria Burchard
Warszawa - UW

10 LAT Z NUKAT -EM

Abstract

NUKAT union catalog is based on methodology, experience and results of cooperation developed by Polish academic libraries using VTLS integrated library system in the 1990s. The purchase of software and hardware for NUKAT at its development stage was financed with the grant awarded by A. W. Mellon Foundation and current operation of the union database has been supported by Polish Ministry of Science and Higher Education.

NUKAT offers possibilities of introducing more economical methods of work in everyday library tasks. Its presence results in dynamic, earlier unnoticed development of library computer catalogs and centralized information on the collections of Polish research libraries. NUKAT has significant impact on Polish library organization and management as well as modernization of integrated library systems in Poland. The union database enables Polish librarians to participate in the creation of global information resources with OCLC world-wide known projects such as WorldCat and VIAF. After 10 years NUKAT became well known and appreciated library brand.

Streszczenie

Katalog centralny NUKAT został oparty na podstawach metodycznych oraz doświadczeniach i efektach współpracy wypracowanych przez biblioteki akademickie użytkujące system VTLS w latach 90. XX w. Z dotacji A.W. Mellona sfinansowano początkowe inwestycje, a Ministerstwo Nauki Szkolnictwa Wyższego od 10 lat dofinansowuje jego prowadzenie.

Powstanie katalogu NUKAT stworzyło warunki do wdrożenia w codziennej praktyce bibliotecznej bardziej ekonomicznych metod pracy i przyniosło dynamiczny, nienotowany wcześniej, rozwój komputerowych katalogów bibliotecznych oraz centralnej informacji o zbiorach polskich bibliotek, wywarło wpływ na organizację pracy w polskich bibliotekach oraz modernizację stosowanych przez nie systemów bibliotecznych, otworzyło drogę polskiemu bibliotekarstwu do uczestniczenia w budowaniu globalnej informacji poprzez udział w koordynowanych przez OCLC największych, światowych przedsięwzięciach informacyjnych. Po 10 latach NUKAT stał się cenioną w kraju i na świecie marką.

Dnia 5 lipca 2012 roku upłynęło dziesięć lat od wprowadzenia pierwszego rekordu bibliograficznego do katalogu centralnego NUKAT, a tym samym rozpoczęcia w Polsce współkatalogowania. To ważne dla rozwoju bibliotekarstwa polskiego wydarzenie

poprzedziły przeszło dwa lata (1998-2000) prac i burzliwych sporów nad koncepcją przyszłego katalogu centralnego, a następnie kolejne blisko dwa lata współpracy z firmą VTLS nad dostosowaniem oprogramowania do obsługi projektowanej funkcjonalności katalogu centralnego.

U podstaw uzgodnionej koncepcji katalogu centralnego NUKAT leżała dbałość o jakość i spójność danych budowanych zgodnie z międzynarodowymi standardami oraz współpraca bibliotek. Mieliśmy świadomość, że są to klucze do budowania spójnego systemu informacji, jako podstawy krajowych przedsięwzięć z tego zakresu oraz paszport do udziału w ważnych przedsięwzięciach o wymiarze międzynarodowym. Tak naszą świadomość ukształtowała informatyczka, Anna Paluszkiewicz, która 10 lat wcześniej uczyła nas bibliotekarzy znaczenia kartoteki haseł wzorcowych (khw) w katalogach komputerowych oraz konieczności ujednolicania zasad katalogowania, przestrzegania norm i procedur. To z nią zbudowaliśmy fundamenty, które umożliwiły utworzenie katalogu centralnego NUKAT w obecnym kształcie i stanowiły kroki milowe w rozwoju komputeryzacji polskich bibliotek[1].

Należy tu wspomnieć o zapoczątkowaniu w 1990 r. budowania podstaw metodycznych komputeryzacji katalogów bibliotecznych, w tym opracowania zasad tworzenia i stosowania haseł wzorcowych, adaptacji formatów MARC jako schematu budowania, opisu bibliograficznego i hasła wzorcowego, zapoczątkowaniu budowania, w formie kartoteki haseł wzorcowych, języka haseł przedmiotowych KABA, wzorowanego na Library of Congress Subject Headings (LCSH) i jego francuskim odpowiedniku - RAMEAU. Drugim ważnym krokiem był wybór i zakup, wówczas przez 4 biblioteki akademickie, systemu bibliotecznego VTLS. Był to wtedy pierwszy w polskim środowisku bibliotecznym przykład sięgnięcia po zagraniczne oprogramowanie biblioteczne oparte na międzynarodowych standardach i obsługujące khw. Jeszcze ważniejsze wydaje się jednak zapoczątkowanie wówczas współpracy 4 bibliotek w zakresie wdrażania i obsługi oprogramowania bibliotecznego, opracowywania materiałów metodycznych oraz prowadzenia wspólnych przedsięwzięć w zakresie komputeryzacji katalogów, koordynowanej przez powołany w 1993 r. Zespół koordynacyjny VTLS[2]. Plonem tej aktywnie realizowanej współpracy było utworzenie w 1993 r. wspólnie budowanej i wykorzystywanej kartoteki haseł wzorcowych (CKHW), a w 1995 r. utworzenie Centralnej Kartoteki Tytułów Czasopism (CKTCz), w istocie pierwszego w Polsce kata-

[1] Anna Paluszkiewicz: *Prace wybrane,* Wybór A. Padziński; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Centrum NUKAT Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Warszawa : Wydaw. SBP, 2008. - (Formaty, Kartoteki ; 16)

[2] Rektorzy Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Gdańskiego oraz Akademii Górniczo-Hutniczej 10.02 1993 r. podpisali: *Porozumienie o powołaniu Zespołu Koordynacyjnego VTLS*

logu centralnego budowanego metodą współkatalogowania[3]. W obu tych wspólnych inicjatywach szybko zaczęły uczestniczyć inne biblioteki, spoza grupy bibliotek użytkujących system VTLS. Niemniej ważna wówczas była także aktywność bibliotekarzy w zabieganiu o budowanie na kampusach infrastruktury sieciowej. Wiodącą rolę w tym zakresie odgrywał dr Jurand Czermiński z Uniwersytetu Gdańskiego, przewodniczący, wspomnianego już Zespołu Koordynacyjnego VTLS. Nierzadko, to bibliotekarze byli grupą inicjującą układanie światłowodów na kampusach uczelnianych i okablowanie budynków. Istnienie, ale także jakość, niezawodność i przepustowość sieci były kluczowe dla zadań realizowanych we współpracy z wykorzystaniem łączności sieciowej już w 1994 r.

Jak najszybsze utworzenie katalogu centralnego, w którym można by spiąć w całość różne realizowane we współpracy zadania cząstkowe, wydawało się sprawą oczywistą i logicznym, racjonalnym krokiem w kierunku rozwinięcia współpracy bibliotek na szerszą skalę. Jednakże dalsze rozwijanie współpracy nie było już możliwe bez dodatkowych inwestycji i dedykowanych na ten cel niemałych środków finansowych. Odpowiedni impuls przyszedł z Fundacji A.W. Mellona. Przez lata 90. XX w. była ona jednym z głównych animatorów procesu komputeryzacji polskich katalogów bibliotecznych. Sfinansowanie projektu katalogu centralnego, poprzez przyznanie w końcu 1998 r. grantu na jego utworzenie i wdrożenie było ukoronowaniem wieloletniego działania Fundacji na naszym terenie. Niemniej kluczowe znaczenie dla powstania katalogu centralnego miało pozyskanie w 2001 r. dofinansowania z Komitetu Badań Naukowych[4]. Zapoczątkowana wówczas dotacja w ramach koordynowanego przez Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego Uniwersytetu Warszawskiego (ICM) funduszu SPUB (Specjalne Urządzenie Badawcze) stanowi do dziś podstawę finansowania corocznych opłat licencyjnych i serwisowych oraz części kosztów prowadzenia NUKAT-u , w tym częściowego utrzymania zespołu Centrum NUKAT.[5] Pozostałe koszty utrzymania zespołu administratorów ponoszone są przez Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie.

W projektowaniu katalogu centralnego i zabiegach o sfinansowanie projektu uczestniczyli członkowie, spontanicznie wyłonionego w końcu 1997 r., międzybibliotecznego zespołu. Skupiał on wówczas przedstawicieli grupy bibliotek użytkujących system VTLS, grupy bibliotek użytkujących system Horizon oraz przedstawicieli Biblioteki Narodowej, reprezentowanych odpowiednio przez dr Henryka Hollendra, dr Jana Andrzeja Nikischa oraz Joannę Pasztaleniec-Jarzyńską, którzy w imieniu zespołu

[3] CKTCz, utrzymywana na serwerze w Gdańsku, do połowy 2002 r. prowadzona przez Bibliotekę Uniwersytetu Gdańskiego

[4] Teraz Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

[5] Pozostałe koszty utrzymania zespołu Centrum NUKAT ponoszone są przez Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie

podpisywali wszystkie dokumenty i wystąpienia. Wdrożenie i prowadzenie katalogu Centralnego powierzono Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, w której od 1996 r. istniał doświadczony zespół zajmujący się koordynowaniem i kontrolą budowania CKHW[6]. Ten zespół w 2001 r. przekształcił się w Centrum NUKAT i po rozbudowie podjął się uruchomienia i prowadzenia katalogu centralnego NUKAT oraz koordynacji współpracy w zakresie jego budowania. Wcześniej jeszcze na poziomie zespołu projektantów wybrano do obsługi katalogu system biblioteczny Virtua, który po odpowiednich negocjacjach z firmą został zakupiony na początku 2001 r.

W uruchomionym w lipcu 2002 r. katalogu centralnym znalazły się obie bazy zbudowane wcześniej przez bibliotekarzy we współpracy – licząca 720 tys. rekordów baza CKHW oraz przeniesiona we wrześniu tegoż roku zwartość CKTCz, w liczbie ok. 21 tys. rekordów. Współkatalogowanie w katalogu NUKAT rozpoczęli, wcześniej przeszkoleni bibliotekarze z pierwszej grupy z 23 bibliotek[7].

Uruchomienie katalogu centralnego NUKAT było wydarzeniem niecierpliwie wyczekiwanym przez środowisko bibliotekarskie, ale jego otwarcie wywołało raczej rozczarowanie. Baza bibliograficzna budowana od zera rosła powoli i na odczuwalne korzyści z uczestniczenia we współkatalogowaniu trzeba było parę lat poczekać. Z natury rzeczy znikoma też była wartość informacyjna katalogu centralnego. Przez lata NUKAT był postrzegany jako narzędzie przede wszystkim ułatwiające katalogowanie bibliotekarzom, mało przydatne dla czytelników. Na koniec 2002 r. w bazie NUKAT znajdowało się zaledwie nieco ponad 74 tys. rekordów bibliograficznych i prawie 131 tys. zapisów centralnej informacji, tyle ile gotowych rekordów bibliograficznych skopiowano do katalogów lokalnych współpracujących wówczas bibliotek.

Powstanie platformy do współkatalogowania i współdzielenia się pracą stworzyło jednak warunki do wdrożenia w codziennej praktyce bibliotecznej bardziej ekonomicznych metod działania. Dzięki możliwości kopiowania gotowych rekordów katalogi lokalne oraz centralna informacja w NUKAT rosną niezwykle dynamicznie, szczególnie w drugim pięcioleciu działania katalogu. Prezentowane na wykresie dane dotyczą tylko rejestrowanych kopiowań do katalogów bibliotek współpracujących z NUKAT-em. Równolegle szerokim strumieniem płyną z NUKAT-u rekordy kopiowane za pomocą wyszukiwarki KaRo i bezpośrednio z Internetu do bibliotek nieuczestniczących we współpracy. Centrum NUKAT konsekwentnie prowadzi politykę otwartego dostępu do danych. Dla ułatwienia prawidłowego wykorzystania danych z NUKAT-u, utrzymywanych jest pięć bieżąco aktualizowanych kopii CKHW NUKAT, w innych niż Virtua systemach bibliotecznych .

Przez 10 lat istnienia katalogu centralnego NUKAT zmieniło się w nim praktycznie wszystko. Liczba bibliotek, partnerów NUKAT-u, wzrosła z 23 - w 6 polskich mia-

[6] Maria Burchard: *Centrum Formatów i Kartotek Haseł Wzorcowych. Bibliotekarz* 1996 nr 11 s. 6-8

[7] Były to biblioteki wcześniej uczestniczące w budowaniu CKHW

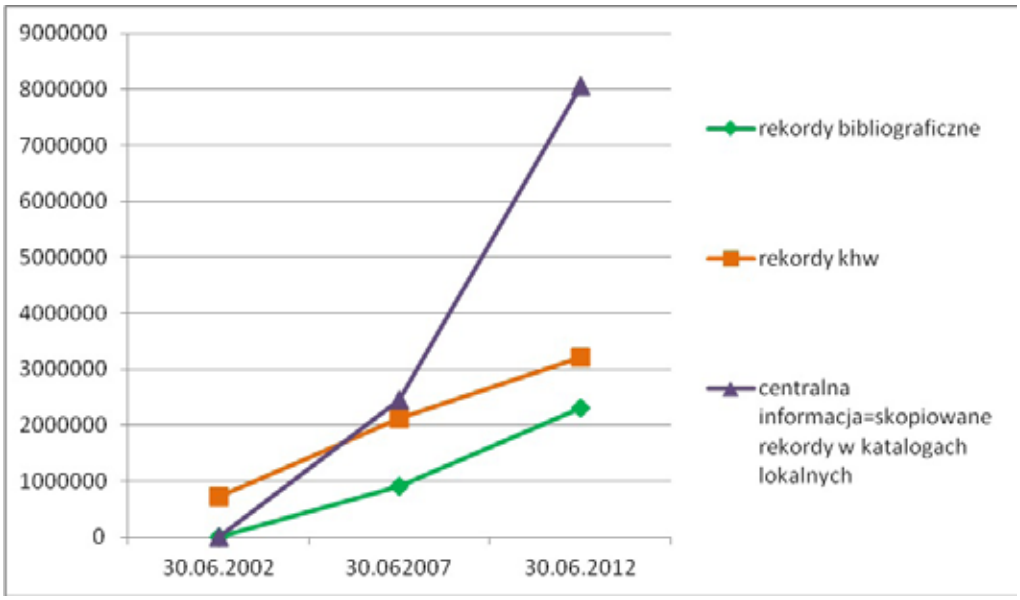

Wykr.1. Przyrost danych w katalogu NUKAT

stach do 88 współkatalogujących i 30 wyłącznie pobierających dane - w 26 miastach (w tym Paryżu i Rzymie). Liczba obsługiwanych systemów bibliotecznych w bibliotekach partnerskich z 2 (VTLS/Virtua i Horizon) na początku wzrosła do 11, a liczba bibliotekarzy z uprawnieniami do prowadzania danych wynosi obecnie 1424. Dziennie wpływa do katalogu NUKAT ok. 1000 nowych rekordów bibliograficznych i ok. 500 rekordów bibliograficznych zmodyfikowanych oraz odpowiednio ok. 800 nowych rekordów khw i 200 zmodyfikowanych. Rekordy te są każdego dnia rozpatrywane przez 29 administratorów Centrum NUKAT. Od początku niekwestionowanymi liderami współkatalogowania są Biblioteka Jagiellońska i Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie[8]. Jednakże z poniższego zestawienia widać, że dla ponad połowy bibliotek deklarujących udział we współllkatalogowaniu, NUKAT jest głównie magazynem gotowych danych.

Aby nadążyć za coraz większym wykorzystaniem NUKAT-u konieczne było kilkakrotne powiększenie poziomu licencji oprogramowania - z 256 jednoczesnych użytkowników na początku do 900 w 2012 r. Elastycznie traktujemy także strukturę organizacyjną Centrum NUKAT i doskonalimy metody pracy. Po latach doświadczeń odeszliśmy od utrzymywania odrębnych zespołów administratorów dla każdego typu

[8] Tabela aktywności bibliotek w każdym kolejnym roku jest załącznikiem do sprawozdania dostępnego na stronie www.nukat.edu.pl

Liczba bibliotek/nazwa biblioteki	Liczba wprowadzonych rekordów bibliograficznych w 2011r.
Biblioteka Jagiellońska i Collegium Medicum	47 769
Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie	33 046
5 bibliotek uniwersyteckich	10 000-20 000
5 bibliotek	5 000-9 999
16 bibliotek	1 000-4 999
15 bibliotek	500-999
25 bibliotek	100-499
8 bibliotek	1-99

Tab. 1. Aktywność bibliotek we wspólkatalogowaniu w 2011 r.

rekordu na rzecz dwóch - Zespołu Kontroli Rekordów Bibliograficznych i Zespołu Kontroli Rekordów khw. Jednoosobowa funkcja bibliotekarza systemowego rozrosła się w ośmioosobowy Zespół Koordynacji, który odpowiada za różnorodne zadania prowadzone w Centrum jak: czuwanie nad spójnością bazy NUKAT, usprawnianie metod i procedur współpracy, przygotowywanie i publikowanie materiałów metodycznych, organizacja i prowadzenie szkoleń, obsługa współpracy międzynarodowej, promocja i upowszechnienie NUKAT-u . Odeszliśmy od preferowanej na początku, niemal w pełni ręcznej metody obsługi współpracy oraz kontroli i zatwierdzania wpływających do NUKAT-u rekordów, na rzecz maksymalnie możliwej automatyzacji tych procesów. Wpłynęło to na poszerzenie składu Zespołu Obsługi Informatycznej, który wraz z koordynatorami wypracowuje odpowiednie narzędzia informatyczne wspomagające pracę administratorów Centrum NUKAT oraz ułatwiające pobieranie danych, modyfikacje i melioracje. Obecnie wprowadzone przez bibliotekę rekordy bibliograficzne wracają do niej w pliku wraz z odpowiednimi rekordami khw, podobny mechanizm działa w przypadku modyfikacji. Każdego dnia Centrum NUKAT wystawia do pobrania pliki z aktualizacjami, które służą aktualizowaniu danych w katalogach lokalnych. Raz do roku przeprowadzane jest porównanie baz służące skontrolowaniu, czy centralna informacja prezentowana w katalogu NUKAT jest zgodna z zawartością katalogów lokalnych. Ta zgodność nie zawsze jest zadowalająca. Czasami przyczyn należy szukać w niedomogach stosowanego przez bibliotekę oprogramowania, które nie obsługuje prawidłowo wszystkich standardowych procesów, czasami zaś zawodzi świadomość bibliotekarzy lub informatyków, którzy nie stosują się do ustaleń i nie wykorzystują oferowanych im narzędzi.

Dopuszczenie automatycznej kontroli poprawności rekordów bibliograficznych wprowadzanych do NUKAT nie oznacza obniżenia ich jakości. Jednym z ważniej-

szych zadań realizowanych obecnie przez administratorów Centrum NUKAT są melioracje danych w katalogu centralnym. Mają one różny charakter, np. wynikają ze zmian w formatach i przepisach katalogowania, mają związek z rozwojem oprogramowania lub służą naprawianiu błędów w opisach i zależnie od możliwości są przeprowadzane automatycznie lub ręcznie. Zawsze jednak wszystkie wprowadzone do NUKAT-u poprawki są w postaci plików z modyfikacjami udostępniane do wykorzystania przez biblioteki we własnych katalogach lokalnych. Służą więc automatycznemu doskonaleniu tych katalogów.

Jednym z głównych przedmiotów sporu na etapie projektowania katalogu centralnego były dane znajdujące się w katalogach lokalnych przed uruchomieniem katalogu centralnego NUKAT[9]. Część projektantów NUKAT-u uważała, że należy te dane włączyć od początku do katalogu NUKAT, w opozycji był pogląd, że ze względu na niespójny ich charakter połączenie tych danych we wspólnej bazie doprowadzi do niekontrolowanych zmian w opisach, trudnych lub wręcz niemożliwych kiedykolwiek do uporządkowania bez sięgnięcia do dokumentów, czyli faktycznie bez rekatalogowania. Do tematu scalania danych wróciliśmy w 2009 r. W realizowanym przez BUW w ramach Programu Operacyjnego *Innowacyjna gospodarka,* projekcie *Autostrada Informacji Cyfrowe* Centrum NUKAT prowadzi zadanie scalania danych, nieobjętych centralną informacją w katalogu centralnym, z 30 katalogów lokalnych bibliotek współpracujących. W warunkach istnienia katalogu centralnego NUKAT - dobrej, nasyconej bazy wzorcowych opisów bibliograficznych, traktowanych jako punkt odniesienia do porównania danych - zadanie niemożliwe do realizacji w 2002 r. stało się realne. Przeanalizowano do tej pory 2 270 496 rekordów w katalogach lokalnych 22 bibliotek w celu wytypowania opisów zdublowanych. W wyniku scalania przejęto do NUKAT-u 263 495 rekordów bibliograficznych nowych oraz dopisano 1 227 490 symboli lokalizacji i tyleż rekordów zdublowanych wymieniono w bibliotekach lokalnych na opisy z NUKAT-u. Zadanie przeprowadzane jest z wykorzystaniem narzędzi automatycznych i zakończy się w marcu 2013 r. Rekordy niemożliwe do automatycznej weryfikacji są rozpatrywane przez administratorów Centrum oraz bibliotekarzy z zainteresowanych bibliotek. Narzędzia porównania i wymiany danych opracowane na potrzeby projektu będą wykorzystywane do scalania danych w zainteresowanych bibliotekach nie objętych projektem oraz proponowane każdej nowo przystępującej do współpracy z NUKAT-em bibliotece jako sposób na wymianę niespójnych danych katalogu lokalnego i objęcie ich centralną informacją w katalogu NUKAT.

Centrum NUKAT od 2010 r. uczestniczy także w koordynowanym przez ICM i Po-

[9] Maria Burchard: *Kompromis w sprawie Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego NUKAT*. *Bibliotekarz* 2000 nr 10 s. 4-7

litechnikę Warszawską projekcie badawczym SYNAT[10]. Zadanie realizowane przez pracowników Centrum dotyczy poszerzenia CKHW NUKAT o rekordy wzorcowe dla wydawców oraz wdrożenie stosowania tych rekordów w praktyce współkatalogowania w NUKAT od stycznia 2013 r.. Docelowo, użytkownicy NUKAT-u i powiązanych z nim katalogów lokalnych zyskają dodatkową możliwość wyszukiwania dokumentów poprzez ujednoliconą nazwę wydawcy. Ponadto w ramach projektu zabiegamy o ekspertyzę w sprawie możliwości rozbudowy i dostosowania CKHW NUKAT do potrzeb archiwów i muzeów, mając nadzieję, że ten zbudowany przez bibliotekarzy ponad trzymilionowy zbiór ujednoliconych haseł zostanie szeroko i z pożytkiem wykorzystany do zintegrowania udostępnianej w Internecie informacji o różnego rodzaju zasobach i typach kolekcji.

Centrum NUKAT od lat uczestniczy w najważniejszych przedsięwzięciach bibliotecznych o wymiarze światowym. Na podstawie podpisanej w 2006 r. umowy z OCLC[11], dane z NUKAT-u prezentowane są w największym katalogu centralnym świata - WorldCat. W początkowym okresie przekazywano do tego katalogu wyłącznie opisy dokumentów polskiej produkcji wydawniczej. Od 2011 r., na podstawie zmodyfikowanej umowy Centrum NUKAT przekazało do katalogu WorldCat pełne dane katalogu NUKAT oraz przesyła w trybie comiesięcznym pliki aktualizujące dane, dotyczące nowych opisów oraz opisów usuniętych. Dane te włączone w kilkudziesięciomilionowy zbiór opisów w katalogu WorldCat, bądź uzupełniają tam informację o lokalizacji dokumentu, w przypadku istniejących już opisów, bądź stanowią oryginalny opis o polskim rodowodzie. Rekordy te są w szerokim zakresie kopiowane w miarę potrzeb do różnego rodzaju katalogów lokalnych bibliotek na świecie, w których znalazły się odpowiadające im dokumenty.

Na podstawie umowy podpisanej w 2010 r. Centrum NUKAT uczestniczy również w międzynarodowym projekcie VIAF (Virtual International Authority File), który integruje dane pochodzące z ponad 21 kartotek haseł wzorcowych, prowadzonych przez biblioteki narodowe oraz inne instytucje o charakterze centralnym[12]. Jest to niezwykle użyteczne narzędzie integrujące odmienne, narodowe formy nazw odnoszące się do tych samych osób, instytucji, tytułów ujednoliconych, czy nazw geograficznych. Jest to istotne ułatwienie dla bibliotekarzy opracowujących rekordy khw o trudnych dziś do zdefiniowania możliwościach zastosowań w przestrzeni Internetu. Jednym z celów utworzenia VIAF-u było obniżenie kosztów tworzenia i utrzymywania kartotek ha-

[10] Dotyczący stworzenia uniwersalnej, otwartej, repozytoryjnej platformy hostingowej i komunikacyjnej dla sieciowych zasobów wiedzy, nauki, edukacji i otwartego społeczeństwa wiedzy

[11] Online Computer Library Center

[12] Leszek Śnieżko: *20 kartotek za jednym kliknięciem, czyli VIAF – Wirtualna Kartoteka Haseł Wzorcowych.* Tytuł ujednolicony 2012 nr 7 s. 3-4. http://centrum.nukat.edu.pl/images/stories/file/kwartalnik/TU_7_2012_roz.pdf

seł wzorcowych, a przede wszystkim upowszechnienie ich stosowania. Z satysfakcją możemy stwierdzić, że w polskich katalogach bibliotecznych rekordy kartoteki haseł wzorcowych stosowane są niemal od 20 lat, a poprzez współpracę z NUKAT-em weszły do praktyki stosowania we wszystkich ponad stu bibliotekach partnerskich. Dotychczas przekazano z NUKAT-u do VIAF-u rekordy khw dla haseł osobowych i korporatywnych (nazwy instytucji i nazwy konferencji) wraz z rekordami bibliograficznymi, w których te hasła znalazły zastosowanie. Dane te są w trybie comiesięcznym aktualizowane.

Katalog centralny NUKAT powstał z inicjatywy bibliotek naukowych, w szczególności akademickich i one tworzą główny, najbardziej aktywny trzon bibliotek uczestniczących w budowaniu powszechnie dostępnego źródła gotowych opisów. Umożliwił niespotykane dotąd w Polsce tempo budowania i modernizację katalogów lokalnych. Wymusił zmiany w organizacji pracy bibliotek i nauczył bibliotekarzy współdzielenia się własną pracą i akceptowania pracy innych. Wywarł wpływ na zmodernizowanie niestandardowych krajowych systemów bibliotecznych do poziomu poprawnej obsługi wymiany i aktualizacji danych, niezbędnej we współpracy z NUKAT-em. Może być wsparciem pracy bibliotekarzy w realizacji różnego rodzaju zadań informacyjnych i szeroko pojętej obsługi czytelnika.

W najbliższej perspektywie spodziewany jest powrót do rozmów z Biblioteką Narodową na temat zgłoszonej przez Centrum NUKAT, w lutym 2011 r. propozycji połączenia kartoteki haseł wzorcowych BN i CKHW NUKAT, a następnie wspólnego rozwijania tej bazy, jako podstawy budowania spójnego krajowego systemu informacji o zbiorach nie tylko bibliotek naukowych, jak obecnie, ale także publicznych. Pozytywna realizacja tej propozycji byłaby szansą na zniwelowanie negatywnych skutków nieuczestniczenia Biblioteki Narodowej we współkatalogowaniu w NUKAT, chociażby poprzez możliwość szerokiego przejmowania do NUKAT-u opisów polskiej produkcji wydawniczej sporządzanych w BN. Obecnie ze względu na niezgodność rekordów haseł taka operacja jest niemożliwa.

Podsumowując pierwsza dekadę działania NUKAT-u należy z satysfakcją stwierdzić, że wraz partnerami, którzy każdego dnia uczestniczą we współkatalogowaniu udało nam się:

- zbudować ponad ośmiomilionowy, ogólnopolski, odporny na zmiany technologiczne, spójny system danych z wbudowanym mechanizmem samoregulacji;
- zbudować ponad ośmiomilionowy system centralnej informacji o zbiorach polskich bibliotek;
- zbudować ponad trzymilionową, nasyconą Centralną Kartotekę Haseł Wzorcowych, która może być podstawą integracji różnych, powstających w izolacji systemów informacyjnych - jesteśmy gotowi do pracy nad jej niezbędną modernizacją i przystosowaniem;

- rozwinąć i upowszechnić na dużą skalę oraz koordynować i obsługiwać współpracę bibliotek w zakresie współkatalogowania;

- stać się liczącym partnerem, niemal obowiązkowo uwzględnianym w projektach bibliotecznych, uznawanym zarówno przez bibliotekarzy jak i jednostki nadzorujące rozwój bibliotekarstwa;

- otworzyć drogę polskiemu bibliotekarstwu do uczestniczenia w budowaniu globalnej informacji poprzez udział w, koordynowanych przez OCLC, największych światowych przedsięwzięciach informacyjnych;

Jesteśmy otwarci na współpracę z każdym, kto zechce z wypracowanego w NUKAT dorobku skorzystać lub twórczo go rozwinąć dla dobra szeroko pojętych użytkowników.

Zbudowaliśmy cenioną w kraju i na świecie markę NUKAT!

Mgr Wiesława Tylman
Floryda - CCF Library, Weston

BIBLIOTEKA KONGRESU STANÓW ZJEDNOCZONYCH

Abstract

The paper presents a short overview of the origins, history, services and current functions of the Library of Congress, the oldest federal cultural institution, and the largest library in the world. The Library was established in 1800 as a research branch of Congress. Although primary mission of the Library is to fulfill research needs of Congress, the ideas of Jefferson and other Library founders are finally realized thanks to new technologies and current administration. All American and researchers from around the world have access to many Library resources and benefit from various services of the Library.

The Library occupies three buildings on Capitol Hill in Washington DC and the fourth building, The Packard Campus for Audio-Visual Conservation is located in Culpeper, Virginia.

Since 1962 the Library has maintained overseas offices in Cairo, Islamabad, Jakarta, Nairobi, New

Biblioteka Kongresu Stanów Zjednoczonych - widok ogólny

Delhi and Rio de Janeiro. These offices were established as Library branches with the purpose to acquire, catalog, preserve and distribute library and research materials from countries where such materials are unavailable through conventional acquisitions methods.

The collection of more than 151 million items includes about 35 million cataloged books and other print materials in 470 languages. In addition to the print materials, the Library collection includes more that 66.6 million manuscripts, the largest rare books collection in America, and the world's largest collections of legal materials, maps, films, sound recordings, sheet music, large collections of photographs, drawings, and audio and video materials enrich the variety of Library treasures.

In addition to all the functions of de facto national library, the Library of Congress offers very extensive cultural programs including lectures, concerts, exhibits, festivals, poetry and literatures reading, and special programs for Blind and Physically Handicapped.

The award-winning Web site of the Library of Congress provides access to many resources from the Library collection, webcasts, transcripts from presentations and lectures, pictures and news, and a link to Library online catalog. The Web site also includes educational materials for all ages from rich collections of materials related to American history to THOMAS database with current legislative information and daily reports from Congress activities.

For Internet address of the Library of Congress Web site see http://www.loc.gov. For more entertainment see http://myloc.gov

Streszczenie

Artykuł przedstawia krótkie omówienie powstania, historii, usług i aktualnych funkcji Biblioteki Kongresu, najstarszej, federalnej instytucji kulturalnej na świecie. Biblioteka została założona w 1800 roku jako oddział badawczy Kongresu. Chociaż główną misją Biblioteki jest zaspokajanie potrzeb badawczych Kongresu, idee Jeffersona i innych założycieli Biblioteki są ostatecznie urzeczywistniane dzięki nowym technologiom i obecnej administracji. Wszyscy Amerykanie a także naukowcy z całego świata mają dostęp do wielu źródeł Biblioteki i korzystają z jej różnorodnych usług.

Biblioteka zajmuje trzy budynki na Capitol Hill w Waszyngtonie, D.C. oraz czwarty budynek, The Packard Campus for Audio-Visual Conservation, który znajduje się w Culper, Virginia.

Od 1962 roku Biblioteka ma także swoje ośrodki w Kairze, Islamabadzie, Dżakarcie, Nairobi, New Delhi oraz w Rio de Janerio. Zostały one powołane jako oddziały Biblioteki, których celem jest gromadzenie, katalogowanie, zabezpieczanie i dystrybucja materiałów bibliotecznych i badawczych z krajów, w których te materiały są niedostępne w tradycyjny sposób ich pozyskiwania.

Zbiory Biblioteki obejmują 151 milionów dokumentów, a w nich około 35 milionów skatalogowanych książek i innych źródeł drukowanych w 470 językach. W kolekcji znajduje się także ponad 66.6 milionów manuskryptów. Największe zbiory starych książek w Ameryce i największe na świecie zbiory dokumentów prawniczych, map, filmów, materiałów dźwiękowych, nut, obszerne zbiory fotografii, rycin oraz pozycje audio i wideo wzbogacają różnorodność skarbów Biblioteki.

Poza wszystkimi funkcjami, tej de facto biblioteki narodowej, Biblioteka Kongresu oferuje obszerne programy kulturalne, a w nich wykłady, koncerty, wystawy, festiwale, czytanie poezji i literatury oraz specjalne programy dla „Osób niewidomych i niepełnosprawnych fizycznie".

Wyróżniona nagrodą strona internetowa Biblioteki Kongresu zezwala na dostęp do wielu źródeł ze swoich zbiorów, webcastów, transkrypcji z prezentacji i wykładów, fotografii, wiadomości a także link do katalogu online. Strona ta zawiera także materiały edukacyjne z bogatej kolekcji dokumentów dotyczących historii Ameryki dla ludzi w różnym wieku, bazę danych THOMAS z bieżącymi informacjami ustawodawczymi oraz codziennymi raportami z działalności Kongresu.

Internetowy adres Biblioteki Kongresu to http://www.loc.gov . Więcej informacji można uzyskać na stronie http://www.myloc.gov

Historia

Biblioteka Kongresu prawnie została utworzona 24 kwietnia 1800 roku, w okresie kiedy stolicę nowo stworzonej republiki przenoszono z Filadelfii do Waszyngtonu. Prezydent John Adams zatwierdzając nową instytucje, która miała być źródłem informacji niezbędnych dla funkcjonowania Kongresu, przeznaczył również $5,000 na zakup książek, które zostały zamówione w Londynie. Nowo powstały księgozbiór składający się z 740 tomów i trzech map został w 1801 r. ulokowany w budynku Kongresu.

Utworzenie własnej biblioteki wynikło wyraźnie z potrzeb członków Kongresu, którzy już w czasie pierwszego Kongresu Kontynentalnego (Continental Congress) w 1774 r. zapewnili sobie przywilej wypożyczania książek z Bibliotecznej Kompanii w Filadelfii (Library Company of Philadelphia). Zbiory tej Kompanii były w owym czasie jednymi z największych na kontynencie. Korzystali z nich również w czasie następnego zebrania w 1787 r. W czasie Pierwszego Kongresu Stanów Zjednoczonych w 1789 r. członkowie Kongresu zapewnili sobie korzystanie ze zbiorów Biblioteki Towarzystwa Nowego Jorku (New York Society Library). W czasie tego samego Kongresu jeden z członków wystąpił z propozycją utworzenia specjalnego komitetu, który miał za zadanie opracowanie listy książek niezbędnych dla pracy Kongresu. Lista ta miała zawierać również przewidywane koszta i źródła zakupu. Komitet został zorganizowany i raport przedstawiony Kongresowi, ale ze względów finansowych plan nie

Wejście do Czytelni Głównej

został zrealizowany i Kongres nadal korzystał ze zbiorów Kompanii w Filadelfii.

W styczniu 1802 r. Prezydent Thomas Jefferson zatwierdził pierwsze prawo ustalające zadania i zakres działalności nowej biblioteki. Nowe prawo ustanowiło również stanowisko Bibliotekarza Kongresu, który musiał być zatwierdzony przez Prezydenta, oraz Połączony Komitet Biblioteki (Joint Committee on the Library), który miał za zadanie opracowanie zasad funkcjonowania, oraz nadzorowanie działalności i budżetu Biblioteki. Komitet ten działa do dzisiaj i jest najstarszym Komitetem Kongresu Amerykańskiego.

Podstawy prawne stworzyły silne podstawy organizacyjne i finansowe dla tej pierwszej amerykańskiej państwowej biblioteki, która jest dzisiaj narodową instytucją i służy jako źródło informacji dla członków Kongresu, instytucji rządowych i obywateli.

Zbiory biblioteki powiększały się dość szybko, częściowo dzięki zainteresowaniu i poparciu Prezydenta T. Jeffersona (1801-1809), który osobiście interesował się selekcją książek i rozwojem księgozbioru.

W roku 1814, w czasie inwazji Waszyngtonu przez armię brytyjską, budynek Kongresu został podpalony i razem z biblioteką spłonęło również 3 000 tomów jej zbiorów. Część zbiorów została uratowana dzięki temu, że na wieść o zbliżających się wojskach brytyjskich, przeniesiono je w inne, bezpieczne miejsce. Jefferson, który w owym czasie był już emerytowanym prezydentem, ofiarował swój bogaty zbiór książek składający się 6 487 tomów Bibliotece Kongresu za sumę $23 950. Była to częściowo zmiana jego planu podarowania zbiorów Bibliotece, ale Jefferson był w owym czasie w kłopotach finansowych i miał długi do spłacenia. Dla nas może być interesujący fakt, że blisko $5 000 z sumy, którą otrzymał Jefferson za swoją kolekcję przeszło w ręce jego przyjaciela, Tadeusza Kościuszki jako zwrot pożyczki.

Kolekcja Jeffersona nie tylko była znacznie większa niż spalone zbiory biblioteki, ale przede wszystkim poszerzyła zbiory o wartościowe, wielojęzyczne książki z zakresu prawa, sztuki, architektury, literatury i geografii. Ta całkowicie nowa kolekcja, której większość Jefferson zakupił w Europie, stała się podstawą dalszego, poszerzonego tematycznie rozwoju księgozbioru i również rozwoju nowych funkcji biblioteki.

W 1851 r. następny pożar zniszczył ponad połowę księgozbioru, który w tym okresie liczył już 55 000 tomów. Wprawdzie Kongres w następnym roku przeznaczył $168 700 na odbudowę pomieszczeń biblioteki i uzupełnienie zniszczonych w dużej części zbiorów, ale inwestycje te miały na celu jedynie zastąpienie części zniszczonych zbiorów, a nie dalszy rozwój kolekcji. Dodatkowo problemy polityczne spowodowały, że ograniczono niektóre funkcje biblioteki przekazując je do innych departamentów.

W 1857 r. odebrano bibliotece prawo wymiany publikacji z zagranicą, którą Biblioteka prowadziła przez blisko 30 lat, a w 1859 r. cała działalność związana z prawami autorskimi została zcentralizowana w Urzędzie Patentowym, co odebrało Bibliotece prawo do otrzymywania egzemplarza obowiązkowego.

Po zakończeniu Wojny Cywilnej (Civil War) w 1865 r. zbiór biblioteki liczył tylko 80 000 tomów i siedem osób personelu. W tym samym roku Ainsworth Rand Spofford objął funkcje Bibliotekarza Kongresu i w ciągu następnych 30 lat przekształcił Bibliotekę Kongresu w nową instytucję, która dzięki jego działalności stała się nie tylko biblioteką prawodawstwa, ale również narodową biblioteką, silnie związaną z działalnością Kongresu.

W ciągu kilku pierwszych lat swojej administracji Spofford osiągnął zatwierdzenie przez Kongres sześć prawnych uchwał, które zapewniły Bibliotece rolę narodowej instytucji. Zatwierdzony został budżet na rozbudowę pomieszczeń w ramach budynku Kongresu, przyznano prawo do otrzymywania egzemplarza obowiązkowego, zatwierdzono przekazanie bogatych zbiorów Instytutu Smithsonian, dodano do budżetu dodatkową sumę $100 000 na zakup prywatnych zbiorów starodruków i inkunabułów, które zapoczątkowały kolekcje Americana i inkunabułów, oraz przyznano prawo do wymiany międzynarodowej. Jedną z ważniejszych decyzji był nowy Copyright Act z roku 1870, który przekazał Bibliotece Kongresu całą działalność i wszystkie prawa związane z rejestracją praw autorskich i otrzymywaniem egzemplarza obowiązkowego. Spofford starał się również ułatwić dostępność do zbiorów przedłużając godziny otwarcia Biblioteki, która już w 1865 r. była otwarta każdego dnia przez cały rok i w 1870 r. przywrócił wypożyczanie bezpośrednio każdemu obywatelowi, który pozostawił odpowiedni depozyt.

Dzięki jego działalności Biblioteka otrzymała w 1897 r. nowy, do dziś imponujący budynek, mieszczący bogate zbiory narodowej literatury, które miały służyć przede wszystkim Kongresowi, ale również być źródłem wiedzy i informacji dla całego narodu. Pozostawił także silną i niezależna pozycję Bibliotekarza Kongresu. Kiedy w 1897 r. przeniesiono Bibliotekę do nowego, przestrzennego gmachu, jej zbiory liczyły 840 000 tomów i ogromną kolekcję map, grafiki i muzyki, które zostały zorganizowane w trzech nowych działach. Zbiory te powiększały się szybko dzięki temu, że Biblioteka otrzymywała egzemplarz obowiązkowy każdej publikacji bez względu na format.

W 1896 r., krótko przed przeniesieniem Biblioteki do nowego budynku, Komitet Biblioteki zorganizował sesję w Kongresie, która była nie tylko przeglądem historii Biblioteki i jej działalności, ale przede wszystkim przeglądem możliwych funkcji w przyszłości i planów maksymalnego wykorzystania przestrzeni nowego budynku. Uczestnikami byli m. in Herbert Putnam z Publicznej Biblioteki Bostonu i Melvil Devey ze Stanowej Biblioteki Nowego Jorku. Zarówno oni jak i członkowie Kongresu popierali dalszy rozwój Biblioteki, która zgodnie z ogólną opinią, powinna spełniać rolę narodowej biblioteki, być źródłem wiedzy nie tylko dla członków Kongresu, ale również dla wszystkich obywateli, centrum z którego biblioteki całego kraju będą mogły otrzymywać fachową pomoc i która będzie wzorem i inspiracją dla innych bibliotek.

Decyzje podjęte w czasie tej specjalnej sesji zostały podsumowane prawnym aktem

Legislative Appropriations Act podpisanym w 1897 r. Na podstawie tego aktu wszystkie funkcje Biblioteki zostały znacznie poszerzone. W ramach reorganizacji nowe działy zostały stworzone dla czytelni, katalogowania, czasopism, galerii sztuki, map, muzyki i praw autorskich. Liczbę pracowników zwiększono z 42 do 108, co było bez wątpienia decyzją zapewniającą szybki wzrost zbiorów i funkcji Biblioteki. Pozycja Bibliotekarza Kongresu została również wzmocniona dając mu całkowitą odpowiedzialność za organizację i zarządzanie Biblioteką jak również dobór pracowników.

John Russel Young był Bibliotekarzem Kongresu, który nadzorował przenoszenie zbiorów Biblioteki do nowego budynku, ale pomimo swojej krótkiej kadencji (1897-1899) przeprowadził również wiele zmian organizacyjnych. M. in. zatrudnił kwalifikowanych bibliotekarzy, którzy mieli za zadanie stworzenie nowej klasyfikacji dla rosnącego księgozbioru, aby zastąpić poprzednią, niemal stuletnią klasyfikację stworzoną przez Jeffersona dla jego księgozbioru zakupionego przez Bibliotekę w 1815 r. Young nawiązał również kontakt z amerykańskimi placówkami dyplomatycznymi prosząc o czasopisma i inne materiały biblioteczne ilustrujące lokalną historię i kulturę. W ciągu 1898 r. Biblioteka otrzymała książki i czasopisma z 18 placówek dyplomatycznych. Był również inicjatorem specjalnego programu codziennego czytania dla niewidomych w nowoutworzonym, wyposażonym w księgozbiór „pawilonie dla niewidomych". W ten sposób zapoczątkował nowe, popularne do dziś funkcje biblioteki, serwisy dla niewidomych i fizycznie ułomnych.

Herbert Putnam został mianowany Bibliotekarzem Kongresu w roku 1899 i pozostawał na tym stanowisku przez 40 lat. Jego działalność koncentrowała się na funkcjach Biblioteki jako narodowej instytucji służącej całemu narodowi, uczelniom i wszystkim bibliotekom w kraju.

Już w 1901 r. został opublikowany pierwszy tom nowej klasyfikacji stworzonej w oparciu o zbiory Biblioteki i zapoczątkowano dystrybucję drukowanych kart katalogowych, tworząc standard ułatwiający pracę wszystkim bibliotekom. Pomimo pewnych oporów stworzono system wypożyczania międzybibliotecznego, tym samym udostępniając milionowe zbiory w szerokim, narodowym zakresie. Księgozbiór Biblioteki liczący milion tomów w 1901 r. powiększał się bardzo szybko wzbogacany wieloma specjalnymi zbiorami, które zakupywano z całego świata, m. in. prywatną kolekcję rosyjskiej literatury, kolekcje literatury hebrajskiej, chińskiej, japońskiej oraz kolekcję rodziny Romanov, tworząc specjalną Kolekcję Rosyjskiego Imperium. W 1929 r. za zgodą Kongresu zakupiono za $1,5 miliona dolarów niemiecką prywatną kolekcję liczącą 3 000 tomów, która zawierała jedną z trzech istniejących kopii Biblii Gutenberga.

Nowe nabytki poszerzały znacznie zakres i zasięg księgozbioru, który tematycznie bardzo różnił się od początkowej kolekcji, która miała obejmować głównie literaturę z zakresu prawa i służyć przede wszystkim członkom Kongresu. Cel ten w pewnym

stopniu został spełniony, kiedy w 1914 r. stworzono Dział Prawnego Serwisu Informacyjnego. W tym celu wyselekcjonowano około 2 milionów książek i broszur z zakresu prawa lub zawierających prawne teksty potencjalnie użyteczne dla Kongresu jako źródłową kolekcję dla nowego serwisu informacyjnego, który miał za zadanie dostarczanie członkom Kongresu informacji o szeroko pojętej narodowej i międzynarodowej tematyce. Jak wynika z zakupów rozlicznych kolekcji, budżet Biblioteki był co najmniej wystarczający nie tylko na bieżącą działalność, ale również na dość swobodne wzbogacanie zbiorów. Dodatkowo zatwierdzony w 1925 r. Trust Fund Board Act (akt zezwalający na Fundusz Powierniczy Zarządu) dał Bibliotece prawo przyjmowania prywatnych darów i donacji.

Inicjatorką utworzenia Funduszu Powierniczego była prywatna osoba, która zaproponowała powołanie fundacji na zorganizowanie w budynku Biblioteki sali koncertowej, celem popularyzowania muzyki. Donacja ta zapoczątkowała finansowe i inne dary, łącznie ze skrzypcami Stradivariusa. Do dzisiaj prywatne donacje umożliwiają Bibliotece prowadzenie szerokiej działalności kulturalnej i szkoleniowej.

Szybki wzrost zbiorów Biblioteki przerósł wkrótce rozmiary istniejącego budynku i w roku 1928 zatwierdzono budżet na budowę dodatkowego budynku. Drugi gmach, początkowo zwany Annex Building, dziś znany jako Adams Building, został otwarty w roku 1939. Był to również rok, kiedy Putnam po 40 latach pracy opuszczał swoje stanowisko i jak sam podsumował swoją działalność, pozostawiał Bibliotekę ”uniwersalną w swoim zakresie i narodową w serwisie”. Biblioteka dzięki jego działalności nie tylko zawierała cenne kolekcje, ale również aktywnie służyła innym bibliotekom i całemu narodowi.

Następnym Bibliotekarzem Kongresu został mianowany Archibald MacLeish, poeta, pisarz i prawnik z wykształcenia, który nie miał żadnego doświadczenia w bibliotekarstwie, ale miał znakomite powiązania polityczne. Po zakończeniu swojej kadencji w Bibliotece Kongresu został uznany za jedną z najbardziej wpływowych osób w bibliotekarstwie XX wieku. Jego niewątpliwą zasługą była nowa organizacja Biblioteki i zmodyfikowanie zasad gromadzenia, uzupełniania i katalogowania księgozbioru. Reorganizacja Biblioteki objęła zorganizowanie 35 działów w trzech departamentach – administracji, opracowania i informacji. Stworzył również szereg komitetów, które pracowały nad nowymi projektami, m.in. gromadzenia, katalogowania, operacji finansowych. Projekty opracowywane przez komitety zastępowały jego brak fachowej wiedzy i dawały pracownikom możliwości wprowadzenia zmian, które uważali za niezbędne. Na jego wniosek Kongres zatwierdził zwiększenie budżetu biblioteki o ponad $350 000 i większość pieniędzy została przeznaczona na podwyższenie zarobków i zwiększenie personelu Biblioteki. Był również znakomitym propagatorem sztuki, kultury i poezji. Czytanie poezji w Bibliotece było już tradycją, ale MacLeish stworzył również pozycje konsultantów i nagrodzonych Laureatów Poezji (Consultants in

Poetry and Poets Laureate). Program ten jak i inne wyróżnienia dla poetów, istnieje do dziś i w roku 2012 Program Poezji i Literatury obchodzi 75 rocznicę istnienia.

Luther H. Evans, ktory objął pozycję Bibliotekarza Kongresu w roku 1945 dążył do realizacji „doktryny Jeffersona" według której zbiory Biblioteki powinny być możliwie kompletne i obejmujące wszystkie dziedziny wiedzy. Doświadczenia II Wojny Światowej w pewnym stopniu potwierdziły tę teorię – treść niemieckich czasopism była znakomitym ostrzeżeniem zbliżających się wydarzeń, a kolekcja map pomocą dla wojsk lotniczych w czasie wojny. W 1945 r. Evans pojechał do Europy aby nabyć więcej publikacji europejskich i wkrótce nie tylko rozwinął wymianę międzynarodową, ale również nawiązał współpracę z wieloma międzynarodowymi dostawcami podpisując umowy na stałą dostawę publikacji z różnych krajów.

Dalszy szybki rozwój biblioteki nastąpił dopiero po roku 1960, kiedy Kongres zwiększył znacznie fundusze na edukacje, badania naukowe i biblioteki. W tym czasie na stanowisko Bibliotekarza Kongresu został mianowany L. Quincy Mumford, który nie tylko z dużym sukcesem kontynuował zakupy międzynarodowych publikacji, ale również zainicjował dalszą rozbudowę Biblioteki. Dzięki jego staraniom budżet na nowy budynek został zatwierdzony przez Kongres w 1960 r. Nowy gmach, zwany dziś James Madison Memorial Building został dodany do kompleksu Biblioteki Kongresu w roku 1981. Jednym z większych osiągnięć lat 60-tych było wprowadzenie komputerów w katalogowaniu i utworzenie standardowego formatu katalogowania MARC (Machine Readable Cataloging). Format MARC umożliwił tworzenie, utrzymanie i dystrybucję informacji bibliograficznych w standardowym formacie i został uznany w 1971 r. jako amerykański format narodowy. W roku 1973 MARC został zatwierdzony jako standard międzynarodowy.

Wiele osiągnięć tego okresu umożliwił zatwierdzony w 1965 r. przez Prezydenta Lyndona B. Johnsona Akt Wyższej Edukacji (Higher Education Act), który m. in. umożliwił Bibliotece niemal nieograniczone możliwości nabywania książek i czasopism oraz natychmiastowego katalogowania zakupionej literatury. Nowy budżet pozwalający na zakup i opracowanie zagranicznych nabytków był przez lata znany jako Narodowy Program Gromadzenia i Katalogowania (National Program for Acquisitions and Cataloging, NPAC) i finansowany głównie przez w Polsce znane „zbożowe złotówki", czyli Agricultural Trade Development and Assistance Act z roku 1954. Krótko po zatwierdzeniu budżetu na NPAC Biblioteka zorganizowała pierwszą regionalna placówkę w Londynie (Regional Acquisition Center) i następne pięć w innych częściach świata. Nabytki z tego programu wzbogacały zbiory nie tylko Biblioteki Kongresu, ale również innych bibliotek w kraju. Program ten później znany jako Cooperative Acquisition Program został zakończony w roku 1997 z powodu braku specjalnych funduszy.

Ogromne i wieloletnie zbiory Biblioteki, tak jak i innych starszych bibliotek wyma-

gały konserwacji, co przez wiele lat było raczej nieznanym tematem. W 1967 r. Biblioteka inaugurowała pilotowy projekt badania technik przechowywania i konserwacji starych druków. Istniejący obecnie Dział Konserwacji jest największym narodowym ośrodkiem badań w zakresie konserwacji i przechowywania druków, map, grafiki, fotografii i innych materiałów bibliotecznych.

Lata 1960-te były również okresem ożywionych dyskusji na temat nazwy Biblioteki Kongresu. Było oczywiste, że zarówno zbiory i funkcje Biblioteki, jak i wiodąca rola w amerykańskim bibliotekarstwie kwalifikowały ją w pełni do nazwy Narodowej Biblioteki. Niektórzy członkowie Kongresu, a przede wszystkim członkowie społeczności bibliotekarskiej dążyli do zmiany nazwy Biblioteki. L. Q. Mumford bronił istniejącej stwierdzając, że Biblioteka Kongresu jest historyczną i szanowaną instytucją i zmiana nazwy byłaby poważnym naruszeniem jej tradycji. Dyskusje zostały zakończone w 1970 r. prawnym aktem reorganizacji (Legislative Reorganization Act), który podkreślił i wzmocnił prawnicze funkcje Biblioteki. Zmieniono również nazwę działu znanego jako Legislative Reference Services na Congressional Research Services, ze znacznie rozszerzonymi funkcjami i serwisami dla Kongresu. Dział ten, który już w tym okresie liczył 306 pracowników miał za zadanie nie tylko służyć informacją bezpośrednio dla indywidualnych członków Kongresu i poszczególnych komitetów, ale również opracowywać badawcze i polityczne analizy. Bez wątpienia ważnym czynnikiem dla funkcjonowania Biblioteki pozostaje fakt, że była i jest instytucją rządową z zapewnionym budżetem.

Bibliotekarz Kongresu L. Q. Mumford przeszedł na emeryturę w 1975 r. W następnym roku Daniel J. Boorstin został mianowany przez prezydenta Geralda Forda na to stanowisko jako dwunasty Bibliotekarz Kongresu. Podstawowymi problemami początku jego kadencji był brak miejsca dla rosnących zbiorów i personelu, oraz konieczność przeorganizowania Biblioteki i przygotowania do przejęcia nowego, trzeciego budynku. D. J. Boorstin wkrótce stworzył grupę roboczą z konsultantami spoza Biblioteki, którzy mieli przeanalizować istniejącą rolę i działalność książnicy, zaplanować przyszłe cele i organizację (Task Force on Goals, Organization, and Planning).

Nowy budynek otworzony w 1982 r. znacznie powiększył rozmiary Biblioteki i ułatwił jej codzienną działalność. D. J. Boorstin skoncentrował się głównie na automatyzacji i konserwowaniu zbiorów, rozwoju kolekcji i promocji czytelnictwa. Jego ambicją było stworzenie z Biblioteki „największej w świecie multi-media encyklopedii". Dowodem rozwoju Biblioteki był jej budżet, który ze $116 milionów w 1975 r. wzrósł do ponad $250 milionów w 1987 r.

W 1987 r. na następcę D. J. Boorstina został nominowany James H. Billington. Jest trzynastym dyrektorem Biblioteki Kongresu i pozostaje do dziś na tym stanowisku. Przekonany, że Biblioteka Kongresu powinna być wykorzystywana nie tylko przez Kongres i indywidualnych użytkowników, ale również w dużo większym zakresie

przez biblioteki, szkoły i wyższe uczelnie powołał Komitet Zarządzania i Planowania (Management and Planning Committee), który opracował projekt zmian administracyjnych i nowych zadań Biblioteki. Wraz z rozwojem nowych technologii J. H. Billington skoncentrował swoją działalność na szerokim udostępnianiu cennych zbiorów z bezpośrednim dostępem szkół, wyższych uczelni i bibliotek. Utworzył nowy Dział Edukacji (Educational Office) i Dział Rozwoju (Development Office).

Ustanowiona w 1990 r. Rada (James Madison Council), składająca się głównie z zamożnych ludzi reprezentujących prywatny sektor miała na celu powiększenie budżetu biblioteki. Poza donacjami Biblioteka w następnym roku otrzymała 12 procentową podwyżkę budżetu na dalszy rozwój dostępności do zbiorów. Powiększony budżet pozwolił również na rozwój nowej działalności, której celem była pomoc dla bibliotek parlamentarnych w demokratycznych krajach Europy Wschodniej.

Nowe technologie znacznie ułatwiły realizację planów i idei J. H. Billingtona, który wielokrotnie podkreślał, że wszyscy obywatele powinni mieć dostęp do wiedzy i bie-

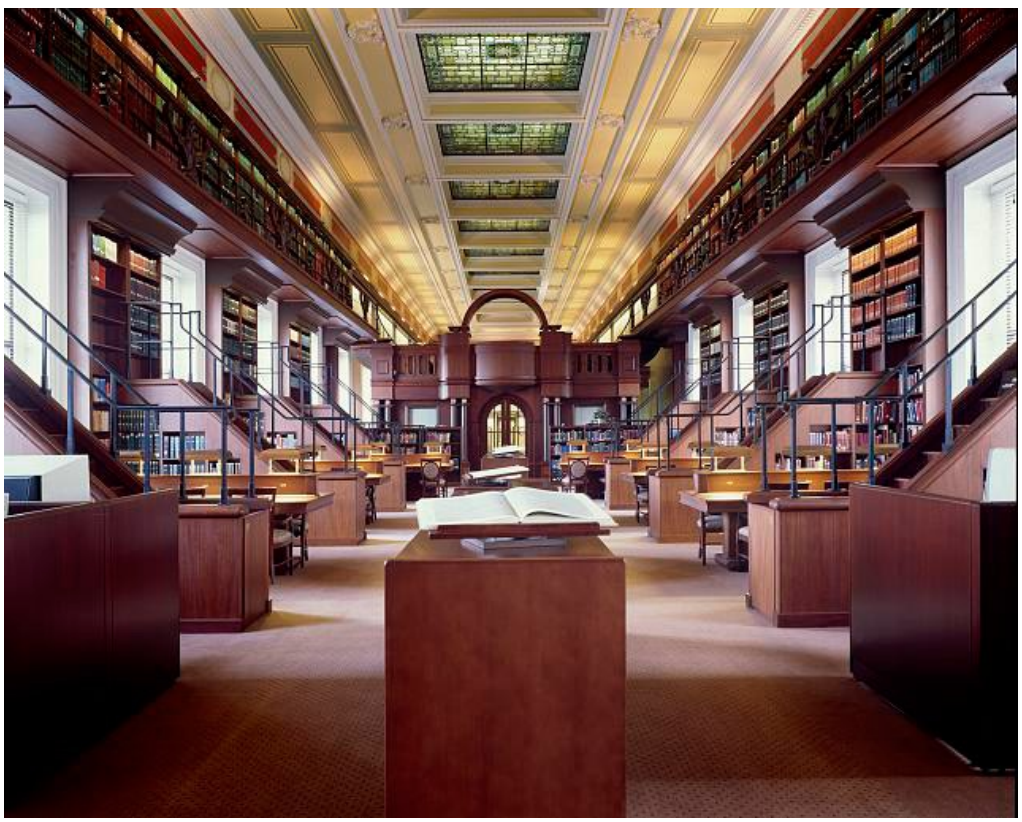

Czytelnia Afryki i Środkowego Wschodu

żącej informacji bez względu na miejsce zamieszkania i odległość od ośrodków naukowych i bibliotek.

Zbiory i funkcje

Dzisiejsza Biblioteka Kongresu jest największą biblioteką świata, posiada kolekcję składającą się z około 152 milionów pozycji na każdy możliwy temat, we wszystkich możliwych formatach, w ponad 470 językach. Jedynie rolnictwo i medycyna kliniczna są wyłączone ze zbiorów Biblioteki. Dwie narodowe biblioteki są odpowiedzialne za zbiory: z zakresu rolnictwa - Narodowa Biblioteka Rolnicza, z zakresu medycyny - Narodowa Biblioteka Medyczna.

Zbiory Biblioteki nadal powiększają się szybko. Około 22 tysięcy pozycji przybywa codziennie do Biblioteki Kongresu, chociaż po selekcji zgodnej z przepisami rozwoju zbiorów jedynie około 10 tysięcy pozostaje włączonych do stałej kolekcji. Zbiory są imponujące nie tylko rozmiarami, ale również ich międzynarodową zawartością – bli-

Jedna z sal wystawowych

Hall w budynku Jeffersona z jego popiersiem

sko połowa literatury jest w językach innych niż angielski. Różnego typu publikacje w języku rosyjskim liczą ponad 750 000 pozycji, w języku hiszpańskim pochodzące z Europy, krajów Ameryki Łacińskiej i Wysp Karaibskich obejmują ponad 10 milionów książek, czasopism, map, fotografii i nagrań muzycznych. Zbiory starodruków liczą ponad 700 000 tomów, z jedną z największych kolekcji inkunabułów z XV wieku.

Aby utrzymać międzynarodowy charakter zbiorów, Biblioteka Kongresu utrzymuje oddziały w krajach z których regularne otrzymywanie literatury jest utrudnione. Oddziały w Indiach, Egipcie, Brazylii, Indonezji, Kenii i w Pakistanie gromadzą literaturę z tych części świata i opracowują gromadzone materiały.

Biblioteka mieści się w czterech budynkach, z których Thomas Jefferson Building pozostaje gmachem głównym i architektonicznie najciekawszym. W budynku tym mieści się administracją Biblioteki, główna czytelnia ze zbiorem podręcznym liczącym około 70 tysięcy tomów i podstawowym punktem informacyjnym, gdzie większość użytkowników Biblioteki otrzymuje niezbędne dane o lokalizacji materiałów i zasadach udostępniania. Poza główną czytelnią z imponującą piękną architekturą, mieści się tam również czytelnia dla członków Kongresu oraz czytelnie starodruków i zbiorów specjalnych, czytelnia europejska, hiszpańska, azjatycka, afrykańska, historii i genealogii i czytelnia dla dzieci.

Wiele pomieszczeń przeznaczonych jest na stałe i wymienne galerie grafiki i sztuki. Dla przykładu, The George and Ira Gershwin galeria zawiera wszystkie możliwe memorabilia braci Gershwin, łącznie z możliwością słuchania ich popularnej muzyki.

Widok 1-go i 2-go piętra z Wielkiego Hallu w budynku Jeffersona

W Coolidge Audytorium, które może pomieścić około 500 osób odbywają się koncerty, odczyty i inne występy kulturalne.

Johns Adams Building został zaplanowany jako główny magazyn dla zbiorów. Otwarcie tego nowocześnie wyglądającego budynku w roku 1938, zwiększyło pojemność biblioteki do 15 milionów tomów. Tunel łączący z głównym budynkiem został wyposażony w pneumatyczny system, który umożliwia przekazywanie książek do głównej czytelni w ciągu kilku sekund. Poza zbiorami, mieści się tam również czytelnia i serwisy informacyjne z zakresu nauk ścisłych i ekonomicznych. Wszystkie trzy budynki Biblioteki są połączone tunelem, który łączy Bibliotekę z gmachem Kongresu.

Konstrukcja trzeciego budynku, James Madison Memorial Building, została zatwierdzona w roku 1957, ale wykończony obiekt został otwarty dopiero w roku 1980 i jest największym budynkiem bibliotecznym w świecie. Mieści nie tylko część zbiorów Biblioteki, ale również czytelnie map i geografii, manuskryptów, filmu i telewizji, biura i czytelnie związane z prawem Copyright, oraz Teatr Mary Pickford. Aktorka

z okresu filmu niemego Mary Pickford, podarowała w roku 1946 swoją prywatną kolekcję filmów, która w dużej mierze przyczyniła się do dalszego, szybkiego rozwoju działu filmu i telewizji. W budynku mieści się również najważniejszy dział wspierający pracę Kongresu – Dział Serwisów Informacyjnych (Congressional Research Service) i Biblioteka Prawnicza ze zbiorem liczącym ponad 3 miliony tomów tematycznie związanych ze sprawami krajowych i międzynarodowych jurysdykcji. Dział Serwisów Informacyjnych dla Kongresu jest jedną z najważniejszych części Biblioteki w którym pracuje ponad 450 prawników i specjalistów informacji. Łącznie z konsultantami z rejonu Waszyngtonu tworzą jedyną w swoim rodzaju grupę 650 specjalistów pracujących dla Kongresu.

Funkcje tego działu obejmują opracowywanie raportów dotyczących bieżących wydarzeń i problemów politycznych, poufnych streszczeń i raportów, organizowanie seminariów, fachowych konsultacji oraz indywidualnej pomocy informacyjnej dla członków Kongresu. Zgodnie z raportem roku 2011, w dziale tym opracowano ponad 76 000 indywidualnych analiz i naukowych sprawozdań, udzielono ponad 3 000 osobistych konsultacji i fachowych opinii (testimony) w Kongresie, w których uczestniczyło ponad 5 000 pracowników oraz udzielono blisko 70 000 porad telefonicznych lub poprzez e-mail.

W 1995 r. z inicjatywy Kongresu utworzono nową bazę danych THOMAS, której celem jest szerokie, internetowe udostępnienie informacji o działalności Kongresu. Obecnie niemal cała kongresowa dokumentacja łącznie z wynikami głosowań i codziennymi sprawozdaniami jest dostępna poprzez tę stronę internetową - http://thomas.loc.gov

Packard Campus for Audio-Visual Conservation jest czwartym i najnowszym budynkiem Biblioteki Kongresu. Został otwarty w roku 2007 i mieści się w stanie Virginia sąsiadującym z Waszyngtonem. Zgromadzono tam zbiory wizualne i dźwiękowe, filmy, taśmy telewizyjne oraz mieści się sala do wyświetlania filmów, które udostępniane są regularnie i nieodpłatnie.

Czytelnie

Łącznie z Główną Czytelnią, która służy również jako centralny punkt informacji z dostępem do katalogów, internetu i baz danych, w budynkach Biblioteki mieści się 20 czytelni i ośrodków informacji tematycznych, m. in. są czytelnie Filmu i Telewizji, Gazet i Bieżących Czasopism, Literatury Dziecięcej, Fotografii, Mikroform, Geografii i Map. Pełną, adnotowaną listę czytelni można znaleźć na stronie internetowej Biblioteki - http://www.loc.gov/rr/rrbrief.html

Pomimo nazw, pozornie jasnej klasyfikacji i adnotacji, jest oczywiste, że użytkownik tej ogromnej kolekcji musi korzystać z ośrodków informacyjnych i pomocy kwalifikowanych, doświadczonych bibliotekarzy. Zapoznanie się z opisem czytelni i konsul-

Czytelnia Główna

tacja z ośrodkiem informacji są niezbędne przed wyprawą do wybranej czytelni. Dla przykładu – nazwa Czytelnia Europejska wydaje się dość wyraźnym opisem jej zbiorów i zakresu dostępnej informacji. Z adnotacji wynika, że jej bogata kolekcja obejmuje literaturę dotyczącą krajów europejskich łącznie z rosyjsko-językczną częścią Azji. Czytelnicy zainteresowani Hiszpanią i Portugalią powinni skontaktować się z Działem Czytelni Hiszpańskiej, zainteresowani Zjednoczonym Królestwem i Irlandią muszą skontaktować się z ośrodkiem informacji w głównej czytelni aby znaleźć potrzebne zbiory. W czytelni tej udostępniane są również wszystkie bieżące czasopisma i gazety w językach słowiańskich, bałtyckich i Europy Zachodniej. Centrum Literatury Dziecięcej służy pomocą indywidualnym użytkownikom i organizacjom zainteresowanym literaturą dla dzieci i młodzieży. Centrum organizuje wystawy i specjalne programy dla dzieci i młodzieży. Z adnotacji jednak wynika, że nie jest to czytelnia dla dzieci, ale ośrodek informacji dla ludzi związanych z produkcją literatury dla dzieci i młodzieży. Historycznie kolekcjonowanie literatury młodzieżowej nie było w zakresie działalności Biblioteki Kongresu. Sytuacja zmieniła się, kiedy na wniosek dwu członków Kongresu otworzono w końcu roku 2009 Centrum Młodych Czytelników (Young Readers Center), z małą czytelnią dla dzieci, młodzieży i rodziców. Początkowy księgozbiór, składający się w większości z darów, liczył około 800 tomów, wzrósł w 2011 roku do około

Zegar w Czytelni Głównej

2 000 tomów, nadal pochodzących głównie z darowizn. Czytelnia obecnie wyposażona jest w dwa komputery z dostępem do internetowej informacji przeznaczonej dla dzieci. Głośne czytanie, wyświetlanie programów przeznaczonych dla dzieci i tematyczne, kształcące prezentacje i festiwale są głównymi atrakcjami tej nowej czytelni.

Centrum Młodych Czytelników jest częścią Centrum Książki (Center for the Book) utworzonego przez Kongres w 1977 r., którego celem jest wzbudzenie zainteresowania książką i jej historią, oraz poszerzenie czytelnictwa dzieci, młodzieży i dorosłych obywateli. Centrum to działa jako państwowo-prywatna spółka i działalność oparta jest głównie na donacjach i współpracy z prywatnym sektorem. Informacja dostępna: http://www.read.gov

Udostępnianie zbiorów i Internet

Nowi czytelnicy zachęcani są do uczestniczenia w 90-minutowym kursie dającym ogólną orientację w organizacji zbiorów i czytelni, instrukcję jak korzystać z katalogów i elektronicznych baz danych i jak używać systemu haseł przedmiotowych Biblioteki Kongresu. Osobne, bardziej szczegółowe szkolenia organizowane są przez Bibliotekę Prawniczą nie tylko dla użytkowników Biblioteki, ale również dla pracowników ambasad celem zapoznania ich z amerykańskim prawem i źródłami informacji. Obejmują nie tylko zasady korzystania z Czytelni Prawniczej, systemu klasyfikacji ale przede wszystkim z ogromnej bazy danych THOMAS.

Polski akcent z okazji 150- lecia Deklaracji Niepodległości Stanów Zjednoczonych

W zasadzie każdy może mieć dostęp do zbiorów Biblioteki Kongresu, jednakże każdy czytelnik musi zarejestrować się i po otrzymaniu Karty Identifikacyjnej Czytelnika (Reader Identification Card) może korzystać z czytelni. Wszystkie zbiory muszą pozostawać na miejscu, wypożyczanie jest bardzo ograniczone. Jedynie członkowie Kongresu mogą wypożyczać materiały niezbędne dla pracy Kongresu. Wypożyczanie międzybiblioteczne krajowe i międzynarodowe jest wykorzystywane w dość szerokim zakresie, ale pod warunkiem, że wypożyczone materiały będą wykorzystywane w bibliotece, do której są sprowadzane.

Idea szerokiego udostępniania zbiorów Biblioteki jest obecnie realizowana poprzez internet. Publikowany kilka lat temu informator dla użytkowników Biblioteki („Information for Researchers Using the Library of Congress") jest obecnie częścią strony internetowej Biblioteki. Zawiera około 40 krótkich opisów, które przedstawiają historię Biblioteki, czytelnie, serwisy informacyjne, katalogi, proces rejestracji, jak otrzymać książki i czasopisma i typowe zasady zachowania obowiązujące w bibliotekach, łącznie z zakazem fotografowania, picia, jedzenia i używania telefonów. Informator ten jest obecnie dostępny przez internet: http://www.loc.gov/rr/main/inforeas. Poza tą podstawową informacją, strona główna Biblioteki http://www.loc.gov łączy z setkami bardziej szczegółowych informacji i kolekcji. Można przeszukiwać tę kolekcję tematycznie, ale już pierwsze spojrzenie daje ogromne możliwości przeszukiwania. Tematycznie do wyboru są sekcje: amerykańska historia, sztuka i kultura, polityka, prawo

i rząd, mapy i geografia, religia i filozofia, technologia i ekonomia, sport i wypoczynek, światowa historia i kultury. Ostatnia sekcja podzielona jest geograficznie; jest Afryka i Środkowy Wschód, Azja, Ameryki, Europa z listą europejskich ogólnych kolekcji i Europa Wschodnia i Zachodnia z listą zbiorów dotyczących tych części Europy.

Jeden z manuskryptów, z kolorowym polskim orłem w koronie ma tytuł „Polish declaration of admiration and friendship for the United States". Z opisu wynika, że jest to prezentacja pierwszych 13 tomów z kolekcji 111 części zebranych w Polsce w 1926 roku i doręczonych do Białego Domu do ówczesnego prezydenta Calvina Coolidge dla uhonorowania 150 rocznicy Amerykańskiej Deklaracji Niepodległości.

Bogato ilustrowane przez najlepszych polskich grafików, zawierają pozdrowienia i podpisy reprezentantów instytucji rządowych, społecznych, religijnych, wojskowych i ponad 5 milionów podpisów dzieci w wieku szkolnym. Pierwsza stronica jest podpisana przez Prezydenta Ignacego Mościckiego, następne przez członków Rady Ministrów i członków Sejmu, Senatu i Prezydium Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej. Chociaż tylko mała część tego wielotomowego dzieła jest dostępna przez internet, wszystkie tomy zostały zindeksowane i bez trudu można znaleźć informację, który tom zawiera podpisy np. z miasta Łodzi lub Pabianic. Biorąc pod uwagę bardzo długą listę miejscowości, wygląda na to, że dzieci nawet z wiejskich szkół miały szansę złożenia podpisu w tym historycznym dziele.

Czytelnia dla członków Izby Reprezentantów

Inną możliwością jest przeszukiwanie przez grupy użytkowników – są kolekcje dla dzieci i rodziny, bibliotekarzy, wydawców, nauczycieli i badaczy czyli wszystkich innych korzystających z Biblioteki Kongresu.

Sekcja dla bibliotekarzy daje bardzo szczegółową informację o Bibliotece, klasyfikacji i katalogach, standardach, funkcjach i serwisach, jak również o bieżących wydarzeniach i zjazdach interesujących dla bibliotekarzy. Jedna z opcji - Gateway to Library Catalogs jest listą ponad tysiąca katalogów bibliotek krajowych i międzynarodowych, których zawartość można przeglądać. Jedną z nich jest Biblioteka Narodowa w Warszawie.

Wybrane ze zbiorów ciekawe tematy zawierają m. in. historyczne gazety. Wymieniane codziennie, zgodnie z dniem, miesiącem i rokiem sprzed stu lat gazety można czytać od pierwszej do ostatniej stronicy, choć czasem kopie są nieco zniszczone wiekiem. Inne sekcje łączą z katalogami rękopisów, map, historycznych filmów, nagrań dźwiękowych, fotografii, historii weteranów i chyba najbogatszego zbioru - historii Ameryki (American Memory). Większość kolekcji ma krótkie adnotacje dające podstawową orientację o zawartości i historii zbioru.

Poza linkami do poszczególnych działów i kolekcji, strona ta daje obraz szerokiej działalności kulturalnej Biblioteki. Są listy odczytów, prezentacji, koncertów, wyświetlanych filmów, wystaw i stałych lub sezonowych programów. Popularne są wieczory

autorskie i festiwale książki, które mają na celu popularyzowanie czytelnictwa, zwłaszcza wśród młodszych czytelników. Większość prezentacji można słuchać, albo przeczytać transkrypcję. Są również informacje o nowych publikacjach, ciekawych książkach i nowych nabytkach.

Celebrowane są również różnego typu rocznice. Aktualnie obchodzone jest 100-lecie daru z Japonii, który miał pozostać symbolem japońskiej przyjaźni. W 1912 r. miasto Tokio podarowało miastu Waszyngton 3 000 drzew wiśniowych, które kwitnąc wiosną bardzo atrakcyjnie dekorują miasto. Okres ten i Festiwal Kwiatu Wiśni corocznie ściągają ponad milion turystów do Waszyngtonu. Biblioteka uczciła tę rocznicę wystawą obejmującą rysunki, fotografie, plakaty, książki i różnego typu reprodukcje obrazujące drzewo i kwiat wiśni z jego różnego typu odmianami. Bogactwo Biblioteki Kongresu jest trudno ocenić, ale warto przejrzeć stronę internetu, żeby docenić jej rozliczne funkcje: http://www.loc.gov

Dane statystyczne

Biblioteka zatrudnia ponad 3500 stałych pracowników i zawsze sporą grupę stypendystów, stażystów i wolontariuszy. Kolekcja liczy 151 785 778 pozycji, w tym: 22 765 967 skatalogowanych książek; 11 762 851 pozycji innego typu druków, raportów technicznych, broszur, oprawionych roczników gazet i wydawnictw seryjnych; 117 256 960 pozycji zbiorów specjalnych; 3 379 634 taśm i innych audio materiałów; 66 634 349 rękopisów; 5 446 673 map; 16 627 084 pozycji w mikroformach; 6 454 774 utworów muzycznych; 14 366 922 pozycji materiałów wizualnych - fotografii, plakatów, rysunków i fotografii.

W roku 2011 udostępniono w czytelniach ponad 1 milion pozycji i udzielono 550 590 informacji telefonicznie, elektronicznie lub bezpośrednio użytkownikom biblioteki.

Bibliografia

Cole John Y.: Jefferson's Legacy: a brief history of the Library of Congress. Washington DC: Library of Congress, 1993, 103 p.

Conoway James: America's Library. The story of the Library of Congress 1800-2000. Washington, DC: Library of Congress, 2000, XIII, 226 p.

Goodrum Charles A., Dalrymple Helen W.: The Library of Congress. Boulder, CO: Westview Press, 1982, 337 p.

Wszystkie ilustracje pochodzą ze zbiorów Biblioteki Kongresu Stanów Zjednoczonych.

Mgr Lidia Mikołajuk
Łódź - UŁ

BRITISCH COUNCIL - TRADYCYJNE I NOWOCZESNE FORMY DZIAŁALNOŚCI

Abstract

The British Council is the United Kingdom international organisation for educational opportunities and cultural relations. The article presents its activity in Poland and the way of building mutually beneficial relationships between people in the UK and Poland. The organisation also provides access to extensive British literature and cultural resources through a countrywide network of British Libraries. The paper describes cultural and educational projects which BC is engaged in.

Streszczenie

British Council jest brytyjską organizacją o międzynarodowym zasięgu, zajmującą się współpracą edukacyjną i kulturalną. Artykuł prezentuje jej działaność w Polsce i sposób, w jaki nawiązuje kontakty pomiędzy mieszkańcami Zjednoczonego Królestwa i Polski. Organizacja umożliwia dostęp do literatury anglojęzycznej oraz innych źródeł o kulturze brytyjskiej za pośrednictwem ogólnopolskiej sieci bibliotek partnerskich. Opisane zostały również projekty kulturalne i edukacyjne, w które zaangażowane jest British Council.

British Council (BC) jest pozarządową instytucją, promującą kulturę i język angielski poza granicami Wielkiej Brytanii. Swoją działalność rozpoczęło w 1934 roku, a pierwsze placówki otwarto w Egipcie i Portugalii. Obecnie prowadzi sieć instytucji w 109 krajach. Swoją działalność w Polsce zainicjowało w 1938 roku. Warszawskie biuro British Council powstało jako drugie na świecie. Główne zadania realizowane w naszym kraju to:

- nauczanie języka angielskiego na kursach adresowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych. British Council prowadzi w kilku polskich miastach szkoły językowe, w których nauka języka angielskiego odbywa się na wszystkich poziomach: od początkującego do zaawansowanego oraz kursy dla profesjonalistów, na których można doskonalić słownictwo zawodowe m.in. medyczne, prawnicze i ekonomiczne,
- oferowanie szerokiego zakresu brytyjskich egzaminów językowych profesjonalnych. Po zakończeniu kursu uczestnicy mogą przystąpić do egzaminu, potwierdzają-

cego znajomość języka angielskiego. Uzyskują certyfikaty: PET (Preliminary English Test), FCE (First Certificate InEnglish). CAE (Certificate In Advance English). CPE (Certificate of Proficiency In English),

- udzielanie informacji o możliwości podjęcia studiów i nauki języka angielskiego w Wielkiej Brytanii. W siedzibach British Council oraz bibliotekach brytyjskich dostępne są katalogi szkół językowych i uczelni brytyjskich. Osoby zainteresowane podjęciem nauki w Wielkiej Brytanii uzyskają pomoc w wypełnieniu aplikacji, uzyskają informację o terminach jej złożenia, formy płatności czy możliwości uzyskania stypendium lub pożyczki na cele naukowe,
- współpraca z polskimi i brytyjskimi instytucjami rządowymi i pozarządowymi na wszystkich poziomach systemu edukacji w celu zapewnienia jakości edukacji i wymiany doświadczeń,
- wspieranie współpracy polskich i brytyjskich instytucji w przeciwdziałaniu agresji w szkołach,
- promocja innowacyjnych metod nauczania z wykorzystaniem najnowszych osiągnięć nauki i techniki,
- rozwijanie umiejętności organizacyjnych i przywódczych wśród młodzieży poprzez sport,
- organizacja konferencji, seminariów i realizacja polsko-brytyjskich projektów wspierających rozwój społeczeństwa obywatelskiego Polski i Wielkiej Brytanii,
- realizacja programu w dziedzinie kultury i sztuki, współpraca z polskimi artystami, festiwalami instytucjami kulturalnymi, prezentacja nowatorskich osiągnięć Wielkiej Brytanii w muzyce, literaturze, teatrze, modzie i wzornictwie,
- prowadzenie sieci Bibliotek Brytyjskich we współpracy z uniwersytetami polskimi,
- udostępnianie czytelnikom Bibliotek Brytyjskich dostępu do Internetu, nowoczesnych materiałów i programów do nauki języka angielskiego oraz bogatej kolekcji płyt DVD z filmami w oryginalnej wersji językowej[1].

Centrum Brytyjskie Uniwersytetu Łódzkiego

Łódzkie Centrum Brytyjskie należy do sieci placówek partnerskich British Council. Pozostałe ośrodki mieszczą się w Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Lublinie, Poznaniu, Szczecinie i Warszawie. Ich działalność prowadzona jest na podstawie umów o partnerstwie zawieranych przez British Council z miejscowymi uniwersytetami. Uniwersytet Łódzki przystąpił do takiej współpracy w 1987 roku. W jej wyniku powołano do życia Bibliotekę Brytyjską, która w 2007 roku zmieniła nazwę na Centrum Brytyjskie Uniwersytetu Łódzkiego. Ze względu na wieloletnią działalność w świadomości czy-

[1] Britisch Council Poland. Dostępne na stronie: http://www.britishcouncil.org/poland-70-facts.htm [dostęp 25.07.2012].

telników instytucja nadal funkcjonuje pod poprzednią nazwą. Do zadań uczelni należy utrzymanie lokalu i personelu, zaś British Council zobowiązało się dostarczać książki, materiały promocyjne oraz organizować szkolenia dla bibliotekarzy.

Podobnie, jak pozostałe placówki partnerskie Centrum Brytyjskie Uniwersytetu Łódzkiego prowadzi wypożyczalnię materiałów bibliotecznych i działalność informacyjną dostępną dla szerokiej publiczności. Księgozbiór oraz działania edukacyjne dotyczą głównie nauczania języka angielskiego, nauki i życia w Wielkiej Brytanii oraz literatury i kultury brytyjskiej.

Zbiory Biblioteki Brytyjskiej są zróżnicowane i obejmują:

- literaturę piękną
- materiały do nauki języka angielskiego
- książki z dziedziny historii, geografii i sztuki
- materiały z zakresu metodyki nauczania języka angielskiego
- literaturę dla dzieci i młodzieży
- filmy na płytach DVD
- kasety audio audio płyty CD
- encyklopedie, słowniki i leksykony

Literatura piękna stanowi pokaźną cześć zasobów Biblioteki Brytyjskiej i cieszy się ogromnym zainteresowaniem. Nie wszyscy czytelnicy znają język angielski na poziomie umożliwiającym czytanie powieści w oryginale. Dla nich przygotowano uproszczone wersje. Są to książki publikowane przez brytyjskie wydawnictwa z myślą o obcokrajowcach, uczących się języka angielskiego. Ich poziom jest zróżnicowany, od wersji dla początkujących (begginers), po książki dla czytelników z zaawansowaną znajomością języka (advanced). Jednak nawet te na poziomie zawansowanym różnią się od wersji oryginalnej. Zachowana jest treść i główne wątki, ale słownictwo dostosowane do możliwości obcokrajowców. Do niektórych książek dołączone są płyty CD, umożliwiające czytelnikom jednoczesne słuchanie poprawnej wymowy i doskonalenie umiejętności rozumienia ze słuchu. Każda z takich książek zawiera mały słownik wyrazów użytych w powieści oraz zestaw ćwiczeń, sprawdzających stopień zrozumienia przeczytanego tekstu.

Czytelnikami Biblioteki Brytyjskiej są zarówno osoby dorosłe, jak i dzieci bez ograniczeń wiekowych. Obecnie zarejestrowanych jest ponad 3 tysiące użytkowników, a w ciągu 25 lat funkcjonowania z jej zbiorów korzystało około 30 tysięcy osób.

Programy British Council

Biblioteka Brytyjska uczestniczy w ogólnopolskich programach literackich British Council, prezentujących współczesną literaturę brytyjską. Jednym z nich jest projekt *Faces & Places – New British Writing,* w ramach którego odbywają się wizyty pisarzy z Wielkiej Brytanii. Podczas spotkań polscy czytelnicy mają niepowtarzalną okazję

Fot. 1 Wystawa *Faces and Places*. Źródło własne. Łódź 2004

wysłuchania fragmentów powieści, czytanych przez autora oraz zadania pytań twórcy. Polskę odwiedzają zarówno pisarze, których powieści były wcześniej tłumaczone na język polski jak Janette Winterson oraz nieznani dotąd w naszym kraju, jak Toby Litt, czy Nial Griffiths.

Program *Faces & Places* obejmuje także wykłady na temat literatury brytyjskiej, warsztaty literackie, pokazy filmów oraz wydarzenia teatralne. Ponadto rośnie kolekcja książek i filmów w Bibliotekach Brytyjskich. Odbywają się również konkursy dla czytelników. Od roku 2004 British Council w swoich siedzibach w Warszawie i Krakowie oraz w partnerskich Bibliotekach Brytyjskich organizuje działalność grup czytelniczych. Jedenaście klubów książki skupia ponad trzysta osób. Podczas spotkań dyskutowano już o kilkudziesięciu tytułach[2].

Jesienią 2006 roku British Council rozpoczęło współpracę z Instytutem Książki,

[2] Lidia Mikołajuk: Dyskusyjne Kluby Książki – przenoszenie wzorów brytyjskich do Polski na przykładzie współpracy British Council i Instytutu Książki W: Dokąd zmierzamy? Książka i jej czytelnik. Materiały Konferencyjne/ red. Radosław Gaziński. Szczecin 2007 s.101-108

mającą na celu popularyzację idei klubów książki w Polsce. W ramach tej współpracy odbyło się dziewiętnaście prezentacji, podczas których pracownicy British Council i Bibliotek Brytyjskich dzielili się swoimi doświadczeniami z bibliotekarzami bibliotek wojewódzkich, miejskich i gminnych na terenie całego kraju. Podczas tych spotkań przedstawiono zasady prowadzenia grup czytelniczych oraz przeprowadzono warsztaty, pokazujące część praktyczną.

Projekt Instytutu Książki *Tu czytamy* jest programem promocji czytelnictwa i wsparcia sektora książki, opierający się na współpracy z instytucjami partnerskimi: szkołami, bibliotekami oraz organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami, działającymi w przestrzeni publicznej. Program podzielony jest na kilka sektorów:

1. Projekty edukacyjne adresowane do szkół i bibliotek
2. Autorski festiwal Instytutu Książki *4 Pory Książki*
3. Nagroda *Nowa Kultura Nowej Europy*
4. Inne imprezy promujące czytelnictwo w kraju[3]

W skład programu wchodzi również organizacja działalności klubów książki na terenie całego kraju. Do udziału zgłosiło się kilkaset bibliotek. Instytut Książek zapewnia im zakup książek, druk materiałów reklamowych oraz koordynację ich działalności. Kluby uzyskały możliwość zapraszania na swe spotkania autorów i krytyków literackich. Instytut Książki przeznaczył na ten cel 100 000zł.

W każdym województwie działalność klubów koordynowana jest przez biblioteki wojewódzkie. Ich zadaniem jest dostarczenie bibliotekom książek oraz materiałów przygotowanych przez Instytut Książki. Są to plakaty, zachęcające do udziału w spotkaniach, ulotki oraz naklejki zamieszczane w książkach omawianych w klubach. Wyboru książek dokonują sami klubowicze, dla których Instytut Książki przygotował listę propozycji. Od 1 kwietnia 2007 r. w bibliotekach publicznych całej Polski działa ponad 200 Dyskusyjnych Klubów Książki. Patronat nad wieloletnim programem promocji czytelnictwa *Tu czytamy* którego elementem są kluby książki, objęło Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem programu jest wykreowanie mody na czytanie, poprzez akcentowanie przyjemności płynących z lektury oraz promowanie aktywnego udziału w życiu literackim np. przez spotkania z ciekawymi ludźmi, interesujące dyskusje, twórcze wykorzystanie wiedzy płynącej z literatury.

Idea grup czytelniczych (reading groups) narodziła się w Stanach Zjednoczonych w roku 1926. Pomysłodawcą i założycielem pierwszej z nich był Harry Scherman, który swoją karierę zawodową rozpoczynał jako pracownik agencji reklamowej. Tam poznał podstawy promowania sprzedaży wysyłkowej. Znajomość technik marketingowych połączona z miłością do literatury doprowadziła Schermana do założenia Klubu Książki

[3] Instytut Książki. Dostępne na stronie: http:// www.instytutksiazki.pl [dostęp 12.04.2012]

Fot. 2 Dyskusyjny Klub Książki w Bibliotece Brytyjskiej. Źródło własne. Łódź 2007

Miesiąca (The Book of the Month Club).[4] W kwietniu 1926 r. drogą pocztową wysłano pierwszą partię książek do 4,750 członków klubu, a już pod koniec tego samego roku ich liczba wzrosła do 46 539. Ponieważ w latach 20-tych XX wieku większość mieszkańców Stanów Zjednoczonych miała utrudniony dostęp do księgarni, sprzedaż wysyłkowa cieszyła się wielkim powodzeniem.

Organizatorzy klubu wyszli z założenia, że miłośnicy literatury nie czytają tak wiele książek, jak by chcieli. Za cel działalności postawiono sobie, by członkowie klubu przeczytali co najmniej cztery tytuły w ciągu roku, dając im do wyboru listę powieści, które mogą zamawiać pocztą. Recenzje powieści wysyłanych do członków Klubu Książki Miesiąca ukazywały się w prasie codziennej i zachęcały rosnącą grupę czytelników do rozmów na temat lektury. To dało początek grupom dyskusyjnym.

Współczesny dyskusyjny klub książki jest grupą osób, które spotykają się po to, aby porozmawiać o książkach. Klubowicze nie są znawcami literatury, ale lubią czytać i rozmawiać na temat literatury. Na spotkaniach dzielą się swoimi wrażeniami z przeczytanej lektury. Nie prowadzą poważnych dyskusji literackich, ale raczej mówią

[4] Book of the Month Club. Dostępne na stronie: http://www.answers.com/topic/book-of-the-month-club [dostęp 30.07.2012]

o swoich osobistych odczuciach, związanych z omawianymi książkami. Spotkania grup czytelniczych są doskonałą formą spędzenia wolnego czasu i okazją do poznania nowych osób, mających podobne zainteresowania.

Czytanie jest szczególną formą zachowania się, polegającą na twórczym uczestnictwie w pisemnej formie komunikacji społecznej. Jeśli czytanie występuje w zbiorowości, a więc jest obserwowane z perspektywy zachowań całych grup, mamy do czynienia z czytelnictwem[5]. Uczestnictwo w spotkaniach Dyskusyjnych Klubów Książki jest połączeniem indywidualnego odbioru literatury z czytelnictwem grupowym. Każdy z klubowiczów samodzielnie zapoznaje się z treścią lektury, a podczas spotkania dzieli się swoimi osobistymi odczuciami i dowiaduje się, jak ten sam tekst został odebrany przez inne osoby. Ta sama książka może bowiem mieć zupełnie inne odbicie w świadomości czytelniczej poszczególnych osób. Odmienna interpretacja wynika z indywidualnych cech psychologicznych, doświadczeń życiowych, czy wykształcenia. Ogromne znaczenie w odbiorze literatury ma język, jakim posłużył się pisarz[6].

Kolejnym programem promującym literaturę piękną był projekt *Magic Pencil*. Jego głównym elementem w roku 2005 była wystawa książek dla dzieci oraz wystawa reprodukcji ilustracji książkowych. Ich wyboru dokonał Quentin Blake, popularny twórca książek dla dzieci. Jego zdaniem ilustracje pełnią ogromną rolę w percepcji książek przez najmłodszych czytelników, silnie działają na ich wyobraźnię[7].Wielka Brytania szczyci się długą tradycją tworzenia ilustracji książkowej, poczynając od ilustracji Tennela do *Alicji w Krainie Czarów* po rysunki E.H. Sheparda do *Kubusia Puchatka*, których prace są znane i kochane przez kilka pokoleń dzieci na całym świecie. Możliwość obejrzenia reprodukcji ilustracji książkowych w dużym formacie wzmacnia ich siłę, pozwala dostrzec wszelkie subtelności, szczegóły rysunku. Różnica między wypełnionym rysunkiem arkuszem opuszczającym pracownię plastyczną a pomniejszoną do rozmiarów książki ilustracją wydaje się ogromna. Ilustracje są uniwersalne i nie wymagają tłumaczenia. Oglądanie ich w innej skali, pozbawione tekstu i w ostrzejszych barwach stanowi ciekawe doświadczenie. Na wystawie znalazły się prace współczesnych twórców takich jak: Raymod Brigss, John Burningham, Lauren Child, Tony Ross czy Quentin Blade.

Wystawie *Magic Pencil* towarzyszyło kilka imprez popularyzujących literaturę i język angielski. Była to m.in. lekcja języka angielskiego przeprowadzona w czytelni Biblioteki Brytyjskiej w oparciu o wystawione książki. Podczas zajęć uczniowie opisywali wybrane ilustracje i czytali fragmenty książek. Na innym spotkaniu z młodymi czytelnikami odbył się quiz, sprawdzający znajomość popularnych powieści brytyjskich. Uczniowie wykazali się dużą wiedzą i w nagrodę otrzymali upominki ufundowane przez British Council. Na

[5] Jacek Wojciechowski: Czytelnictwo. Kraków 1989 s.15-16

[6] Mikołaj Rubakin: Izbrannoje T. 1/2 Moskwa 1975

[7] Magic Pencil: Children's Book Illustration Today. Katalog wystawy. Londyn 2003

tym samym spotkaniu nastąpiło rozstrzygniecie konkursu plastycznego, którego tematem były ulubione książki angielskie. Organizatorzy otrzymali kilkadziesiąt barwnych prac, wykonanych różną techniką. Wyłonienie laureatów było trudnym zadaniem, gdyż wszyscy uczestnicy włożyli dużo wysiłku i zapału w wykonanie swoich dzieł.

Współczesny świat dostarcza młodym ludziom wiele różnorodnych form przekazu informacji, dostępu do wiedzy i rozrywki. Dlatego książka musi konkurować już nie tylko z telewizją czy kinem, ale również z grami komputerowymi i Internetem. Wymusza to potrzebę zastosowania nowych atrakcyjnych form animacji czytelnictwa dziecięcego.

Ogólnopolska kampania społeczna *Cała Polska Czyta Dzieciom* zwróciła uwagę na ogromne znaczenie, jakie ma czytanie dla rozwoju emocjonalnego dziecka. Kształtowanie nawyków czytelniczych warto zacząć u jak najmłodszych dzieci. Pierwszy kontakt dziecka z literaturą następuje zwykle w okresie, gdy nie opanowało ono jeszcze umiejętności samodzielnego czytania. Dlatego potrzebuje ono „pośrednika literatury" – jest to zwykle mama, tata lub nauczyciel. Z mimiki, tonu głosu, gestów dorosłego lektora czerpie dodatkowe wiadomości o ocenie zdarzeń i postaciach, przedstawionych w słuchanym utworze[8].

Biblioteka Brytyjska dołączyła do tej akcji i zorganizowała głośne czytanie książek dla uczniów młodszych klas szkoły podstawowej. W pracy z dziećmi wykorzystuje się utwory z wątkiem narracyjnym, interesującej fabule, dostosowane do poziomu wiekowego słuchaczy. Czytanie powinno być wyraziste i sugestywne, z zachowaniem przez lektora reguł kultury żywego słowa. Michał Jarmicki - aktor Teatru im. Stefana Jaracza w Łodzi znakomicie wywiązał się z tego zadania, przedstawiając interpretację opowiadań Francesci Simon o przygodach *Koszmarnego Karolka*. W przerwach między słuchaniem poszczególnych rozdziałów dzieci odpowiadały na pytania związane z przeczytanym tekstem. Każda poprawna odpowiedź nagradzana była drobnym upominkiem. Dodatkową atrakcją spotkania było wręczenie wszystkim zaproszonym uczestnikom plakietek z ich imionami i wymyślonymi przezwiskami. Związane było to zabiegiem stylistycznym zastosowanym przez autorkę opowiadań, w których wszystkie postaci noszą przydomki zaczynające się od takiej samej litery, jak ich imiona. Wybór opowiadań i scenariusz spotkania został wykonany przez pracowników Biblioteki Brytyjskiej.

W ramach projektu *Magic Pencil* odbyły się również dwie prelekcje poświęcone angielskiej literaturze dla dzieci i młodzieży ze szczególnym uwzględnieniem problemów międzykulturowości. Tematem wystąpienia Małgorzaty Kołodziejczyk – eurokoordynatora Biblioteki Publicznej w Dzielnicy Ursus Miasta stołecznego Warszawy były: Picture Books we współczesnej literaturze angielskiej. Wykłady skierowano do bibliotekarzy i instruktorów bibliotek miejskich oraz nauczycieli - bibliotekarzy

[8] Jolanta Ługowska: Literatura dla młodego odbiorcy-„osobna" czy „czwarta?, Ocalone królestwo. Twórczość dla dzieci – perspektywy badawcze – problemy animacji Warszawa 2009 - s. 236.

Fot. 3 Warsztaty Climate Change. Źródło własne. Łódź 2005

z bibliotek szkolnych. Prelekcjom towarzyszyły warsztaty, podczas których uczestnicy aktywnie wyszukiwali ilustracje w prezentowanych książkach i omawiali ich wpływ na percepcję[9].

British Council zajmuje się również promocją literatury popularno-naukowej i wiedzy o ochronie naturalnego środowiska. W latach 2005-2006 na terenie wszystkich bibliotek brytyjskich w Polsce miała miejsce interesująca wystawa książek z dziedziny ekologii oraz wystawa plakatów, przedstawiających zmiany klimatyczne i skutki zatrucia środowiska na wszystkich kontynentach. Projekt zatytułowany *Climate Change* połączony był z cyklem warsztatów dla uczniów szkół podstawowych. W ramach tych zajęć, odbywających się w czytelni Biblioteki Brytyjskiej uczestnicy odpowiadali na pytania quizu ekologicznego oraz budowali modele zegarów i samolotów napędzanych baterią słoneczną. Niektórzy zaś zbudowali wiatraki wytwarzające energię elektryczną

[9] Lidia Mikołajuk: Książka w życiu współczesnego dziecka. Animacja czytelnictwa dziecięcego i formy działalności Biblioteki Brytyjskiej na rzecz najmłodszych odbiorców literatury. *Acta UL. Fol. Libr.* 2009 nr 15 s. 277-288

dzięki ruchom powietrza. Aby sprawdzić, czy zadanie wykonano poprawnie, zajęcia z uczniami przeniosły się na zewnątrz biblioteki.

Kolejną imprezą w ramach projektu *Climate Change* był wykład skierowany do uczniów szkół ponadpodstawowych na temat zmian klimatycznych połączony z wycieczką do stacji meteorologicznej. Celem tego projektu było przybliżenie młodzieży problemów ekologii i wykorzystania alternatywnych źródeł energii. Po zakończeniu cyklu imprez *Climate Change* wzrosło zainteresowanie książkami z działu nauk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem ekologii.

Brytyjskie bazy danych

W roku 2005 British Council, jako jedna z pierwszych instytucji w Polsce, zaoferowało czytelnikom sieci Bibliotek Brytyjskich dostęp do wybranych brytyjskich baz danych za pośrednictwem interfejsu *Athens.* Zainteresowanym osobom zakładano indywidualne konta na platformie, umożliwiającej zdalny dostęp do zasobów elektronicznych British Council[10].

Wśród baz, udostępnianych przez system *Athens* znajdowały się:

- Emerald- zapewniająca dostęp do ponad 40 000 artykułów z ponad 100 czasopism na temat zarządzania (Emerald Fulltext) oraz niezależnych recenzji artykułów (Emerald Management Reviews). Objęła następujące dziedziny: zarządzanie, marketing, ekonomia, bibliotekoznawstwo, informacja naukowa, edukacja oraz inżynieria.

- Oxford English Dictionary - wirtualna wersja słownika Oxford English Dictionary dostępna w trybie on-line, będąca źródłem informacji o znaczeniu, historii, wymowie ponad pół miliona słów używanych obecnie i w przeszłości. Słownik prezentuje użycie słów na przykładzie 2,5 miliona cytatów zaczerpniętych z wielu międzynarodowych źródeł. Oprócz wyszukiwania znaczenia wyrazów dostarcza również materiały edukacyjne. Są to zestawy ćwiczeń dla uczniów zachęcające ich do korzystania ze słownika i ukazujące bogactwo jego możliwości.

- Encyclopaedia Britannica - istniejące od 1768 roku najbardziej obszerne źródło informacji na świecie, w formie drukowanej obejmuje 32 tomy. Encyklopedia Britannica Online zawiera pełną wersję encyklopedii, a także dostęp do czterech innych źródeł encyklopedycznych:

1. *Britannica Student Encyclopaedia* – wersja przystosowana do potrzeb i możliwości uczniów i studentów,
2. *Britannica Elementary Encyclopaedia* – wersja uproszczona do potrzeb uczniów na poziomie szkoły podstawowej,

[10] Lidia Mikołajuk: Elektroniczne bazy danych i ich miejsce w bibliotece XXI wieku na przykładzie systemu ATHENS. W: Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? Materiały Konferencyjne. Łódź 2006 s. 369-378

3. *Video and Media* – dostęp do ponad 2000 filmów video,
4. *Magazines* – wybór czasopism i dzienników pod kątem poszukiwanego przez użytkownika tematu.

Tekst encyklopedii przedstawiono w formie interaktywnej. Można w niej znaleźć tysiące artykułów, przydatnych linków, ilustracji, map i materiałów dźwiękowych.

- Oxford Reference Online - zbiór ponad 100 źródeł informacji na wszystkie tematy. Można tu znaleźć słowniki i prace z dziedziny językoznawstwa oraz wiadomości m.in. na temat sztuki, architektury, biologii, informatyki, ekonomii, biznesu, historii, prawa, literatury, medycyny, polityki, religii i filozofii. Gromadzi i udostępnia słowniki językowe, encyklopedie ogólne i przedmiotowe publikowane przez największych światowych wydawców.

- Ashridge Virtual Learning Resource Centre - jedna z wiodących na świecie szkół biznesowych. Baza danych Ashridge stanowi źródło materiałów specjalistycznych i wewnętrznych publikacji naukowych, zawierające również link do bazy danych z pełnymi tekstami artykułów z 200 najlepszych czasopism z dziedziny biznesu i zarządzania, także streszczenia i raporty z Ashridge Centre of Business and Society oraz podręczniki do programów komputerowych Microsoft Word, Excel i PowerPoint. Baza danych Ashridge zapewnia uczącym się na odległość dostęp do niezbędnych źródeł informacji.

- Economic and Social Data Sernice - zapewnia dostęp do bazy danych ESDS, archiwizującej i upowszechniającej dane rządowe i z zakresu nauk społecznych za średnictwem UK Data Archive. Baza funkcjonuje od stycznia 2003 roku i udostępnia zarówno dane ilościowe, jak i jakościowe dotyczące rozległych dyscyplin i tematów. Zawiera wiele specjalistycznych serwisów, które przyczyniają się do korzystania z baz w trakcie procesu nauczania i prowadzenia prac badawczych.

- Grove Art Online - zapewnia dostęp do uaktualnionej i wzbogaconej pełnej wersji *The Dictionary of Art.* (*Słownika Sztuk Pięknych*), wydanego w roku 1996 w 34 tomach oraz do *The Companion to Western Art* z roku 2001. W bazie zamieszczono ponad 45 000 artykułów z drukowanej wersji słownika. Od roku 1998, kiedy baza zaczęła funkcjonować, dodano wiele nowych artykułów i uaktualniono ponad 5 500 zamieszczonych wcześniej. Grove Art. Online oferuje także ponad 1500 reprodukcji obrazów rysunków oraz dostarcza linki do stron internetowych muzeów i galerii sztuki, na których możemy obejrzeć ponad 40 000 dzieł sztuki. Dzięki temu użytkownicy bazy mogą wirtualnie zwiedzić kolekcje z całego świata.

- Grove Music Online - stanowi kompendium wiedzy na temat muzyki. Zawiera pełny tekst *The New Grove Dictionary Of Music and Musicians* (Londyn 2001), *The New Grove Dictionary of Opera* (Londyn 1992) oraz *The Grove Dictionary of Jazz*(Londyn 2002). W bazie zamieszczono blisko 50 000 artykułów, poświęconych ludziom i miejscom, związanym z muzyką a także instrumentom, stylom i technikom muzycznym. Istnieje

Fot. 4 Newsletter Biblioteki Brytyjskiej

możliwość wysłuchania nagrań dźwiękowych oraz obejrzenia trójwymiarowych modeli instrumentów muzycznych.

Czytelnicy sieci bibliotek brytyjskich mieli zapewniony dostęp do wymienionych baz w latach 2005-2009. Aby zagwarantować im profesjonalną obsługę British Council organizowało szkolenia personelu placówek partnerskich, podczas których bibliotekarze zapoznali się z metodami wyszukiwania informacji, zasobami oraz sposobami ich promocji. Tak przygotowani pracownicy bibliotek mogli przystąpić do objaśniania użytkownikom sposobu korzystania z elektronicznych źródeł informacji. Dodatkową formą promocji były prezentacje skierowane do uczniów szkół średnich, połączone z ćwiczeniami praktycznymi, polegającymi na wyszukiwaniu informacji w omówionych zasobach. Na potrzeby akcji promocyjnej wydrukowano estetyczne ulotki, zawierające podstawowe informacje o zawartości poszczególnych baz wraz z adresem strony internetowej MyAthens oraz instrukcją logowania.

British Council w ciągu ponad 70 lat swej działalności w Polsce zdobyło znaczącą pozycję i stało się rozpoznawalną marką. Uzyskanie tego efektu było możliwe dzięki pracy kilku pokoleń zaangażowanych pracowników oraz zastosowaniu dobrze dobranych narzędzi promocyjnych. Jako organizacja non-profit umiejętnie kreuje swój wizerunek, zachęcając obecnych i potencjalnych odbiorców do wyznaczonych przez siebie celów i misji[11]. Aby zaistnieć na kulturalnej i edukacyjnej mapie Polski British Council często obejmuje patronatem interesujące projekty promujące literaturę, muzykę, film i teatr. Biblioteki Brytyjskie rozpowszechniają wśród swoich czytelników informacje o tych przedsięwzięciach. W każdym miesiącu rozdawane są kalendarze z terminarzem wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych.

Coraz częściej w celach promocyjnych stosowane są nowoczesne środki komunikacji. British Council zaprenumerowało dla wszystkich partnerskich bibliotek program *Constant Contact*, służący do przesyłania bieżących informacji w postaci newslettera. Zadaniem bibliotekarzy jest tworzenie list mailingowych określonych grup użytkowników, np. nauczycieli języka angielskiego lub studentów konkretnych kierunków. Dzięki temu można wysyłać komunikaty adresowane do osób najbardziej zainteresowanych danymi zdarzeniami. Newslettery mają atrakcyjną szatę graficzną, przyciągającą uwagę odbiorców. Wysyłanie wiadomości do dużej grupy osób o podobnych zainteresowaniach czy wykształceniu zwiększa efektywność przekazu informacyjnego. Indywidualni czytelnicy mogą kontaktować się z bibliotekarzem za pośrednictwem poczty elektronicznej. Tą drogą można dokonać prolongaty wypożyczeń i rezerwacji.

Ważną rolę w promocji działalności odgrywa strona internetowa British Council oraz witryny bibliotek partnerskich. Stanowią uzupełnienie marketingu bibliotecznego, bez którego trudno sobie wyobrazić sprawne działanie jakiejkolwiek organizacji. Można na

[11] Paweł Marzec: Zastosowanie marketingu w sferze profit i non-profit. W: Marketing wyzwaniem dla współczesnej biblioteki / pod red. Paweł Marzec. Lublin 2006 s. 45-46

nich znaleźć podstawowe informacje o funkcjonowaniu tych placówek i o odbywających się w nich imprezach, jak wystawy książek, prezentacje, wykłady czy spotkania autorskie. Dla czytelników bardzo dużym udogodnieniem jest dostępny na stronie www katalog on-line, umożliwiający zdalne sprawdzenie zasobów biblioteki.

British Council systematycznie podnosi standard oferowanych usług, dostosowując je do zmieniających się wymagań swoich odbiorców. Związane jest to zarówno z rozwojem technologicznym, jak i zmianami społecznym. W 2010 roku BC przystąpiło do udziału w kampanii „Kultura się liczy", zainicjowanej przez Narodowe Centrum Kultury[12]. W ramach tego projektu organizowano szereg działań edukacyjnych i informacyjnych na temat relacji kultury i biznesu. Współpraca tych sfer życia przynosi wymierne korzyści zarówno instytucjom działającym na rzecz kultury jak i firmom komercyjnym. Te pierwsze zyskują środki finansowe dla realizacji swych celów, drugie zaś dzięki nagłośnieniu swego sponsorowania w mediach, docierają do szerokiej publiczności, wzmacniają relację z odbiorcami i rozwijają markę. Poprzez udział w projekcie „Kultura się liczy" również samo British Council potwierdza swą gotowość do współpracy z instytucjami różnych sektorów i sprawia, że jego logo jest synonimem znaku wysokiej jakości.

[12] British Council Poland. Dostępne na stronie: http://www.britishcouncil.org/poland-partner.htm [dostęp 25.07.2012].

Prof. dr hab. Marian Walczak
Poznań - UAM

FUNDAMENTALNE ZMIANY KULTUROWE W WYNIKU MEDIALIZACJI WSZYSTKICH OBSZARÓW ŻYCIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO I JEDNOSTKOWEGO

Abstract

The author of the paper explains the origin of fundamental cultural changes as resulting from universal medialisation of socio-economic life and the life of an individual. He also explains the term "information society". The author illustrates cultural transformations by means of comparison with the centuries-long traditions of agrarian society and two centuries of industrial society. The contrast sets a background for demonstrating changes in the functioning of family, new social stratification, changes in the means of earning one's living, a different approach towards the representation of reality. He presents the positive aspects of medialisation, but also describes a new kind of threats, such as terrorism, alienation of an individual, media addiction, social pathologies, the use of media as an important instrument of mass control through economy and politics. The author also points to the positive role of media in education and universal access to diverse cultural goods regardless of one's location. Another example of cultural change included in the article is the shifting of focus from symbolic to pictorial communication. The author concludes the paper with reflection on the necessity of mass education through media as a significant element of preserving national identity and alleviating the consequences of globalisation in the culture of a nation, ethnic groups and regional or local communities.

Streszczenie

Autor artykułu wyjaśnia proweniencję fundamentalnych zmian kulturowych jako skutek powszechnej medializacji życia społeczno-gospodarczego i jednostkowego. Wyjaśnia pojęcie „społeczeństwa informacyjnego". Ilustruje zmiany kulturowe w porównaniu do wielowiekowych tradycji społeczeństwa agrarnego i funkcjonującego przez dwa stulecia społeczeństwa industrialnego. Na tle porównawczym autor artykułu pokazuje zmiany funkcjonowania rodziny, nowej stratyfikacji społecznej, zmiany w sposobie zdobywania środków do życia, innego podejścia do opisu rzeczywistości. Pokazuje dobre strony medializacji, ale i charakteryzuje nowy typ zagrożeń, takich jak: terroryzm, alienacja człowieka, uzależnienienia od mediów, patologie społeczne, traktowanie mediów jako istotnego instrumentu sterowania masami ludzkimi przez ekonomię i politykę. Autor wskazuje także na pozytywne znaczenie mediów dla edukacji i powszechnej dostępności do różnych dóbr kultury niezależnie od miejsca zamieszkania. Do opisanych w artykule zmian kulturowych autor zalicza przesunięcie akcentu z komunikacji symbolicznej na obrazkową. Artykuł zamykają refleksje o konieczności masowej edukacji medialnej jako ważnego elementu zachowania tożsamości narodowej i łagodzenia skutków globalizacji w kulturze narodu, grup etnicznych i zbiorowości regionalnych oraz lokalnych.

Pytanie o rolę informacji i edukacji w cywilizacji informacyjnej w Polsce jest być może przedwczesne, ale należy je zapewne już stawiać. Cywilizacja informacyjna w krajach rozwiniętych pod względem społeczno-gospodarczym stała się już rzeczywistością, natomiast w Polsce tylko niektóre, widoczne coraz wyraźniej, symptomy sygnalizują o zbliżaniu się epoki społeczeństwa informacyjnego. O społeczeństwie informacyjnym mówi się szeroko nie tylko w Polsce ale i w całym cywilizowanym świecie. Jest to problem modny, aczkolwiek jego postrzeganie jest różnorodne i oceniane w sposób zróżnicowany. O społeczeństwie informacyjnym i implikacjach życia człowieka w takim społeczeństwie wypowiadają się naukowcy, dziennikarze, politycy, prawnicy, pedagodzy. Nie ma jednakże jednolitej wizji społeczeństwa tego typu i procesów społecznych oraz gospodarczych, które będą determinowały rozwój gospodarki, edukacji, kultury i roli różnych instytucji oświatowych, naukowych czy kulturalnych. Odpowiedź na pytanie zatem o rolę informacji i edukacji na różnych poziomach w elektronicznej Polsce nie może być na tym etapie ani prosta, ani jednoznaczna. Niemniej można pokusić się o symulację pewnych procesów ewolucyjnych, które już dziś mogą mieć znaczenie dla procesów decyzyjnych w skali kraju, regionu, miasta czy powiatu lub gminy. W symulacji takiej nie można pominąć szans rozwojowych w wyniku przeobrażeń społeczno-ekonomicznych, ale i różnych problemów, w tym i zagrożeń, dla całej populacji Polaków, związanych z powszechnym komunikowaniem się za pośrednictwem mediów, pogłębiającym globalizację gospodarki, unifikację ludzkich zachowań w wyniku wszechwładnej indoktrynacji mediów w świadomy proces kreacji osobowości człowieka i oddziaływania na ludzką podświadomość. Era informacyjna, kształtowana przez media elektroniczne i społeczeństwo informacyjne, przynosi ze sobą nowe jakości, wśród których informacja jawi się jako zasób i towar poddający się prawom rynku a implikacją ustawienia życia społecznego na informacji są systematyczne zmiany w administracji nowym społeczeństwem, zmiany w gospodarce zatrudnienia i zawodów, szerokie możliwości manipulowania informacją przy zastosowaniu nowoczesnej, elektronicznej, socjotechniki. Implikacją są też nowe potrzeby, oczekiwania i kompetencje użytkowników informacji na rożnych poziomach. Proces ten nakreśla na dziesięciolecia nowe role i funkcje dla książnic, ośrodków informacji, specjalistycznych baz danych, szkolnictwa elementarnego, średniego i wyższego oraz kształcenia ustawicznego.

Rozwój technologiczny determinuje zarówno jakość życia społecznego jak i jednostkowego. W świadomości człowieka współczesnego zbyt wolno jednak pojawia się świadomość zmiany i konieczności dostosowania się do wymogów kształtującej się cywilizacji informacyjnej. W procesie dostosowania większe szanse ma młode pokolenie, szybciej i skuteczniej, posługujące się udoskonalanymi technologiami. Wykreował się swoisty fenomen współczesności odwracania tradycyjnych ról, kiedy to starsi byli przewodnikami po rzeczywistości społecznej i życiowej, a w dobie cywilizacji infor-

macyjnej młodzi zaczynają przejmować role przewodników dla starszych pokoleń. Młoda generacja wymyka się w ten sposób spod kontroli pokoleń starszych w wyniku skuteczniejszego wykorzystywania różnych narzędzi medialnych. Rodzi się nowy typ kultury, określony przez Margaret Mead pojęciem kultury prefiguratywnej[1].

Trwa proces zasadniczego przewartościowania wynikającego z kształtowania się społeczeństwa informacyjnego i medializacji nieomal wszystkich obszarów życia społecznego i gospodarczego.

Pojęcie „społeczeństwa informacyjnego" pojawiło się już w 1963 roku. Użył tego terminu po raz pierwszy Tadao Umesamo w artykule o teorii ewolucji społeczeństwa opartego na technologiach informatycznych. W 1968 roku termin „Społeczeństwo informacyjne" spopularyzował K. Koyama w rozprawie „*Introduction to Information Theory*" kreśląc wizję społeczeństwa nowego typu.

W 1972 roku Y. Masuda nakreślił program przeobrażeń społecznych w wyniku szybkiego rozwoju sfery informacji i telekomunikacji. Masuda wskazał na cztery fazy podstawowych zmian rozwoju społecznego, w których zmieniają się cele, skala wartościowania, podmiot i przedmiot zainteresowań przemysłu informatycznego, priorytety w badaniach naukowych i wzorzec informacyjny[2].

W pierwszych pięciu latach po zakończeniu drugiej wojny światowej (1945–1950) nastąpiła komputeryzacja wielu dziedzin nauki dla celów wojskowych, obronnych i badań kosmosu. Komputeryzacja była podporządkowana zdobyciu prestiżu narodowego na arenie międzynarodowej. Dominowały oczywiście nauki przyrodnicze a podstawowym celem poszukiwań elektronicznych było zdobycie przewagi nad rywalami.

W latach 1950 – 1970 komputeryzacja została wprzęgnięta w służbę gospodarek narodowych a celem poszukiwań stał się wzrost gospodarczy. Komputeryzacja przeniosła się na teren przedsiębiorstwa. Ważne stały się instytucje i organizacje. Do ważniejszych priorytetów poszukiwań naukowych dołączyły nauki o zarządzaniu, gdyż dostarczały one wiedzy o narzędziach zwiększania wydajności.

W trzecim okresie, czyli w dziesięcioleciu 1970 – 1980, celem aktywności bogatych państw stał się dobrobyt i opieka społeczna. Przedmiotem zainteresowań firm komputerowych i badaczy stała się ludność. W nauce zaczęły dominować nauki społeczne, gdyż dostarczały wiedzy o rozwiązywaniu rozlicznych problemów społecznych.

Ostatnie dwudziestolecie XX wieku czyli lata 1980 – 2000 charakteryzują się komputeryzacją działań jednostkowych. Najważniejszą wartością stał się rozwój osobowości ludzkiej a przedmiotem zainteresowań nauki: jednostka ludzka. Najważniejszymi dziedzinami w nauce stały się nauki o zachowaniu jednostki, a wzorcem informacyjnym – twórczość intelektualna.

[1] Margaret Mead: Kultura i tożsamość. Studium dystansu międzypokoleniowego. Warszawa 2000 s. 110-130

[2] Tomasz Goban-Klas: Media i komunikowanie się masowe. Kraków 1999 s. 287

Taka ewolucja celów, skal wartości, podmiotu i przedmiotu elektronizacji życia społecznego oraz zmienności wzorca informacyjnego doprowadziły w prostej linii do wykreowania społeczeństwa nowego typu, określanego właśnie pojęciami „społeczeństwo informacyjne", „społeczeństwo informatyczne", „społeczeństwo sieci". Ten typ społeczeństwa wyłonił się przede wszystkim w państwach najbogatszych. Badacze amerykańscy, Machlup i Porat, wskazali, iż społeczeństwem informacyjnym można nazwać jedynie takie, w którym siła robocza składa się w większości z pracowników informacyjnych (ang.: *Information workes*) oraz takie, w którym informacja jest najważniejsza. Układ stosunków społecznych zaś jest oparty na gospodarce informacyjnej (ang.: *Information economy*) [3].

Postępujący szybko proces informatyzacji życia społeczno-gospodarczego wyznaczył kierunki rozwoju społeczeństw w wymiarze globalnym, narodowym, regionalnym i lokalnym.

Strategicznych projektów rozwoju społeczeństwa informacyjnego o zasięgu globalnym, europejskim, narodowym i regionalnym można by wyliczyć wiele. Są one skutkiem analiz, raportów i diagnoz sporządzanych przez UNESCO, przez Komisję Europejską, a w Polsce przez różne resorty, a także organizacje pozarządowe, fundacje, stowarzyszenia, instytucje państwowe i samorządowe na szczeblu poszczególnych województw, powiatów i gmin. Ich przydatność i znaczenie można mierzyć różną skalą a skuteczność zostanie zweryfikowana przez czas. Nie ulega jednak wątpliwości, iż mimo zmienności priorytetów gospodarczych i społecznych, orientacji politycznych sprawujących władzę, proces informatyzacji i medializacji polskiego życia społecznego i gospodarczego nie jest możliwy do zatrzymania. Wciąż powstają różne resortowe i branżowe programy nakreślające specyficzne priorytety i rozwiązania których celem jest medializacja funkcjonowania. Tworzy się scentralizowane programy ułatwiające przepływ informacji, ich archiwizacji i udostępniania na różnych szczeblach i ogniwach aktywności społecznej i gospodarczej. W tym procesie wciąż jeszcze wiele potknięć, niedoskonałości i opóźnień w stosunku do projektowanych harmonogramów wdrażania. Niektóre obszary już funkcjonują przyzwoicie i sprawnie, inne zaś są we wstępnej fazie komputeryzacji. Tak się dzieje chociażby w zakresie profilaktyki zdrowotnej obywateli, centralnej ewidencji pojazdów czy administracyjnego uchwycenia przemieszczeń ludności. W niektórych dziedzinach medializacja została przyspieszona ze względu na dyrektywy Komisji Europejskiej i sprzężenie możliwości korzystania z różnych programów funduszy strukturalnych i programów finansowych adresowanych do różnych grup zawodowych czy obszarów wykluczenia społecznego w Polsce.

Komunikacja i informacja medialna stały się też przepustką do funkcjonowania na

[3] Media a edukacja / red. Wacław Strykowski. Poznań 1997 s. 36

rynku pracy i socjalnie dostatniejszego bytu.

Najważniejsze w tym wszystkim są nieodwracalne, fundamentalne, zmiany kulturowe. Trwa permanentna rewolucja zmieniająca życie zbiorowe i jednostkowe na skalę nigdy w dziejach niespotkaną, a końca owych przeobrażeń nie widać. Nie da się też przewidzieć wszystkich skutków, szczególnie niosących zagrożenia dla kolejnych pokoleń.

Droga do ery informacyjnej w dziejach społeczności ludzkich była długa i stanowiła wielowiekowy proces. Generalnie w dziejach ludzkich mówi się o trzech podstawowych erach: agrarnej, industrialnej i informacyjnej. W każdej z tych epok podstawowe sfery życia społecznego przyjmowały różne wartości i priorytety.

Zmienił się przede wszystkim styl życia i model funkcjonowania rodziny.

W erze agrarnej dominował model rodziny rozszerzonej, składającej się z kilku pokoleń, pracujących na roli; w dobie industrialnej funkcjonowała tak zwana rodzina nuklearna, w której pracował tylko ojciec. Natomiast w dobie społeczeństwa informacyjnego funkcjonują wielorakie wzorce rodziny a społeczna akceptacja nie łączy się z naśladownictwem jakiegoś jednego wyrazistego modelu. Edukacja w dobie agrarnej polegała na ustnym uczeniu się przez rytuał, tradycje, przekaz ustny, wychowanie rodzinne i elementarne szkoły wiejskie. W dobie industrialnej dominowała edukacja masowa, jednakowa dla wszystkich, postrzegana jako demokratyczna. W erze informacyjnej funkcjonują zróżnicowane modele edukacyjne, oparte na kształceniu ustawicznym przez całe życie, elastyczne w stosunku do potrzeb społecznych.

Zmienił się charakter recepcji dóbr kultury.

W dobie agrarnej dominowały kultury lokalne, zorganizowane w ramach społeczności wiejskich lub małych państw-miast. W erze industrialnej funkcjonowały kultury narodowe oparte głównie na bazie państw narodowych.

W dobie ery informacyjnej rodzi się kultura globalna, oparta na różnorodności i zarazem jedności różnych kultur narodowych i lokalnych. Tak zwana powszechna amerykanizacja w kulturze wkracza do wszystkich społeczności lokalnych niezależnie od kręgu kulturowego, rodzimych tradycji, odmienności religijnej i językowej.

Proces ewolucji dotknął też sposobu i optyki myślenia. W erze agrarnej myślenie nie było zróżnicowane, niezindywidualizowane, oparte na ideach filozofii i cywilizacji tradycyjnej. W dobie industrialnej myślenie było już oparte na dedukcji i analizie oddzielnych fragmentów całości. W erze informacyjnej próbuje się postrzegać świat systemowo. Dostrzega się jedność i zarazem różnorodność w ramach różnych systemów i globalnie. Dominuje myślenie koniunkcyjne, które dotyczy diametralnie różnych wartości i priorytetów w poszczególnych obszarach życia społecznego, ale i rozumienia oraz postrzegania rzeczywistości w wymiarze jednostkowym.

Generalnie można powiedzieć, iż społeczeństwo informacyjne staje się rzeczywistością wtedy, gdy produkcja informacji oraz wartości niematerialnych staje się siłą

napędową do formowania i rozwoju społeczeństwa. Nową epokę charakteryzuje szybka i tania wymiana informacji, permanentna edukacja i zwiększająca się wydajność pracy.

Formowanie społeczeństwa informacyjnego poprzedzone zostało czterema fazami masowej komputeryzacji: komputeryzacji naukowych projektów badawczych na skalę krajową, komputeryzacji zarządzania na szczeblu instytucji rządowych, samorządowych, przedsiębiorstw i podmiotów gospodarczych, komputeryzacji wszystkich szczebli masowej edukacji, komputeryzacji indywidualnej umożliwiającej jednostce wykorzystywanie informacji z sieci dla rozwiązania własnych problemów lub zaspokojenia ciekawości.

Stosowanie nowych technik komputerowych nie tworzy jednakże jeszcze społeczeństwa informacyjnego, jeśli w ślad za tym nie następuje zmiana ludzkiej mentalności.

Powstaje pytanie: czy w Polsce epoka informacyjna stała się rzeczywistością czy też nowo wprowadzone techniki medialne i komunikacyjne są tylko doskonalszymi narzędziami ale nie mają istotnego znaczenia dla myślenia i przeżywania ludzi. Nie ulega wątpliwości, iż komputeryzacja zmieniła styl życia i pracy Polaków. Łatwiej o załatwienie spraw w urzędach, skuteczniej przebiega edukacja, wygodniej dokonywać zakupów. Niestety ułatwienia te nie dotyczą jeszcze wszystkich Polaków.

Ukształtowane społeczeństwo informacyjne, a należy mieć nadzieję, iż za lat kilka lub kilkanaście, takim stanie się i społeczeństwo polskie, niesie ze sobą rewolucyjne zmiany w kulturze. Można nawet pokusić się o postawienie tezy o upadku starego porządku wynikającego z uwarunkowań społeczeństwa industrialnego. Sektor przemysłowy, a szczególnie wielkoprzemysłowy, diametralnie ulega zmniejszeniu na rzecz społeczeństwa usług, a następnie społeczeństwa informacji. Posługiwanie się wiedzą oraz posługiwanie się różnorodnymi informacjami staje się źródłem ludzkiego bogactwa. Ludzkie skupiska miejskie, skupione wokół ośrodków przemysłowych, przestają mieć znaczenie dominujące. Typowy robotnik lub urzędnik administracji przemysłowej w społeczeństwie informacyjnym nie jest już najważniejszym ogniwem, gdyż nowy mieszkaniec żyje w większości z usług i pracy z informacją. Jednolitość kulturowa wynikająca z monolitu klasy robotniczej w miastach przestaje funkcjonować na rzecz pluralizmu kulturowego i różnych sposobów życia. Społeczeństwo informacyjne z racji nieograniczonych możliwości komunikowania się ludzi ze sobą i powszechnej dostępności do mediów elektronicznych w każdym miejscu i o każdej porze, charakteryzuje się wielką liczebnością, rozproszeniem, anonimowością jednostek, brakiem zorganizowania oraz brakiem wspólnych zwyczajów i instytucji. Społeczeństwo o takich cechach jest przedmiotem oddziaływania państwa, instytucji społecznych, politycznych, edukacyjnych, a przede wszystkim różnych operatorów prywatnych mediów. Tradycyjne więzi lokalne przestają mieć większe znaczenie, gdyż jednostka dzięki mediom

staje się częścią życia publicznego w skali makro. Powstaje w ten sposób zupełnie nowy ład społeczny.

W społeczeństwie industrialnym życie człowieka było regulowane przez tryb wynikający ze stosunku pracy oraz identyfikację i aktywność zawodową na różnych stanowiskach pracy. W nowym społeczeństwie dokonuje się nowe zróżnicowanie społeczne, gdyż przepustką do dobrobytu i prestiżu społecznego stają się kompetencje. Wyłania się klasa twórcza skupiająca naukowców, inżynierów, architektów, artystów i innych specjalistów, którzy bazują na swoich kompetencjach w biznesie, edukacji, służbie zdrowia, prawie i wielu przeróżnych innych zawodach [4].

Najlepsi z tej grupy tworzą elity zawodowe w poszczególnych branżach. Zmienia się też stosunek do pracy i preferencje życiowe na rzecz równowagi pomiędzy rodziną a pracą, z widoczną tendencją do zdobywania wysokich kompetencji, szybkiego awansu zawodowego i godziwych apanaży za wykonywaną pracę. Akcent położony na kompetencje wywołuje dużą ruchliwość zawodową co w społeczeństwie industrialnym było nie do pomyślenia, gdyż najczęściej robotnik lub urzędnik identyfikował się z zakładem pracy na długie lata, niekiedy na całe życie. Dążenie do zdobywania coraz większych kompetencji wydłuża ponadto czas pracy, a zwiększona aktywność wywołuje nieustanne stresy. Te zaś z kolei implikują odmienne sposoby spędzania czasu wolnego na rzecz szacunku dla podróży, sportów i aktywnego uczestnictwa w kulturze. Ludzie żyjący z myślenia i usług bardziej złożonych chętniej osiedlają się w miejscowościach zgodnych z ich upodobaniami, dogodnymi środkami komunikacji i dostępnością do nowoczesnych technologii. Powstają w ten sposób swoiste centra, które charakteryzuje zwiększająca się liczba miejsc pracy w związku z generacją twórczych profesji i ich obsługi oraz szybszy postęp techniczny i technologiczny niż w tradycyjnych miejscach osiedlenia.

Społeczeństwo informacyjne rodzi nowe podziały społeczne, oparte nie na przynależności do klasy czy warstwy społecznej, lecz oparte o ludzkie kompetencje. W podziale tym można wyodrębnić ludzi twórczych, różnych usługodawców nastawionych na zaspakajanie różnych potrzeb użytkowników oferowanych usług, często wymagających wysokich kompetencji i profesjonalizmu. W stratyfikacji społecznej nadal jeszcze można spotkać tradycyjnych robotników i rolników, ale już dążących do dobrego wykształcenia dzieci umożliwiającego awans do profesji i zawodów nowej generacji. Taka stratyfikacja generuje także odmienne niż w społeczeństwie industrialnym wzorce kultury. Odmienność wynika z nowego rozwarstwienia społecznego, różnego statusu materialnego i odmiennych masowych motywacji i aspiracji kolejnych generacji młodych ludzi.

Można powiedzieć, iż nowy ład społeczny, nowa stratyfikacja społeczna i powszech-

[4] Richard Florida: The Rise of Creative Class. New York 2002 s. 41-68

ność oraz nieograniczona dostępność do mediów elektronicznych niezależnie od miejsca i czasu determinują nowe, charakterystyczne tylko dla społeczeństwa informacyjnego, zjawiska kulturowe. Wykształcenie oraz dostęp do informacji i umiejętność ich wykorzystania stają się podstawowym kryterium podziału społecznego. Wiedza staje się najdroższym towarem i wyznacznikiem wszelakich przemian społecznych, a w wymiarze globalnym, można powiedzieć, iż cywilizacyjnych. Informacja stała się przeto przedmiotem pożądania ale i ochrony. W wymiarze społecznym pojawiło się zjawisko prawa do informacji. Ten ostatni aspekt ma zresztą długie tradycje, gdyż sięga aż osiemnastego stulecia, kiedy to w Szwecji w roku 1766 przyjęto ustawę o wolności prasy, druku i swobodnego głoszenia opinii. Od tego czasu każde państwo chcące uchodzić za demokratyczne wprowadzało na swoim terytorium podobne zasady [5].

Prawo do wolności informacji zostało wpisane w konstytucje wielu państw, w tym i w Konstytucję Rzeczypospolitej. Wolność ta nie ma charakteru absolutnego, gdyż w miarę postępowania globalizacji jest ograniczana przez konieczność ochrony komunikowania się, ochrony prywatności, transakcji i umów, bezpieczeństwa ludzi i państw w dobie nowego zjawiska jakim stał się terroryzm w wymiarze globalnym i regionalnym. Społeczeństwa informacyjne oparte na nieograniczonym zasięgu i obiegu informacji zaczynają tworzyć powoli realną przestrzeń informacyjną.

Globalizacja informacji stała się możliwa dzięki telefonii komórkowej i tradycyjnej oraz sieci internetowej. Internet jako niekontrolowana ani przez nikogo nie sterowana pajęczyna połączeń komputerowych stał się nieodłącznym elementem życia i aktywności człowieka we wszystkich sferach działalności. Nie bez powodu o społeczeństwach informacyjnych często się mówi, iż są społeczeństwami sieci. Możliwość nieograniczonej elektronicznej komunikacji generuje także i groźne zjawiska patologiczne, dewiacyjne, przestępstwa przeciwko mieniu i zdrowiu człowieka. Jednostka w społeczeństwie informacyjnym jest zagrożona przestępstwami nowego typu, które niestety na trwałe wpisują się również w ludzką kulturę.

Internet wygenerował globalne usługi. Do takich należą przede wszystkim: poczta elektroniczna, handel elektroniczny, telefonia komórkowa, tak zwanej, trzeciej generacji, pozwalająca na aktywne przesyłanie obrazu i dźwięku. Masowość tych mediów rodzi jednakże zagrożenie związane z brakiem umiejętności odróżniania wiadomości istotnych od mniej ważnych, mimo że stwarza nieograniczoną nieomal możliwość kontaktów z ludźmi w bardzo odległych miejscach. Rodzi się swoisty socjologiczny paradoks, polegający na tym, iż człowiek może więcej wiedzieć o tym co dzieje się odległych zakątkach globu ziemskiego, ale nie jest świadomy wydarzeń w najbliższym otoczeniu. Bezpośrednie kontakty międzyludzkie w globalnym społeczeństwie informacyjnym są zastępowane coraz częściej kontaktami przy pomocy poczty elektronicznej. Pogłębia się w ten sposób samotność człowieka, która prowadzi do aliena-

[5] Andrzej Karpowicz: Poradnik prawa autorskiego. Warszawa 1999

cji jednostki ludzkiej. Zjawisko to generuje nowe postawy i zachowania autoteliczne pozostające nie bez wpływu na ludzkie myślenie i przeżywanie oraz wybory życiowe, zawodowe, rodzinne.

Wszechobecne media konsekwentnie, aczkolwiek często niezauważalnie, zmieniają otocznie człowieka czyli ludzką kulturę. W tej kulturze rodzą się inne potrzeby, oczekiwania użytkowników informacji oraz inne role i funkcje instytucji zajmujących się obsługą informacyjną ludzi. Do takich zaś instytucji w pierwszej kolejności należą książnice i ośrodki informacji różnego typu.

Jednym z najbardziej widocznych skutków globalizacji informacji jest zmiana terytorium w życiu współczesnych społeczności. W przeszłości podstawowym kryterium tożsamości etnicznej czy narodowej było terytorium, a następnie język i religia. Terytorium było istotnym składnikiem identyfikacji z narodem, z grupą etniczną. Pojęcie „ojcowizny" czy „patriotyzmu" było determinowane przede wszystkim przez określone terytorium, które przez specyfikę uwarunkowań geograficznych, klimatycznych, a nawet geologicznych, kształtowało doświadczenia życiowe jednostek i grup ludzkich. Dostęp do mediów, a zwłaszcza telewizji satelitarnej, telefonii, Internetu, spowodował, iż przestrzeń terytorialna jako składnik kreowania tożsamości systematycznie maleje. Pojawia się unifikacja stylu życia, która implikuje zachowania, sposoby zarabiania na życie, formy spędzania czasu wolnego. Powoli nie ma większego znaczenia, czy człowiek mieszka w Londynie czy w zapadłej wiosce w Szkocji. Należy sądzić, że zaawansowany stan w budowie polskiego społeczeństwa informacyjnego spowoduje, iż będzie można za jakiś czas stwierdzić, że dla stylu życia nie ma większego znaczenia fakt zamieszkiwania w Warszawie czy w Bieszczadach.

Wyznacznikiem poziomu cywilizacyjnego w społeczeństwach informacyjnych staje się informacja. Od szybkości obiegu informacji i jej obiektywizacji masowej zależy rozwój społeczny, gospodarczy. Niekoniecznie musi on iść w parze z etycznym doskonaleniem się człowieka i społeczeństw rozumianych jako zbiór moralnych jednostek. Skuteczność rozwoju w wymiarze społecznym zależy od wartości informacji, trafności informacji, sposobu jej podania i sposobu jej wykorzystania [6].

To zaś w znaczącej mierze zależy od edukacji, kultury, nauki, a w praktyce od skuteczności funkcjonowania instytucji obsługujących edukację, naukę i kulturę. W szczególnej roli znajdują się one już w społeczeństwach informacyjnych, takich jak USA, Anglia czy Japonia, a za jakiś czas znajdą się również i w Polsce, gdzie będą musiały się zmierzyć z gwałtownym, lawinowym przyrostem informacji. Jest to także najbardziej charakterystyczny i zarazem dramatyczny znak naszych czasów. Obecnie człowiek wytwarza w ciągu dwóch lat tyle samo informacji, co przez ostatnie trzysta tysięcy. Przykładowo: człowiek średniowiecza recypował zaledwie tyle informacji, ile dziś

[6] Józef Skrzypczak: Popularna encyklopedia mass mediów. Poznań 1999 s. 162 i nn.

zawiera jedno wydanie czasopisma „New York Times". Rodzi się zasadnicze pytanie: jak wartościować powstające informacje, jak je gromadzić i przetwarzać, wreszcie jak nimi zarządzać, aby do jednostki docierały dobrze wybrane i wyselekcjonowane, zgodne z zawodem, zainteresowaniami i motywacjami? Pytanie to staje się coraz bardziej natarczywe, i coraz trudniej na nie odpowiedzieć.

Rozwój cywilizacyjny człowieka zawsze był zależny od zdolności komunikowania się przy pomocy symboli. Komunikacja symboliczna w postaci pisma, obrazu, a na końcu dźwięku, pozwalała przekazywać, utrwalać, przenosić myśli, emocje, wartości. Komunikacja symboliczna stała się bazą dla systemów religijnych, ideologicznych, filozoficznych, edukacyjnych i politycznych. Charakterystyczne, iż zawsze wynalazkom medialnym towarzyszyły nowe zjawiska społeczne czy gospodarcze, które z kolei wspierały poszukiwania jeszcze doskonalszych mediów komunikacyjnych. Charakterystyczne jednakże i to, iż powstawanie doskonalszych narzędzi medialnych wywoływało niepokoje społeczne i polityczne, wojny, rewolucje, kryzysy gospodarcze. One bowiem rodziły zapotrzebowanie na szybką informację. Przykłady z dziejów można by mnożyć w nieskończoność. Może tylko dwa, trzy. Wynalazek druku przyśpieszył i umasowił idee reformacji. Radio i film wpisały się w wydarzenia drugiej wojny światowej. Terroryzm światowy w naszych czasach doprowadził do wykreowania elektronicznych narzędzi pozwalających identyfikować poszczególne osoby. Nowe zagrożenia w skali globalnej wykreowały nowe media, które ludzi chronią przed terrorystycznymi zagrożeniami, ale jednocześnie głęboko ingerują w prywatność człowieka i ograniczają jego wolność. To też charakterystyczny symptom współczesnych społeczeństw informacyjnych i społeczeństw aspirujących do wykreowania takiej formy życia zbiorowego.

Media spełniały zawsze bowiem bardziej lub mniej skutecznie w skali masowej rolę okna na świat, rolę interpretatora zjawisk i wydarzeń, drogowskazu postępowania, zwierciadła świata realnego, swoistego filtru wydarzeń i okoliczności ich powstawania i na końcu także bariery czynnego włączania się ludzi w realne wydarzenia. Media współczesne pełnią szereg funkcji. Najważniejsze z nich to: funkcja informacyjna, edukacyjna, perswazyjna, funkcja platformy dla publicznych debat i funkcja prezentacyjna poczynań państwa i publicznych instytucji lub organizacji [7].

Otoczenie człowieka cywilizacji informacyjnej nasycone jest mediami różnego typu. Każde z nich spełnia inne funkcje, posiada charakterystyczny kod i język, odwołuje się do intelektu lub ludzkich emocji, tworzy inne artefakty.

W nowym informacyjnym ładzie społecznym poza mediami elektronicznymi funkcjonują nadal tradycyjne media drukowane. Należą do nich: czasopisma naukowe, dzienniki krajowe, regionalne, lokalne, różne magazyny branżowe, konsumenckie i specjalistyczne. Nadal funkcjonuje radio, towarzyszące człowiekowi w pracy i w wy-

[7] Bogusława Dobek-Ostrowska, Robert Wiszniowski: Teoria komunikowania publicznego i politycznego. Wrocław 2001

poczynku.

Idealnie nadaje się do utrzymywania świadomości informacji w dłuższych okresach czasu. Zaletą radia jest mobilność, czyli możliwość dotarcia do człowieka w każdym miejscu. Zauważa się jednakże niepokojącą preferencję odchodzenia od audycji werbalnych na rzecz audycji muzycznych. Najbardziej aktywnym medium masowym jest oczywiście telewizja. Tu można podejmować problemy o globalnym znaczeniu edukacyjnym, kształtować postawy społecznie pożądane, przekazywać pozytywne przeżycia. Telewizja jednakże to kreacja konsumenckiego stylu życia poprzez nachalne i upraszczające postrzeganie świata reklamy emocjonalne. Telewizja to także masowa produkcja filmowa adresowana do prymitywnych ludzkich emocji. Charakterystyczne też, iż w nowym ładzie społeczeństwa informacyjnego produkty mediów drukowanych uzupełniane są przez produkty mediów elektronicznych w postaci książek, map, informatorów, encyklopedii i słowników oraz czasopism w wersji on-line.

Człowiek społeczeństwa informacyjnego w otoczeniu mediów spotyka tyle samo szans co i zagrożeń. Są one przeto przedmiotem nieustannego oglądu badaczy, pedagogów, socjologów czy psychologów. Media umożliwiają manipulowanie informacją dla celów politycznych, ekonomicznych, niekiedy ideologicznych czy nawet religijnych. Przesunięcie akcentu z informacji dla wyrażania prawdy na rzecz informacji dla atrakcyjności staje się nową jakością społecznego życia różnych mediów i implikuje formy przekazu. Te zaś rodzą nowy wymiar kultury sterowanej i adresowanej do emocji. Można postawić tezę, iż w społeczeństwie informacyjnym postępuje rozpad masowych zjawisk kulturowych na rzecz kulturowych zjawisk środowiskowych.

O społeczeństwie informacyjnym można mówić i pisać w różnych aspektach, gdyż przeobrażenia otoczenia człowieka, a tym samym i jego życia oraz wszystkich zachowań są tak głębokie, iż zapewne wiele dziesięcioleci upłynie zanim badacze różnych dziedzin wiedzy będą zdolni uchwycić i opisać wszystkie aspekty zmienności cywilizacji informacyjnej w stosunku do cywilizacji industrialnej.

Wymogi życia w społeczeństwie informacyjnym implikują rolę zarządzania różnymi organizacjami społecznymi, instytucjami i placówkami. Zmiany wcześniej czy później dotkną także funkcjonowania wszystkich placówek edukacyjnych i kulturalnych oraz informacyjnych wraz z postępującym procesem kształtowania się polskiego społeczeństwa informacyjnego. Ową zmienność postrzega się już powoli wszędzie.

Podstawowym czynnikiem determinującym zmienność funkcjonowania instytucji obsługujących dystrybucję informacji w cywilizacji informacyjnej jest traktowanie informacji jako towar. Zawsze w jakimś stopniu tak była zresztą traktowana. Nabywca od dawna już płaci za opracowania dokumentacyjne, patenty, prawa autorskie, za prawo oglądania telewizji czy korzystania z baz danych.

Przedmiotem obrotu towarowego stają się informacje: w formie konkretnego wyrobu czyli zbioru informacji utrwalonych na nośniku fizycznym, typu książka czy czaso-

pismo; w formie usługi informacyjnej, na przykład za usługi szkoleniowe, widowisko telewizyjne, konsultacje; w formie dostępu do zasobów informacji. W tym przypadku użytkownik nie uzyskuje konkretnych informacji ale kupuje dostęp do Internetu, do telewizji kablowej, do bazy danych.

Informacja jest specyficznym towarem, któremu przypisuje się szereg właściwości takich jak: wysoki stopień integracji informacji z komunikacją, potencjalne zyski ekonomiczne z tytułu jej posiadania, szybkość jej pojawienia się i rzetelność w dłuższym odcinku czasu, powtarzalność i niepodzielność, dostępność, trafność, wiarygodność i niezawodność, bezpieczeństwo i żywotność. Funkcjonuje jednakże swoisty paradoks informacji jako towaru, gdyż różni się on tym od wszelkich innych dóbr i usług, iż między sprzedającym a kupującym informacje występuje całkowita asymetria informacyjna. Nabywca nigdy nie wie co kupuje. Nabywca poszukuje zatem informacji o informacji, tak zwanych metainformacji.

Instytucje obsługujące dystrybucję informacji będą coraz głębiej wprzęgane w służbę elektronicznej gospodarki.

Gospodarka w społeczeństwach informacyjnych diametralnie różni się od gospodarki tradycyjnej. Tradycyjna gospodarka charakteryzowała się stabilnym i przewidywalnym sposobem działalności, gdyż była oparta na równowadze, na uwarunkowaniach geograficznych i kapitale, charakteryzowała się planowaniem długookresowym, ochroną produktów, rynków i kanałów dystrybucji, powtarzalnością, awersją do niepowodzenia, słabym powiązaniem pomiędzy wynikami a korzyściami. Filozofia gospodarki elektronicznej, bazującej na kapitale wykształconego społeczeństwa informacyjnego, kieruje się diametralnie innymi przesłankami. Jest ona bowiem ogólnie dostępna, oparta na bezpośrednich kontaktach partnerów, zmienna, szybko przystosowująca się do przyszłości, zachęcająca do eksperymentowania, powiązana siecią nieformalnych układów, z wkalkulowanym ryzykiem oraz bezpośrednimi powiązaniami pomiędzy ryzykiem a korzyściami. Taka filozofia wyzwala aktywność i innowacyjność.

Podstawą dla elektronicznej gospodarki jest rynek elektroniczny, który nie jest w stanie sprostać konkurencji bez łatwości i masowości w dostępie do informacji.

W nowym społecznym ładzie informacyjnym nie ma funkcjonalnego państwa bez nowoczesnej administracji opartej na komunikacji elektronicznej urzędników z obywatelami.

Gospodarka społeczeństwa informacyjnego wymusza zmiany w rodzaju pracy wykonywanej przez ogół zatrudnionych. Następuje przesunięcie znacznej liczby zatrudnionych do zawodów opartych na technice informatycznej i telekomunikacyjnej, pojawia się w sposób masowy zjawisko telepracy.

W społeczeństwie informacyjnym rodzi się nowy model edukacji charakteryzujący się nasyceniem mediami, przygotowaniem do wartościującego odbioru różnych informacji, przygotowaniem do posługiwania się mediami jako narzędziami rozwo-

ju intelektualnego i pracy zawodowej. Elementem takiej edukacji jest też kształcenie ustawiczne, wymuszające proces ciągłego doskonalenia kwalifikacji ogólnych i zawodowych, którego celem jest przystosowanie jednostki do dynamicznych zmian ekonomicznych, kulturalnych i naukowych oraz edukacja zdalna.

Praktyka wskazuje, iż do najbogatszych i liczących się w świecie państw należą dziś tylko te, które przez ostatnie dekady wykształciły społeczeństwa informacyjne.

Parę naście lat temu francuski badacz zajmujący się przemianami obyczajów w wyniku rozwoju cywilizacyjnego konstatował: „*Gdy przypatrujemy się linii tych procesów w retrospektywie stuleci, dostrzegamy wyraźną tendencję do wyrównywania się standardów życiowych i wzorów zachowań, do niwelacji kontrastów. Ale ruch ten nie przebiega prostoliniowo. Możemy w każdej z tych fal, rozprzestrzeniających formy zachowań węższego kręgu i przenoszących je na krąg szerszy, rozróżnić wyraźnie dwie fazy: fazę kolonizacji lub asymilacji, w której każdorazowa warstwa niższa i szersza już wprawdzie awansuje, ale jest jeszcze zdecydowanie podporządkowana wyższej i wyraźnie stara się naśladować podpatrzone u niej wzorce, i w każdej owa grupa wyższa, chcąc nie chcąc, nasyca ją swoimi formami zachowań; i drugą fazę, fazę odpychania, dyferencjacji lub emancypacji, w której potęguje się wyraźnie siła społeczna grupy awansującej i krystalizuje jej świadomość własną, w której grupa wyższa czuje się zmuszona do zaostrzonej kontroli swoich zachowań, do mocniej zaakcentowanego odgradzania się na zewnątrz i w której nasilają się w społeczeństwie kontrasty i napięcia*” [8]. Ów badacz zapewne nie do końca zdawał sobie sprawę z trafności wypowiedzianego sądu. Proces polaryzacji społeczeństwa w wyniku kompetencji ogólnych i zawodowych, a także tendencja kolejnych generacji młodzieży do dołączenia do warstwy elitarnej w żyjącej z pracy umysłu, unifikacja i standaryzacja zachowań w skali globalnej i narodowej trwa. Przepustką przesunięcia się z warstwy niższej do wyższej staje się edukacja, a następnie aktywność zawodowa oparta na informacji. Zjawisko to będzie się pogłębiało wraz z upowszechnieniem informatyzacji i medializacji kolejnych obszarów życia społecznego. Zmiany dotyczą także wymiaru kontaktów międzynarodowych i komunikacji międzykulturowej. Media powoli, aczkolwiek konsekwentnie zmieniają i przeobrażają systemy społeczno-kulturowe poszczególnych narodów i grup etnicznych, a zatem modyfikują kulturowe istnienie każdego człowieka w lokalnych społecznościach kulturowych [9].

Budowa polskiego społeczeństwa informacyjnego jest dopiero na starcie. Niemniej jest to tak samo ważne przedsięwzięcie jak niegdyś likwidacja analfabetyzmu, powszechna elektryfikacja, itp.

Jest to długi i mozolny proces, gdyż w Rzeczypospolitej zapóźnienia dotykają in-

[8] Norbert Elias: Przemiany obyczajów w cywilizacji Zachodu. Warszawa 1980 s. 475

[9] Arkadiusz Wąsiński: Społeczeństwo informacyjne: Wyzwanie dla pedagogiki mediów. Poznań 2003 s. 17-39

frastruktury telekomunikacyjnej, technologii informatycznych w przedsiębiorstwach, instytucjach i administracji. W edukacji masowej wciąż wykorzystuje się w niewielkim stopniu narzędzia teleinformatyczne i techniki multimedialne. Posługiwanie się Internetem przez Polaków obejmuje niewielką wciąż społeczność rodaków, a ponadto usługi Internetowe należą do droższych w Europie i to w społeczeństwie o niskim dochodzie narodowym w przeliczeniu na mieszkańca.

Budowa społeczeństwa informacyjnego w Polsce staje się zadaniem priorytetowym dla edukacji, ośrodków badawczo-rozwojowych, uczelni, mediów, bibliotek, administracji publicznej i samorządowej, organizacji pozarządowych ale także i rodzin oraz wszystkich aktualnych i potencjalnych użytkowników informacji. Jeżeli takiej powszechnej mobilizacji w Polsce nie będzie i polskie społeczeństwo nie zostanie odpowiednio wykształcone w sposób kompatybilny z założeniami cywilizacji informacyjnej miną dziesięciolecia zanim pozycja ekonomiczna kraju i status materialny Polaków będą zbliżone do krajów w których udało się wykształcić społeczeństwa informacyjne.

Wielkie wydarzenia w dziejach stały się wyznacznikami przemian historycznych, zwanych erami lub epokami. Obecnie jesteśmy świadkami wyłaniania się ery najnowszej, zwanej nowoczesną, niekiedy ponowoczesną czy postmodernistyczną. W każdej epoce człowiek kreował własne otoczenie, na które składał się całokształt materialnego i duchowego dorobku ludzkości, a także ogół wartości, zasad i norm współżycia przyjętych przez dane zbiorowości. Wszystko zatem co człowiek stworzył dzięki własnej pracy i co jest wytworem jego myśli i działalności mieści się w obszernym pojęciu „kultura". Materialne efekty ludzkiej działalności określa się pojęciem „cywilizacji". Synonimicznym pojęciem do terminu „cywilizacja" jest określenie „kultura materialna".

W wielowiekowych, a niekiedy tylko wieloletnich przedziałach czasu, wyodrębniły się w poszczególnych sferach życia społecznego różne kierunki, prądy, nurty, tendencje. Były one wynikiem kultury duchowej człowieka, czyli ogółu wytworów i osiągnięć z dziedziny sztuki, nauki, moralności, funkcjonujących w postaci dzieł artystycznych, wierzeń, obyczajów, wartości uniwersalnych, takich jak: prawda, sprawiedliwość, wolność, równość, itp.[10] Rozwój cywilizacyjny w obrębie poszczególnych epok nie byłby możliwy bez komunikacji pomiędzy ludźmi, czyli podstawowej formy kontaktów międzyludzkich. Komunikacja determinowała też w każdym kręgu kulturowym i w każdej epoce proces wychowania i edukacji człowieka. O komunikowaniu powstała ogromna liczba różnorodnych teorii, ale mimo ich rozmaitości za uniwersalną można przyjąć definicję, iż "*…komunikowanie to rodzaj kontaktu między co najmniej dwiema osobami, w którym jedna z nich (nadawca) stara się, przekazać drugiej (odbiorca) pewne treści*

[10] Roman Smolski, Marek Smolski, Elżbieta H. Stadtmüller: Słownik Encyklopedyczny. Edukacja Obywatelska. Warszawa 1999

poznawcze odnoszone się do jego stanów psychicznych lub rzeczywistości zewnętrznej, a wiec także stanów psychicznych innych osób - i w tym celu kształtuje w odpowiedni sposób swoje zachowanie oraz wykorzystuje specjalnie do tego przystosowane narzędzia, środki komunikowania"[11].

Najważniejszą formą komunikowania w czasach nam współczesnych jest komunikowanie masowe przeciwstawiane komunikacji interpersonalnej i instytucjonalnej. Polski badacz pod pojęciem komunikacji masowej rozumie „*…komunikowanie za pośrednictwem takich środków utrwalania i transmisji informacji, które pozwalają na szybkie ich zwielokrotnienie oraz rozpowszechnienie na ogromnych przestrzeniach, a które określa się, powszechnie mianem środków masowego przekazu, mass mediów czy też środków komunikowania masowego.* Natomiast na gruncie amerykańskim przyjmuje się, iż *….komunikowanie masowe obejmuje instytucje i techniki za pomocą których wyspecjalizowane grupy posługują się, urządzeniami technologicznymi (prasą, radiem, filmem) w celu rozprzestrzeniania treści symbolicznych wśród licznego heterogenicznego, znacznie rozproszonego audytorium"*[12].

Komunikacja masowa jest możliwa dzięki działalności nadawców tworzonych przez wykwalifikowany personel, urządzenia techniczne, wysokie nakłady finansowe, regulacje prawne i stawiane cele przed przekazami masowymi, adresowanymi do nieograniczonej liczby odbiorów w wyniku technicznego zwielokrotnienia przekazu.

Odbiorcami w procesie komunikowania masowego są zbiorowości ludzkie określane mianem publiczności masowej, którą charakteryzuje liczebność, rozproszenie terytorialne i zróżnicowanie (heterogeniczność) pod względem wieku, wykształcenia, zawodu, miejsca zamieszkania, płci, stylu życia, zainteresowań i upodobań, itp.

Komunikacja masowa charakteryzuje się szybkością i równoczesnością docierania przekazu do odbiorców oddalonych od siebie, depersonalizacją kontaktów pomiędzy nadawcą a odbiorcami, gdyż nadawca zwraca się najczęściej do odbiorców anonimowych, a audytorium nie zna nadawców przekazu. Przekazy są ponadto jednokierunkowe, gdyż nadawca zwraca się do publiczności, która nie ma możliwości odpowiedzi. Zjawisko to określa się pojęciem niesymetryczności komunikowania. Komunikacja masowa nie byłaby możliwa bez mediów. Przez pojęcie „media" (w języku angielskim *„medium"* znaczy *„środek", „sposób")* rozumie się środki masowego przekazu, czyli telewizję, radio, prasę, Intemet. Coraz częściej używa się pojęcia „multimedia", które oznacza technikę łączenia w jednym audiowizualnym przekazie różnych typów informacji, głównie dźwięku, obrazu, animacji i tekstu, uzyskiwanym dzięki wykorzystaniu najnowszej techniki komputerowej. Multimedia w dobie postmodernistycznej stały się nieodłącznym elementem codziennego życia nieomal każdego człowieka. Już

[11] Maciej Mrozowski: Miedzy manipulacją a poznaniem. Warszawa 1991 s. 10 - 11.

[12] Roman Smolski, Marek Smolski, Elżbieta H. Stadtmüller: Słownik Encyklopedyczny. Edukacja Obywatelska. Warszawa 1999

tylko marginalnie spotkać można na globie ziemskim obszary bez dostępu do telewizji, telefonu, prasy, radia, komputera i coraz bardziej wymyślnych urządzeń techniczno-komunikacyjnych i informacyjnych. Media stały się skutecznym narzędziem różnych przeobrażeń cywilizacyjnych i kulturowych poprzez ofertę przeróżnych przekazów medialnych wywołujących nieustanne zmiany norm, wartości, wzorów zachowań, poszukiwań naukowych, artystycznych i technicznych. Media stały się narzędziem przemian pozytywnych, ale i licznych barier oraz zagrożeń społecznych. Rozumienie możliwości i roli mediów przez kolejne roczniki młodych ludzi wchodzących w życie społeczno-zawodowe i rodzinne staje się wyjątkowo ważnym zagadnieniem edukacyjnym. Od skuteczności takiej edukacji zależy możliwość sensownego korzystania z przekazów medialnych we wszystkich sferach życia społeczno-gospodarczego i kulturalnego, jak i eliminacja wielu zagrożeń mogących spowodować długotrwałe, negatywne, a nawet patologiczne zjawiska w życiu społecznym. Gwałtowny wzrost zainteresowania ludzi telefonią komórkową i cyfrową, sieciami komputerowymi, pocztą elektroniczną, wideopocztą, Internetem, komputerem multimedialnym i szeregiem innych nowości technologicznych prowadzących w prostej linii do globalnego, a nawet hipermedialnego, systemu multimedialnego przeobraża szybko społeczeństwo industrialne w społeczeństwo informacyjne. Wszelakie zabiegi wychowawcze i edukacyjne muszą zatem zmierzać do przygotowania człowieka XXI wieku do sensownego życia w społeczeństwie informacyjnym. Diagnoza i prognozy ostrzegawcze wpływu mediów na wychowanie i edukację stają się słusznie przedmiotem zainteresowań coraz liczniejszej rzeszy badaczy, instytucji i środowisk opiniotwórczych. Przez wieki wychowanie zależało od rodziców, szkoły, grup rówieśniczych, kościoła. Współcześnie środki masowego przekazu zaczynają odgrywać powoli dominującą rolę w procesie wychowania. Z badań najnowszych wynika, iż wpływ telewizji na wychowanie sięga już 61%. Znacząco zaś spada rola rodziny i szkoły[13]. Wzrastająca rola mediów w procesie wychowania wykreowała nową dziedzinę wiedzy zajmującą się pedagogicznymi aspektami mediów.

Dziedzinę tę określa się terminami „pedagogika mediów" lub „pedagogika medialna". Pedagogika medialna spełnia przynajmniej trzy podstawowe funkcje, gdyż opisuje i analizuje różne sytuacje wychowawcze i edukacyjne (funkcja diagnostyczna), wyjaśnia zjawiska wychowawczo-edukacyjne poprzez odwołania do wiedzy z różnych dziedzin nauki (funkcja eksplikacyjna) i wreszcie wskazuje środki i działania umożliwiające eliminację negatywnego wpływu mediów (funkcja praktyczna). Pedagogika medialna stanowi bazę dla zorganizowanego kształcenia o mediach określanego pojęciem „edukacji medialnej". Media powoli stają się wszechobecne na wszystkich poziomach edukacji człowieka współczesnego**.** Do tradycyjnych środków dydaktycznych typu filmu oświatowego dołączyły *przekazy multimedialne,* zwane też *supermediami,* czyli zintegrowane różne środki przekazu na wspólnej bazie, szczególnie komputera,

[13] Ryszard Filas: Teleedukacja - kto wychowuje nasze dzieci. *Wprost* 1999 nr 3 s 34

łączące obraz statyczny lub dynamiczny, zsynchronizowany z dźwiękiem, opatrzony tekstem, rysunkiem, wstawkami filmu wideo, itp. Edukacji towarzyszą coraz częściej elektroniczne podręczniki, encyklopedie, słowniki, leksykony. Za progiem czekają już *„hipermedia*", czyli systemy komputerowe umożliwiające wyjście poza dwuwymiarowość powierzchni strony tekstowej wyświetlanej na ekranie (długość i szerokość) i dodanie trzeciego wymiaru: „głębokości"[14]. Wszechobecna obecność mediów w edukacji tworzy *społeczeństwo informacyjne, w* życiu którego informacja staje się towarem, gdyż jest podstawą tworzenia dochodu narodowego. Media umożliwiają realizację rożnych form nauczania na odległość *(telematyka, distance leaming),* szeroki zakres autoedukacji, ale i tworzą bazę do coraz częściej spotykanych form pracy na odległość (telepraca, praca z wykorzystaniem sieci internetowej). Wiedza o mediach staje się wyjątkowo istotnym elementem wykształcenia człowieka współczesnego, gdyż różne media są integralnym składnikiem każdego jednostkowego otoczenia. Im większe kompetencje komunikacyjne jednostki, tym większa świadomość negatywnego wpływu różnych przekazów medialnych i przeróżnych zabiegów manipulacyjnych twórców i nadawców przekazów, szczególnie dla celów politycznych i reklamowych. Wiedza o mediach unaocznia style odbioru przekazów medialnych. Powszechny wciąż jest tylko mimetyczny styl odbioru przekazów. Odbiorcy w swojej masie najczęściej bowiem wybierają przekazy jednowarstwowe pozwalające wychwycić związki przyczynowo-skutkowe, a oceny mieszczą się w kategoriach: „dobro - zło". Podstawową skalą recepcji w tym stylu odbioru przekazów jest tylko własna wiedza użytkownika oparta na własnym jednostkowym doświadczeniu i systemie wartości. Taki styl odbioru jest uproszczony i ubogi, a uwagę kieruje na przekazy proste a niekiedy wręcz prymitywne. W mniejszości jest wciąż styl symboliczny odbioru przekazów, gdyż wymaga większych kompetencji komunikacyjnych. Te zaś zależą od wykształcenia, erudycji i rozumienia mechanizmów funkcjonowania różnych mediów. Umasowienie symbolicznego stylu odbioru może skierować jedynie uwagę użytkowników mediów na przekazy wartościowe zawierające społecznie pozytywne treści i elementy kultury elitarnej. Upowszechnienie mimetycznego stylu odbioru przekazów medialnych doprowadziło do kryzysu rozumienia. Jest on zresztą pogłębiany przez lawinowy przyrost różnych form przekazu medialnego przez różne stacje telewizyjne, programy, techniczne przekaźniki, itp., które ograniczają znacząco możliwości recepcyjne przeciętnego odbiorcy. Pokłosiem zwiększającej się możliwości wyborów przekazów medialnych w dłuższym czasie jest uzależnienie odbiorców od mediów. Efektem jest zaś spadek aktywności społecznej i zmiany zachodzące w psychice ludzkiej, takie jak: stany lękowe, poczucie wyobcowania i bezsilności człowieka wobec *rzeczywistości,* stępienie wrażliwości określane potocznie mianem znieczulicy społecznej. Przekazy medialne w spo-

[14] Stanisław Juszczyk: Człowiek w świecie elektronicznych mediów – szanse i zagrożenia. Katowice 2000 s. 31- 32

łeczeństwie informacyjnym wywołują głębokie i nieodwracalne zmiany w psychice ludzkiej**.** Z jednej strony poprzez przekazy można dynamizować i kierunkować procesy poznawcze i przeżycia emocjonalne człowieka, z drugiej zaś skutecznie powodować spadek zainteresowań poznawczych i stagnację emocjonalną, a nawet rezygnację z aktywności zawodowej czy społecznej. Skutkiem zmian w psychice ludzi w wyniku konsumpcji przekazów medialnych stała się akceptacja dla zachowań uznanych za agresywne, mimo możliwości socjalizacyjnych funkcji niektórych przekazów medialnych. Skutkiem zmian w psychice ludzi pod wpływem mediów, głównie telewizji, w szczególności w psychice dzieci i młodzieży, jest stałe zmniejszanie możliwości koncentracji, zmiany w zapamiętywaniu i rozumieniu przekazów werbalnych oraz w postawach emocjonalno-motywacyjnych. Stopień owych zmian zależy oczywiście od poziomu inteligencji, wykształcenia, wieku, płci czy układu nerwowego lub temperamentu indywidualnego odbiorcy, ale nie można nie dostrzec, iż zmiany w psychice ludzkiej są wciąż procesem postępującym. Przekazy medialne zmieniają życie rodzinne. Dla wielu współczesnych młodych ludzi rodzina stała się jedynie sposobem organizacji życia i przestała być miejscem emocjonalnej wspólnoty. Media zabierają czas, który winien być przeznaczony na rozmowy, rodzinne święta, dyskusje, zabawy. Współcześni pedagodzy skłaniają się coraz częściej do tezy, iż przekazy medialne przynoszą więcej szkody niż pożytku. Edukacja medialna zatem musi być również skierowana do rodziców, tak aby potrafili oni sensownie pokierować rozwojem dziecka i wskazywać na takie programy, gry, teksty, które rozwijają intelektualnie i emocjonalnie. Nie pomoże bowiem specjalne oznakowanie programów przez stacje telewizyjne nieodpowiednich programów jeżeli rodzic nie zadba o właściwy dobór przekazów medialnych dla własnego dziecka.[15] Wiedza o mediach winna przygotować do świadomego, krytycznego odbioru przekazów medialnych i wykształcić umiejętności posługiwania się nimi jako narzędziami rozwoju intelektualnego i pracy zawodowej. Człowiek współczesny skazany jest na korzystanie z przeróżnych informacji, a zatem musi się uczyć nieomal przez całe życie. Ważnym aspektem edukacji narodowej jest zatem powszechna edukacja selektywnego i twórczego korzystania z mediów przy jednoczesnej świadomości możliwych form i sposobów obrony przed ich szkodliwym, powszechnym oddziaływaniem. Media współczesne zostały wprzęgnięte w służbę ekonomii. Poprzez przekazy medialne trwa nieustanna indoktrynacja w zachowania ludzi, której celem jest skłonienie do zakupu określonego produktu lub usługi. Uproszczone, często infantylne spoty reklamowe, wywołują w skali masowej poczucie zagubienia i dezorientacji, rozczarowania i frustracje poprzez rozbudzanie nieuświadomionych potrzeb, które nie mogą być najczęściej zaspokojone. Co prawda pojawia się w przekazach medialnych reklama informacyjna, ale przeważa emocjonalna ze wszystkimi niepozytywnymi

[15] Maria Braun-Gałkowska: Oddziaływanie obrazów przemocy na psychikę. *Ethos* 1997 nr 40 s. 23 i n.

skutkami psychicznej indoktrynacji, w szczególności na dzieci i młodzież. Rozeznanie w mechanizmach reklamowych przekazów medialnych może w pewien sposób złagodzić powszechne konsumpcyjne nastawienie do życia, otoczenia, innych ludzi, wraz z całym bagażem zagrożeń wynikających z konsumpcyjnych nastawień w ludzkiej aktywności. Nie można nie zauważyć roli mediów w polityce. Stały się one w naszych czasach nie tylko sceną, na której toczą się gry polityczne, ale same te gry organizują. Praktycznie bez mediów polityka już funkcjonować nie może. Zjawisko to określa się pojęciem *mediatyzacji polityki.* W mediach politycy stają się aktorami w spektaklach reżyserowanych przez specjalistów od marketingu politycznego, sondaży opinii publicznej, od *public relations czy* organizatorów medialnych kampanii wyborczych.

Media kreują swoistą retorykę polityczną, organizują przestrzeń polityczną. Wszystkie te zabiegi służą do kreowania określonych zachowań obywateli. Rozeznanie w mechanizmach i technikach medialnej indoktrynacji w postawy obywateli, ich światopoglądy, sympatie i antypatie polityczne, staje się ważnym problemem współczesności dla zachowania obiektywizmu i rozsądnych wyborów politycznych. Media są w stanie wzmacniać postawy demokratyczne w procesie budowy społeczeństwa obywatelskiego, ale mogą również wyzwalać określone ksenofobie narodowe, stwarzać bariery w komunikacji międzykulturowej lub wykorzystywać historyczne uprzedzenia dla doraźnych celów politycznych. Wiedza o mediach interesuje się także sferą problemów upowszechniania kultury masowej. Rozpoczęła się era audiowizualnego sposobu upowszechniania kultury. Poprzez media popularyzuje się produkty kultury w postaci książek, płyt, kaset, CD-ROM-ów, gier elektronicznych, itp. Media kreują widowiska typu imprezy sportowe czy muzyczne. Treści kultury płyną poprzez sieci komputerowe, banki danych, teleteksty, itp. Media zatem zostały wprzęgnięte w proces edukacji kulturalnej. Potężnym środkom medialnym od paru lat towarzyszą różne media lokalne zajmujące się promocją kultury w społecznościach lokalnych. Od nich w dużej mierze zależy jakość treści kulturalnych w aspekcie poziomu intelektualnego i artystycznego. Pojawia się spore zagrożenie tworzenia kultury binarnej, w której sposób formułowania myśli, używania języka ojczystego, rozeznania w wiedzy zostaną podporządkowane logice gromadzenia i udostępniania informacji komputerowej. Dla kultury dużym też zagrożeniem jest tendencja właścicieli mediów współczesnych dla zaspokajania gustów masowej publiczności, a więc dominacji kultury ludycznej, banalnej, kosztem ograniczania treści kultury wysokoartystycznej.

Powyższe refleksje wskazują na ogrom problemów związanych z wszechobecnością mediów w życiu człowieka współczesnego. Przekazy medialne docierają bowiem wszędzie, niezależnie od czasu i przestrzeni, i ułatwiają ludziom życie w wielu sferach ludzkiej aktywności. Jednocześnie stanowią źródło różnorodnych zagrożeń cywilizacyjnych w wyniku wadliwego korzystania z przeróżnych treści medialnych wywołujących głębokie, niepozytywne, przeobrażenia w ludzkich postawach, w myśleniu,

przeżywaniu i rozumieniu świata w skali mikro i makro. Złagodzenie skutków negatywnych może spowodować powszechna edukacja medialna.

Na tle różnorodnych i złożonych procesów i problemów w dobie kształtowania się polskiego społeczeństwa informacyjnego rodzi się fundamentalne pytanie o rolę, miejsce i skuteczność pedagogiki medialnej, czy jak proponują niektórzy autorzy, pedagogiki biblioteczno-informacyjnej. Bez masowej edukacji medialnej na wszystkich poziomach, prowadzonej w trakcie nauki w szkole, w uczelni i w przeróżnych formach edukacji ustawicznej, za jakiś czas mogą ze zdwojoną siłą ujawnić się w postawach ludzkich, w codziennych zachowaniach, a przede wszystkim w myśleniu, odczuwaniu i przeżywaniu kolejnych pokoleń, wszystkie skutki wynikające z zagrożeń jakie niesie ze sobą nieograniczona medializacja, komputeryzacja i komunikacja oparta na nowoczesnych technologiach. Społeczeństwa informacyjne oparte na innym ładzie społecznym, zasadniczo innym niż społeczeństwa agrarne i industrialne, mają szansę wykorzystać wykreowane przez geniusz ludzkich umysłów technologie informatyczne i komunikacyjne dla stworzenia przyjaznego każdemu człowiekowi otoczenia. Mogą jednakże zostać wykorzystane dla celów militarnych, indoktrynujących wszystko i wszystkich i stworzenia kultury opartej na przemocy, deprawacji umysłów, pełnej dezorientacji, agresji, konsumeryzmu, alienacji człowieka i wyzwalania najgorszych instynktów tkwiących w naturze ludzkiej. W zasadzie można postawić nieco może stereotypową tezę, stawianą przez filozofów w każdej epoce i cywilizacji, o szanse dominacji dobra nad złem w życiu współczesnych generacji i każdej jednostki. Może zbyt to daleko idąca teza, iż od pedagogiki medialnej w skali powszechnej, zróżnicowanej, dostosowanej do recepcji poszczególnych warstw społecznych, grup zawodowych, kategorii wiekowych zależy kultura oparta na humanitarnych zasadach, nakierowana na człowieka, czy też nowy ład społeczny tworzący plątaninę mediów w życiu każdego człowieka będzie prowadził do pogłębiającego się wynaturzenia życia człowieka i społeczeństw. Świadomość znaczenia pedagogiki medialnej w naszym kraju przebija się wciąż bardzo wolno i znajduje swoje odzwierciedlenie w edukacji i wychowaniu na wszystkich poziomach wciąż jeszcze mało znaczące miejsce. Pedagogika medialna winna znaleźć istotne miejsce w instytucjonalizacji i profesjonalizacji. Większy znacząco udział tej nowej subdyscypliny wiedzy winien przełożyć się na kształcenie na poziomie licencjackim, magisterskim, podyplomowym, a nawet doktorskim. Mały wciąż udział pedagogiki medialnej w edukacji od przedszkola do uczelni wyższej wynika z braku przygotowania kadr. Wiedzy o mediach przybywa lawinowo i pracująca kadra dydaktyków i wychowawców nie radzi sobie z nową problematyką, gdyż oferty różnych placówek doskonalenia zawodowego, kształcenia ustawicznego, uczelni wyższych, doradztwa metodycznego same borykają się z możliwościami sprostania wyzwaniu kompetentnej edukacji medialnej. Młodzi ludzie, nawet już dzieci, urodzeni i wychowywani w otoczeniu mediów szybciej i skuteczniej radzą sobie z poruszaniem

się po sieci Internetowej, po elektronicznych nośnikach wiedzy czy przeróżnych ofertach medialnej rozrywki i zabawy. Panowanie nad treściami oferowanymi przez różnorodne, profesjonalne i przypadkowe, źródła medialne wymknęło się spod kontroli wychowawców, rodziców, pedagogów a nawet w części naukowców. Problematyka wpływu, oddziaływania mediów na człowieka współczesnego, jest już przedmiotem oglądu wielu dyscyplin wiedzy i nauki, takich jak psychologia, socjologia, pedagogika społeczna, pedeutologia. Sprowadzają się one jednakże bardziej do stawiania diagnoz odsłaniających złożoność zjawisk związanych z funkcjonowaniem mediów w ludzkim otoczeniu. Zdecydowanie trudniej przychodzi formułowanie prognoz ostrzegawczych, a przede wszystkim wskazań dla praktycznej realizacji edukacji medialnej na wielu poziomach, adresowanych do różnych grup wiekowych, płci, kategorii zawodowych czy adresowanych do ludzi w różnych miejscach zamieszkania. Skuteczność pedagogiki medialnej ujawnia się w samodzielnym i racjonalnym podejmowaniu przez jednostkę decyzji dotyczących wyboru komunikatów medialnych i ich interpretacji powiązanych z selektywnością treści. Sprawa nie jest prosta, gdyż dojrzały i refleksyjny wybór treści medialnych oraz ich recepcja wiążą się zawsze z wysiłkiem intelektualnym i moralnym jednostki. Postawa moralna człowieka kształtuje się zaś w rodzinie, w środowisku szkolnym, rówieśniczym, zawodowym. Aktywność intelektualną zdobywa się z kolei w dobrej edukacji szkolnej i pozaszkolnej. I jedno i drugie poddane jest nieustannemu oddziaływaniu mediów w różnej postaci. Skuteczne wychowanie człowieka współczesnego skazanego na życie w otoczeniu mediów, który mógłby być w niewielkim stopniu podatny na wpływ przekazów medialnych w sferze emocjonalnej czy nawet informacyjnej, który zachowałby indywidualny ogląd świata i własne, krytyczne, oryginalne stanowisko w wielu sprawach, jest niezwykle trudne, a być może już do końca niemożliwe. Wizualizacja komunikatów medialnych i uproszczone formy medialnej komunikacji interpersonalnej nie zachęcają do umysłowego wysiłku i czynią człowieka bezsilnym wobec wielu przekazów telewizyjnych, prasowych, radiowych, reklamowych czy płynących z globalnej sieci Internetu. Z drugiej zaś strony same media stanowią doskonałe i najbardziej skuteczne narzędzie edukacji medialnej.

Powoli w literaturze pedagogicznej zaczynają formować się obszary zainteresowań pedagogiki medialnej. Zalicza się do nich: kognitywistyczną teorię komunikacji medialnej, teorię i praktykę kultury mediów, technologię informacyjną i metodykę kształcenia medialnego. Kognitywistyczna teoria komunikacji medialnej obejmuje całokształt problemów związanych z odbiorem komunikatów medialnych przez mózg człowieka. Technologia informacyjna dotyczy instrumentalnej sfery gromadzenia, opracowania, przetwarzania i prezentowania informacji wytworzonych przez człowieka w postaci różnorodnych komunikatów medialnych. Teoria i praktyka kultury mediów odnosi się do wszystkich aspektów związanych z funkcjonowaniem oraz tworzeniem szeroko pojmowanej kultury medialnej. I wreszcie metodyka kształcenia medialnego ma wska-

zywać jak uczyć innych korzystania z mediów i stosowania mediów do uczenia innych. Zatem pedagogika medialna obejmuje ogromne spectrum problemów oczekujących na swoją komunikatywną i przekonującą teorię a przede wszystkim na metodyczne wskazania praktyczne w realizacji różnych form edukacji medialnej przez nauczycieli, wychowawców, rodziców i twórców komunikatów medialnych [16]. Zapewne za parę lat musi to być narodowa akcja prowadzona głównie poprzez najbardziej znaczące media dla całego społeczeństwa, aby nie musiały się spełnić złowrogie prognozy ostrzegawcze, formułowane już przez niektórych badaczy.

Pedagogika mediów stanowi naukową, teoretyczną i edukacyjną dyscyplinę przyszłości wyodrębniającą się nie tylko w obrębie pedagogiki, ale pretendującą do obszaru wiedzy z praktycznym zastosowaniem o interdyscyplinarnym charakterze. Nie ma bowiem już dzisiaj dziedziny czy dyscypliny wiedzy, która w jakiś sposób z pedagogiką medialną nie byłaby powiązana. Częściej też używa się pojęcia „wiedza o mediach", lub w odniesieniu do praktyki „edukacja medialna" , gdyż na niej oparta została kultura społeczeństwa informacyjnego.

Wyzwania stojące przed pedagogiką medialną są ogromne, złożone, różnorodne, pozbawione możliwości wypracowania uniwersalnej i skutecznej recepty na jej stosowanie w odniesieniu do każdego człowieka i całego społeczeństwa.

Od niej zależy jednakże nowy ład moralny, organizacyjny, ekonomiczny i edukacyjny w przyszłym polskim, i nie tylko, społeczeństwie informacyjnym.

Zasadnicze, fundamentalne wręcz zmiany kulturowe, w wyniku powszechnej medializacji życia społecznego i jednostkowego wymagają głębokiej penetracji naukowej zarówno na poziomie tworzenia teorii jak i praktyki życia społecznego.

Od problemów związanych z życiem w społeczeństwie informacyjnym nie da się uciec. Trzeba je zrozumieć, okiełznać, lub łagodzić ich negatywne skutki, a przeróżne ułatwienia wykorzystać dla celów edukacyjnych, dla tworzenia warsztatu pracy, dla poznawania całej złożoności ludzkiego świata.

[16] Bronisław Siemieniecki: Edukacja humanistyczna i komputery W: Edukacja medialna. / red. Janusz Gajda, Stanisław Juszczyk, Bronisław Siemieniecki i Kazimierz Wenta. Toruń 2002 s. 139 – 184

Mgr Piotr Kieraciński
Lublin - FA

FORUM AKADEMICKIE

Abstract

The magazine *Przegląd Akademicki* began to be published in December 1991 and since 1994 as *Forum Akademickie*. It is dedicated to Polish higher education and science in all aspects of these areas of social life. It is addressed to entire academic community. Particularly, it covers legal, financial, and organizational conditions of higher education and science without neglecting academic culture and sport as well as history and science popularization.

Streszczenie

Czasopismo noszące od 1994 roku tytuł *Forum Akademickie* zaczęło ukazywać się w grudniu 1991 roku jako *Przegląd Akademicki*. Poświęcone jest polskiemu szkolnictwu wyższemu i nauce we wszystkich przejawach tych dziedzin życia społecznego. Skierowane jest do całego środowiska akademickiego. Szczególnie traktuje o uwarunkowaniach prawnych, finansowych oraz organizacyjnych nauki i szkolnictwa wyższego, nie zaniedbując kultury i sportu akademickiego, historii i popularyzacji nauki.

Ponad 20 lat w branży akademickiej

O planach utworzenia czasopisma dowiedziałem się wiosną 1991 roku podczas wizyty u kolegi. Piotr Krzysztof Kuty, wówczas redaktor „Przeglądu Uniwersyteckiego", czasopisma Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, powiedział mi o wygranym przez siebie konkursie na stworzenie ogólnopolskiego czasopisma akademickiego. Konkurs ogłosiło Ministerstwo Edukacji Narodowej, którym kierował wówczas prof. Henryk Samsonowicz. Otrzymałem propozycję pracy w zespole redakcyjnym. Wkrótce zaczęły sie rozmowy na temat wydawcy i kształtu periodyku. Ostatecznie powołano spółkę, która miała być wydawcą czasopisma, które otrzymało tytuł „Przegląd Akademicki". Pierwsze spotkanie przyszłej redakcji odbyło sie pod koniec sierpnia 1991 roku w siedzibie Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Początkowo plany były wielkie. Redakcja liczyła ponad 10 osób. Gazeta miała nakład ponad 10 tys. egzemplarzy i wiele działów. Miała być skierowana do całego środowiska od studentów po emerytowanych pracowników naukowych. Numer sygnalny ukazał się w grudniu 1991 roku.

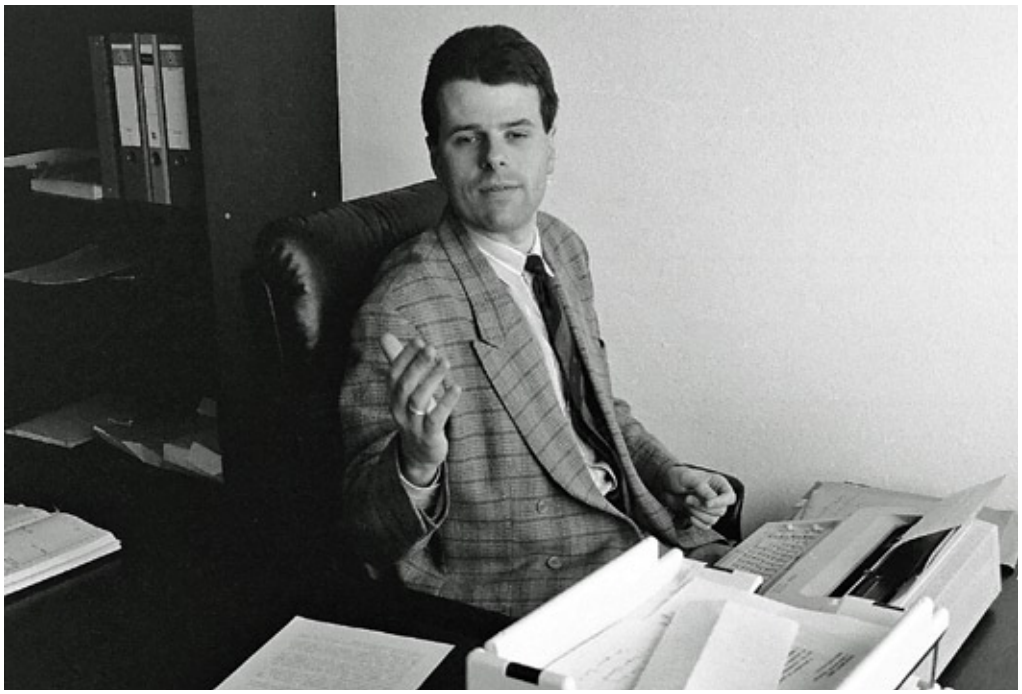

Piotr K. Kuty, pierwszy naczelny

(fot. Piotr Kolasa)

Szaleństwa młodości

Wszystko działo się wtedy szybko. Trzeba było natychmiast wydrukować i złożyć kilkadziesiąt egzemplarzy tzw. numeru „O", by nazajutrz wręczyć go członkom Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. Pierwszą winietę i layout „Przeglądu Akademickiego" stworzył Waldemar Mirek. „Zerowa" okładka – a na niej rektor w gronostajach z żebraczą czapką na pieniądze – została wydrukowana w drukarni. Środek wydrukowaliśmy na redakcyjnej drukarce. Wieczorem wszyscy: redaktorzy, pracownicy działu kolportażu, sekretarka i księgowa staliśmy przy dużym stole w pomieszczeniu, które do dziś jest siedzibą redakcji i cierpliwie, ręcznie felcowali numer „O". Dnia 28 listopada 1991 roku członkowie RGSW dostali go do ręki.

Koncepcja pisma stopniowo ulegała zmianie. Początkowo był rozbudowany dział kulturalny i studencki, a nawet specjalny dodatek o turystyce studenckiej. Cykl „Chatki, chałupy, szałasy" przypominał przeżywające wówczas kryzys tanie turystyczne schroniska studenckie, głównie górskie. Jednego roku do numeru wakacyjnego dołączyliśmy nawet specjalny dodatek „Studenckim szlakiem przez Beskidy". Wczesnym latem razem z Andrzejem Świciem rozwoziliśmy go służbowym Polonezem po studenckich schroniskach i bazach namiotowych w Beskidach i Bieszczadach.

Marek Remiszewski, obecny sekretarz redakcji „Forum Akademickiego” debiutował w „Przeglądzie Akademickim” jako recenzent filmowy. Grzegorz Filip rozpoczął współpracę z redakcją jako autor w czasie, gdy był redaktorem naczelnym „Kresów”. Twórcą i redaktorem naczelnym „Przeglądu Akademickiego” był Piotr Krzysztof Kuty. Po jego odejściu z redakcji, które zbiegło sie ze zmianą nazwy na „Forum Akademickim”, redaktorem naczelnym został Andrzej Świć (zm. w 2011 r.). Obecnie tę funkcję pełni Piotr Kieraciński.

Początkowo „Przegląd” był dwutygodnikiem z ambicjami, by stać się tygodnikiem. Skończył jako miesięcznik. Były nawet tak trudne lata, gdy musieliśmy łączyć numery, nadając im podwójną numerację, by przetrwać. Po pewnym czasie wykształciła się obecna wyrazista koncepcja czasopisma, które od 1994 roku nosi tytuł „Forum Akademickie”. Skierowane jest ono do naukowców, wykładowców akademickich, kadr zarządzających uczelniami i instytutami naukowymi oraz zaangażowanych w sprawy organizacyjno-prawne studentów i doktorantów. Skupia się na problemach organizacyjno-prawnych i finansowych szkolnictwa wyższego i nauki. Nie zaniedbuje też popularyzacji badań naukowych, historii życia akademickiego oraz tematyki studenckiej, a także kultury i sportu akademickiego. Uważamy się za czasopismo branżowe środowiska akademickiego, a nawet za jego część. Mamy nadzieję, że tak też sądzi środowisko.

Mgr Andrzej Świć, drugi naczelny

Pozostałe kolorowe fotografie wykonał Stefan Ciechan

Topografia

Topograficznie „Forum" dzieli się na część informacyjną i publicystyczną. W tej pierwszej istnieje rubryka „Wydarzenia", zawierające krótkie, typowo kronikarskie teksty oraz kilkanaście dłuższych informacji, artykułów i komentarzy. W części publicystycznej drukujemy wywiady, dłuższe artykuły, felietony. Staramy się, by w każdym numerze znalazły się dwa wywiady. Pierwszy dotyczy spraw bardzo zasadniczych i porusza najważniejsze problemy organizacyjno-prawne szkolnictwa wyższego i nauki. Jego bohaterem jest zwykle naukowiec, który pełni ważną funkcję w sytemie nauki i szkolnictwa wyższego. Naszymi rozmówcami i autorami byli kolejni ministrowie i wiceministrowie odpowiedzialni za resort nauki i szkolnictwa wyższego. Bodaj pierwszym stałym autorem z grona akademickich vipów był prof. Andrzej Białas, wówczas przewodniczący Rady Głównej. Wprowadził on do czasopisma cykl „Notatki przewodniczącego Rady Głównej", który ze zmiennym szczęściem przez kolejnych szefów rady pisany jest do dziś. Na naszych łamach wciąż możecie Państwo spotkać, choć mniej regularnie, niezwykle interesujące przemyślenia prezesa Polskiej Akademii Umiejętności. Dajemy miejsce na wypowiedzi przewodniczącego Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich. Ostatnio autorem tego cyklu jest prof. Wiesław Banyś. W „Forum" pojawiają się dłuższe cykle tematyczne. Regularnie publikujemy „Rody uczone", autorstwa Magdaleny Bajer. „Kartki z historii nauki" od wielu lat pisze Piotr Hubner. Najwięcej emocji i kontrowersji budzi cykl „Z archiwum nieuczciwości naukowej", autorstwa Marka Wrońskiego. Stałymi felietonistami FA są Leszek Szaruga, Piotr Muldner-Nieckowski, Henryk Grabowski i Henryk Hollender. Chciałbym wspomnieć o dwóch autorach, którzy towarzyszą nam od lat. Marcin Chałupka rozpoczął współpracę z „Forum" jako szef biura Parlamentu Studentów RP. Dziś pisuje artykuły jako niezależny ekspert. Mariusz Karwowski to nasz specjalista od popularyzacji nauki – jego teksty o osiągnięciach polskich naukowców były nagradzane w konkursach dziennikarskich.

„Forum Akademickie" publikuje stałe dodatki: traktujący o publikacjach naukowych i popularnonaukowych, bibliotekach, wydawnictwach akademickich targowy magazyn „Forum Książki" oraz „Monitor Forum", w którym znajdują się ważniejsze dokumenty dotyczące nauki i szkolnictwa wyższego. Wyróżnioną specjalną paginacją część czasopisma stanowią „Sprawy Nauki" - biuletyn Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

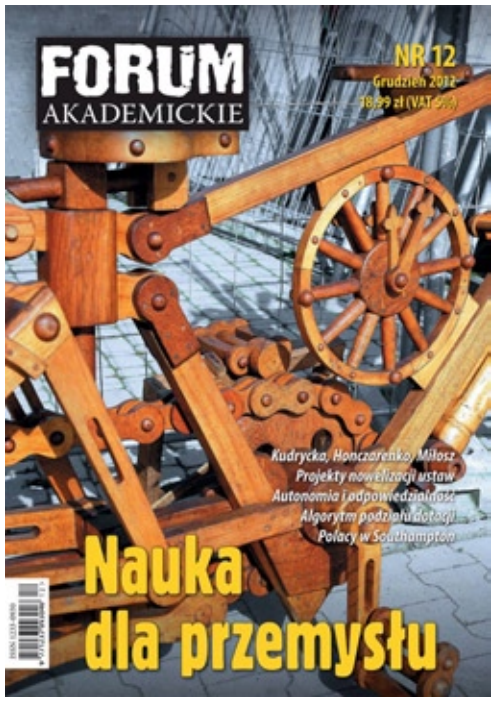

Jest nas...

Merytoryczną stroną czasopisma zajmują się: Piotr Kieraciński, odpowiedzialny za dział informacji, Grzegorz Filip, który kieruje działem publicystyki i Marek Remiszewski, sekretarz redakcji. Stefan Ciechan zajmuje się fotografią. Stałym współpracownikiem FA jest Marek Wroński. Zespół redakcyjny uzupełniają: Jacek Szymczak (marketing, kolportaż, promocja i reklama), Ewa Kostowska (sekretariat, reklama, prenumerata) i Anna Misztal (księgowa).

Czasopismo od chwili powstania nieustannie ewoluowało. Dotyczy to nie tylko zawartości, ale także formy graficznej. W 2013 rok weszło z nowym layoutem i nową winietą. To już szósta wersja winiety (licząc z trzema winietami „Przeglądu Akademickiego"). Layout został zmieniony dość radykalnie. Jest nowocześniejszy. Kolumny są lżejsze, a zdjęcia lepszej jakości.

Zespół *Forum Akademickiego*

Jacek Szymczak, marketing, kolportaż, reklama

Mgr Piotr Kieraciński, redaktor naczelny

Mgr Grzegorz Filip, dział publicystyki, prezes Akademickiej Oficyny Wydawniczej

Mgr Marek Remiszewski, sekretarz redakcji

Mgr Anna Misztal, księgowa

Ewa Kostowska, sekretariat, reklama, prenumerata

Mgr Stefan Ciechan, fotograf

Prof. dr hab. Wiesław Makarewicz
Gdańsk - GUMed

Dr Tadeusz Zaleski
Gdańsk - UG

COROCZNE SPOTKANIA REDAKTORÓW GAZET AKADEMICKICH (1993 - 2012)

Abstract

The editors-in-chief of the numerous Polish academic magazines met in 2012 in Kraków for their 20th consecutive annual meeting. Tradition of such meetings goes back to 1993 when they met first time in Gdańsk. This happened on the occasion of presenting the honorary degree by University of Gdańsk to presidents of Germany and France. The initiative came from dr Tadeusz Zaleski, than press officer of the University of Gdańsk rector prof. Zbigniew Grzonka.

This article shortly presents the main subjects and history of these meetings focusing on the meeting in 2010 when the editors met in Gdańsk hosted by the editorial staff of the monthly magazine *Gazeta AMG* published by the Medical University of Gdańsk. In 2010 *Gazeta AMG* was celebrating its jubilee of 20 years continuous appearance and at the moment this magazine has longest history of regular publication among Polish academic magazines present on the market.

The role fulfilled by academic magazines and the benefits of the platform which is provided by the annual meetings of their editors are presented. The participation in these meetings of nation-wide published magazine *Forum Akademickie* is shortly reviewed.

Streszczenie

W roku 2012, już po raz 20, odbył się w Krakowie coroczny zjazd redaktorów gazet akademickich w Polsce. Tradycję tę zapoczątkowało spotkanie w roku 1993 w Gdańsku z okazji wręczenia przez Uniwersytet Gdański doktoratu honoris causa prezydentom Niemiec i Francji, którego inicjatorem był dr Tadeusz Zaleski, ówczesny rzecznik prasowy rektora Uniwersytetu Gdańskiego prof. Zbigniewa Grzonki.

Artykuł omawia zwięźle tematykę i historię tych spotkań poświęcając nieco więcej uwagi spotkaniu w roku 2010 w Gdańsku. Spotkanie to zorganizowane, przez redakcję *Gazety AMG* , miesięcznika wydawanego przez Gdański Uniwersytet Medyczny, było połączone z jubileuszem 20-lecia ukazywania się tej gazety, która aktualnie jest najdłużej nieprzerwanie ukazującym się czasopismem akademickim w Polsce.

Przedstawiono pokrótce rolę jaką pełnią uczelniane wydawnictwa, korzyści wynikające z istnienia tej platformy kontaktów zespołów redakcyjnych i uczestnictwo w nich akademickiego czasopisma ogólnopolskiego jakim jest *Forum Akademickie.*

Inicjatywa narodziła się w Gdańsku w roku 1993 z okazji wręczenia godności doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego dwóm urzędującym ówcześnie prezydentom: Niemiec, Richardowi von Weizsäckerowi oraz Francji, Françoisowi Mitterrandowi. Za ojca-założyciela tych nieformalnych spotkań, które dzisiaj mają już 20-letnią tradycję, powszechnie uważa się dr. Tadeusza Zaleskiego, pełniącego wówczas funkcję rzecznika prasowego Uniwersytetu Gdańskiego w kadencji jego ówczesnego rektora prof. Zbigniewa Grzonki.

Dr Tadeusz Zaleski tak to wspomina: ─ „Zastanawiałem się wówczas, jak wykorzystać to doświadczenie i pochwalić się nim przed innymi uczelniami. Od 1991 roku zaczęła się moda na wydawanie uczelnianych periodyków. Zazwyczaj były to miesięczniki, popularnie nazywanymi gazetami akademickimi. Nie było ich wówczas zbyt wiele, ale rektorzy wzajemnie się nimi chwalili. Zaprosiłem więc redakcje znanych mi gazet akademickich na tę uroczystość (przyjechało wówczas 13 delegacji), która odbyła się w Dworze Artusa, wieczorem zaś miało miejsce spotkanie młodzieży akademickiej z Polski, Francji i Niemiec, z udziałem wspominanych już prezydentów oraz Lecha Wałęsy, (który tytuł doktora *honoris causa* UG otrzymał wcześniej). Nazajutrz Rektor zaprosił gości do Sopotu; odbyła się tam bardzo ciekawa dyskusja, a w związku z tym, że uczelniane gazety wydawano zaledwie od roku lub dwóch, było bardzo wiele pytań i wątpliwości, jak np. czy płacić honoraria i kto powinien być odpowiedzialny za korektę? Zapoczątkowane wówczas spotkania odbywają się do dzisiaj ─ w tym roku, w Krakowie, widzieliśmy się po raz dwudziesty, a do mnie przylgnął przydomek „ojciec-założyciel”(co oczywiście jest bardzo miłe).”

Uczestnicy spotkania w Sopocie (1993): od lewej prof. Zbigniew Grzonka, ówczesny rektor Uniwersytetu Gdańskiego, ojciec-założyciel Tadeusz Zaleski.

(fot. Stefan Ciechan)

Sopot

GAZETA UNIWERSYTECKA

19

PAŹDZIERNIK 1993

I KONFRONTACJE GAZET AKADEMICKICH

Podobnie jak cała prasa (ta kolorowa i wyblakła, centralna i regionalna) borykamy się z problemami, którymi chcieliśmy z kimś się podzielić, wymienić doświadczenia. W dniach 21-22 września na zaproszenie redakcji "Gazety Uniwersyteckiej" przyjechali z całej Polski koledzy "po piórze". Naszymi gośćmi byli przedstawiciele gazet akademickich: "Ad rem" (Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Słupsku), "Biuletyn Akademii Rolniczej" (Akademia Rolnicza w Szczecinie), "Gazeta Uniwersytecka Uniwersytetu Śląskiego" (Uniwersytet Śląski w Katowicach), "Głos Uczelni" (Akademia Rolnicza we Wrocławiu), "Głos Uczelni" (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), "IMPULS - magazyn akademicki" (Politechnika Białostocka), "Informator Politechniki Poznańskiej" (Politechnika Poznańska), "Pismo AMG" (Akademia Medyczna w Gdańsku), "Pismo PG" (Politechnika Gdańska), "Pryzmat" (Politechnika Wrocławska), "Przegląd Akademicki" (Lublin), "Wiadomości Rektorskie" (Politechnika Rzeszowska), "Wiadomości Uniwersyteckie" (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie).

W trakcie dyskusji okazało się, że kłopoty mamy podobne. Najtrudniej jest stworzyć pismo, które w zamierzeniu ma być przeznaczone dla całego środowiska uczelnianego: studentów i pracowników naukowych. Rozmawialiśmy z naszymi gośćmi o formule prasy uczelnianej, problemach kadrowych, próbowaliśmy ustalić, czy to, na czyim jest się garnuszku, ma wpływ na poczytność gazety. Przypadków nieprzytomnych z samozadowolenia nie odnotowaliśmy, ale nie znaleźliśmy też powodu do rozpaczy. O kulisach nie będziemy się rozpisywać, żeby od naszych czytelników nie usłyszeć tego, co malarz Styka, który Pana Boga portretował w pozycji klęczącej: - Styka, ty mnie nie maluj na kolanach, ty mnie maluj dobrze!

Swoimi doświadczeniami podzielił się i fachowymi radami służył redaktor naczelny dziennika "Głos Pomorza", Wiesław Wiśniewski. O redagowaniu "Przeglądu Akademickiego" opowiadał red. Marek Skowronek.

Staraliśmy się jako gospodarze zaserwować aktualną specjalność domu: w przeddzień spotkania nasi goście wzięli udział w uroczystości nadania tytułów doktora honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego prezydentom Richardowi von Weizsäckerowi i François Mitterrandowi oraz Konferencji Młodzieży Akademickiej Niemiec, Francji i Polski "Razem w Europie". Jak widać na zdjęciu koleżanki z wrocławskiego "Głosu Uczelni" (bliźniaczki osławione wizytą u prezydenta Wałęsy, który swojego czasu poszukiwał utalentowanych bliźniąt na podobieństwo braci Kaczyńskich) okazały się bardzo zaradne - przy lampce wina w podziemiach Dworu Artusa trwają przygotowania do wywiadu z profesorem Geremkiem...

Żegnaliśmy naszych gości z żalem, że tak krótko - i nadzieją, że zapoczątkowane przez nas nieformalne konfrontacje prasy akademickiej będą miały swoją kontynuację. Zatem - do zobaczenia za rok!

(wiza)

Kalendarium Zjazdów Redaktorów Gazet Akademickich

Rok	Miejsce	Organizator	Główna tematyka
1993	Gdańsk	Uniwersytet Gdański *Gazeta Uniwersytecka* Tadeusz Zaleski, Marzena Wiśniewska	Uczestnictwo w uroczystym nadaniu tytułu doktora *honoris causa* prezydentowi Niemiec Richardowi von Weizsäckerowi oraz prezydentowi Francji Francoisowi Mitterandowi. Wymiana doświadczeń redaktorów. Redaktor naczelny *Głosu Pomorza*, podzielił się doświadczeniami z profesjonalnej pracy dziennikarskiej
1994	Toruń	Uniwersytet Mikołaja Kopernika *Głos Uczelni* Jan Bełkot, Kinga Nemere-Czachowska, Wojciech Streich	Poziom merytoryczny i warsztatowy uczelnianych gazet oceniali specjaliści: dr Witold Jadczak i red. Andrzej Kurski. Konferencja prasowa z sekretarzem KBN dr. Janem Krzysztofem Frąckowiakiem dostarczyła najświeższych wiadomości o tym, co interesuje najbardziej, tzn. o pieniądzach.
1995	Wrocław	Akademia Wychowania Fizycznego *Życie Akademickie* Jerzy Jankowski, Anna Kiczko, Akademia Rolnicza *Głos Uczelni* Maria Wanke-Jerie, Małgorzata Wanke-Jakubowska Politechnika Wrocławska *Pryzmat* Adam Kisielnicki, Maria Kisza	Formy współpracy wydawnictw uczelnianych z uczelnianymi czasopismami, a także z ogólnopolskim *Forum Akademickim*. Spotkanie z dr. Ludomirem Jankowskim, członkiem Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego. Dyskusje zdominowały sprawy niezależności i roli gazet akademickich.
1996	Lublin	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej *Wiadomości Uniwersyteckie* Elżbieta Mulawa-Pachoł Katolicki Uniwersytet Lubelski *Przegląd Uniwersytecki* Jadwiga Michalczyk	Wykład prorektora KUL ks. prof. Andrzeja Szostka na temat etyki dziennikarskiej. Andrzej Skwosz, redaktor ogólnopolskiego pisma *PRESS*, adresowanego do dziennikarzy przekazał wiele uwag krytycznych pod adresem uczelnianych czasopism.

1997	Opole	Politechnika Opolska *Wiadomości Uczelniane* Krystyna Duda	Gościem spotkania był znany popularyzator nauki w mediach, autor telewizyjnego programu „Nobel dla Polaka" – Wiktor Niedzicki. Idea, którą starał się zaszczepić słuchaczom w swym wykładzie to sprzedaż nauki i jej osiągnięć zamiast popularyzacji. Dyskusja na temat usytuowania redakcji pism w strukturze uczelni i tworzenia biur informacji i promocji.
1998	Katowice	Uniwersytet Śląski „Gazeta Uniwersytecka" Dariusz Rott, Aleksandra Kielak	Dyskusja nad rolą i miejscem gazet uniwersyteckich w systemie informacyjnym szkół wyższych, o rzeczniku prasowym uczelni i o tym jak redagujemy swoje gazety. Zwiedzanie najnowocześniejszej w Europie biblioteki – Biblioteki Śląskiej w Katowicach.
1999	Częstochowa	Wyższa Szkoła Pedagogiczna *Res Academicae* Anna Pietrzyk, Janusz Kołodziejski Politechnika Częstochowska Danuta Kulesza, Stanisław Kruszyński	Wykład radcy prawnego *Gazety Wyborczej* Zbigniewa Kałuzińskiego „Co zrobić z tym problemem" - kwestie związane z prawem prasowym, prawem autorskim, ustawą o ochronie danych osobowych.
2000	Poznań	Politechnika Poznańska *Głos Politechniki* Jolanta Szajbe, Andrzej Gogulski, Jarosław Szelągowski Akademia Rolnicza *Wieści Akademickie* Michał Sójka, Uniwersytet im. A. Mickiewicza *Życie Uniwersyteckie* Ewa Staniewicz	Aspekty prawne, etyczne i organizacyjne związane z zamieszczaniem reklam. Prawne aspekty wydawania czasopism akademickich. Sztuka prowadzenia konferencji prasowych. Dyskusja nt. powołania stowarzyszenia redaktorów prasy akademickiej.
2001	Kraków	Akademia Górniczo-Hutnicza *BIP AGH* Anna Kryś-Dyja, Zbigniew Sulima, Politechnika Krakowska *Nasza Politechnika* Elżbieta Barowa	Spotkania z rektorami, wykłady na temat prasy niskonakładowej i lokalnej oraz prawa prasowego. Prezentacja poszczególnych redakcji. Wykład prof. Wiktora Zina.

2002	Płock	*Gazeta Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica* Kazimierz Waluch, Aldona Długokięcka-Kałuża	Zagadnienia związane z prawem autorskim obowiązującym w Unii Europejskiej. Kwestia opodatkowania 7% podatkiem VAT sprzedaży czasopism. Dyskusję w redakcyjnym gronie zdominowało uchwalanie Karty Płockiej.
2003	Zamość	Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji *Nasze Forum* Małgorzata Bzówka	Zajęcia warsztatowe ─ prezentacja typowych błędów edytorskich i ciekawe pomysły graficzne. Jak proste zabiegi mogą poprawić układ strony? Zasady ogólne stosowania światła, rozmiaru i układu fotografii oraz zamieszczania pod nimi podpisów. Techniki i metody przygotowywania materiałów dla drukarni. Wycieczka do Lwowa, spotkanie w Uniwersytecie im. Iwana Franki z redaktorką tamtejszej gazety uniwersyteckiej K*amieniar*.
2004	Szczecin	Uniwersytet Szczeciński, *Przegląd Uniwersytecki* Politechnika Szczecińska *Inżynier* Akademia Morska, Akademia Rolnicza, Pomorska Akademia Medyczna, Zachodniopomorska Szkoła Biznesu	Prezentacja prasy akademickiej *on-line*, wykłady na temat prawa prasowego, poprawnej polszczyzny w pracy redakcyjnej oraz roli mediów w kreowaniu zachowań społecznych. Wizyta w Berlinie.
2005	Słupsk	Pomorska Akademia Pedagogiczna *Dialog Akademicki* Daniela Podlawska, Jolanta Nitkowska-Węglarz	Wykłady o języku czasopism akademickich i obrazie nauki polskiej w gazetach uczelnianych oraz liczne zajęcia warsztatowe i terenowe. „Co nas łączy, co nas dzieli" – sesja warsztatowa prowadzona przez aktora Macieja Glinieckiego. Podczas ćwiczeń można się było nauczyć, jak oswajać przestrzeń podczas wystąpień przed publicznością i pokonywać tremę.
2006	Bydgoszcz	Akademia Techniczno-Rolnicza *Biuletyn Informacyjny ATR* Elżbieta Rudzińska	Najważniejsze problemy współczesnego prawa prasowego, media akademickie w latach 1990–2006, sztuka i technika na tle europejskiego szkolnictwa wyższego, jak pisać o sztuce. Dyskusja panelowa na temat stanu i przyszłości nauki polskiej prowadzona przez dr. Tadeusza Zaleskiego z Gdańska. W wykładzie prof. Katarzyny Popowej-Zydroń, nauczycielki Rafała Blechacza, „Jak pisać o sztuce" znalazły się myśli natury ogólniejszej: jak osiągać sukces, jak pisać o sprawie nie eksponując siebie, jak żyć w świecie konkurencji?

2007	Białystok	Akademia Medyczna *Medyk Białostocki* Danuta Ślósarska	Praktyczne rady na temat przeprowadzania wywiadów prasowych, jak napisać dobry reportaż, jak objaśniać świat subiektywnie, czyli wykład o publicystyce? Były też warsztaty językowe, a także dawka wysokiej kultury i turystyczne atrakcje.
2008	Warszawa	Szkoła Główna Handlowa *Gazeta SGH* Barbara Minkiewicz, Anna Domalewska, Jacek Wójcik	Seminarium Bolońskie, a następnie dyskusja panelowa nt. „Gazety akademickie – miejscem na debatę?" Redaktorzy mieli okazję zwiedzić nowoczesny gmach Biblioteki Uniwersyteckiej.
2009	Poznań	Uniwersytet im. A. Mickiewicza *Życie Uniwersyteckie* Jolanta Lenartowicz	Przedsiębiorczość akademicka, jej osiągnięcia, porażki i perspektywy, studia w języku angielskim, nie tylko jako działanie biznesowe, ale również forma promocji i budowania prestiżu uczelni, wykorzystanie jubileuszu jako instrumentu promocji oraz promocyjny wymiar rankingu szkół wyższych.
2010	Gdańsk	Gdański Uniwersytet Medyczny *Gazeta AMG* Wiesław Makarewicz	Gazety akademickie w dobie Internetu. Znaczenie i wykorzystanie Internetu w redagowaniu gazety uczelnianej. Przybliżenie zagadnień szkolnictwa morskiego i ekologii Morza Bałtyckiego Jubileusz 20-lecia *Gazety AMG*.
2011	Opole	Politechnika Opolska *Wiadomości Uczelniane* Krystyna Duda	Dostosowanie wykształcenia oferowanego przez uczelnie do wymogów współczesnego rynku pracy
2012	Kraków	Uniwersytet Ekonomiczny *Kurier UEK* Łukasz Salwarowski, Grażyna Wójcik	Jubileuszowy 20. Zjazd. Prawo prasowe i autorskie, ochrona wizerunku i dziennikarstwo społeczne.

Geneza pism uczelnianych jest zróżnicowana i mają one dość różnorodny charakter oraz ukazują się z różną częstotliwością, najczęściej, jako miesięczniki. Niektóre są stosunkowo niezależnymi czasopismami nie ograniczającymi się do tematyki uczelnianej, lecz mocno zainteresowane sprawami regionu. Inne mają bardziej promocyjny charakter lub są mniej lub bardziej rozbudowanymi biuletynami wykorzystywanymi głównie przez władze uczelni, jako narzędzie komunikacji z własną społecznością akademicką. Duże znaczenie miało powstanie w roku 1992 *Forum Akademickiego* (do lipca 1994 r. ukazywało się pod tytułem *Przegląd Akademicki*) jako czasopisma ogólnopolskiego.

Doroczne spotkania redaktorów gazet akademickich cieszą się znacznym zainteresowaniem środowiska, gdyż jak się wydaje odpowiadają na autentyczną potrzebę wzajemnych kontaktów, wymiany myśli i doświadczeń. Nie od dziś wiadomo, że podróże kształcą! Spotkania te, w których uczestniczą przedstawiciele 30-50 uczelni, trwające zazwyczaj 2-3 dni i stwarzają sposobność poznania z autopsji różnych środowisk uczelnianych i regionalnych. Starannie przygotowywany przez organizatorów program, często z udziałem profesjonalnych dziennikarzy, obejmuje zazwyczaj różnego rodzaju problemy warsztatowe, językowe i prawne związane z redagowaniem i wydawaniem gazet. Zawsze jest wiele czasu na szeroką wymianę poglądów i nieskrępowaną dyskusję. Ten program, nazwijmy go merytoryczny, jest uzupełniany przez poznawanie miejscowych zabytków, przyrody, ciekawych miejsc i instytucji naukowych jak też poprzez uczestnictwo w lokalnych wydarzeniach kulturalnych. Ogromną wartością jest integracja tego małego, ale bardzo szczególnego i opiniotwórczego środowiska, wzajemne poznawanie się i nawiązywanie bezpośrednich kontaktów personalnych, co owocuje różnego rodzaju wymianą doświadczeń i współpracą.

Ogólnopolskie czasopismo *Forum Akademickie* regularnie i czynnie uczestniczy w tych spotkania odgrywając bardzo istotną rolę, jako silny czynnik integrujący. Szczególnie barwną postacią tych spotkań był przedwcześnie niedawno zmarły redaktor naczelny Forum śp. Andrzej Świć, którego odejście napełniło nas wielkim smutkiem.

Andrzej Świć, redaktor naczelny *Forum Akademickiego*, 2011 r. (fot. Barbara Minkiewicz)

GAZETA AMG

GDAŃSK
1.1.1991

NR 1

Pierwszy numer *Gazety AMG*, aktualnie najdłużej ukazujący się nieprzerwanie tytuł spośród gazet akademickich w Polsce.

Uczestnicy XVIII Zjazd Redaktorów Gazet Akademickich w Gdańsku,(2-4 września 2010 r.) z wizytą w Stacji Morskiej Instytutu Oceanografii Uniwersytetu Gdańskiego w Helu.

Obecnie najdłużej regularnie i nieprzerwanie ukazującym się obecnie uczelnianym pismem akademickim w Polsce jest miesięcznik *Gazeta AMG* wydawana przez Gdański Uniwersytet Medyczny, której pierwszy numer ukazał się 1 stycznia 1991 roku.

Z okazji swego jubileuszu 20-lecia *Gazeta AMG* była gospodarzem, zorganizowanego przy współpracy Uniwersytetu Gdańskiego i innych trójmiejskich uczelni, XVIII Zjazdu Redaktorów Gazet Akademickich, który obradował w Gdańsku w dniach 2-4 września 2010 r.

Zjazd w Gdańsku cieszył się znacznym zainteresowaniem; zgromadził 62 uczestników reprezentujących działy promocji i redakcje 46 pism i instytucji akademickich oraz naukowych w Polsce. Głównym tematem 3-godzinnej sesji prowadzonej przez red. Alinę Kietrys z Uniwersytetu Gdańskiego było znaczenie i wykorzystanie Internetu w redagowaniu gazety uczelnianej. Wśród zaproszonych prelegentów znaleźli się prof. dr hab. inż. Włodzimierz Gogołek (Uniwersytet Warszawski), dr Jan Kreft (Uniwersytet Gdański), dr Marek Zimnak (Stowarzyszenie PR i Promocji Uczelni Polskich „PRom") i dr Beata Czechowska-Derkacz (Uniwersytet Gdański). Temat ten wzbudził żywą dyskusję i burzliwą wymianę opinii. Ponadto uczestnicy wysłuchali wykładu i multimedialnej prezentacji dr hab.med. Tomasza Zdrojewskiego na temat roli mediów

Prof. Wiesław Makarewicz, redaktor naczelny *Gazety AMG* otwiera XVIII Zjazd Redaktorów Gazet Akademickich, który obradował w Gdańsku w dniach 2-4 września 2010 r.

w prewencji chorób cywilizacyjnych. Uczestnicy Zjazdu byli gośćmi Akademii Morskiej w Gdyni zapoznając się z nowoczesnymi symulatorami nawigacyjnymi i zwiedzając zacumowany przy Skwerze Kościuszki w Gdyni „Dar Młodzieży". Zwiedzili także Akademię Marynarki Wojennej w Gdyni oprowadzani przez rektora-komendanta kontradmirała dr. inż. Czesława Dyrcza. Następnie okrętem ORP „Arctowski" uczestnicy udali się do Helu, gdzie byli gośćmi prof. Krzysztofa Skóry w Stacji Morskiej Instytutu Oceanografii UG.

W przeprowadzonym konkursie na najciekawszą okładkę w latach 2009-2010 zwyciężyło pismo Uniwersytetu Szczecińskiego *Przegląd Uniwersytecki*.

Program i organizacja XVIII Zjazdu w Gdańsku spotkała się z uznaniem uczestników. Do organizatorów nadeszły liczne podziękowania, a w jednym z e-maili mogliśmy przeczytać: *W imieniu swoim i całej redakcji „Gazety Uniwersyteckiej UŚ" chcemy bardzo serdecznie podziękować za pełne zaangażowania i profesjonalne przygotowanie tegorocznego zjazdu redaktorów. Jesteśmy pod wrażeniem sprawności i talentów organizacyjnych wszystkich, którzy włączyli się w prace nad opanowaniem tak licznego zjazdu. Ponadto, zapewnione atrakcje sprawiły, że pobyt w Gdańsku był fantastyczny i będziemy go długo wspominać. Jeszcze raz bardzo dziękujemy i prosimy o przekazanie podziękowań wszystkim współpracownikom. Pozdrawiamy serdecznie.* [Agnieszka Sikora, Uniwersytet Śląski].

Okładka *Przeglądu Uniwersyteckiego*, wydawanego przez Uniwersytet Szczeciński, która zdobyła pierwszą lokatę w konkursie na najlepszą okładkę czasopisma akademickiego w latach 2009-2010 (projekt okładki Piotr Depta)

W następnym 2011 roku XIX Zjazd gościł w Opolu podejmowany przez red. Krystynę Dudę redaktora *Wiadomości Uczelnianych* wydawanych przez Politechnikę Opolską. Jednym z powodów odbycia Zjazdu w Opolu były obchody 45-lecia Politechniki Opolskiej. Głównym tematem spotkania było dostosowanie wykształcenia oferowanego przez uczelnie wyższe do wymogów współczesnego rynku pracy. Ponadto ciekawy program pozwolił nam lepiej zrozumieć specyfikę i tradycje kultury tego szczególnego regionu na pograniczu Niemiec Czech i Polski oraz poznać bliżej kulturę Chin, z którym to krajem Politechnika Opolska i jej Instytut Konfucjusza ma nadzwyczaj ścisłe kontakty.

Kolejny, jubileuszowy XX Zjazd obradował w dniach 28-31 sierpnia 2012 r. w Krakowie. Organizatorem był Uniwersytet Ekonomiczny przy współpracy Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie. Głównym tematem spotkania były: prawo prasowe i autorskie, ochrona wizerunku i dziennikarstwo społeczne. Z okazji jubileuszu 20-lecia przygotowane zostało specjalne wydawnictwo, którego redakcji podjęły się Krystyna Duda z *Wiadomości Uczelnianych* (Politechnika Opolska) i Agnieszka Sikora z *Gazety Uniwersyteckiej* (Uniwersytet Śląski w Katowicach). Za rok, na XXI Zjeździe, którego gospodarzem będzie Uniwersytet Śląski, a organizatorem red. Agnieszka Sikora spotkamy się w Katowicach.

Okładka okolicznościowego wydawnictwa przygotowanego przez red. Krystynę Dudę i red. Agnieszkę Sikorę z okazji XX Jubileuszowego Zjazdu Redaktorów Gazet Akademickich w dniach 28-31 sierpnia 2012 r. w Krakowie, (projekt Lucyna Sterniuk-Gronek, zdjęcie Agnieszka Sikora).

Bibliografia

Kiczko Anna (aki): X Spotkanie Redaktorów Prasy Akademickiej. *Życie Akad.* 2002 nr 94

Bzówka Małgorzata: Lwów-miasto ślubów i nędzarzy. Nasze Forum 2003 nr 20

Dąbrowska Elżbieta: Szczęśliwa trzynastka. *Głos Akad.* 2005 nr 7 s. 6, il.

Duda Krystyna: Benefis Sióstr. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 33, il.

Duda Krystyna: Doskonalenie warsztatu. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 27, il.

Duda Krystyna: Pięknie spędzone dni. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 44-46. il.

Duda Krystyna: Szesnaste spotkanie. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 27, il.

Duda Krystyna: Wspominki. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 34-38, il.

Gazety uczelniane miejscem na debatę? *Życie Akad.* 2009 nr 118

Jarkiewicz Katarzyna: Produkt: gazeta. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 52-53, il.

Kiczko Anna: Zajęcia rekreacyjne na zjazdach. *Wiad. Uczel.* 202 R. 22 nr 16 s. 42-43, il.

Kiczko Anna: XV Spotkanie Redaktorów Prasy Akademickiej. Białystok-Supraśl-Krynki 5-8 września 2007. *Życie Akad.* 2007 nr 113 s.

Kiczko Anna: XX Zjazd Redaktorów Gazet Akademickich. *Życie Akad.* 2012 nr 127 s. 46, il.

Kieraciński Piotr: Jeszcze mamy co robić. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 45-54, il.

Kowałko Danuta R.: Szczecińskie Spotkanie Redaktorów Gazet Akademickich. *Nasze Forum* 2004 nr 24

Ksel Cezary: XX Zjazd Redaktorów Gazet Akademickich. *Med. Dydakt. Wychow.* 2012 Vol. 44 nr 7/8 s. 17, il

Lewandowska Monika, Marcinkowska Magdalena: Zderzenie idei z rzeczywistością. *Gazeta Uniw.* 2010 nr 24 s. 12-13, il.

Nosal Antoni: XII Spotkanie Redaktorów Gazet Akademickich. *Gazeta AMG* 2005 nr 1

Pieniak Urszula: X Ogólnopolskie Spotkanie Redaktorów Gazet Akademickich. *Gaz. Uniw. UŚ* 2002 nr 3, il

Sikora Agnieszka: Dbajcie o siebie. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 39, il.

Sikora Agnieszka: „Gazeta Uniwersytecka UŚ" na Spotkaniach Redaktorów Gazet Akademickich. Gaz. Uniw. UŚ 2012 .....

Sikora Agnieszka: Jubileuszowe Spotkanie. *Gaz. Uniw. UŚ* 2012 nr 1

Sikora Agnieszka: Na wielokulturowym szlaku. Gaz. Uniw. UŚ 2007 nr 1

Sikora Agnieszka: Spotkanie w Krakowie. *Gaz. Uniw. UŚ* 2001 nr 2

Skórka Stanisław: XIII Spotkanie Redaktorów Gazet Akademickich. *Konspekt* 2005 nr 3 s. 201-202

Sternik-Gronek Lucyna: Urodziny w gronie rodziny prasy akademickiej. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 32-33, il.

Sulima Zbigniew: VII Spotkanie redaktorów gazet akademickich. *Biul. AGH.* 1999

Szwedo Artur: Dziennikarze akademiccy w Zamościu. *Prz. Uniw. 2003 nr 7-7*

Szwedo Artur: Konferencja Redaktorów Gazet Akademickich. *Prz. Uniw.* 2004 nr 7-9 s.

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata: Akademiccy redaktorzy we Wrocławiu. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 8-9

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata: Dyskusja panelowa w doborowym gronie. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 24-25, il.

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata: Dziennikarskie warsztaty i ... wzruszenie. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 20-21, il.

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata:: Impregnowani od rynku. *Wiad. Uczel* 2012 R. 22 nr 16 s. 30-31, il.

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata: Informacja i promocja. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 12-13, il.

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata:: Instrumenty promocji uczelni. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 28-29, il.

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata: Nowe redakcje i stare problemy. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 14, il.

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata: Poczuliśmy tu tchnienie wieków. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 19, il.

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata: Potrzeba profesjonalizmu. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 10-11, il.

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata: Powróćmy jak za dawnych lat. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 15-16

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata: Redakcje gazet akademickich w Gdańsku. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 6

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata: Redaktorzy w Poznaniu. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 17, il.

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata: Sięgają najdoskonalszego dziennikarstwa. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 23-24

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata: W redakcyjnym gronie. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 7, il.

Wanke-Jerie Maria, Wanke-Jakubowska Małgorzata (mwj): Zadbać o właściwą pozycję uczelni. *Głos Uczelni* 2004 nr 133, il; Toż. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 22-23, il.

Zaleski Tadeusz: Rozmyślania po dziewiętnastu latach.... *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 4-5, il.

Dokumentacja fotograficzna
XX. Zjazdów Redaktorów Gazet Akademickich
(1993-2012)

Dr Tadeusz Zaleski, Gdańsk - 1993

Sopot 1993

Toruń-Piwnice 1994

Wrocław 1995

Lublin 1996

Opole 1997

Katowice 1998

Jura Krakowsko-Częstochowska 1998

Częstochowa 1999

Poznań 2000

Kraków 2001

Płock 2002

Zamość 2003

Zamość 2003

Lwów 2003

Szczecin 2004

Berlin 2004

Słupsk 2005

Bydgoszcz 2006

Białystok 2007

Warszawa 2008

Poznań 2009

Gdańsk 2010

Gdynia 2010

Moszna 2011

Opole 2011

Karlova Studánka- Czechy 2011

Kraków 2012

Kraków 2012

Dr Henryk Hollender
Warszawa - UŁaz.

SYNAT I INNI. KOMUNIKACJA I INFORMACJA NAUKOWA PO REFORMIE NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Abstract

SYNAT is a joint project of over 50 teams, which responded to a contest announced by The National Centre for Research and Development to create a „a universal, open and repository-like hosting platform which will provide access to web resources of knowledge to scientists, scholars and open knowledge society". As the contest was announced at the end of 2009, it can be considered one of the governmental undertakings to reform the domain of research and higher education. Scientific information is undergoing a deep shift, with focus on integration of information resources, introduction of new types of services, inclusion of research works into the public domain (open access) and implementation of new tools and systems supporting information disvovery, so the project may lead to a substantial improvement and rationalization of information management in Poland.

On the other hand, the conditions of the contest were adopted without a state-of-the-arts report, and are imbued with unprecise statements, which eventually were variously understood, and when it came to distribution of tasks, repetition occured in several cases. The project has been managed without care of appropriate transfer of research results to subsequent task teams. With stress put on creativity in computing, commercial enterprices were prematurely kept apart with their offer, and potential of research libraries also has remained untapped. It is not likely that from the findings of investigations undertaken in the framework of SYNAT a real driver for a coherent reform will emerge. It is possible, however, that works completed will allow for progress and catching up in several fields, and some original solutions may be applied, which will directly address selected basic aims of the reform.

Streszczenie

SYNAT to wspólne przedsięwzięcie ponad 50 zespołów, które odpowiedziały na zadanie konkursowe Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, aby stworzyć „uniwersalną, otwartą, repozytoryjną platformę hostingową i komunikacyjną dla sieciowych zasobów wiedzy dla nauki, edukacji i otwartego społeczeństwa wiedzy". Ze względu na termin ogłoszenia (koniec 2009 r.), można widzieć w konkursie jeden z kroków, podejmowanych przez rząd dla zreformowania sfery nauki i szkolnictwa wyższego. Ponieważ procesy informacji naukowej podlegają dziś głębokim przemianom, a ich ogólna tendencją jest integracja zasobów informacji, wprowadzenie nowych typów serwisów, przechodzenie utworów naukowych do domeny publicznej (open access) oraz wdrażanie nowych narzędzi i systemów wyszukiwawczych, więc przedsięwzięcie stwarza możliwość znaczącego uporządkowania i racjonalizacji zarządzania informacją naukową w Polsce.

Założenia konkursu, które przyjęto bez szczegółowego raportu na temat stanu rzeczy, zawierają jednak

wiele określeń niejasnych, uczestnicy rozumieli je rozmaicie, a przy podziale zadań nie ustrzeżono się powtórzeń. Projektem zarządzano bez troski o należytą drożności wyników zadań cząstkowych. Skupiając się na nowych zadaniach informatycznych, wyeliminowano przedwcześnie ofertę firm komercyjnych, w zbyt małym stopniu wykorzystano też potencjał bibliotek naukowych. Autor wątpi, czy z badań prowadzonych w ramach SYNAT wyłoni się spójna, reformatorska koncepcja. Jest jednak zdania, że wytworzone opracowania umożliwią dokonanie postępu w wielu dziedzinach i nadrobienie zaległości, a może nawet wytworzenie oryginalnych rozwiązań, nawiązujących w sposób wybiórczy do zasadniczych celów reformy nauki.

Reforma nauki i szkolnictwa wyższego jest jednym z istotniejszych nurtów życia publicznego w Polsce. Celem artykułu jest rozważenie, w jakim stopniu ulepszenia w zakresie krajowego systemu informacji naukowej mogą wzmocnić skuteczność reformy.[1]

Reforma nauki i szkolnictwa wyższego jest wdrażana poprzez sześć nowych ustaw w sferze nauki[2] oraz nowelizację prawa o szkolnictwie wyższym. Znowelizowana ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym[3] zachowała dawne odniesienia do gromadzenia i udostępniania zbiorów bibliotecznych i informacyjnych jako jednego z podstawowych zadań uczelni (Art. 13. 1), a także tradycyjne zapisy dotyczące systemu biblioteczno-informacyjnego i biblioteki, znikły natomiast zapisy o centrum informatycznym. Z nowelizacji wynikają dla uczelni rozliczne nowe obowiązki, polegające m. in. na monitorowaniu i raportowaniu wyników naukowych. Czynności te – jako związane z obsługą bibliograficzno-abstraktowych i bibliometrycznych baz danych – mogą, choć nie muszą, obciążać bibliotekarzy. Natomiast brak innych odniesień do komunikacyjnego środowiska nauki w planach i w aktach prawnych wdrażających reformę zdaje się oznaczać, że ustawodawca nie przywiązywał do tej sfery dużej wagi.

Przyglądając się temu powinniśmy jednak zacząć od pytania, skąd właściwie wie-

---

[1] Pierwsza wersja niniejszego tekstu powstała pt. *SYNAT i inni. Komunikacja zreformowanych instytucji naukowych w Polsce* jako referat na seminarium Narzędzia informacyjne komunikacji naukowej, Warszawa, 17 kwietnia 2012 r. (III edycja seminarium w cyklu Badania Naukowe, Centrum Promocji Informatyki). Dziękuję prezesowi CPI Andrzejowi Jabłońskiemu oraz uczestnikom seminarium za stworzenie okazji do zebrania i przedyskutowania uwag na temat pewnych aspektów polityki naukowej i informacyjnej w Polsce.

Autor był członkiem zespołu, realizującego w Uczelni Łazarskiego „etap" B8 SYNAT, *Model długoterminowego finansowania zapewniający trwałość systemu informacji naukowo-technicznej.* Referat nie obejmuje zmian w organizacji i finansowaniu przedsięwzięcia SYNAT, o jakich wspominano na posiedzeniu Komitetu Sterującego w dn. 23 kwietnia w Uczelni Łazarskiego w Warszawie. Wcześniejsze prace autora nt. SYNAT to: *Czy SYNAT odmieni nam biblioteki? Miejsce bibliotek i ich styl pracy w nowym ładzie informacji naukowej w Polsce,* w: „Bibliotekarze bez bibliotek, czyli bibliotekarstwo uczestniczące", III Ogólnopolska Konferencja Naukowa, Białystok, 18-20 maja 2011 / red. Halina Brzezińska-Stec, Białystok: Uniwersytet w Białymstoku; *Ekonomika informacji naukowej w świetle prac SYNAT,* „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego".

[2] http://www.nauka.gov.pl/na-skroty/reformy/, notowane 19 kwietnia 2012 r.

[3] Z dnia 27 lipca 2005 r., Dz. U. nr 164, poz. 1365, z późniejszymi zmianami.

my, że komunikacja w nauce służy efektywności badań, a zwłaszcza – że określony poziom usług informacyjnych przekłada się na wymierne wyniki w sferze nauki oraz jej konkurencyjność i innowacyjność. Skądinąd wiemy, że aktywność w sieci jest istotną, uznaną miarą efektywności instytucji naukowych, ale do osiągnięcia tej aktywności nie są potrzebne tradycyjne instytucje pamięci, jak biblioteki. Czy biblioteki zdołają zatem wesprzeć konkurencyjność nauki polskiej? Panuje zgoda co do tego, że dla podtrzymania oryginalnej działalności naukowej w określonych społecznościach, biblioteki obsługujące te społeczności powinny mieć odpowiednie zbiory i zaspokajać potrzeby informacyjne za pomocą wachlarza usług, nie jest to jednak żadne odkrycie; nie ma natomiast uzgodnień szczegółowych, jak ta sfera ma funkcjonować, zwłaszcza takich, które przybrałyby postać obowiązujących przepisów czy programów. Podstawowe kwestie, takie jak pożądany zasięg otwartego obiegu informacji w nauce, budzą wciąż spory i dalekie są od rozstrzygnięcia.

Tym większe zainteresowanie budzić powinien przyszły wytwór konkursu Narodowego Centrum Badań i Rozwoju – SYNAT, czyli „uniwersalna, otwarta, repozytoryjna platforma hostingowa i komunikacyjna dla sieciowych zasobów wiedzy dla nauki, edukacji i otwartego społeczeństwa wiedzy”[4]. Niespodziewane (4 czerwca 2009 r.) ogłoszenie tego konkursu nie wynikło z istnienia profesjonalnego dyskursu, w którym wyartykułowano by potrzeby informacyjne polskich społeczności naukowych. Ostatni raz dyskutowano o tym na początku lat 90-tych ubiegłego stulecia, kiedy w wyniku zmian ustrojowych instytucje naukowe uzyskały normalny (co nie znaczy nieograniczony!) dostęp do światowych zasobów piśmiennictwa. Później wszystko właściwie szło w pożądanym kierunku, choć wpływowi przedstawiciele środowiska naukowego nie kierowali ku bibliotekom wyrazistych dezyderatów. Dwa lata temu skomputeryzowane biblioteki, szeroka (i coraz szersza dzięki rozwijającym się licencjom krajowym) dostępność czasopism elektronicznych oraz sukces licznych bibliotek cyfrowych wydawały się tworzyć pozytywny obraz i eliminować konieczność wprowadzania zasadniczych zmian w sferze informacji naukowej. Co nie znaczy, że nie było sporów, ale prowadzono je w wąskich kręgach. Być może zatem SYNAT jako przedsięwzięcie jest odległym i nieprzepracowanym echem dyskusji na temat np. otwartego dostępu do wiedzy naukowej lub pożądanej integracji zasobów informacyjnych. Tym samym wymaga analizy jako zjawisko kulturowe, społeczne i polityczne; na krytyczną ocenę zasługuje zwłaszcza zamysł uzyskania projektu końcowego poprzez rozpisanie przedsięwzięcia na „etapy” (zadania) powierzone różnym instytucjom, zgłaszającym się na zasadzie konkursu, w którym wszyscy w końcu wygrali – bez koordynacji, komunikacji poziomej pomiędzy realizatorami i stopniowej eliminacji ewentualnych nietrafionych koncepcji.

[4] Por. www.synat.pl

Niepokojąca wydaje się koncepcyjna i językowa słabość podstawowych dokumentów programowych SYNAT, które nie określają precyzyjnie, czy mówiąc o „platformie" ma się na myśli:

- publikację nowych zasobów
- agregację zasobów istniejących
- usprawnienie wyszukiwania i dystrybucji.

SYNAT jest zdominowany przez zadania informatyczne, ale zadania biblioteczno-informacyjne są liczne i rozproszone pomiędzy kilka instytucji, ze szczególnym uwzględnieniem Biblioteki Narodowej, Politechniki Warszawskiej i Uniwersytetu Jagiellońskiego, przy czym żadne z zadań nie jest samodzielnie realizowane przez któryś z instytutów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej ani przez bibliotekę naukową inną niż BN. Badania prowadzone są bez zadania zasadniczych pytań o nadrzędne cele przedsięwzięcia, a ich zakresy częściowo się pokrywają. Obecnie, w kwietniu 2012 r. istnieją już ukończone opracowania, które zdają się postrzegać platformę jako jednolitego krajowego wydawcę powstającej w polskich instytucjach literatury naukowej oraz edycji dokumentów źródłowych; zrozumiała byłaby przydatność takiego repozytorium, ale przecież jego znaczenie dla nauki może być tylko marginalne, skoro oryginalne prace naukowe mogą i powinny pojawiać się (wcześniej lub równolegle) u renomowanych wydawców, w wysoko wpływowych czasopismach i książkach naukowych. Skoro zaś komunikacja w nauce polega na obiegu idei od publikacji uznanych (cytowanych) do nowych, to te pierwszorzędne zasoby też powinny stać się dostępne na „platformie" krajowej, której udaną namiastkę tworzy dziś Wirtualna Biblioteka Nauki.

Jak może zatem wyglądać SYNAT jako przyszła instytucja świadcząca usługi dla nauki? W jednym z ukończonych już opracowań czytamy, że „budując infrastrukturę informatyczną dla:

- prezentacji dziedzictwa polskiej kultury,
- integracji środowiska akademickiego, w tym naukowego,
- przyspieszenia nowego etapu społeczno-ekonomicznego rozwoju, którego dystynktywną cechą jest globalny i totalny zakres procesów i systemów informacyjnych oraz możliwości globalnego oddziaływania na społeczeństwa i gospodarki przez informację,

należy wyraźnie zarekomendować publiczne finansowanie oraz pełną otwartość dostępu do systemu"[5].

Trudno nie zgodzić się z tym stwierdzeniem, powtórzonym w innej formie kilkakrotnie w tym samym opracowaniu, tym bardziej, że niektóre założenia SYNAT zda-

[5] Autor przyjął, że nie ma jeszcze uprawnień do traktowania opracowania, udostępnionego mu przez jeden z zespołów badawczych, jako publikacji, której dane bibliograficzne mogą być podane do wiadomości publicznej.

wały się wskazywać na rozwiązania komercyjne lub półkomercyjne jako pożądany model gospodarczy SYNAT, co uznać należy za utopię. Przywoływane opracowanie podaje ponadto koszty utrzymania SYNAT, i choć mogą się nam one wydawać „wzięte z sufitu", podają przynajmniej sensowną metodologię wykonania takiej kalkulacji, mianowicie oparcie kosztów na rachunku dokumentów zgromadzonych i wyszukanych. Roczne koszty utrzymania platformy – 3 451 600 zł – też zdają się odpowiadać prawdopodobnemu rzędowi wielkości (sądząc po znanych autorowi orientacyjnie kosztach utrzymania Wirtualnej Biblioteki Nauki czy Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego), o ile nie uwzględnia się w tym kosztów importowanych baz danych. Których pozostawienie poza SYNAT – powtórzmy to – uniemożliwiłoby mu zajęcie centralnej pozycji wśród narzędzi informacji naukowej w Polsce.

To samo opracowanie podaje również przykładowe koszty zakupu infrastruktury technicznej, co też nie rozwiązuje problemu realnych funkcji systemu, ale przynajmniej pokazuje możliwość całościowego planowania inwestycji.

Oceniając całościowo prace wykonane w ramach SYNAT, należy zinwentaryzować oczekiwania wobec docelowego systemu. Oczekiwania te znajdowały się w ogłoszeniu konkursowym Narodowego Centrum Badań i Rozwoju. Projekt SYNAT jest realizowany w ramach programu strategicznego *Interdyscyplinarny system interaktywnej informacji naukowej i naukowo technicznej*[6], choć jedynym załącznikiem do informacji NCBiR na temat programów strategicznych jest dokument *Krajowy Program Badań: Założenia polityki naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa, który w*cale nie wspomina o informacji naukowej czy platformach, nie mówiąc już o bibliotekach. Natomiast dostępny w obrębie witryny NCBiR anons konkursowy określa „oczekiwane wyniki realizacji zadania badawczego" jako:

1. funkcjonujący zintegrowany system informatyczny umożliwiający akwizycję wiedzy z rozproszonych i heterogenicznych baz danych,
2. wielofunkcyjne repozytorium danych źródłowych, dedykowane do bezpiecznego, długoterminowego przechowywania i udostępniania cyfrowych obiektów źródłowych,
3. uniwersalna, otwarta platforma repozytoryjna, hostingowa i komunikacyjna, umożliwiająca eksploatację własnego oprogramowania aplikacyjnego i udostępnianie informacji i usług za pomocą serwerów organizacji hostingowej (ych).[7]

Natomiast opublikowany tamże pełny tekst ogłoszenia konkursowego tak charakteryzuje cele projektu: „Celem zadania badawczego jest zbudowanie sieciowego syste-

[6] http://www.ncbir.pl/programy-strategiczne, notowane 19 kwietnia 2012 r.

[7] http://www.ncbir.pl/programy-strategiczne/interdyscyplinarny-system-interaktywnej-informacji-naukowej-i-naukowo-technicznej/ogloszenia-konkursowe/art,412,ogloszenie-konkursu.html, notowane 19 kwietnia 2012 r.

mu informacyjnego dla nauki, techniki i dziedzictwa kulturowego w Polsce. Budowa systemu ma obejmować opracowanie, opartych na technikach informatycznych i telekomunikacyjnych, metod i narzędzi do łatwej, taniej i niezawodnej integracji istniejących zasobów infrastrukturalnych i treściowych, do ich rozbudowy o nowe zasoby oraz opracowanie metod powszechnego, zunifikowanego i przyjaznego dostępu do usług informacyjnych.

System ma integrować istniejącą infrastrukturę, w tym platformę rozproszonych bibliotek cyfrowych i inne wirtualne zbiory publikacji naukowych. Zbudowanie wielofunkcyjnego repozytorium danych źródłowych oraz nowoczesnego systemu usług pozyskiwania i dostępu do wiedzy ma umożliwić zwiększenie intensywności i efektywności badań poprzez dostęp do różnorodnych obiektów i zintegrowanych baz danych oraz udostępnienie badaczom obszernych zbiorów źródeł w sposób wiernie oddający ich oryginalny przekaz i ułatwiający wszechstronne wykorzystanie."

Sformułowania te, pozbawione nazw własnych, są niezwykle trudne do jednoznacznej interpretacji, a rozpisanie zadania konkursowego na „etapy" wydaje się pozostawiać niektóre z oczekiwań konkursu bez zagospodarowania (np. kto w końcu zajął się „platformą rozproszonych bibliotek cyfrowych" i z czym miała być ona integrowana – sama ze sobą, czy też raczej z „istniejącymi zasobami infrastrukturalnymi i treściowymi"?). Czy ogłoszenie konkursowe wskazuje na braki lub niedostatki, zdiagnozowane jako nękające polski system informacji naukowej, które znikną w wyniku pomyślnej realizacji projektu? A w takim razie zapytajmy ogólniej: czego w zakresie serwisów informacyjnych brakuje polskim instytucjom naukowym? Czy po wdrożeniu „zintegrowanego systemu informatycznego" pracownik nauki ma być obsługiwany bardziej jako biorca – konsument tekstów naukowych, czy jako dawca – autor poszukujący dla siebie najlepszego medium? Czy zatem powstająca platforma/system ma budować narzędzia recepcji czy narzędzia promocji, czy jedno i drugie?

Instytucjonalna nauka polska kładła dotychczas słaby nacisk na obecność w sieci, więc może faktycznie polskiego naukowca należy lepiej wyposażyć jako autora, poszukującego czytelników. Z drugiej strony, jako odbiorca informacji nie dysponuje on częścią narzędzi, dostępnych w niektórych krajach – nie korzysta na przykład z zaawansowanych organizacyjnie form wypożyczania międzybibliotecznego ani nie dysponuje osobistym hasłem dostępu, umożliwiającym korzystanie z wielu zasobów emitowanych z różnych miejsc, takim jak Shibboleth czy Athens. Jest beneficjentem rozwiniętego systemu licencji krajowych, choć widać (np. w porównaniu z Wielką Brytanią), że pakiet dostępnych zagregowanych czasopism elektronicznych może być większy. Można też wyobrazić sobie daleko bardziej zintegrowane i gruntowne wyszukiwania w wyniku posługiwania się narzędziami typu „discovery", instalowanymi już przez niektóre polskie biblioteki pod zwyczajową nazwą „multiwyszukiwarek". Trzeba też zaznaczyć, że obiegowi informacji naukowej nie sprzyja zanikająca, nigdzie nie

krzewiona kultura bibliograficzna – bardzo słabe sprawności w zakresie wyszukiwania dokumentów i obiektów u absolwentów wyższych uczelni oraz niski poziom aparatu orientacji wewnętrznej, zwłaszcza – bibliograficznego, w profesjonalnych wydawnictwach, a zwłaszcza – w pracach dyplomowych i rozprawach wszystkich szczebli.

Jeśli chcielibyśmy wykorzystać okazję, jaką SYNAT stwarza dla ukształtowania nowoczesnego krajowego systemu informacji naukowej, to na pewno powinniśmy wyjść poza uspokajające, powierzchowne odkrycie, że wszystko jest w Internecie. Skuteczne wyszukiwanie w „zwykłym" (nie „głębokim") Internecie jest skuteczne, jeśli zadane wyszukiwarce kryteria spełnia niewiele obiektów. Wyszukiwanie poprzez wyspecjalizowane serwisy ma z kolei tę wadę, że oczekiwane obiekty mogą się w nich nie znajdować – znajdując się w otwartym Internecie, byłyby szybciej dostępne i lepiej widzialne przez właściwy serwis, ale jaki jest „właściwy"? Często zapominamy, że jednostki naukowe organizują Internet dla „swoich", emitując pełne teksty lub linki (np. do zastosowania w dydaktyce) z nieprofesjonalnie zorganizowanych stron WWW, do których sięgają tylko wtajemniczeni. Korzystanie z tych kanałów, skupiających się na „zadawaniu lektur", utrwala nawyk nieprzekraczania barier interdyscyplinarnych. Prenumerowane bazy danych nadal obejmują tylko część światowej produkcji naukowej, a dydaktycznej częstokroć po prostu w nich nie ma, więc magistranci, zwłaszcza – kierunków technicznych, nadal sięgają do dostawy dokumentów z zagranicy (niemieckie SUBITO). I wreszcie, trzeba odnotować zmierzch artykułu naukowego jako jedynej liczącej się wypowiedzi wartej kontroli bibliograficznej. Blog, forum, e-mail, notatka – jak to katalogować? Jak cytować? Jak udostępniać? A przecież do takich narzędzi sięgają coraz częściej pracownicy nauki i praktycy, i jest to już liczący się korpus wypowiedzi. [8]

Gospodarka tekstami zdigitalizowanymi z myślą o konkurencyjności i innowacyjności nauki jest wątkiem podstawowym – także w polityce naukowej. Polityków interesują jednak głównie obiekty audiowizualne, które mają znaczącą wartość rynkową i rozległe audytoria. Nie wolno nam lekceważyć tego nurtu, co więcej, odnoszący sukcesy Narodowy Instytut Audiowizualny warto rozważać jako wzór instytucji digitalizującej – w sensie gospodarczym i organizacyjnym. Nie sposób jednak nie zauważyć, że znaczenie spuścizny dokumentarnej, stanowiącej dotychczas główny surowiec przedsięwzięć digitalizacyjnych, nie zostało jeszcze oszacowane w całościowy i systemowy sposób. Dziedzictwo piśmiennicze dostarcza nauce źródła dla badań humanistycznych, społecznych i przyrodniczych, ale także stanowi skarbnicę opracowań w postaci niezdezaktualizowanych tekstów naukowych. W dodatku stan digitalizacji w Polsce jest zaawansowany, rozwiązania organizacyjne i softwarowe mogą budzić podziw w wielu krajach, choć gorzej z informacyjną jakością wytwarzanych zasobów. Wciąż warto rozważać radykalne kroki „procyfrowe", takie jak publikowanie każdego dokumentu

[8] Por. Jan Kozłowski: *Tak wiele się zmienia… Forum Akademickie* 2012 nr 3 s. 36-37

w otwartej wersji internetowej. Warto też zaangażować się w prognozowanie, jakie konsekwencje dla oświaty i nauki przyniesie powszechna dostępność wytworów nauki i kultury. Doświadczenia np. brytyjskie zdają się potwierdzać, że społeczeństwu warto oferować coś, co na pierwszy rzut oka wydaje się przerastać jego możliwości recepcji i absorpcji.[9]

Realizując przedsięwzięcie digitalizacyjne, tworząc biblioteki cyfrowe i repozytorium lub zgoła krajowe repozytorium w ramach SYNAT, warto planować jego cechy jakościowe, zwłaszcza zaś

- Zasób
- Odbiorców
- Funkcjonalności, zasady wyszukiwania i cytowania

oraz przyjąć strategię marketingową. Należy też uwzględnić fakt, że jeden i ten sam dokument można coraz częściej znaleźć w różnych serwisach. Tym samym zaś nie budować zbyt silnie tożsamości poszczególnych „bibliotek cyfrowych", skoro są one tylko nakładkami na zasoby Internetu, i wcale nie trzeba z nich korzystać, by na dokument trafić i by zapoznać się z nim w postaci pełnotekstowej. W repozytorium zaś zobaczyć także archiwum tekstów i idei naukowych, odgrywające taka rolę, jaką dawniej odgrywały niektóre czasopisma.

Jeśli te kroki nie przyczynią się – wraz z innymi – do stworzenia nauki produktywniejszej i o lepszych wskaźnikach, trzeba będzie rozważyć drugą, głębszą fazę jej reformy. Będzie to wymagało pogłębionej analizy dystynktywnych cech nauki XXI wieku i rozważenia warunków spełnionych w niektórych krajach, w których jakość badań naukowych wyraźnie się podniosła (jak Korea Pd., Singapur czy Brazylia, a wcześniej – Finlandia), a także kulturowych przeszkód, które utrudniają nam nie tylko wprowadzanie zmian organizacyjnych, ale także realistyczny ogląd rzeczywistości. Miedzy innym trzeba będzie zapewne dostrzec sprzeczności pomiędzy finansowaniem nauki i finansowaniem szkolnictwa wyższego, i w sposób odważny wybrać priorytety. Włączenie do reformy bibliotek służb informacyjnych będzie niekompletne bez zaangażowania wydawnictw, archiwów i muzeów. Zwłaszcza zaś niezbędne będzie odejście od resortowego paradygmatu podejmowania decyzji; przyniesie to zapewne tworzenie nowych instytucji, przejmujących część odpowiedzialności od ministerstw. Wszechstronny i uniwersalny SYNAT może stać się jedną z nich.

[9] „Bilans digitalizacji to oszczędności i korzyści nie do oszacowania, ponieważ korzyści kulturowe, jakie odnosi się w wyniku upowszechnienia i trwałej obecności źródeł historycznych i innych dokumentów tzw. dziedzictwa nie były jeszcze przedmiotem modelowania ekonomicznego." H. Hollender i in.: *Analiza rozwiązań światowych w zakresie platform informacyjnych. Raport półroczny, wersja pełna. Do użytku członków zespołów badawczych SYNAT*, Warszawa: Uczelnia Łazarskiego, 2011, s. 27 (rękopis)

ANEKS

Zadania biblioteczno-informacyjne w SYNAT

Różni wykonawcy

Etap A8 Model funkcjonalny komunikowania naukowego: promocja, prace badawcze i tworzenie społeczności (ICM)

Etap A9 Badania w zakresie federacyjnych modeli usług informacji naukowej i naukowo-technicznej (ICB PAN/PCSS)

Etap A16 Indeksacja treści multimedialnych do celów przeszukiwania (Cyfronet)

Etap A19 Semantyczne metody wyszukiwania w dużych kolekcjach dokumentów tekstowych (PG)

Etap A20 Metodyka integracji heterogenicznych źródeł wiedzy (PG)

Etap A22 Rozwiązania dla potrzeb integracji heterogenicznych źródeł wiedzy (PJWSTK)

Etap A23 Metody ekstrakcji informacji tekstowej z cyfrowych materiałów audio (PJWSTK)

Etap B8 Model długoterminowego finansowania zapewniający trwałość systemu informacji naukowo-technicznej (Uczelnia Łazarskiego)

Biblioteka Narodowa

Etap B1 Analiza i standaryzacja opisu zasobów (meta dane) i opracowanie szkieletu klasyfikacji, a także przygotowanie wskazówek i podsumowanie wyników prac w etapach B2-B4

Etap B2 Analiza cyfrowych zasobów informacyjnych BN wraz z ich wzbogaceniem oraz zasobów instytucji muzealnych, a także źródeł krajowych i zagranicznych, tradycyjnych i elektronicznych (cyfrowych) w zakresie nauk humanistycznych, ekonomicznych i społecznych.

Etap B10 Opracowanie modelu funkcjonalności systemu zapewniającego aktywny udział instytucji, organizacji i naukowców.

Etap B22 Opracowanie wtyczek wizualizacyjnych wspomagających prace humanistów.

Etap B24 Uruchomienie bazy wiedzy i repozytorium cyfrowego BN oraz testy funkcjonalne.

Politechnika Warszawska

Etap B15 Modele i analiza wiarygodności repozytorium obiektów cyfrowych.

Etap B16 Model skalowalności repozytorium cyfrowego oraz badania metod opty-

malizacji kosztów przechowywania danych i utrzymania repozytorium cyfrowego.

Etap B21 Opracowanie narzędzi do statystycznej i dynamicznej konwersji formatów obiektów cyfrowych oraz w zakresie realizacji proaktywnych mechanizmów monitorowania błędów.

Etap B26 Uruchomienie bazy wiedzy i repozytorium cyfrowego PW oraz testy funkcjonalne, integracyjne, wydajnościowe z weryfikacja porównawczą danych i parametrów środowisk.

Uniwersytet Jagielloński

Etap B4 Analiza cyfrowych zasobów informacyjnych UJ wraz z ich rozbudową oraz zasobów archiwalnych, a także źródeł krajowych i zagranicznych, tradycyjnych i elektronicznych (cyfrowych) w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych i medycznych. Adaptacja słowników/tezaurusów/ontologii w dziedzinie nauk medycznych (UJ).

Etap B5 Modele i instrumenty prawne oraz prawa własności intelektualnej w odniesieniu do zasobów i funkcji systemu informacji naukowo-technicznej z uwzględnieniem krajowych i zagranicznych dostawców informacji naukowych (UJ).

Etap B6 Propozycje modelu rozwoju i utrzymania systemu informacji naukowo-technicznej (modele biznesowe) (UJ).

Etap B23 Interaktywne i multimedialne poradniki (e-learning) dotyczące m.in. pomocy na każdym etapie pracy z systemem oraz zagadnień ściśle powiązanych z celami funkcjonowania systemu (UJ).

Etap B25 Uruchomienie bazy wiedzy i repozytorium cyfrowego UJ oraz testy funkcjonalne (UJ).

Dr Aneta Januszko - Szakiel
Kraków - KA

CYFROWY ŚWIAT NAUKI I KULTURY. CZY ZDOŁAMY GO OCALIĆ?

Abstract

The author discusses the issue of long-term preservation of digital resources gathered in the scientific and cultural institutions. Attention was drawn to defining the permanent protection of digital resources usability and the most common threats to the long term usability of digital documents. The article describes various types of digital resources making up cultural and scientific digital heritage. Finally author specifies the native initiatives for storage and secure storage of digital documents and points up the urgent need to develop the unified, national program for long term preservation of scientific and cultural digital resources.

Streszczenie

W artykule omówiono problematykę długoterminowej ochrony cyfrowych zasobów, gromadzonych w instytucjach nauki i kultury. Zdefiniowano pojęcie trwałej ochrony użyteczności publikacji cyfrowych. Wymieniono różne typy publikacji stanowiących cyfrowe dziedzictwo nauki i kultury. Wskazano na podstawowe zagrożenia dla długoterminowej użyteczności dokumentów cyfrowych. Zwrócono uwagę na rodzime inicjatywy dotyczące składowania i bezpiecznego przechowywania dokumentów cyfrowych oraz na pilną potrzebę opracowania programu ochrony cyfrowego zasobu nauki i kultury.

Popularyzacja procesów publikowania elektronicznego oraz projektów digitalizacji sprawiły, że instytucje pamięci, w szczególności biblioteki, archiwa i muzea, zostały postawione przed zadaniem zachowania dla przyszłych pokoleń światowego dziedzictwa kultury i nauki opublikowanego w cyfrowej postaci.

W zbiorach instytucji przechowujących dorobek nauki i kultury znajdują się rozmaite typy publikacji cyfrowych. Kolekcje cyfrowe mogą obejmować publikacje zapisane na nośnikach przenośnych, jak i udostępniane w sieci oraz publikacje łączące różne sposoby dostępu do materiałów, na przykład dokumenty zapisane na nośnikach przenośnych, zawierające dodatkowo linki do witryn internetowych. W cyfrowych zasobach reprezentowane są różne gatunki wydawnicze: monografie, serie wydawnicze, czasopisma i magazyny internetowe, także publikacje stanowiące skończone całości oraz ulegające stopniowym zmianom w wyniku ich modyfikacji przez autorów korzy-

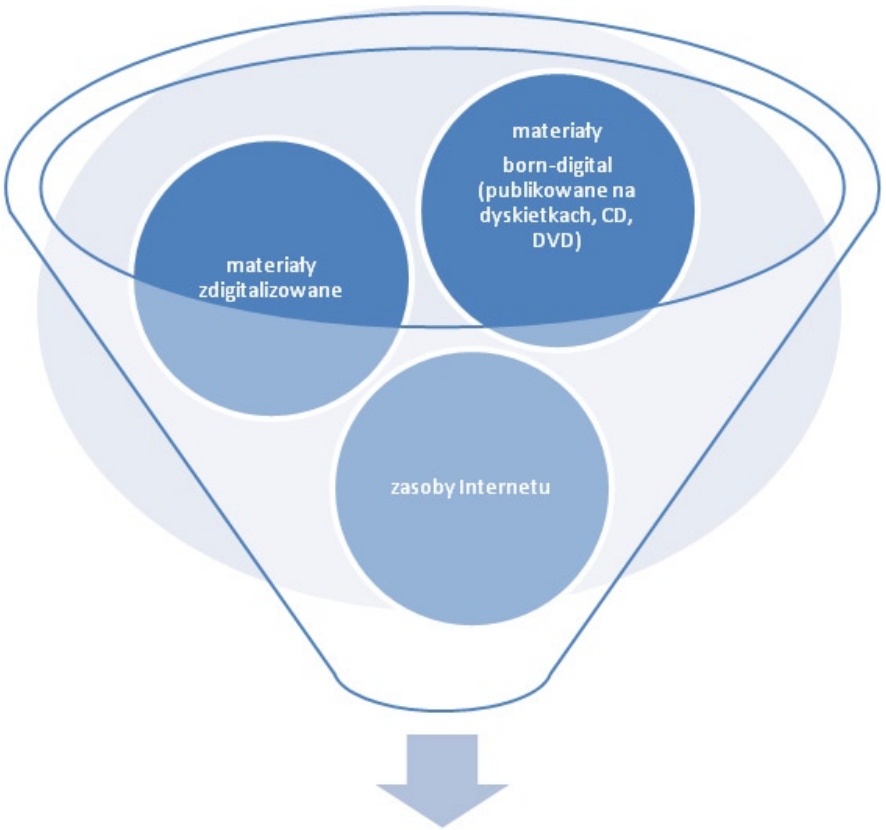

Rys. 1. Typy materiałów tworzące cyfrowy zasób nauki i kultury
źródło: opracowanie własne.

stających z interaktywnego potencjału Internetu. Na dziedzictwo cyfrowe składają się publikacje różnego typu wydawców, także osób i instytucji, które nie są wydawcami, jednak rozpowszechniają w sieci treści, mogące stanowić dziedzictwo kultury i nauki. Do dziedzictwa cyfrowego należą materiały ogólnie dostępne oraz te o ograniczonym zasięgu, tj: preprinty i prace naukowe, wykorzystywane przez wąskie grupy odbiorców. Warta zachowania może być również instytucjonalna oraz osobista dokumentacja działalności, transakcji, zbiory korespondencji, zapisy poczty elektronicznej, wypowiedzi z list dyskusyjnych, dzienników internetowych, zapisy obrazu i dźwięku z kamer internetowych (na przykład materiały cyfrowe z coraz popularniejszych naukowych telelub wideokonferencji). Instytucje pamięci przechowują programy i gry komputerowe, oprogramowanie narzędziowe, produkty rozrywkowe z branży filmowej, muzycznej,

radiowej, cyfrowo wygenerowane dzieła sztuki, zdjęcia dokumentalne, cyfrowe reprodukcje, etc[1].

W literaturze przedmiotu zauważa się, że „dziedzictwo cyfrowe nie podlega ograniczeniom czasowym, geograficznym ani kulturowym. Jest ono związane z kulturą, w której powstało, lecz pozostaje dostępne wszystkim mieszkańcom globu. Dziedzictwo cyfrowe wszystkich regionów, krajów i społeczności należy zachowywać i udostępniać, by umożliwić powstanie w nim zrównoważonej i sprawiedliwej reprezentacji wszystkich ludów, narodów, kultur i języków". Każdy kraj zatem powinien zatroszczyć się o trwałą ochronę użyteczności własnego dziedzictwa nauki i kultury oraz o udostępnienie go zainteresowanym użytkownikom innych krajów[2].

Termin *trwała ochrona informacji cyfrowych* jest definiowany jako „zbiór rozwiązań służących zapewnieniu ciągłości dostępu do materiałów należących do dziedzictwa cyfrowego w okresie, w którym taka ciągłość jest pożądana"[3]. Dostęp *trwały* bądź *długoterminowy* należy też rozumieć jako *nieograniczony w czasie* lub *możliwie najbardziej odległy w przyszłości.* Systemy długoterminowej archiwizacji powinny zapewnić ochronę zbiorów cyfrowych, trwającą ponad sto lat[4].

Użyteczność publikacji cyfrowych oznacza przede wszystkim ich dostępność oraz możliwość ich użytkowania, tj. czytania, słuchania, oglądania zapisanych w nich treści przez osoby upoważnione, w ramach posiadanych przez nie praw dostępu[5]. Długoterminowa archiwizacja zasobów cyfrowych to proces ochrony autentyczności, integralności oraz poufności obiektów cyfrowych. Proces ten polega na zachowaniu niezmienionej substancji publikacji, czyli kodu zerojedynkowego oraz na zapewnieniu platformy programowo-sprzętowej, która będzie w stanie zdekodować dane cyfrowe i przedstawić je w postaci czytelnej dla użytkownika. Obok zabiegów technicznych na proces archiwizacji publikacji cyfrowych składa się szereg ustaleń oraz czynności organizacyjnych, niezbędnych dla utworzenia infrastruktury, złożonej z ludzi, miejsc i narzędzi ich pracy, wprowadzenie niezbędnych przepisów prawnych, aby prace w zakresie długoterminowej archiwizacji nie kolidowały z obowiązującym prawem, oraz

---

[1] Ochrona dziedzictwa cyfrowego: zalecenia. Oprac. National Library of Australia. Tł. Ireneusz Sojka. Warszawa: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych 2003 s. 39-40

[2] *Ochrona dziedzictwa cyfrowego: zalecenia*. Oprac. National Library of Australia. Tł. Ireneusz Sojka. Warszawa: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych 2003 s. 26, 72

[3] J. w., s. 44, 30

[4] Uwe M. Borghoff: Vergleich bestehender Archivierungssysteme [online]; Universität der Bundeswehr München. Fakultät für Informatik. *Nestor Materialien* 3, 2005. [Dostęp: 21 listopada 2012]. Dostępny w World Wide Web: http://files.d-nb.de/nestor/materialien/nestor_mat_03.pdf

[5] Tomasz Bilski: *Pamięć. Nośniki i systemy przechowywania danych*. 2008 s. 423-425; *Kriterienkatalog vertrauenswürdige digitale Langzeitarchive. Version 1: Entwurf zur öffentlichen Kommentierung* [online]; Frankfurt am Main. *Nestor – Materialien* 2006, Nr 8. [Dostęp: 16 listopada 2012]. Dostępny w World Wide Web: < http://edoc.hu-berlin.de/series/nestor-materialien/2006-8/PDF/8.pdf. >. < http://edoc.hu-berlin.de/series/nestor-materialien/2006-8/PDF/8.pdf >

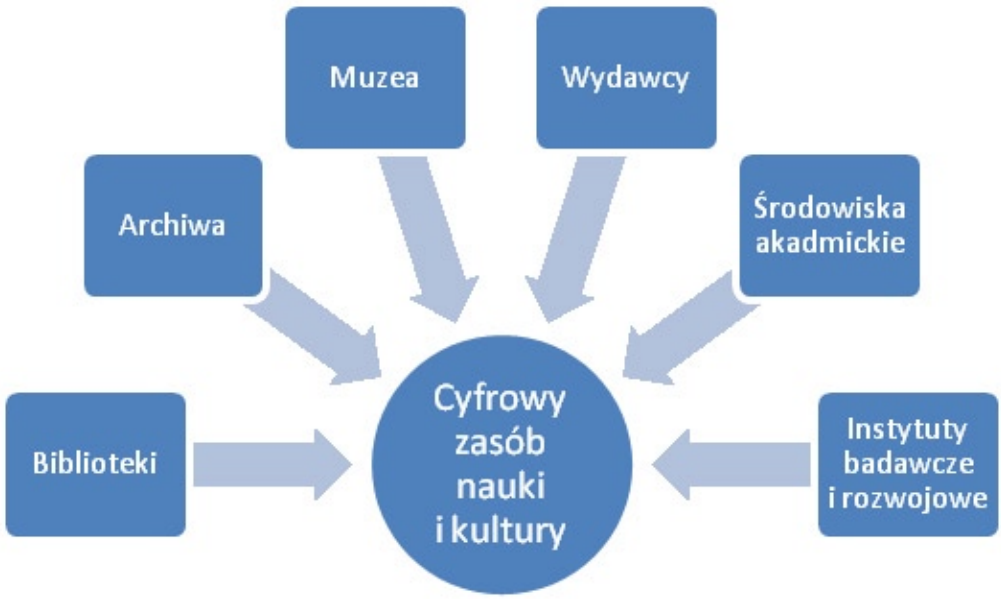

Rys. 2. Instytucje, których zasoby współtworzą cyfrowy zasób nauki i kultury
źródło: opracowanie własne.

czynności ekonomiczne, w ramach których powstawałyby plany długoterminowego finansowania projektów archiwizacji, pozyskiwałoby się potrzebne fundusze oraz przeprowadzało kontrolę dotyczącą gospodarowania nimi.

O ile jeszcze do niedawna o długoterminowej archiwizacji toczono rozmowy w wąskich kręgach, o tyle obecnie zapotrzebowanie na wiedzę z tego zakresu jest coraz większe. Archiwizacja zasobów cyfrowych przestała być zadaniem dla pojedynczych instytucji lub krajów, obecnie dostrzega się potrzebę konsolidacji sił i kooperacji na światową skalę. Stało się oczywiste, że edukacji i nauce światowej będą potrzebne wszelkie zasoby cyfrowe. Zatem bez względu na podziały i różnice, instytucje pamięci powinny połączyć swe siły na rzecz opracowania światowej strategii długoterminowej ochrony cyfrowego dziedzictwa.

Problematyką zachowania dziedzictwa cyfrowego zainteresowało się UNESCO. Na 31. sesji Konferencji Plenarnej w 2002 roku przyjęto rezolucję dotyczącą ciągłego przyrostu dziedzictwa cyfrowego i potrzeby międzynarodowej kampanii na rzecz zachowania zagrożonej „pamięci cyfrowej”[6]. Rok później w Paryżu została zatwierdzona Karta Ochrony Dziedzictwa Cyfrowego, formułująca zasady dotyczące postępowania

[6] *Ochrona dziedzictwa cyfrowego*…, op. cit., s. 15

w zakresie ochrony światowych zasobów cyfrowych. Zachęcono organizacje rządowe, pozarządowe, międzynarodowe, publiczne i prywatne do przypisania ochronie dziedzictwa cyfrowego wysokiego priorytetu na szczeblu polityki krajowej i międzynarodowej. UNESCO opracowuje strategię upowszechniania projektów archiwizacji informacji cyfrowych, koncentrującą się na szeroko rozumianych konsultacjach, upowszechnianiu zaleceń technicznych, wdrażaniu projektów pilotażowych oraz przyjęciu „Karty ochrony dziedzictwa cyfrowego". Karcie towarzyszą „Zalecenia", opracowane na zlecenie UNESCO przez Bibliotekę Narodową Australii, zawierające ogólne zasady, które należy uwzględnić w każdym programie ochrony dziedzictwa[7]. Z preambuły Karty UNESCO wynika[8], że utrata dziedzictwa, istniejącego w jakiejkolwiek postaci, powoduje zubożenie dziedzictwa wszystkich narodów, oraz, że zachowanie dziedzictwa, dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń, jest priorytetem o znaczeniu międzynarodowym.

Tymczasem, z uwagi na szybko postępujący rozwój technologiczny, a co za tym idzie zmiany technologii zapisu i odczytu publikacji cyfrowych, w wielu instytucjach pamięci na całym świecie stwierdzono utratę dostępu do cyfrowych zapisów. Podstawowym zagrożeniem dla materiałów cyfrowych okazały się: niska trwałość, rozpad, zniszczenie nośnika, brak kompatybilności wstecznej formatu, a także zmiany technologiczne i powiązane z nimi wyjście z powszechnego użycia sprzętu i oprogramowania, potrzebnych do odczytu i prezentacji treści zapisanych w cyfrowej postaci. Kolejnym istotnym zagrożeniem, prawdopodobnie poważniejszym aniżeli zmiany technologiczne, okazuje się brak świadomości potrzeby ich obserwacji i reakcji na nie. Utrata ważnych danych cyfrowych uświadomiła osobom odpowiedzialnym za ich przechowanie na czym polegał popełniony błąd. Zdano sobie sprawę, że nośnika cyfrowego nie można odłożyć na półkę magazynową, by wrócić po niego za kilkanaście, bądź kilkadziesiąt lat[9]. Tym samym przekonano się, jak istotna i potrzebna jest właściwa ochrona zasobów cyfrowych, szczególnie tych, których treść ma wartość ponadczasową.

W kontekście tych rozważań interesujący okazuje się raport opublikowany we wrze-

[7] Grażyna Piotrowicz: Nowy wymiar funkcjonowania bibliotek jako instytucji kultury w społeczeństwie informacyjnym. [online]. W: *Informacja o obiektach kultury i Internet* / red. Maria Kocójowa. Kraków: 2005 s. 45-52. Seria: ePublikacje Instytutu INiB UJ, Nr 1. [Dostęp: 10 listopada 2012]. Dostępny w World Wide Web: < http://www.inib.uj.edu.pl/wyd_iinb/s3_z1/piotrowicz.pdf >

[8] Na podstawie zapisów Karty Ochrony Dziedzictwa Cyfrowego, przytoczonych w opracowaniu *Ochrona dziedzictwa cyfrowego*, op. cit., s. 23

[9] M.in. na podstawie eksperymentu, którego celem była próba odczytu najstarszych elektronicznych publikacji polskich bibliotek. W: *Tradycja i nowoczesność w bibliotece naukowej XXI wieku /* red. Aneta Januszko-Szakiel. Kraków 2012 s. 145-146; Aneta Januszko-Szakiel: Analiza stanu zbiorów elektronicznych i warunków ich archiwizowania w polskich instytucjach bibliotecznych i wydawniczych, *Prze. Bibl.* 2011 z.1 s. 21-46

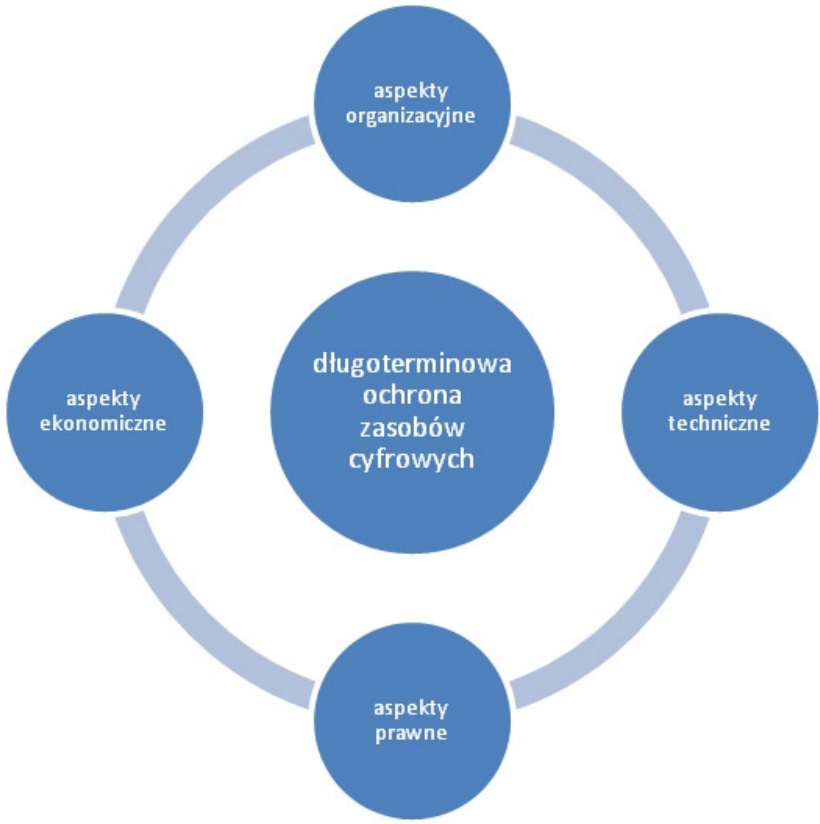

Rys. 3. Aspekty wymagające uwzględnienia w procesie długoterminowej ochrony zasobów cyfrowych
źródło: opracowanie własne.

śniu 2009 roku z inicjatywy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP[10]. Zauważono w nim, że „wytwarzane przez polskie instytucje obiekty cyfrowe, na których powstanie przeznaczono znaczne fundusze, nie zawsze są przechowywane w sposób zapewniający ich bezpieczeństwo oraz długoterminową ochronę. W wielu instytucjach posiadających obiekty cyfrowe istnieje niski stopień świadomości odnośnie zasad przechowywania dokumentów cyfrowych, co może spowodować w perspektywie najbliższych kilku lat bezpowrotną utratę wielu obiektów cyfrowych, przechowywanych na przykład na mających niską trwałość płytach CD lub DVD". Wart przytoczenia jest również zapis, w którym stwierdza się, że „naturalne dokumenty elektroniczne stano-

[10] *Program digitalizacji dóbr kultury oraz gromadzenia, przechowywania i udostępniania obiektów cyfrowych w Polsce 2009-2020* [online]; Warszawa: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 2009, s. 42, 44. [Dostęp: 11 listopada 2012]. Dostępny w World Wide Web: < http://www.nina.gov.pl/files/images/Program_digitalizacji_2009-2020.pdf >

wią ważny składnik polskiej kultury współczesnej i powinny być zabezpieczone dla przyszłych pokoleń nawet z większą dbałością niż odwzorowania cyfrowe powstające w wyniku skanowania, posiadające pierwowzór analogowy, do którego w większości przypadków będzie można wrócić. Dlatego też niezbędne jest opracowanie szczegółowych zasad dotyczących archiwizacji i udostępniania dokumentów elektronicznych oraz systematyczne ich przenoszenie z zagrożonych degradacją nośników fizycznych oraz z Internetu do bezpiecznych repozytoriów cyfrowych". Ochrona polskiego zasobu cyfrowego została w raporcie określona jako jedno z trzech kluczowych zadań na lata 2009-2020. Wśród celów cząstkowych i pilnych potrzeb znalazły się między innymi: zbudowanie sieci bezpiecznych repozytoriów i magazynów danych dla polskich zasobów cyfrowych oraz wyszkolenie specjalistów w zakresie digitalizacji i ochrony zasobów cyfrowych. Zwrócono uwagę na potrzebę zgodności polskich działań archiwizacyjnych ze standardami opracowanymi i obowiązującymi w świecie oraz na konieczność uwzględnienia przy opracowywaniu kosztorysów projektów digitalizacyjnych, kosztów długookresowego i bezpiecznego przechowywania danych cyfrowych. W raporcie wzięto pod uwagę aspekt dotyczący źródeł finansowania zadań związanych z długotrwałym i bezpiecznym archiwizowaniem polskich zasobów cyfrowych. Skoordynowaną budowę i długookresową ochronę zasobów cyfrowych uznano za istotny czynnik warunkujący rozwój ekonomiczny Polski oraz ważny element tworzenia społeczeństwa informacyjnego[11].

Temat ochrony materiałów archiwalnych podjęła również Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. W opracowaniu z 2006 roku, pt. *Zasady postępowania z materiałami archiwalnymi. Ochrona zasobu archiwalnego* oraz w jego aneksie *Przygotowanie na wypadek katastrofy*[12], zamieszczono zalecenia dotyczące postępowania z archiwaliami zapisanymi na nośnikach informatycznych. Zwrócono uwagę na digitalizację, jako jeden z możliwych sposobów zachowania dostępu do archiwaliów oraz na fakt, że materiały cyfrowe wymagają przechowywania w długim czasie. Zdaniem autorów opracowania w materii tej powinny współpracować wszystkie instytucje pamięci, głównie archiwa, biblioteki i muzea. Warunkiem koniecznym ich sukcesu jest świadomość spoczywającej na nich odpowiedzialności w zakresie ochrony zasobu. Należałoby także podnieść poziom świadomości społecznej oraz poziom świadomości osób pracujących w instytucjach, w których podejmowane są decyzje o finansowaniu tego typu przedsięwzięć. Podkreślono aktywną rolę władz państwowych w zapewnie-

[11] J. w., s. 36-37, 44-50, 59-64

[12] *Zasady postępowania z materiałami archiwalnymi: ochrona zasobu archiwalnego*. Oprac. Marek Borowski, Anna Czajka, Anna Michaś. Warszawa: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Wydział Wydawnictw, 2006; *Zasady postępowania z materiałami archiwalnymi: ochrona zasobu archiwalnego. Przygotowanie na wypadek katastrofy.* Oprac. Anna Czajka. Warszawa: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, 2006

niu bezpieczeństwa i utrzymywaniu we właściwym stanie dziedzictwa narodowego.

Bibliotekarze, archiwiści i muzealnicy powinni zatem jako przeszłe potraktować czasy, w których za zachowanie dziedzictwa narodowego odpowiadały wyłącznie instytucje pamięci[13]. Obecnie odpowiedzialnością za ochronę dziedzictwa narodowego obarcza się w równej mierze organizacje rządowe, pozarządowe, stowarzyszenia publiczne i prywatne, jak i wszelkie instytucje tworzące dorobek nauki i kultury oraz korzystające z niego. Instytucje pamięci powinny przyjąć tę odpowiedzialność; raz - z racji ich ustawowego powołania, dwa -z racji dotychczasowych doświadczeń w służbie na rzecz zachowania dziedzictwa narodowego, wreszcie - z racji znajomości potrzeb użytkowników. Instytucje te powinny jednak otrzymać stosowne wsparcie merytoryczne, prawne oraz finansowe, umożliwiające im rozszerzenie dotychczasowych obowiązków i objęcie należytą ochroną narodowego dziedzictwa w postaci cyfrowej.

W żadnym kraju nie wypracowano dotychczas rozwiązań gotowych i gwarantujących sukces w zakresie długoterminowej archiwizacji zasobów cyfrowych[14]. W Niemczech, Holandii, Anglii, Australii, Ameryce i krajach skandynawskich od piętnastu lat realizowane są liczne projekty, które są źródłem wiedzy, przydatnych doświadczeń i wzorców postępowania z materiałami cyfrowymi. Warto też zwrócić uwagę na projekty rodzime.

W ramach projektu Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego o nazwie Krajowy Magazyn Danych powstała „Usługa Platon U-4"; określana jest również jako Usługa Powszechnej Archiwizacji. Celem nadrzędnym usługi jest pomoc użytkownikom i instytucjom w zabezpieczeniu ich danych. Wśród celów szczegółowych wymienia się: zabezpieczenie fizyczne danych, kontrolę i zapewnienie integralności logicznej danych, zapewnienie poufności danych, długoterminowe przechowywanie i udostępnianie wykonanych kopii, a także dostarczenie narzędzi wspierających wykonywanie kopii danych. Usługa Powszechnej Archiwizacji powstała z myślą o upowszechnieniu procesów długoterminowej ochrony zasobów cyfrowych, tworzonych i przechowywanych przede wszystkim w bibliotekach cyfrowych, ale również w wirtualnych laboratoriach, instytucjach naukowych, badawczych, środowiskach akademickich, etc. Usługodawcy KMD/Platon U-4 zakładają, że użytkownicy posiadają lokalne systemy przechowywania, samodzielnie realizują zadania związane z tak zwanym przechowywaniem pierwszego poziomu. Natomiast w ramach usługi Platon U-4 odbywa się tworzenie kopii zapasowej, archiwalnej oraz przechowywanie drugiego poziomu. Zabezpieczenie fizyczne danych jest w tej usłudze gwarantowane na podstawie

[13] *Ochrona dziedzictwa cyfrowego: zalecenia*. Oprac. National Library of Australia. Tł. Ireneusz Sojka. Warszawa: Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Warszawa 2003 s. 16

[14] Na podstawie wypowiedzi prelegentów II Krakowskiej Konferencji Bibliotek Naukowych *Długoterminowa archiwizacja polskiego dziedzictwa cyfrowego*. Kraków, 24-25 października 2012. Materiał niepublikowany

geograficznej replikacji danych oraz składowania danych w bezpiecznych centrach. Integralność danych jest chroniona poprzez zastosowanie i wyliczanie skrótów kryptograficznych umieszczanych i składowanych danych. Z kolei poufność danych ma być zapewniona przez mechanizmy szyfrowania danych oraz poprzez kontrolę dostępu do danych. Długoterminowemu przechowywaniu przyporządkowano takie czynności jak automatyczna kontrola i odświeżanie mediów oraz migracja danych pomiędzy technologiami[15].

Kolejna usługa PCSS dedykowana potrzebom trwałej ochrony polskich zasobów cyfrowych to system dArceo[16]. Jest to kompleksowe rozwiązanie dla długoterminowego przechowywania obiektów cyfrowych, szczególnie zbiorów dziedzictwa kulturowego: dokumentów tekstowych, obrazów, dokumentów audiowizualnych. System dArceo jest przygotowany do współpracy z innymi modułami oprogramowania PCSS, takimi jak: dLibra, dMuseion i dLab (system zarządzania procesem digitalizacji, rozwijany przez Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe), dzięki czemu możliwe jest wsparcie pełnego przepływu pracy nawet w dużych instytucjach realizujących złożone projekty digitalizacyjne. W skład usługi dArceo wchodzą: Zarządca Magazynu Danych (ZMD), Usługi Przekształcania Danych (UPD), Rejestr Usług (RU), Monitor Danych Źródłowych (MDZ), Monitor Systemu (MS), Zarządca Migracji i Konwersji Danych (ZMKD), Zarządca Uprawnień (ZU) oraz Zarządca Powiadomień (ZP). Obecnie dArceo jest testowane w ramach wdrożenia oprogramowania dLab w projekcie Repozytorium Cyfrowego Instytutów Naukowych (RCIN), zrzeszającym 16 instytutów Polskiej Akademii Nauk w celu udostępnienia w Internecie interesujących zabytków piśmiennictwa. W ramach RCIN istnieje kilka niezależnych centrów digitalizacji, zewnętrzne narzędzia dedykowane do przygotowania wersji prezentacyjnych obiektów oraz szereg raportów na temat postępu bieżących prac digitalizacyjnych. dLab jest narzędziem, które ma za zadanie ułatwić i usprawnić przebieg procesu digitalizacji poprzez automatyzację i monitorowanie poszczególnych jego etapów. Jednym z etapów procesu digitalizacji jest długoterminowe przechowywania danych (archiwizacja). Na tym etapie wykorzystywane jest oprogramowanie dArceo[17].

---

[15] Maciej Brzeźniak, et al.: *Usługi przechowywania danych KMD/PLATON-U4 dla bibliotek cyfrowych* [online]. Repozytorium Zespołu Bibliotek Cyfrowych PCSS 2009 [Dostęp: 20 listopada 2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://dl.psnc.pl/biblioteka/dlibra/docmetadata?id=226&from=publication&showContent=true>

[16] Na podstawie referatu pt. *dArceo. Usługi długoterminowego przechowywania danych źródłowych*, autorstwa Cezarego Mazurka, Tomasza Parkoły, Marcina Werli, wygłoszonego podczas II Krakowskiej Konferencji Bibliotek Naukowych Długoterminowa archiwizacja polskiego dziedzictwa cyfrowego. Kraków, 24-25 października 2012. Materiał niepublikowany.

[17] Do opisu systemu dArceo zaczerpnięto fragmenty z referatu pt. *dArceo. Usługi długoterminowego przechowywania danych źródłowych*, autorstwa Cezarego Mazurka, Tomasza Parkoły, Marcina Werli, wygłoszonego podczas II Krakowskiej Konferencji Bibliotek Naukowych Długoterminowa archiwizacja polskiego dziedzictwa cyfrowego. Kraków, 24-25 października 2012. Materiał niepublikowany.

Obiecująco zapowiadają się inicjatywy Narodowego Archiwum Cyfrowego. Celem NAC jest zapewnienie bezpiecznej i długookresowej archiwizacji materiałów cyfrowych, stanowiących narodowy zasób archiwalny[18], w tym zasobów polskiego Internetu. NAC archiwizuje m.in. strony Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Sejmu, Senatu, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych[19]. Pracownicy NAC zwracają uwagę na nieustanne modyfikowanie stron WWW i często bezpowrotne usuwanie treści uznawanych za nieaktualne. W konsekwencji, dostęp do treści, które mogą mieć znaczenie dla historii Polski, jest utrudniony lub nawet niemożliwy[20]. Przedstawione w literaturze przedmiotu wybrane światowe projekty poświęcone harwestowaniu Internetu świadczą o uznaniu zasobów World Wide Web jako istotnych źródeł informacji oraz o poważnym podejściu do zadań ich długoterminowej ochrony. Treści opublikowane w Internecie postrzega się jako świadectwo życia społecznego i politycznego. Dostrzega się potrzebę historyków, bibliotekarzy, archiwistów i przedstawicieli innych środowisk, dotyczącą zachowania tych zasobów jako dziedzictwa o znaczeniu kulturowym i naukowym[21].

Warto też zwrócić uwagę na zapowiadany od 2008 roku projekt związany z utworzeniem Narodowego Repozytorium Dokumentów Elektronicznych NRDE BN[22]. Tworzenie narodowego repozytorium dla polskiego zasobu cyfrowego to konsekwencja projektów digitalizacji realizowanych w polskich instytucjach bibliotecznych. Podobnie jak w przypadku projektu American Memory, czy niemieckiego Projekt Gutenberg, których organizatorzy, obok tworzenia zasobów cyfrowych podjęli inicjatywę ich długoterminowej ochrony, tak i w Polsce widoczne są starania o bezpieczną archiwizację polskich zasobów cyfrowych.

Wymienione inicjatywy będą mieć dobre szanse egzystencji i rozwoju. W cytowanym raporcie MKiDN, ogłoszonym we wrześniu 2009 roku, a także w *Zaleceniu Komisji z dnia 27 października 2011 r. w sprawie digitalizacji i udostępniania w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych* dużą uwagę przywiązuje się do tworzenia bezpiecznych repozytoriów i magazynów danych dla

[18] *Program digitalizacji dóbr kultury* …, op. cit. s. 21-22

[19] Archiwum Internetu, [W:] *Narodowe Archiwum Cyfrowe. Wizja. Projekt. Ludzie*, Warszawa, 2010, [online]. Narodowe Archiwum Cyfrowe [Dostęp: 20 listopada 2012]. Dostępny w World Wide Web: < http://nac.gov.pl/files/NAC_wizja_projekt_ludzie_WWW.pdf>

[20] J. w.

[21] Lidia Derfert-Wolf, Archiwizacja Internetu – wprowadzenie i przegląd wybranych inicjatyw, [online]. *Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy, EBIB* [Dostęp: 20 listopada 2012]. Dostępny w World Wide Web: http://www.nowyebib.info/images/stories/numery/128/128_derfert.pdf >.

[22] Tomasz Makowiecki: Biblioteka Narodowa w dobie technologii cyfrowej. Wywiad z dr. Tomaszem Makowieckim – Dyrektorem Biblioteki Narodowej w Warszawie. Rozm. przepr. Jadwiga Chruścińska. *Poradnik Bibliotekarza*, 2008, nr 9, s. 13-17

gromadzonych zasobów cyfrowych. Z dokumentów nie wynika, jakie dokładnie metody, narzędzia i środki, a także jakie wzorce, normy i standardy powinny stanowić podstawę narodowej strategii długoterminowej archiwizacji, jednak samo ich opracowanie i opublikowanie świadczy o poważnym podejściu instytucji rządzących do problemu zachowania polskiego dziedzictwa cyfrowego.

Zagwarantowanie trwałej dostępności i użyteczności kompletnej kolekcji światowego zasobu nauki i kultury wymaga opracowania zunifikowanego i powszechnie akceptowanego w skali globalnej, programu długoterminowej archiwizacji. Celem nadrzędnym zespołów narodowych powinno być współdziałanie i przyłączanie się do inicjatyw międzynarodowych. Należy odstąpić od tworzenia programów indywidualnych na rzecz współpracy w ramach projektów, inicjatyw, organizacji, które dysponują już określonym doświadczeniem i wypracowały określone normy i standardy[23].

[23] *Reference Model for an Open Archival Information System (OAIS). Recommendation for Space Data Systems. CCSDS 650.0-B-1. Blue Book, Iss. 1. January 2002*. Consultative Committee for Space Data System, Washington D.C. [online]; CCSDS.org – Publications, Reston, VA [b.d.]. [Dostęp: 10 listopada 2012]. Dostępny w World Wide Web: < http://public.ccsds.org/publications/archive/650x0b1.pdf >; Aneta Januszko-Szakiel: Open Archival Information System – standard w zakresie archiwizacji publikacji elektronicznych. *Prze. Bibl.* 2005 R. 73 nr 3 s. 341-358; *Trusted Digital Repositories. Attributes and Responsibilities. An RLG-OCLC Report* [online]. RLG. The Research Libraries Group, Mountain View, CA 2002, [Dostęp: 18 listopada 2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.oclc.org/research/activities/past/rlg/trustedrep/repositories.pdf>; Aneta Januszko-Szakiel, Wiarygodność archiwów cyfrowych. *Prze. Bibl.* 2009 R. 77 nr 3 s. 325-347

Mgr Jacek Głębocki

Mgr inż. Grzegorz Pietruszewski

Poznań - Splendor Systemy Informacyjne

KONCEPCJA TWORZENIA WYKAZU CZASOPISM DO CELÓW PUNKTACJI JAKO REZULTAT ANALIZY ZAŁĄCZNIKA DO KOMUNIKATU MNISW Z 19 WRZEŚNIA 2012

Abstract

On Sept. 19, 2012 the Polish Ministry of Science and Higher Education published a list of journals as a basis for evaluation of scientific activity.

This paper presents:

- description of the data delivered by the Polish Ministry of Science and Higher Education,
- specification of the algorythms used to analysing the data,
- results of the analysis: the list of errors, lacks and ambiguities,
- discussion of the results and their sources,
- a concept of creating journal lists, based on ISSN-L key.

Streszczenie

Artykuł przedstawia opis danych zawartych w wykazie czasopism punktowanych opublikowanym przez MNiSW 19 września br., omawia środki informatyczne wykorzystane do analizy danych oraz podaje wykaz wykrytych błędów, braków i sytuacji niejednoznacznych. Autorzy wskazują na wady zastosowanej metody tworzenia wykazu oraz brak należytych procedur weryfikacyjnych, przedstawiając własną koncepcję wykorzystującą numer ISSN-L.

Wstęp

Zgodnie z par. 14 pkt. 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 lipca 2012 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym [1] (dalej – Rozporządzenie) w dniu 19 września 2012 r. opublikowano komunikat w sprawie wykazu czasopism naukowych wraz z liczbą punktów przyznawanych za publikacje w tych czasopismach [2] (dalej Komunikat) wraz z załącznikiem zawierającym wykaz (dalej w treści publikacji Wykaz).

W myśl par. 14 pkt. 3 Rozporządzenia wykaz czasopism naukowych składa się z:

1) części A – zawierającej liczbę punktów za publikacje w czasopismach naukowych posiadających współczynnik wpływu Impact Factor (IF), znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) [3] (dalej Lista A).

2) części B – zawierającej liczbę punktów za publikacje w czasopismach naukowych nieposiadających współczynnika wpływu Impact Factor (IF) [4] (dalej Lista B).

3) części C – zawierającej liczbę punktów za publikacje w czasopismach naukowych znajdujących się w bazie European Reference Index for the Humanities (ERIH) [5] (dalej Lista C).

Na serwerze internetowym Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego dostępna jest także część Z, niebędąca załącznikiem do Komunikatu, zawierająca wykaz tych czasopism naukowych zgłoszonych do oceny, którym przyznano zero punktów [6] (dalej Lista Z).

Działania zmierzające do automatyzacji gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji o szkolnictwie wyższym były podejmowane jeszcze w latach 90. przez Komitet Badań Naukowych, czego efektem była skomputeryzowana wersja ankiety jednostek naukowych opracowywana i przetwarzana przez Centralny Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Aparatury Badawczej i Dydaktycznej COBRABiD Oddział w Poznaniu, a wypełniana przez szkoły wyższe i instytuty badawcze.

W roku 2002 zadanie opracowywania programu komputerowego zostało przejęte przez Ośrodek Przetwarzania Informacji. Oprogramowanie dostosowywane na bieżąco do aktualnie obowiązujących przepisów było rozbudowywane także pod względem informatycznym.

Ważną zaletą była możliwość importowania danych z zautomatyzowanych systemów bibliograficznych, zarówno w plikach tekstowych o określonej strukturze, jak i w formacie xml. Ankieta jednostki OPI w ostatniej wersji udostępnionej w czerwcu 2010 uzyskała wysoki poziom i pozwalała na sprawną realizację zadań stawianych przez ministerstwo nauki przed uczelniami wyższymi w zakresie raportowania informacji o dorobku naukowym.

Istotnym usprawnieniem było zaimplementowanie w oprogramowaniu wykazu czasopism punktowanych, a także opracowanie mechanizmu automatycznej punktacji publikacji na podstawie identyczności tytułu czasopisma w dostarczanym opisie

bibliograficznym i tytułu czasopisma zawartym na wbudowanym wykazie czasopism punktowanych.

Wymagało to od projektantów lokalnych systemów bibliograficznych zapewnienia mechanizmu automatycznej wymiany tytułu (lub skrótu) czasopisma stosowanego w opisach bibliograficznych na tytuł obowiązujący w wykazie czasopism punktowanych. W przypadku niemożności zapewnienia takiej procedury na poziomie informatycznym, do dyspozycji osób opracowujących dane była opcje grupowej identyfikacji tytułów czasopism bezpośrednio ankiecie jednostki.

Wykaz czasopism punktowanych złożony jedynie z tytułu czasopisma i przypisanych czasopismu punktów nie był jednak rozwiązaniem wystarczającym do bezbłędnej identyfikacji źródła publikacji.

Uchwalona 18 marca 2011 r. ustawa o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw dodała do ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym art. 34a, który zobowiązuje ministra nauki i szkolnictwa wyższego do prowadzenia Systemu Informacji o Szkolnictwie Wyższym [7].

7 kwietnia 2011 ministerstwo nauki podjęło decyzję o dofinansowaniu projektu systemowego w ramach Priorytetu IV Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki pt.: "Stworzenie systemu informacji o szkolnictwie wyższym" (Działanie 4.1 Wzmocnienie i rozwój potencjału dydaktycznego uczelni oraz zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy, Poddziałanie 4.1.3 Wzmocnienie systemowych narzędzi zarządzania szkolnictwem wyższym) [8].

Zakres planowanego systemu o nazwie POL-on jest o wiele szerszy niż dotychczasowe funkcje realizowane przez oprogramowanie Ankieta Jednostki OPI i składa się z dwóch zadań:

1) opracowania projektu systemu informatycznego i jego wdrożenia, monitoringu procesu jakości kształcenia, zbierania i przechowywania danych, udostępniania publikacji naukowych

2) analiza publikacji naukowych i technologicznych, ocena dorobku naukowego [10].

Doceniając rolę, jaką ma pełnić nowoczesny system informatyczny i zdając sobie sprawę, że rzetelność, kompletność i terminowość przekazywania danych przez uczelnie będą miały kluczowe znaczenie [11], autorzy artykułu dokonali analizy opublikowanego Wykazu w celu:

- zapewnienia możliwości przekazywania danych do systemu POL-on z baz bibliograficzno-bibliometrycznych tworzonych przez uczelnie i instytuty naukowe w systemie Expertus

- stwierdzenia, czy zawartość Wykazu pozwala na jednoznaczną identyfikację czasopisma i niezawodne przypisanie publikacjom naukowym liczby punktów zawartej na Wykazie

- w razie negatywnej odpowiedzi na poprzednie pytanie – zaproponowania właściwej metody opracowywania takich wykazów.

Materiał i metody

Wykorzystano Wykaz opublikowany w postaci plików pdf, zawierających Listę A, Listę B, Listę C oraz dodatkowo, niewchodzącą w skład Wykazu, ale dostępna na serwerze ministerstwa Listę Z.

Pliki pdf zawierają tabele, w których każdy wiersz składa się z czterech kolumn, zatytułowanych kolejno: lp. (czyli liczba porządkowa), tytuł czasopisma, nr ISSN, liczba punktów za publikację w czasopiśmie naukowym.

Dane zapisano jako tekst i przeprowadzono konwersję do postaci bazy danych przy użyciu operacji programistycznych.

Powstała baza danych zawierała rekordy składające się z następujących pól:

- kod listy (A, B, C, Z)
- numer pozycji na liście
- tytuł czasopisma
- ISSN
- liczba punktów

Baza danych liczyła łącznie 16525 rekordów, z czego na poszczególne listy przypadało:

a) na listę A (dane z Listy A) : 10230 rekordów
b) na listę B (dane z Listy B) : 1798 rekordów
c) na listę C (dane z Listy C) : 4329 rekordów
d) na listę Z (dane z Listy Z) : 168 rekordów

Liczba rekordów w każdej kategorii odpowiada liczbie pozycji na Wykazie, składających się na Wykaz poszczególnych list (Lista A, B, C) oraz Listy Z spoza Wykazu.

W celu weryfikacji zgodności zawartości otrzymanej bazy danych z danymi źródłowymi, utworzono zwrotnie plik pdf i uzyskaną zawartość tekstową porównano z zawartością tekstową pliku źródłowego stosując standardowe narzędzia porównywania plików tekstowych dostępne w systemach operacyjnych.

Opracowano oprogramowanie pomocnicze zawierające funkcje pozwalające na:

a) porównywanie zawartości pól 'tytuł czasopisma' w celu zbadania identyczności tytułów w różnych rekordach z uwzględnianiem wielkości znaków w porównywanych ciągach (dalej procedura F1)

b) porównywanie zawartości pól 'tytuł czasopisma' w celu zbadania identyczności tytułów w różnych rekordach bez względu na wielkość znaków (dalej procedura F2)

c) wyszukiwaniu rekordów, które w polu tytuł czasopisma zawierają słowa, w których pominięto polskie lub obce znaki diakrytyczne (dalej procedura F3)

d) wyszukiwaniu rekordów, które w polu tytuł czasopisma zawierają słowa powsta-

łe z innych słów na skutek permutacji liter (dalej procedura F4)

e) porównywanie zawartości pól 'ISSN' w celu zbadania identyczności numerów ISSN w różnych rekordach wraz z badaniem identyczności z wyłączeniem separatora (dalej procedura F5)

f) badanie poprawności struktury numerów ISSN (dalej procedura F6)

g) badanie poprawności numerów ISSN poprzez weryfikację cyfry kontrolnej (dalej procedura F7)

Wyżej wymienione funkcje zrealizowano wg poniższego opisu:

a) F1 - zastosowano standardową procedurę porównywania ciągów znakowych (niewymagającą szczegółowego omówienia)

b) F2 - stosowano funkcję F1 po wcześniejszym sprowadzeniu obu porównywanych ciągów tekstowych do małych liter.

c) F3 - stosowano funkcję F1 po wcześniejszym sprowadzeniu wielkich liter w obu porównywanych ciągach tekstowych do odpowiadających im małych liter i sprowadzeniu znaków diakrytycznych do odpowiadających im liter łacińskich

d) F4 - każde słowo pola 'tytuł czasopisma' we wszystkich rekordach sprowadzano do małych liter, usuwano powtórzenia liter i powstały ciąg porządkowano alfabetycznie; następnie dla każdego słowa z pola 'tytuł czasopisma' przeszukiwano to samo pole we wszystkich pozostałych rekordach w celu znalezienia identycznych ciągów znakowych; z wyników wykluczano te rekordy, w których wystąpiła równość ciągów znakowych przed opisaną operacją (tj. usunięciem powtórzeń i permutacją); z uwagi na wielojęzyczność tytułów czasopism oraz możliwość przekształcenia do tego samego ciągu dwóch różnych, poprawnych słów, metodę traktowano jedynie pomocniczo jako materiał do dalszej weryfikacji.

Przykłady słów w istocie różnych, a identycznych w wybranej metodzie to:

- "de" oraz "ed" w tytułach Academia-Revista Latinoamericana de Administracion oraz Bollettino di Geofisica Teorica ed Applicata

- „and" oraz „dna" w tytułach Abacus-A Journal of Accounting Finance and Business Studies oraz Mitochondrial DNA

W celu ograniczenia podobnych przypadków zawężono przeszukiwany zbiór słów do podzbioru słów o liczbie liter większej niż 5.

e) F5 - do pola ISSN stosowana funkcję F2 w celu nierozróżniania małej i wielkiej litery x na ostatnim znaku

f) F6 - stosowano kontrolę długości numeru issn (9 znaków łącznie z separatorem) oraz kontrolę typu danych tj. dla kolejnych znaków sprawdzano, czy pierwsze cztery znaki są cyframi, kolejny znak jest myślnikiem, kolejne trzy cyframi i ostatnia cyfra jest cyfrą lub wielką literą X

g) F7 - zastosowano standardowy algorytm sprawdzania cyfry kontrolnej polegający na obliczaniu różnicy liczby 11 i sumy iloczynów siedmiu kolejnych cyfr ISSN

poczynając od cyfry pierwszej, następnie obliczeniu reszty z dzielenia otrzymanego wyniku przez 11, na zakończenie otrzymany wynik porównywano z z cyfrą kontrolną, która powinna być równa reszcie z dzielenia (dla reszty od zera do dziewięciu) lub wielkiej literze X - dla reszty równej 10.

Algorytm zaimplementowano na podstawie wytycznych zawartych w pozycji [12].

Metoda pozwala na wykrycie transpozycji znaków i pojedynczych błędów w numerze ISSN. Istnieją jednakże kategorie błędów, których wykryć się nie da, ponieważ nie skutkują zmianą cyfry kontrolnej obliczonej wg algorytmu.

Trywialnym przykładem poprawnych i wykorzystanych numerów ISSN różniących się na dwóch pozycjach jest para numerów: 0033-2097 i 1033-0097, należących odpowiednio do czasopisma *Przegląd Elektrotechniczny* [13] oraz *Editions*: the new monthly Australian review of books [14] (nie występuje w Wykazie).

Mimo że wiele jednoczesnych błędów może nie zmienić wartości znaku kontrolnego, zastosowanie procedury F7 pozwala na znalezienie najbardziej podstawowych błędów.

Wyniki

Po przeprowadzeniu automatycznej analizy i weryfikacji uzyskano następujące wyniki:

I.

1. Lista A i C - duplikat

pozycja 10190 na liście A (15 punktów) oraz 4304 na liście C (10 punktów)

Zeitschrift für Pädagogik

Procedura: F1, F5, F6

Komentarz: ISSN na obu listach 0044-3247, wizualnie identyczny, ale w jednym przypadku separatorem jest 'en dash'

2. Lista C

pozycja 331

Archaiologikon Deltion

Procedura: F7

Komentarz: ISSN na Liście C: 0572-622X (a poprawny to 0570-622X)

3. Lista C

pozycja 585

Blake/An Illustrated Quarterly

Procedura: F7

Komentarz: ISSN na Liście C: 0160-628x (a poprawny to 0160-628X – zgodnie z issn.org ostatni znak musi być cyfrą lub wielką literą X)

4. Lista C

pozycja 1257

Ethnologia Balkanica. Journal for Southeast European Anthropology. Zeitschrift für die Anthropologie Südosteuropas. Journal d'anthropologie sud-est européen

Procedura: F7

Komentarz: ISSN na Liście C: 1111-0411 (a poprawny to 0111-0411)

5. Lista C

pozycja 1271

Etnologické rozpravy / Ethnological Disputes

Procedura: F6

Komentarz: ISSN na Liście C: 1335–5074 [jako separator 'en dash'], a poprawny ISSN to 1335-5074 [separatorem powinien być 'hyphen-minus']

6. Lista C

pozycja 2261

Kunst + Architektur in der Schweiz

Procedura: F6

Komentarz: ISSN na Liście C: 1421-086x (a poprawny to 1421-086X)

7. Lista C

pozycja 2564

Miteilungsblatt des Instituts fur soziale Bewegungen

Procedura: F4, F6

Komentarz: ISSN na Liście C: 10173-2471 (a poprawny to 0173-2471)

ponadto błąd w tytule - powinno być Mitteilungsblatt des Instituts für soziale Bewegungen

8. Lista C

pozycja 2655

Naamkunde. Tijdschrift voor naamkunde in het Nederlands taalgebied

Procedura: F7, F1

Komentarz: ISSN na Liście C: 0167-5357 (a poprawny ISSN to 0167-5257);

na pozycji 2654 identyczny tytuł z prawidłowym ISSN, zatem musi być to duplikat; oba ocenione na 10 punktów

9. Lista C

pozycja 4150

Viking (Norsk arkeologisk arbok)

Procedura: F6

Komentarz: ISSN na Liście C: 0332-608x (a poprawny to: 0332-608X)

10. Lista C

pozycja 4222

World of Music

Procedura: F6

Komentarz: ISSN na Liście C: 0043–8774 [jako separator 'en dash'], a poprawny ISSN to 0043-8774 [jako separator powinien być 'hyphen-minus']

uwaga: na pozycji 4223 zapis World of Music (The) dotyczący tego samego czasopisma

11. Lista A
pozycja 8160
Phlebologie-Annales Vasculaires
uwaga: brak numeru ISSN, na Liście A podany jako ****-****
wymaga wyjaśnień

12. Lista C
pozycja 3438
Romance Studies Alternate Ed 12
uwaga: na Liście C - brak ISSN
wymaga wyjaśnień

13. Lista C
pozycja 3044
Prezglad Archeologiczny
Procedura: F4

14. Lista C
pozycja 3772
Studia z Dziejów Rosji i Europy Srodkowo-Wdchodniej
Procedura: F4

15.
wiele innych przypadków typu „przeglad", „przemysl", które pomijamy
Procedura: F4

II.

Ponadto w poniższej tabeli zebrano przypadki identyczności tytułów przy różnych ISSN, często różnej punktacji. Wyniki otrzymano dzięki zastosowaniu przynajmniej jednej z procedur F1, F2, F3.

Wybrane przypadki omawiamy w części Dyskusja, pozostałe wymagają dalszej analizy.

lista	pozycja	tytuł	ISSN	punkty
A	8402	Poznan Studies in Contemporary Linguistics	1897-7499	15
C	3027	Poznan Studies in Contemporary Linguistics	0137-2459	10

C	2592	Modern Italy	1469-9877	10
C	2593	Modern Italy	1353-2944	12
C	2550	Millennium. Tijdschrift voor middeleeuwse studies.	1782-3404	10
C	2551	Millennium. Tijdschrift voor middeleeuwse studies.	0922-0887	12
A	7003	Logopedics, Phoniatrics, Vocology	1401-5439	20
C	2422	Logopedics, Phoniatrics, Vocology	1651-2022	12
C	2348	Lettre de Zuylen et du Pontet SINCE 2006: Cahiers Isabelle de Charriere / Belle de Zuylen Papers	0920-9468	10
C	2349	Lettre de Zuylen et du Pontet SINCE 2006: Cahiers Isabelle de Charriere / Belle de Zuylen Papers	1872-7832	10
A	6940	Learning Media and Technology	1743-9892	30
C	2324	Learning Media and Technology	1358-1651	12
A	6935	LEARNING & MEMORY	1072-0502	35
C	2321	Learning & Memory	0143-7534	14
A	6564	JOURNAL OF THE AUDIO ENGINEERING SOCIETY	1549-4950	25
C	2163	Journal of the Audio Engineering Society	0004-7554	10
A	6480	Journal of Studies on Alcohol and Drugs	1937-1888	30
C	2157	Journal of Studies on Alcohol and Drugs	0096-882X	14
A	5645	JOURNAL OF FORENSIC PSYCHIATRY & PSYCHOLOGY	1478-9949	25
C	2063	Journal of Forensic Psychiatry & Psychology	1478-9957	10
C	2016	Journal of Asian and African Studies	0021-9096	12
C	2017	Journal of Asian and African Studies	0387-2807	12
A	4033	IBERICA	1139-7241	15
C	1727	Iberica	0153-0364	10
A	3953	HISTORY WORKSHOP JOURNAL	1363-3554	40
C	1688	History Workshop Journal	0309-2984	14
C	1453	Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie	1422-4380	10
C	1454	Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie	0016-0725	10
A	3384	EYE	0950-222X	30
C	1343	Eye	0960-779X	10

C	1320	European Medieval Drama	1378-2274	10
C	1321	European Medieval Drama	1287-7484	12
A	3252	EUROPEAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH	1101-1262	35
C	1316	European Journal of Public Health	1210-7778	12
C	1145	Educational Philosophy and Theory	0013-1857	12
C	1146	Educational Philosophy and Theory	1469-5812	12
A	2811	EAST EUROPEAN POLITICS AND SOCIETIES	0888-3254	25
C	1116	East European Politics and Societies	1533-8371	12
C	996	Dacoromania	1582-4438	10
C	997	Dacoromania	0342-0299	10
C	923	Contemporary Theatre Review	1048-6801	14
C	924	Contemporary Theatre Review	1477-2264	10
A	2107	CLINICAL NEUROPSYCHOLOGIST	1385-4046	25
C	860	Clinical Neuropsychologist	0920-1637	12
A	1907	Chemistry Education Research and Practice	1109-4028	20
C	825	Chemistry Education Research and Practice	1756-1108	14
A	1859	CHAOS	1054-1500	40
C	820	CHAOS	0108-4453	10
A	1849	CEREBRAL CORTEX	1047-3211	40
C	817	Cerebral Cortex	1566-6816	14
C	613	Book History	1098-7371	14
C	614	Book History	1529-1499	12
C	518	Axiomathes	1572-8390	12
C	519	Axiomathes	1122-1151	12
C	506	Australasian Victorian Studies	1325-2585	10
C	507	Australasian Victorian Studies	1327-8746	10
C	473	AS Mediatijdschrift	1377-5197	10
C	474	AS mediatijdschrift	0773-5855	10
A	3080	EPILEPSIA	0013-9580	35
C	1205	Epilepsia	0356-598X	14
A	3624	Gender, Work and Organization	0968-6673	25
C	1475	Gender, Work and Organization	1468-0432	14
C	1582	Helikon	0017-999X	10
C	1583	Helikon	0017-9981	10
C	1490	Germanic Review (The)	0016-8890	10
C	1491	Germanic Review (The)	1930-6962	12
A	7739	Nordic Psychology	1901-2276	15
C	2737	Nordic Psychology	0029-1463	10

A	7737	Nordic Journal of Music Therapy	0803-9828	15
C	2735	Nordic Journal of Music Therapy	0809-8131	12
A	7555	NATURE REVIEWS NEUROSCIENCE	1471-0048	50
C	2674	Nature Reviews Neuroscience	1471-003X	14
C	2960	Philosophica	0379-8402	12
C	2961	Philosophica	0872-4784	10
B	1306	Rozprawy Komisji Językowej	0076-0390	5
B	1307	Rozprawy Komisji Językowej	0084-2990	4
C	3404	Rivista di Letteratura Italiana	1724-0638	10
C	3405	RIVISTA DI LETTERATURA ITALIANA	0392-825X	10
C	3396	Rivista di cultura classica e medioevale	1724-062X	10
C	3397	Rivista di cultura classica e medioevale	0035-6085	10
C	3200	Research in Drama Education	1470-112X	12
C	3201	Research in Drama Education	1356-9783	12
C	3106	Quaderni di storia	1722-5043	10
C	3107	Quaderni di Storia	0391-6936	10
C	3944	The Journal of the Society for American Music	1752-1963	12
C	3945	The Journal of the Society for American Music	1752-1971	12
A	9660	TALANTA	0039-9140	40
C	3863	Talanta	0165-2486	10
A	9560	STUDIA PSYCHOLOGICA	0039-3320	15
C	1459	Studia Psychologica	1642-2473	4
B	1392	Studia Europejskie	2080-3567	3
B	1393	STUDIA EUROPEJSKIE	1428-149X	8
A	215	ADDICTION RESEARCH & THEORY	1606-6359	25
C	59	Addiction Research & Theory	1476-7392	12
C	70	Aevum	1827-787X	10
C	71	Aevum	0001-9593	10
C	196	Anglo-Saxon England	1474-0532	14
C	197	Anglo-Saxon England	0263-6751	12
C	245	Anthropological Journal of European Cultures	0960-0604	12
C	246	Anthropological Journal of European Cultures	1755-2923	12
C	254	Anthropology Today	0268-540X	12
C	255	Anthropology today	1467-8322	12
C	268	Antropologi Indonesia	1693-167X	12

C	269	Antropologi Indonesia	1693-6086	12
A	913	ARCHIVE FOR MATHEMATICAL LOGIC	1432-0665	20
C	383	Archive for Mathematical Logic	0933-5846	12
C	506	Australasian Victorian Studies	1325-2585	10
C	507	Australasian Victorian Studies	1327-8746	10
C	518	Axiomathes	1572-8390	12
C	519	Axiomathes	1122-1151	12
A	9973	URBAN EDUCATION	0042-0859	25
C	4112	Urban Education	0143-9154	12

Dyskusja

Zastosowanie procedur kontrolnych ujawniło następujące błędy:

a) wadliwe numery ISSN (błędy w strukturze)

b) błędne numery ISSN (błędy sumy kontrolnej)

c) duplikaty polegające na umieszczeniu tego samego czasopisma na różnych listach z różną wartością punktową

d) duplikaty czasopisma na tej samej liście

e) inne usterki: literówki

Wszystkie powyższe błędy mają krytyczne znaczenie przy przetwarzaniu Wykazu w sposób automatyczny, a większość z nich także przy analizach nieautomatycznych (nieefektywnych z uwagi na wielkość badanego zbioru).

Analiza ujawnia także problemy, których – na bazie opublikowanych dokumentów – rozwiązać się nie da, choć można to było zrobić na etapie tworzenia bazy danych.

W części Wyniki w punkcie II zebrano pozycje o identycznych tytułach (bez uwzględniania wielkości znaków). Szczegółowego rozpoznania wymaga podwójna obecność tego samego czasopisma, gdy jeden zapis dotyczy wersji drukowanej (p-ISSN), a drugi wersji on-line (e-ISSN).

Przykład czasopisma zamieszczonego podwójnie (w pierwszym przypadku p-ISSN, w drugim e-ISSN):

A	8402	Poznan Studies in Contemporary Linguistics	1897-7499	15
C	3027	Poznan Studies in Contemporary Linguistics	0137-2459	10

Przykład różnych czasopism o tym samym tytule:

A	1859	CHAOS	1054-1500	40
C	820	CHAOS	0108-4453	10

Warto zauważyć, że tytuły mogą być zapisane identycznie lub różnić się wyłącznie wielkością znaków. W tym drugim przypadku najczęściej tytuł zapisany wielkimi literami pochodzi z listy A, a literami małymi z listy C. Ponadto taka sytuacja dotyczy także tytułów czasopism zagranicznych.

Na Wykazie występują także błędy w tytułach czasopism sugerujące identyczność tytułu z zupełnie innym czasopismem, spowodowane np. opuszczeniem istotnej części tytułu.

Przykład:

A	3252	EUROPEAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH	1101-1262	35
C	1316	European Journal of Public Health	1210-7778	12

W rzeczywistości czasopismo z pozycji 1316 Listy C tj. z ISSN 1210-7778 nosi tytuł: Central European Journal of Public Health.

Zagadnienie uzyskiwania baz danych łączących zasoby kilku innych baz źródłowych jest wspólne dla szerokiej klasy problemów przetwarzania danych i występuje często w praktyce codziennej.

Zawsze należy trafnie wybrać źródło danych pierwotnych, biorąc pod uwagę kompletność i wiarygodność danych, a do wszystkich danych pobieranych z baz dodatkowych, w tym z systemów zgłoszeniowych, stosować właściwe algorytmy identyfikacyjne i weryfikacyjne.

Zadania, w których w naturalny sposób można przyjąć jeden z elementów danych jako identyfikator należą do znacznie łatwiejszych. Pozostałe nie zawsze mogą być rozwiązane w sposób w pełni automatyczny.

Autorzy skonfrontowali zagadnienie będące przedmiotem analizy z problemami, które rozwiązywali przy okazji prac nad innymi systemami informatycznymi, skupiając się na następujących:

a) system obsługi tworzenia wielotomowej encyklopedii "Encyclopaedia Britannica - edycja polska" [15]

b) opracowanie publikacji zawierającej wykaz substancji biologicznie czynnych w środkach ochrony roślin [16]

c) identyfikacji obiektów cyfrowych i wykorzystania zewnętrznych narzędzi linkujących w bazach danych tworzonych i udostępnianych w systemie Expertus [17]

W systemie obsługi tworzenia polskiej edycji Encyklopedii Britanniki oprócz konieczności opracowania polskiej wersji haseł pochodzących z oryginalnej edycji encyklopedii konieczne było uzupełnienie siatki haseł o takie hasła dotyczące Polski, które nie wystąpiły w edycji oryginalnej.

Rozmiar danych (ok. 100 000 haseł), brak naturalnego identyfikatora, możliwość występowania haseł jednobrzmiących pozwala zaliczyć do zadanie do problemów o złożoności nieporównywalnej z analizowanym.

W pracach nad opracowaniem pierwszego w Polsce zestawu informacji obejmującego wykaz substancji biologicznie czynnych i odpowiadających im klas chemicznych występujących w środkach ochrony roślin, głównym problemem było wyeliminowanie duplikatów wynikających z używania nazw synonimicznych i ustalenie jednoznacznej nazwy angielskiej, co pozwalało na skorzystanie z klasyfikacji stosowanej w źródłach zagranicznych w celu określenia przynależności do określonej grupy chemicznej.

W zagadnieniach dotyczących identyfikacji obiektów cyfrowych w systemie Expertus, związanych z wykorzystywaniem zewnętrznych narzędzi linkujących w sposób zapewniający tworzenie linków do pełnego tekstu dostępnego on-line bez względu na to, czy opis bibliograficzny dotyczy wersji print czy online, skutecznym rozwiązaniem okazało się wykorzystanie ISSN linkującego.

ISSN linkujący (ISSN-L), zgodnie z ISO 3297:2007 oraz PN-ISO 3297:2010 [18] został przewidziany właśnie jako rozwiązanie problemu wynikającego z istnienia różnych ISSN dla różnych form udostępniania czasopisma [19] i doskonale nadaje się do roli jednoznacznego identyfikatora w tworzeniu wykazów czasopism. Opis zastosowania ISSN-L znajduje się także w [20].

Tego typu uporządkowane podejście zostało zastosowane w rozwiązaniach zagranicznych, np. w szwajcarskim systemie SERVAL na Wydziale Biologii i Medycyny Uniwersytetu w Lozannie w roku 2008 [21].

Zastosowano następującą procedurę:

- jako dane pierwotne potraktowano zasoby udostępniane komercyjnie przez Międzynarodowe Centrum ISSN, traktując ISSN-L jako identyfikator podstawowy
- pozostałe wersje ISSN posłużyły jako elementy pozwalające na lokalizację czasopisma w bazach danych niestosujących ISSN-L (np. Journal Citation Reports)

Przykład zastosowania ISSN-L w Cristin Current Research Information System In Norway [22] podany jest w wykazie [23].

Międzynarodowe Centrum ISSN udostępnia dane w różnych zakresach i formatach, takich jak:

- pełny rejestr
- dane pozwalające ustalić odpowiedniość ISSN – ISSN-L
- określanie poprawnego ISSN dla wskazanych czasopism

Dane dotyczące polskich czasopism przekazuje do międzynarodowego rejestru Biblioteka Narodowa będąca Narodowym Ośrodkiem ISSN.

Wnioski

1. Podstawą tworzenia Wykazu i pierwotnym źródłem danych powinny być dane

pozyskane z Międzynarodowego Centrum ISSN.

2. Kluczem identyfikującym czasopismo powinien być ISSN-L, natomiast ISSN przypisane innym wersjom czasopisma (np. wersji drukowanej, wersji elektronicznej) także powinny być przechowywane w bazie, ale muszą być traktowane wyłącznie jako element pozwalający na lokalizację czasopisma w innych bazach, które nie wyróżniają numeru ISSN-L.
3. System aplikacyjny dla wydawców czasopism powinien zapewniać jednoznaczną identyfikację czasopisma poprzez numer ISSN dowolnej wersji czasopisma.
4. Do całości zgromadzonych danych należy stosować procedury kontrolne, obowiązkowo przynajmniej na ostatnim etapie poprzedzającym opublikowanie Wykazu, co zagwarantuje wykrycie błędów, które mogłyby powstać w procesie przetwarzania danych na skutek usterek obsługującego systemu informatycznego lub czynnika ludzkiego
5. Wszelkie dostrzeżone nieścisłości i braki dotyczące czasopism polskich powinny być konsultowane z Biblioteką Narodową i za jej pośrednictwem zgłaszane do Międzynarodowego Centrum ISSN.
6. Opublikowany Wykaz, który obecnie składa się z liczby porządkowej czasopisma (w danej części wykazu), tytułu, numeru ISSN (bez określenia, której wersji czasopisma dotyczy), liczby punktów , powinien zawierać wszystkie numery ISSN przypisane odpowiednim wersjom czasopisma oraz numer ISSN-L.
7. Wykaz powinien zawierać także informacje pomocnicze, które pozwoliłyby na identyfikację czasopisma także tym jednostkom, które w lokalnych bazach danych rejestrują publikacje w sposób uproszczony tj. bez numerów ISSN. Do takich danych należą na pewno: wydawca, miejsce wydania, rok pierwszego wydania, ale zagadnienie należy skonsultować z doświadczonymi bibliotekarzami.

Bibliografia

[1] Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 lipca 2012 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym

Dziennik Ustaw RP z 1.08.2012 poz. 877

http://www.bip.nauka.gov.pl/_gAllery/19/31/19319/poz._877.pdf

[2] Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 września 2012 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych wraz z liczbą punktów przyznawanych za publikacje w tych czasopismach

http://www.bip.nauka.gov.pl/_gAllery/20/10/20107/20120917_Komunikat_-_lista_czasopism.pdf

[3] Załącznik do komunikatu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 września 2012 r.

Część A wykazu czasopism naukowych: czasopisma naukowe posiadające współczynnik wpływu Impact Factor (IF), znajdujące się w bazie Journal Citation Reports (JCR) wraz z liczbą punktów przyznawanych za publikację w tych czasopismach

http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/Finansowanie/finansowanie_nauki/Lista_czasopism/20120918_WYKAZ_CZASOPISM_NIEPUNKTOWANYCH.pdf

[4] Załącznik do komunikatu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 września 2012 r.
Część B wykazu czasopism naukowych : czasopisma naukowe nieposiadające współczynnika wpływu Impact Factor (IF) wraz z liczbą punktów przyznawanych za publikację w tych czasopismach
http://www.bip.nauka.gov.pl/_gAllery/20/10/20109/20120917_CZESC_B_WYKAZU_CZASOPISM_NAUKOWYCH.pdf

[5] Załącznik do komunikatu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 września 2012 r.
Część C wykazu czasopism naukowych: czasopisma naukowe znajdujące się w bazie European Reference Index for the Humanities (ERIH) wraz z liczbą punktów przyznawanych za publikację w tych czasopismach
http://www.bip.nauka.gov.pl/_gAllery/20/11/20110/20120917_CZESC_C_WYKAZU_CZASOPISM_NAUKOWYCH.pdf

[6] Czasopisma naukowe nieujęte w wykazie czasopism naukowych ogłoszonym przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w komunikacie z dnia 17 września 2012 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych wraz z liczbą punktów przyznawanych za publikację w tych czasopismach
http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/Finansowanie/finansowanie_nauki/Lista_czasopism/20120918_WYKAZ_CZASOPISM_NIEPUNKTOWANYCH.pdf

[7] Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw
Dz. U. z 2011 r. Nr 84, poz. 455, Nr 112, poz. 654.
http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20110840455

[8] Informacja dotycząca dofinansowania projektu systemowego w ramach Priorytetu IV Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki pt.: "Stworzenie systemu informacji o szkolnictwie wyższym"
http://www.nauka.gov.pl/ministerstwo/aktualnosci/aktualnosci/kategoria/2096/artykul/informacja-dotyczaca-dofinansowania-projektu-systemowego-w-ramach-priorytetu-iv-programu-operacyjne/

[9] Odpowiedź ministra nauki i szkolnictwa wyższego na interpelację nr 23523 w sprawie planowanego wprowadzenia od nowego roku akademickiego elektronicznego rejestru szkolnictwa wyższego POL-on
http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/076C46BC

[10] Ogłoszenie dotyczące wyboru Partnerów do projektu systemowego PO KL
http://www.nauka.gov.pl/finansowanie/fundusze-europejskie/program-operacyjny-kapital-ludzki/projekty/projekty-systemowe/projekty-systemowe-informacje/projekty-systemowe-informacje/artykul/ogloszenie-dotyczace-wyboru-partnerow-do-projektu-systemowego-po-kl/

[11] Odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego - z upoważnienia ministra - na interpelację nr 6478 w sprawie problemów z przesyłaniem zgłoszeń studentów przez niektóre uczelnie do nowego systemu informacji akademickiej POL-on
http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=0A5A92D9

[12] ISSN Manual 2012
http://issn.org/files/issn/Documentation/Manuels/ISSNManual2012-EN.pdf

[13] Przegląd Elektrotechniczny 0033-2097 – strona internetowa
http://pe.org.pl/index.php

[14] Editions : the new monthly Australian review of books 1033-0097
http://catalogue.nla.gov.au/Record/1159654

[15] Britannica – edycja polska / red. Wojciech Wolarski. T. 1–49 (wraz z suplementem). Poznań : Kurpisz, 1997–2005. ISBN (całość) 978-83-86600-54-0

[16] Czaplicki Edward, Podgórska Barbara , Głębocki Jacek: Substancje biologicznie czynne i zawiera-

jące je środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu i stosowania w Polsce w 1999 roku. Poznań : Instytut Ochrony Roślin, 2000. 105 s. ISBN 978-83-913860-1-9

[17] Głębocki Jacek, Pietruszewski Grzegorz: Zasoby bibliograficzne istotnym elementem bazy wiedzy. - Forum Bibl. Med. 2011 R. 4 nr 1, s. 469-473
http://bg.umed.lodz.pl/images/stories/wydawnictwa/forum/ForumNr7.pdf

[18] Polska Norma PN-ISO 3297:2010, Informacja i dokumentacja - Międzynarodowy znormalizowany numer wydawnictw ciągłych (ISSN). Polski Komitet Normalizacyjny, 2010 (na podstawie normy ISO 3297:2007, zastępującej normę ISO 3297:1998).
https://sklep.pkn.pl/?a=show&m=product&pid=566428

[19] Reynolds Regina Romano: „ISSN: Linking Data and Metadata". NASIG NISO Preconference Phoenix, June 4, 2008
http://www.niso.org/news/events/2008/metadata08/agenda/reynolds_metadata08.pdf

[20] Rowińska Magdalena: ISSN - jednoznaczna identyfikacja czasopisma.
W: Katalogowanie wydawnictw ciągłych w katalogu NUKAT : materiały, Toruń, 23-24.05.2012
http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=73640&from=publication

[21] Godel Sylvie, de Kaenel Isabelle, Iriarte Pablo: Web Services for Bibliometrics.
http://archivesic.ccsd.cnrs.fr/docs/00/54/02/89/PDF/EAHIL_2010_Web_services_for_Bibliometrics_20100615.pdf

[22] Cristin Current Research Information System In Norway
http://www.cristin.no/

[23] Cząstkowy wykaz czasopism w systemie Cristin
http://www.cristin.no/konsortieavtaler/avtaler/IOPscience%20extra%20titles%20for%20ABM.pdf

Mgr inż. Anna Grygorowicz
Gdańsk - GUMed

CZY JEST MOŻLIWY JEDNOLITY SPOSÓB OPRACOWYWANIA DANYCH DO OCENY JEDNOSTEK NAUKOWYCH I INNYCH WNIOSKÓW?

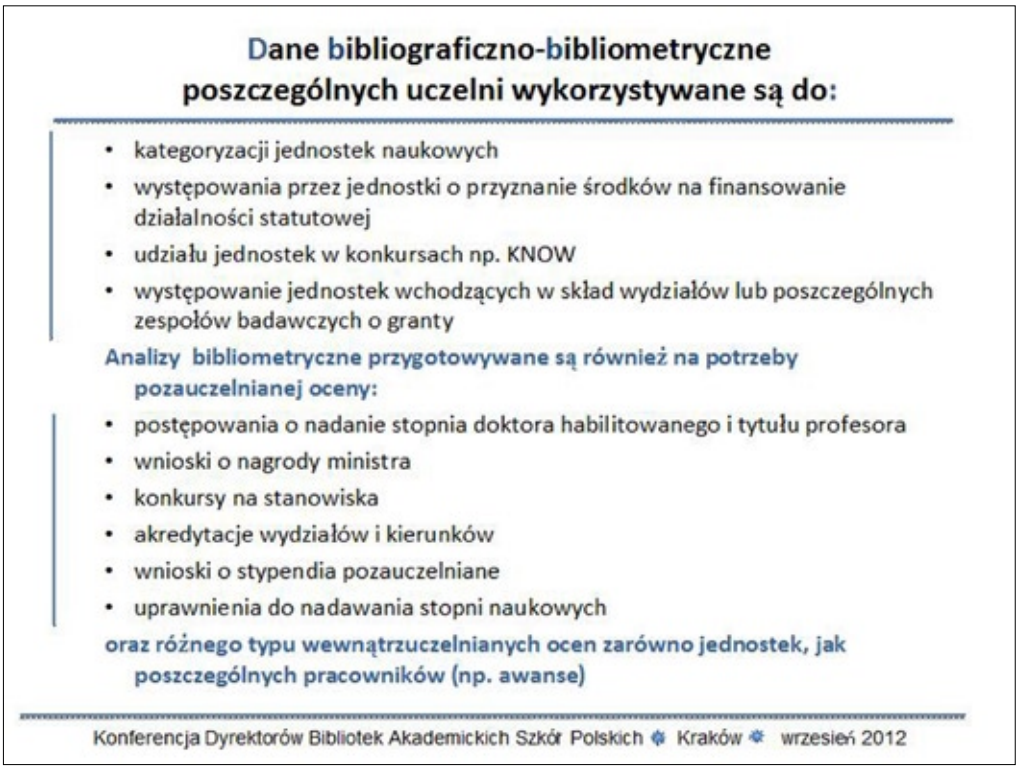

Zasady przygotowywania danych bibliograficznych oraz bibliometrycznych

Kategoryzacja jednostek oraz sprawozdanie roczne odbywają się zgodnie z:

- Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 lipca 2012 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym
- Załącznikiem nr 1 do Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 27.04.2012 zmieniającego rozporządzenie z dnia 05.11.2010 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania oraz rozliczania środków finansowych na finansowanie działalności statutowej

W przypadku postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego i tytułu profesora dla nauk medycznych, farmaceutycznych oraz nauk o kulturze fizycznej obowiązują:

- Wymogi Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów które zostały ogłoszone komunikatami nr 4/2009 oraz 3/2012

Dane z uczelni przekazywane są odpowiednio:

- bez punktacji – za pośrednictwem wskazanego przez ministerstwo systemu informatycznego
- z punktacją – zgodnie z wymogami formalnymi poszczególnych ocen, konkursów, grantów oraz wewnętrznymi zarządzeniami uczelni lub zgodnie z obowiązującymi wzorami

Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich ❁ Kraków ❁ wrzesień 2012

Potencjalne rozbieżności

- różna interpretacja niejednoznacznych zapisów zawartych w samych aktach prawnych
- różne charakterystyki formalne tej samej publikacji nadawane przez biblioteki
- zgłaszanie np. komentarzy i listów do redakcji opatrzonych bibliografią (lub bez) jako artykułów
- zgłaszanie publikacji znajdujących się jeszcze na pewnych etapach procesu publikacyjnego
- brak weryfikacji objętości wydawniczej monografii, a szczególnie rozdziałów w monografiach
- zgłaszanie do ministerstwa prac w „ukrytych" suplementach (np. zeszyt 1A) lub po uzyskaniu zaświadczenia o recenzowaniu materiału zamieszczonego w suplemencie
- zgłaszanie prac wieloośrodkowych, kiedy nazwisko autora znajduje się w apendyksie
- różna wartość wskaźnika IF dla publikacji archiwalnych m.in. za lata 1987, 1989-1990 (brak informacji o IF w Polsce)
- punktowanie streszczeń
- stosowanie różnej punktacji ministerialnej w odniesieniu do publikacji powstałych w różnych przedziałach czasowych
- punktowanie lub nie dokumentów typu wytyczne, algorytmy, quizy

Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich ❁ Kraków ❁ wrzesień 2012

Działania bibliotek medycznych w celu ujednolicenia zasad punktacji publikacji

W maju **2008 r.** Biblioteka Główna Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego zorganizowała spotkanie robocze pracowników bibliotek uczelni medycznych odpowiedzialnych za tworzenie baz bibliograficznych oraz sporządzanie analiz bibliometrycznych. Po wielu dyskusjach, sporach i konsultacjach udało się wypracować projekt jednolitych zasad punktacji publikacji indywidualnego dorobku naukowego na uczelniach medycznych. Niestety, poczynione wówczas ustalenia nie zostały przyjęte przez władze poszczególnych uczelni. W całości zaakceptowane zostały chyba tylko w Szczecinie.

Działania bibliotek medycznych w celu ujednolicenia zasad punktacji publikacji

W czerwcu 2011 roku w ramach
XXIX KONFERENCJI PROBLEMOWEJ BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
organizowanej również przez Bibliotekę Główną Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie został wygłoszony referat pt.:

Ocena publikacji naukowych na uczelniach medycznych – raport rozbieżności
autorstwa Renaty Klimko i Dagmary Budek.

Autorki przeprowadziły badania ankietowe dotyczące zasad sporządzania w poszczególnych bibliotekach uczelni medycznych analiz bibliometrycznych i bardzo wnikliwie przeanalizowały uzyskane z 11 ośrodków wyniki. Ankieta zawierała 24 pytania.

Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich ❁ Kraków ❁ wrzesień 2012

Punktacja publikacji w czasopismach – tabela zbiorcza

Opracowanie: Renata Klimko, Dagmara Budek

Punktacja monografii naukowych, podręczników i rozdziałów

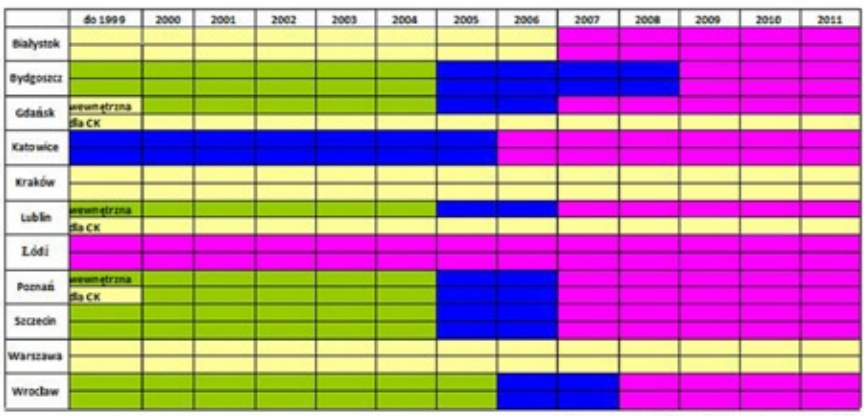

Opracowanie: Renata Klimko, Dagmara Budek

Działania bibliotek medycznych w celu ujednolicenia zasad punktacji publikacji

Autorki referatu pisały:

„...Na podstawie analizy danych ankietowych można stwierdzić, że rozbieżności dotyczą właściwie wszystkich aspektów wykonywania analiz bibliometrycznych, począwszy od tego, jakie typy publikacji są punktowane, a skończywszy na tym, według jakich zasad.

O ile różnice w ocenach przygotowywanych na potrzeby wewnętrzne poszczególnych uczelni nie mają znaczenia, o tyle te przygotowywane dla Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów czy Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego do okresowej oceny jednostek naukowych powinny być porównywalne, aby umożliwiać obiektywną ocenę zarówno dorobku indywidualnego (bez względu na to, z którego ośrodka pochodzi autor publikacji), jak i obiektywną ocenę działalności jednostek naukowych..."

Propozycje działań wspólnych, czyli co, jak i czym punktować

Powołanie zespołu ds. ujednolicenia zasad punktowania publikacji naukowych w zakresie m.in.:

- tego, co decyduje o opisie dokumentu: forma czy jego treść
- typów publikacji i ich charakterystyk formalnych
- traktowania zeszytów specjalnych (2A)
- materiałów konferencyjnych posiadających różną formę wydawniczą
- publikacji, które mimo ukazania się w dodatkach do regularnych numerów czasopism, przeszły procedurę peer review
- źródeł punktacji dorobku opublikowanego w poszczególnych przedziałach czasowych w zakresie wartości wskaźników IF i punktacji ministerialnej (w zależności od roku publikacji)
- wartości wskaźnika Impact Factor dla publikacji najnowszych oraz z lat 1987, 1989, 1990
- traktowania publikacji ukazujących się w trybie „first online" lub posiadających DOI
- publikacji ukazujących się w elektronicznych wersjach czasopism posiadających odmienny ISSN od ISSN-u wersji drukowanych (kwestia L-ISSN)

Czy się uda?

Zapewne tak, ale jest to proces pracochłonny i otwartym pozostaje pytanie, w jakim stopniu efekt prac zostanie zaakceptowany i zastosowany w praktyce w poszczególnych uczelniach

Propozycje działań wspólnych – baza rekordów wzorcowych

Pytania:

- Jaki charakter powinna mieć baza: bibliograficzny, czy również bibliometryczny?
- Czy bazę tworzą jednostki wiodące w poszczególnych dziedzinach, czy wszyscy na zasadzie współpracy?
- W jaki sposób wykorzystać rekordy bibliograficzne już istniejące w naszych bazach?

oraz

- Czy mamy odpowiedni potencjał ludzki, czyli bibliotekarzy gotowych do nowych zadań?
- Jak będzie zorganizowany nadzór nad pracami – lider(zy)?
- Jaka będzie organizacja pracy?
- Formy współpracy z bazami lokalnymi?
- Oprogramowanie?
- Sprzęt?
- **KOSZTY PRZEDSIĘWZIĘCIA?!**

Należałoby także ustalić elementy rekordu, ewentualne indeksy, zapis skrótów tytułów czasopism, etc.

Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich ❁ Kraków ❁ wrzesień 2012

Propozycje działań wspólnych – wątpliwości

Czy jesteśmy w stanie przekonać nasze władze do działań wspólnych w tym obszarze?

Czy raczej zwyciężą interesy partykularne?

Komercyjne narzędzia do analizowania dorobku naukowego

InCites You Can

SciVal

Prof. dr hab. Dariusz Kuźmina
Warszawa - UW

STANOWISKO DYREKTORÓW INSTYTUTÓW, KATEDRY I ZAKŁADU INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOTEKOZNAWSTWA W SPRAWIE STANOWISK W BIBLIOTEKACH

Warszawa, dn. 25 czerwca 2012 r.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Dyrektorzy instytutów prowadzących na polskich uczelniach studia I i II stopnia w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa (INiB) wyrażają głębokie zdziwienie i stanowczy sprzeciw wobec kierunku działań podjętych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w związku z „deregulacją" zawodu bibliotekarza oraz sposobu określenia wymagań kwalifikacyjnych do zajmowania określonych stanowisk w bibliotekach, który przedstawiony został w projekcie rozporządzenia w tej sprawie z dn. 18 maja 2012 r. Projekt ten jest sprzeczny z wieloma obowiązującymi przepisami polskimi, w tym z ustawą o bibliotekach i ustawą Prawo o Szkolnictwie Wyższym. Ponadto, wbrew długoletnim staraniom naukowego środowiska bibliologów i informatologów oraz zawodowego środowiska bibliotekarzy, a także wbrew międzynarodowym zaleceniom UNESCO i IFLA oraz zasadom przyjętym w bibliotekarstwie światowym, zaproponowane przez MKiDN rozwiązania w zakresie określenia kompetencji wymaganych od osób zatrudnianych na stanowiskach bibliotekarskich jednoznacznie zarówno degradują zawód bibliotekarza, jak i deprecjonują studia uniwersyteckie, które służą profesjonalnemu przygotowaniu tej grupy zawodowej.

Pod pretekstem „dostosowania do ustawy z dn. 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 207 poz. 1230)", kwestionowany przez nas projekt zakłada drastyczne obniżenie wymagań kwalifikacyjnych stawianych osobom zatrudnianym na stanowiskach bibliotecznych m.in. przez zniesienie wymogu posiadania przez nie jakiegokolwiek przygotowania zawodowego, w tym kwalifikacji bibliotekarskich uzyskiwanych na

różnych poziomach poprzez ukończenie studiów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa I lub II stopnia. W uzasadnieniu do projektu rozporządzenia umieszczono niczym nie potwierdzoną i zdumiewającą opinię, iż „Niejednokrotnie znajomość nowych technologii oraz inne umiejętności, np. dotyczące pozyskiwania środków pozabudżetowych, mogą być większym atutem pracownika niż wykształcenie profilowe i wieloletni staż pracy". Niezgodnie z prawdą sugeruje to, jakoby absolwenci studiów kierunkowych takich umiejętności nie posiadali i równocześnie generalnie podważa wartość tych studiów. Obie wymienione przez autorów umiejętności należą do zespołu efektów kształcenia, tj. kompetencji, w które wyposażani są absolwenci studiów INiB, obok innych kompetencji niezbędnych do profesjonalnego wypełniania zadań współczesnej biblioteki, kierowania jej pracą oraz – o czym autorzy projektu zdają się zapominać – do pracy z czytelnikiem i współpracy ze społecznym otoczeniem biblioteki. Kompetencje te w szczególności w małych bibliotekach gminnych, bardzo często niejednokrotnie czynią z bibliotekarzy jedyną kadrę zapewniającą upowszechnianie kultury w małych miastach, a w szczególności na wsi. Wejście w życie rozporządzenia w przedstawionym kształcie może mieć bardzo poważny wpływ na ograniczenie dostępu do kultury mieszkańców wsi i małych miast i zniweczy wysiłek takich programów wspierających działalność bibliotek jak Biblioteka+ i Program Rozwoju Bibliotek Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego (w których uczestniczyły instytuty INiB), a także realizowanego obecnie programu Promocja czytelnictwa.

Wyrażamy też sprzeciw wobec pominięcia w konsultacjach społecznych dotyczących projektu tego rozporządzenia środowiska akademickiego kształcenia bibliotekarzy i specjalistów zarządzania informacją. Rozporządzenie to ma jednoznaczny wpływ na celowość prowadzenia studiów ukierunkowanych na przygotowanie do zawodu, a w dalszej konsekwencji także na rozwój badań naukowych w zakresie bibliologii i informatologii, które są dyscyplinami wpierającymi ten obszar działalności praktycznej. W tej sytuacji uważamy, że konsultacje powinny być prowadzone w porozumieniu przez zarówno resort kultury jak i resort nauki i powinny objąć środowisko akademickich ośrodków kształcenia INiB.

Nasze zastrzeżenia do proponowanego projektu rozporządzenia dotyczą zarówno wyrażonego w nim sposobu postrzegania zawodów bibliotekarza i specjalisty dokumentacji i informacji naukowej, jak i niespójności tego projektu z obowiązującym ustawami i rozporządzeniami. Poniżej przedstawiamy uwagi i sugestie dotyczące treści projektu.

1. **Niespójność prawna i koncepcyjna**

Projekt rozporządzenia jest niezgodny z obowiązującą ustawą o bibliotekach oraz innymi przepisami prawa, tj. rozporządzeniem dotyczącym zawodów i specjalności na rynku pracy, a także ze zmianami wprowadzonymi do ustawy PSW. Trzeba też pod-

kreślić, że zmiany wprowadzone Ustawą z dn. 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej oraz niektórych innych ustaw nie zawiera żadnych zapisów, które implikowałyby zmiany w regulacji wymagań kwalifikacyjnych do zajmowania określonych stanowisk w bibliotekach zaproponowane w projekcie rozporządzenia.

Art. 29 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 o bibliotekach stwierdza, że „Pracownicy zatrudnieni na stanowiskach bibliotekarskich powinni posiadać kwalifikacje bibliotekarskie". Propozycja MKiDN jest zatem niezgodna z wskazaną ustawą w tym zakresie, w którym nie określa bibliotekarskiego charakteru wymaganych kwalifikacji. Dotyczy to np. stanowiska młodszego bibliotekarza i bibliotekarza (możliwość objęcia tych stanowisk bez wykształcenia kierunkowego i bez stażu pracy). Wątpliwe jest też uznanie samego stażu pracy za równoważne z nabyciem kwalifikacji bibliotekarskich (przypadek starszego kustosza, kustosza, starszego bibliotekarza – nie ma wymogów wykształcenia kierunkowego) w sytuacji, gdy do stażu pracy na podstawie § 4 projektu rozporządzenia ma być zaliczane zatrudnienie poza bibliotekami.

Przywołane w uzasadnieniu do projektu rozporządzenia, obecnie obowiązujące Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 9 marca 1999 r. w sprawie zajmowania stanowisk w bibliotekach oraz trybu stwierdzania tych kwalifikacji już w samym tytule odnosiło się do zapisu art. 29 ustawy o bibliotekach, w którym wyraźnie jest zapisane, że pracownicy zatrudnieni w bibliotekach na stanowiskach bibliotekarskich powinni posiadać kwalifikacje bibliotekarskie. Dlatego też w § 2 obowiązującego dotąd rozporządzenia znajduje się odwołanie do załącznika nr 2, który zawiera wykaz szkół wyższych, szkół oraz innych form kształcenia, których ukończenie uznaje się za wykształcenie bibliotekarskie oraz przygotowanie pedagogiczne. Nowe rozporządzenie także musi zawierać określenie czym są „kwalifikacje bibliotekarskie" – wynika to wprost z delegacji ustawowej dla ministra do wydania rozporządzenia: „Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, wymagania kwalifikacyjne uprawniające do zajmowania określonych stanowisk w bibliotekach oraz tryb stwierdzania tych kwalifikacji, uwzględniając potrzebę profesjonalnego wykonywania zadań". Nie można uznać, że ukończenie szkoły średniej lub dowolnych studiów wyższych oraz staż pracy zapewni profesjonalne wykonywanie zadań przez osoby zatrudnione na stanowiskach bibliotekarskich.

Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi w ustawie PSW, kompetencje wymagane na stanowiskach bibliotekarskich powinny być określone przez wskazanie wymaganych efektów kształcenia, tj. rodzaju wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, zdefiniowanych jako efekty kształcenia na podstawie Polskich Ram Kwalifikacji. Uważamy też, że dążąc do zapewnienia spójności przepisów prawnych, określając wymagania kwalifikacyjne dotyczące zawodu bibliotekarza i „specjalistów innych zawodów związanych z działalnością biblioteczną", jak to ujęto w uzasadnieniu projektu, powinno

się brać pod uwagę obowiązującą obecnie klasyfikację zawodów, w której wyróżniono i szczegółowo opisano kompetencje różnego rodzaju zawodów wyodrębnionych w ogólnych grupach bibliotekarzy, bibliotekoznawców i specjalistów zarządzania informacją (grupy 1431 Kierownicy do spraw sportu, rekreacji i kultury, 2622 Bibliotekoznawcy i specjaliści zarządzania informacją, 3433 Pracownicy bibliotek, galerii, muzeów i informacji naukowej oraz 4411 Pomocnicy biblioteczni).

Opis kwalifikacji powinien określać ich poziom zgodnie z definicją w ustawie PSW (kwalifikacje pierwszego stopnia – licencjat, inżynier; kwalifikacje drugiego stopnia – magister, magister inżynier, lekarz; kwalifikacje trzeciego stopnia – stopień naukowy doktora oraz kwalifikacje podyplomowe, które pozostają poza strukturą tej hierarchii) – do tych poziomów kwalifikacji zostaną przypisane w Polskiej Ramie Kwalifikacji kompetencje ogólne, którymi odznacza się każda osoba posiadająca dyplom potwierdzający uzyskanie danego poziomu kwalifikacji; nb. jest to też doskonała okazja do tego, by określić na jakich stanowiskach bibliotekarskich wystarczające jest posiadanie kwalifikacji I stopnia, na jakich wymagane jest posiadanie kwalifikacji II stopnia, do czego wymagane są kwalifikacja III stopnia, a do czego uzyskanie kwalifikacji podyplomowych. Uczelnie, wiedząc, jaką wiedzę i umiejętności powinni posiadać kandydaci na określone stanowiska bibliotekarskie mogą w ramach posiadanej autonomii, dostosować swoje programy kształcenia na studiach wyższych, podyplomowych, doktoranckich do tych wymagań, a kandydaci planujący swoją przyszłą karierę zawodową będą mogli wybierać kierunki studiów o takich programach kształcenia, które zapewniają osiągnięcie oczekiwanych efektów.

Uważamy, że takie rozwiązanie – pozostające w zgodzie z przekształceniami zarówno Wspólnej Europejskiej Przestrzeni Edukacyjnej, jak i tworzeniem Wspólnego – Europejskiego Rynku Pracy – w najmniejszym stopniu nie ogranicza niczyjego prawa do zajmowania stanowisk bibliotekarskich, choć też nikogo nie zwalnia z planowania i dokonywania wyborów i uzyskiwania odpowiednich kwalifikacji. Objęcie stanowisk bibliotekarskich jest uwarunkowane posiadaniem odpowiednich, potwierdzonych efektów kształcenia, a te efekty mogą być uzyskane różnymi sposobami – w ramach edukacji formalnej, nieformalnej lub pozaformalnej. Ważne jest, by były potwierdzone odpowiednim dokumentem (dyplomem, świadectwem itp. przypisanym do odpowiedniego poziomu kwalifikacji), byłoby też pożądane, by program kształcenia posiadał stosowne akredytacje, w tym profesjonalne, gwarantujące, że efekty osiągane przez absolwentów, a także sposoby ich weryfikacji zostały zaakceptowane przez środowisko zawodowe – tak jest na całym świecie. Przy takim podejściu zasadniczym zmianom musi też ulec sposób rekrutacji i oceny pracowników, a szerzej mówiąc prowadzenia polityki kadrowej w bibliotekach, i tylko takie podejście we właściwy sposób zapewni napływ do zawodu ludzi młodych, aktywnych, ale i kompetentnych.

Należy też podkreślić, że nieporozumieniem jest przyjmowanie zasady, iż staż pra-

cy i wykształcenie akademickie mogą być traktowane jako alternatywne sposoby zdobywania kwalifikacji (dotyczy stanowisk starszego bibliotekarza i bibliotekarza), bo dostarczają częściowo innych kompetencji. Uzupełniają się, a nie zastępują. Stawianie na równi rocznego stażu pracy z trzyletnimi studiami I stopnia (przypadek kwalifikacji wymaganych na stanowisku bibliotekarza) jest już radykalnym nieporozumieniem.

2. **Wadliwość przepisów szczegółowych**

Duża część przedstawionych w projekcie przepisów, które mają szczegółowo regulować wymagania stawiane osobom zatrudnianym na różnych stanowiskach bibliotekarskich jest niezrozumiała w kontekście sytuacji istniejącej obecnie na rynku pracy, albo jest nieprecyzyjna, albo prowadzi do kuriozalnych konsekwencji.

Nie jest jasny powód, dla którego w bibliotece na stanowiskach bibliotekarskich należałoby zatrudniać osoby ze średnim wykształceniem w sytuacji dużego bezrobocia wśród absolwentów studiów wyższych. Nie służy to niczemu pozytywnemu, a jednocześnie grozi wyraźnym obniżeniem jakości kadry bibliotecznej. Zgodnie z międzynarodowymi zaleceniami UNESCO i IFLA, dążyć powinno się do zapewnienia, aby bibliotekarze mieli wyższe wykształcenie i kompetencje specjalistyczne.

Rozwiązania przewidziane dla specjalistów innych zawodów (załącznik, tabela nr 3) pozbawione są sensu w sytuacji, kiedy na stanowisku bibliotekarskim można zatrudniać absolwenta każdego kierunku studiów (tabela 1), co, jak zauważono w punkcie 1 niniejszych uwag, jest niezgodne z ustawą o bibliotekach. Nie ma też raczej sensu różnicowanie stanowisk, jeśli wymagania dotyczące kwalifikacji są identyczne.

Konieczne jest uwzględnienie wymagań kwalifikacyjnych studiów podyplomowych i doktoratów w dziedzinie bibliologii i informatologii. Studia podyplomowe wspierają permanentne kształcenie, które ma wielkie znaczenie w wykonywaniu zawodu bibliotekarza. Powinny one też pozostać warunkiem ubiegania się o wyższe stanowiska. Niezależnie od interesów jednostek prowadzących kształcenie, brak takiego wymagania (a zatem konieczności uczestniczenia w formalnym systemie permanentnej edukacji) nie dość, że jest sprzeczny z filozofią reformy kształcenia w ogóle, musi także działać demotywująco na pracowników bibliotek. Uwzględnianie wyłącznie stażu pracy jest nieporozumieniem, tak jak nieporozumieniem jest awansowanie kogoś wyłącznie za to, że przychodzi do pracy i wykonuje ją na przykład z minimalnym zaangażowaniem.

W świetle propozycji rozporządzenia doktor bibliologii i informatologii nie może być bibliotekarzem dyplomowanym (od adiunkta w górę), jeśli nie ukończył wcześniej studiów II stopnia w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. To prowadzi do sytuacji, w której na przykład absolwent trzyletnich studiów I stopnia w zakresie chemii i dwuletnich II stopnia w zakresie INiB może być kustoszem dyplomowanym, a absolwent trzyletnich studiów I stopnia w zakresie INiB i doktor w dyscyplinie bibliologia i informatologia już nie!

Stanowisko końcowe dyrektorów instytutów INiB

Projekt Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie wymagań kwalifikacyjnych do zajmowania określonych stanowisk w bibliotekach z dnia 18 maja 2012 r. uważamy za wadliwy zarówno pod względem formalnym jak i merytorycznym. Wprowadzenie go w życie byłoby społecznie szkodliwe i poważnie zagroziłoby jakości działalności bibliotek w Polsce. Wyrażamy zatem sprzeciw wobec planu wprowadzenia rozporządzenia w takim kształcie i postulujemy, aby przygotowanie nowego projektu nastąpiło w porozumieniu ze środowiskiem akademickim prowadzącym kierunkowe kształcenie do zawodu bibliotekarza i specjalisty zarządzania informacją.

dr hab. Dariusz Kuźmina	-	Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, Uniwersytet Warszawski
dr hab. Maria Próchnicka	-	Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Jagielloński
dr hab. Remigiusz Sapa	-	Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Jagielloński
dr hab. Marta Skalska-Zlat	-	Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Wrocławski
dr hab. Maria Juda	-	Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
prof. dr hab. Elżbieta Gondek	-	Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Śląski
dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk	-	Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
prof. dr hab. Janusz Tondel	-	Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
dr hab. Halina Kosętka	-	Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie
dr hab. Jadwiga Konieczna	-	Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, Uniwersytet Łódzki
dr hab. Jadwiga Sadowska	-	Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet w Białymstoku

Z upoważnienia wymienionych powyżej
dyrektorów instytutów, katedry i zakładu INiB

dr hab., prof.. UW. Dariusz Kuźmina

Prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz
Łódź - UŁ

MINISTERIALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA DO PRZEPROWADZANIA POSTĘPOWANIA KWALIFIKACYJNEGO DLA KANDYDATÓW NA NA DYPLOMOWANEGO BIBLIOTEKARZA ORAZ DYPLOWANEGO PRACOWNIKA DOKUMENTACJI NAUKOWEJ

Abstract

Information about the activities of the Examination Committee to carry out the recruitment process for candidates for a certified librarian and a certified records management specialist and an information specialist (the Committee) on the status and role of certified librarians and certified records management specialists and information specialists in scientific libraries in Poland.

Streszczenie

Informacja o działalności Komisji Egzaminacyjnej do przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego dla kandydatów na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej (dalej Komisji) o statusie i roli dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej w bibliotekach naukowych w Polsce.

Komisja przeprowadza postępowanie kwalifikacyjne od 1948 r. na mocy właściwego rozporządzenia (Dz.U.1961 nr 29 poz. 143) od 1961 r.; aktualnie pracuje zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 2006 r. (Dz.U. 2006 nr 155 poz. 1112). W skład Komisji wchodzili i wchodzą dyrektorzy (z tytułem doktora) największych bibliotek naukowych (UAM w Poznaniu, Uniwersytetu Gdańskiego, Warszawskiego, Opolskiego, Warmińsko-Mazurskiego, Politechniki Wrocławskiej, Akademii Ekonomicznej w Poznaniu oraz profesorowie Instytutów i Katedr Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa we Wrocławiu, Krakowie, Warszawie, Lublinie, Katowicach i Łodzi.

Obecnie (po Warszawie) Komisja funkcjonuje przy Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego. Przewodniczącą jest prof. dr hab. Hanna Tadeusiewicz, zastępcami – prof. dr hab. Elżbieta Barbara Zybert i dr Henryk Szarski, sekretarzem – dr Aleksandra Wejman-Sowińska.

W każdym roku odbywają się 2 sesje egzaminacyjne (wiosenna w maju-czerwcu

i jesienna w październiku-listopadzie). O terminach sesji, trybie postępowania kwalifikacyjnego i warunkach przystąpienia do egzaminu informuje strona WWW Ministerstwa. Także sekretariat Komisji i jej członkowie służą kandydatom wszelką pomocą. Możliwość przystąpienia do egzaminu mają tylko pracownicy bibliotek naukowych, instytutów naukowych, PAN, PAU, bibliotek publicznych mających status bibliotek naukowych i jest to wyłącznie decyzja osoby zainteresowanej za poparciem jednak zwierzchnika (dyrektora biblioteki macierzystej).

Kandydaci otrzymują zestaw tematów oraz stale aktualizowaną listę lektur. Dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny kandydatów ocenia dwóch członków Komisji – spoza ośrodka, z którego wywodzi się kandydat i stawiają wniosek o dopuszczenie osoby zainteresowanej do zdawania egzaminu z „całości", o zwolnienie z części specjalistycznej (specjalizację wybiera kandydat) lub w niektórych przypadkach – wnioskują o całkowite zwolnienie z egzaminu. Jest to więc wyłącznie wola zainteresowanego i kompetentna ocena jego osiągnięć – obowiązuje dyplom magisterski, egzamin z języka obcego, aktywność naukowa (publikacje, praca dydaktyczna i inna działalność organizacyjna, społeczna). Kandydaci wybierają specjalizację do egzaminu spośród kilku podanych możliwości. Najchętniej wybieraną jest Gromadzenie i opracowanie zbiorów w bibliotece naukowej.

Według sprawozdania z działalności Komisji za lata 1999-2010 (cztery kadencje) Komisja odbyła 45 spotkań, rozpatrzono 311 wniosków; w wyniku postępowania kwalifikacyjnego 203 osoby uzyskały uprawnienia bibliotekarza dyplomowanego i 11 osób uprawnienia dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej; najliczniej reprezentowane były biblioteki uczelniane, głównie uniwersyteckie i politechniczne, byli też bibliotekarze z bibliotek PAU i PAN oraz z bibliotek publicznych o statusie bibliotek naukowych. „Poradnik" dla kandydatów na bibliotekarza dyplomowanego („Bibliotekarz" 2007 nr 11, s. 7-10) opracowała Anastazja Śniechowska-Karpińska, która taki egzamin złożyła – co warto odnotować.

Bibliotekarzy dyplomowanych – na ponad 50 tys. pracowników bibliotek w kraju – jest 354 wg danych GUS z 2010 r. (Szkoły wyższe i ich finansowanie w 2010 r. Warszawa: GUS, 2011, s. 309). To niewielka grupa osób, często z długim stażem, o najwyższych kwalifikacjach zawodowych, legitymujących się znajomością języka obcego, aktywnych dydaktycznie i naukowo, którzy mogą doszkalać młodszych pracowników, prowadzić badania naukowe dotyczące zasobów bibliotek, przygotowanych do służenia wiedzą w społeczeństwie informacyjnym XXI w. i do zajmowania w przyszłości stanowisk kierowniczych i dyrektorskich.

Rada Wykonawcza Konferencji Dyrektorów Akademickich Szkół Polskich w piśmie do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 6 lutego 2012 roku wystąpiła – podobnie jak Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich – w obronie tej grupy bibliotekarzy dyplomowanych, jako nauczycieli akademickich, podkreślając klarowność

dotychczasowej ścieżki awansu zawodowego bibliotekarzy bibliotek naukowych. Perspektywa złożenia egzaminu na bibliotekarza dyplomowanego i dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej jest czynnikiem motywującym młodych ludzi do podnoszenia wiedzy zawodowej, językowej, własnej pracy badawczej – tak bardzo potrzebnej w nowoczesnej bibliotece naukowej nastawionej przede wszystkim na udostępnianie informacji w sposób wysoce kompetentny. Biblioteka musi dysponować kadrą (elitą), która potrafi odpowiedzieć na potrzeby studentów, pracowników naukowych i innych odbiorców zasobów bibliotecznych i informacyjnych nowoczesnych bibliotek w nowoczesnym społeczeństwie.

Zlikwidowanie stanowiska bibliotekarzy dyplomowanych zmniejszy motywację do rozwoju zawodowego, zmniejszy prestiż zawodu bibliotekarza, który nie jest zawodem „zamkniętym", bowiem podejmują w nim pracę absolwenci studiów wyższych nie tylko bibliotekoznawczych, a tylko nieliczna grupa bibliotekarzy dyplomowanych – poza studiami ma zdany egzamin państwowy przed ministerialną Komisją. „Deregulacja" w tym zawodzie niczego nie zmieni. Trudno „otwierać" zawód, który nie jest „zamknięty"!

Mgr Ewa Dobrzyńska - Lankosz
Kraków - AGH

OPINIA RADY WYKONAWCZEJ KONFERENCJI DYREKTORÓW BIBLIOTEK AKADEMICKICH SZKÓŁ POLSKICH W SPRAWIE PROJEKTU USTAWY (Z DN. 6 MARCA 2012 R.) O ZMIANIE USTAW REGULUJĄCYCH WYKONANIE NIEKTÓRYCH ZAWODÓW

Konferencja Dyrektorów Bibliotek Szkół Wyższych wyraża sprzeciw wobec zaproponowanych w art. 20 Projektu z dnia 6 marca 2012 roku Ustawy o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów zmian Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym dotyczących zasad powoływania na stanowisko bibliotekarzy dyplomowanych.

Zawód bibliotekarza jest zawodem otwartym. Tabele stanowisk bibliotekarskich uwzględniają aż 11 poziomów zatrudnienia (zależnych od poziomu wykształcenia i stażu pracy), a jedynie cztery stanowiska bibliotekarzy dyplomowanych z grupy nauczycieli akademickich są regulowane obowiązkiem uzyskania dodatkowych kwalifikacji.

Te cztery stanowiska bibliotekarzy dyplomowanych są zaliczane do grupy nauczycieli akademickich. Zakres zadań realizowanych przez tę grupę pracowników bibliotek obejmuje zadania o charakterze naukowym, dydaktycznym i organizacyjnym. Są one zatem odmiennych niż te, realizowane przez większość pracowników bibliotek, zatrudnionych na stanowiskach zaliczonych do grupy nie nauczycieli akademickich.

Obecny projekt zakłada likwidację jednolitych wymagań i zasad powoływania kandydatów na bibliotekarzy dyplomowanych i dyplomowanych pracowników informacji naukowej i dokumentacji (Art. 117 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym), przesuwając możliwość (niestety nie obowiązek) określania wymagań i kwalifikacji zawodowych wobec kandydatów na stanowiska bibliotekarza dyplomowanego do statutów uczelni.

Jeśli statut uczelni nie określi (bo w świetle projektu nie będzie musiał) ww. wymagań oznaczać to będzie, że wszyscy, legitymujący się wykształceniem wyższym, będą się mogli stawać, niejako automatycznie, bibliotekarzami dyplomowanymi. W konsekwencji nie będzie motywacji do zdobywania wiedzy i podnoszenia kwalifikacji. Stopniowo może zaniknąć kadra o najwyższych kwalifikacjach, co byłoby niezgodne z zakresem zadań realizowanych przez biblioteki naukowe. Takie ujednolicenie jest niekorzystne zarówno dla pracowników (realizujących przecież w praktyce odmienne zadania), jak i instytucji ich zatrudniających (ze względu na odmienne warunki zatrud-

nienia każdej z tych grup). Brak klarownych zasad zatrudnienia będzie nieuchronnie prowadził do konfliktów i niezadowolenia zatrudnionych. Nie zmienią tej sytuacji odrębne uregulowania przyjęte w statutach każdej uczelni, przeciwnie wpłyną one na ograniczenie mobilności zawodowej tej grupy pracowników.

Pragniemy także zwrócić uwagę, że w Uzasadnieniu do projektu ustawy podaje się cztery główne powody, dla których proponuje się wprowadzenie zmian. Żadna z nich, w naszej opinii, nie ma zastosowania w odniesieniu do bibliotekarzy dyplomowanych. Pragniemy zwrócić uwagę na następujące, odwrotne od oczekiwanych, efekty wprowadzenia proponowanych zmian:

1. Łatwiejszy dostęp do pracy dla młodych — Nie ma obecnie żadnych ograniczeń formalnych dla zatrudniania w bibliotekach osób o różnym poziomie wykształcenia i stażu pracy. Jedyne ograniczenia to budżety instytucji prowadzących biblioteki, w zdecydowanej większości finansowanych ze środków publicznych.

2. Spadek cen i wzrost jakości świadczonych usług — Zwiększenie liczby bibliotekarzy dyplomowanych w bibliotekach szkół wyższych, o ile w ogóle nastąpi, nie doprowadzi do spadku cen, gdyż usługi świadczone przez biblioteki są bezpłatne.

Zmiany nie spowodują wzrostu jakości usług, przeciwnie, uważa się, że ich jakość obniży się, bowiem zniknie motywacja do podnoszenia kwalifikacji, a tę rolę spełnia dziś egzamin.

3. Ograniczenie biurokracji — Egzamin kwalifikacyjny dla bibliotekarzy dyplomowanych nie jest czynnością urzędniczą (zatem nie ma oznak biurokracji). Należy go raczej postrzegać jako element systemu ustawicznego kształcenia.

4. Spadek kosztów dla przedsiębiorców — W przypadku, gdy wszyscy pracownicy z wyższym wykształceniem będą zatrudnieni na stanowiskach bibliotekarzy dyplomowanych nastąpi wzrost kosztów funkcjonowania uczelni, bowiem koszty zatrudnienia bibliotekarzy dyplomowanych są wyższe (wyższe wynagrodzenie, dłuższy urlop wypoczynkowy) niż pracowników zatrudnianych na pozostałych stanowiskach bibliotekarskich (nie nauczycieli akademickich). Przyjęcie odwrotnej zasady — ograniczenie liczby pracowników dyplomowanych spowoduje konieczność zatrudnienia do realizacji zadań naukowych i dydaktycznych innych pracowników z grupy nauczycieli akademickich, a to będzie miało również wpływ na wyższe koszty jednostki.

Nawet jeśli obecna formuła nadawania kwalifikacji bibliotekarza dyplomowanego nie spełniania oczekiwań wszystkich zainteresowanych, to jej brak spowoduje dużo więcej konfliktów i nieporozumień. Postulujemy pozostawienie obecnych uregulowań, przynajmniej do czasu wypracowania nowych zasad zatrudniania na stanowisku bibliotekarza dyplomowanego (np. osób ze stopniem naukowym, dorobkiem publikacyjnym, doświadczeniem dydaktycznym, osiągnięciami organizacyjnymi).

Rada Wykonawcza KDBASP wnioskuje o wykreślenie Art. 20 z przedstawionego projektu ustawy.

25.03.2012

Dr Artur Jazdon
Poznań - UAM

ZDEREGULOWAĆ CZY...DOREGULOWAĆ BIBLIOTEKARZA (DYPLOMOWANEGO) GŁOS W DYSKUSJI, A MOŻE... DYSKUSYJNY?

Abstract

The proposals in the Government's Green Papers that call for deregulation policies towards the library profession, purportedly inaccessible to the general public on account of strict rules of admission, as well as great steps towards their legal implementation are intended to stimulate debate and launch a discussion. Clearly, they inspired the present afterthoughts by one who is fortunate enough to work in the field. My intention is to challenge this assumption and offer what I think is a far more effective approach to this engagement. I need also to vehemently state that this particular occupation has been open to all for many years, and that the institutional constraints (such as formal requirements, examinations), pointed out by the originators of the idea, apply only to a relatively narrow group of certified (academic) librarians, i.e. the group of specialists whose members are, according to the Library Act, employed in research and academic libraries only and who, in line with the Higher Education Act, belong to the group of research (academic) workers. This paper presents arguments that support and favour the preservation of the status quo due to and in the interest of the development of research and didactic tasks and goals to be fulfilled by a research library. In addition, my opinion is that the position of this particular professional group as against other research staff of the university should be followed by a clear definition of work expectations as regards further professional development, publication activity and systematic and periodic performance evaluation.

Streszczenie

Refleksje wywołał projekt deregulacji zawodu bibliotekarza, jakoby zamkniętego, do powszechnego uprawiania którego owa zmiana prawa ma się przyczynić. Podważam tą tezę podkreślając, że zawód ten jest od lat otwarty, dostępny dla wszystkich, a dostrzegane przez pomysłodawców ograniczania (wymogi formalne, zdane egzaminy) dotyczą tylko wąskiej grupy bibliotekarzy dyplomowanych. Tej grupy, która zgodnie z Ustawą o bibliotekach zatrudniona jest tylko w bibliotekach naukowych, i która w oparciu o Ustawę o szkolnictwie wyższym należy do grupy pracowników naukowych. Przedstawione zostały argumenty za utrzymaniem tego stanu rzeczy z uwagi na rozwój zadań naukowych i dydaktycznych biblioteki naukowej. Równocześnie wyrażam pogląd, iż ranga tej grupy zawodowej wśród innych pracowników naukowych uczelni winna zostać podkreślona wyraźnym określeniem oczekiwań co do ich dalszego rozwoju naukowego, publikacyjnego, sposobu ich okresowej oceny.

Środowisko żyje w ostatnich dniach[1] sprawą deregulacji zawodu bibliotekarza. Być może ich obecny czytelnik uzna, iż są one już nieaktualne, bo problem został pozytywnie czy negatywnie dla środowiska rozwiązany[2]. Chciałbym jednak na tej kanwie przedstawić? parę słów na temat bibliotekarzy dyplomowanych, bo *de facto* problem dotyczy tej grupy bibliotekarzy.

W artykule[3] *Gowin otwieracz* Andrzej Dryszel napisał, „iż jeśli kto chce dziś zostać bibliotekarzem musi mieć wyższe wykształcenie, dwa lata stażu w bibliotece naukowej, dwie publikacje z zakresu bibliotekoznawstwa w „wydawnictwach recenzowanych" (czyli bardzo poważnych), certyfikat znajomości języka obcego, a co najważniejsze, musi zdać egzamin – ogólny i specjalistyczny – przed komisją powołaną przez Ministerstwo Nauki. W przyszłości - zostanie sama konieczność ukończenia studiów. Pozostałe wymogi zostaną zniesione. Dziś też nie są zresztą potrzebne do niczego poza ograniczaniem dostępu do tego fachu. Wszystkie umiejętności potrzebne do pracy w bibliotece można bowiem uzyskać, podpatrując wcześniej zatrudnionych kolegów".

Aż trudno oprzeć się wrażeniu, że autor artykułu też uczył się swego fachu jedynie poprzez „podglądanie", bo wyuczone podstawy zawodu kazałyby mu sprawdzić o czym pisze, a dopiero później fakt ten komentować. Co dziwne, nie można oprzeć się wrażeniu, że także osoby proponujące objęcie tym rozwiązaniem bibliotekarzy „nie wiedzą co czynią". Przykre natomiast, że w tym błędnym mniemaniu utwierdzają ich w dyskusjach poprzez swoje wypowiedzi niektórzy dyrektorzy bibliotek….publicznych z reguły. A więc tej grupy, których problem nie dotyczy.

Pracowników bibliotek naukowych, publicznych, szkolnych i pedagogicznych jest w Polsce przeszło 50 tysięcy. Opisane przez autora wymagania obejmują natomiast niecałe 0,8% z nich, gdyż dotyczą tylko tych spośród bibliotekarzy bibliotek naukowych, którzy starają się o uprawnienia bibliotekarzy dyplomowanych! A bibliotekarz dyplomowany, to nie tylko najwyższe stanowisko w bibliotekarstwie, ale przede wszystkim przynależność do grupy nauczycieli akademickich o czym stanowi art. 108 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, mówiący iż nauczycielami akademickimi są:

1) pracownicy naukowo-dydaktyczni;
2) pracownicy dydaktyczni;
3) pracownicy naukowi;
4) dyplomowani bibliotekarze oraz dyplomowani pracownicy dokumentacji i informacji naukowej.

Ustawa ta w art. 113 wymienia cztery stanowiska, na których zatrudnia się bibliotekarzy i dokumentalistów dyplomowanych, a w art. 117 stanowi, iż Minister w drodze rozporządzenia określi warunki jakie powinien spełniać kandydat na te

[1] Uwagi te pisałem w końcu kwietnia 2012 roku

[2] Zapowiedzi prasowe mówią o tym, iż projekt ma trafić pod obrady Sejmu w czerwcu 2012 roku

[3] Andrzej Dryszel: Gowin otwieracz. *Przegląd* 2012 nr 11 s. 8 (z 18 marca 2012 r.)

stanowiska, formę i tryb postępowania kwalifikacyjnego, warunki awansowania i wzór zaświadczenia, co stało się faktem[4]. A więc tylko ta osoba, która chce uzyskać status nauczyciela akademickiego, musi zdać wspomniany egzamin poprzedzony spełnieniem określonych w rozporządzaniu warunków.

W projekcie Ustawy o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów z dnia 6 marca 2012 roku zapisano:

Art. 20. W ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 114 dodaje się ust. 9 w brzmieniu:

„9. Na stanowiskach, o których mowa w art. 113, mogą być zatrudnione osoby, które uzyskały dyplom ukończenia studiów wyższych drugiego stopnia lub jednolitych.";

2) art. 116 otrzymuje brzmienie:

„Art. 116. Statut uczelni może określać dodatkowe wymagania i kwalifikacje zawodowe osób zatrudnionych na stanowiskach, o których mowa w art. 110 i art. 113.";

3) uchyla się art. 117.

Na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości znajdujemy natomiast wyjaśnienie, że po wprowadzeniu deregulacji, „zlikwidowany zostanie egzamin oraz staż pracy, pozostanie jedynie wymóg wykształcenia wyższego". Nie jest w żaden sposób określone jakiej grupy zapis ten dotyczy i postępując zgodnie ze stwierdzeniem cytowanego A. Dryszela czy wielu podobnych wypowiedzi możemy odnieść ponownie wrażenie, że chodzi o wszystkich bibliotekarzy.

Zawód bibliotekarza od lat jest zawodem otwartym. Bibliotekarzem dziś, w bibliotekach publicznych, szkolnych i pedagogicznych oraz naukowych zostaje się co prawda według odmiennych zasad, ale już obecnie może nim być w każdej z tych grup osoba, która ukończyła studia wyższe. Co więcej może być nim także osoba, która skończyła studia licencjackie, a nawet posiada tylko wykształcenie średnie, z tym że osoby te mogą zajmować tylko określone, niższe stanowiska służbowe. Jeśli więc tak byśmy odczytywali zapisy, to okaże się iż projekt ustawy deregulacyjnej wprowadza obostrzenia, pozwalając na stanowiskach bibliotekarzy zatrudniać tylko osoby z tytułem magistra!

Jeśli „domyślimy się", iż chodzi tylko o bibliotekarzy dyplomowanych, to dowiadujemy się, iż zostać bibliotekarzem dyplomowanym - nauczycielem akademickim ze wszystkimi konsekwencjami z tego wypływającymi można z marszu, bez żadnego stażu w bibliotece naukowej.

[4] Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 21 sierpnia 2006 r. w sprawie kandydatów na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej (Dz. U. Nr 155, poz. 1112).

Dotychczasowa sytuacja prawna stanowi, iż w bibliotece naukowej bibliotekarzem może zostać bez żadnych ograniczeń osoba z wykształceniem średnim, wyższym zawodowym lub wyższym pełnym, a spośród ostatnich, po dwóch latach pracy, można wyłaniać kandydatów do awansu na stanowisko bibliotekarza dyplomowanego - nauczyciela akademickiego. Na stanowisku tym powtórzmy mogła zostać zatrudniona osoba, która w drodze postępowania przed Komisją powołaną przez Ministra resortowego uzyskała potwierdzenie wysokich kwalifikacji. Pokazuje to, że droga do zawodu bibliotekarza nie była w żaden sposób ograniczona, a jedynie - dla bardzo wąskiej grupy osób - określano warunki dla uzyskania stanowiska nauczyciela akademickiego. Wydaje się, iż było to porównywalne do dróg awansu innych grup pracowników naukowych. Asystentem może zostać każdy absolwent studiów wyższych, ale dla uzyskania stanowiska adiunkta potrzebny jest doktorat, a by zostać samodzielnym pracownikiem należy uzyskać habilitację. Bibliotekarz dyplomowany to także najwyższe stanowisko w zawodzie w grupie bibliotekarzy naukowych, potwierdzające najwyższy poziom przygotowania zawodowego. Ktoś powie, że takie porównanie to nadużycie, ale bycie lekarzem o I czy II stopniu specjalizacji wymaga egzaminu i wówczas można prowadzić np. skomplikowane operacje, choć jako lekarz może praktykować każda osoba, która ukończyła studia medyczne. Podobnie bibliotekarz dyplomowany ma odpowiadać ze realizacje najważniejszych zadań w bibliotekach naukowych.

Mam świadomość, iż w projekcie ustawy deregulacyjnej, znosząc art.117 mówiący o drodze dochodzenia do tych stanowisk naukowego bibliotekarstwa, nie likwidując grupy bibliotekarzy dyplomowanych, dopisano ją jedynie do art. 116 stanowiąc, że odtąd dla osób mających być zatrudnionymi na tych stanowiskach, statut uczelni może (czyli nie musi!) określić dodatkowe wymagania i kwalifikacje zawodowe.

Dotąd więc, kandydat na bibliotekarza dyplomowanego uzyskiwał wystawiany przez powołaną do tego celu Komisję certyfikat stwierdzający, iż ma stosowne do tego kwalifikacje. Rektor uczelni mógł na tej podstawie stworzyć etat nauczyciela akademickiego lub na zwolniony np. przez pracownika odchodzącego na emeryturę zatrudnić osobę, która taki certyfikat posiadała. Zapewniało to nie tylko wysoki poziom kandydatów, ale również spełnianie przez nich równych w skali kraju wymogów kwalifikacyjnych. Zgodnie z projektem ustawy deregulacyjnej na stanowisko nauczyciela akademickiego - bibliotekarza dyplomowanego będzie można powoływać osoby bez stażu i bez określania dodatkowych wymogów. Jeśli senat danej uczelni będzie chciał je określić, to może je ustalić na poziomie niezbędnym dla noblisty lub przeciwnie bardzo niskim, podstawowym. Oznacza to, że będą w różnych uczelniach pracownicy nauki zatrudniani wg niejednorodnych wymagań stanowionych przez senaty! Czy o takie rozwiązania chodzi w nauce polskiej?

Czy bibliotekarzem dyplomowanym można zostać wyłącznie przez „podglądnictwo"? Przypomnijmy, nadal obowiązuje Uchwała Sejmu RP z dn.14.07.2000 r. w sprawie

budowania podstaw społeczeństwa informacyjnego w Polsce (M. P. 00 Nr 22, poz. 448) oraz Uchwała Senatu RP z dn.16.01.2003 r. w sprawie niezbędnych działań mających na celu przygotowanie Polski do globalnego społeczeństwa informacyjnego (M. P. 03 Nr 6, poz. 74). Jako dyrektor dużej biblioteki uniwersyteckiej, starający się realizować zadania stawiane w związku z nimi przed instytucjami wiedzy, a także przed „organizacjami uczącymi się", którymi biblioteki naukowe mają być, stawiający wysokie w związku z tym wymagania przed pracownikami, wiem, że kształcenie przez „podglądnictwo" nie jest możliwe.

Chcę zatrudniać osoby o doświadczeniu, predyspozycjach do pracy naukowej, szkoleniowej, dydaktycznej, organizacyjnej (a takie wymagania stawiane są kandydatom na bibliotekarzy dyplomowanych), zweryfikowanych w postępowaniu kwalifikacyjnym. Te właśnie osoby mają odpowiadać za prowadzenie działań koncepcyjnych, budowanie strategii rozwoju usług, być partnerami dla pracowników nauki w budowaniu zasobów, kształcić studentów i doktorantów w zakresie wykorzystywania tak szybko rozwijających się zasobów informacyjnych. To ci pracownicy mogą być mistrzami dla młodych, mniej doświadczonych pracowników, którzy „podglądając" ich warsztat mogą uczyć się tajników zawodu. Jeśli za kilka lat tych „mistrzów" zabraknie to „kulawy prowadzić będzie chromego".

Mówimy o podnoszeniu jakości szkolnictwa wyższego, o gonieniu w tym względzie uczelni świata, o ważnej funkcji biblioteki akademickiej w realizacji procesów badawczych i dydaktycznych, a równocześnie obniżamy wymagania stawiane przed elitą zawodu. Każdy może zostać bibliotekarzem, ale nie każdy może i musi zostać bibliotekarzem dyplomowanym. Niech jednak przynależność do elity zawodu, wymagająca zdobycia doświadczenia i wiedzy oraz zweryfikowania jej przed specjalną komisją, motywująca grupy młodych adeptów zawodu do uczenia się, podnoszenia kwalifikacji, nie zostanie zastąpiona niejasnymi (być może określonymi!) przepisami wewnętrznymi. Proponowane rozwiązanie doprowadzi w konsekwencji, albo do zlikwidowania grupy bibliotekarzy naukowych, zaniżenia progu wymogów w wyniku czego nauczyciel akademicki-bibliotekarz dyplomowany będzie wyłącznie „kelnerem książki", podając użytkownikowi niebieską lub czerwoną książkę jeśli o takową dokładnie poprosi, a nie pełniąc żadnych z funkcji i zadań przypisanych nowoczesnemu bibliotekarstwu. Nie zgodzę się przy tym ze stwierdzeniem dr Krzysztofa Makowskiego dyrektora Biblioteki Narodowej[5], że fakt, iż w ostatnich 20 latach zdały ten egzamin tylko 283 osoby świadczy o tym, że „bibliotekarze sami uznali, że nie warto być bibliotekarzem dyplomowanym", i że to dyrektorzy bibliotek winni decydować jakimi kwalifikacjami muszą wykazać się zatrudnieni przez nich pracownicy. Po pierwsze – jako członek wspomnianej komisji - obserwuję co potwierdzają statystyki - wzrost zainteresowania egzaminem w ostatnich latach! Po drugie, wiele zależy od dyrektorów, czy zależy im także na for-

[5] Deregulacja w bibliotece. *Rzeczpospolita* z 21.03.2012, s. C5

malnym rozwoju kadry, czy tworzą ku temu warunki, wspomagają młodych. Od kilku lat rozmawiamy ze swoimi pracownikami na ten temat, dopingujemy ich, w wyniku czego w ostatnich 10 latach, aż 12 przystąpiło do egzaminu, a na 166 etatów bibliotekarskich, 25 to bibliotekarze dyplomowani. Nie tylko kierują pracami organizacyjnymi, inicjują i prowadzą takie – wyróżniające naszą bibliotekę - działania jak repozytorium instytucjonalne AMUR czy usługę *Ask a Librarian*, ale rozwijają się, biorą czynny udział w konferencjach, publikują decydując o wysokim poziomie merytorycznym prowadzonych prac, ale i kulturze organizacyjnej Biblioteki tworzącej atmosferę rozwoju, sprzyjania zmianom. W tym sensie bibliotekarz dyplomowany jest „odpowiednikiem" samodzielnego pracownika nauki, kimś kto może kształcić młodszych kolegów, uczyć studentów, prowadzić badania- szczególnie z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, komunikacji, dokumentacji.

Dodajmy także, iż bibliotekarze dyplomowani mogą być w uczelniach objęci pensum dydaktycznym, co oznacza prowadzenie w ich ramach zajęć np. z podstaw informacji naukowej, wykorzystywania źródeł elektronicznych itp., których to znajomość jest wymagana od studentów. Szybki przyrost tych zasobów, zmieniające się narzędzia i technologie wymagają kształcenia umiejętności informacyjnych, które w swych codziennych pracach rozpoznają właśnie bibliotekarze. Brak tej grupy może spowodować, iż takie zajęcia wypadną z cyklu kształcenia, albo że będą prowadziły je osoby przypadkowe lub, a także to, że ich prowadzenie będzie należało honorować finansowo, co zwiększy obciążenia uczelni.

Warto także zwrócić uwagę na to, iż nie znosi się równocześnie przepisu mówiącego o tym, że aby zostać dyrektorem biblioteki należy być bibliotekarzem dyplomowanym (albo samodzielnym pracownikiem nauki), co zapobiega nepotyzmowi przy obsadzie tych stanowisk, a na czym powinno Ministerstwu też zależeć. Według nowej regulacji będzie można uczynić kogoś dyplomowanym tylko po to, aby powołać go na wspomniane stanowisko, nie tylko, czy przede wszystkim z uwagi na jego ku temu kompetencje.

Na koniec powiedzmy, iż realizacja przez bibliotekarza dyplomowanego obowiązku prowadzenia pracy naukowej, publikowania podlega tak jak innych pracowników nauki okresowej ocenie. To bez wątpienia dopinguje dodatkowo do jej realizacji, szczególnie może tych mniej w tym względzie aktywnych. Zniesienie tej grupy może spowodować spadek jakości bibliotekarstwa naukowego, bo liczba osób prowadzących badania czy chcących prowadzić dydaktykę – za niskie bibliotekarskie uposażenie – może być mniejsza.

Podsumowując, ponieważ ustawa deregulacyjna dotyczy jak wskazałem znikomej liczby bibliotekarzy i nie otwiera w żadnym stopniu zawodu bibliotekarza, który i dziś nie jest zamknięty, a przynieść może wiele skutków negatywnych wynikających jak mniemam z niezrozumienia i braku należytego rozpoznania sytuacji w tej grupie zawodowej, nie powinna sprawy bibliotekarzy dyplomowanych dotyczyć.

Inny natomiast problem stanowią pewne niepowiedzenia związane z tą grupą nauczycieli akademickich. Określono bowiem przed laty kto może i w jaki sposób uzyskać przywilej należenia do tej grupy oraz jakie wymagania formalne spełnić, aby awansować na kolejne stanowiska, aż do starszego kustosza dyplomowanego. Kiedy w Ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym mówi się o skutkach negatywnych ocen pracowników naukowych uczelni, można wnioskować iż dotyczyć one mogą także bibliotekarzy dyplomowanych. O ile jednak młodego pracownika nauki można rozliczyć z napisania rozprawy doktorskiej, a adiunkta z rozprawy habilitacyjnej oraz realizacji wyznaczonego przez senaty każdej uczelni pensum dydaktycznego, to jak i z czego rozliczać bibliotekarza dyplomowanego? Pytanie to jest według mnie zasadne tak w przypadku gdyby z ustawy deregulacyjnej wycofano bibliotekarzy, jak też – a może jeszcze bardziej – jeśli w ustawie tej zostaną. Przypomnijmy, iż jej projekt mówi, że o tym kto może zostać bibliotekarzem będzie mógł stanowić poprzez określenie dodatkowych wymogów senat uczelni. Jeśli ma stanowić w tym względzie, winien także określać jakie wymagania ta grupa pracowników naukowych winna spełniać w kolejnych okresach oceny. Być może to co piszę nie zostanie przyjęte z zachwytem. Jednakże moje prywatne badania – jako zainteresowanego problemem członka Komisji Egzaminacyjnej sprzed kilku lat - wykazały, iż ok. 40% osób które zdały pozytywnie egzamin i otrzymały jak mniemam w konsekwencji uzyskania zaświadczeń stosowane etaty bibliotekarzy dyplomowanych….. nie napisała żadnego artykułu w kolejnych latach. Być może opublikowali coś w wydawnictwach nie ujętych w żadnych bibliografiach i wykazach, co jest równoznaczne raczej z opublikowaniem… poza obiegiem naukowym. Być może część z nich brała udział w konferencjach i mam nadzieję były to tzw. udziały aktywne, tzn. z referatem (choć te w przypadku publikacji materiałów pokonferencyjnych powinny być gdzieś w eterze „uwidocznione"). Jeśli można byłoby przyjąć, iż jest grupa bibliotekarzy dyplomowanych, która dalej się już nie rozwija, nie prowadzi badań, nie publikuje, to faktycznie dają oni poważny argument tym, którzy chcą tę grupę nie tylko zderegulować, ale zlikwidować. I trudno nie przyznać racji tym, którzy twierdzą iż „co to za" pracownik naukowy, który nie rozwija się sam, a tym samym nie daje przykładu pozostałym – szczególnie – młodszym współpracownikom. Zapewne podniosą się głosy, iż bibliotekarze dyplomowani pełnią wiele ważnych funkcji organizacyjnych i w tym zakresie „wykazują się". Istotnie tak w wielu przypadkach jest, ale pamiętajmy że osoba pełniąca np. funkcje dziekana …nie jest zwolniona z obowiązku rozwoju naukowego, może mieć co najwyżej zmniejszone pensum dydaktyczne. Bibliotekarza dyplomowanego, jak każdego pracownika naukowego, powinno oceniać się przez pryzmat jego zaangażowania organizacyjnego (nie koniecznie pełnionych funkcji kierowniczych w rodzimej bibliotece, ale działań które do organizacyjnych na uczelni można zaliczyć), naukowych wyrażających się publikacjami, zrealizowanymi projektami,

grantami[6] oraz właśnie dydaktycznymi. Mówimy, że znaczenie zadań dydaktycznych, szkoleniowych w naszych bibliotekach rośnie. Powtarzamy, że nawet jeśli za parę lat wszyscy nasi użytkownicy będą korzystać wyłącznie z zasobów elektronicznych i nie będą musieli do bibliotek po źródła przychodzić (bo będą one dzięki naszym działaniom dostępne na ich komputerach domowych), to i tak będą nas odwiedzać po to, aby uczyć się od nas jak do e-informacji dotrzeć i uzyskać wsparcie w ich celowym wykorzystywaniu. Różnych zadań dydaktycznych i szkoleniowych (w tym obudowa zajęć e-learningowych tak szybko rozwijających się na naszych uczelniach) można wskazać wiele. Czy we wszystkich bibliotekach prowadzą je dyplomowani? Wiemy że nie, bo pewnie nie daliby rady sami wszystkich obsłużyć, ale czy są w ich realizacji siłą wiodącą wspomaganą wyłącznie przez „nie dyplomowanych", czy może proporcje udziału tych grup w realizacji zajęć dydaktycznych są odwrotne? Ile mamy w Polsce uczelni, w których statuty określają pensum dydaktyczne bibliotekarzy dyplomowanych? Z mego rozpoznania wynika, że… dwie. Może jest ono nie pełne, ale i tak nie zmienia to faktu, iż w przeważającej większości obowiązek ten nie został w statutach czy regulaminach wewnętrznych określony. A w ilu uczelniach i w jakim zakresie prowadzimy dla poszczególnych kierunków studiów zajęcia z informacji naukowej, źródeł informacji, np. dla studentów przystępujących do pisania prac licencjackich czy szczególnie magisterskich, a także studiów doktoranckich. Spójrzmy na te biblioteki amerykańskie, w których taka aktywność dydaktyczna została wpisana do zadań bibliotekarzy[7]. Czym, jeśli nie uświadamianiem władzom uczelni, że mamy grupę pracowników mogących i chcących takie zajęcia prowadzić, domaganiem się uwzględnienia ich w określanych na uczelniach prawach i obowiązkach pracowników naukowych, mamy budować prestiż zawodu bibliotekarza naukowego? Czczym opowiadaniem jacy to jesteśmy ważni?

Dlatego stoję na stanowisku, że grupa bibliotekarzy dyplomowanych czy też dokumentalistów dyplomowanych winna nadal być utrzymana i rozwijana w naszych bibliotekach, jako niezwykle ważna dla realizowania zadań stojących przed współczesnymi bibliotekami. Przekonuje mnie o tym także to, że grupa ta, stanowiąca ukoronowanie naszej drogi zawodowej, winna swoją postawą decydować o realizacji hasła „organizacji uczącej się", które to według mnie winna każda biblioteka naukowa realizować. Chcę wierzyć w to, że nadal będą utrzymane wspólne, odgórne, oceniane przez komisje warunki kwalifikujące kandydatów do zajmowania tychże stanowisk naukowych. I wówczas to, w zapisach zmodyfikowanej Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym powinien

[6] Na ilu uczelniach udało się wprowadzić bibliotekarzy do realizacji grantów, jako tych którzy przygotowują zestawienia literatury, dokonują streszczeń itp.? Tak dzieje się w części uczelni amerykańskich. Zob. Connie Ury, Carolyn Johnson, Reference beyond the walls of the library: interacting with faculty and students in the 21st century. *The Reference Library*, 2003 nr 83/84 s. 203-218

[7] Zob. np. Michael Breaks: The radical library and the radical librarian. Serials. *The Journal of the United Kingdom Serials Group* 2004 vol.17 nr 1 s. 31-34

znaleźć się wyraźny zapis, że grupa ta ma również wyznaczone pensum dydaktyczne oraz podlega ocenie ich dorobek naukowy, na warunkach szczegółowo określonych przez Senat uczelni. Jeśli stanie sie inaczej i ustawa deregulacyjna obejmie także bibliotekarzy, może powinniśmy sami, na przykład poprzez dyskusje w ramach Konferencji Detektorów Bibliotek określić ramowe warunki jakie powinni w naszych bibliotekach spełniać kandydaci na bibliotekarzy dyplomowanych? Jeśli sami nie będziemy walczyć o takie formalne zrównanie naszych stanowisk z pozostałymi stanowiskami naukowymi na uczelniach, zaliczać będziemy kolejne oceny na niejasnych podstawach (żeby nie powiedzieć bezpodstawnie), to nie dziwmy się, że za jakiś czas pojawi się głos mówiący o całkowitym zlikwidowaniu tworu zwanego „bibliotekarzem dyplomowanym".

Mgr inż. Piotr Szefliński
Łódź - PŁ

TECHNOLOGIE ICT W ŁÓDZKIEJ AKADEMICKIEJ SIECI BIBLIOTECZNEJ

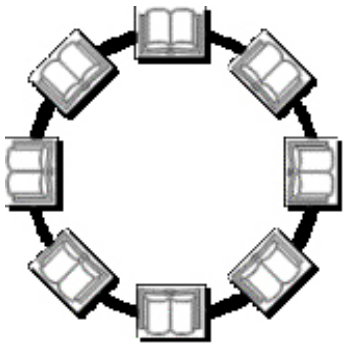

Abstract

The article describes the use of ICT (Information and Communications Technology) in the activities of the Academic Library Network of Lódź. These technologies are an integral part of the functioning of the computer systems, especially those working in the Wide Area Network environment. In the article there are described the 3 services: Horizon library system and its interface WebPAC, Computer Card Catalog, and Regional Digital Library of Łódź CYBRA. The author drew the attention to the description of technology, the measurement of availability and use of services by libraries and their users.

Streszczenie:

Artykuł opisuje zastosowanie ICT (Information and Communications Technology) w działalności Łódzkiej Akademickiej Sieci Bibliotecznej. Technologie te są nieodłącznym elementem funkcjonowania systemów informatycznych zwłaszcza pracujących w środowisku rozległej sieci komputerowej. W artykule opisano 3 usługi: system biblioteczny Horizon i jego interfejs WebPAC, Komputerowy Katalog Kartkowy KKK oraz Łódzką Regionalną Bibliotekę Cyfrową CYBRA. Zwrócono uwagę na opis technologiczny oraz pomiary dostępności i wykorzystania usług przez biblioteki i ich czytelników.

Łódzka Akademicka Sieć Biblioteczna to porozumienie 10 największych bibliotek naukowych Łodzi powołane do życia w celu organizacji, optymalizacji i eksplo-

atacji procesu automatyzacji bibliotek. Najważniejszym zadaniem ŁASB jest utrzymanie wspólnego bibliotecznego systemu katalogowego – rozproszonej bazy danych pracującej na 5 serwerach w środowisku akademickiej Miejskiej Sieci Komputerowej LODMAN. Oprócz utrzymania systemu, ŁASB wdraża nowe usługi oparte o nowoczesne technologie oraz wspomaga biblioteki w zakresie obsługi informatycznej w ich codziennej pracy. Członkami porozumienia ŁASB są: Akademia Muzyczna (AMuz), Akademia Sztuk Pięknych (ASP), Centrum Badań Molekularnych i Makromolekularnych PAN (CBMM), Instytut Medycyny Pracy (IMP), Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna (PWSFTT), Politechnika Łódzka (PŁ), Uniwersytet Łódzki (UŁ), Uniwersytet Medyczny (UMed), Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. J.Piłsudskiego (WiMBP) oraz Wyższe Seminarium Duchowne (WSD). Instytucją koordynującą prace ŁASB jest Politechnika Łódzka i powołany w 1999 roku w strukturze jej Centrum Komputerowego (CK) Zakład Akademickiej Sieci Bibliotecznej (ZASB).

ICT (Information and Communication Technologies) to ogół rozwiązań i technologii z zakresu informatyki i telekomunikacji, bez których w obecnych czasach nie można już sobie wyobrazić żadnej dziedziny życia. Porozumienie ŁASB zostało utworzone w latach 90-tych ubiegłego wieku w celu usprawnienia i unowocześnienia pracy bibliotek. Jedyną drogą do tego celu było właśnie wdrożenie ICT. Samo więc zastosowanie nowych technologii jest nie tyle celem, co środkiem do osiągnięcia zamierzonych celów. Oczywiście wszechobecny postęp technologiczny powoduje, że zastosowane rozwiązania i technologie stosunkowo szybko się starzeją, więc decydując się na informatyzację jednocześnie trzeba się zdecydować na ciągłe ich ulepszanie i wymianę. Tak jest i w przypadku ŁASB. Opisane w artykule rozwiązanie jest rozwiązaniem przygotowanym obecnie do zmiany. Nie ze względu na to, że działa niepoprawnie, ale przede wszystkim z powodu zwiększającego się zapotrzebowania użytkowników na nowocześniejsze i wszechstronniejsze usługi, takie jak dostęp do systemu przez sieci komórkowe, czy portale społecznościowe. Z drugiej strony postęp w warstwach systemu niewidocznych dla użytkownika umożliwia realizację wielu funkcji systemu i podniesienie jego elastyczności technologicznej i niezawodności przy zastosowaniu mniejszych nakładów.

Opisywane rozwiązanie to system Horizon pracujący w środowisku rozproszonej bazy danych. Z uwagi na terytorialne rozproszenie systemu bibliotecznego jedną z istotnych cech jego funkcjonowania jest niezawodność. Cecha ta jest o tyle ważna, że część bibliotek (sześć z dziesięciu) pracuje z systemem nie mając w swoich zasobach informatycznych ani serwera, ani bazy danych. Codzienna praca odbywa się więc zdalnie na jednym z serwerów konsorcyjnych przy wykorzystaniu rozległej sieci komputerowej. Siecią tą jest Miejska Sieć Komputerowa LODMAN zarządzana również przez Centrum Komputerowe PŁ, a obsługująca całe środowisko naukowe i akademickie

Rys.1 Podłączenie bibliotek ŁASB do Miejskiej Sieci Komputerowej LODMAN w Łodzi.

Łodzi. Jednym z przyjętych kierunków rozbudowy tej sieci było zapewnienie wysokiej jakości łączy w bibliotekach konsorcjum ŁASB. Udało się to osiągnąć i od 2011 roku wszystkie biblioteki ŁASB posiadają światłowodowe podłączenie do sieci. Rys. 1 przedstawia schemat podłączenia bibliotek ŁASB do sieci LODMAN.

Rozproszenie geograficzne bibliotek ŁASB wymusza z jednej strony zapewnienie wysokiej jakości połączeń w zakresie przepustowości i ich niezawodnej pracy, ale z drugiej strony daje możliwość uniezależnienia się od lokalnej infrastruktury informatycznej. Dla biblioteki pracującej zdalnie na wysokowydajnej sieci nie ma znaczenia lokalizacja, w której umiejscowiona jest baza danych. Daje to szansę na wdrożenie lepszych i bardziej niezawodnych rozwiązań w zakresie ICT.

Infrastruktura serwerowa ŁASB przedstawia się następująco:

- PŁ (Sun-Solaris) serwer wspólny DB1 5 baz: CBMM, PŁ, PWSFTT, WSD + test
- UMed (Sun-Solaris) serwer wspólny DB3 5 baz: ASP, AMUZ, IMP, UMed + test
- UŁ (Windows server - MS SQL) 2 bazy własne UŁ
- WiMBP (Windows server – MS QSL) 2 bazy własne WiMBP
- CK PŁ (Sun-Solaris, Windows server) serwer wspólny zapasowy: Zapasy, Webpac.

Elementami decydującymi o niezawodności funkcjonowania systemu są: wysokie bezpieczeństwo danych oraz pewny dostęp do zasobów z każdej biblioteki. Przy projektowaniu procedur eksploatacji systemu brane były pod uwagę wymagania bibliotek. W ich ocenie istotniejszym czynnikiem decydującym o przydatności systemu od szybkości odtworzenia danych jest gwarancja ich integralności oraz zminimalizowany za-

kres ewentualnie utraconych danych. Ponieważ w posiadanej wersji bazy danych i systemu nie można zagwarantować pełnego odtworzenia danych po ewentualnej awarii, staraliśmy się minimalizować ryzyko wystąpienia tej awarii, a jednocześnie zapewnić odpowiednią częstotliwość wykonywania backupów danych. Jednak ze względu na konieczną optymalizację tych procedur przyjęliśmy zróżnicowane wymagania czasowe dotyczące zapewnienia odtworzenia danych. Dla bibliotek, w których realizowane jest wypożyczanie przy użyciu systemu, czas, z którego mogą być utracone dane w szczytowym okresie roku akademickiego (październik) zmniejszony jest nawet do 10 minut. W innych okresach pracy, a także dla innych bibliotek czas ten wynosi nawet 12 godzin. Częstotliwość wykonywania backupów dziennika transakcji wynosi dla:

- bazy PŁ, UMed: 15 minut (październik 10 minut)
- baza: ASP 0,5 godziny
- bazy: PWSFTT, AMuz co 2 godziny
- bazy: IMP, CBMM, WSD raz w ciągu dnia.

Przyjęcie takiego zróżnicowania czasowego związane jest wysoką czasochłonnością odtworzenia danych po awarii. Zrozumiałe jest, że kopiowanie danych z częstotliwością 10 minut nie może obejmować pełnej kopii bazy. Odtworzenie stanu bazy odbywa się przy użyciu zapisywanych z zadaną częstotliwością dzienników transakcji. Testy odtworzeniowe wykazały, że sam proces odzyskania danych jest bardzo czasochłonny. Dzieje się tak ze względu na konieczność sekwencyjnego odtworzenia transakcji na bazie danych ze wszystkich dzienników transakcji zapisywanych od ostatniego (nocnego) pełnego backupu. W skrajnej sytuacji, w której awaria wystąpiłaby pod koniec dnia, do wykonania byłoby kilkadziesiąt procedur odtworzenia danych z kolejnych dzienników transakcji. Dlatego oprócz samego zabezpieczenia kopii danych zwracamy również uwagę na niezawodność działania systemu. Na serwerach zrealizowane są mechanizmy tzw. mirroringu danych zapewniającego zapis wszystkich danych jednocześnie na dwa niezależne dyski. W razie awarii jednego z tych dysków system może pracować na drugim z nich. Tego typu awarie dysków w historii ŁASB zdarzyły się kilka razy, ale nie były zauważone przez użytkowników, gdyż właśnie ze względu na zastosowane zabezpieczenia, nie spowodowały przerwy w pracy systemu.

Niezawodność systemu podnosi również możliwość szybkiego przeniesienia baz na jeden z trzech serwerów wspólnych. Każdy z 3 serwerów jest w stanie obsłużyć wszystkie bazy wspólne. Odbija się to oczywiście nieco na wydajności pracy systemu, ale jej nie uniemożliwia. Z możliwości tej korzystaliśmy na szczęście w większości przypadków tylko przy planowych i koniecznych rekonfiguracjach poszczególnych serwerów. Raz tylko awaria serwera zmusiła nas do zastosowania tej procedury w trybie „produkcyjnym".

Mówiąc o niezawodności przyjmowanych rozwiązań trzeba mieć na względzie możliwość jej zmierzenia. Od lat w ŁASB rejestrujemy wszystkie incydenty w pracy

sieci i serwerów. Mierzymy łączny czas niedostępności usługi systemu bibliotecznego w dwóch obszarach: niedostępność systemu dla bibliotek w ich godzinach pracy (godziny robocze) oraz niedostępność usług systemu dla użytkownika (całkowity czas dobowy). W efekcie opisanych działań osiągnięto następującą dostępność usług:

	łączny czas niedostępności serwera DB1	łączny czas niedostępności serwera DB1 w dni robocze	łączny czas niedostępności serwera DB3	łączny czas niedostępności serwera DB3 w dni robocze
2010	16 h 5 min	6 h 49 min	17 h 20 min	5 h 4 min
2011	25 h 41 min	1 h 40 min	4 h 5 min	2 h 58 min

Szczegółowa analiza występujących przypadków pokazała, że zdecydowana większość niedostępności była spowodowanych awariami energetycznymi lub planowanymi pracami energetycznymi. Jest to cały czas mało doceniany czynnik znacząco wpływający na dostępność usług teleinformatycznych, a przecież z punktu widzenia użytkownika systemu nie ma znaczenia dlaczego nie może skorzystać z usługi.

Innym, pochodnym sposobem określania niezawodności usług jest określenie czasu dostępności usługi w wartościach procentowych. Dostawcy usług ICT gwarantując wysoki poziom świadczonych przez siebie usług określają go jako element tzw. SLA (Service Level Agreement). W przypadku usług ŁASB parametr ten kształtuje się następująco:

	DB1 wszystkie dni	DB1 dni robocze	DB3 wszystkie dni	DB3 dni robocze
2009	99,77 %	99.95 %	99,84 %	99,99 %
2010	99,82 %	99,89 %	99,81 %	99,92 %
2011	99,71 %	99,97 %	99,95 %	99,95 %

Powodem do naszej radości i dumy jest wynik na poziomie 99,9 % dostępności usługi w godzinach pracy na przestrzeni 3 lat.

Inną miarą wdrożenia technologii ICT może też być zakres ich wykorzystania przez użytkowników. Dla zobrazowania tego zagadnienia posłużymy się przykładem zapytań do sieciowego interfejsu systemu Horizon – WebPAC.

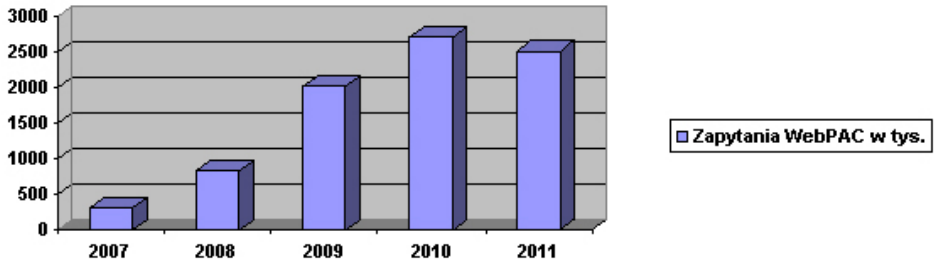

Rys.2. Wykres liczby zapytań do sieciowego interfejsu systemu bibliotecznego ŁASB.

Z wykresu widać wyraźnie gwałtownie wzrastające wykorzystanie tego mechanizmu przez użytkowników w latach 2007-2010 oraz jego minimalny spadek w następnym roku. Wzrost liczby zapytań łatwo wytłumaczyć ogólnym wzrostem wykorzystania usług ICT w naszym życiu. Natomiast spadek, czy stabilizację roku 2011 można przypisać nasyceniu się tej wielkości dla usługi i grupy jej użytkowników. Jest to, wbrew pozorom, konkluzja bardzo budująca, gdyż oznacza, że wszyscy użytkownicy, którzy mogą i chcą skorzystać z usługi – robią to. A przecież w końcu o to nam chodzi.

Rys.3. Główna strona Komputerowego Katalogu Kartkowego ŁASB kkk.biblioteki.lodz.pl.

Rys.4. Strona wyników wyszukiwana Komputerowego Katalogu Kartkowego ŁASB.

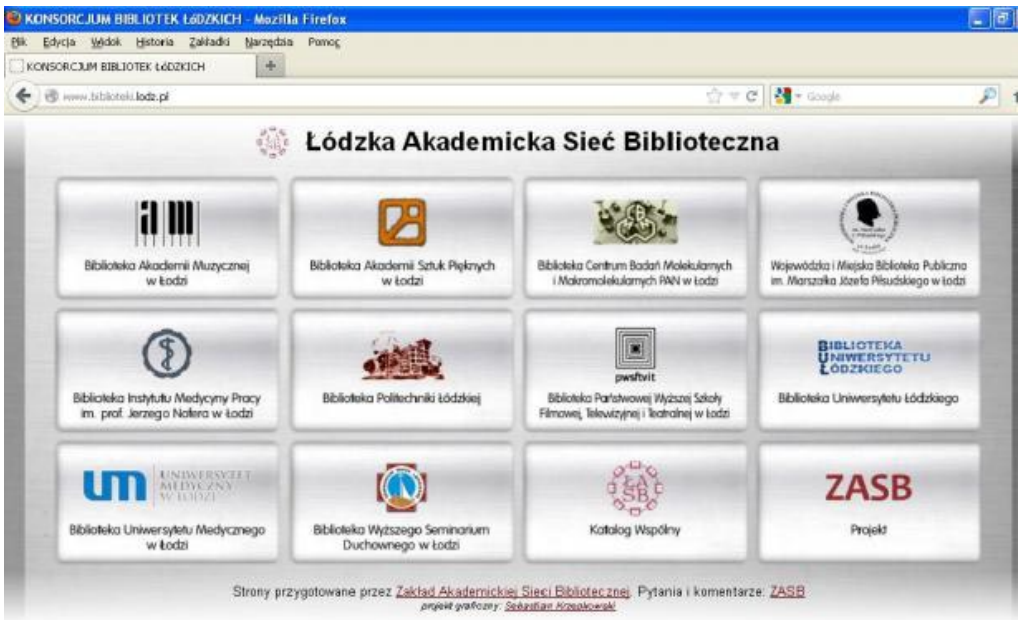

Rys.6. Nowa witryna Łódzkiej Akademickiej Sieci Bibliotecznej biblioteki.lodz.pl.

Inaczej wygląda sprawa z dużo nowszą usługą ICT ŁASB – Komputerowym Katalogiem Kartkowym. Jest to usługa, której wykorzystanie przeszło oczekiwania twórców, a było również zaskoczeniem dla bibliotekarzy. Nikt nie spodziewał się, że proste skany kart katalogowych z tradycyjnych szufladek bibliotecznych będą cieszyły się taką popularnością wśród użytkowników sieci Internet. Kilka lat temu zdecydowaliśmy o prostym zdigitalizowaniu kart katalogowych tych pozycji, których nie ma jeszcze w systemie bibliotecznym. Miała to być prosta „proteza", dzięki której czytelnik nie musiałby przychodzić do biblioteki w celu przejrzenia szufladek. Z założenia katalog miał z czasem wymrzeć razem z elektronicznym skatalogowaniem całego zasobu bibliotek. Okazało się jednak, że katalog KKK cieszy się ogromnym powodzeniem, a biblioteki umieszczają w nim kolejne swoje katalogi. W chwili obecnej KKK udostępnia 33 katalogi 9 bibliotek zawierające ponad 1.230 000 skanów kart katalogowych. Wykorzystanie usługi pokazuje rys.5.

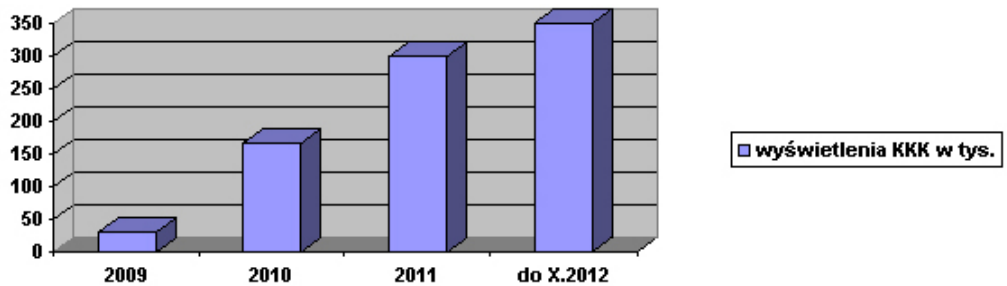

Rys.5. Wykres liczby wyświetleń Komputerowego Katalogu Kartkowego ŁASB.

Jak widać z wykresu wykorzystanie usługi KKK jeszcze nie osiągnęło stanu swojego nasycenia i nadal ma tendencje wzrostowe. Oczywiście można się spodziewać, że podobnie jak w przypadku WebPACa w którymś momencie nasyci się.

Ostatnio uruchomianą w ŁASB usługą ICT jest Regionalna Biblioteka Cyfrowa CYBRA. W odróżnieniu od systemu katalogowego Horizon, czy KKK, CYBRA prezentuje pełnotekstowo i graficznie zasoby naszych bibliotek. Idea biblioteki cyfrowej nie jest, oczywiście, nowa, a przed CYBRĄ w Polsce istniało już kilkadziesiąt innych bibliotek cyfrowych. Natomiast niewątpliwie jest to usługa, przed którą stoją największe perspektywy rozwoju. Jednak tworzenie zasobu dla tej usługi wymaga dużego nakładu czasu pracy, dobrze wyposażonego warsztatu pracy oraz precyzyjnie określonego i właściwego statusu prawnego dzieła, pozwalającego na jego pełnotekstową publikację. To wszystko sprawia, że rozwój bibliotek cyfrowych nie jest tak dynamiczny jakby można było się spodziewać w dzisiejszych czasach, czy jakby oczekiwali tego jej użytkownicy. Tym nie mniej jest to usługa, która na pewno będzie się rozwijać.

Jedną z pierwszych uwag tego artykułu było spostrzeżenie, że usługi ICT bardzo szybko się starzeją i aby mieć zadowolonych użytkowników muszą się zmieniać. Tak jest z usługami w ŁASB. W roku 2012 dokonaliśmy wymiany głównego systemu katalogowego Horizon na jego następcę Symphony. Z punktu widzenia zastosowanych technologii, niezawodności pracy, zabezpieczenia danych jest to ogromny krok w przód. Stosowane dotąd procedury zabezpieczenia danych, czy ich backupu nie znajdą zastosowania w nowym systemie. Stoi teraz przed nami zadanie stawienia czoła nowym wyzwaniami, nowym funkcjonalnościom, ale również nowym zagrożeniom jakie niesie ze sobą każda zmiana, w zakresie ICT zwłaszcza.

Bibliografia

Umowa o współpracy uczelni i placówek naukowych Łodzi przy eksploatacji międzyuczelnianego systemu automatyzacji bibliotek akademickich z dnia 15 marca 1999 roku

Szefliński Piotr: "Information and Communications Technology in UK Schools" March 1997 - http://web.archive.org/web/20070104225121/http://rubble.ultralab.anglia.ac.uk/stevenson/ICT.pdf Materiały Centrum Komputerowego Politechniki Łódzkiej (2011)

Szefliński Piotr „Technologie ICT w Łódzkiej Akademickiej Sieci Bibliotecznej" - materiały konferencyjne Seminarium rocznicowego Centrum Komputerowego Politechniki Łódzkiej (24.02.2012)

Szefliński Piotr: Sprawozdania z działalności Zakładu Akademickiej Sieci Bibliotecznej 1999-2010

Szefliński Piotr, Feret Błażej: „Łódzka Akademicka Sieć Komputerowa" – materiały na Konferencję Rektorów Łódzkich Uczelni Publicznych" (16.11.2011)

Szefliński Piotr, Feret Błażej: „Łódzka Akademicka Sieć Komputerowa" – materiały na Konferencję Rektorów Łódzkich Uczelni Publicznych" (07.11.2012)

kkk.biblioteki.lodz.pl

www.biblioteki.lodz.pl

Mgr Anna Wałek
Wrocław - PWr. i UWr.

OPEN ACCESS W NAUKACH BIOMEDYCZNYCH

Abstract

Open Access (OA) Movement is the name of a social movement whose goal is to minimize the barriers to the dissemination of research results as well as more efficient use of investment in science. Its history dates back to the sixties of the twentieth century, but there has been a significant development in the nineties with the advent of the so-called "digital age".

The article discusses some of the OA tools for biomedical sciences, such as OA journals, open repositories and databases of open journals and repositories.

It describes some of the documents and statements in support of open access to scientific resources, co-created by the medical research community.

It also draws attention to the recommendation of national governments and the European Commission for the provision of scientific work in open access.

Streszczenie

Open Access (OA) Movement to nazwa ruchu społecznego, którego celem jest zminimalizowanie przeszkód w upowszechnianiu wyników badań naukowych, a także bardziej efektywne wykorzystywanie nakładów na naukę. Jego historia sięga lat sześćdziesiątych XX wieku, kiedy pojawiły się pierwsze formy sieci rozległych, ale zasadniczy rozwój nastąpił w latach dziewięćdziesiątych wraz z nadejściem tzw. ery cyfrowej. Pojawiła się wówczas koncepcja autoarchiwizacji, standardem stały się również czasopisma Open Access.

W artykule omówiono wybrane narzędzia typu OA dla nauk biomedycznych, takie jak czasopisma OA, otwarte repozytoria, a także bazy czasopism i repozytoriów. Opisano wybrane dokumenty i deklaracje popierające otwarty dostęp do zasobów nauki, do których powstania przyczyniło się środowisko naukowe reprezentujące nauki medyczne. Zwrócono również uwagę na zalecenia rządów państw oraz Komisji Europejskiej dotyczące udostępniania twórczości naukowej w otwartym dostępie.

Open Access (OA) oznacza swobodne i nieograniczone udostępnianie publikacji naukowych w Internecie. Wśród wielu deklaracji, dokumentów oraz stanowisk opisujących i popierających inicjatywę OA najważniejszymi są: *Budapest Open Access Ini-*

tiative[1]*, Bethesda Statement*[2] i *Berlin Declaration*[3] (tzw. BBB). Dokumenty te stanowią podstawę teoretyczną ruchu OA, ustalają jego istotę oraz kierunki rozwoju. W tych trzech kluczowych deklaracjach określono dwie strategie realizacji założeń OA: „złotą drogę OA", czyli publikowanie prac w otwartych czasopismach naukowych oraz „zieloną drogę OA", czyli archiwizowanie utworów w otwartych repozytoriach.

Idea OA intensywnie rozwija się od lat dziewięćdziesiątych XX wieku, ale sama koncepcja udostępniania publikacji naukowych w otwartym dostępie jest znacznie wcześniejsza i wywodzi się z otwartych archiwów elektronicznych dokumentów (tzw. e-printów), zwanych Open Archives. Inicjatywy te sięgają lat sześćdziesiątych XX wieku. Miały za zadanie przyspieszyć przepływ informacji, zwłaszcza w naukach ścisłych. Tworzone były początkowo w USA i Europie Zachodniej.

Upowszechnianiu się założeń OA towarzyszyły wydarzenia inicjowane przez naukowców, instytucje naukowe, biblioteki oraz różnego typu organizacje, zarówno lokalne jak i międzynarodowe. Wszystkie te środowiska zabiegały o to, aby usprawnić komunikację naukową, a także przeciwdziałać skutkom tzw. „kryzysu czasopiśmienniczego", objawiającego się dynamicznym wzrostem cen prenumeraty czasopism naukowych, zwłaszcza w wersji elektronicznej.

Jedną z dziedzin, w której założenia OA były podejmowane najwcześniej, była medycyna i jej nauki pokrewne (nauki o zdrowiu). Przedstawiciele nauk medycznych uczestniczyli w dyskusjach nad kształtem komunikacji naukowej wykorzystującej model OA, a biblioteki, stowarzyszenia i instytucje medyczne były sygnatariuszami deklaracji popierających otwarty dostęp do nauki, tworzyły odpowiednie zalecenia dotyczące jego wdrożenia oraz infrastrukturę.

Jednym z pierwszych dokumentów popierających otwarty dostęp do publikacji naukowych były wytyczne, znane jako *Bermuda Principles*. 28 lutego 1996 r. uczestnicy International Strategy Meeting on Human Genome Sequencing (Międzynarodowe spotkanie strategiczne na temat sekwencjonowania ludzkiego genomu) w wydanej przez siebie deklaracji przedstawili postulat, aby ludzkie sekwencje genetyczne, wygenerowane przez centra powołane do badań nad genomem, były dostępne w domenie publicznej. The U.S. National Human Genome Research Institute (NHGRI – Narodowy instytut badawczy ludzkiego genomu) przyjął wytyczne z Bermuda do prowadzonych przez siebie badań w kwietniu 1996 r.

W roku 1998 ogłoszona została *Declaration of San José. Towards the Virtual Health*

[1] *Budapest Open Access Initiative* [online], [dostęp: 10.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.soros.org/openaccess/read>

[2] *Bethesda Statement on Open Access Publishing* [online], [dostęp: 10.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm>

[3] *Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities* [online], [dostęp: 10.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://oa.mpg.de/lang/en-uk/berlin-prozess/berliner-erklarung/>

Library (*Deklaracja z San José)*. Delegaci Latin American and Caribbean System on Health Sciences Information (System informacji z zakresu nauk o zdrowiu w Ameryce Łacińskiej i Karaibach) reprezentujący kraje Ameryki Łacińskiej na czwartym kongresie nauk medycznych (*IV Pan American Congress on Health Sciences Information*) w San José na Kostaryce, podpisali deklarację, w której m.in. zobowiązali się stworzyć „Wirtualną Bibliotekę Zdrowia", jako narzędzie zapewniające łatwy dostęp do informacji z zakresu ochrony zdrowia i czynnik wzmacniający systemy opieki zdrowotnej w regionie[4].

Krokiem milowym w rozwoju inicjatywy OA był *Open Letter to Scientific Publishers* (*List otwarty do wydawców naukowych*)[5] wystosowany w 2001 r. przez naukowców, nawołujący do utworzenia publicznie dostępnej biblioteki internetowej, w której znalazłyby się publikacje z zakresu medycyny i nauk pokrewnych. Sygnatariuszami listu było 34 tysiące naukowców z całego świata, którzy jednocześnie zobowiązali się, iż nie będą publikować ani recenzować artykułów dla czasopism odrzucających model OA. Publiczna internetowa biblioteka udostępniająca publikacje m.in. z zakresu nauk biomedycznych miała zwiększyć dostępność i użyteczność literatury naukowej, a także zwiększyć integrację różnych ośrodków badawczych. Sygnatariusze wzywali wydawców do wolnego udostępniania archiwalnych artykułów i wyników badań, które powinny zostać udostępnione powszechnie po upływie rozsądnego okresu karencji (zaproponowano sześć miesięcy). W ten sposób doszło do utworzenia Public Library of Science (PLoS), organizacji non-profit, która początkowo tylko promowała i wspierała ideę OA, a następnie stała się jednym z wydawców literatury naukowej, rywalizującym z największymi wydawcami komercyjnymi[6].

Początkowo OA opierał się na inicjatywach oddolnych, z czasem jednak idea otwartości w nauce zaczęła trafiać do świadomości rządów państw, organizacji międzynarodowych oraz Unii Europejskiej, zyskując odzwierciedlenie w ustawodawstwie, politykach finansowania nauki oraz procedurach rozliczania grantów badawczych.

Przykładowo, w 2006 r. Komisja Europejska zaleciła, aby publikacje naukowe finansowane z pieniędzy unijnych były dostępne w archiwach OA. Zaś w sierpniu 2008

[4] *Declaration of San José. Towards the Virtual Health Library.* VI Meeting of Latin American and Caribbean System on Health Sciences Information, IV Pan American Congress on Health Sciences Information, San José, Costa Rica, 24-27 March 1998 [online], [dostęp: 02.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://regional.bvsalud.org/bvs/por/ideclar.htm>

[5] *Public Library of Science: Read the Open Letter* [online], [dostęp: 23.10.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.plos.org/about/letter.html>

[6] *Public Library of Science, Read the Open Letter* [online], [dostęp: 10.10.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.plos.org/about/letter.html>

r. uruchomiła pilotażowy program OA w ramach 7 Programu Ramowego (7PR)[7]. Beneficjenci otrzymujący dofinansowanie w siedmiu obszarach (m.in. energia, zdrowie, nauki humanistyczne i społeczne), zobowiązani zostali do publikowania wyników badań w otwartych repozytoriach, najpóźniej po upływie 6 lub 12 miesięcy od daty zakończenia badań, w zależności od reprezentowanej przez siebie dziedziny[8]. W dokumencie *Open Access Pilot in 7FP* Komisja Europejska wskazuje, że publikowanie wyników badań w wolnym dostępie nie tylko zwiększa widoczność prac naukowych, co wpływa na wzrost cytowalności publikacji i ich oddziaływania na naukę, ale również zmniejsza prawdopodobieństwo dublowania badań, co ma znaczenie ekonomiczne.

W lipcu 2012 r. Komisja Europejska opublikowała komunikat i rekomendacje w sprawie wolnego dostępu do zasobów wiedzy. W dokumencie tym stwierdza, że darmowy dostęp do zasobów nauki finansowanych przez UE ułatwi naukowcom i przedsiębiorcom korzystanie z wyników badań finansowanych ze środków publicznych oraz będzie miał wpływ na zwiększenie możliwości innowacyjnych Europy. Komunikat określa cele polityki otwartego dostępu do badań finansowanych przez Komisję Europejską w perspektywie planowania programu Horyzont 2020[9]. Towarzyszące mu zalecenie dla państw członkowskich UE zawiera pełną strategię polityki w zakresie poprawy dostępu do informacji na temat wyników badań naukowych i ich ochrony[10]. Wyniki badań finansowanych w ramach programu Horyzont 2020 mają być dostępne poprzez publikowanie w czasopismach OA lub archiwizowanie w otwartych repozytoriach. W rezultacie wprowadzenia tej polityki, do roku 2016 wyniki 60% badań naukowych finansowanych ze środków publicznych mają być udostępnione OA[11].

Czasopisma otwarte

Zgodnie z założeniami „złotej drogi OA" autor może udostępniać artykuł nauko-

[7] 7PR – Siódmy Program Ramowy (Seventh Framework Programme – 7FP) – program grantowy Unii Europejskiej mający na celu wspieranie prac badawczo-rozwojowych obejmujących prawie wszystkie dziedziny naukowe ; Więcej informacji na stronie: *Podstawy 7PR - Cele i budżet*. Krajowy Punkt Kontaktowy Programów Badawczych Unii Europejskiej, Instytut Podstawowych Problemów Techniki PAN [online], [dostęp: 22.10.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.kpk.gov.pl/7pr/podstawy/cele_i_budzet.html>.

[8] *Open Access Pilot in 7FP* [online], [dostęp: 22.10.2012]. Dostępny w World Wide Web: <ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/docs/open-access-pilot_en.pdf>

[9] 21 czerwca 2011 r. ogłoszono kolejny europejski program dotyczący finansowania badań i innowacji, który rozpocznie się 1 stycznia 2014 r. – „Horizon 2020 - the Framework Programme for Research and Innovation"

[10] *Dane naukowe: otwarty dostęp do wyników badań przyczyni się do zwiększenia potencjału innowacyjnego Europy* (Reference: IP/12/790 Date: 17/07/2012) [online], [dostęp: 22.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/790&format=HTML&aged=0&language=PL&guiLanguage=en>

[11] Tamże

wy od razu w otwartym dostępie, wybierając czasopisma reprezentujące odpowiednią strategię publikowania. Jest wiele modeli tego typu periodyków, w zależności np. od sposobu finansowania, czy zasad dostępu (wyróżniamy m.in.: OA pełny, opóźniony, częściowy, krótkoterminowy, do wybranych treści)[12]. Ogólnie jednak o czasopismach OA mówimy wówczas, gdy ich treść dostępna jest powszechnie w Internecie i nie wymaga od użytkownika końcowego poniesienia kosztów dostępu.

Najbardziej znane oficyny wydawnicze, specjalizujące się w publikowaniu czasopism OA, reprezentują właśnie nauki biomedyczne. Ponadto wielu wydawców udostępniających swoje czasopisma w subskrypcji wprowadza OA do wybranych tytułów lub artykułów[13].

Wspomniany wyżej PLoS wydaje obecnie siedem czasopism naukowych: „PLOS ONE", „PLOS Biology", „PLOS Medicine", „PLOS Computational Biology", „PLOS Genetics", „PLOS Pathogens", „PLOS Neglected Tropical Diseases", wysoko notowanych na listach rankingowych czasopism z najwyższym wskaźnikiem Impact Factor (Journal Citation Reports)[14].

Konkurencyjna dla PLoS firma BioMed Central jest wydawcą 220 recenzowanych otwartych czasopism STM (Science, Technology and Medicine). Oferta tytułów obejmuje m.in. wszystkie dziedziny biologii i medycyny, jak również czasopisma specjalistyczne, poświęcone wąskim zagadnieniom. Każdy z tytułów jest dostępny OA na wolnych licencjach Creative Commons, które zezwalają m.in. na dalsze rozpowszechnianie artykułów.

Ponieważ tytułów czasopism otwartych jest bardzo wiele, zarówno tych od razu ukazujących się OA, jak i tych, które udostępniają w otwartym dostępie wyłącznie numery archiwalne (opóźniony OA), powstały bazy agregujące metadane dotyczące czasopism i skierowujące do ich pełnych tekstów.

Directory of Open Access Journals (DOAJ)[15] jest serwisem prowadzonym przez Lund University Libraries. W serwisie tym gromadzone są informacje na temat pełnotekstowych czasopism OA oraz odnośniki do ich treści. Według stanu z 24 listopada 2012 r. w bazie DOAJ było zarejestrowanych 933595 artykułów z 8384 czasopism OA, w tym 4140 czasopism dawało możliwość pełnotekstowego wyszukiwania na poziomie artykułów. Jest to serwis wielojęzyczny, rejestrujący czasopisma ze 121 krajów. Według stanu z 25 listopada 2012 r. nauki biologiczne i medyczne (Biology and Life

[12] Zob. Barbara Szczepańska: Czasopisma Open Access. Relacja wydawca-autor-czytelnik. *Prz. Bibli.* 2008 R. 76 z. 2 s. 241-244

[13] Jest to tzw. „hybrydowy OA". Zob. też: Anna Wałek: Finansowanie Open Access, *Zagadnienia Informacji Naukowej* 2010 nr 2 s. 77-84

[14] Np. w kategorii „Biologia": „PLOS Biology" IF=11,452 (pierwsze miejsce w rankingu dla tej dziedziny), „PLOS ONE" IF=4,537 (XII miejsce); w kategorii „Medycyna" (Medicine, General&Internal): „PLOS Medicine" IF=16,269 (V miejsce)

[15] Adres projektu: http://www.doaj.org/

Sciences, Health Sciences) reprezentowało w serwisie DOAJ ponad 1240 otwartych czasopism, publikowanych przez różnych wydawców.

DOAJ jest najbardziej znaną bazą czasopism OA, ale w sieci funkcjonuje ich znacznie więcej. Są to projekty zarówno instytucji naukowych, bibliotek, wydawców, jak i środowisk specjalistycznych. Wśród najważniejszych tego typu baz należy wymienić: Elektronische Zeitschriftenbibliothek EZB[16], Free Medical Journals. Promoting free access to medical journals[17], Nottingham Trent University List of Free E-Journals[18], Genamics JournalSeek[19], J-STAGE[20], Highwire Free Online Full-text Articles[21], SciELO[22]. Każda z nich ma inny charakter i zasięg, jednakże są tworzone w tym samym celu – aby umożliwić użytkownikom łatwiejsze dotarcie do rozproszonych zasobów.

Otwarte repozytoria

Autorzy publikujący w czasopismach tradycyjnych, dostępnych w płatnej subskrypcji, również mogą wspierać inicjatywę OA, poprzez realizowanie „zielonej drogi OA". Polega ona na udostępnianiu materiałów naukowych, dydaktycznych lub badawczych w otwartych repozytoriach. Przykładowo, artykuł opublikowany w czasopiśmie o dostępie ograniczonym może być jednocześnie zarchiwizowany w instytucjonalnym lub dziedzinowym repozytorium jako preprint (przed recenzją) lub postprint (po recenzji). Wówczas jednak autorzy powinni znać politykę wydawcy względem OA, czyli jego stosunek do działalności autora na polu autoarchiwizacji. Na mocy umowy wydawniczej autorzy często przenoszą swoje majątkowe prawa autorskie na wydawcę, pozbawiając się w ten sposób możliwości dalszego dysponowania utworem. Wówczas aby udostępnić artykuł w otwartym repozytorium, muszą uzyskać zgodę wydawcy.

Aby umożliwić autorom artykułów naukowych, publikowanych w komercyjnych wydawnictwach, odszukanie informacji na temat tego, czy wydawca zgadza się, aby artykuł został zarchiwizowany w repozytorium, bez konieczności każdorazowego pytania o zgodę, powstał projekt SHERPA/RoMEO[23]. Jest on bazą rejestrującą 1178 światowych wydawców czasopism naukowych, których pogrupowano w cztery kategorie oznaczone odpowiednimi kolorami:

-Kolor zielony oznacza, że autor może archiwizować w repozytoriach zarówno preprinty, jak i postprinty. Taką politykę stosuje ok. 28% wydawców (325), m.in. BioMed Central, Brill Academic Publishers, Cambridge University Press,

[16] Adres projektu: http://rzblx1.uni-regensburg.de/ezeit/
[17] Adres projektu: http://www.freemedicaljournals.com/fmj/ABOUT.HTM
[18] Adres projektu: http://sfx.ntu.ac.uk/sfxlcl3/az
[19] Adres projektu: http://journalseek.net/
[20] Adres projektu: https://www.jstage.jst.go.jp/browse/
[21] Adres projektu: http://highwire.stanford.edu/lists/freeart.dtl
[22] Adres projektu: http://www.scielo.org/php/index.php
[23] Adres projektu: http://www.sherpa.ac.uk/romeo/

Elsevier, Emerald, Hindawi Publishing Corporation, PLoS, Springer Verlag;
- Kolor niebieski oznacza, że wydawca zgadza się na archiwizowanie przez autorów recenzowanych postprintów. Politykę taką deklaruje ok. 32% wydawców (374), w tym m.in.: Global Science Books, Manchester University Press, Thomson Reuters (Professional);
- Żółtym kolorem oznaczeni się wydawcy, którzy zezwalają autorom na autoarchiwizowanie w repozytoriach wyłącznie nierecenzowanych preprintów. Wśród 93 wydawców stosujących taką politykę, znajdują się m.in. Bentham Science Publishers, Blackwell Publishing, Nature Publishing Group, Walter de Gruyter i Wiley-Blackwell;
- Ostatnią grupę stanowią wydawcy oznaczeni kolorem białym. Jest ich obecnie 386 (35%). Oznacza to, że wydawca formalnie nie zgadza się na żadną formę autoarchiwizacji[24].

Wśród wszystkich zarejestrowanych wydawców, aż 68% zezwala autorom na jakąś formę autoarchiwizacji. Wielu z pozostałych również zgodziłoby się na zarchiwizowanie artykułu w odpowiedzi na indywidualną prośbę autora.

Największym repozytorium dziedzinowym z zakresu nauk biomedycznych jest PubMed Central (PMC), tworzone od 2000 r. przez National Library of Medicine (NLM) U.S. National Institutes of Health (NIH) (Narodową Bibliotekę Medyczną Narodowych Instytutów Zdrowia Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej). Obecnie PMC zawiera opisy ponad 2,5 miliona artykułów, m.in. z bazy Medline i innych sieciowych archiwów oraz czasopism naukowych. Dostęp do wszystkich treści i rekordów w PMC jest bezpłatny. Udział wydawców we współtworzeniu zasobów PMC jest dobrowolny, jednakże muszą oni spełniać pewne określone kryteria formalne i jakościowe, dotyczące zarówno recenzowania treści jak i odpowiednich parametrów plików cyfrowych. Również sami autorzy mogą zgłaszać swoje publikacje do zarchiwizowania w PMC, np. powstałe w wyniku badań finansowanych przez instytucje takie jak Wellcome Trust, Howard Hughes Medical Institute, czy NIH, które wdrożyły politykę OA, jednak muszą to być utwory recenzowane. W przeciwieństwie do wielu innych tego typu archiwów i repozytoriów PMC nie archiwizuje preprintów ani innych dokumentów nierecenzowanych[25].

Wykazy i charakterystyki funkcjonujących w sieci otwartych repozytoriów dostępne są w dedykowanych bazach danych, na których podstawie można określić lokalizację repozytoriów, czas ich powstania, typ oraz zawartość.

[24] Na podstawie: *RoMEO Statistics* [online], [dostęp: 22.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.sherpa.ac.uk/romeo/statistics.php?la=en&fIDnum=|&mode=simple>

[25] *PMC FAQs* [online], [dostęp: 22.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/about/faq/>

Open DOAR (Directory of Open Access Repositories)[26] jest wykazem archiwów cyfrowych z całego świata. Baza ta powstała w 2006 r. na Uniwersytecie Nottingham w Wielkiej Brytanii i Uniwersytecie Lund w Szwecji. Odnotowuje obecnie ponad 2200 repozytoriów[27], w tym 108 repozytoriów w kategorii „Biologia i biochemia" oraz 207 w kategorii „Zdrowie i medycyna", przy czym wiele z nich ma charakter interdyscyplinarny i należy do więcej niż jednej kategorii. Zarejestrowane w Open DOAR repozytoria archiwizują różnorodne zasoby, są to zarówno artykuły naukowe, dysertacje i monografie (np. Repositorio de la Asociación Española de Neuropsiquiatría[28], Universität Bonn Dissertationen und Habilitationen online[29]), preprinty (np. Clinical Medicine NetPrints[30]), jak i materiały edukacyjne, czy pełne kursy e-learningowe (np. JHSPH OpenCourseWare[31] – Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health's OpenCourseWare). Każde z tych repozytoriów może być unikatowym i cennym narzędziem w pracy naukowej oraz przydatnym źródłem dla bibliotek, które powinny uwzględniać zasoby otwarte przy budowaniu własnych kolekcji.

Inne bazy i wykazy otwartych repozytoriów to m.in.: inicjatywa Uniwersytetu Southampton – baza ROAR (Registry of Open Access Repositories)[32], Open Archives Registered Data Providers[33], czy lista repozytoriów dziedzinowych w technologii Wiki – *Disciplinary repositories*[34].

Oprócz typowych repozytoriów OA na gruncie polskim pewne funkcje repozytoriów przejęły biblioteki cyfrowe, w których udostępniane są utwory współczesne[35]. Ich zasoby pozwala przeszukiwać Federacja Bibliotek Cyfrowych[36].

Open Access w Polsce

Inicjatywa OA do Polski dotarła z pewnym opóźnieniem i wciąż nie jest dostatecznie rozpowszechniona. Oprócz nielicznych działań zainicjowanych przez środowiska bibliotekarskie i naukowe, nie ma w naszym kraju żadnej skonkretyzowanej narodowej

[26] Adres projektu: http://www.opendoar.org

[27] Stan na 27.11.2012 r. – 2233 repozytoriów

[28] Adres projektu: http://www.aen.es/index.php?option=com_content&view=article&id=180&Itemid=56

[29] Adres projektu: http://hss.ulb.uni-bonn.de/diss_online/

[30] Adres projektu: http://clinmed.netprints.org/home.dtl

[31] Adres projektu: http://ocw.jhsph.edu/

[32] Adres projektu: http://roar.eprints.org/

[33] Adres projektu: http://www.openarchives.org/Register/BrowseSites

[34] Adres projektu: http://oad.simmons.edu/oadwiki/Disciplinary_repositories

[35] Anna Wałek: *Biblioteka cyfrowa jako typ otwartego repozytorium (na przykładzie Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej.* W: *Otwarte zasoby wiedzy – nowe zadania uczelni i bibliotek w rozwoju komunikacji naukowej. Materiały konferencyjne Kraków-Zakopane, 15-17 czerwca 2011/* pod red. Marka M. Górskiego i Marzeny Marcinek. Kraków 2011 s. 128

[36] Adres projektu: http://fbc.pionier.net.pl/owoc

polityki OA. Brak jest również aktów prawnych, które jednoznacznie opowiadałyby się za otwartym dostępem do polskich zasobów naukowych.

W dniu 26 kwietnia 2007 roku Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP) w imieniu polskiego środowiska akademickiego przyjęła uchwałę w sprawie powszechnego dostępu do publikacji naukowych[37]. Był to wyraz poparcia *Petition for guaranteed public access to publicly-funded research results* (*Petycji w sprawie otwartego dostępu do wyników badań naukowych finansowanych ze środków publicznych*)[38] oraz zaleceń zawartych w dokumencie Komisji Europejskiej *Study on the economic and technical evolution of the scientific publication markets in Europe* (*Studium ekonomicznej i technicznej ewolucji rynków publikacji naukowych w Europie*)[39]. Uchwałę tę podpisał ówczesny Przewodniczący KRASP i Rektor Politechniki Wrocławskiej Tadeusz Luty. Jednakże większość uczelni należących do KRASP nie wydała dotąd stosownych zaleceń wewnątrzuczelnianych, zobowiązujących pracowników do publikowania w modelu OA lub archiwizowania swoich prac w repozytoriach i bibliotekach cyfrowych tworzonych przez uczelniane biblioteki.

Natomiast w styczniu 2008 roku European University Association (EUA – Stowarzyszenie Europejskich Uniwersytetów) reprezentujące 791 uczelni z 46 krajów, w tym również wiele uczelni polskich, przyjęło rekomendację grupy roboczej ds. otwartego dostępu[40], która mówi, że „wszystkie uniwersytety europejskie powinny stworzyć instytucjonalne repozytoria i narzucić wymóg umieszczania w nich wszystkich artykułów z chwilą publikacji. Teksty te powinny stać się wolnodostępne w najkrótszym możliwym czasie"[41]. Spośród polskich członków EUA jedynie Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i jeden z wydziałów Politechniki Wrocławskiej wydały mandaty popierające OA. Natomiast zarządzenia bądź zalecenia w sprawie udostępniania rozpraw doktorskich w wolnym dostępie wydały m.in.: Politechnika Krakowska, Uni-

[37] *Uchwała Zgromadzenia Plenarnego KRASP z dnia 26 kwietnia 2007 r. w sprawie powszechnego dostępu do publikacji naukowych* [online], [dostęp: 18.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.krasp.org.pl/pliki/28349c3ea96fd8f16bf5f3b026678fb9.pdf>

[38] *Petition for guaranteed public access to publicly-funded research results* [online], [dostęp: 18.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ec-petition.eu/>

[39] *Study on the economic and technical evolution of the scientific publication markets in Europe* [online], [dostęp: 18.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://ec.europa.eu/research/science-society/pdf/scientific-publication-study_en.pdf>

[40] *Recommendations from the EUA Working Group on Open Access adopted by the EUA Council on 26th of March 2008* (University of Barcelona, Spain) [online], [dostęp: 30.10.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.eua.be/typo3conf/ext/bzb_securelink/pushFile.php?cuid=2122&file=fileadmin/user_upload/files/Policy_Positions/Recommendations_Open_Access_adopted_by_the_EUA_Council_on_26th_of_March_2008_final.pdf>

[41] *Instytucjonalne inicjatywy wspierające Open Access* [w:] *Przewodnik po Otwartej Nauce* [online], [dostęp: 18.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://otwartanauka.pl/przewodnik-po-otwartej-nauce/3-instytucjonalne-inicjatywy-wspierajace-open-access/>

wersytet Śląski, Uniwersytet Medyczny w Lublinie i Politechnika Śląska.

Ustawa o dostępności materiałów naukowych w sieci, której projekt w lutym 2011 r. ogłosił polski rząd zakładała, że małe i średnie przedsiębiorstwa będą miały ułatwiony dostęp do wiedzy i innowacji. Zgodnie z komunikatem, który pojawił się na stronie internetowej Kancelarii Premiera, ustawa miała nałożyć „obowiązek wprowadzania do umów grantowych zapisu o publikowaniu wyników badawczych w systemie otwartego dostępu (Open Access)", wprowadzić regulacje dotyczące tworzenia otwartych repozytoriów oraz wdrożenia modelu OA dla czasopism naukowych finansowanych ze środków publicznych[42]. Projekt ten jednak nie został zrealizowany.

Autorzy publikacji naukowych często sceptycznie podchodzą do zamieszczania swoich utworów w otwartym dostępie. Większość obaw i uprzedzeń w stosunku do publikowania OA wynika z niewiedzy. Po pierwsze autorzy nie rozróżniają dwóch odrębnych strategii OA. Jeśli już mają świadomość istnienia otwartych czasopism, zwykle też kojarzą je z niskim prestiżem. Argumentują wówczas, że wolą publikować artykuły w czasopismach zapewniających lepszą punktację i posiadających wyższe wskaźniki cytowań. Z kolei ci, którzy wybierają tradycyjne czasopisma dostępne w subskrypcji, nie zdają sobie sprawy, że mogą wykorzystać „zieloną drogę OA" i udostępniać swoje prace w repozytoriach i bibliotekach cyfrowych.

Otwarte czasopisma i repozytoria nie są też dostatecznie promowane w środowiskach naukowych. Dyskusja związana z ruchem OA, chociaż prowadzona na polskim gruncie od kilku lat, w zasadzie nie wychodzi poza wąskie środowiska, nie jest wystarczająco zaszczepiona w środowisku naukowym, przez co idee dynamicznie rozwijające się na całym świecie, w Polsce znajdują orędowników głównie wśród bibliotekarzy.

Dlatego też to właśnie środowiska bibliotekarzy mają szansę wpływać na rząd i organizacje finansujące naukę, aby idea OA została odpowiednio zrozumiana i zaszczepiona na gruncie polskim. Aby tak się stało, bibliotekarze muszą wykazywać się kompetencjami oraz wiedzą w zakresie zasad i narzędzi OA, budować otwarte repozytoria w celu udostępniania polskich wyników badań naukowych, jak również informować o prawach i możliwościach dotyczących archiwizowania w nich dorobku naukowego.

[42] *Wyniki badań naukowych mają być dostępne za darmo w sieci* [w:] *Serwis Nauka w Polsce – PAP S.A*. [online], [dostęp: 18.11.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.naukawpolsce.pap.pl/palio/html.run?_Instance=cms_naukapl.pap.pl&_PageID=1&s=szablon.depesza&dz=stronaGlowna&dep=380149&lang=PL&_CheckSum=-1820480683>

Mgr Bogumiła Bruc
Łódź - UM

WYKORZYSTANIE NARZĘDZI OPEN ACCESS DO POPULARYZACJI WIEDZY MEDYCZNEJ WŚRÓD PACJENTÓW I ICH RODZIN

Abstract

Civilization diseases tormenting population, plenty of incomprehensible medical terminology are a cause for seeking reliable information by patients and their families. Health care professionals don't have enough time or an unskilful approach to patients to cope with these tasks. Searching the Internet, patients and their families find often unrelated information. Medical libraries using the open access concept have the opportunity to assist people by creating an educational and informative platform where high quality materials written by health care professionals can be placed.

Streszczenie

Choroby cywilizacyjne trapiące społeczeństwo, natłok często niezrozumiałych dla pacjentów i ich rodzin terminologii medycznych są przyczyną poszukiwań wiarygodnych materiałów w zakresie zdrowia. Pracownicy służby zdrowia z braku czasu lub nieumiejętnego podejścia do pacjenta nie potrafią sprostać tym wyzwaniom. Przeszukując Internet pacjenci i ich rodziny natrafiają często na wątpliwej jakości informacje. Biblioteki medyczne wykorzystując koncept open access i narzędzia tego ruchu mają szansę wspomóc zainteresowanych poprzez utworzenie platformy edukacyjno-informacyjnej zamieszczającej kompetentne materiały opracowane przez profesjonalistów.

Potrzeby informacyjne

Zdobywanie i zrozumienie informacji medycznych jest dziś kluczowe w procesie uczestniczenia w systemie zdrowotnym. Badania naukowe konsekwentnie wskazują na związek jaki umiejętność interpretacji informacji medycznych odgrywa w szeroko pojętej strukturze systemu medycznego. Przetłumaczony dosłownie z angielskiego, a przyjęty w języku polskim termin alfabetyzm zdrowotny (ang. health literacy) rozumie się jako umiejętności i kompetencje potrzebne do wyszukania informacji medycznych, ich zrozumienia oraz analizy pod względem wiarygodności i jakości, a także ich wykorzystania do podjęcia świadomych decyzji odnośnie leczenia, zmniejszenia ryzyka utraty zdrowia i poprawienia jakości życia. Osoby z tymi kompetencjami powinny umieć zastosować terminy i wiedzę medyczną w różnych warunkach życio-

wych. Brak takich podstaw wiąże się z niezrozumieniem istotnych informacji na temat zdrowia i niskim poziomem przestrzegania zaleceń lekarskich. Jak podają wyniki badań w USA, prawie połowa dorosłej populacji nie potrafi zrozumieć lub wykorzystać informacji podanych im przez pracowników służby zdrowia. Tego typu problemy dotyczą nie tylko ludzi z niższych grup społecznych, osób z niskim wykształceniem ale mogą dotknąć każdego niezależnie od jego pochodzenia czy poziomu wykształcenia. Poziom wiedzy medycznej wpływa na stan zdrowia człowieka bardziej niż jakikolwiek inny czynnik a w tym edukacja, dochody czy zatrudnienie.

Biorąc pod uwagę poważne choroby, takie jak np. nowotwory, alfabetyzm zdrowotny jest szczególnie istotny a pacjenci z nieadekwatną wiedzą medyczną narażeni są na niezrozumienie diagnoz i procedur medycznych, co może spowolnić przebieg procesu leczenia. To samo dotyczy członków rodzin pacjentów, którzy biorąc aktywny udział nie tylko w komunikacji między pacjentem a pracownikami służby zdrowia lecz także w procesie leczenia swoich bliskich, stają się proaktywnymi poszukiwaczami wiarygodnych informacji medycznych. Wielu pacjentów, u których zdiagnozowano nowotwór jest przytłoczonych złożonością nowej sytuacji i koniecznością podjęcia racjonalnych decyzji. Dlatego też bliskie otoczenie stanowi bardzo ważne źródło zarówno emocjonalnego wsparcia jak i wiedzy medycznej. Ich przeciwieństwem są posiadający świadomość medyczną pacjenci, którzy poprzez wyższy poziom alfabetyzmu zdrowotnego mają poczucie kontroli nad swoim życiem i potrafią zmagać się z niepewnością swojego stanu zdrowia podejmując świadome decyzje dotyczące planu leczenia, a tym samym szybciej powracają do zdrowia.

Pacjenci nieuświadomieni medycznie twierdzą, że lekarze używają słów, których nie rozumieją, mówią za szybko lub za dużo, nie podają wystarczających informacji na temat ich stanu zdrowia oraz nie upewniają się, że właściwie zrozumieli swoje problemy zdrowotne. Prowadzi to do braku zaufania, pesymistycznego nastawienia do sposobu leczenia i niskiej satysfakcji z jakości zaoferowanych usług medycznych.

Ludzie starsi szczególnie doświadczają potrzeb informacyjnych w zakresie zdrowia. Mają wiele zastrzeżeń co do dostępnych informacji oraz sposobu ich wykorzystania a więc jakości i wiarygodności oraz ich natłoku. Zgłaszają problemy ze zrozumieniem złożonego języka medycznego a także brakiem czasu pracowników służby zdrowia w wyjaśnianiu zagadnień zdrowotnych. Ludzie starsi często nie posiadają wystarczających umiejętności aby osobiście takowe informacje zdobyć.

Badania potwierdzają, że pacjenci reprezentujący niższy poziom alfabetyzmu zdrowotnego są tak przytłoczeni diagnozą chorobową, że zadają mniej pytań w porównaniu do osób z wyższą świadomością zdrowotną. Ważnym aspektem jest tu także fakt, że pacjenci i ich rodziny nie orientują się o co lekarzy pytać. Pisze o tym Ina Fourie konstatując, że pasywne zachowanie jest spowodowane brakiem świadomości swoich potrzeb informacyjnych w trakcie leczenia. Różnorodność tych potrzeb według autorki

jest bardzo zróżnicowana począwszy od emocjonalnej do tylko rzeczowej.

Internet jako źródło informacji

Internet jest obecnie największym rynkiem informacyjnym na świecie. Jest to medium masowe, gdzie każdy z dostępem do komputera i sieci może być równolegle autorem, edytorem, czy wydawcą. Brak recenzowania, nadzoru nad przedstawionymi materiałami jest problemem nadrzędnym. Internet może się wydawać morzem bogactwa informacji jednakże w zakresie nauk medycznych zawiera, na tej samej płaszczyźnie, zarówno dobre i złe informacje.

Badania wskazują, że 113 milionów dorosłych Amerykanów codziennie przeszukuje Internet w celu zdobycia informacji na temat problemów zdrowotnych. 75% zaś nie sprawdza źródła ani daty aktualizacji tych danych, a jedynie 1/3 internautów rozmawia z lekarzami o odnalezionych informacjach. Często są to informacje odnalezione przy wykorzystaniu tylko podstawowych umiejętności wyszukiwawczych. Sanjeev Sabharwal pisze, że trzech na czterech pacjentów wykorzystuje Internet do wyszukania informacji ortopedycznych. Jednakże udostępnione materiały nie są odpowiednią lekturą dla przeciętnego człowieka. Przeprowadzone badania ankietowe wskazują, że pacjenci uważają te informacje za zbyt techniczne.

Społeczeństwo domaga się dostępu do informacji na temat problemów medycznych. Dostawcy informacji wychodzą im naprzeciw produkując różnorodne materiały dotyczące zdrowia co powoduje, że literatura przedmiotu znajdująca się w Internecie jest obfita. Nasuwa się tutaj pytanie czy rzeczywiście odnalezione informacje są aktualne i trafne. Jak pisze Juhling McClung, przeprowadzone internetowe wyszukiwania na temat ostrej biegunki u dzieci wyświetliły wiele nie związanych z tym tematem dokumentów. Poza tym często ten sam autor (np. centrum medyczne, sprzedawca zdrowej żywności, itd.) zamieszczali prawie identyczne witryny. Zawierały one, poza nielicznymi różnicami edytorskimi, te same dokumenty. Poza tym, nie podano dat publikacji a wartość merytoryczną wielu odnalezionych rekomendacji autorzy artykułu stawiali pod znakiem zapytania.

W jaki więc sposób można pomóc internautom poszukującym wiarygodnych informacji medycznych?

Open Access jako narzędzie do dostarczenia informacji

Ruch open Access rozprzestrzenia się w świecie naukowym coraz bardziej. Naukowcy i studenci mają dostęp do darmowej oferty specjalistycznych czasopism naukowych. Coraz więcej prac naukowych dostępnych jest szerokiej publiczności internautów z listy „wygooglowanych" tematów. Biblioteki i inne organizacje mogą korzystać z open accessowych oprogramowań. Temat otwartej nauki jest bardzo popularny i pojawiają się coraz to nowe koncepcje wykorzystania jej w praktyce. W 2012 roku odbyła się

w Bydgoszczy interesująca konferencja promująca tę ideę wśród bibliotekarzy i naukowców.

Autorzy strony HLWIKI uważają, że zasady open access powinny być rozszerzone także do obsługi wszystkich pacjentów poszukujących wiarygodnych informacji na tematy problemów zdrowotnych. Niektóre biblioteki szpitalne na świecie starają się współpracować z lekarzami, żeby efektywnie rozpowszechniać informacje dla pacjentów. Bibliotekarze medyczni mogą tym sposobem oszczędzić cenny czas lekarzy zamieszczając informacje na temat zdrowia czy to w formie broszur, zdygitalizowanych plików lub linków do stron internetowych. Przekazywane, według autorów, treści medyczne powinny być napisane prostym, przejrzystym językiem aby mogły być zrozumiałe przez rzesze zainteresowanych pacjentów i ich rodzin.

Akademicka biblioteka medyczna kojarzy się społeczeństwu z obsługą pracowników naukowych i studentów, ewentualnie pracowników szeroko pojętej służby zdrowia w dostarczaniu im materiałów dotyczących najnowszych osiągnięć w naukach biomedycznych. Wykorzystując dostępne open accessowe narzędzia mogłaby przyczynić się do popularyzacji informacji medycznych dla pacjentów i ich rodzin.

Idea Web 2.0 reprezentowana między innymi przez różne serwisy społecznościowe, oferuje bardzo pożyteczne narzędzia do dostarczenia informacji pacjentom i do udoskonalenia ich wiedzy. Wikipedia jest charakterystycznym przykładem tego ruchu. Jest to aplikacja internetowa, która zezwala wielu użytkownikom na niezależne dostarczanie treści kreując je lub edytując. Pozwala na łatwe i efektywne a zarazem mało kosztowne dzielenie się informacjami a także, ułatwia pokonywanie barier lokalnych i czasowych.

Jednym z przykładów jest Clinfowiki (http://www.clinfowiki.org), który jest skrótem od Clinical Informatics Wiki wykorzystujący otwartą platformę opracowaną przez MediaWiki (http://www.mediawiki.org). Program ten zezwala użytkownikom na zamieszczanie treści na stronie, natychmiastowe powiadomienie o poczynionych zmianach, przegląd wszystkich poprzednich wersji danej strony, podgląd w moduł kto i kiedy poczynił modyfikacje. Clinfowiki został utworzony, aby każdy specjalista zainteresowany problemami klinicznymi zarówno ze względów edukacyjnych jak i potrzeby dzielenia się informacjami i treściami, miał do nich dostęp.

Godnym uwagi jest projekt Biblioteki Uniwersytetu Kolumbii Brytyjskiej w Vancuver w Kanadzie – HLWIKI Canada (http://hlwiki.slais.ubc.ca/index.php/Patient_education). Na platformie Wiki, poza treściami dla studentów i bibliotekarzy medycznych została opracowana strona poświęcona edukacji pacjentów. Materiały, które można tam znaleźć zamieścili specjaliści z różnych dziedzin medycznych z całego świata.

Zainteresowani, mogą przeszukiwać stronę poprzez nazwy popularnych dolegliwości, które po kliknięciu na link doprowadzą ich do alfabetycznej listy chorób na ten temat.

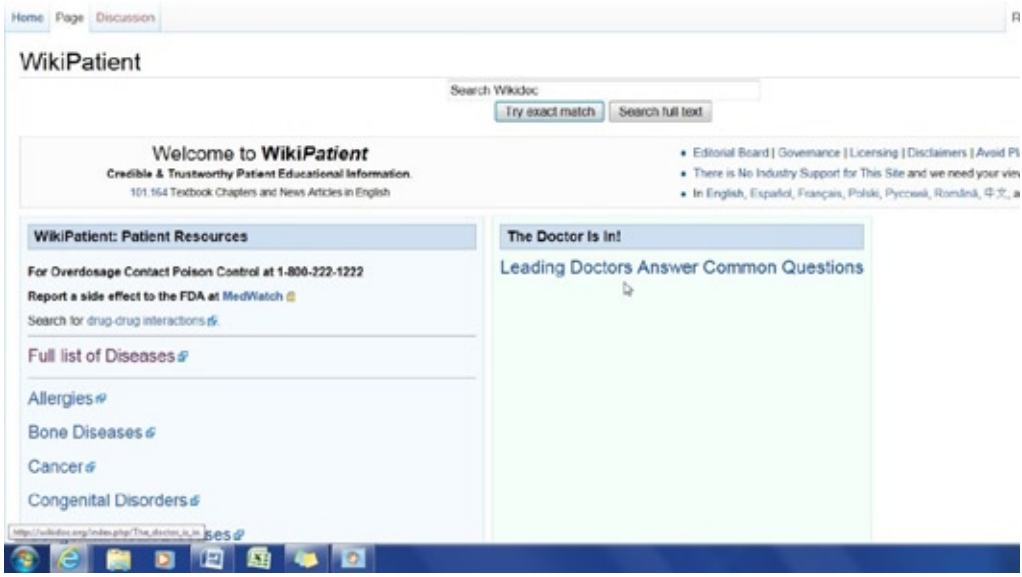

Link *Full list of Diseases* przeniesie nas do alfabetycznej listy chorób o których przygotowano materiały.

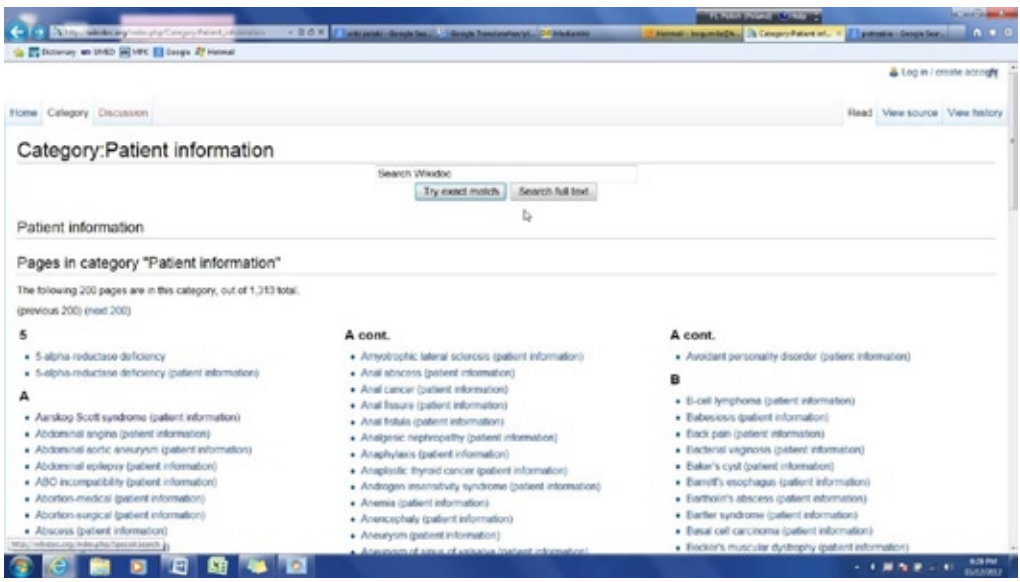

Po wybraniu nazwy choroby, pacjent ma możliwość przeczytania informacji na jej temat.

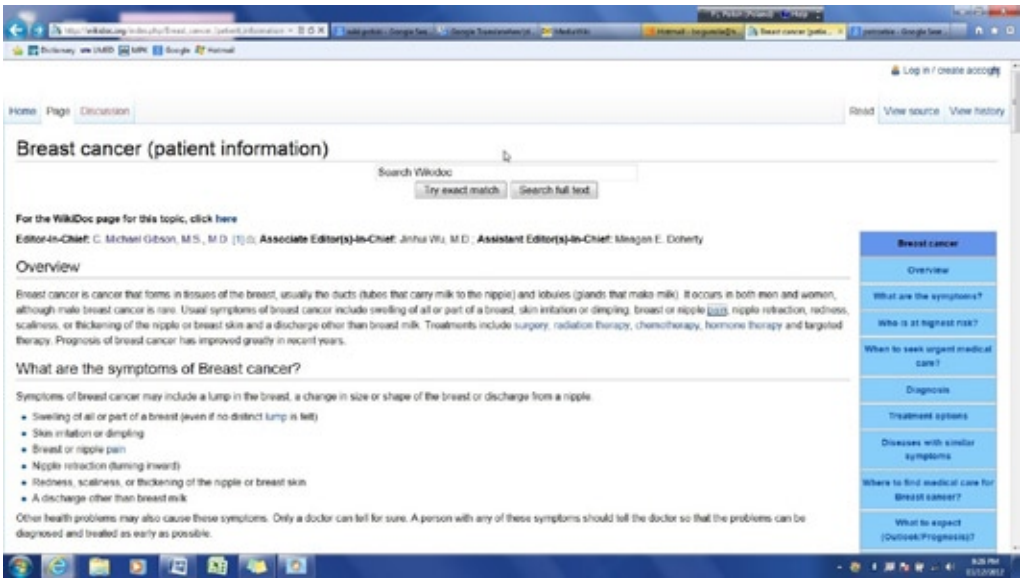

Poza podstawowymi wiadomościami o wybranej chorobie, pacjent dowiaduje się też o możliwych komplikacjach, jej prewencji oraz innych chorobach z podobnymi symptomami. Dodatkowo, opracowane materiały przystępnie przedstawiają metody leczenia, prognozę wyzdrowienia oraz informacje o tym kto jest najbardziej narażony na zapadnięcie na daną chorobę. Pacjent znajdzie na tej stronie także adresy placówek zajmujących się jej leczeniem.

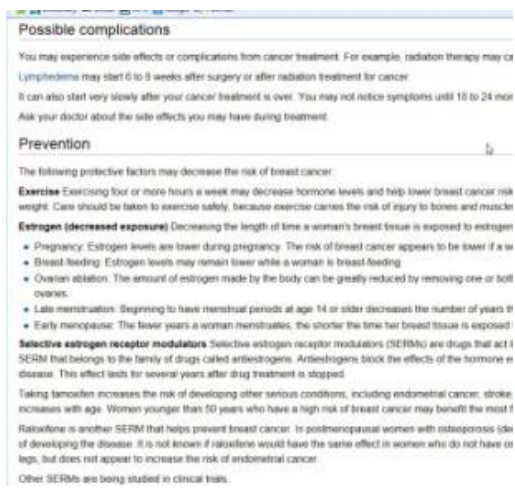

Przeniesienie pomysłu stworzenia podobnej platformy na grunt polski jest godny rozważenia. Przy współpracy polskich bibliotek uczelni medycznych wraz ze środowiskiem naukowym, moglibyśmy stworzyć doskonałe narzędzie wspomagające pacjentów i ich rodziny w walce z coraz bardziej przytłaczającymi społeczeństwo polskie chorobami cywilizacyjnymi.

Wnioski końcowe

Pacjenci i ich najbliższe otoczenie poszukuje wszelkich informacji medycznych na temat danej choroby aby wspomóc osobę nią dotkniętą i zwiększyć jej szansę wyzdrowienia. Pracownicy służby zdrowia nie mają wystarczająco dużo czasu lub właściwego podejścia, aby te zagadnienia zrozumiale wyjaśniać. Ludzie zwracają się więc w stronę Internetu gdzie znajdują nie zawsze wiarygodne materiały, co jest związane z mieszaniną zarówno właściwych jak i niewłaściwych dokumentów a także często z brakiem umiejętności wyszukiwawczych. Biblioteki medyczne mają szansę pomóc pacjentom i ich rodzinom tworząc open accessową platformę edukacyjno-informacyjną z zamieszczonymi tam materiałami opracowanymi przez specjalistów.

Bibliografia

Aspinall Erinn E., Beschnett Anne, Ellwood Alisha F.: Health Literacy for Older Adults: Using Evidence to Build a Model Educational Program. *Medical Reference Services Quarterly* 2012 T. 31 nr 3 s. 302-314

Bevan Jennifer L., Pecchoni Loretta L.: Understanding the Impact of Family Caregiver Cancer Literacy on Patient Health Outcome. *Patient Education and Counseling* 2008 T.71 s.356-364

Fourie, Ina: Information Needs and Information Behaviour of Patients and Their Family Members in a Cancer Palliative Care Setting: an Exploratory Study of an Existential Context from Different Perspectives. *Information Research* 2008 T.13 nr 4 artykuł 360. [Dostęp: http://Information.R.net/ir/13-4/paper360.html]

McClung H. Juhling, Murray Robert D., Heitlinger Leao A.: The Internet as a Source for Current Patient Information. *Pediatrics* 1998 T.101 nr 6 DOI: 10.1542/peds.101.6.e2

Montano Blanca San Jose, Carretero Rafael Garcia, Entrecanales Manuel Varela, Pozuelo Paz Martin: Integrating the Hospital Library with Patient Care, Teaching and Research: Model and Web 2.0 Tools to Create a Social and Collaborative Community of Clinical Research in a Hospital Setting. *Health Information and Library Journal* 2010 T. 27 s. 217-226

Otwarta nauka I edukacja. III Międzynarodowa Konferencja Open Access, Bydgoszcz, 13-14 kwiecień 2012

Paasche-Orlow Michael K., Schillinger Dean K., Greene Sarah M., Wagner Edward H.: How Health Care Systems Can Begin to Address the Challenge of Limited Literacy *General Internal Medicine* 2006 T.21 s. 884-887.

Patient education http://hlwiki.slais.ubc.ca/index.php/Patient_education

Sabharwal Sanjeev, Badarudeen Sameer, Kunju Shebna Unes: Readibility of Online Patient Education Materials from the AAOS Web Site *Clin Orthop Relat Res* 2008 T.466 s. 1245-1250

WikiPatient http://wikidoc.org/index.php/WikiPatient

Wright Adam, Bates David W, Middleton Blacford, Hongsermeier Tonya, Kashyap Vipul, Thomas Sean M., Sitting Dean F.: Creating and Sharing Clinical Support Content with Web 2.0: Issues and Examples. *Journal of Biomedical Informatics* 2009 T. 42 s. 334-346

Dr Barbara Grala- Kociak
Łódź - UM

PRZEWODNIK PO NAUKOWYCH ŹRÓDŁACH ELEKTRONICZNYCH W ZAKRESIE STOMATOLOGII

Abstract

The paper presents the electronic resources of information for the dentists. The paper shows sources both in networks of medical colleges – databases, electronic journals, e-books and in search engines, digital libraries and repositories in Internet. It also contains an appropriate information searching methods.

Streszczenie

Artykuł prezentuje naukowe źródła elektroniczne z zakresu stomatologii. Omawia zasoby dostępne, zarówno w sieciach uczelni medycznych – bazy danych, czasopisma elektroniczne, e-booki, jak i źródła, poza sieciami uczelnianymi - wyszukiwarki naukowe, repozytoria, biblioteki cyfrowe. Przedstawiono również metody informacyjno-wyszukiwawcze w bazach.

Rozwój technologii informatycznych na całym świecie przyczynił się do tego, że dostęp do źródeł wiedzy jest łatwiejszy. W zasobach World Wide Web (WWW) mamy do czynienia z ogromną ilością informacji, a nawet ich nadmiarem. W Internecie pojawiają się masowo dokumenty, mające niekiedy znikomą lub wręcz żadną wartość informacyjną.

W tej sytuacji konieczna jest selekcja i ocena źródeł, które zapewniają dostęp do wiedzy o określonej wartości. Artykuł przybliża naukowe źródła elektroniczne w zakresie stomatologii, opracowany jest z myślą o pracownikach naukowych, doktorantach i studentach, którzy poszukują piśmiennictwa do publikacji i prezentacji oraz różnego rodzaju prac dyplomowych: licencjackich, magisterskich oraz rozpraw doktorskich i habilitacyjnych.

Wśród zasobów elektronicznych przyjmuje się następujący podział:

- bazy danych,
- czasopisma,
- e-booki,
- wydawnictwa multimedialne,
- źródła informacji dostępne w Internecie poza sieciami uczelnianymi: wyszukiwarki naukowe, repozytoria, biblioteki cyfrowe

Podstawowym źródłem informacji o piśmiennictwie zagranicznym z zakresu stomatologii jest baza pełnotekstowa Dentistry & Oral Sciences, udostępniana przez firmę Ebsco. Zawiera ponad 200 czasopism (w tym ok. 150 pełnotekstowych) oraz 34 pełnotekstowych książek i monografii. Tematyka obejmuje wszystkie dziedziny stomatologii: endodoncję, stomatologię sądową, patologię, chirurgię i radiologię szczękową oraz jamy ustnej, ortodoncję, stomatologię dziecięcą, periodontologię,protetykę.

Baza jest aktualizowana raz na tydzień.

Wyszukiwanie w bazie można przeprowadzać według różnych kryteriów w zależności od tego, jakimi informacjami dysponuje użytkownik.

Pola wyszukiwawcze w bazie Dentistry&Oral Sciences:

Słowo kluczowe (optional field)

Autor (Author)

Tytuł (Title)

Hasło przedmiotowe (Subject term)

Abstrakt dostarczony przez autora (Author supplied abstract)

Słowa kluczowe dostarczone przez autora (Author supplied keyword)
Terminy geograficzne (Geographical terms)
Międzynarodowy nr czasopisma (ISSN)
Źródło (Source)

W zakresie wyszukiwania przedmiotowego użytkownik ma do wyboru dwie metody:

- słów kluczowych
- haseł przedmiotowych

Słowa kluczowe (key words) to wyrażenia z tekstu dokumentu, jedno- lub kilkuwyrazowe, charakteryzujące daną publikację, zaczerpnięte zazwyczaj z tytułu lub streszczenia dokumentu, dobrane indywidualnie do wyszukiwania przez prowadzącą je osobę. Należą do języka naturalnego.

Nie zawsze wyszukiwanie to spełnia oczekiwania użytkownika, ponieważ łączy wprowadzony termin wyszukiwawczy ze wszystkimi polami każdego rekordu bibliograficznego. Oznacza to, że wpisane słowo może pojawić się w każdym miejscu: w tytule, abstrakcie, czy w tekście, w związku z czym odnalezione rekordy niekoniecznie muszą być na podany temat.

W celu podniesienia efektywności wyszukiwania potrzebnego piśmiennictwa, zaleca się przeszukiwanie za pomocą haseł przedmiotowych (subject terms). Są to terminy używane do indeksowania i wyszukiwania w słownictwie kontrolowanym. W przypadku medycyny są to hasła języka informacyjno-wyszukiwawczego Medical Subject Headings (MeSH), tworzonego przez Narodową Bibliotekę Medycyny (USA). Umożliwiają zadawanie zapytań tak (precyzyjnie), aby otrzymać tylko dane na konkretny, poszukiwany przez użytkownika, temat, ponieważ łączą wprowadzony termin wyszukiwawczy ze słownikiem haseł przedmiotowych.

Do precyzowania znalezionych informacji stosuje się operatory logiczne Boole'a (Boolean Logic) - and, or, not.

Oral surgery and children - „and" (iloczyn) oznacza, że rezultat poszukiwań ma obejmować tylko rekordy należące jednocześnie do obu zbiorów.

Oral surgery or children – „or" (suma) oznacza, że mają zostać znalezione te rekordy, należące do jednego lub drugiego zbioru.

Oral surgery not children - "not" (różnica) oznacza, że mają zostać znalezione te rekordy, które należą do zbioru A, a nie należą do zbioru B.

Do zawężenia obszaru poszukiwań wykorzystywane są także ograniczniki (ang. limits). Zakres poszukiwań można zawęzić do wybranego przedziału czasowego czy rodzaju publikacji.

Publikacje polskich autorów są nadal nielicznie reprezentowane w bazach zagranicznych, w związku z czym podstawowym źródłem informacji z zakresu polskiego piśmiennictwa medycznego jest Polska Bibliografia Lekarska. Baza rejestruje prace ze

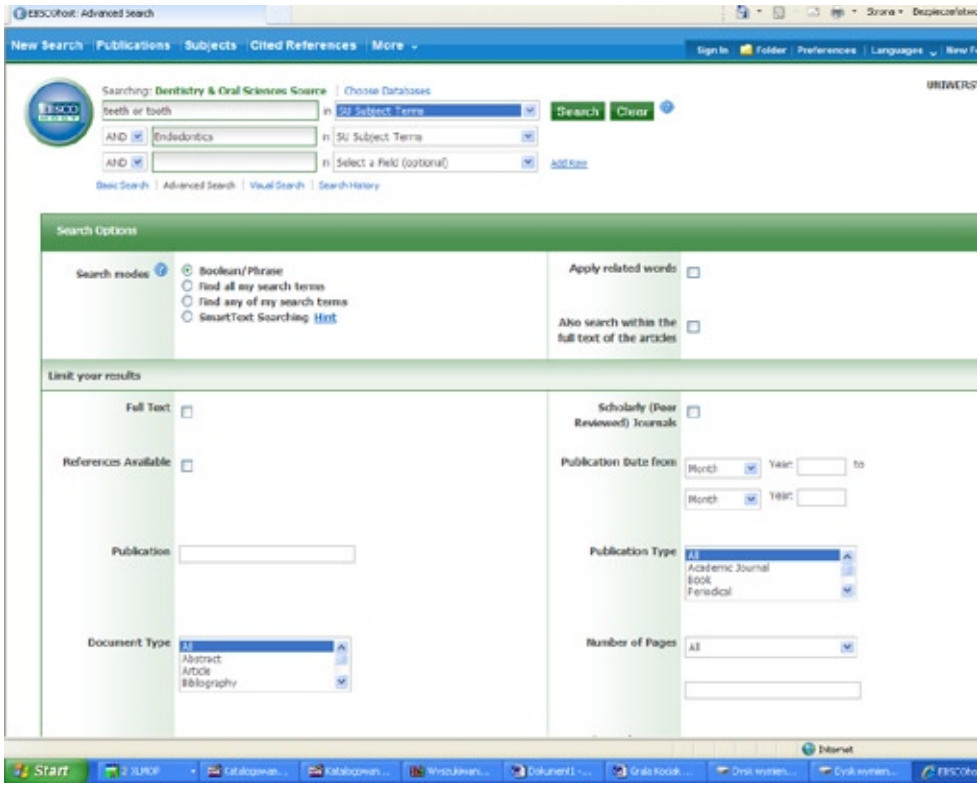

wszystkich dziedzin medycyny, w tym również ze stomatologii od 1979 roku. Obejmuje około 220 tysięcy rekordów, z których większość oprócz opisu bibliograficznego posiada streszczenia w języku polskim i angielskim. Zasięg piśmienniczy uwzględnia różne rodzaje dokumentów: artykuły z polskich czasopism i prac zbiorowych, monografie, podręczniki i skrypty, materiały konferencyjne oraz niepublikowane rozprawy doktorskie i habilitacyjne znajdujące się w zbiorach Głównej Biblioteki Lekarskiej.

Wyszukiwanie w Polskiej Bibliografii Lekarskiej prowadzone jest według następujących pól:

hasła,
tytułu,
dowolnego słowa w tytule,
autora,
instytucji,
konferencji,
skrótu czasopisma,
tytułu serii,
dowolnego słowa opisu,

W celu zawężenia wyników stosuje się, omówione powyżej, operatory Boole'a. Rezultaty wyszukiwawcze można ograniczyć również do zakresu chronologicznego, hasła klasyfikacyjnego Głównej Biblioteki Lekarskiej, rodzaju publikacji, wskaźnika treści oraz typu dokumentu.

Oprócz baz danych użytkownicy mają możliwość korzystania z elektronicznych czasopism oraz książek. Czasopisma indeksowane są przez serwis EBSCO AtoZ. Obecnie lista zawiera 123 tytuły zagraniczne z zakresu stomatologii oraz 8 z chirurgii szczękowo-twarzowej. Serwis integruje zarówno kolekcje zakupione (m.in. ABE, ScienceDirect ICM, Springer) oraz czasopisma w wolnym dostępie (*DOAJ, BioMed Central, Hindawi Open Access Journals*).

Liczba polskich czasopism stomatologicznych jest wciąż niewielka. Dostęp do pełnego tekstu zapewniają:

Czasopismo Stomatologiczne 2005 -
Dental and Medical Problems 2002 -
Dental Forum 2004 -
Implantoprotetyka 2007 -2009
Protetyka Stomatologiczna 2005 -

Pełne teksty książek oferują cztery kolekcje:
books@ovid
ebrary
ibuk
freebooks doctors

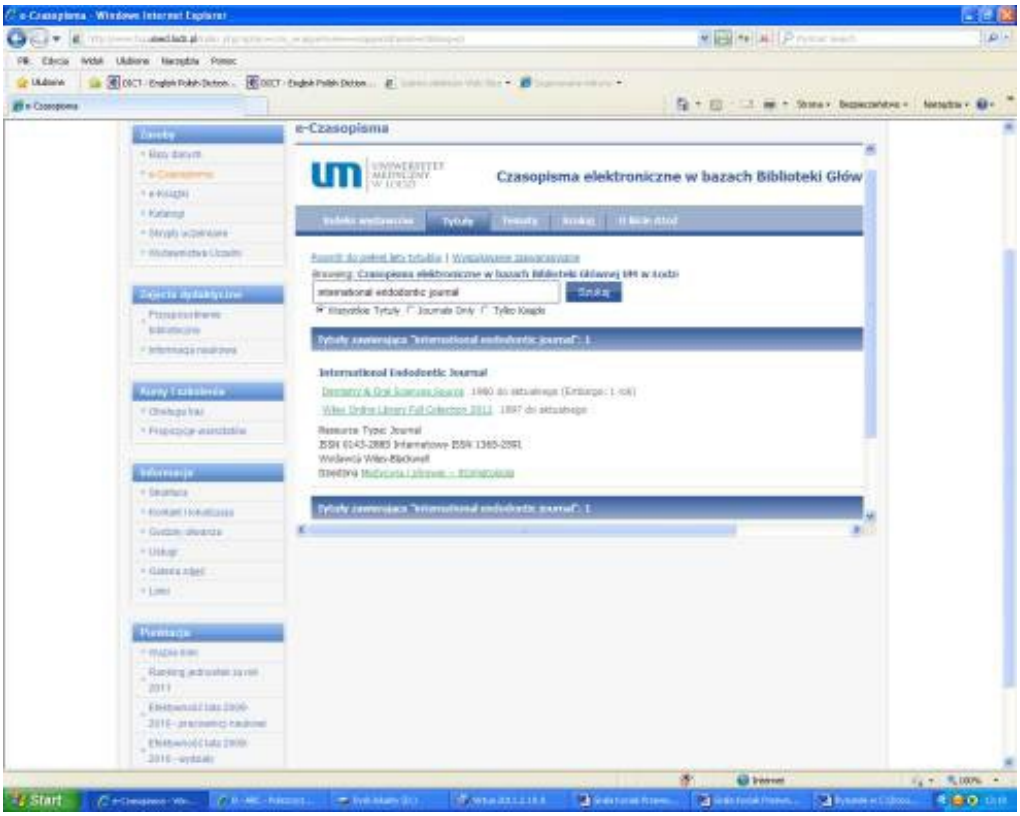

Do przeszukiwania źródeł informacji wykorzystuje się wyszukiwarki naukowe, definiowane jako oprogramowanie przeszukujące sieć w celu uzupełniania baz danych. Umożliwiają przeszukiwanie zasobów Internetu według różnych kryteriów, najczęściej słów kluczowych; eliminują strony nie zawierające informacji naukowych. Do najpopularniejszych należą:

Google Scholar (http://scholar.google.pl),
Google Books (http://books.google.pl),
SciCentral(http://www.scicentral.com),
MedHunt (http://www.hon.ch/HONsearch/Patients/medhunt.html),
Scircus (http://www.scirus.com).

Dostęp do publikacji z dziedziny stomatologii jest możliwy również dzięki zasobom Open Access, które nie są zintergrowane z serwisem od A do Z.

Kolekcje czasopism stomatologicznych dostępne są na następujących stronach:

Free Medical Journals: Dentistry http://www.freemedicaljournals.com/fmj/DENTI.HTM

Open Access Oxford Journals

http://www.oxfordjournals.org/subject/medicine/

Directory of Dental Journals Worldwide http://healthmantra.com/dental_journals_online.shtml

Dental Journals : Free online journals : abstracts : dental specialities http://www.dentalindia.com/journals.html

Bogatą kolekcję zasobów elektronicznych oferuje Federacja Bibliotek Cyfrowych. Zapewnia dostęp do archiwalnych i współczesnych publikacji z ponad 835.000 zdigitalizowanych dokumentów, w tym również ze stomatologii m.in. dostęp do czasopisma: Dwumiesięcznik Stomatologiczny, Kronika Dentystyczna, Polska Dentystyka, Polska Stomatologia

Książki: Interna dla stomatologów, Biomateriały w stomatologii, Biochemia jamy ustnej.

Przydatnym źródłem informacji jest Słownik terminów medycznych, który opracowany jest na podstawie polskiej wersji kartoteki haseł przedmiotowych MeSH. Udostępnienie użytkownikom polskiej terminologii medycznej w formie deskryptorowej ma na celu ułatwienie wyszukiwania informacji o literaturze medycznej w bazach bibliograficznych i katalogowych, może być również pomocne w doborze słów kluczowych zamieszczanych przy publikacjach w czasopismach naukowych.

Słownik dostępny jest pod adresem: http://slownik.mesh.pl

W Bibliotece Oddziału Stomatologicznego Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi prowadzone są warsztaty jak korzystać z omówionych powyżej źródeł informacji. Szkolenia prowadzone są również z: baz Medline i Scopus, platformy Web of Knowledge, która integruje bazy: Journal Citation Reports, Web of Science i Medline, atlasu anatomicznego Primal Pictures on Ovid SP

Bibliografia

Ebsco Publishing [online] [dostęp 14 września 2012]. Dostępny w Internecie:http://www.ebscohost.com/biomedical-libraries/dentistry-oral-sciences-source

Federacja Bibliotek Cyfrowych (FBC) [online] [dostęp 30 września 2012]. Dostępny w Internecie: http://fbc.pionier.net.pl/owoc

Grala Barbara: Elektroniczne źródła informacji w zakresie stomatologii. Twój Prz Stomatol 2007 nr 7/8 s. 51- 57

Pamuła-Cieślak Natalia: Zjawisko Ukrytego Internetu – rola bibliotek w upowszechnianiu jego zasobów [online] [dostęp 12 października 2011]. Dostępny w Internecie: http://ebib.net.pl/publikacje/matkonf/biblio21/poster_ref07.pdf

Polska Bibliografia Lekarska [online] [dostęp 30 sierpnia 2012]. Dostępny w Internecie: http://gbl.home.pl/cgi-bin/gblbase.pl/pblb09

Dr Marcin Różalski

Prof. dr hab. Cezary Watała

Łódź - UM

PRZYGOTOWYWANIE PRAC DYPLOMOWYCH ORAZ PUBLIKACJI ORYGINALNYCH I PRZEGLĄDOWYCH W NAUKACH BIOMEDYCZNYCH[1]

Abstract

This article presents principles of preparation of theses and dissertations in biomedical science, mainly focusing on the works containing experimental results. In this paper we present overall picture of typical dissertation (theses for degrees: Bachelor, Master of Science and Doctor of Philosophy), although the authors are aware of the differences between the various types of dissertations. The paper also addresses the issues related to habilitation. Currently, in Poland there is a trend to replace the habilitation in the form of dissertation by a set of articles published in prestigious peer-reviewed journals. Therefore, we decided to present and discuss the most characteristic features of articles published in scientific journals. We focus our attention mainly on the structure and rules of writing the original article, as it is the most important publication in science (primary publication). However, we also very briefly describe review articles, meta-analyzes, and case reports. Besides, in this paper there are presented the principles of the review process for dissertations and papers published in journals and theses. Finally, we addressed the key features of scientific language.

Streszczenie

W artykule przedstawiono zasady przygotowywania prac dyplomowych i rozpraw habilitacyjnych w naukach biomedycznych, głównie koncentrując się na pracach zawierających wyniki eksperymentalne.

[1] Autorzy wykorzystali fragmenty rozdziałów książki własnego autorstwa Watała C., Różalski M. (red.). Badania i publikacje w naukach biomedycznych. Alfa Medica Press, Bielsko-Biała 2011

W opracowaniu w sposób łączny i ogólny przedstawiono strukturę oraz omówiono poszczególne części pracy dyplomowej (licencjackiej, magisterskiej i doktorskiej), chociaż autorzy zdają sobie sprawę z różnic pomiędzy poszczególnymi typami prac dyplomowych. W artykule poruszono także wybrane zagadnienia związane z rozprawą habilitacyjną. Z uwagi na fakt, iż obecnie odchodzi się od formy habilitacji w formie dysertacji na rzecz tzw. „zszywki" publikacji w prestiżowych czasopismach naukowych, poprzedzonej krótkim omówieniem, w niniejszym opracowaniu omówiono także najbardziej charakterystyczne cechy artykułów publikowanych w czasopismach naukowych. Przedstawiono i szczegółowo omówiono strukturę i zasady pisania artykułów oryginalnych. Bardzo skrótowo natomiast opisano artykuły przeglądowe, metaanalizy i prace kazuistyczne. Przedstawiono także zasady procesu recenzji publikacji w czasopismach i prac dyplomowych, a także omówiono najważniejsze cechy języka naukowego.

Prace dyplomowe - informacje ogólne

W ostatnich latach liczba studentów wzrosła w Polsce kilkukrotnie. U podłoża tej tendencji leży m.in. zapotrzebowanie pracodawców na wykwalifikowanych, wykształconych pracowników. Towarzyszy temu procesowi bogata oferta programów kształcenia ze strony szkół wyższych publicznych i niepaństwowych.

Oprócz wzrostu liczby studentów, powszechną tendencją w szkolnictwie wyższym w naszym kraju stała się wielostopniowość systemu kształcenia, skutkująca studiami pierwszego stopnia (licencjackimi), drugiego stopnia (magisterskimi) oraz trzeciego stopnia (doktoranckimi). Każdy z tych stopni kształcenia obejmuje napisanie, złożenie i obronę pracy dyplomowej [2]. W naukach biomedycznych praca taka ma z reguły charakter dzieła opisowego lub typowej pracy doświadczalnej.

W niniejszym opracowaniu omawiamy krótko najistotniejsze aspekty prac dyplomowych oraz rozpraw habilitacyjnych, związane ze specyfiką pisania takich prac w naukach biomedycznych. W szczególności skupiliśmy uwagę na pracach zawierających wyniki eksperymentalne. W opracowaniu stosujemy wspólny termin 'praca dyplomowa', mając na myśli pracę licencjacką, magisterską lub doktorską, ze świadomością, że długość takich prac, stawiane im wymogi i poziom naukowy będą różne w zależności od pozycji takiej pracy w hierarchii trzystopniowego systemu szkolnictwa. W dalszej części opracowania odnosimy się także do zagadnień związanych z rozprawą habilitacyjną. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że obecnie zdecydowanie odchodzi się od formy habilitacji w formie dysertacji na rzecz tzw. „zszywki" własnych publikacji w renomowanych czasopismach, poprzedzonej krótkim omówieniem. Możliwość przygotowania rozprawy w takiej samej formie została w roku 2011 zaproponowana także dla prac doktorskich (Ustawa obowiązująca od 1.10.2011 r: Dz. U. Nr 84, poz. 455, z późn. zm.) chociaż w chwili obecnej, tendencja do zastępowania typowej roz-

[2] Na kierunkach, których ukończenie wiąże się ze zdawaniem egzaminu niezbędnego do uzyskania absolutorium oraz nadania tytułu licencjata, magistra lub stopnia doktora. Po ukończeniu niektórych kierunków nadawane są tytuły równorzędne tytułowi magistra, np. tytuł lekarza medycyny, lekarza stomatologa lub lekarza weterynarii (jest to odstępstwo od Deklaracji Bolońskiej)

prawy doktorskiej „zszywką" monotematycznych prac, nie jest jeszcze bardzo popularna wśród badaczy-doktorantów. Należy zauważyć, iż taka forma jest o wiele bardziej obiektywną „relacją" z aktywności naukowej badacza. Jest oczywiste, że w typowych pracach doktorskich lub rozprawach habilitacyjnych, prezentowane dokonania są jedynie bardzo rzadko dziełem pojedynczego autora, a przecież wymóg pojedynczego autorstwa jest warunkiem sine qua non złożenia klasycznej pracy doktorskiej lub habilitacyjnej. W przypadku składania „zszywki" prac, kandydat do uzyskania stopnia naukowego wskazuje na zespołowy charakter prac, precyzując zarazem swój oryginalny wkład w ich powstanie.

Biorąc pod uwagę powyżej wzmiankowane warianty podejścia różnych autorów-kandydatów, w niniejszym artykule, oprócz struktury prac dyplomowych czy rozpraw habilitacyjnych, omówiliśmy także najbardziej charakterystyczne cechy artykułów publikowanych w czasopismach naukowych.

Struktura pracy dyplomowej w naukach biomedycznych

Prace dyplomowe w naukach biomedycznych można podzielić na dwie kategorie:

a) Zawierające wyniki własne (najczęściej uzyskane na drodze prowadzenia eksperymentów). W przypadku pracy zawierającej wyniki własne struktura pracy dyplomowej oparta jest o strukturę IMRAD (ang. Introduction Materials and Methods Results And Dicussion) typową dla publikacji oryginalnych (original papers), czyli prac źródłowych zawierających oryginalne, niepublikowane wcześniej wyniki badań naukowych. Zdecydowana większość rozpraw doktorskich, ale również wiele prac magisterskich w naukach biomedycznych ma strukturę właśnie tego typu.

b) Prace dyplomowe opisowe, mające za zadanie opisanie jakiegoś problemu czy zjawiska na podstawie aktualnego piśmiennictwa. W przypadku prac dyplomowych opisowych, ich struktura przypomina strukturę charakterystyczną dla publikacji przeglądowych czy rozdziałów w książce. Struktura ta charakteryzuje się większą dowolnością; najczęściej sam student proponuje wydzielenie podrozdziałów odpowiadających poszczególnym aspektom omawianego zagadnienia. Ten 'opisowy' rodzaj pracy dyplomowej jest najczęściej spotykany w przypadku prac licencjackich, rzadziej występuje w pracach magisterskich, natomiast praktycznie nie spotyka się go w rozprawach doktorskich.

Niezależnie od tego, do którego z powyższych typów należy praca, cechą charakterystyczną pracy dyplomowej jest to, iż długość takiej pracy przewyższa znacznie objętość publikacji oryginalnych czy przeglądowych w czasopismach naukowych. Praca taka zawiera także pewne dodatkowe części nie spotykane w publikacjach ukazujących się na łamach czasopism, np. spis treści, spis rycin i tabel, wykaz stosowanych skrótów (jedynie czasami spotykany w publikacjach w czasopismach naukowych), lub wyodrębnione jako oddzielne rozdziały cele pracy oraz wnioski. Należy zaznaczyć, że

w przypadku prac dyplomowych brak jest jednego, ujednoliconego modelu obowiązującego np. dla prac dyplomowych w naukach biomedycznych. Jest to zasadnicza odmienność od artykułów publikowanych w czasopismach naukowych, gdzie autorzy mają do dyspozycji tzw. wskazówki dla autorów (ang. instructions to authors). Wymagania stawiane pracom dyplomowym różnią się nie tylko pomiędzy uczelniami, ale nawet w obrębie jednej uczelni, a różnice takie wynikają w dużej mierze ze specyfiki dziedziny naukowej, której dotyczy praca (np. prace z dziedziny farmacji, biologii medycznej czy zdrowia publicznego mogą się dość istotnie różnić, pomimo że pisane są w obrębie jednej uczelni medycznej). Niektóre szkoły wyższe wprowadziły wzory obowiązujące dla prac dyplomowych niższego szczebla – prac licencjackich czy magisterskich, jest to jednak rzadkością dla prac doktorskich. Z drugiej strony, można się pokusić o sformułowanie pewnych ogólnych zasad dotyczących struktury prac dyplomowych. Poniżej przedstawiamy wskazówki i uwagi odnoszące się głównie do pracy dyplomowej zawierającej własne wyniki eksperymentalne (pracy doktorskiej i magisterskiej).

Strona tytułowa

Strona tytułowa pracy dyplomowej różni się od strony tytułowej w publikacji oryginalnej czy przeglądowej. Zwykle zawiera tytuł pracy, imię i nazwisko autora (jednego, gdyż, co oczywiste, autorstwo prac dyplomowych jest jednoosobowe), nazwę typu pracy (licencjacka, magisterska, doktorska lub habilitacyjna), miejsce wykonania pracy (nazwa uczelni, miasto) oraz rok, a także imię i nazwisko promotora pracy (w przypadku prac licencjackich i magisterskich często zamieszcza się także nazwisko opiekuna). Na stronie tytułowej może też znaleźć się źródło finansowania pracy (dotyczy to raczej rozprawy doktorskiej lub habilitacyjnej, finansowanej ze źródeł zewnętrznych, np. projektu własnego lub promotorskiego MNiSW). Reguły dotyczące formułowania tytułu pracy dyplomowej są podobne do zasad obowiązujących w przypadku publikacji oryginalnej (zob. niżej).

Strony z podziękowaniami i z dedykacją

Jest to część pracy zwyczajowo umieszczana po stronie tytułowej, zawierająca z reguły podziękowania ze strony autora pracy dyplomowej dla promotora, opiekuna czy innych osób, którym autor chce podziękować za pomoc w zaplanowaniu, napisaniu pracy i/lub zebraniu wyników. W przypadku pracy doktorskiej (lecz rzadziej dla prac niższego szczebla) na stronie tej autor powinien też zamieścić źródła finansowania prowadzonych badań (np. numery projektów badawczych) lub inne formy wsparcia finansowego dla autora pracy (np. stypendia). Na osobnej stronie można także zamieścić osobną dedykację, w której autor pragnąłby uhonorować np. bliskie mu osoby.

Wykaz stosowanych skrótów

Ta sekcja pracy dyplomowej, która nie musi, ale może się w niej znaleźć. Zasadność zamieszczenia wykazu skrótów zależy oczywiście od całkowitej liczby skrótów, które są stosowane w pracy dyplomowej, ale także od tego jak często skróty te są stosowane. Jeżeli, na przykład, praca dotyczy tematyki zakrzepicy żył głębokich (ang. DVT deep vein thrombosis) i nazwa tej jednostki chorobowej miałaby się przewijać w pełnej formie przez całą treść pracy, wprowadzenie skrótu „DVT" ma niewątpliwie sens; jeśli natomiast pełna forma pojawiałaby się w rozprawie dwu– lub trzykrotnie, wprowadzenie takiego skrótu będzie raczej utrudnieniem, a nie ułatwieniem dla czytającego. Niezależnie od umieszczenia i wyjaśnienia skrótu w wykazie skrótów, należy zawsze rozwinąć dany skrót w miejscu, gdy po raz pierwszy pojawia się on w treści manuskryptu. Nie ma natomiast potrzeby umieszczania w wykazie i wyjaśniania skrótów powszechnie funkcjonujących w języku polskim (np., itd., tj.), a także skrótów jednostek miar układu SI (kg, m, s).

Spis treści

Ponieważ większość prac dyplomowych to dzieła obszerne (od kilkudziesięciu do ponad stu stron, w przypadku np. prac doktorskich) zamieszczenie spisu treści na początku pracy (po stronie tytułowej, stronie z podziękowaniami i ewentualnym wykazie stosowanych skrótów) jest zdecydowanie regułą w takich pracach. Spis treści, w oczywisty sposób, ułatwia pracę promotora i recenzentów, jest także nieoceniony dla każdego potencjalnego czytelnika takiej pracy. Tą część pracy sporządza się z reguły na jednym z ostatnich etapów edycji maszynopisu pracy, ponieważ dopiero wtedy tytuły poszczególnych sekcji oraz ich długości odpowiadają już najczęściej formie ostatecznej. W innym przypadku, spis treści musiałby być przedmiotem nieustannych zmian.

Wprowadzenie

W publikacjach oryginalnych publikowanych w czasopismach, wprowadzenie jest najczęściej bardzo zwięzłe i służy przede wszystkim uzasadnieniu celu podjęcia badań, w nawiązaniu do naświetlenia problemu naukowego, jakiego praca dotyczy. W pracy dyplomowej wstęp jest o wiele dłuższy: może stanowić nawet do 1/3 objętości całej pracy i liczyć od kilku do kilkunastu stron maszynopisu. Jest w tym zamierzony sens, gdyż wstęp pracy dyplomowej ma być dla recenzenta świadectwem tego, czy autor jest w stanie dokonać rzetelnego przeglądu aktualnego piśmiennictwa oraz właściwie przedstawić istniejący stan wiedzy w danej dziedzinie. Z powodu swojej dużej objętości, wprowadzenie w pracy dyplomowej można postrzegać jako rodzaj publikacji przeglądowej. Posiada ono zresztą zbliżoną formę do struktury charakterystycznej dla tego typu publikacji, i czasami jest później wykorzystywane do zestawienia takiej publikacji wysyłanej do czasopisma. Bardzo wskazane i pozytywnie oceniane przez recenzen-

tów pracy jest umieszczenie we wprowadzeniu schematów lub diagramów, które będą mogą ilustrować graficznie omawiane zjawisko, mechanizm, proces lub ideę.

Cele pracy

W pracach dyplomowych (inaczej niż to jest w publikacjach oryginalnych) cele zamieszcza się w oddzielnej, wyodrębnionej sekcji pracy dyplomowej. Część ta ma na ogół postać kilku punktów, którym może towarzyszyć krótkie uzasadnienie ich podjęcia. Niekiedy, uzasadnienie takie przedstawione jest w wystarczająco wyczerpujący sposób w części 'Wprowadzenie', i wtedy nie umieszczamy go dodatkowo przy celach pracy.

Materiały i Metody

Ta część pracy służy do opisania tego, co było materiałem badawczym i/lub obiektem badań oraz jakimi metodami i technikami posłużył się autor w celu zebrania wyników. Określenie 'Materiał badawczy' należy rozumieć bardzo szeroko, gdyż obejmuje on: odczynniki chemiczne i testy diagnostyczne, zwierzęta laboratoryjne, szczepy bakteryjne lub kultury komórkowe, a także charakterystykę grupy badanej w przypadku ludzi, zarówno zdrowych ochotników, jak i pacjentów (np. wiek, płeć, badane parametry demograficzne, kliniczne, itp.). Opis metod stosowanych w pracy dyplomowej powinien być bardzo szczegółowy, zwłaszcza w przypadkach, gdy stosowana procedura jest nowa, nie opisywana wcześniej. Opis taki powinien umożliwić odtworzenie metody pomiaru. Można zrezygnować ze szczegółowego opisywania dobrze znanych metod, zastępując opis odnośnikami literaturowymi, o ile nie zastosowano modyfikacji tych metod zamiast procedur oryginalnych. W tej części, zwykle na końcu części opisującej metodykę, powinny też się znaleźć informacje dotyczące zastosowanych metod analizy statystycznej. Zasada jest taka sama jak przy opisie innych metod. Metody analizy statystycznej należy opisać na tyle dokładnie, aby inny badacz mógł je odtworzyć w sytuacji, gdyby dysponował tymi samymi danymi cząstkowymi (załączenie wyników oryginalnych jest wymagane w niektórych czasopismach, zwłaszcza tych bardziej prestiżowych). W opisie części statystycznej należy zatem podać m.in.: jakie testy wykorzystywano dla których zmiennych i dlaczego dokonano takiego właśnie wyboru, jak badano normalność rozkładów zmiennych ciągłych, jak sprawdzano założenie o homoscedastyczności i sferyczności, jaki model analizy wariancji i jakie metody do badania asocjacji zastosowano, jak analizowano porównania wielokrotne, czy były dane odstające i jak się o tym przekonano (na podstawie jakich testów statystycznych), jak radzono sobie z danymi brakującymi (jakie metody imputacyjne zastosowano).

Wyniki

Sekcja ta służy do szczegółowego przedstawienia wyników i jest często najdłuższą

częścią pracy. Powinna ona zawierać jedynie „suchy" opis wyników, a nie ich interpretację czy omówienie – na to będzie miejsce w części 'Dyskusja'. Wyniki mogą być przedstawione w formie opisowej w tekście, ale bardzo pożądane jest ich odpowiednie i pomysłowe graficzne zilustrowanie (np. jako wykresy, fotografie, itp.). Bardzo użyteczną formą zbiorczej prezentacji wyników są także tabele. Autor powinien się zdecydować na wybór jednej z tych form, zależnie od tego, czy informacja w nich zawarta ma szansę łatwo trafić do odbiorcy. „Dublowanie" prezentacji tych samych wyników za pomocą np. jednocześnie tabel i wykresów, jest postrzegane jako błąd formatu publikacji. Prezentacja wyników powinna być jednak spójna pod względem przyjętego przez autora schematu ich prezentacji. Ważne jest aby wyniki zamieszczone w tabeli lub na wykresie omówić w opisie tekstowym (oczywiście bez przytaczania konkretnych wartości liczbowych, zamieszczonych na rycinie lub w tabeli). To, jaką formę prezentacji wybierze autor zależy od rodzaju zebranych i przedstawianych danych, i w dużej mierze jest to świadectwem doświadczenia autora. Wykresy stosujemy ogólnie w sytuacjach, gdy taka graficzna forma prezentacji wyników umożliwia czytelnikowi/odbiorcy łatwe dostrzeżenie tendencji, trendów, różnic (np. wykresy liniowe, punktowe czy wykresy rozproszenia). A zatem, dobranie właściwej formy wykresu umożliwia lepsze wyeksponowanie zależności, na które autor pragnie zwrócić uwagę odbiorcy. Tabele są najlepszym wyborem w przypadku dużej liczby danych, szczególnie danych o charakterze opisowym. Z tej formy prezentacji korzystamy najczęściej np. do przedstawienia charakterystyki grupy badanej: w formie tabeli możemy zebrać i przedstawić w sposób przejrzysty i przyjazny dla czytelnika wiele badanych parametrów (np. wiek, płeć, palenie tytoniu, nadciśnienie, wybrane parametry biochemiczne). W sytuacji, gdy autorowi zależy na przedstawieniu dokładnych wartości liczbowych i określeniu np. precyzji ich uzyskania (przedstawiając np. miary rozrzutu przedstawianych zmiennych) oraz gdy danych jest wiele, tabele także mogą się okazać optymalnym wyborem. Z drugiej strony, przedstawienie danych w formie tekstowej ma sens, gdy jest danych takich jest niewiele. Z opisu tekstowego możemy korzystać także w sytuacjach, gdy wartości parametrów nie różnią się od siebie w sposób istotny statystycznie, ale autor uważa, że zasługują one jednak na zamieszczenie w pracy.

Należy pamiętać, że w przypadku prac dyplomowych nie obowiązują rygorystyczne ograniczenia (spotykane np. w publikacjach oryginalnych) dotyczące limitu słów, liczby tabel czy rycin. W przypadku publikacji w czasopismach limit taki wynika ze sporych kosztów publikacji tabel czy rysunków; ważne jest także spełnianie wymogu ograniczonej długości (objętości) całej pracy. Praca dyplomowa jest drukowana w liczbie kilku egzemplarzy, stąd też koszty wydruku są nieznaczne. Podczas gdy w publikacjach oryginalnych autorzy są zawsze zmuszeni do wyselekcjonowania najbardziej kluczowych wyników pracy, o tyle w pracach dyplomowych panuje o wiele większa dowolność i można zatem „pozwolić sobie" na zaprezentowanie praktycznie wszyst-

kich ciekawych zebranych wyników, o ile, oczywiście, wnoszą one coś istotnego do rozstrzygnięcia stawianych w pracy pytań badawczych. W pracach dyplomowych można sobie pozwolić na wydruk rycin w wersji kolorowej, co w przypadku publikacji w periodykach spotykane jest dość rzadko, i zawsze pociąga za sobą konieczność pokrycia kosztów zamieszczania rycin w kolorze przez autorów publikacji.

Dyskusja

Dyskusja to najważniejsza część całej pracy dyplomowej, ale też najtrudniejsza do napisania i wymagająca największej dojrzałości naukowej od autora pracy. Dyskusja jest też niekiedy nazywana „Omówieniem wyników" i jest tą częścią pracy dyplomowej, w której autor ma za zadanie omówić i zinterpretować wyniki szczegółowo zaprezentowane w sekcji 'Wyniki'. Dyskusja obejmuje z reguły następujące części:

a) Skrótowe przedstawienie istniejącego stanu wiedzy i wynikające z tego uzasadnienie celu podjęcia badań (część ta nie powinna być jednak powtórzeniem informacji podanych wcześniej we 'Wprowadzeniu');
b) Zaprezentowanie najbardziej istotnych informacji uzyskanych dzięki analizie wyników, przedstawienie interpretacji, potencjalnych mechanizmów badanych zjawisk oraz znaczenia wyników dla całościowego poznania badanego procesu;
c) Omówienie ewentualnych podobieństw i różnic lub niespójności pomiędzy uzyskanymi wynikami własnymi a wynikami, publikowanymi wcześniej w publikacjach innych autorów;
d) Przedyskutowanie ograniczeń i niedoskonałości wykonanych badań;
e) Zaakcentowanie możliwych implikacji przedstawianych wyników dla postępu danej dziedziny wiedzy.

Wnioski

Ta część pracy dyplomowej wyodrębniona jest najczęściej jako odrębna sekcja pracy. Rzadziej, wnioski są przedstawiane w ostatnim, podsumowującym fragmencie 'Dyskusji'. Bardzo zasadne jest, aby wnioski korespondowały z wymienionymi wcześniej celami pracy. Aby zadośćuczynić temu wymaganiu, autorzy przyjmują format celów i wniosków jako punkty, w których autor – odpowiednio, stawia pytania, na które poszukiwał w swoim badaniu odpowiedzi, oraz podsumowuje najważniejsze osiągnięcia i stwierdzenia uzyskane w toku realizacji pracy.

Streszczenie

Tą część pracy dyplomowej zamieszczamy najczęściej na końcu treści pracy (przed 'Piśmiennictwem'). Jest to zasadniczo odmienne od publikacji oryginalnych czy przeglądowych, w których streszczenie występuje w początkowej części artykułu (po stro-

nie tytułowej). Streszczenie w pracach dyplomowych jest też o wiele bardziej obszerne od streszczenia w artykułach publikowanych w periodykach naukowych, gdzie limit słów jest ściśle określony i – zależnie od czasopisma, może wynosić od 150 do 250 słów. Streszczenia w pracach dyplomowych są o wiele dłuższe: mogą liczyć nawet do kilku stron maszynopisu. Zasada pisania streszczenia w publikacjach i w pracach dyplomowych jest identyczna: przedstawiamy w nim w sposób skrótowy informacje obecne w wersji pełnej w głównych sekcjach pracy, tj. we wprowadzeniu, celach, materiałach i metodach, wynikach oraz wnioskach, które zastępują dyskusję wyników. Streszczenie w pracach dyplomowych nie powinno zawierać grafiki, tabel ani piśmiennictwa. Standardem staje się obecnie przygotowywanie streszczenie w dwóch wersjach językowych: po polsku i po angielsku.

Piśmiennictwo

W literaturze naukowej w naukach przyrodniczych biomedycznych obowiązuje ogólna zasada opisywania swoimi słowami informacji zaczerpniętych z innych źródeł (publikacji innych badaczy), jedynie zupełnie wyjątkowo spotyka się zaczerpnięte dosłownie fragmenty prac innych autorów. Zasada taka pociąga za sobą oczywiście obowiązek podania tych źródeł cytowania, czyli wstawiania odnośników literaturowych w tekście pracy. Odnośniki takie podaje się po każdej nowej przytoczonej informacji czy rozwiniętym wątku tematycznym. Pełen wykaz takich odnośników znajduje się w części określanej jako ‘Piśmiennictwo’, ‘Bibliografia’ lub ‘Literatura’. Wymieniając w takim wykazie odnośniki literatury należy zamieszczać pełne dane bibliograficzne (nazwiska i inicjały autorów, tytuł publikacji; nazwa, tom i numer czasopisma, zakres stron, rok publikacji). Warto podkreślić, że w naukach biomedycznych i przyrodniczych konwencja wstawiania odnośników w formie przypisów dolnych zupełnie się nie sprawdza i nie jest praktykowana. System przypisów dolnych sprawiałby, że w częściach pracy gdzie cytuje się wiele pozycji literatury, które dodatkowo często się powtarzają (np. w sekcjach ‘Wprowadzenie’, ‘Materiały i metody’, ‘Dyskusja’), przypisy takie mogłyby zajmować większość strony, co zmniejszałoby zdecydowanie przejrzystość tekstu. To, jaki format nadać cytowanym pozycjom piśmiennictwa oraz jak je uporządkować w wykazie zależy przyjętego systemu cytowania literatury. W naukach biomedycznych zwyczajowo stosuje się jeden z trzech głównych wariantów cytowania piśmiennictwa:

a) System Harvardzki (nazwisko i rok). Odnośnikiem w tekście jest podawane w nawiasie nazwisko autora publikacji i rok wydania pracy, np. (Smith, 2009). W przypadku dwóch autorów podaje się nazwiska obu autorów, np. (Smith & Wesson, 2001). Gdy autorów jest więcej niż dwóch, podaje się nazwisko pierwszego autora z dopiskiem „i wsp.” („et al.”), np. (Smith i wsp., 1999). Pozycje piśmiennictwa w wykazie na końcu pracy są zazwyczaj nienumerowane, ułożo-

ne w kolejności alfabetycznej według nazwiska pierwszego autora publikacji.

b) System Alfabetyczno-numeryczny. Odnośnikiem w tekście są numery podawane w nawiasie zwykłym, kwadratowym lub indeksie górnym (1), [1], [1]. Spis piśmiennictwa jest numerowany i obejmuje wszystkie zacytowane pozycje literatury ułożone w kolejności alfabetycznej według nazwiska pierwszego autora publikacji.
c) System Kolejności Cytowania. System ten jest bardzo podobny do układu alfabetyczno-numerycznego. Odnośnikiem w tekście są numery podawane w nawiasie zwykłym, kwadratowym lub indeksie górnym (1), [1], [1]. Pozycje piśmiennictwa w wykazie są numerowany i ułożone w kolejności ich cytowania w tekście maszynopisu.

Chociaż panuje duża dowolność wyboru systemu stosowanego w pracach dyplomowych czy habilitacyjnych, warto zaznaczyć, że najbardziej logicznym wyborem jest system cytowania o alfabetycznym układzie piśmiennictwa (System Harvardzki lub System Alfabetyczno-Numeryczny). Ułatwia to bowiem promotorowi czy recenzentom sprawdzenie, czy konkretne, istotne dla pracy źródła, zostały w niej zacytowane.

Dobierając prace, na które autor powinien się powołać i które winny się znaleźć w wykazie piśmiennictwa, autor powinien w pierwszej kolejności powoływać się na publikacje oryginalne, przeglądowe, lub rozdziały książek naukowych. Powoływanie się na doniesienia zjazdowe czy konferencyjne powinno się ograniczyć do minimum. Z uwagi na to, że najczęściej znajdują się tam jedynie streszczenia wystąpień zjazdowych, są to źródła zbyt mało szczegółowe i przez to – mało pomocne np. dla odtworzenia wyników zaprezentowanych w pracy. Dopuszczalne jest cytowanie materiałów zamieszczonych na stronach internetowych, takie źródła nie powinny jednak dominować, ale być jedynie uzupełnieniem. To jak umiejętnie korzysta autor pracy ze źródeł, oraz z jaką swobodą opisuje własnymi słowami informacje podawane w innych publikacjach, stanowi bardzo ważne kryterium oceny pracy dyplomowej. Jest to tym bardziej istotne, że obecnie, zwłaszcza w odniesieniu do prac dyplomowych niższego szczebla (licencjackie, magisterskie), bardzo często zdarzają się przypadki naruszenia prawa autorskiego w postaci plagiatów. Większość uczelni dysponuje jednak specjalistycznym oprogramowaniem, pozwalającym na wykrycie takiego nadużycia. Korzystanie ze źródeł pochodzących z prestiżowych publikacji naukowych (z reguły anglojęzycznych) w dużym stopniu minimalizuje ryzyko - choćby nieświadomego – plagiatu w pracach dyplomowych, ponieważ autor, korzystając z prac napisanych w języku obcym, w naturalny sposób unika dosłownych zapożyczeń z tekstu źródłowego.

Wykaz rycin i tabel

Ta sekcja nie jest bezwzględnie konieczna w pracy dyplomowej, ale jej zamieszczenie spotyka się najczęściej z bardzo pozytywnym odbiorem ze strony recenzentów oraz

czytelników pracy. W przypadku zamieszczenia w pracy dużej liczby rycin i tabel rozmieszczonych w obszernym – najczęściej – maszynopisie pracy, zamieszczenie takiego wykazu jest w oczywisty sposób ogromnym ułatwieniem dla każdego, kto z pracy korzysta: zarówno autora, jak i promotora, jak również recenzentów pracy dyplomowej. Wykaz taki ułatwia szybkie odszukiwanie w tekście odpowiedniego wykresu czy tabeli, np. w celu ponownej jego analizy. Wykaz taki sporządza się najczęściej w formie listy tytułów rycin i tabel oraz przyporządkowanych im numerów stron. Biorąc to pod uwagę, należy zadbać aby tytuły takie były unikalne dla poszczególnych rycin i tabel, i aby na podstawie wykazu było jasne, co możemy w danej tabeli lub na danej rycinie znaleźć.

Rozprawy doktorskie i habilitacyjne przygotowywane w formie „zszywki" publikacji

W tej części niniejszego artykułu skupiliśmy się na omówieniu i zaakcentowaniu tego, co powinny zawierać poszczególne sekcje publikacji oryginalnej w czasopiśmie naukowym. Zwróciliśmy także uwagę na odmienności między pracami oryginalnymi oraz innymi formami publikacji, które mogą potencjalnie stanowić część dorobku zgłaszanego jako rozprawa habilitacyjna lub doktorska (np. prace przeglądowe, kazuistyczne, listy do redakcji, itp.).

Prace oryginalne w czasopismach naukowych

Publikacje oryginalne (ang. original papers) to takie, w których przedstawiane są nowe, oryginalne, nie publikowane wcześniej wyniki, zebrane i opisane przez autora lub zespół autorów. Nic dziwnego zatem, że publikację oryginalną uważa się powszechnie za najważniejszy rodzaj publikacji, słusznie wychodząc z założenia, że bez publikowania nowych wyników, nie byłoby możliwe poszerzanie istniejącego stanu wiedzy w danej dziedzinie, ani też nie mielibyśmy materiałów źródłowych niezbędnych do powstawania bardziej rozbudowanych publikacji podsumowujących istniejący stan wiedzy (prace przeglądowe, metaanalizy i przeglądy systematyczne, książki naukowe). Publikacje oryginalne są to formy stosunkowo zwięzłe (o długości od kilku do kilkunastu stron druku), publikowane w specjalistycznych czasopismach naukowych. Rolą tych publikacji jest szczegółowe przedstawienie nowego sposobu myślenia, które doprowadziło do powstania (wymyślenia) nowej teorii badacza, jej zaimplantowanie do praktyki badawczej, opracowanie niezbędnej metodologii umożliwiającej zebranie wyników badań, i w końcu ich interpretację. Taka specyfika prac oryginalnych znakomicie wtapia się w dyskutowaną już powyżej konwencję struktury IMRAD (Introduction, Materials and Methods, Results And Discussion). Ponieważ prace oryginalne stanowią dominujący rodzaj literatury naukowej indeksowany w biomedycznych literaturowych bazach danych, są one najbardziej poważane w świecie naukowym, najprawdopodobniej głównie z powodu dużego ładunku nowatorstwa, jaki każda z takich

prac niesie. To, jak bardzo istotne są publikacje oryginalne i jak bardzo kluczowa jest ich rola w nauce, znajduje odzwierciedlenia w fakcie, iż to właśnie publikacje oryginalne mają największe znaczenie i traktuje się jako najważniejsze w ocenie dorobku naukowego poszczególnych naukowców, czy ośrodków naukowych. Wydaje się to jak najbardziej zrozumiałe, gdyż to właśnie publikacje oryginalne stanowią wyznacznik nie tylko umiejętności przygotowania poprawnej publikacji przez autora, ale także umiejętności planowania eksperymentu i poziomu naukowego prowadzonych badań.

Aby stworzyć dobrą publikację, należy wcześniej kompetentnie zaplanować doświadczenie naukowe, poprawnie zebrać dane doświadczalne, fachowo je przeanalizować. A zatem, całkowity wymiar naszego sukcesu w stworzeniu dobrej pracy oryginalnej to nie tylko nasze umiejętności „pisarskie", lecz także przygotowanie merytoryczne do wyegzekwowania całego scenariusza naszych poczynań wiodących od postawienia pytania badawczego do uzyskania wiarygodnej odpowiedzi. Na każdym kroku realizowania takiego scenariusza potrzeba odpowiedniej ilości czasu na zebranie, uporządkowanie i analizę dostępnych materiałów, jak również zaplanowanie i zorganizowanie całego procesu poznawczego.

Nieocenioną pomocą dla potencjalnego autora publikacji jest napisanie tzw. zarysu publikacji (ang. publication outline), dzięki któremu można uporządkować i zorganizować główne idee pracy, podbudować je argumentami, wyszukać słabe strony publikacji. Zarys taki to konspekt tego, o czym chcielibyśmy powiadomić w naszej publikacji środowisko naukowe. Zawiera on logiczną strukturę argumentacji, która pojawi się w naszej publikacji, z jej walorami i niedostatkami. Dobry zarys to najczęściej później także dobry maszynopis pracy. Jest on dla autora publikacji tym, czym jest zarys eksperymentu dla badacza. Przygotowywanie się autora do napisania publikacji oryginalnej obejmuje kilka etapów organizowania i planowania publikacji naukowej oraz odpowiedzi na następujące pytania:

- co zrobiono w badaniu i co autor zmierza przedstawić w pracy?
- które pytania pozostają nadal bez odpowiedzi?
- które wątki problemu badawczego wzbudzają największe kontrowersje?
- co jest warte poświęcenia szczególnej uwagi w kwestii badania danego problemu?
- jak brzmi pytanie, na które autor chce znaleźć odpowiedź, wypełniając swój plan badawczy?
- jak przedstawia się model badawczy?
- czy autor ma wyobrażenie o tym, jakie metody statystyczne pozwolą poprawnie zweryfikować postawioną przez ciebie hipotezę badawczą/statystyczną?
- w jaki sposób zgromadzone przez autora wyniki weryfikują postawioną hipotezę badawczą?
- czy sporządzono zarys pracy i podzielono ją na działy i fragmenty dotyczące

poruszanych zagadnień i wątków
- czy autor zestawił argumenty za i przeciw koncepcjom, które postanowił zweryfikować?
- czy tytuł oddaje zasadniczą myśl autora?
- czy streszczenie jest reprezentatywnym skrótem pracy?
- czy ze wstępu da się odczytać uzasadnienie dlaczego podjąłeś badania?
- czy wyniki są wystarczająco dobrze udokumentowane?
- czy autor wyczerpująco zinterpretował wyniki w dyskusji?

Trzymając się koncepcji struktury IMRAD przy pisaniu publikacji należy zadbać o to, aby poszczególne sekcje publikacji oryginalnej odpowiadały na właściwe im pytania:
- tytuł - czego dotyczyło badanie?
- autorzy - kto wykonał pracę?
- streszczenie - co odkryto i co ważnego się za tym kryje? (w skrócie).
- wstęp (wprowadzenie) - dlaczego wykonano badanie i do czego zmierzano?
- materiały i metody - co wykorzystano w badaniu i jak to wykorzystano? co zrobiono i w jaki sposób to zrobiono?
- wyniki - co zdarzyło się w czasie trwania badania?
- dyskusja – dlaczego się to zdarzyło?
- podziękowania – czy i kto pomógł przy powstaniu artykułu?
- piśmiennictwo – na kim się wzorowano, z kogo brano przykład?

W pewnym uproszczeniu, struktura publikacji oryginalnej w naukach biomedycznych, jest następująca:

a) Strona tytułowa, zawierająca tytuł artykułu, listę jego autorów oraz miejsca ich pracy, a często także krótką wersję tytułu oraz adres do korespondencji, a niekiedy także źródła finansowania pracy. Tytuł powinien zawierać istotne stwierdzenia oraz informacje, może być nieco prowokujący, może być pytaniem lub stwierdzeniem, nie zaś jedynie krótkim, ogólnikowym hasłem. Uważa się, że tytuł powinien zawierać minimalną liczbę słów, której można użyć do dokładnego opisu zawartości maszynopisu pracy. Zgodnie z deklaracją Komitetu Redaktorów Czasopism Medycznych, każdy autor publikacji powinien zadeklarować i wykazać swój istotny wkład w co najmniej trzech aspektach pracy: (a) koncepcja i schemat badania, lub analiza oraz interpretacja danych, (b) znaczący wkład intelektualny w napisanie pracy i/lub krytyczne przejrzenie i sporządzenie listy uwag do stworzonego maszynopisu, (c) zatwierdzenie ostatecznej wersji pracy do wysłania. Wiele czasopism wymaga krótkiego opisania roli i wkładu każdego z autorów w procesie zbierania wyników i pisaniu manuskryptu.
b) Streszczenie powinno być zwięzłe, zwykle górny limit jego długości wynosi

od 150 do 250 słów; może być niestrukturyzowane lub strukturyzowane (być podzielone na części wyróżnione śródtytułami, np. Background, Material and Methods, Results, Conclusions). Powinno być ono wyczerpujące, przykuwać uwagę oraz zachęcać do przeczytania całej pracy, gdyż to właśnie na jego podstawie recenzenci a także pozostali czytelnicy artykułu kształtują sobie zwykle swoją pierwszą opinię o pracy. W streszczeniu nie ma miejsca na dyskusję wyników, ani na formy graficzne (tabele czy ryciny). Lektura streszczenia jest często kluczowa dla zainteresowania czytelnika artykułem w wersji pełnej.

c) Słowa kluczowe to najważniejsze hasła i terminy, przygotowane przez autorów, najwłaściwiej nawiązujące do treści artykułu.

d) Zamieszczanie wykazu stosowanych skrótów jest rzadko stosowaną praktyką w większości czasopism, skróty rozwija się po prostu w tekście pracy. Stosowanie skrótów powinno być ograniczone do minimum, nie powinno się stosować skrótów w tytule a także unikać ich stosowania w streszczeniu.

e) Wstęp (wprowadzenie w publikacjach oryginalnych jest częścią dość krótką i zwartą (kilka akapitów, zwykle 300-500 słów, i służy przede wszystkim uzasadnieniu celu podjęcia badań. Wynika stąd, że nie należy starać się przedstawiać we wstępie istniejącego stanu wiedzy w danej dziedzinie w bardziej obszerny sposób. Najważniejszą rolą tej sekcji pracy oryginalnej jest: i) krótkie i jasne przedstawienie problemu, który był przedmiotem badania, ii) zwięzły opis aktualnego piśmiennictwa dotyczącego badanego problemu, iii) szczegółowe sformułowanie celów pracy, wyjaśnienie, dlaczego tak ważne było wykonanie badania, oraz podanie hipotezy badawczej, którą praca miała zweryfikować, iv) przedstawienie w bardzo krótki i syntetyczny sposób najważniejszych wniosków pracy. Pisząc wstęp pracy należy się kierować następującymi wytycznymi:

- należy rozpocząć od krótkiego opisu tego, co wiadomo dotychczas w zakresie badanej problematyki,
- podać, dlaczego tak ważne było, aby to badanie wykonać,
- bardzo zwięźle przedstawić i omówić wyniki innych badań,
- określić cel/e swojego badania i wyartykułuj hipotezę badawczą (teorię badacza),
- krótko napisać o najważniejszych wynikach własnego badania i podać wypływające z niego kluczowe wnioski.

f) Materiały i Metody – część ta służy do opisania tego, co było przedmiotem badań i jakimi metodami się posłużono w celu uzyskania wyników. Rolą tej sekcji artykułu jest przekonanie recenzentów, że wyniki są zebrane w sposób wiarygodny i kompetentny, a także, że zostały poprawnie opracowane pod względem statystycznym. Jest to ogromnie ważne, ponieważ w sytuacji, gdy część meto-

dologiczna pracy budzi wątpliwości, nawet najbardziej spektakularne wyniki mogą być zakwestionowane. W części metodycznej bardzo rzadko występują wykresy, natomiast część danych opisowych, np. charakterystykę grupy badanej, można zamieścić w formie tabelarycznej. Czasami może jednak być wskazane zamieszczenie w tej sekcji publikacji rycin, np. do przedstawienia schematu układu pomiarowego lub algorytmu analizy, albo np. nowej, unikatowej aparatury badawczej. Sekcja ta może mieć zróżnicowany format w zależności od rodzaju opisywanych badań, np. będzie się różnić w opisach badań klinicznych i podstawowych. Oto co koniecznie należy zamieścić w sekcji 'Materiały i metody' w pracy oryginalnej o tematyce klinicznej:

- rodzaj przeprowadzonego badania (kontrolowane randomizowane badanie interwencyjne, badanie kohortowe, badanie kliniczno-kontrolne, itp.)
- schemat zastosowanej w badaniu randomizacji
- sposób maskowania („zaślepienia") próby
- liczność prób
- opis co stanowiło elementy próby badanej i jak te elementy dobrano
- zastosowane kryteria włączenia i wyłączenia
- opis czynnika ryzyka (czynnika ekspozycji, modulatora) (jaka procedura medyczna, lek, interwencja)
- długość okresu gromadzenia obserwacji?
- rejestrowane skutki działania badanego czynnika oraz częstość badania jego wpływu
- metody statystyczne wykorzystane w analizie zebranych wyników badania.

Poniżej podano zestaw zasad, którymi autor powinien się kierować pisząc sekcję 'Materiały i Metody':

- najlepiej opisywać stosowane metody i procedury chronologicznie lub – jeszcze lepiej, uporządkowane według typu metody, stosując odpowiednie podtytuły;
- przyjęło się stosować czas przeszły i stronę bierną lub trzecią osobę l.mn. do opisu tego, jak wykonano oznaczenia;
- należy dokładnie podać i opisać schemat badania, protokół badawczy, brzmienie testowanych hipotez, nazwy mierzonych zmiennych, liczbę powtórzeń, podać jakie elementy stanowiły grupę referencyjną (kontrolną), nazwę badanego czynnika, schematy randomizacji, metody maskowania prób;
- każda przeprowadzona procedura powinna być opisana tak dokładnie jak to możliwe, o ile zawiera ona elementy nowości; jeżeli nie, należy się odwołać do już opublikowanej metody;
- należy podać źródło zakupu materiałów (firma, miasto, kraj) oraz pochodzenie aparatury wykorzystywanej w doświadczeniach (niekiedy także datę produkcji); podobnie, należy podać nazwy i źródło linii hodowlanych komórek, po-

chodzenie enzymów, itp.;
- ważne jest, aby podać precyzję wszystkich dokonywanych pomiarów oraz opisać wszelkie źródła zmienności rejestrowanych zmiennych pomiarowych;
- należy podać szczegóły dotyczące zgody określonych komitetów etyki badań na ludziach lub zwierzętach oraz zgody pacjentów na udział w badaniu, o ile tematyka pracy i profil czasopisma tego wymagają
- bardzo istotne jest, aby opisać dokładnie procedury statystyczne wykorzystane do analizy danych, dla mniej rutynowo stosowanych podać, dlaczego je wykorzystano: należy opisać jakie testy wykorzystano, w jaki sposób transformowano dane, w jaki sposób weryfikowano rozkłady zmiennych, itp.;

g) Wyniki to sekcja pracy oryginalnej, która zajmuje z reguły największą objętość pracy. Powinien się tu znajdować się tylko „suchy" opis wyników, a nie ich interpretacja – na nią będzie miejsce w sekcji następnej, czyli 'Dyskusji'. W tej części korzystamy z form graficznych, jak ryciny (wykresy, zdjęcia, chromatogramy, elektroferogramy itp) i tabele, ale opis wyników można również zamieszczać w formie tekstowej. Poprawne formatowanie i prezentowanie wartości liczbowych w ogóle, jak i danych statystycznych w szczególności, jest niezmiernie istotne, gdyż to one stanowią „rdzeń" sekcji wyniki i kluczową zawartość całej publikacji oryginalnej w większości prac naukowych. Chociaż poszczególne czasopisma mogą narzucać pewną odmienność takiego formatu prezentacji, to jednak dowolność zmian narzuconego formatu nie jest bardzo duża, i powinniśmy starać się zachować stałość i konsekwencje stosowania obranego stylu raportowania wartości liczbowych i statystycznych w całej pracy.

Aby poprawnie i w sposób ciekawy opisać wyniki w publikacji oryginalnej, powinniśmy wziąć pod uwagę następujące zasady:
- jest to szczególna część pracy, bardzo ważna w całościowym odbiorze publikacji; należy zadbać, aby była precyzyjna, treściwa, zwarta i jasno napisana
- należy zdecydować, które wyniki chcemy przedstawić w publikacji, a które nie; można tego dokonać ustalając, które wyniki nawiązują do pytań badawczych wymienionych w celach pracy;
- wyniki powinny być przedstawione w porządku chronologicznym (co często wynika z przyjętego scenariusza badawczego opisanego w sekcji 'Metody'), albo w porządku od najważniejszych do najmniej ważnych;
- należy wybrać sposób prezentacji danych: w tabelach, na rycinach lub w tekście; powielanie tych samych danych w różnych sposobach ich prezentacji w tej samej publikacji jest błędem;
- w tekście, w którym opisujemy swoje wyniki musimy odwoływać się do tabel lub rycin, które te wyniki przedstawiają; w samym tekście można przytoczyć wyniki pomocnicze lub uzupełniające, nie zamieszczone w tabelach lub na ry-

cinach;

- należy zadbać o to, aby wartości liczbowe danych były przedstawiane w całym tekście pracy w sposób zunifikowany, np. z jednakową precyzją;
- podawanym w pracy wynikom powinna towarzyszyć ocena analizy statystycznej dla wszystkich przedstawianych danych; najczęściej będzie to istotność statystyczna a posteriori, P, wartości współczynników korelacji lub regresji);
- opisując wyniki najlepiej stosować czas przeszły;
- tabele i ryciny powinny być ponumerowane w kolejności, w jakiej odwołujemy się do nich w tekście pracy;
- każda rycina i tabela powinna być w pełni zrozumiała bez potrzeby odwoływania się do opisu w tekście, powinna być zaopatrzona w tytuł oraz legendę.

h) Dyskusja (w polskojęzycznych czasopismach czasami nazywana też 'Omówieniem wyników') jest to ta część pracy, która dla recenzentów jest często wskazaniem dojrzałości naukowej badacza, jego erudycji oraz merytorycznej kompetencji. Zadaniem autora jest omówić i zinterpretować zebrane wyniki, zaprezentowane w poprzedniej części. Jest to część najtrudniejsza do napisania, a zarazem najważniejsza dla całej publikacji oryginalnej. W tej części maszynopisu chyba najbardziej liczy się zachowanie zdrowego umiaru między erudycją i porywającym stylem a nudną, „suchą" faktografią, między oryginalnością sądów i pewną dozą spekulatywności w interpretacji a powściągliwością i konserwatyzmem w wyrażaniu opinii. Dyskusja powinna posiadać pewną strukturę i obejmować następujące części:

- krótkie przedstawienie istniejącego stanu wiedzy oraz uzasadnienia celu podjęcia badań (pamiętajmy, że nie powinna to być rekapitulacja tego, co napisano we 'Wstępie');
- podsumowanie najbardziej istotnych aspektów części 'Wyniki', wskazanie, w jaki sposób można byłoby spożytkować uzyskane wyniki w praktyce, przedstawienie interpretacji wyników oraz ich znaczenia dla postępu wiedzy w danej dziedzinie, podkreślenie silnych punktów pracy, jak również jej ograniczeń. Jeśli czytelnicy odkryją ograniczenia pracy nie wzmiankowane przez autorów, to ich ufność w wiarygodność opublikowanych wyników może zostać zachwiana;
- omówienie podobieństw i różnic pomiędzy uzyskanymi wynikami własnymi a publikowanymi wcześniej pracami innych autorów dotyczącymi zbliżonej tematyki;
- podsumowanie całości dyskusji we wnioskach, oraz przytoczenie implikacji wyników pracy, czyli podkreślenie, jakie nowe pytania badawcze inspiruje praca, oraz w jaki sposób rozstrzyga istniejące różnice poglądów w środowisku naukowym.

Zasady pisania sekcji ‘Dyskusja’ w publikacji oryginalnej można ująć następująco:

- należy pisać dyskusję zaczynając od kwestii szczegółowych (własne wyniki i odkrycia) do bardziej ogólnych (odwołania do innych danych, pozycji literatury, obowiązującej teorii, poglądów, itp.);
- wskazane jest zachowanie tego samego stylu, czasu, trybu wyrażania myśli jak we ‘Wstępie’, gdzie zostały sprecyzowane pytania badawcze i hipotezy;
- w początkowej części dyskusji dobrze jest przypomnieć brzmienie hipotez, jakie zamieszczono w celach pracy (sekcja ‘Wstęp’)
- wykorzystując zebrane wyniki, należy starać się udzielić odpowiedzi na stawiane pytania; a także wyjaśnić, w jaki sposób wyniki weryfikują hipotezy stawiane w niniejszym badaniu, a także jak odnoszą się do wyników opisywanych przez innych badaczy; należy koniecznie zaznaczyć, w jakich kwestiach uzyskane wyniki są zgodne, a w jakich niespójne z obserwacjami innych zespołów;
- powinno się odnieść do pytań stawianych w celach pracy, niezależnie od tego, czy argumentacja ma potwierdzenie za pomocą metod statystycznych;
- zastosuj logiczny schemat wypowiedzi: najpierw podaj odpowiedź na pytanie stawiane w celach pracy, potem przedstaw zebrane wyniki, które wspierają taką odpowiedź, na końcu powołaj się na prace innych zespołów badawczych;
- uzasadnij swój punkt widzenia, szczególnie w sytuacji, gdy twoje wyniki nie są spójne z wynikami raportowanymi przez innych; przedyskutuj rozbieżności, spróbuj wykazać, że twój pogląd jest bardziej właściwy lub pełniejszy;
- pamiętaj, że najmocniejszą stroną dyskusji może być dojrzała polemika z wynikami uzyskanymi przez innych badaczy
- zwróć koniecznie uwagę na ograniczenia i niedoskonałości twojego badania, skomentuj istotność tych ograniczeń przy interpretacji uzyskanych wyników;
- koniecznie napisz o tym, jak wyniki pracy mogą rzutować na panujące poglądy, jakie może być ich praktyczne znaczenie;
- zasugeruj, jakie następne badania w tej problematyce mogłyby się przyczynić do rozwiązania problemu naukowego;
- wskaż, jaki jest potencjalny wpływ twoich wyników na obecną wiedzę o problemie i/lub nasze rozumienie zjawiska, zaznacz, co w nich jest przełomowego.

i) Podziękowania to końcowa sekcja publikacji, w której umieszczamy podziękowania dla wszystkich osób oraz instytucji, od których autorzy uzyskali pomoc w wykonaniu pracy od strony: naukowej, technicznej oraz intelektualnej, zaplanowania i przeprowadzenia badań oraz zebrania danych, uczestniczenia w badaniach, przygotowania i przejrzenia maszynopisu pracy, a także wsparcia finansowego. Możemy tutaj wpisać nazwiska osób (a także rodzaj zaoferowanej pomocy), które intelektualnie przyczyniły się do przeprowadzenia badań i/lub powstania publikacji, ale udział których nie uzasadnia współautorstwa w pracy.

W tej części wymienia się najczęściej także źródła finansowania instytucjonalnego (numery projektów) lub finansowania uzyskanego ze strony innych sponsorów. W tym miejscu należy także opisać to, co może potencjalnie stanowić konflikt interesów.

j) Piśmiennictwo jest ostatnią sekcja pracy oryginalnej. Zasady formatowania tej części pracy podano powyżej, przy omawianiu prac dyplomowych.

Inne prace publikowane w czasopismach naukowych

Wśród nich na szczególną uwagę zasługują:

- prace kazuistyczne,
- prace przeglądowe,
- listy do redakcji,
- książki naukowe i rozdziały w takich książkach.

Publikacje kazuistyczne (opisy przypadków). Prace takie można uważać za szczególny przypadek publikacji oryginalnej, w której przedstawione są wyniki zebrane dla jednego szczególnego przypadku klinicznego (jednego pacjenta lub niewielkiej, szczególnej grupy pacjentów). Publikacja taka może dostarczać informacji o pacjencie, u którego obserwowano szczególne objawy, nie opisywane wcześniej w dużych badaniach klinicznych lub opisywane rzadko. Publikacje kazuistyczne pozwalają na lepsze zrozumienie mechanizmu choroby, objawów ubocznych leczenia, wyjątkowości reakcji określonego pacjenta na daną procedurę medyczną. Ogólnie – są one nieocenionym materiałem w praktyce lekarskiej dla innych lekarzy, szczególnie w odniesieniu do chorób czy przypadków rzadko spotykanych i rejestrowanych. Stąd też, praca kazuistyczna jest – podobnie jak każda inna publikacja naukowa, formą wymiany doświadczeń, poglądów i pomysłów pomiędzy ośrodkami naukowymi i klinicznymi. Z tego powodu praca taka służy środowisku lekarskiemu poprzez minimalizowanie ryzyka błędów terapeutycznych popełnianych podczas wykonywania standardowych procedur medycznych przez różne zespoły medyczne.

Listy do redakcji są to bardzo krótkie (zwykle 1-2 strony w czasopiśmie) publikacje naukowe, które nawiązują i/lub komentują wyniki przedstawiane przez innych autorów, opublikowane wcześniej w danym czasopiśmie. W ten sposób badacze mogą wymieniać poglądy i toczyć publiczne dyskusje na forum naukowym, mogą przedstawiać swoje opinie czy zajmować inne stanowisko od tego wyrażonego w komentowanym artykule. Listy do redakcji można zatem postrzegać jako istotny składnik debaty naukowej. Niekiedy listy do redakcji mogą przyjmować formę „miniaturowych" artykułów oryginalnych o charakterze krótkich doniesień. Wtedy przedstawiają one własne wyniki badań uzyskane przez autorów, ale dzieje się to prawie zawsze w kontekście innych, opublikowanych już prac. W takich sytuacjach, listy do redakcji przyjmują uproszczoną strukturę IMRAD.

Publikacje przeglądowe (lub poglądowe) mają za zadanie przedstawić istniejący stan wiedzy w danej dziedzinie na podstawie aktualnego piśmiennictwa. Źródłem informacji, z jakiego czerpią autorzy takich prac są głównie publikacje oryginalne, ale mogą to być także inne publikacje przeglądowe lub książki naukowe, a niekiedy nawet nieopublikowane dane autorów. Publikacje te – w zależności od inwencji autorów, mogą nieść istotny element nowatorstwa, ponieważ autorzy mają prawo zamieszczać w publikacji przeglądowej nowe koncepcje badawcze, precyzować nowe hipotezy i wytyczać nowe kierunki badań. Są one najczęściej bardziej obszerne niż prace oryginalne, a ich piśmiennictwo jest o wiele bardziej rozbudowane. Odbiorcami prac przeglądowych są z reguły nie tylko badacze praktycy, lecz często także specjaliści z innych dziedzin naukowych. Publikacje takie nie mają struktury IMRAD, ponieważ nie prezentują nowych wyników badań - nie zawierają zatem takich części jak opis metodyki, opis wyników, czy ich dyskusja. Typowa struktura artykułu przeglądowego zawiera: tytuł, listę autorów, ich afiliację, streszczenie, słowa kluczowe oraz tekst artykułu, który przeważnie jest podzielony na wyraźnie oddzielone sekcje tematyczne.

Pewną formą prac przeglądowych są metaanalizy. Są to opracowania polegające na połączeniu (amalgamacji) i zbiorczej analizie wyników zebranych z wielu indywidualnych badań klinicznych, które zostały opisane wcześniej w publikacjach oryginalnych. Chociaż w metaanalizie doszukać się można zarówno cech publikacji przeglądowej, jak i publikacji oryginalnych, cechy tych ostatnich przeważają, gdyż w opracowaniach takich znajdujemy zbiorczą analizę statystyczną oryginalnych wyników badań. Wprawdzie autorzy metaanalizy nie zbierają sami wszystkich oryginalnych wyników badań zestawianych w pracy, to gromadzą te wyniki za zgodą badaczy, którzy je zebrali, poddają je zbiorczej analizie, i konstruują podsumowującą syntezę wyników pojedynczych badań oryginalnych w całość. Nowatorstwo takich prac polega głównie na tym, że autorzy podejmują się wypośrodkowania rysujących się trendów i zależności wielu badań klinicznych, a wyniki takiej zbiorczej analizy są wypadkową artykułów źródłowych. W ten sposób metaanaliza pozwala na zwiększenie precyzji i dokładności wyników dzięki połączeniu danych z kilku mniejszych badań pierwotnych.

Książki naukowe oraz rozdziały w książkach są opracowaniami naukowymi, których rolą jest zebranie zgromadzonej informacji, jej analiza i podsumowanie oraz wyczerpujące ujęcie tematu. Mogą to być zarówno opracowania monograficzne, skupiające się dość ściśle na wybranym zagadnieniu, jak i szersze opracowania, stanowiące kompendium wiedzy w danej dziedzinie. Główną zaletą książek naukowych jest obszerne przedstawienie tematu i zebranie większości istotnych informacji w jednym źródle. Niemniej jednak, powinniśmy pamiętać, że w naukach biomedycznych informacje dezaktualizują się stosunkowo szybko. Ponieważ proces pisania książki, ze zrozumiałych względów, jest długi, aktualność zawartych w książkach informacji może być zaledwie dostateczna. Struktura rozdziałów w książce jest zazwyczaj bardzo podobna do

struktury publikacji przeglądowej. Podstawową różnicą jest natomiast to, iż głównym zadaniem książek jest edukacja, zaś prac przeglądowych - polemika i konfrontacja poglądów naukowych, jak również prezentacja własnej interpretacji zjawisk czy mechanizmów, będących często następstwem długoletnich badań w danej tematyce.

Język prac naukowych

Przy pisaniu tekstów naukowych i/lub popularno-naukowych korzystamy z pewnej odmiany języka literackiego, który nazywamy „językiem naukowym". Powstanie tej odmiany języka wiązało się z dynamicznym rozwojem metodologii badań naukowych oraz terminologii naukowej. Zjawiska te stworzyły potrzebę skutecznej komunikacji w środowisku naukowym, a tym samym - potrzebę stworzenia nowej terminologii, która pozwoliłaby unikać wszelkiej dwuznaczności. Naukowy styl pisarski cechuje konkretność i pewna schematyczność. Jego charakterystyczną cechą jest właśnie „nasycenie" go fachową terminologią z określonej dziedziny wiedzy. Takie naukowe terminy mają ściśle zdefiniowane znaczenia w obrębie danej dyscypliny naukowej – są one często odmienne od znaczeń tych słów w języku potocznym. Powoduje to, iż teksty naukowe nie dają dużej swobody interpretacji treści, są o wiele bardziej jednoznaczne niż inne rodzaje języka literackiego. Do osobliwości języka naukowego należą: częste stosowanie strony biernej, czasu przeszłego oraz form bezosobowych, jak również trybu warunkowego i form przypuszczających. A zatem, aby język taki był w pełni komunikatywny, potrzebne jest odpowiednie przygotowanie merytoryczne, zarówno ze strony osoby wypowiadających (piszących) myśli, jak i odbiorcy. Teksty naukowe są tworzone przez jednych naukowców dla innych naukowców, ich właściwe rozumienie przez tzw. „laików" jest trudne, bądź wręcz niemożliwe. Gdy badacz zamierza przedstawić środowisku naukowemu swoje wyniki, staje przed trudnym wyzwaniem: jak przedstawić je w sposób jasny i przekonujący. Ci naukowcy, dla których język angielski nie jest językiem ojczystym mają zadanie szczególnie trudne pisząc publikacje do czasopism, ponieważ: (a) powinni używać tego języka, jeśli chcą aby ich praca była jak najszerzej dostrzeżona, (b) powinni go używać na tyle dobrze, aby zostać zrozumianym. Nawet jednak, gdy piszemy w ojczystym języku, tzw. komunikatywność słowa pisanego (dobre pisanie to pisanie w sposób prosty i zrozumiały) jest nie mniej ważna, gdyż jest ona postrzegana jako świadectwo logicznego myślenia. Znana myśl głosi: „*wszystko* co *da się powiedzieć*, *da się powiedzieć prosto*, a czego nie *da się powiedzieć,* o tym trzeba milczeć". Zadanie, jakie ma spełnić tekst naukowy to przede wszystkim przekazanie ważnych informacji, nie zaś popisywanie się kwiecistością stylu i bogactwem słownictwa. Cechą charakterystyczną stylu naukowego jest to, że w tekście dominują zdania złożone podrzędnie i wielokrotnie złożone, a budowa taka sprzyja precyzyjnemu, ścisłemu i przejrzystemu wyrażaniu myśli. W porównaniu z językiem literackim, język naukowy jest prosty i ubogi – brak w nim językowych narzędzi obrazowania,

np. metafor lub porównań. Tekst naukowy zawiera wiele terminów i zwrotów naukowych z danej dziedziny wiedzy, mających najczęściej obce pochodzenie (co obrazuje międzynarodowy charakter nauki). Terminy takie są jedynie wyjątkowo wyjaśniane (np. nowe definicje), z reguły przyjmuje się, że czytelnik rozumie ich znaczenie i nie wymagają one tłumaczenia. Cechą wyróżniającą tekst naukowy jest kompozycja jego treści: logiczna, obejmująca rzeczowe opisy, argumentację, przykłady, częste nawiązania do materiału ilustracyjnego. W tekście naukowym spotykamy z reguły wiele przypisów i odwołań, zwłaszcza do innych publikacji. Chociaż język stosowany w tekstach naukowych powinien być pozbawiony podtekstów emocjonalnych, to jednak bardzo często – na podstawie stosowanych w nim wyrażeń i zwrotów – można odczytać stosunek intelektualny autora do przedstawianych opinii.

Ponieważ język naukowy ma być w założeniu ścisły i jednoznaczny, wydawać by się mogło, że nie ma w nim miejsca na jakąkolwiek metaforyczność języka. Z drugiej strony, podczas gromadzenia i porządkowania wiedzy, często mamy skłonność do upraszczania naszych wyobrażeń o rzeczywistości w celu ich łatwiejszego zrozumienia i przyswojenia. Od zawsze dokonywaliśmy w nauce pewnych uproszczeń wyobrażeniowych, tworzyliśmy analogie, zaś metafory pełniły w języku naukowym funkcje pojęciotwórcze w sytuacjach, gdy brakowało gotowych pojęć lub terminów dla opisania czegoś nowego: czy to zjawiska, procesu lub mechanizmu, czy też budowy lub struktury (np. pień mózgu, kora mózgowa, łańcuch polipeptydowy, model płynnej mozaiki, tratwy lipidowe, struktura harmonijkowa, kłębek przypadkowy, koń mechaniczny, itd.). Dlatego też, zwłaszcza w nowych obszarach poznania, badacze nadal korzystają z analogii i wykorzystują język metaforyczny, także po to, aby napędzać twórczą inwencję u innych badaczy.

Żargon w literaturze naukowej można określić jako: (a) język niezrozumiały dla odbiorcy, (b) język dziwny lub pretensjonalny, korzystający z długich wyrazów lub zwrotów i wielosłowia, (c) język zasobny w terminologię techniczną, zrozumiały jedynie dla małego grona specjalistów. Podczas gdy dwa pierwsze rodzaje żargonu są rażące i naganne, i stąd należy ich unikać, to język „terminologiczny" jest trudny do całkowitego wyeliminowania. Stosowane fachowe terminy i techniczne zwroty są w większości znane odbiorcom tekstów naukowych z danej dziedziny. Najczęściej trudno też znaleźć terminy zastępcze, bez zmiany ich znaczenia i/lub rozumienia. Stąd też, taki rodzaj żargonu jest na ogół akceptowany, o ile nie przeradza się w stosowanie „rozwlekłych" form zwrotów i wyrazów (ang. verbosity), sprawiających wrażenie naukowości, zamiast krótkich, np. jednosylabowych. Ogólną zasadę pisania tekstów naukowych można wyrazić tak: piszmy w sposób zrozumiały dla ludzi, których praca ma jedynie luźny związek z naszą własną działalnością, ale którzy pragnęliby się czegoś dowiedzieć o tym, czym się zajmujemy.

Bardzo istotne w tekstach naukowych, podobnie jak w każdym innym rodzaju stylu

pisarskiego, jest właściwe dobieranie słownictwa, jak również poprawne stosowanie gramatyki oraz interpunkcji. Język, którym posługujemy się w opisach naukowych, powinien być precyzyjny i konkretny, ale zarazem zwarty i „nieopisowy". Niektóre określenia czy złożenia wyrazów, jakkolwiek stosowane w potocznej mowie, w tekście naukowym są rażące, np. poprzez stosowanie określeń nieprecyzyjnych, niejednoznacznych lub „pustych" (tzw. redundantnych). Szczególnym przypadkiem wyrażeń są tzw. oksymorony, tzn. takie złożenia, w których znaczenia wyrazów zaprzeczają sobie wzajemnie.

Dobrym świadectwem dojrzałości w pisaniu prac naukowych jest poprawne stosowanie czasów oraz strony biernej. Chociaż strona bierna ma swoje miejsce w języku naukowym (np. w opisach metodyki), to jednak bardzo często bywa ona nadużywana. Ogólnie, w bardzo wielu pracach naukowych dość duże zamieszanie panuje w kwestii poprawnego stosowania czasów. Powszechnie sądzi się, że dobrym zwyczajem jest stosowanie czasu przeszłego do opisów tego, co zrobiono i tego, co autorzy deklarują w bieżącej pracy, zaś czas teraźniejszy powinniśmy stosować do wyrażania bardziej ogólnych stwierdzeń. Na przykład, czas przeszły powinno się zastosować w opisie metodyki oraz opisie własnych przedstawianych wyników badań. Czasu teraźniejszego natomiast, użyjemy pisząc o istotności statystycznej, wyrażając wnioski, lub opisując własne lub cudze wyniki uzyskane w przeszłości, na które powołujemy się w pisanej pracy. Czasu teraźniejszego użyjemy zatem we Wstępie (Wprowadzeniu), także w Dyskusji, oraz w opisach wyników przedstawianych w tabelach i rycinach w naszej pracy. Czas teraźniejszy stosuje się zatem do opisu ugruntowanej wiedzy (np. dawniej opublikowanej), lecz w sytuacjach, gdy opisane kiedyś fakty lub wnioski zostały podważone lub zakwestionowane przez zgromadzone później wyniki następnych badań, to lepiej będzie użyć czasu przeszłego. To, o czym piszemy w streszczeniu wymaga czasu przeszłego, gdyż odwołujemy się do tego co zrobiliśmy w bieżącej pracy. Czas przeszły wykorzystamy także w niektórych ustępach sekcji Dyskusja.

Proces recenzji prac dyplomowych, habilitacyjnych i publikacji w czasopismach

Zasady recenzji artykułów publikowanych w czasopismach naukowych oraz prac dyplomowych czy rozpraw habilitacyjnych różnią się w sposób zasadniczy. W procesie recenzji artykułów kierowanych do czasopism naukowych (zarówno publikacji oryginalnych, jak i wszelkich innych form publikacji, w tym prac przeglądowych), powszechnie obowiązuje system peer review. Podobieństwem w stosunku do prac dyplomowych jest na pewno to, że publikacje są recenzowane przez innych naukowców pracujących naukowo w dziedzinie czy specjalności, której dotyczy recenzowany artykuł. Odmienne jest natomiast to, że recenzenci pozostają anonimowi dla autora publikacji i nie otrzymują wynagrodzenia za wykonane recenzje, nie muszą spełniać żadnych do-

datkowych kryteriów formalnych (np. być samodzielnymi pracownikami naukowymi). Podstawowym wymaganiem jest natomiast warunek, aby posiadali znaczący dorobek publikacyjny w danej dziedzinie czy specjalności. W przypadku prac dyplomowych (np. doktorskich czy habilitacyjnych), recenzenci nie są anonimowi - są znani autorowi pracy. Wybrani recenzenci muszą także spełniać określone kryteria formalne dotyczące ich statusu w hierarchii naukowej, np. posiadać co najmniej stopień doktora habilitowanego. Recenzenci doktoratów otrzymują wynagrodzenie za wykonaną recenzję, wynagrodzenie przysługuje także promotorowi pracy. W przypadku pracy licencjackiej i magisterskiej wykonanie recenzji nie wiąże się z dodatkowym wynagrodzeniem dla recenzenta. Istotne różnice w przypadku pracy doktorskiej czy habilitacyjnej w porównaniu z pracami dyplomowymi niższego szczebla (licencjacką i magisterską) dotyczą nie tylko procesu recenzji, ale także samej obrony pracy.

Proces recenzji pracy doktorskiej

Według założeń tzw. „starego trybu" obrony pracy doktorskiej, wybór recenzentów pozostaje w gestii promotora pracy, ale musi on być zaaprobowany przez odpowiednią radę naukową, np. radę wydziału. Recenzentem pracy doktorskiej może być samodzielny pracownik naukowy (naukowiec co najmniej ze stopniem doktora habilitowanego) o uznanym dorobku naukowym w danej dziedzinie. Wiele uczelni i działających w ich obrębie rad wydziałów przyjmuje zasadę, że co najmniej jeden z recenzentów powinien pochodzić spoza macierzystej uczelni doktoranta. Czas na przygotowanie recenzji pracy doktorskiej wynosi trzy miesiące. Do zadań recenzenta, należy przygotowanie zwykle dość obszernej recenzji w formie pisemnej. Recenzja taka jest następnie odczytywana w całości podczas publicznej obrony pracy doktorskiej. Doktorant ma wtedy możliwość ustosunkowania się do uwag czy zarzutów w recenzji. Dodatkowo, doktorant ma za zadanie odpowiedzieć na pytania zadane przez uczestników publicznej obrony, obecnych podczas obrony pracy. W dyskusji takiej doktorant powinien się wykazać ogólną wiedzą w zakresie dziedziny naukowej, której dotyczy praca doktorska, ale także praktyczną znajomością narzędzi metodycznych, które stosował w swojej pracy. W szczególnych przypadkach, gdy recenzenci wysoko oceniają walory merytoryczne i poznawcze pracy doktorskiej, mogą oni wystąpić z wnioskiem o wyróżnienie pracy. Takie wyróżnienie jest bardzo często warunkiem koniecznym, aby „świeżo upieczony" doktor mógł ubiegać się o różnego rodzaju nagrody za pracę doktorską (nagrody państwowe – np. Prezesa Rady Ministrów, Ministra Zdrowia; nagrody uczelniane, np. Rektora; nagrody ze strony firm czy fundacji). Nad nadaniem stopnia doktora głosuje i stopień taki przyznaje odpowiednia rada wydziału, posiadająca takie uprawnienia, przyznawane przez odpowiednie ministerstwo.

Proces recenzji pracy licencjackiej i magisterskiej

W porównaniu z recenzowaniem prac doktorskich, proces recenzji pracy licencjackiej czy magisterskiej jest o wiele bardziej uproszczony. Praca jest opiniowana jedynie przez jednego recenzenta, będącego samodzielnym pracownikiem naukowym macierzystej uczelni. Obrona takiej pracy dyplomowej nie jest publiczna, i ma bardziej charakter egzaminu niż naukowej dyskusji.

Proces recenzji rozprawy habilitacyjnej

Tryb, zasady recenzowania, a w szczególności obrony rozpraw habilitacyjnych przypominają w swoim ogólnym formacie recenzje i obrony doktoratów. Istnieje jednak kilka zasadniczych różnic. W recenzji rozprawy habilitacyjnej oceniany jest zarówno dorobek naukowy kandydata do stopnia doktora habilitowanego (liczba i jakość prac naukowych, liczba patentów, indeksy bibliometryczne prac, takie jak współczynnik oddziaływania (impact factor), liczba cytowań oraz indeks Hirscha, liczba kierowanych projektów badawczych), ale także jego praca i osiągnięcia dydaktyczne (np. tworzenie nowych kierunków lub metod kształcenia) oraz organizacyjne (np. udział w organizowaniu konferencji lub innych spotkań naukowych w skali krajowej lub międzynarodowej, przynależność (zwłaszcza z wyboru) do organizacji i towarzystw naukowych, nagrody i wyróżnienia różnego szczebla za działalność naukową, dydaktyczną i/lub organizacyjną, wszelkie inne świadectwa uznania w środowisku naukowym). Kolejną różnicą jest fakt, iż obrona doktoratu jest publiczna (czyli dostępna dla wszystkich zainteresowanych) i bierze w niej udział specjalna, powołana przez radę wydziału komisja egzaminacyjna, nie zaś wszyscy członkowie odpowiedniej rady wydziału. Obrona habilitacji odbywa się natomiast przed odpowiednią radą wydziału i nie ma charakteru obrony publicznej. Recenzentów przewodu habilitacyjnego (2 osoby na 4 ogółem) sugeruje rada wydziału, zaś zatwierdza ich Centralna Komisja ds. Tytułów i Stopni Naukowych, która powołuje dodatkowych dwóch recenzentów. Recenzenci oceniają nie tylko samą rozprawę, ale przede wszystkim dorobek naukowy kandydata do stopnia naukowego w okresie po uzyskaniu stopnia naukowego doktora. Ostatecznie, nad nadaniem stopnia naukowego głosuje i stopień taki przyznaje odpowiednia rada wydziału, posiadająca takie uprawnienia, przyznawane przez odpowiednie ministerstwo.

Recenzje prac w czasopismach naukowych

W olbrzymiej większości czasopism prace przesyłane do redakcji podlegają ocenie w systemie tzw. peer-review, czyli kierowane są do oceny przez innych badaczy (recenzentów, ang. peer-reviewers), którzy zajmują się podobną problematyką badawczą i których dane osobowe pozostają z reguły nieujawnione. System jest oparty na domniemaniu uczciwego i etycznego postępowania recenzentów. Zakłada się na przykład, iż dobra znajomość między recenzentem a autorami pracy jest konfliktem interesów,

który recenzent powinien ujawnić i zgłosić. Uważa się powszechnie, że ocena taka jest racjonalna, gdy opiera się wyłącznie na argumentach dotyczących zgodności lub niezgodności dzieła z przyjętymi, ścisłymi kryteriami oceny, do których zalicza się:

- oryginalność (aspekty nowatorskie publikacji), które odgrywają zasadniczą rolę w ocenie pracy, gdyż stanowią o zapoczątkowaniu pewnego nowego sposobu myślenia w danej dziedzinie działalności naukowej. Jeśli prace odstają znacząco od przyjętej konwencji i zasobu wiedzy naukowej, jeżeli zawierają błędy logiczne i metodologiczne, to ich oryginalność może być uznana za bezwartościową dla nauki;
- poprawność logiczną, określaną na podstawie liczby i wagi (ważności) błędów logicznych wykrytych w pracy, a także na podstawie możliwości usunięcia lub poprawy tych błędów;
- wartość pod względem metodologicznym, co oznacza, że o wartości pracy decyduje to, w jakim stopniu autor zastosował się do wymogów metodologicznych;
- oddziaływanie na społeczność naukową, czyli to, jak wyniki pracy mogą wpłynąć na zmianę myślenia o problemie w środowisku naukowym;
- to, jak duży był wkład twórczy włożony w wykonanie pracy naukowej;
- na ile obszernemu problemowi praca jest poświęcona, oraz to czy jest ona przełomowa dla jakiejś dziedziny wiedzy, czy raczej przyczynkarska;
- czy praca jest poprawna pod względem językowym, składniowym, oraz czy jest przystępna pod względem merytorycznym.

Scenariusz procesu recenzji publikacji w czasopiśmie naukowym obejmuje kilka etapów:

- wysłanie pracy do redakcji wybranego czasopism,
- uzyskaniu recenzji temat pracy oraz decyzji redakcji,
- jeżeli mamy możliwość poprawienia pracy, staramy się wprowadzić stosowne zmiany oraz szczegółowo przedstawić nasz punkt widzenia recenzentom pracy; jeżeli nie mamy takiej możliwości, wysyłamy prace do redakcji innego czasopisma,
- jeżeli nasze odpowiedzi oraz wprowadzone zmiany spotkają się z aprobatą recenzentów oraz redaktora, praca zostaje przyjęta do druku.

Bardzo często etapy (3) i (4) powtarzaja się kilkakrotnie w sytuacjach, gdy kolejne wersje maszynopisu wymagają dalszej poprawy lub kolejnych wyjaśnień.

- przyjęta do druku praca jest redagowana i przygotowywana w ostatecznej formie, zaś autorzy otrzymują tzw. „szczotkę" pracy do korekty autorskiej.

Dzięki temu, że nadsyłane do redakcji czasopism prace podlegają merytorycznej recenzji, możliwe jest ich wartościowanie prac oraz wybór najlepszych artykułów, we-

dług stopnia ich ważności dla środowiska naukowego, poprawności przeprowadzenia badania naukowego, inwencji i pomysłowości badacza, a także nośności prezentowanych w pracy nowych opinii i poglądów. Dzięki temu inni badacze mogą śledzić rozwój nauki i orientować się w najważniejszych kierunkach rozwoju myśli naukowej w ich własnej dziedzinie.

Bibliografia

Badania i publikacje w naukach biomedycznych / red. Cezary Watała, Marcin Różalski. Bielsko-Biała 2011

Byrne Daniel: Publishing your medical research paper. Baltimore 1998

Cargill Margaret, O'Connor Patric: Writing scientific research articles, Chichester 2009

Day Robert, Gastel Barbara: How to write a thesis? W: How to write and publish a scientific paper?/ ed. Robert A. Day, Barbara. Gastel. Westport, CT – London 2006 s. 223-226

Fowler Henry Watson: The new Fowler's modern English usage, Wyd. 3 popr. Oxford 1998

Gajda Stanisław: Styl naukowy. W: Encyklopedia kultury polskiej XX wieku. T.2. Współczesny język polski / red. J. Bartmiński. Wrocław 1993

Gambarelli Gianfranco, Łucki Zbigniew: Jak przygotować pracę dyplomową lub doktorską?, Kraków 2001

Garfunkel Joseph: How to Write a Scientific Paper and Get if Published. Adolesc. Med. 1994 5 s. 405-418

Geercken Susanne: Challenges of (medical) writing for the multilingual audience. The Write Stuff 2006; 15: s. 45-46

Kayne Steven: Writing a thesis. W: The complete guide to medical writing. / ed. M.C. Stuart. Pharmacutical Press 2007 s. 249-269

Korner Ann: Guide to publishing a scientific paper. London - New York 2008

Lang Thomas: How to display data in tables and graphs. How to write, publish and present in the health sciences. A guide for clinicians and laboratory researchers. Philadelphia 2009 s. 67-100

Lang Thomas: How to publish in a scientific journal. W: How to write, publish and present in the health sciences. A guide for clinicians and laboratory researchers / ed. Lang Thomas A. Philadelphia 2009 s. 261-286

Lang Thomas: Secic M. How to report statistics in medicine. Annotated Guideslines for Authors, Editors, and Reviewers, Philadelphia 1997

Matthews Janice, Matthews Robert: Successful scientific writing. Wyd. 3. New York, Cambridge 2007

Morton James: Reviewing scientific manuscripts: how much statistical knowledge should a reviewer really know? Adv. Physiol Educ. 2009 33 s. 7-9

O'Connor Maeva: Writing Successfully in Science London, 1999

Peer Review in Health Sciences / ed. Fiona Godlee, Tom Jefferson. Wyd. 2. London 2003

Strunk Wiliam, White E.B.: The elements of style. Wyd. 4. New York 2000

Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals: Writing and Editing for Biomedical Publication. Updated November 2003 Available at www.icmje.org/index.html

Weiner January :Technika pisania i prezentowania przyrodniczych prac naukowych: przewodnik praktyczny. Warszawa 1998

POKŁOSIE ZJAZDU NAUKOWEGO

Informacje ogólne, program, sponsorzy, referaty, prezentacje, plakaty i komunikaty oraz fotografie z XXX Jubileuszowej Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych: „*Otwarta biblioteka-otwarta nauka*", zorganizowanej w 2012 roku przez mgr Anielę Piotrowicz, dyrektora Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu.

Patron Uczelni

Gmach Centrum Kongresowo - Dydaktycznego Uniwersytetu Medycznego
im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, w którym jest Biblioteka Główna UM

PROGRAM

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

„Otwarta biblioteka – otwarta nauka"

Poznań, 10–12 września 2012 r.

Organizator: Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

PROGRAM

Miejsce obrad:
Centrum Kongresowo-Dydaktyczne UM w Poznaniu
ul. Przybyszewskiego 37

Dzień pierwszy 10.09.2012 - poniedziałek

09.00-12.00	Rejestracja uczestników Konferencji w miejscu obrad
09.00-11.00	Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych
12.00-12.15	Uroczyste otwarcie Konferencji Powitanie uczestników przez władze Uczelni
	Sesja I jubileuszowa - Przeszłość i przyszłość bibliotek medycznych
12.15-12.35	Przeobrażenia bibliotek uczelni medycznych efektem ścisłej współpracy i wymiany doświadczeń Aniela Piotrowicz (Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu)
12.35-12.55	Trzydzieści lat minęło jak jeden dzień... Anna Grygorowicz (Biblioteka Główna Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego)
12.55-13.15	Przyszłość i kierunki rozwoju bibliotek medycznych Magdalena Kotlarek-Naskręt, Olga Badziągowska (Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu)
13.15-13.35	Serwisy EBSCO dla bibliotek medycznych Teresa Górecka, Uwe Stehle, Leszek Czerwiński (EBSCO)
13.45-15.00	Obiad
	Sesja II - Organizacja i funkcjonowanie otwartej biblioteki naukowej
15.00-16.30	**Część 1**
15.00-15.15	Organizacja przestrzeni biblioteki a oczekiwania użytkowników biblioteki uczelnianej Agnieszka Tupikowska, Dagmara Budek (Biblioteka Główna Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie)
15.15-15.30	Frontem do czytelnika, czyli realizacja idei otwartości w Bibliotece Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego Piotr Krajewski, Kamila Mamorska (Biblioteka Główna Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego)

15.30-15.45	Książki elektroniczne, ich wartość dla naukowców - trendy międzynarodowe, użytkowanie Agata Jabłonka (Elsevier)
15.45-16.00	Film o nowej Bibliotece Głównej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego
16.00-16.15	Nowości na OvidSP Radosław Budzichowski
16.15-16.30	Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi miejscem otwartym na ponadstandardowe oczekiwania użytkowników Anna Strumiłło (Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi)
16.30-17.00	Przerwa na kawę
17.00-18.30	**Część 2**
17.00-17.15	Otwarci na wielokulturowość - studenci obcojęzyczni w Bibliotece Głównej Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie Marzena Taterczyńska, Edyta Rogowska, Renata Klimko (Biblioteka Główna Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie)
17.15-17.30	Czytelnia online ibuk.pl – perspektywy rozwoju Aleksandra Wołoszczuk (PWN)
17.30-17.45	BMJ - nie tylko czasopisma Bogdan Czubak (ABEIPS)
17.45-18.00	System biblioteczno-informacyjny Uczelni przez pryzmat nowych inwestycji Renata Sławińska (Biblioteka Akademii Medycznej we Wrocławiu)
18.00-18.15	Funkcjonowanie Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w otwartej przestrzeni - dwa lata doświadczeń Maria Kuczkowska, Ewa Grządzielewska, Roma Hajduk, Renata Rybarczyk (Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu)
18.15-18.30	Biblioteka medyczna w internecie - przestrzeń zorientowana na użytkownika Anna Ajdukiewicz-Tarkowska, G. Wiśniewski (Biblioteka Główna Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego)
18.30-18.40	Dyskusja
18.40-19.00	Spacer po Bibliotece Głównej UM w Poznaniu
19.00	Kolacja w Centrum Kongresowo-Dydaktycznym UM w Poznaniu

Dzień drugi 11.09.2012 – wtorek

Sesja III - Otwarty dostęp do wiedzy

09.00-11.00	**Część 1**
09.00-09.30	Ocenianie systemów informacyjnych przez użytkowników – problemy projektowania badań i interpretacji wyników Mirosław Górny (Poznańska Fundacja Bibliotek Naukowych)

09.30-09.45	Sprawozdanie z III Międzynarodowej Konferencji Open Access w Polsce – Otwarta Nauka i Edukacja, Bydgoszcz 13-14 kwietnia 2012 r. Teresa Krzyżaniak, Małgorzata Slesar (Biblioteka Medyczna Collegium Medicum UMK Bydgoszcz)
09.45-10.00	Polskie czasopisma medyczne a wykorzystanie technologii informacyjnych Jolanta Przyłuska, Justyna Maczuga, Anna Radomska (Instytut Medycyny Pracy w Łodzi)
10.00-10.15	Harnessing the power of Clinical Reference Information Hickey Jonathan (Elsevier)
10.15-10.30	Być otwartym na naukę: platformy elearningowe oraz książki wydawcy McGrawHill Urszula Sasimowicz-Andrzejewska (ABEIPS)
10.30-10.45	Trends in the Global information industry Erik Jan van Kleef (Thomson Reuters)
10.45-11.00	Certyfikacja HONcode internetowych źródeł medycznych wyznacznikiem jakości w otwartym dostępie do wiedzy Krzysztof Gościniak, Krzysztof Noga (Biblioteka Główna Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach)
11.00-11.30	Przerwa na kawę
11.30-13.30	**Część 2**
11.30-11.45	Open Access a wybrane wskaźniki bibliometryczne Bartłomiej Siek (Gdański Uniwersytet Medyczny)
11.45-12.00	Otwarty dostęp do wiedzy na przykładzie strony internetowej Biblioteki Głównej SUM w Katowicach Krzysztof Gościniak, Krzysztof Noga (Biblioteka Główna Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach)
12.00-12.15	Learning objects - koncepcja medycznej platformy edukacyjnej zorientowanej na użytkownika Przemysław Rudowski, Dorota Rożek (Wydawnictwo Lekarskie PZWL)
12.15-12.30	Jak opublikować artykuł według zasad Open Access - porady dla autorów publikacji medycznych Jolanta Przyłuska (Instytut Medycyny Pracy w Łodzi)
12.30-12.45	Konsorcjum Cambridge University Press Piotr Antczak (ABEIPS)
12.45-13.00	UpToDate - sposób na wzrost liczby użytkowników Wirtualnej Biblioteki Bogdan Czubak (ABEIPS)
13.00-13.15	Dodaj zakładkę - open access journals z zakresu nauk farmaceutycznych i pokrewnych Izabela Nowakowska (Biblioteka Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi)
13.15-13.30	Rosnąca atrakcyjność video w edukacji medycznej. MEDtube - największa biblioteka filmów dla profesjonalistów na wszystkich poziomach nauczania. (MEDtube)
13.30-15.00	Obiad
16.00-19.00	Zwiedzanie Poznania
20.00	Kolacja w muzyczno-artystycznej restauracji "Pod Pretekstem"

Dzień trzeci 12.09.2012 - środa

Sesja IV - Ograniczenia i kwestie prawne związane z otwartą nauką i dostępem do źródeł informacji

09.00-09.20	Konsorcja i licencje krajowe. Pytanie o bilans kosztów i efektów Jolanta Stępniak (Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej)
09.20-09.40	Dlaczego i jak prawo autorskie ogranicza otwieranie zasobów nauki? Bożena Bednarek-Michalska (Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu)
09.40-09.55	Elsevier elibrary
09.55-10.10	Konsorcjum Nature Publishing Group Piotr Antczak (ABEIPS)
10.10-10.25	Oxford University Press Marzena Giers-Filder, Julita Madzio (Oxford University Press)
10.25-10.45	Biblioteki naukowe i dozwolony użytek chronionych utworów Bolesław Howorka (Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu)
10.45-11.05	"Project 23 for EAHIL" - projekt wspomagający samokształcenie bibliotekarzy i jego możliwości stosowania w polskich bibliotekach medycznych Witold Kozakiewicz (Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi)
11.05-11.30	Przerwa na kawę
11.30-11.50	Otwarta nauka kontra monopol autorski - jak studenci pierwszego roku studiów doktoranckich postrzegają swoje prawa w odniesieniu do własnych utworów o charakterze naukowym Anastazja Śniechowska-Karpińska (Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Lublinie)
11.50-12.05	Thomson Reuters
12.05-12.20	Medyczne zasoby ProQuestu Krzysztof Murawski (ProQuest)
12.20-12.35	Platforma ThePoint - nowe możliwości. Prezentacja oferty podręczników elektronicznych z wydawnictwa LWW Kinga Przydryga (Jacek Lewinson)
12.35-12.55	Dlaczego za dostęp do pewnych zasobów wiedzy (danych) musimy zapłacić, inne zaś dostępne są bezpłatnie - próba weryfikacji idei otwartego dostępu do zasobów wiedzy Marzena Kowalska (Zakład Socjologii Ogólnej i Historii Socjologii, Instytut Socjologii Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)
12.55-13.00	Warsztaty EAHIL 2013 w Sztokholmie. Informacje dotyczące formy i zasad udziału Witold Kozakiewicz (Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi)
13.00-13.30	Zakończenie konferencji, podsumowanie i wnioski
13.30-15.00	Obiad

SPONSORZY

SPONSORZY
nature publishing group
CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS
IBUK.PL
ABE IPS
books online journals
OXFORD UNIVERSITY PRESS
Wolters Kluwer | Ovid
AccessMedicine
EBSCO PUBLISHING
ELSEVIER
E library
CLINICAL KEY
Wydawnictwo Lekarskie PZWL
SPLENDOR
Wolters Kluwer | UpToDate
THOMSON REUTERS
ProQuest
SUWECO
BMJ Group
Wolters Kluwer | Lippincott Williams & Wilkins

ATRAKCJE POZNANIA

Z wielką przyjemnością zapraszamy Państwa na wycieczkę po Poznaniu.

Zwiedzanie miasta Poznania rozpoczyna się o godz. 15.15 spotkaniem osób zainteresowanych wycieczką przed wejściem głównym do Centrum Kongresowego.

O godz. 15.30 na przystanku tramwajowym przy ul. Bukowskiej będzie czekał zabytkowy tramwaj, który wraz z przewodnikiem zabierze uczestników w podróż Traktem Królewsko-Cesarskim ulicami:

Al. Marcinkowskiego – Plac Wolności – Al. Marcinkowskiego – Podgórna – Dowbora Muśnickiego – Most Św. Rocha – Jana Pawła II – Wyszyńskiego – Estkowskiego – Małe Garbary – Plac Wielkopolski – 23 Lutego – Most Teatralny-Dąbrowskiego – Przybyszewskiego – Grunwaldzka - Most Dworcowy-Królwej Jadwigi – Strzelecka –Al. Marcinkowskiego

Planowany czas przejazdu ok. 60 min.

Z Al. Marcinkowskiego uczestnicy przejdą na Stary Rynek (ok. 5 min), gdzie będzie można skorzystać z jednej z następujących propozycji:

- przejażdżka rikszą po płycie Starego Rynku w godz. od 17.00-18.00 co 10 min
- zwiedzanie Kolegiaty Poznańskiej (Fara) godz. 17 (ok. 30 min)
- pokaz multimedialny - Makieta XVII- wiecznego Poznania godz.17.00 (ok. 30 min)

Wszyscy zainteresowani mogą również wykorzystać czas na chwilę relaksu w jednym z wielu ogródków restauracyjno-kawiarnianych na płycie Starego Rynku (konsumpcja we własnym zakresie)

Alternatywna propozycja dla osób niezainteresowanych wycieczką po Poznaniu:

Podczas podróży Traktem Królewsko-Cesarskim tramwaj zatrzyma się przy Malcie – najpiękniejszym, miejskim terenie rekreacyjnym ze słynnym torem regatowym, centrum sportów zimowych, torem saneczkowym całorocznym, mini golfem, torem bowlingowym, kompleksem basenów Termy Maltańskie, uroczą kolejką wąskotorową Maltanka (dojeżdża do Zoo z piękna słoniarnią), wspaniałymi terenami spacerowo-rowerowymi (wypożyczalnia rowerów) oraz licznymi kawiarniami i restauracjami. Będzie można opuścić pojazd i indywidualnie spędzić czas w kompleksie.

Miejsce sprzyja relaksowi i daje chwile wytchnienia wśród zieleni i pięknych widoków.

Znad Malty do restauracji „Pod Pretekstem" można dojechać linią tramwajową nr 4 i nr 17 z przystanku przy ul. Jana Pawła II (kierunek Rondo Śródka) do przystanku przy ul. Fredry.

Radio TAXI

61 8222333

61 8515515

61 8222222

Mgr Aniela Piotrowicz
Poznań - UM

PRZEOBRAŻENIA W BIBLIOTEKACH UCZELNI MEDYCZNYCH EFEKTEM ŚCISŁEJ WSPÓŁPRACY I WYMIANY DOŚWIADCZEŃ

Abstract

The medical libraries in the initial period of their existence were associated with founding of medical schools in the post-war period. Their activities focused on overcoming the organizational problems. With time they began to contact other libraries, mainly in the field of information, collections and reciprocal interlibrary exchange.

Deepening cooperation began to occur after 1981 when the first problematic conference of medical libraries was organized. Annual conferences served working out the principles of cooperation at various levels and improvement of library activities.

Breakthrough in this respect was the computerization of libraries. It enabled implementing electronic systems of scientific information based on computerized bibliographic and factographic databases and creating by the libraries their own catalogues and bibliographic information. The next big step in development of informative activities of libraries was an access to the Internet. It enabled already in 1996 to get involved in the global flow of information via library websites.

The medical libraries have already made several successful joint undertakings. In recent years the new forms of management of library collections and organization of work were implemented what was possible thanks to the significant improvement of their premises.

Streszczenie

W początkowym okresie swojego istnienia działania bibliotek medycznych, związanych z powstającymi w okresie powojennym uczelniami medycznymi, koncentrowały się na pokonywaniu własnych problemów organizacyjnych. Z czasem zaczęły nawiązywać kontakty z innymi bibliotekami, głównie w zakresie informacji o zbiorach i wymiany międzybibliotecznej.

Pogłębianie współpracy zaczęło następować po roku 1981, w którym zorganizowana została pierwsza konferencja problemowa bibliotek medycznych. Doroczne konferencje służyły wypracowywaniu zasad współpracy na różnych płaszczyznach oraz doskonaleniu form działalności bibliotek.

Przełomem w tym zakresie była komputeryzacja bibliotek, która umożliwiła wdrożenie w bibliotekach elektronicznych systemów informacji naukowej opartych na komputerowych bazach bibliograficznych i faktograficznych oraz tworzenie przez biblioteki własnej informacji katalogowej i bibliograficznej. Kolejnym krokiem milowym w rozwoju działalności informacyjnej bibliotek medycznych było uzyskanie dostępu do Internetu. Umożliwiło to już w 1996 roku włączenie się w światowy obieg informacji za pośrednictwem witryn bibliotecznych.

Biblioteki medyczne mają w swoim dorobku wiele udanych wspólnych przedsięwzięć. W ostatnich latach wdrożone zostały nowe formy zarządzania zbiorami i organizacji pracy bibliotek, co możliwe było dzięki znacznej poprawie ich bazy lokalowej.

Większość polskich akademickich bibliotek medycznych powstała w latach pięćdziesiątych XX wieku po utworzeniu akademii medycznych jako odrębnych uczelni wyższych. Niektóre z nich przekształciły się z istniejących wcześniej bibliotek wydziałowych uniwersytetów, inne tworzone były od podstaw. W początkowym okresie swojego istnienia działania bibliotek medycznych koncentrowały się na pokonywaniu trudnych problemów lokalowych i organizacyjnych, związanych z budowaniem księgozbiorów na potrzeby studentów i pracowników naukowo-dydaktycznych swoich uczelni. Przez długie lata biblioteki te mieściły się w adaptowanych lokalach, zupełnie nie przystosowanych do działalności bibliotek naukowych. Tylko pojedyncze biblioteki dysponowały własnymi budynkami.

Z czasem zaczęły się nawiązywać kontakty pomiędzy bibliotekami, początkowo ograniczone do wymiany wydawnictw uczelnianych i dubletów, później także w zakresie wymiany informacji o zbiorach. Rozwinęła się ścisła współpraca w zakresie wypożyczeń oraz przekazywania dokumentów wtórnych w ramach wymiany międzybibliotecznej. Biblioteki zaczęły odczuwać potrzebę wymiany doświadczeń, czemu służyły wizyty w innych ośrodkach czy też wyjazdy szkoleniowe organizowane w ramach Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Pogłębianie współpracy zaczęło następować po roku 1981, w którym zorganizowana została pierwsza konferencja problemowa bibliotek medycznych w Gdańsku. Poświęcona była wymianie informacji o zbiorach posiadanych przez biblioteki uczelniane. Następne konferencje organizowane były przez kolejne biblioteki akademickie. Doroczne konferencje poświęcone były analizie i rozwiązywaniu problemów, ujednolicaniu procedur i wypracowywaniu zasad współpracy na różnych płaszczyznach oraz doskonaleniu form działalności bibliotek.

Dzięki ścisłej współpracy bardzo sprawnie zostały wprowadzone do bibliotek medycznych technologie komputerowe, które w pierwszym etapie dotyczyły wdrożenia elektronicznych systemów informacji naukowej opartych na komputerowych bazach bibliograficznych i faktograficznych. Już w 1989 roku pierwsze biblioteki w Bydgoszczy i Poznaniu posiadały bazę Medline na CR-ROM, a w niedługim czasie trafiła ona do pozostałych bibliotek medycznych. W krótkim czasie udostępniono użytkownikom bibliotek medycznych kolejne bazy. Wprowadzaniu do bibliotek baz danych na nośnikach elektronicznych towarzyszyły seminaria i konferencje organizowane wspólnie z firmami zajmującymi się ich dystrybucją i prezentacją, a także nieformalne szkolenia dla pracowników bibliotek w zakresie metodyki korzystania z tych baz organizowane przez biblioteki z większym doświadczeniem.

Przy wykorzystaniu technologii komputerowych biblioteki zaczęły tworzyć także własne zasoby informacji katalogowej i bibliograficznej.

Krokiem milowym w rozwoju działalności informacyjnej bibliotek medycznych było uzyskanie dostępu do Internetu. Działalność bibliotek skoncentrowała się

na stworzeniu zdalnego dostępu do serwisów informacyjnych i ich rozbudowie. Już w roku 1996 roku pojawiła się w Internecie pierwsza witryna biblioteki medycznej, a w niedługim czasie widoczne były w sieci biblioteki wszystkich medycznych uczelni. Umożliwiło to stosunkowo wczesne włączenie się w światowy obieg informacji. Internet umożliwił rozwój nowych form wymiany informacji za pośrednictwem witryn bibliotecznych. Poza informacjami adresowymi biblioteki udostępniły w sieci swoje katalogi on-line, wykazy nowych nabytków, listy prenumerat, bazy bibliograficzne, dokumenty elektroniczne i różnego typu komunikaty, stanowiące cenne źródła informacji. Biblioteki medyczne już w kilka lat po zaistnieniu w sieci globalnej stworzyły swoim użytkownikom możliwość zaspokojenia większości potrzeb z zakresu informacji naukowej i katalogowej z własnego stanowiska pracy, bez konieczności odwiedzania budynku biblioteki.

Dzięki bieżącym kontaktom, licznym spotkaniom, szkoleniom i konferencjom problemowym bibliotekom medycznym udało się zrealizować wiele wspólnych przedsięwzięć. Większość z nich została szczegółowo scharakteryzowana w opracowaniu nt. współpracy akademickich bibliotek medycznych w Polsce prezentowanym w 2002 roku na 8. Konferencji EAHIL w Kolonii oraz w tym samym roku na konferencji poświeconej współpracy bibliotek naukowych w zakresie obsługi użytkowników zorganizowanej przez Politechnikę Warszawską. Przedstawione zostały takie inicjatywy naszych bibliotek, jak doroczne konferencje problemowe, centralny katalog czasopism zagranicznych tworzony zdalnie przez 53 biblioteki, jednolity system oprogramowania Expertus do budowy własnych baz bibliograficznych, system elektronicznej dystrybucji kopii doc@med, współtworzenie polskiej wersji kartoteki haseł wzorcowych MeSH jako kontrolowanego słownika języka haseł przedmiotowych stosowanego w elektronicznych katalogach bibliotecznych lokalnych i Narodowym Uniwersalnym Katalogu Centralnym NUKAT, wykorzystywanego także do charakterystyki rzeczowej rekordów w bazach bibliograficznych, wspólne programy stosowane w dydaktyce bibliotecznej. Wszystkie te zadania są nadal kontynuowane, rozwijane i dobrze służą całemu środowisku.

Dydaktyka biblioteczna

Zarówno w literaturze, jak i na forum licznych konferencji i spotkań podkreśla się rolę bibliotek naukowych w kształtowaniu umiejętności informacyjnych swoich środowisk akademickich. W dobie powszechnego dostępu do informacji o nie zawsze najwyższej jakości zapoznanie użytkowników z najbardziej wartościowymi źródłami i wpojenie poprawnej metodyki wyszukiwania informacji jest sprawą pierwszoplanową.

Biblioteki medyczne, dobrze rozumiejąc potrzebę uczestnictwa w kształtowaniu takich umiejętności, od lat zabiegają o zwrócenie większej uwagi władz uczelnianych na problem dydaktyki bibliotecznej. Zagadnienie to powracało wielokrotnie na konfe-

rencjach problemowych; jeszcze w latach 90. udało się opracować 3-stopniowy program w zakresie dydaktyki przed- i podyplomowej. W efekcie wspólnych wysiłków większości bibliotek udało się wprowadzić do programu studiów regularne szkolenia dla studentów i doktorantów, trudno jednak uzyskać optymalną liczbę godzin na zrealizowanie niezbędnych programów. W 2006 roku na konferencji w Lublinie przedstawiony został projekt standardów edukacyjnych, który powinien być realizowany przez wszystkie ośrodki akademickie. Podjęte zostały próby opracowania kursu z zakresu naukowej informacji medycznej do realizacji szkoleń w formie on-line. W 2007 roku w Krakowie zorganizowane zostały przy współpracy z EAHIL międzynarodowe warsztaty edukacyjne oraz opracowany został obszerny podręcznik dla osób prowadzących dydaktykę biblioteczną. Umożliwia on realizację szkoleń zgodnych programowo ze standardami europejskimi.

W ostatnim 10-leciu w działalności bibliotek pojawiły się także nowe problemy i zadania.

Zespoły specjalistyczne

Nowym zjawiskiem jest tworzenie w bibliotekach zespołów specjalistycznych czy zadaniowych. W związku z realizacją takich projektów jak system doc@med czy współtworzenie kartoteki MeSH w bibliotekach powoływane są zespoły osób specjalizujących się w wykonywaniu określonych zadań i odpowiedzialnych za organizację pracy w tym zakresie. Powstają też zespoły dydaktyczne, czasem ukierunkowane na szkolenia dla studentów zagranicznych, zespoły specjalizujące się w bibliometrii, dokumentacji dorobku naukowego itp. Bez takich specjalistów realizacja wielu nowych zadań byłaby prawie niemożliwa.

Nie wspominam już o specjalistach-informatykach, bo oni już od lat dziewięćdziesiątych stanowią jedno z podstawowych ogniw kadry bibliotecznej.

Bibliometria

Niemal zupełnie nowym zadaniem, które stanęło przed bibliotekami medycznymi, są różnego rodzaju opracowania bibliometryczne. Od roku 1992 biblioteki przygotowywały jedynie informację o publikacjach z IF dla Departamentu Nauki Ministerstwa Zdrowia, która przekazywana była za pośrednictwem GBL. Od czasu opublikowania pierwszych polskich list rankingowych czasopism Komitet Badań Naukowych, a następnie Ministerstwo Nauki oczekują od uczelni wyższych szczegółowych informacji o dorobku naukowym, które są podstawą do opracowania kategorii jednostek. W uczelniach medycznych informacje w tym zakresie przygotowują biblioteki. Władze uczelniane poszerzyły zakres wykorzystania punktacji do celu awansów naukowych, wyłaniania kandydatów do nagród itp. Tak jak informacje dla Ministerstwa Nauki są podawane przy użyciu jednolitego oprogramowania, w zakresie stosowania publikacji

do innych celów nie obowiązywały żadne zasady. Biblioteki wielokrotnie wysuwały postulaty do zespołów decyzyjnych o sprecyzowanie reguł stosowania punktacji, ale bez rezultatu. Z inicjatywy Biblioteki Głównej Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego biblioteki medyczne opracowały projekt zasad stosowania punktacji dorobku naukowego na potrzeby uczelni, który został przedstawiony władzom uczelnianym. Dopiero wprowadzenie przez Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułu Naukowego formularza analizy bibliometrycznej ułatwiło uregulowanie zasad stosowania punktacji dorobku naukowego indywidualnych osób uchwałami senatów, które jednak nie są jednolite w różnych uczelniach.

Udział w projektach unijnych

Po otwarciu się dla naszego kraju dostępu do funduszy europejskich biblioteki początkowo nieśmiało, z czasem coraz odważniej zaczęły sięgać po dofinansowanie swoich projektów z różnych programów unijnych. Na konferencji w Białymstoku w 2005 roku, poświęconej międzynarodowej współpracy bibliotek, apelowano o nawiązanie współpracy przez biblioteki medyczne w celu wspólnego tworzenia projektów finansowanych ze środków unijnych.

Dla przykładu, w 2006 roku Biblioteka w Bydgoszczy w ramach projektu współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Społecznego uczestniczyła w utworzeniu Regionalnego Centrum Informacji Medycznej, które w 2008 roku znalazło się w strukturze Biblioteki. W ramach tego projektu dokonano prenumeraty kilkunastu komputerowych baz bibliograficznych i pełnotekstowych.

Bardzo aktywna jest Biblioteka Medyczna CM UJ, która od 2009 roku współpracowała lub nadal uczestniczy w realizacji trzech projektów. W latach 2009-2010 uczestniczyła we wspólnym projekcie MedLibTrain realizowanym przez Collegium Medicum z Norwegian Library Association, Section for Medicine and Health, który realizowany był przy wsparciu udzielonym przez Islandię, Lichtenstein i Norwegię, poprzez dofinansowanie ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego w ramach Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego. W ramach tego projektu opracowano program jednolitego kursu dla bibliotekarzy-nauczycieli oraz wydano drukiem materiały i pomoce edukacyjne do kursu doskonalenia zawodowego. Od grudnia 2009 roku Biblioteka Medyczna Collegium UJ współpracuje tez przy realizacji projektu „eSPACE- wsparcie realizacji badań naukowych poprzez rozbudowę infrastruktury informatycznej, zwiększenie mobilności oraz rozszerzenie dostępności źródeł wiedzy" finansowanego w 85% z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego a od 2011 roku w projekcie „Pro bono Collegii Medici Universitatis Jagiellonicae", prowadząc warsztaty pn. Kompetencje i umiejętności informacyjne dla kadry dydaktycznej UJ CM.

Natomiast Biblioteka poznańska skorzystała z funduszy unijnych w trakcie realiza-

cji inwestycji Centrum Medycznej Informacji Naukowej na dofinansowanie wyposażenia sal konferencyjnych i Biblioteki.

Forum Bibliotek Medycznych

Dużym sukcesem jest posiadanie własnego czasopisma - *Forum Bibliotek Medycznych* (w wersji drukowanej i elektronicznej), współfinansowanego przez kilka ośrodków akademickich i wydawanego od roku 2008 jako półrocznik pod redakcją dr Ryszarda Żmudy przez Uniwersytet Medyczny w Łodzi.

O utworzenie „Forum" biblioteki zabiegały przez kilka lat, od czasu zawieszenia *Biuletynu Głównej Biblioteki Lekarskiej*, pełniącego do roku 2002 funkcję organu medycznych bibliotek naukowych. Na łamach „*Forum Bibliotek Medycznych*" publikowane są kompletne materiały z konferencji problemowych oraz różnego rodzaju informacje i materiały instruktażowe.

Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych (KDBAUM)

Projekt utworzenia Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademii Medycznych jako sekcji ówczesnej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Szkół Wyższych powstał w 1998 roku, nie został jednak zatwierdzony. Powołana więc została Rada Dyrektorów Bibliotek Akademii Medycznych oraz 3-osobowy Zespół Wykonawczy. W 2009 roku zostały przygotowany nowy regulamin oraz zmieniona została nazwa tego kolegium, które obecnie nosi nazwę Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych.

Do zadań tej Konferencji należy przede wszystkim wyznaczanie kierunków działania polskiego bibliotekarstwa medycznego oraz podejmowanie i wspieranie inicjatyw zmierzających do doskonalenia funkcjonowania bibliotek akademickich uczelni medycznych.

Baza lokalowa

Jak już wspomniano wyżej, w minionej epoce tylko trzy biblioteki medyczne posiadały własne siedziby: Gdańsk uzyskał nowo wybudowany gmach w 1968 roku, Łódź w 1977 i Kraków w 1978. Pozostałe biblioteki borykały się z ciasnotą, przystosowywały do celów bibliotecznych zupełnie nie odpowiadające potrzebom lokale lub musiały funkcjonować w przydzielonych im pomieszczeniach w innych obiektach uczelnianych.

Znacząca poprawa bazy lokalowej bibliotek zaczęła następować po 2000 roku. Nowe siedziby w zaadaptowanych na cele biblioteczne budynkach uzyskały Biblioteki Uniwersytetu Medycznego w Lublinie i Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego. Biblioteki w Katowicach i Białymstoku przeszły gruntowną modernizację. Nowe biblio-

teki wybudowano w Poznaniu i Warszawie, a inwestycja we Wrocławiu jest w trakcie zaawansowanej realizacji. Biblioteka w Gdańsku ma przygotowany projekt rozbudowy i modernizacji, natomiast biblioteki w Łodzi i Krakowie przygotowują się do remontów.

Trzeba nadmienić, że nowe oblicze bibliotek, które przeszły renowację lub zmieniły swój wizerunek w nowych obiektach działa stymulująco na inne ośrodki i pobudza je do poprawy własnej bazy lokalowej. Nowe biblioteki są obiektami częstych wizyt przedstawicieli władz innych uczelni, inspirowanych z reguły przez dyrektorów bibliotek, którzy zwiedzają, porównują, oceniają zastosowane rozwiązania, wyposażenie czy funkcjonalność i przenoszą niektóre wzory na swój teren.

Zmiany w organizacji bibliotek

Poprawa bazy lokalowej bibliotek jest niezbędnym warunkiem ich rozwoju i dostosowania działalności bibliotecznej do wymogów dnia dzisiejszego. Dopiero wtedy można wdrażać zmiany w organizacji bibliotek czy w zarządzaniu personelem.

W referacie na konferencji Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? w Łodzi w 2006 roku D. Konieczna przedstawiła wnioski wynikające ze spotkania Grupy Architektonicznej LIBER, dotyczące funkcjonowania współczesnych bibliotek akademickich w Europie. „Posiadają one wolny dostęp do większości zbiorów. Są zróżnicowane w organizacji przestrzeni bibliotecznej; posiadają zazwyczaj pokoje pracy indywidualnej, kabiny ze sprzętem audiowizualnym, sale seminaryjne, pokoje pracy grupowej studentów. Studenci mają w bibliotekach doskonałe warunki, nie tylko do korzystania ze zbiorów drukowanych, ale również ze zbiorów dostępnych online. Obok miejsc czytelnianych, wyposażonych w komputery, wiele stanowisk posiada wejścia do prywatnych laptopów lub dostęp do Internetu drogą radiową. Wyraźnie zauważa się traktowanie biblioteki jako miejsca do indywidualnej lub grupowej nauki".

Idąc z duchem czasu, wszystkie biblioteki medyczne wprowadziły wolny dostęp do swoich zbiorów, jednak zakres tego dostępu jest bardzo różny, uwarunkowany lokalnymi możliwościami. Natomiast pozostałe warunki są w stanie zapewnić użytkownikom biblioteki, które uzyskały nowe siedziby.

Przyjazne warunki do nauki, stworzone w nowocześnie zorganizowanych bibliotekach, sprawiają, że w znaczący sposób wzrasta liczba ich użytkowników. Istotna jest również lokalizacja bibliotek w sąsiedztwie innych obiektów uczelnianych. Wyniki badań amerykańskich wskazują, że liczba odwiedzin w nowych budynkach bibliotecznych zdecydowanie wzrasta – o ok. 30-70% . W naszej Bibliotece, która położona jest w obrębie kampusu uniwersyteckiego, w przeciągu ostatnich dwóch lat frekwencja wzrosła 10-krotnie. Na wniosek studentów już dwukrotnie w tym okresie wydłużany był czas pracy Biblioteki, która obecnie jest czynna przez 7 dni w tygodniu do godz. 24.00.

Mimo występujących nadal trudności lokalowych, wnętrza bibliotek są przeważnie atrakcyjne, wygodne i przyjazne użytkownikom. Odbywają się w nich wystawy, spotkania, prelekcje, czasem nawet koncerty. Dzięki temu biblioteki medyczne stają się ważnym i popularnym miejscem spotkań oraz ważnym ośrodkiem intelektualnego życia akademickiego uczelni.

Bibliografia

Grygorowicz Anna, Kraszewska Elżbieta: Propozycje standardów w zakresie edukacji użytkowników polskich bibliotek medycznych. W: 25. Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych „Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej – koncepcje i doświadczenia" Lublin-Kazimierz Dolny, 12-14 czerwca 2006. http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/25kpbm/grygorowicz_kraszewska_1.php

Konieczna Danuta: Współczesne trendy architektury bibliotecznej a zmieniające się wymagania użytkowników bibliotek. W: II Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej „Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy?" Łódź, 19-21 czerwca 2006 r. – EBIB Materiały Konferencyjne nr 16 s. 217-228 http://www.nowyebib.info/publikacje/matkonf/biblio21/sesja5ref3.pdf

Piotrowicz Aniela, Grządzielewska Ewa, Torlińska Barbara: Współpraca akademickich bibliotek medycznych w Polsce. W: Konferencja nt. Współpraca bibliotek naukowych w zakresie obsługi użytkowników. Warszawa, 23-24 IX 2002 [s. 1-12]. http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/pw/referaty/APiotrowicz_EGrzadzielewska_BTorlinska.pdf

Sykes Jean.: Redeveloping the world's largest Social Science library for the 21st century, LIBER Quarterly [online] 2004 Vol. 14 nr 2 [dostęp 31.08.2012]. http://liber.library.uu.nl/index.php/lq/article/view/7761 [cyt. za D. Konieczna]

Rozwój współpracy

- współpraca w zakresie wypożyczeń dokumentów oryginalnych
- przekazywania dokumentów wtórnych w ramach wymiany międzybibliotecznej.
- wymiana doświadczeń realizowana poprzez wizyty w innych ośrodkach
- wyjazdy szkoleniowe organizowane w ramach Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich

Pogłębianie współpracy po roku 1981

- 1981 - pierwsza konferencja problemowa bibliotek medycznych w Gdańsku
- powstanie Porozumienia Dyrektorów Bibliotek Głównych Akademii Medycznych, przekształconego w Radę Dyrektorów (obecnie Konferencja Dyrektorów)
- coroczne konferencje problemowe organizowane przez kolejne biblioteki akademickie:
  - analiza i rozwiązywanie różnorodnych problemów,
  - ujednolicanie procedur,
  - wypracowywanie zasad współpracy na różnych płaszczyznach
  - doskonalenie form działalności bibliotek.

Przedsięwzięcia realizowane we współpracy z innymi bibliotekami

- sprawne wdrożenie technologii komputerowych (lata 1988-1990)
- utworzenie elektronicznych systemów informacji naukowej opartych na komputerowych bazach bibliograficznych i faktograficznych
- organizacja seminariów i konferencji szkoleniowych z firmami zajmującymi się ich dystrybucją i prezentacją baz komputerowych
- nieformalne szkolenia dla pracowników bibliotek w zakresie metodyki korzystania z tych baz organizowane przez biblioteki z większym doświadczeniem
- tworzenie własnych zasobów informacji katalogowej i bibliograficznej

Uzyskanie dostępu do Internetu

- rok 1996 - pierwsza witryna biblioteki medycznej
- stworzenie zdalnego dostępu do serwisów informacyjnych i ich rozbudowa
- przed rokiem 2000 włączenie się wszystkich akademickich bibliotek medycznych w światowy obieg informacji

Wspólne projekty bibliotek

- centralny katalog czasopism zagranicznych tworzony zdalnie przez 53 biblioteki
- wdrożenie jednolitego systemu Expertus do budowy własnych baz bibliograficznych
- system elektronicznej dystrybucji kopii doc@med
- współtworzenie polskiej wersji kartoteki haseł wzorcowych MeSH jako kontrolowanego słownika języka haseł przedmiotowych

Dydaktyka biblioteczna

- szkolenia wstępne dla I roku z przysposobienia bibliotecznego
- starania o poszerzenie zakresu szkoleń poprzez realizację przedmiotu „Podstawy informacji naukowej" na starszych latach studiów (1984)
- opracowanie 3-stopniowego program w zakresie dydaktyki przed- i podyplomowej (1998)
- projekt standardów edukacyjnych, który powinny być realizowane przez wszystkie medyczne ośrodki akademickie (2006)
- opracowanie kursu z zakresu naukowej informacji medycznej do realizacji szkoleń w formie on-line
- międzynarodowe warsztaty edukacyjne w Krakowie przy współpracy z EAHIL (2007)
- podręcznik dla osób prowadzących dydaktykę biblioteczną

Zmiana wizerunku bibliotek medycznych w XXI wieku

- zespoły specjalistyczne
- bibliometria
- udział w projektach unijnych
- Forum Bibliotek Medycznych
- Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Uczelni Medycznych (KDBAUM)
- poprawa bazy lokalowej bibliotek – modernizacja i budowa nowych obiektów

Zmiany w organizacji bibliotek

- wolny dostęp do zbiorów drukowanych
- dostęp do zbiorów online
- zróżnicowanie organizacji przestrzeni bibliotecznej
- pokoje pracy indywidualnej
- pokoje do pracy zbiorowej
- sale seminaryjne
- wyposażenie w komputery i instalacje umożliwiające korzystanie z własnego sprzętu
- atrakcyjne, wygodne wnętrza i przyjazne warunki do nauki
- wydłużenie czasu pracy bibliotek

Mgr inż. Anna Grygorowicz
Gdańsk - GUMed

TRZYDZIEŚCI LAT MINĘŁO JAK JEDEN DZIEŃ...

Abstract

The professional problematic conferences organized annually by the academic medical libraries are one of the important and established forms of cooperation between these institutions. They serve to broaden knowledge, exchange experiences, present achievements of individual medical libraries and also create the new initiatives which aim at better fulfilling the needs of the users in a changing time. The paper complements the earlier studies summing up long-term achievements of the Problematic Conferences of Medical Libraries and at the same time it tries to frame their future.

Streszczenie

Organizowane corocznie, przez akademickie biblioteki medyczne, środowiskowe konferencje problemowe są jedną z istotnych i utrwalonych form współpracy pomiędzy tymi instytucjami. Służą poszerzaniu wiedzy, wymianie doświadczeń, prezentowaniu osiągnięć poszczególnych bibliotek o tym profilu, a także wykuwaniu nowych inicjatyw mających na celu coraz lepsze zaspokajanie potrzeb użytkowników w zmieniającej się na przestrzeni lat rzeczywistości. Referat stanowi uzupełnienie wcześniejszych opracowań podsumowujących wieloletni dorobek Konferencji Problemowych Bibliotek Medycznych, a jednocześnie próbuje nakreślić ich przyszłość.

Zacznij tam gdzie jesteś, użyj tego co masz, zrób co możesz… (anonim)

Jubileusze są zawsze okazją do spoglądania w przeszłość i dokonywania bilansu tego, co udało się osiągnąć, które z twórczych inspiracji pojawiających się w minionym okresie udało nam się zmienić w konkretne działania i jakie przyniosły one efekty. Z drugiej strony, kolejne rocznice skłaniają do zastanowienia się, jakie inicjatywy i pomysły, mimo wspaniałych zamierzeń, pozostały tylko w sferze planów i dlaczego. W takich okolicznościach jak dzisiejsza wraca się także myślami do wszystkich, którzy działając dla dobra wspólnego i dokładając swoją przysłowiową cegiełkę przyczyniali się do wykucia wspólnych sukcesów i osiągnięcia wyznaczonych celów.

Tak jest i dzisiaj, kiedy to korzystając już po raz kolejny z gościnności Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu rozpoczynamy XXX Jubileuszową Konferencję Problemową Bibliotek Medycznych. Niech więc będzie mi wolno z tej, jakże wyjątkowej okazji, przedstawić garść jubileuszowych refleksji.

Inicjatywa bliskiej współpracy bibliotek akademii medycznych, która z inspiracji rektora ówczesnej Akademii Medycznej w Gdańsku, prof. dr hab. Mariusza Żydowo, zrodziła się na fali wolnościowego zrywu i w poczuciu odpowiedzialności za jak najlepsze kształcenie przyszłych lekarzy i farmaceutów w trudnych czasach kryzysu, prze-

trwała 30 lat mimo wielu niesprzyjających okoliczności, piętrzących się przeciwności i zawirowań historii. Zapoczątkowało ją zorganizowane w 1981 roku w Gdańsku spotkanie dyrektorów bibliotek głównych ówczesnych akademii medycznych oraz dyrektora Głównej Biblioteki Lekarskiej (GBL). W 1981 roku dyrektorami tych instytucji byli: prof. dr hab. Janusz Kapuścik (Warszawa - GBL), dr Leszek Barg (Wrocław), mgr Danuta Grad (Szczecin), mgr Bolesław Howorka (Poznań), mgr Zofia Jasińska (Lublin), dr Irena Komasara (Warszawa), płk lek. Marian Kowalik (Łódź - WAM) mgr Józefa de Laval (Gdańsk), dr Jan Rafał Olbromski (Białystok), dr Alfred Puzio (Katowice), dr Jerzy Supady (Łódź), mgr Władysław Szot (Kraków). To właśnie oni podjęli zadanie wypracowania takich form i zasad współpracy, by w tamtych niezwykle trudnych czasach możliwa była wymiana informacji oraz doświadczeń pomiędzy bibliotekami i by użytkownicy mieli dostęp do podstawowych źródeł naukowych. To tamto grono dyrektorów-pasjonatów zbudowało model bliskiej i, co ważne, skutecznej współpracy bibliotek medycznych: akademickich, Głównej Biblioteki Lekarskiej, a później także bibliotek instytutowych. Byli to z pewnością bibliotekarze-wizjonerzy o ogromnej wiedzy zawodowej, woli działania, świadomi znaczenia biblioteki w dostarczaniu najnowszej literatury specyficznemu użytkownikowi, działającemu w tak wrażliwej dziedzinie, jaką jest zdrowie i życie człowieka. Dzisiaj mamy to szczęście gościć w naszym gronie uczestników historycznego spotkania z 1981 roku: Panią Dyrektor mgr Józefę de Laval oraz Pana Dyrektora mgr Bolesława Howorkę i cieszyć się ich obecnością jako naszych honorowych gości. Wraz z upływem lat następowały zmiany w gronie dyrektorów bibliotek uczelnianych lecz wzorce wypracowane przez poprzedników były kontynuowane i oto jednym z odległych owoców zasianego przed 30 laty ziarna, ziarna pielęgnowanego skwapliwie przez lata, jest dzisiejsza konferencja.

Dorobek naszych konferencji problemowych przedstawiany był wielokrotnie. W 1993 i 2001 roku uczyniła to dyrektor Józefa de Laval z okazji jubileuszy 10-tej i 20-tej rocznicy współpracy bibliotek medycznych. Konferencje od XX do XXII zostały omówione w referacie zatytułowanym: Konferencja problemowa jako jedna z form współpracy, wygłoszonym w ramach Konferencji Naukowej Bibliotek Medycznych, która miała miejsce w 2003 roku w Bibliotece Głównej ówczesnej Akademii Medycznej w Łodzi. Szczegółowe kalendarium konferencji za lata 1981-2005 wraz z krótką charakterystyką tych zjazdów opracowała dyrektor Dagmara Budek i przedstawiła w czasie konferencji Wzorce współpracy bibliotek naukowych w Polsce, jaka się odbyła w 2005 roku w Uniwersytecie Szczecińskim. XXV konferencja, zorganizowana przez Bibliotekę Główną ówczesnej Akademii Medycznej w Lublinie, była kolejną okazją do podsumowań i refleksji. Tym razem, w referacie jubileuszowym, swoje spojrzenie na dorobek 25 konferencji problemowych przedstawiły panie dyrektor: Renata Birska i Renata Sławińska.

Czym są dla nas te coroczne spotkania?

W swojej pracy chciałabym przypomnieć, jakie problemy omawialiśmy w trakcie ostatnich pięciu konferencji, ale wcześniej warto jeszcze powiedzieć czym są dla nas te coroczne spotkania. Przede wszystkim stanowią forum, na którym odbywa się merytoryczna dyskusja nad dniem dzisiejszym i przyszłością polskiego bibliotekarstwa medycznego w konfrontacji – z jednej strony – z potrzebami i wyzwaniami, jakie niosą ze sobą zmieniające się potrzeby środowiska, któremu służymy, z drugiej zaś – z dynamicznym rozwojem technologicznym następującym w otaczającej nas rzeczywistości. Są niepowtarzalną okazją do poszerzania wiedzy, wymiany poglądów oraz zdobywania nowych doświadczeń. W przygotowywanych wystąpieniach dzielimy się problemami i trudnościami, jakie towarzyszą nam w codziennej pracy, a przedstawiane przez poszczególne biblioteki rozwiązania dotyczące różnych obszarów działalności chętnie implementujemy w swoich macierzystych książnicach. To także miejsce gdzie rodzą się nowe pomysły, które następnie staramy się wspólnym wysiłkiem wcielać w życie. Stanowią ważny element budujący naszą tożsamość zawodową.

Organizatorem XXV Jubileuszowej Konferencji o temacie wiodącym Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej była Biblioteka Główna jeszcze wtedy Akademii Medycznej w Lublinie (2006). Zagadnienie szkolenia użytkowników poruszano w przeszłości już kilkakrotnie m.in. w 1986 roku w czasie konferencji, której organizatorem również był ośrodek w Lublinie, a także w Poznaniu w 1998 roku. Temat ten jest bardzo ważny wobec istotnych zmian zachodzących w obszarze wiedzy medycznej oraz na polu błyskawicznie rozwijających się technologii informatycznych, a także wielości źródeł informacji, zarówno tych licencjonowanych, jak i dostępnych w nieprzebranych zasobach Internetu. W trakcie konferencji usłyszeliśmy, jak poszczególne biblioteki realizują zadania w zakresie edukacji użytkowników. W referatach wskazywano na konieczność ustawicznego dokształcania się bibliotekarzy, bowiem "tylko dobrze wyszkolony zespół bibliotekarzy z powodzeniem realizuje cele dydaktyczne, jakie stoją przed nowoczesną biblioteką naukową". Po raz pierwszy w czasie konferencji pojawił się problem edukacji przez Internet. Zastosowanie e-learningu, jako nowoczesnej metody kształcenia omówiła dr Anastazja Śniechowska-Karpińska z Lublina, kończąc swoje wystąpienie słowami: "Podsumowując, należy stwierdzić, że w e-learningu tkwi ogromny potencjał, który należałoby jak najszybciej wykorzystać również w bibliotekach naukowych". Zdanie to z perspektywy dnia dzisiejszego wydaje się zaiste prorocze. Wpisując się w tą tematykę BG AMG przedstawiła swoje doświadczenia związane z przygotowaniem i wdrożeniem, opracowanych w tej Bibliotece, obowiązkowych zajęć ze Szkolenia bibliotecznego online[8]. Autorki referatu omówiły zarówno sam projekt, jak również doświadczenia zdobyte w trakcie pierwszego roku realizacji zajęć dydaktycznych w tej formie. Obecnie 6 bibliotek uczelni medycznych stosuje e-learning do kształcenia użytkowników, w tym także w zakresie

naukowej informacji medycznej, trzy z nich do tego celu wykorzystują platformę Moodle. Niestety nie powiodły się zamiary utworzenia na tej platformie ujednoliconego, wielomodułowego szkolenia, z którego mogłyby korzystać wszystkie biblioteki medyczne. Co prawda:

- pod nadzorem BG UM we Wrocławiu powstały materiały bazowe do szkoleń,
- odbyły się zorganizowane przez BG UM w Łodzi dwudniowe szkolenia z Moodle'a,
- pod koniec ubiegłego roku ponad 30 bibliotekarzy medycznych uczestniczyło w e-learningowym kursie przygotowanym przez Warmińsko-Mazurską Bibliotekę Pedagogiczną w Elblągu również dotyczącym tworzenia zajęć dydaktycznych przy zastosowaniu tego narzędzia,

jednak pomysł współtworzenia przez zainteresowane biblioteki odpowiednich kursów modułowych wciąż pozostaje niezrealizowanym wyzwaniem. Na konieczność kształcenia naszych użytkowników w samodzielnym korzystaniu z informacji naukowej, czyli uczenia ich kompetencji informacyjnych, zwróciła uwagę w swoim referacie dr Barbara Niedźwiedzka z Instytutu Zdrowia Publicznego UJ CM. Również do tego zagadnienia odnosiło się wystąpienie autorek z BG AMG przedstawiające propozycje standardów w zakresie edukacji użytkowników polskich bibliotek medycznych. Niestety, mimo podjętych starań, nie udało się zainteresować decydentów tymi propozycjami i rozpowszechnić przygotowanych standardów.

W 2007 roku Biblioteka Medyczna UJ CM w Krakowie miała zaszczyt współorganizować Warsztaty EAHIL (European Association for Health Information and Libraries). Temat warsztatów brzmiał: Ścieżki do nowych ról: Edukacja, szkolenia i ciągły rozwój bibliotek medycznych i pracowników informacji (PATHWAYS TO NEW ROLES: The Education, Training and Continuing Development of the Health Library & Information Workforce). Wśród międzynarodowego grona referentów byli także przedstawiciele naszego środowiska. Barbara Grala i Witold Kozakiewicz z BG UMŁ przygotowali wystąpienie na temat infobrokerstwa i przeszukiwania ukrytego Internetu, jako nowego zadania dla pracowników oddziału informacji naukowej (Infobrokering and Searching the Deep Web - the New Role of Employee of the Department of Medical Scientific Information), dr Jolanta Przyłuska z Biblioteki Instytutu Medycyny Pracy wykazała, jakim wsparciem intelektualnym dla swoich użytkowników są biblioteki medyczne (Medical Library as Intellectual Support for Users), a Agnieszka Czarnecka z BG WUM sprecyzowała, jak powinna być wyposażona biblioteczna pracownia komputerowego przygotowywania tekstów do druku, by można było świadczyć użytkownikom usługi w tym zakresie (Model of Desktop Publishing Services in the Modern Offer of an Academic Library). Braliśmy udział także w sesji posterowej. Swoje plakaty przygotowali bibliotekarze z AM w Krakowie, Lublinie, Szczecinie, Poznaniu, Gdańsku oraz Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi. Udział w europejskim spo-

tkaniu bibliotekarzy medycznych był z pewnością bardzo ciekawym doświadczeniem oraz okazją do poznania jak działają i co robią w obszarze edukacji nasze koleżanki i koledzy z innych krajów.

Rok później (2008) gościła nas Biblioteka Medyczna Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy, a tematem XXVI Konferencji była Naukowa informacja medyczna w Polsce. Biblioteki medyczne wobec potrzeb środowisk medycznych oraz perspektywy ich rozwoju w realiach Unii Europejskiej. Bardzo ciekawy wykład inauguracyjny zatytułowany: Ekologia informacji – sposób na choroby informacyjne? wygłosiła profesor Ewa Głowacka z UMK. W swoim wystąpieniu zwróciła uwagę na negatywny wpływ, jaki na użytkowników nowoczesnych technologii, szczególnie o niskich kompetencjach informacyjnych, ma nadmiar nieuporządkowanej informacji o różnej wartości. Autorka wskazała na zagrożenia natury psychologicznej, zdrowotnej, prawnej, społecznej i technicznej. Wobec takich niepokojących zjawisk ważne jest szerokie promowanie odpowiedniej kultury informacyjnej, którą właśnie zajmuje się ekologia informacji. Analizuje ona potrzeby informacyjne człowieka oraz relacje pomiędzy informacją a jego zdrowiem fizycznym, psychicznym i społecznym. Wśród poruszanych zagadnień znalazły się także biblioteki cyfrowe oraz repozytoria, które obecnie odgrywają coraz istotniejszą rolę w komunikacji naukowej, przynosząc szybki i masowy przepływ pełnej i wartościowej informacji, skutkując przyspieszeniem cywilizacyjnym i innowacyjnym. W dwóch referatach przygotowanych przez gospodarzy mieliśmy okazję usłyszeć jak współpracę z biblioteką postrzega lekarz – jej użytkownik, a jak współpracę z lekarzem widzi bibliotekarz. Przyglądaliśmy się także potrzebom użytkowników bibliotek medycznych w zakresie dostępu do e-źródeł naukowej informacji medycznej na podstawie statystyki wykorzystania tych źródeł, zastanawiając się jakie są granice inwestowania w dostęp do wiedzy wobec stale rosnących wydatków, jakie ponosimy na zakup baz danych. Pojawił się również temat możliwości pozyskiwania przez biblioteki środków z Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej oraz z Unii Europejskiej, a gospodarze konferencji podzieli się swoim doświadczeniem z realizacji projektu Regionalnego Centrum Informacji Medycznej stworzonego właśnie przy wsparciu funduszy europejskich.

Na XXVII Konferencji zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (2009) powrócił temat edukacji zarówno użytkowników, jak i bibliotekarzy. Problem wykorzystania e-learningu w dydaktyce przedstawił w swoim wystąpieniu doc. dr Zdzisław Szkutnik, zwracając uwagę zarówno na zalety, jak i wady tej metody, a także na konieczność prawidłowej ewaluacji wyników e-szkoleń. Swoje doświadczenia z prowadzenia zajęć dydaktycznych w formie elektronicznej przedstawił ośrodek z Gdańska, a Panie Dyrektorki z Lublina i Wrocławia porównały efektywność szkoleń prowadzonych w formie tradycyjnej i elektronicznej. Organizację oraz tematykę szkoleń z zakresu naukowej informacji medycznej dla doktorantów i lekarzy

przedstawiła w swoim referacie Dyrektor Aniela Piotrowicz. To właśnie w czasie tej konferencji zrodził się pomysł stworzenia modułowego szkolenia użytkowników bibliotek przy zastosowaniu e-learningu, o którym wspominałam wyżej. Mieliśmy także możliwość zapoznania ze stanem obecnym bibliotek medycznych w Polsce i ich planami na przyszłość.

Zasoby biblioteczne na wyciągnięcie ręki – model własnościowy a model otwarty – to tematyka naszej XXVIII Konferencji we Wrocławiu (2010). Coraz większa liczba bibliotek medycznych uzyskując nowe, przestrzenne siedziby pozwalające na udostępnianie zbiorów w wolnym dostępie staje przed decyzją wyboru klasyfikacji, według której posiadane książki zostaną ustawione na półkach. Bibliotekarze z Poznania i Szczecina podzielili się swoimi doświadczeniami w tej kwestii, a nowatorski projekt cyfryzacji zbiorów tak, by zawartość półek bibliotecznych znalazła się na pulpitach komputerów, przedstawił ośrodek krakowski. Po raz kolejny powrócił temat bibliotek cyfrowych i digitalizacji zbiorów, m.in. w aspekcie obowiązującego prawa autorskiego oraz repozytoriów i czasopism medycznych publikowanych w ramach ruchu Open Access. Ostatni wygłoszony we Wrocławiu referat zawierał refleksje i doświadczenia bibliotekarzy z Biblioteki Medycznej UJ CM z ponad półtorarocznej współpracy z norweskimi bibliotekarzami medycznymi w ramach projektu MedLibTrain, której owocem jest wspólnie opracowany i opublikowany w języku polskim i angielskim podręcznik „Zostań lepszym nauczycielem kompetencji informacyjnych. Przewodnik nie tylko dla bibliotekarzy medycznych".

Ubiegłoroczna (2011) XXIX Konferencja odbyła się w Bibliotece Głównej PUM w Szczecinie i dotyczyła strategii kształtowania profilu bibliotekarza medycznego. Po dwóch latach od konferencji w Łodzi pojawił się ponownie temat edukacji, kompetencji i drogi rozwoju zawodowego bibliotekarzy działających w bibliotekach medycznych. Próbę odpowiedzi na pytanie Kim jesteśmy? Dokąd zmierzamy? podjął ośrodek krakowski, skąd pochodziły autorki referatu pod tym właśnie tytułem. Wskazały na istniejące różnice pomiędzy sytuacją bibliotekarzy medycznych w Polsce, Anglii i Norwegii. Zdaniem prelegentek w Polsce brakuje organizacji zrzeszającej nasze środowisko, reprezentującej jego interesy i jednocześnie oferującej liczne i różnorodne profesjonalne kursy i szkolenia, których ukończenie miałoby wpływ na awans zawodowy. Odmiennego zdania była dr Anastazja Śniechowska-Karpińska z Biblioteki lubelskiej, uważała bowiem, iż bibliotekarze medyczni mają wiele różnorodnych możliwości podnoszenia swoich kwalifikacji "uczestnicząc w konferencjach, kursach i szkoleniach organizowanych przez różne podmioty, na różnych zasadach". Kolejny istotny problem podjęty w referacie przygotowanym przez Dagmarę Budek i Renatę Klimko z BG PUM to brak jednolitości zasad, według których poszczególne biblioteki sporządzają analizy bibliometryczne dorobku naukowego. Autorki na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w 11 bibliotekach uczelni medycznych dokonały bardzo wnikliwej analizy uzyskanych danych. Z przygotowanego opracowania wyni-

ka niestety, iż "rozbieżności dotyczą właściwie wszystkich aspektów wykonywania analiz bibliometrycznych, począwszy od tego, jakie typy publikacji są punktowane, a skończywszy na tym, według jakich zasad". Wobec powyższego nie można mówić o jakiejkolwiek porównywalności danych przygotowywanych np. na potrzeby Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów czy Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Podejmowane w przeszłości próby ujednolicenia tych zasad, m.in. w 2008 roku na spotkaniu w BG PUM, nie przyniosły spodziewanych efektów, podobnie jak liczna korespondencja z CK i MNiSW.

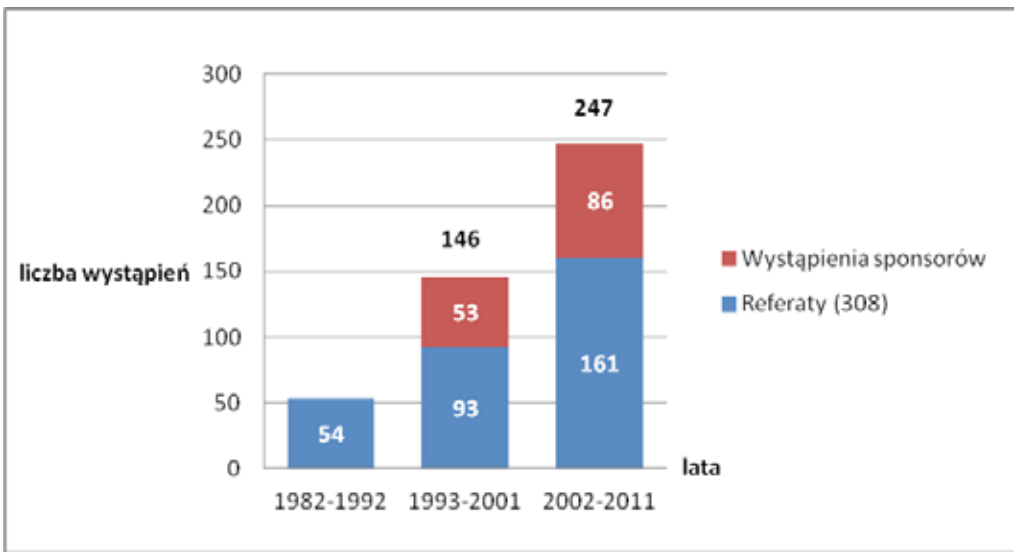

Wykres 1. Wystąpienia na konferencjach w latach 1982- 2011

Trochę statystyki…

Jubileusze sprzyjają podsumowaniom, więc i ja spojrzałam na nasze dotychczasowe spotkania okiem statystyka.

W ramach corocznych konferencji od 1982 roku wygłoszono łącznie 308 referatów, a ich liczba w poszczególnych przedziałach czasowych dynamicznie wzrastała.

Wynika to oczywiście z faktu, iż następujące przemiany ustrojowe wpływały na warunki, w jakich działaliśmy. Z upływem lat pojawiały się nowe możliwości lokalowe, lepiej odpowiadające potrzebom organizowanych spotkań, i nowe drogi finansowania, a nasze władze zgadzały się na uiszczanie opłat konferencyjnych. Już nie musimy, by nakarmić uczestników konferencji, użyczać swoich kartek na mięso ani osobiście robić kanapek lub piec ciast, co do dnia dzisiejszego wspomina się w naszych bibliotekach. Tradycja ta jednak nie zginęła, bo właśnie domowymi frykasami częstowała nas pod-

czas niedawnego spotkania dyrektorów w Poznaniu, Pani Dyrektor Aniela Piotrowicz - a wszystko co przygotowano, bardzo nam smakowało.

Jak widać systematycznie rośnie również liczba wystąpień przedstawicieli producentów lub dostawców licznych produktów dla bibliotek, od zintegrowanych systemów bibliotecznych, poprzez książki i czasopisma drukowane oraz elektroniczne, różnego typu bazy danych i narzędzia informatyczne, po regały kompaktowe i meble biblioteczne. I pomyśleć, że lata temu zaczynaliśmy od współpracy z firmami Lange und Springer, Swets und Zeitlinger czy Stratus.

W swojej krótkiej analizie chciałabym bardziej szczegółowo przyjrzeć się konferencjom, które odbyły się pomiędzy rokiem 2002 a 2011, czyli w ostatnich 10-ciu latach. Konferencje trwały najczęściej 2,5 dnia, ale w Poznaniu (2002), Gdańsku (2004) i Warszawie (2003) spotkaliśmy się na 1,5 dnia. Najmniej referatów wygłoszono w Gdańsku w 2004 roku – 12, najwięcej w 2009 w Łodzi – 25. Najwięcej wystąpień osób spoza

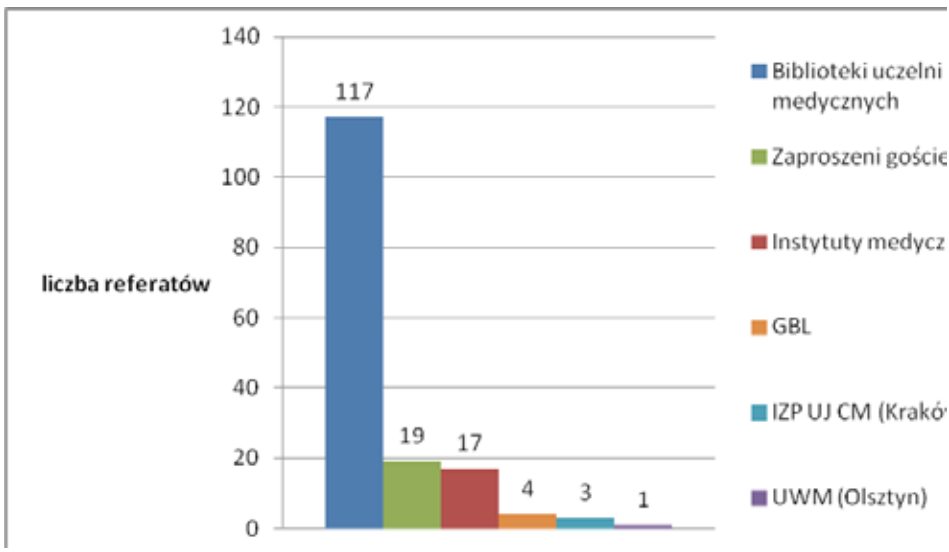

Wykres 2. Referaty wygłoszone na konferencjach w latach 2002- 2011
(wg miejsca zatrudnienia autorów)

naszego środowiska było w 2008 roku w Bydgoszczy, bo aż 6. Z łącznej liczby 86 wystąpień sponsorów – najmniej było ich w Gdańsku i Bydgoszczy po 9, a najwięcej, bo aż 19, w Białymstoku.

W ciągu ostatnich 10 naszych zjazdów wysłuchaliśmy łącznie 161 wystąpień (bez referatów zagranicznych autorów wygłoszonych podczas warsztatów EAHIL w Krakowie w 2007 roku).

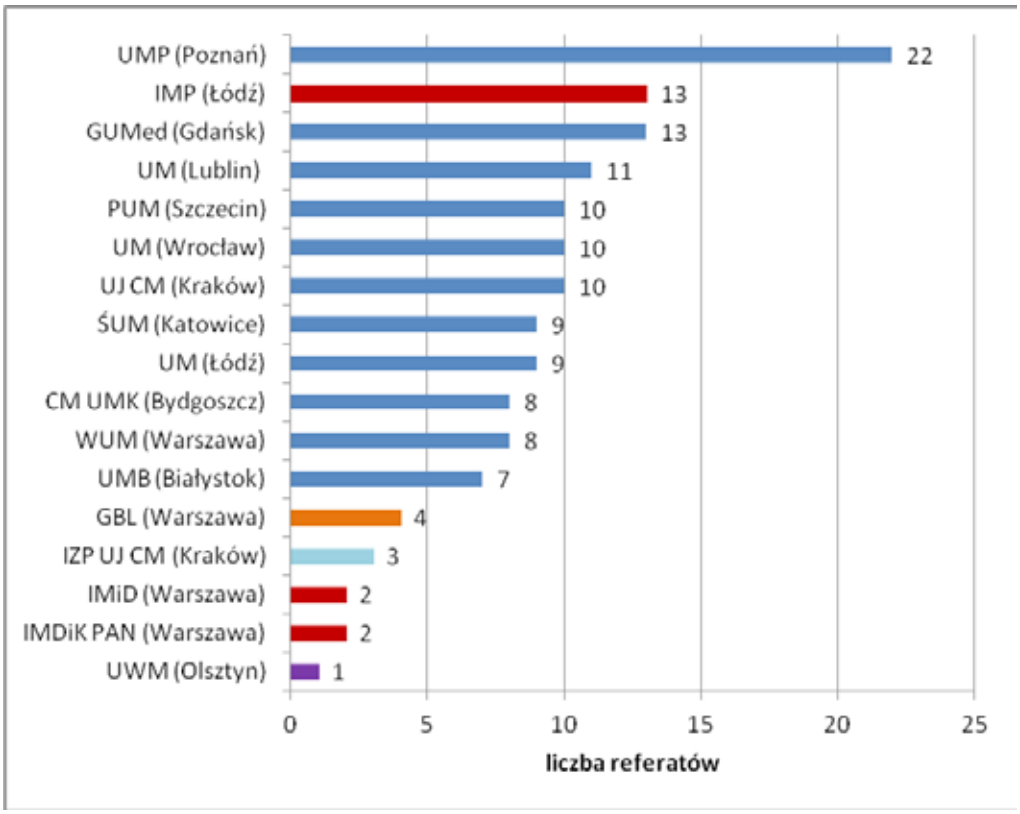

Wykres 3. Aktywność ośrodków na konferencjach w latach 2002 - 2011
(wg liczby referatów)

138 referatów powstało w bibliotekach medycznych, z czego 117 przygotowano w uczelniach o tym profilu, 17 w instytutach, a 4 w GBL. Na konferencjach występowali też prelegenci spoza naszego grona, było ich 19, w tym 3 z zagranicy. Co znamienne, fakt bycia organizatorem konferencji często był czynnikiem mobilizującym do przygotowania wielu wypowiedzi. Tak było w przypadku konferencji w Lublinie, Wrocławiu i Szczecinie, gdzie gospodarze przedstawili po 4 referaty.

W ciągu tych ostatnich dziesięciu lat najaktywniejszy był ośrodek w Poznaniu, bowiem przygotował aż 22 wystąpienia, po 13 referatów powstało w BG GUMed oraz w IMP w Łodzi, a 11 – w BG UM w Lublinie.

Łącznie w pisanie referatów było zaangażowanych 97 osób, co w porównaniu z ogólną liczbą bibliotekarzy zatrudnionych w uczelniach medycznych wynoszącą w bieżącym roku – wg uzyskanych danych – 520 osób, oznacza, że co piąty bibliotekarz akademicki był w analizowanym okresie autorem lub współautorem referatu.

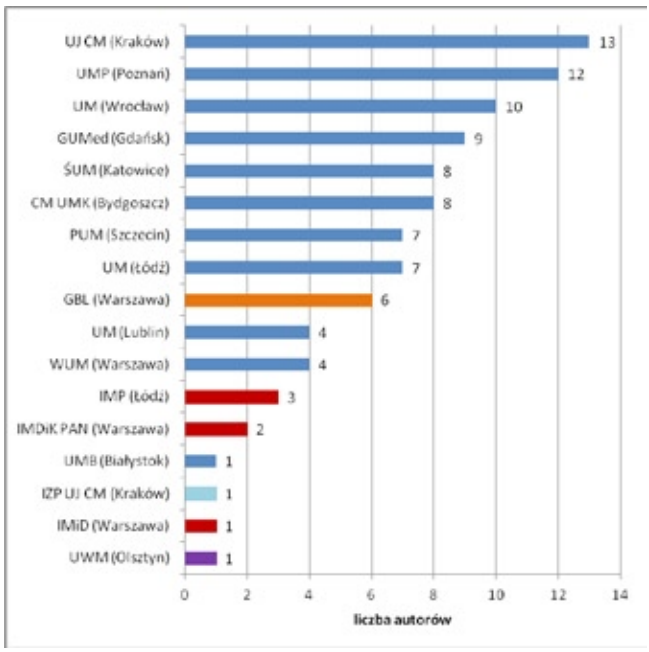

Wykres 4. Aktywność ośrodków na konferencjach w latach 2002 - 2011 (wg liczby autorów z ośrodka)

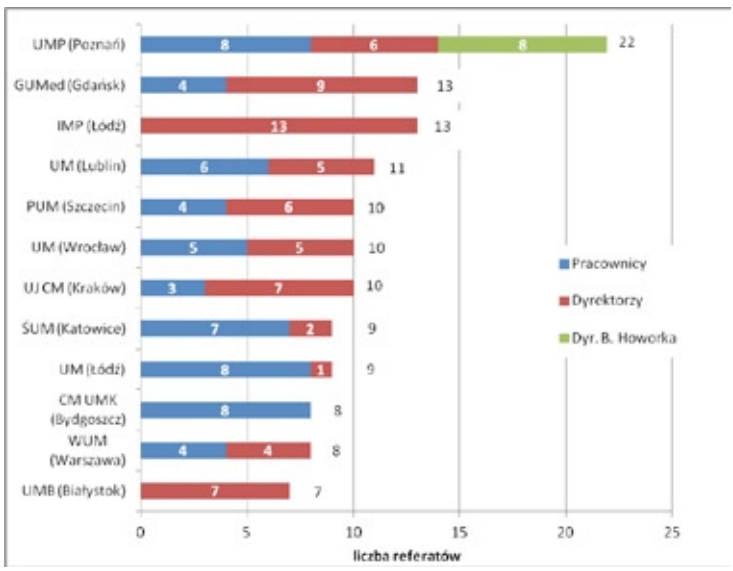

Wykres 5. Udział osób kierujących bibliotekami w autorstwie referatów prezentowanych na konferencjach w latach 2002 - 2011

Wśród ogólnej liczby autorów najliczniejsze grono stanowią przedstawiciele BM UJ CM z Krakowa – 13 osób, 12 autorów pochodziło z ośrodka poznańskiego, a 10 z wrocławskiego. Aktywność środowiska z pewnością mogłaby być większa, ale i tak cieszy fakt, iż są ośrodki, w których znaczna część zespołu takie zaangażowanie wykazuje.

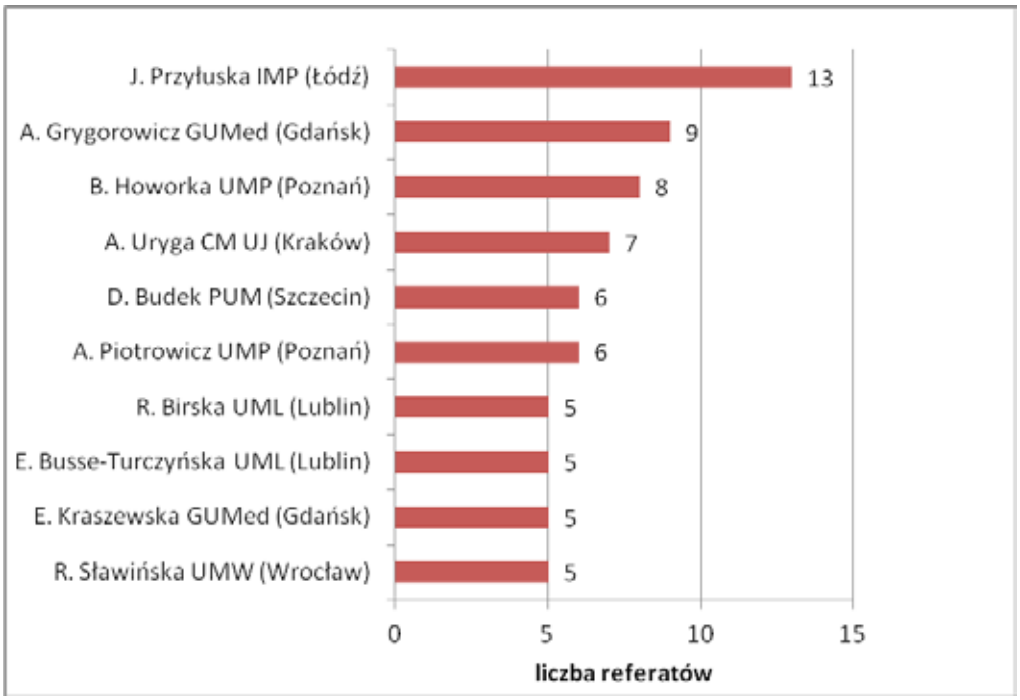

Wykres 6. Najaktywniejsi autorzy referatów prezentowanych na konferencjach w latach 2002 - 2011

Spośród bibliotek instytutowych w badanym okresie tylko bibliotekarze z 3 instytutów występowali jako autorzy referatów: Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi oraz warszawskich instytutów Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej oraz Matki i Dziecka.

Kolejny wykres pokazuje duże zaangażowanie osób kierujących bibliotekami w powstawanie referatów, co wydaje się jak najbardziej uzasadnione. Należy jednak docenić też takie ośrodki, jak Bydgoszcz, Katowice i Łódź, w których to głównie pracownicy są autorami wystąpień konferencyjnych.

Najaktywniejszych autorów referatów przedstawia wykres 6. Przoduje, czego chyba należało się spodziewać, dr Jolanta Przyłuska z Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi, której wystąpień zawsze słuchamy z ogromnym zainteresowaniem i która, możemy

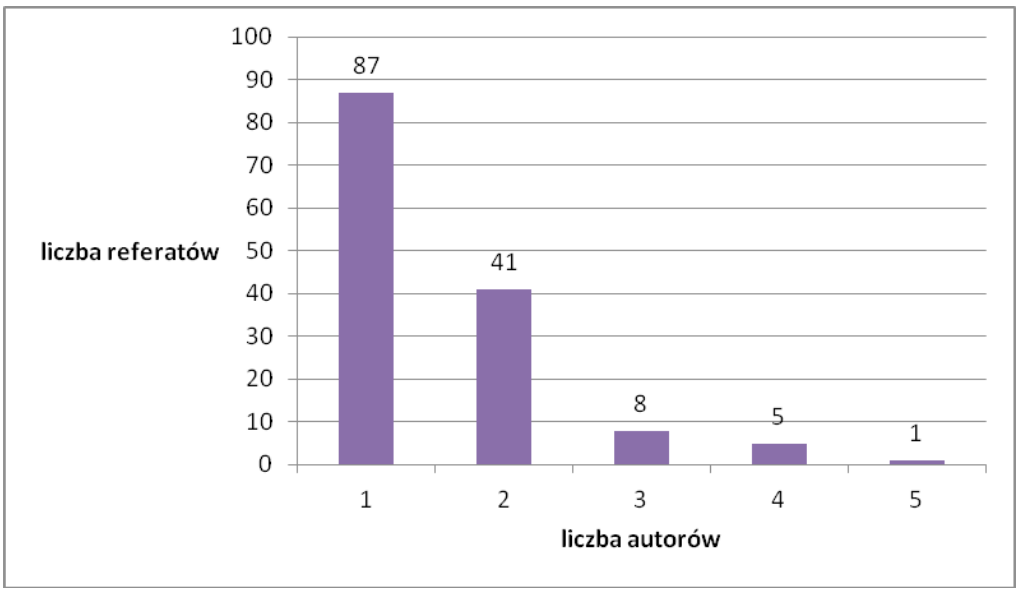

Wykres 7. Liczba referatów na konferenacjach w latach 2002 - 2011 wg liczby autorów

to śmiało powiedzieć, jako bibliotekarz medyczny wykazuje wyjątkową aktywność w wielu obszarach działalności zawodowej, w tym również w zakresie publikacji. Nie sposób w tym miejscu nie podkreślić niezmiennego od lat czynnego uczestnictwa w konferencjach Pana Dyrektora Bolesława Howorki. W ostatnim dziesięcioleciu aż ośmiokrotnie wygłaszał przygotowane z najwyższą starannością merytoryczne referaty, przybliżające nam zawiłości polskiego prawa, za co my – prawni laicy – jesteśmy Mu niezmiernie wdzięczni.

Jak wynika z ostatniego wykresu zdecydowanie wolimy pisać referaty samodzielnie, w przeciwieństwie do sytuacji, jaka ma miejsce w nauce. O połowę mniej wystąpień miało dwóch autorów, tu pojawiają się duety z Gdańska i Wrocławia oraz para z Lublina i Wrocławia. Bardzo rzadko powstawały prace przygotowane przez wielu autorów.

Spoglądając na dane przytoczone w powyższej krótkiej analizie, należy jednak mocno podkreślić, że istotna jest nie tyle ilość, ale oczywiście jakość wystąpień. Warto też zawsze pamiętać, że na stopień zaangażowania poszczególnych ośrodków w organizację konferencji i przygotowanie wystąpień wpływa wiele czynników. Każda z bibliotek ma przecież inną pozycję w swojej macierzystej instytucji i inaczej zakreślone przez jej władze ramy, w jakich działa. W różnym stopniu obciążona jest także obowiązkami na rzecz innych jednostek swojej uczelni czy instytutu, czy też wymogiem realizacji zajęć dydaktycznych. Każdy z zespołów bibliotecznych ma również inny potencjał

wynikający ze stopnia zmotywowania, obecności lidera, kreatywności, poziomu wykształcenia, wszechstronności, a także liczebności zespołu i jego struktury wiekowej. Każdy z ośrodków ma swoje silne oraz słabsze strony i warto pamiętać, że nie wszyscy się chwalą swoimi osiągnięciami. Ważne jest też, że naszym głównym i podstawowym zadaniem jest zapewnienie dostępu do szerokorozumianych zbiorów, a nade wszystko bieżący kontakt z użytkownikiem i często trudno pogodzić te codzienne obowiązki z kolejnymi.

Osiągnięcia, owoce, sukcesy

Nie tylko z okazji jubileuszu, ale i na co dzień stwierdzamy, że nasze konferencje przynoszą wymierne korzyści. Należą do nich: Centralny Katalog Czasopism Zagranicznych w Polskich Bibliotekach Medycznych, polska wersja kartoteki haseł wzorcowych MeSH, której aktualizacje właśnie rozpoczęliśmy, program EXPERTUS® służący do tworzenia bibliografii oraz wspomagający tworzenie analiz bibliometrycznych i sprawozdawczości na rzecz MNiSW, unikalny w skali kraju system wypożyczeń międzybibliotecznych doc@med czy też e-learning szeroko stosowany do realizacji zajęć dydaktycznych i szkoleń użytkowników. Możemy również w pełni współpracować z NUKAT-em, ponieważ MeSH jest jednym z języków haseł przedmiotowych stosowanych w Narodowym Katalogu Centralnym. Mamy także ukazujące się od 2008 roku wspólne czasopismo *Forum Bibliotek Medycznych* (dostępne też online), którego redaktorem naczelnym jest dr Ryszard Żmuda z ośrodka łódzkiego. Zawiera ono – podobnie jak wcześniej *Biuletyn GBL* – artykuły problemowe oraz referaty wygłaszane w ramach naszych konferencji, ale nie tylko. Stanowi wartościowe źródło materiałów szkoleniowo-informacyjnych i jest zapisem historii polskiego bibliotekarstwa medycznego.

Wspólne przedsięwzięcia to zasługa głównie ośrodka w Poznaniu, do którego dołączyły w dalszych latach kolejne, jak Kraków czy Łódź, a miejmy nadzieję, że pojawią się kolejni liderzy środowiskowych inicjatyw.

Trzeba również bardzo mocno podkreślić, że nie do przecenienia jest także sama tradycja konferencji problemowych, już przecież trzydziestoletnia, która buduje prestiż bibliotek medycznych w polskim bibliotekarstwie akademickim.

Tematyka naszych konferencji zawsze była związana z aktualnymi problemami, wobec których stało polskie bibliotekarstwo medyczne. W trosce o jak najlepsze realizowanie bieżących zadań wnikliwie analizowano wszystkie obszary działalności bibliotek, rozpatrując je w odniesieniu do zmieniających się warunków zewnętrznych i pojawiających nowych rozwiązań technicznych i technologicznych. To bowiem, co decyduje o sukcesie każdej konferencji to trafny dobór problematyki, wysoki poziom przygotowywanych referatów i ich interesujące przedstawianie, a w tym jesteśmy naprawdę dobrzy!

Coroczne konferencje problemowe wywołują twórczą mobilizację naszego środowiska. Organizatorzy podejmują trud merytorycznego i logistycznego przygotowania tych spotkań, negocjują ze sponsorami i układają dobre biznesplany, a jednocześnie planują dla swoich gości pozamerytoryczne wydarzenia, niespodzianki i atrakcje. Autorzy referatów zbierają materiały, które potem analizują, a następnie przystępują do pisania publikacji. Czynny udział w tego typu wydarzeniach naukowych, jakimi są nasze konferencje, uczy pisania wartościowego tekstu oraz tworzenia czytelnej i ciekawej prezentacji ilustrującej poruszony w referacie temat. Samo wygłoszenie referatu oraz prezentacji wobec profesjonalnego, ale przecież życzliwego audytorium, uczy opanowywania stresu i obaw przed publicznymi wystąpieniami. To bardzo ważna umiejętność, która przydaje się nam m.in. przy prowadzeniu zajęć dydaktycznych ze studentami czy też w czasie szkoleń użytkowników. Nie bez znaczenia jest także fakt, iż sprawnie zorganizowane konferencje podnoszą rangę biblioteki zarówno w naszym środowisku, jak i wobec władz rodzimych uczelni.

Podczas konferencji panuje niezwykle serdeczna atmosfera, zauważana i doceniana przez wszystkich uczestników – tu się po prostu chce być! W konferencyjnych kuluarach zawsze trwają ożywione dyskusje, które bardzo często przenoszą się na czas trwania programu kulturalnego, na późne godziny wieczorne czy nawet nocne. Przy okazji konferencji odwiedzamy inne biblioteki, podziwiając ich często nowe siedziby i przyglądając się z bliska zmianom, jakie się w nich dokonują. Nasze coroczne spotkania są doskonałą okazją do nawiązania osobistych kontaktów z koleżankami i kolegami. Dzięki nim znamy się i przyjaźnimy, co bardzo ułatwia codzienną współpracę. Z radością się witamy i z żalem rozstajemy zawsze odczuwając niedosyt!

Co dalej?

Bez wątpienia należy kontynuować tradycję organizowania naszych środowiskowych konferencji problemowych, jako ważnego wydarzenia edukującego, inspirującego, stymulującego rozwój, cementującego bliską współpracę bibliotekarzy medycznych. Przed nami z pewnością nowe wyzwania, którymi trzeba będzie się zająć, takie jak: tworzenie repozytoriów instytucjonalnych, a może budowanie wspólnego repozytorium dla środowiska medycznego czy wypożyczanie e-książek na czytnikach, jak i online, czy też samych tabletów. Pilną koniecznością może okazać się wymiana doświadczeń w dostarczaniu pakietów materiałów dydaktycznych w wersji cyfrowej niezbędnych studentom do nauki, bowiem zgodnie z zamysłem rektora GUMed, już w rozpoczynającym się za chwilę roku akademickim, wszyscy studenci I roku Wydziału Lekarskiego zostaną wyposażeni w tablety, jako podstawowe narzędzie dydaktyczne.

Może warto pokusić się o zapewnienie transmisji online oraz nagrywanie wygłaszanych na naszych konferencjach referatów i dyskusji, a następnie udostępnianie ich

w sieci tak, by można było z nich korzystać zawsze i wszędzie. A może należałoby na konferencjach używać Twittera nie tylko do tweetowania, czyli dzielenia się na bieżąco uwagami z konferencji, ale aby za jego pośrednictwem również inni korzystający z Twittera mogli na bieżąco komentować i zadawać pytania. A może każdej konferencji trzeba byłoby założyć fanpage na Facebooku, by i tam mogła się toczyć społecznościowa dyskusja…

Teraz właśnie jest czas na decyzje i działanie, wszak kolejna konferencja już za rok w Śląskim Uniwersytecie Medycznym w Katowicach.

A zatem… zacznijmy tu gdzie jesteśmy, użyjmy tego co mamy, zróbmy co możemy… i jeszcze więcej!

Bibliografia

Ajdukiewicz - Tarkowska Anna, Wiśniewski Grzegorz: Biblioteka medyczna w Internecie - przestrzeń zorientowana na użytkownika. *Forum Bibl. Med*. 2012 R. 5 nr 1 s. 400-412, il., bibliogr.

Bednarek-Michalska Bożena: Biblioteki cyfrowe: nową ofertą usługową dla naukowych środowisk medycznych w Polsce. *Forum Bibl.Med.* 2009 R. 2 nr 2 s.180-192

Birska Renata, Sławińska Renata: Efektywność szkoleń prowadzonych w formie tradycyjnej i online. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 1 s. 199-207

Birska Renata, Sławińska Renata: 25 lat spotkań bibliotekarzy medycznych: referat jubileuszowy. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 151-163

Budek Dagmara: Kalendarium konferencji problemowych bibliotek medycznych 1981-2005. Wzorce współpracy bibliotek naukowych w Polsce: materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego; 21-23 września 2005 roku. Szczecin: Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie; 2005 s. 60-62

Budek Dagmara: Kronika wydarzeń w bibliotekach medycznych za lata 2002 - 2008 *Forum Bibl. Med.* 2008 R. 1 nr 1 s. 83-104, portr.

Budek Dagmara, Klimko Renata: Ocena publikacji naukowych na uczelniach medycznych: raport rozbieżności. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 1 s. 449-460

Butrym Daria, Szreder Ireneusz: Regionalne Centrum Informacji Medycznej: dwa lata pracy na rzecz środowiska medycznego regionu kujawsko-pomorskiego w zakresie naukowej informacji medycznej. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 2 s. 636-645

Cieśla Jolanta, Stasiak Marcin, Zdeb Urszula, Niedźwiedzka Barbara: Bibliotekarz medyczny - nauczyciel umiejętności informacyjnych. Obraz wyłaniający się z badania potrzeb edukacyjnych bibliotekarzy zatrudnionych w bibliotekach medycznych i pokrewnych w Polsce. *Prakt. i Teor. Inf. Nauk. i Techn*. 2009 T. 17 nr 3 s. 3-11

Czarnecka Agnieszka: Model of desktop publishing services in the modern offer of an academic library. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 414-429

Dąbrowski Jan: Informator o bibliotekach medycznych. *Forum Bibl. Med*. 2008 R. 1 nr 1 s. 15-51, portr.

Dyrda Jerzy, Majewska-Piątkowska Anna, Noga Krzysztof: Rola i znaczenie kwalifikacji zawodowych bibliotekarzy w kształceniu użytkowników. *Forum Bibl. Med*. 2009 R. 2 nr 1 s. 208-213

Głowacka Ewa: Ekologia informacji: sposób na choroby informacyjne? *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 2 s. 151-164

Gościniak Krzysztof, Noga Krzysztof: Otwarty dostęp do wiedzy na przykładzie strony internetowej Biblioteki Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach. *Forum Bibl. Med*. 2012 R. 5 nr 1 s. 462-471, il.

Grala Barbara, Kozakiewicz Witold: Infobrokering and searching the deep web: the new role of employee of the department of medical scientific information. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 401-405

Grala- Kociak Barbara: Przewodnik po naukowych źródłach elektronicznych w zakresie stomatologii. *Forum Bibl. Med.* 2012 R. 5 nr 1 s. 213-219, il., bibliogr.

Grygorowicz Anna: Konferencja problemowa bibliotek medycznych jako jedna z form współpracy. *Forum Bibl. Med.* 2008 R. 1 nr 1 s. 315-318

Grygorowicz Anna, Kraszewska Elżbieta: Propozycje standardów w zakresie edukacji użytkowników polskich bibliotek medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 292-301

Grygorowicz Anna, Kraszewska Elżbieta, Omilian-Mucharska Małgorzata: O szkoleniu bibliotecznym online Biblioteki Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego raz jeszcze. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 1 s. 169-194

Grządzielewska Ewa, Hajduk Roma, Kosicka Joanna, Posadzy Maria: Organizacja wolnego dostępu do kolekcji bibliotecznych. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 181-186

Howorka Bolesław: Biblioteki wobec prawa autorskiego w procesie digitalizacji zbiorów i tworzeniu bibliotek cyfrowych. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 252-264

Kotlarek- Naskręt Magdalena, Badziągowska Olga: Przyszłość i kierunki rozwoju bibliotek medycznych. *Forum Bibl. Med*. 2012 R. 5 nr 1 s. 304-309, bibliogr.

Krajewski Piotr, Mamorska Kamila: Frontem do czytelnika czyli realizacja idei otwartości w Bibliotece Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. *Forum Bibl. Med*. 2012 R. 5 nr 1 s. 320-336, il., bibliogr.

Kubiak Monika: Współpraca lekarza z biblioteką medyczną: spojrzenie bibliotekarza. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 2 s. 350-364

Kuczkowska Maria, Grządzielewska Ewa, Hajduk Roma, Rybarczyk Renata: Funkcjonowanie Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu w otwartej przestrzeni - dwa lata doświadczeń. *Forum Bibl. Med.* 2012 R. 5 nr 1 s. 381-399, il., bibliogr.

Laval Józefa de: "Gdańsk po raz drugi". Zamierzenia i dokonania współpracujących bibliotek medycznych. X Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Gdańsk: Akademia Medyczna w Gdańsku. Biblioteka Główna; 23-26.06. Gdańsk 1993 s. 7-16

Laval Józefa de: 20 lat współpracy bibliotek medycznych: refleksje jubileuszowe. *Biul. GBL* 2001 nr 365 s. 3-12

Modrzewska Mirosława, Omilian-Mucharska Małgorzata, Grygorowicz Anna, Kraszewska Elżbieta: Jakie są granice inwestowania w dostęp do wiedzy? Analiza kosztów zakupu i statystyk wykorzystania zasobów elektronicznych w Bibliotece Głównej Akademii Medycznej w Gdańsku w latach 2003-2007. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 2 s. 472-505

Niedźwiedzka Barbara: Zróżnicowane nauczanie kompetencji informacyjnych: odpowiedź na rosnące trudności i potrzeby użytkowników informacji naukowej. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 188-192

Niedźwiedzka Barbara, Hunskår Irene, Sieradzka - Fleituch Małgorzata, Küfner - Lein Regina, Slatsjøe Hege, Stenhammer Anne: Doświadczenia i wnioski z realizacji polsko - norweskiego projektu „MedLibTrain" *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 321 - 329

Niedźwiedzka Barbara, Stasiak Marcin, Zdeb Urszula, Cieśla Jolanta: Potrzeba, wiedza i umiejętności edukacyjne bibliotekarzy prowadzących szkolenia użytkowników bibliotek w instytucjach ochrony zdrowia w Polsce i Norwegii. *Zag. Inf. Nauk.* 2009 nr 2 s. 70-80, tab. wykr., bibliogr.

Pathways to new roles: The Education, Training and Continuing Development of the Healthy Library & Information Workforce. EAHIL Workshop; 12-15.09.2007; Kraków: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Collegium Medicum. Kraków 2007

Piotrowicz Aniela: Naukowa informacja medyczna dla doktorantów i lekarzy. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 1 s. 194-198

Piotrowicz Aniela: Przeobrażenia bibliotek uczelni medycznych efektem ścisłej współpracy i wymiany doświadczeń. *Forum Bibl. Med*. 2012 R. 5 nr 1 s. 257-268, bibliogr.

Przyłuska Jolanta: Medical library as an intellectual support for users. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 522-533

Przyłuska Jolanta: Open Access w czasopismach medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 360-378

Przyłuska Jolanta: Strony internetowe bibliotek uczelni medycznych i instytutów naukowych. *Forum Bibl. Med.* 2008 R. 1 nr 1 s. 52-82, il. portr.

Siek Bartłomiej: Open Access a wybrane wskaźniki bibliometryczne. *Forum Bibl. Med*. 2012 R. 5 nr 1 s. 451-461, il., tab., wykr.

Sławińska Renata: Wspólna platforma edukacyjna z zakresu dydaktyki podyplomowej - projekt bibliotek uczelni medycznych. *Forum Bibl. Med*. 2011 R. 4 nr 2 s. 330 - 334

Stasiak Marcin, Zdeb Urszula, Uryga Anna: Realizacja przedsięwzięcia bibliotecznego poprzez "Projekt z konkursu": wokół doświadczeń współpracy polskich i norweskich bibliotekarzy medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3nr 2 s. 347-359

Strumiłło Anna: Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi miejscem otwartym na ponadstandardowe oczekiwania użytkowników. *Forum Bibl. Med*. 2012 R. 5 nr 1 s. 351-361, il., bibliogr.

Strumiłło Anna: Kalendarium konferencji, sympozjów, seminariów, warsztatów i zjazdów naukowych bibliotek medycznych (1981 - 2008). *Forum Bibl. Med*. 2008 R. 1 nr 1 s. 105- 110

Styczyński Jan: Współpraca lekarza z biblioteką medyczną: spojrzenie lekarza. *Forum Bibl. Med*. 2009 R. 2 nr 2 s. 335-50

Szkutnik Zdzisław Piotr: E-learning w kształceniu polskich bibliotekarzy oraz użytkowników bibliotek. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 1 s. 101-157

Śniechowska-Karpińska Anastazja: E-learning jako jedna z metod edukacji użytkowników bibliotek naukowych i blibliotekarzy oraz element promocji biblioteki. *Forum Bibl. Med.* 2009 R. 2 nr 1 s. 234-241

Śniechowska-Karpińska Anastazja: Kształcenie bibliotekarzy medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 1 s. 319-340

Tupikowska Agnieszka, Budek Dagmara: Wolny dostęp do półek jako forma ożywienia księgozbioru. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 187-191

Uryga Anna, Bator Beata, Zdeb Urszula, Stalmach Lucjan: Klucze do półek - regały na pulpit - książki do kieszeni: Biblioteka Medyczna UJ CM w transformacji. *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 192-204

Wałek Anna: Open Access w naukach biomedycznych. *Forum Bibl. Med.* 2012 R. 5 nr 1 s. 196-205

Zdeb Urszula, Marcjan Małgorzata, Szczerba Monika, Cieśla Jolanta: Kim jesteśmy? Dokąd zmierzamy? Perspektywy rozwoju zawodowego pracowników bibliotek medycznych. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 1 s. 294-308

Żmuda Ryszard: Warsztaty elektronicznego nauczania w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi (28 - 29 I 2010 r.). *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 449 - 458; Toż. *Kronikarz* 2010 / 2011 R. 9 nr 15 s. 132 - 146, il.

Załącznik nr 1

Konferencje problemowe bibliotek medycznych: kalendarium (1981 - 2012)

I. GDAŃSK, 6 XII 1981 r. Jednodniowe spotkanie dyrektorów bibliotek medycznych o charakterze organizacyjnym. Wymiana informacji o posiadanych zbiorach.

II. BIAŁYSTOK, 23-24 IX 1982 r. "*Wypożyczenia międzybiblioteczne zbiorów medycznych*"

III. ŁÓDŹ, 15-16 IX 1983 r. "*Biblioteki zakładowe w systemie biblioteczno-informacyjnym wyższych uczelni medycznych*"

IV. WROCŁAW, 20-21 IX 1984 r. "*Bibliografia i naukowa informacja w medycynie"*

V. POZNAŃ, 5-7 XII 1985 r. "*Problemy naukowej informacji medycznej*" Międzynarodowe sympozjum z okazji 10-lecia systemu MEDINFORM.

VI. LUBLIN, 25-26 IX 1986 r. *"Biblioteka centralna i biblioteki współpracujące w dziedzinie medycyny". "Szkolenie biblioteczne studentów w bibliotekach akademii medycznych w Polsce"*

VII. KRAKÓW, 23-25 IX 1987 r. "*Problematyka czasopism w bibliotekach medycznych"*

VIII. SZCZECIN, 16-17 VI 1988 r. Spotkanie dyrektorów poświęcone automatyzacji bibliotek oraz wybranym zagadnieniom gromadzenia zbiorów

IX. KATOWICE, 22-23 VI 1989 r. "*Specjalizacja zbiorów w naukowych bibliotekach medycznych"*

X. BYDGOSZCZ, 27-28 IX 1990 r. Narada połączona z posiedzeniem Międzybibliotecznej Komisji Koordynacyjnej Bibliotek Medycznych na temat prenumeraty czasopism i automatyzacji procesów bibliotecznych

XI. WARSZAWA, 21-22 VI 1991 r. *"Współpraca bibliotek medycznych w zakresie udostępniania zbiorów i informacji naukowej"*

XII. ŁÓDŹ, 10-11 IX 1992 r. WAM: konferencja dyrektorów bibliotek medycznych. 70-lecie wyższego wojskowego szkolnictwa medycznego. Analiza doświadczeń bibliotek ze współpracy z firmami pośredniczącymi w prenumeracie czasopism zagranicznych.

XIII. GDAŃSK, 23-25 VI 1993 r. *"Działalność naukowa bibliotek medycznych", „Komputeryzacja procesów biblioteczno-informacyjnych w bibliotekach medycznych"*

XIV. BIAŁYSTOK, 20-22 VI 1994 r. *"Polska bibliografia medyczna: tradycje, współczesność i przyszłość"*

XV. ŁÓDŹ, 7-9 VI 1995 r. "*Udostępnianie zbiorów bibliotecznych"*

XVI. LUBLIN - Nałęczów, 26-28 V 1997 r. *„Zbiory specjalne a elektroniczne nośniki informacji"*

XVII. POZNAŃ, 3-5 VI 1998 r. *"Dydaktyczne funkcje biblioteki głównej akademii medycznej z uwzględnieniem technik informatycznych"*

XVIII. KRAKÓW, 26-28 V 1999 r. "*Możliwości współpracy bibliotek naukowych i świadczenia usług w oparciu o rozległe sieci komputerowe"*

XIX WROCŁAW, 31 V -2 VI 2000 r. *"Perspektywy współpracy bibliotek medycznych w dobie elektronicznych technologii"*

XX. SZCZECIN - Międzyzdroje, 6-8 VI 2001 r. *"Współpraca bibliotek w zakresie wymiany dokumentów w Polsce i na świecie", "Systemy elektronicznej dystrybucji dokumentów"*

XXI. POZNAŃ, 28-29 XI 2002 r. *"Biblioteki medyczne wobec problemu bibliometrycznej oceny dorobku naukowego uczelni"*

XXII. WARSZAWA, 23-24 VI 2003 r. "*Rozwój zintegrowanych usług bibliotecznych"*

XXIII. GDAŃSK, 21-22 VI 2004 r. "*Polityka gromadzenia i profilowania zbiorów w polskich bibliotekach medycznych w dobie nowoczesnych technologii informatycznych"*

XXIV. BIAŁYSTOK - BIAŁOWIEŻA, 7-9 IX 2005 r., *"Międzynarodowa współpraca bibliotek w dobie zmieniających się potrzeb użytkowników"*

XXV. LUBLIN - KAZIMIERZ DOLNY, 12-14 VI 2006 r. "*Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej - koncepcje i doświadczenia"*

XXVI. BYDGOSZCZ, 15-17 IX 2008 r. "*Naukowa informacja medyczna w Polsce. Biblioteki medyczne wobec potrzeb środowisk medycznych oraz perspektyw ich rozwoju w realiach Unii Europejskiej"*

XXVII. ŁÓDŹ, 14-15 IX 2009 r. "*Działalność dydaktyczna oraz zarys dziejów, stan obecny i perspektywy rozwoju bibliotek uczelnianych, instytutowych i innych naukowych w Polsce*"

XXVIII WROCŁAW, 9-11 VI 2010 r. "*Zasoby biblioteczne na wyciągnięcie ręki – model własnościowy a model otwarty*"

XXIX. SZCZECIN, 7-9 VI 2011 r. *"Strategia kształtowania profilu bibliotekarza medycznego"*

XXX. POZNAŃ, 10-12 IX 2012 r. *"Otwarta biblioteka - otwarta nauka"*

Załącznik nr 2

Dyrektorzy bibliotek uczelni medycznych, gospodarze i organizatorzy konferencji

Białystok:	mgr Krystyna Kubala (1982), mgr Krystyna Sarosiek (1994), mgr Danuta Dąbrowska-Charytoniuk (2005)
Bydgoszcz:	dr Eugeniusz Janowicz (1990), dr Krzysztof Nierzwicki (2008)
Gdańsk:	mgr Józefa de Laval (1981, 1993), mgr inż. Anna Grygorowicz (2004)
Katowice:	dr Alfred Puzio (1989)
Kraków:	mgr Władysław Szot (1987), mgr Anna Uryga (1999)
Lublin:	mgr inż. Leokadia Patyra (1986), mgr Lucyna Smyk (1997), mgr Renata Birska (2006)
Łódź:	mgr Jadwiga Piotrowska (1983), dr Ryszard Żmuda (1995, 2009)
Łódź, WAM:	płk dr Wiesław Świtek (1992)
Poznań:	mgr Bolesław Howorka (1985), mgr Aniela Piotrowicz (1998, 2002, 2012)
Szczecin:	mgr Weronika Nieznanowska (1988), mgr Danuta Jaworska (2001), mgr Dagmara Budek (2011)
Warszawa:	dr Irena Komasara (1991), mgr Mirosława Műldner-Kurpeta (2003)
Wrocław:	dr Leszek Barg (1984), mgr Renata Sławińska (2000, 2010)

Załącznik nr 3
Fotografie dyrektorów - organizatorów Konferencji naukowych

Dr Leszek BARG

Mgr Renata BIRSKA

Mgr Dagmara BUDEK

Mgr Danuta DĄBROWSKA - CHARYTONIUK

Mgr inż. Anna GRYGOROWICZ

Mgr Bolesław HOWORKA

Dr Eugeniusz JANOWICZ

Mgr Danuta JAWORSKA

Dr Irena KOMASARA

Mgr Krystyna KUBALA

Mgr Józefa de LAVAL

Mgr Mirosława MÜLDNER-KURPETA

Dr Krzysztof NIERZWICKI

Mgr Weronika NIEZNANOWSKA

Mgr inż. Leokadia PATYRA

Mgr Aniela PIOTROWICZ

Mgr Jadwiga PIOTROWSKA

Dr Alfred PUZIO

Mgr Krystyna SAROSIEK

Mgr Renata SŁAWIŃSKA

Mgr Lucyna SMYK

Mgr Władysław SZOT

Płk dr Wiesław ŚWITEK

Mgr Anna URYGA

P l a n o w a n e

Dr Ryszard ŻMUDA

Mgr Ewa NOWAK
2013

Mgr Irmina UTRATA
2014

I KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Gdańsku, 1981 r.

Zacznij tam gdzie jesteś,

użyj tego **co** masz,

zrób co **możesz**...

(anonim)

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

I KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Gdańsku, 1981 r.

Budynek Biblioteki Głównej AMG

Budynek Szpitala Klinicznego w Gdańsku

prof. dr hab. Mariusz Żydowo

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

DYREKTORZY INSTYTUCJI, KTÓRE ROZPOCZĘŁY WSPÓŁPRACĘ W 1981 R.

Główna Biblioteka Lekarska

- prof. dr hab. Janusz Kapuścik

Biblioteki Główne Akademii Medycznych:

- dr Leszek Barg (Wrocław)
- mgr Danuta Grad (Szczecin)
- mgr Bolesław Howorka (Poznań)
- mgr Zofia Jasińska (Lublin)
- dr Irena Komasara (Warszawa)
- płk. lek. Marian Kowalik (WAM – Łódź)
- mgr Józefa de Laval (Gdańsk)
- dr Jan Rafał Olbromski (Białystok)
- dr Alfred Puzio (Katowice)
- dr Jerzy Supady (Łódź)
- mgr Władysław Szot (Kraków)

VIII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych
Szczecin, czerwiec 1988

XVI Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych
Nałęczów, Kozłówka, czerwiec 1997

XVIII Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych
Kraków, czerwiec 1999

Doroczne Konferencje Problemowe są:

Forum merytorycznych dyskusji m.in. o:
- polskim bibliotekarstwie medycznym i zadaniach, jakie przed nim stoją
- zmieniających się potrzebach użytkowników
- nowych wyzwaniach i obszarach aktywności
- zastosowaniu pojawiających się rozwiązań technicznych i technologicznych w bieżącej działalności
- uwarunkowaniach zewnętrznych wpływających na funkcjonowanie bibliotek

Okazją do:
- poszerzania wiedzy zawodowej
- wymiany poglądów i zdobywania nowych doświadczeń
- osobistych kontaktów

A także:
- źródłem inspiracji do zmian w funkcjonowaniu bibliotek
- miejscem powstawania nowych pomysłów
- twórczą mobilizacją naszego środowiska
- wydarzeniem budującym prestiż bibliotek medycznych w polskim bibliotekarstwie akademickim

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

XXV JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej – koncepcje i doświadczenia

Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Lublin - Kazimierz Dolny, 12-14 czerwca 2006 r.

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

XXV JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej – koncepcje i doświadczenia

Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Lublin - Kazimierz Dolny, 12-14 czerwca 2006 r.

Mówiliśmy m.in. o:

- konieczności ustawicznego dokształcania się bibliotekarzy
- e-learningu, jako nowym sposobie prowadzenia zajęć dydaktycznych
- doświadczeniach zdobytych w trakcie przygotowań oraz realizacji e-szkoleń
- potrzebie uczenia użytkowników samodzielnego korzystania ze źródeł informacji naukowej, czyli podnoszenia ich kompetencji informacyjnych

Została także zgłoszona

Propozycja standardów w zakresie edukacji użytkowników polskich bibliotek medycznych

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

EUROPEAN ASSOCIATION FOR HEALTH INFORMATION & LIBRARIES

PATHWAYS TO NEW ROLES: The Education, Training and Continuing Development of the Health Library & Information Workforce

Biblioteka Medyczna Uniwersytetu Jagiellońskiego - Collegium Medicum w Krakowie

Kraków, 12-15 września 2007 r.

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

EUROPEAN ASSOCIATION FOR HEALTH INFORMATION & LIBRARIES

PATHWAYS TO NEW ROLES: The Education, Training and Continuing Development of the Health Library & Information Workforce

Biblioteka Medyczna Uniwersytetu Jagiellońskiego - Collegium Medicum w Krakowie

Kraków, 12-15 września 2007 r.

W międzynarodowym gronie referentów byli:

- Barbara Grala i Witold Kozakiewicz z BG UMŁ
- dr Jolanta Przyłuska z Biblioteki Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi
- Agnieszka Czarnecka z BG WUM

W sesji posterowej udział wzięli bibliotekarze bibliotek uczelnianych z Krakowa, Lublina, Szczecina, Poznania, Gdańska oraz z Instytutu Medycyny Pracy w Łodzi

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

XXVI KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Naukowa informacja medyczna w Polsce. Biblioteki medyczne wobec potrzeb środowisk medycznych oraz perspektywy ich rozwoju w realiach Unii Europejskiej

Biblioteka Medyczna Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy

Bydgoszcz, 15-17 września 2008 r.

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

XXVI KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Naukowa informacja medyczna w Polsce. Biblioteki medyczne wobec potrzeb środowisk medycznych oraz perspektywy ich rozwoju w realiach Unii Europejskiej

Biblioteka Medyczna Uniwersytet Mikołaja Kopernika
w Toruniu Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy

Bydgoszcz, 15-17 września 2008 r.

Wśród poruszanych zagadnień znalazły się:

- biblioteki cyfrowe oraz repozytoria odgrywające coraz istotniejszą rolę w komunikacji naukowej
- potrzeby użytkowników bibliotek medycznych w zakresie dostępu do e-źródeł naukowej informacji medycznej, statystyki wykorzystania tych źródeł, granice inwestowania w dostęp do wiedzy wobec stale rosnących wydatków na zakup baz danych
- ocena współpracy biblioteki z lekarzem – jej użytkownikiem z punktu widzenia obu współpracujących stron
- możliwości pozyskiwania przez biblioteki środków z Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej oraz z Unii Europejskiej
- ekologia informacji badająca potrzeby informacyjne człowieka oraz relacje pomiędzy informacją a zdrowiem fizycznym, psychicznym i społecznym każdego z nas wobec rzeczywistości nadmiaru informacji cyfrowej

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

XXVII KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Działalność dydaktyczna oraz zarys dziejów, stan obecny i perspektywy rozwoju bibliotek uczelnianych, instytutowych i innych naukowych w Polsce

Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

Łódź, 14-15 września 2009 r.

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

XXVII KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
Działalność dydaktyczna oraz zarys dziejów, stan obecny i perspektywy rozwoju bibliotek uczelnianych, instytutowych i innych naukowych w Polsce
Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
Łódź, 14-15 września 2009 r.

Główne zagadnienia:

- wykorzystanie e-learningu w dydaktyce
- zalety i wady nauczania przez Internet
- znaczenie prawidłowej ewaluacji wyników e-szkoleń
- porównanie efektywności szkoleń prowadzonych w formie tradycyjnej i elektronicznej
- szkolenia z zakresu naukowej informacji medycznej dla doktorantów i lekarzy
- stan obecny bibliotek medycznych w Polsce i ich plany na przyszłość

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

XXVIII KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
Zasoby biblioteczne na wyciągnięcie ręki – model własnościowy a model otwarty
Biblioteka Akademii Medycznej we Wrocławiu
Wrocław, 9-11 czerwca 2010 r.

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

XXVIII KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
Zasoby biblioteczne na wyciągnięcie ręki – model własnościowy a model otwarty
Biblioteka Akademii Medycznej we Wrocławiu
Wrocław, 9-11 czerwca 2010 r.

Poruszane problemy to:

- organizacja zbiorów w wolnym dostępie
- biblioteki cyfrowe
- digitalizacja zbiorów, m.in. w aspekcie obowiązującego prawa autorskiego
- repozytoria
- czasopisma medyczne publikowane w ramach ruchu Open Access

Bibliotekarze z Biblioteki Medycznej UJ CM podzielili się doświadczeniami z ponad półtorarocznej współpracy z norweskimi bibliotekarzami medycznymi w ramach projektu MedLibTrain, której owocem jest wspólnie opracowany, opublikowany i dostępny online w języku polskim i angielskim podręcznik

Zostań lepszym nauczycielem kompetencji informacyjnych. Przewodnik nie tylko dla bibliotekarzy medycznych

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

XXIX KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
Strategia kształtowania profilu bibliotekarza medycznego
Biblioteka Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie
Szczecin, 7-9 czerwca 2011 r.

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

XXIX KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
Strategia kształtowania profilu bibliotekarza medycznego
Biblioteka Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie
Szczecin, 7-9 czerwca 2011 r.

Tematyka referatów dotyczyła m.in.:

- edukacji, kompetencji i dróg rozwoju zawodowego bibliotekarzy działających w bibliotekach medycznych
- porównania sytuacji bibliotekarzy medycznych w Polsce, Anglii i Norwegii
- różnic w zasadach stosowanych w poszczególnych bibliotekach uczelnianych przy przygotowywaniu różnego typu analiz bibliometrycznych dorobku naukowego

- Ocena publikacji naukowych na uczelniach medycznych – raport rozbieżności / Renata Klimko, Dagmara Budek; z przygotowanego opracowania wynika niestety, iż:

„rozbieżności dotyczą właściwie wszystkich aspektów wykonywania analiz bibliometrycznych, począwszy od tego, jakie typy publikacji są punktowane, a skończywszy na tym, według jakich zasad"

Trochę statystyki…

Zobacz wykresy 1-7 na s. 275-280

KILKA SŁÓW KOMENTARZA

Należy jednak mocno podkreślić, że istotna jest nie tyle ilość, ale jakość wystąpień.

1. każdy z ośrodków ma swoje silne oraz słabsze strony
2. na stopień zaangażowania ośrodków w przygotowanie wystąpień wpływa m.in.
   - obciążenie obowiązkami na rzecz innych jednostek swojej uczelni czy instytutu
   - obciążenie dydaktyką
   - sytuacja finansowa
3. każdy z zespołów bibliotecznych ma również inny potencjał wynikający z:
   - obecności lidera,
   - stopnia zmotywowania,
   - kreatywności,
   - poziomu wykształcenia,
   - wszechstronności,
   - liczebności zespołu i jego struktury wiekowej

Nasze główne i podstawowe zadanie to:
zapewnienie użytkownikom – odpowiednio do ich potrzeb – dostępu do szerokorozumianych źródeł informacji i bieżący kontakt z czytelnikiem

XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

CO DALEJ?
Należy kontynuować tradycję organizowania
naszych środowiskowych konferencji problemowych,
jako ważnego wydarzenia edukującego, inspirującego, stymulującego rozwój
i cementującego bliską współpracę bibliotekarzy medycznych
Nowe wyzwania – m.in.:
•tworzenie repozytoriów instytucjonalnych, a może budowanie wspólnego repozytorium dla środowiska medycznego
•wypożyczanie e-książek na czytnikach i online, czy też samych tabletów
•tworzenie i dostarczanie pakietów materiałów dydaktycznych w wersji cyfrowej niezbędnych studentom do nauki
Tematów z pewnością nie zabraknie!
Może warto pokusić się także o:
•zapewnienie transmisji naszych konferencji online, czy też udostępnianie nagranych referatów w sieci
•używanie Twittera nie tylko do tweetowania
•zakładanie każdej konferencji fanpage'a na Facebooku, by i tam mogła się toczyć społecznościowa dyskusja…
twitter
facebook
YouTube
XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

…zacznijmy tu gdzie jesteśmy,
użyjmy tego co mamy,
zróbmy co możemy…
i jeszcze więcej!
XXX JUBILEUSZOWA KONFERENCJA PROBLEMOWA BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTA NAUKA, 10-12 września 2012, Poznań

Mgr Magdalena Kotlarek - Naskręt
Mgr Olga Badziągowska
Poznań - UM

PRZYSZŁOŚĆ I KIERUNKI ROZWOJU BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

Abstract

Whether the best times of dynamic and spectacular development of medical libraries is already the past? Is the library waiting for oblivion, or, on the contrary, a bright future and increasing their role in the world of science? Whether and how to change the typical library procedures? Is the traditional printed book waiting oblivion? The paper will attempt to answer these and other questions related to trends in medical libraries.

Streszczenie

Czy najlepsze czasy dynamicznego i spektakularnego rozwoju bibliotek medycznych mamy już za sobą? Czy biblioteki czeka zapomnienie, czy wręcz przeciwnie, świetlana przyszłość i podniesienie ich roli w świecie nauki? Czy i jak ulegną zmianie typowe procedury biblioteczne? Czy tradycyjne, drukowane książki czeka niebyt? Referat będzie próbą odpowiedzi na te i inne pytania związane z trendami w bibliotekach medycznych.

Osoba zajmująca się przewidywaniem przyszłości może zostać okrzyknięta prorokiem lub wizjonerem jedynie w przypadku urzeczywistnienia sformułowanych myśli. Niestety, z dotychczasowych doświadczeń wynika, że niezrealizowane, futurystyczne myśli z przeszłości wzbudzają dzisiaj ironiczny śmiech. Na przestrzeni wieków wielu "sławnych i wielkich tego świata" wygłaszało swoje jednoznaczne opinie na temat przyszłości, które obecnie są cytowane w formie humorystycznych anegdot, np. przewidywania Billa Gatesa dotyczące maksymalnej pojemności pamięci komputerów na poziomie 640 kb. Pomimo świadomości wielu czyhających niebezpieczeństw, na podstawie aktualnych trendów rozwoju technologicznego i przeglądzie licznych, publikowanych opinii, można pokusić się jednak o przedstawienie przyszłości bibliotek medycznych i próbę wyznaczenia kierunków ich rozwoju.

Biblioteki medyczne na pewno czekają zmiany. Już od lat obserwuje się dynamiczne przemiany, jakim ulegają, a kolejne, które są przed nami, może nie będą już tak spektakularne jak dotychczasowe, ale obejmą mimo wszystko większość obszarów działalności bibliotecznej. Oliver Obst w swoim artykule z roku 2008 opisał kolejne etapy automatyzacji bibliotek medycznych aż do roku 2030. Po jego publikacji bibliotekarze zostali zaniepokojeni wizją zastąpienia ich przez wysokiej klasy (cóż za uznanie?!) roboty, zdolne interaktywnie w sposób kompleksowy i profesjonalny obsłu-

żyć użytkownika. Dodatkowo tworzone i rozbudowywane cyberneuronowe sieci będą miały mieć możliwość odczytywania zamierzeń i potrzeb czytelników. Według autora, konsekwencją tego postępu ma być zamknięcie archetypowej biblioteki. Czy naprawdę powstanie w przyszłości bezosobowy i bezduszny cyfrowy "biblioteczny świat"?

W ostatnich kilku latach większość budynków polskich bibliotek medycznych zmieniła swoje dotychczasowe oblicze, unowocześniono bazę lokalową oraz utworzono nowe przestrzenie dla użytkowników. Te, które tego jeszcze nie uczyniły, będą musiały to zrobić w najbliższym czasie. Biblioteki medyczne przyszłości, które mają spełniać kompleksowe i coraz szersze oczekiwania użytkowników, będą zmuszone do centralizacji swojej działalności, najlepiej w jednym budynku. Wielu autorów uważa, że niestety będzie to wiązało się z koniecznością zamknięcia małych oddziałów i filii.

Aktualnie jesteśmy i będziemy świadkami przemian bibliotek medycznych z enklaw ciszy i skupienia w miejsce ożywione i gwarne. W odpowiednio stworzonych przestrzeniach do pracy grupowej, przy filiżance kawy mają spotykać się, nabywać wiedzę oraz prowadzić ożywione i głośne dyskusje kolejne rzesze aktualnych i przyszłych lekarzy, pielęgniarek, położnych, fizjoterapeutów, ratowników medycznych, kosmetologów, biotechnologów, farmaceutów itd. Oprócz licznych studentów kształcących się na wielu kierunkach uczelni medycznych oraz przedstawicieli wielu zawodów ochrony zdrowia w gronie użytkowników należy uwzględnić również pacjentów, których prawa do rzetelnej informacji nie wolno lekceważyć.

Równolegle z ilością i różnorodnością użytkowników rośnie liczba ich potrzeb i oczekiwań, które nie zawsze są łatwe do przewidzenia, ale nawet do zrozumienia. Wiele jednak z nich będzie mimo wszystko wymagało dostosowania przestrzeni bibliotecznych, odpowiedniego sprzętu oraz otwartej na nowości kadry bibliotecznej. Wspólną cechą obserwowaną wśród wszystkich osób aktualnie poszukujących informacji i nawigacji jest wręcz zerowa tolerancja dla opóźnień w ich otrzymywaniu. Dotyczy to uczniów, studentów, absolwentów wszystkich kierunków jak również kadry akademickich nauczycieli. Nowe pokolenie użytkowników, nazywane aktualnie "pokoleniem Google", odbiega znacząco od wcześniejszego profilu typowego użytkownika. Obecnie są to głównie osoby, które od urodzenia miały otwarte okno na świat w postaci łączy Internetowych oraz łatwych i szybkich (nie zawsze medycznych) wyszukiwarek, np. "wszędobylskiego Google". Wydaje się, że aktualni użytkownicy preferują wizualizację informacji bardziej niż tekst. Nie obawiają się również zdigitalizowanej informacji, wielozadaniowości. Wyraźnie preferują krótkie informacje niż pełny tekst. To co wydaje się bardziej niepokojące w charakterystyce obecnych użytkowników, to brak zrozumienia i szacunku dla własności intelektualnej, która w ich rozumieniu zbyt mocno ogranicza wolność jednostki (np. ACTA : Anti-Counterfeiting Trade Agreement). W charakterystyce cech dostrzeżono również, że użytkownicy są w większości agnostykami formatu i że wirtualny świat jest dla nich tak rzeczywisty, że prawie prawdziwy.

Aktualny użytkownik musi mieć ciągły dostęp do informacji i wiedzy. Z tego powodu upowszechnione aplikacje mobilne na smartfony i iPady, towarzyszące użytkownikowi zawsze i wszędzie, są bardziej preferowane niż dostęp do zasobów biblioteki ze stacjonarnych komputerów. Aktualnie i w przyszłości to informacja ma dotrzeć do osoby zainteresowanej a nie jak dotychczas, że to poszukujący przychodził po informację.

Wobec więc tak scharakteryzowanego użytkownika konieczne jest i będzie, by bibliotekarze byli przygotowani do aktywnego działania, stale rozwijali swój warsztat umiejętności, mieli możliwość śledzenia postępu technologicznego oraz potrafili współpracować w zespołach złożonych z osób wyspecjalizowanych na różnych polach szeroko pojętej informacji naukowej.

W dobie bogactwa i dostępu do informacji, aktualnie liczy i będzie się liczyć przede wszystkim jej jakość. W czasach medycyny opartej na faktach (EBM – Evidence Based Medicine) bibliotekarze będą musieli wspomagać jak najszybszy dostęp do opublikowanych prac naukowych. Krystalizuje się koncepcja, że bibliotekarze w przyszłości nie będą już tylko funkcjonowali w przestrzeni bibliotecznej, ale ich miejsce będzie tam, gdzie faktycznie będą aktualnie potrzebni, np. w oddziałach szpitalnych czy jednostkach akademickich itp. Florence i Davidoff w 2000 roku w swoim artykule zaproponowali stworzenie w odróżnieniu od wcześniejszych koncepcji bibliotekarza klinicznego, nowego stanowiska w bibliotece medycznej – the informationist – specjalisty ds. naukowej informacji klinicznej. Miałby on działać w środowisku klinicystów, dostarczając wysoko specjalistycznych serwisów informacyjnych dla pracowników sektora opieki zdrowotnej. Specjalista ds. naukowej informacji klinicznej stałby się członkiem zespołu diagnostyczno-terapeutycznego – bibliotekarz kliniczny funkcjonuje samodzielnie - i byłby wyszkolony zarówno w zakresie informacji naukowej, jak i naukach klinicznych, aby mieć możliwość wyszukiwania, syntetyzowania i prezentowania informacji zespołom klinicznym w ich codziennej pracy. To dość rewolucyjna, znacząca zmiana w wizerunku i umiejętnościach bibliotekarza. Zagrożona zostaje więc pozycja gatunku "bibliothecarius traditionalis", który będzie w stanie przetrwać, ale tylko pod warunkiem dostosowania się do tych w przyszłości nadchodzących zmian.

Digitalizacja zbiorów to ogólnoświatowy trend, który zaczyna dotyczyć również naszych polskich zbiorów bibliotecznych. Mamy już biblioteki cyfrowe regionalne, a może w przyszłości powstanie również biblioteka cyfrowa dedykowana tylko zbiorom medycznym, chociaż wymagałoby to uregulowania kwestii prawnych. Będzie to z pewnością cenne elektroniczne źródło danych z ery papierowych wydań. Elektroniczne książki i czasopisma są już obecne i opanowują nasz rodzimy rynek z większą lub mniejszą siłą. Budzi to zrozumiałe niepokoje i kontrowersje, ponieważ nie można szybko i bezboleśnie zaakceptować rewolucyjnych wręcz zmian, które po 500- letniej erze druku proponuje nam współczesność. Niestety, przyszłość bibliotecznych kolekcji

jest już raczej przesądzona. Czasopisma jako pierwsze przeszły drogę od papierowych do elektronicznych wydań. Z upływem czasu wspaniałe, z trudem przygotowane czytelnie czasopism, zajmujące dość spore powierzchnie, będą się kurczyć, aż wreszcie zostaną zredukowane do wielkości iPhona. Tyle w przyszłości wystarczy, by mieć dostęp do wcześniejszych i najnowszych woluminów. Autorzy sugerują, że to właśnie czytelnie zostaną zamienione we wspominane wcześniej sale do pracy zespołowej.

Drukowane wydania książek też szybko podążają w kierunku niebytu, aby ustąpić pola swoim elektronicznym następcom. Oliver Obst w swoim artykule uważa jednak, że książka drukowana nigdy nie zostanie zastąpiona w 100% przez elektroniczną, ponieważ istnieje podstawowa różnica w sposobie ich użytkowania przez studentów. Elektroniczne wydania są niezastąpione w trakcie nauczania problemowego. Natomiast drukowane książki sprawdzają się w każdej innej formie nauki. Tak czy inaczej, kolekcje wydania papierowych książek będą redukowane. Co ciekawe, historia w pewnym sensie zatacza tu koło, bo protoplaści angielskich i amerykańskich bibliotek medycznych rozpoczynali swoją działalność od trzech półek pełnych książek (The Royal College of Physicians of Edinburgh Library 1682) oraz dziewięciu metrów półek książek i czasopism (korzenie NLM, 1840, Office Surgeon General of the Army). Podobną przestrzeń mogą w przyszłości zajmować wypożyczalnie, których w dobie e-booków nie trzeba będzie odwiedzać osobiście, aby otrzymać szukaną książkę. Tylko jak ochronić książkę przed skopiowaniem i rozpowszechnieniem w sieci internetowej? Trzeba wierzyć, że wydawcy zastosują odpowiednie, techniczne bariery zabezpieczające, a ustawodawcy prawne. Rolą natomiast pracowników bibliotek będzie nauczenie nowych użytkowników uczciwego korzystania ze zbiorów elektronicznych. Donald Lindberg, stwierdził, że: "zdigitalizowane biblioteki czerpią znacznie więcej ze swojej wartości dzięki selekcji, organizowaniu, analizie i łączeniu dokonanemu przez wysoko kwalifikowaną istotę ludzką". Wynika z tego, że cyfrowe biblioteki nadal potrzebują bibliotekarzy, bo biblioteka to nie fizyczny budynek, lecz ludzie ją tworzący ze swoją wiedzą, pasją i zaangażowaniem. William Osler, twórca nowoczesnej medycyny, który zrewolucjonizował system kształcenia studentów medycyny, wyprowadzając ich z sal wykładowych do łóżek pacjentów, wizjoner medycyny praktycznej i edukacji a także bibliofil z zamiłowania, tak komentował rolę bibliotekarza medycznego (nie biblioteki !) w roku 1917: "Bibliotekarze dnia dzisiejszego, a będzie to prawdą jeszcze bardziej dla bibliotekarzy jutra, nie są ognistymi smokami stojącymi między ludźmi a książkami. Są użytecznymi sługami społeczeństwa, którzy zarządzają biblioteką w interesie społecznym". W roku 2012 władze Biblioteki Uniwersytetu Harvarda chcąc zmniejszyć koszty czasopism elektronicznych w dobie ruchu Open Access, zwróciły się z prośbą do naukowców, aby przestali publikować w renomowanych, płatnych czasopismach naukowych, na rzecz dzielenia się swoimi odkryciami w ramach czasopism otwartego dostępu. Zostało to okrzyknięte mianem zwiastuna rewolucji w nauce lub

"akademicką wiosną". Skoro taki gigant dostrzega problem i nie jest w stanie sprostać wymaganiom finansowym rynku wydawniczego i rozpoczyna otwartą z nimi wojnę, pojawia się więc realna szansa na zmiany. Zwłaszcza dotyczyć to może mniejszych bibliotek medycznych. Może w przyszłości będą one tworzyć konsorcja, które w imieniu wszystkich członków będą negocjować korzystne, ujednolicone umowy z wydawcami. Nie przesądzajmy jednak o nieodwracalnej przyszłości jedynie elektronicznych publikacji, bo tak naprawdę jesteśmy dopiero 65 lat w cywilizacji cyfrowej, którą staramy się dopiero kształtować. Mamy ten przywilej, że możemy z nią eksperymentować i nie musimy się martwić czy wszystko będzie super, bo tego się nigdy nie dowiemy, ponieważ zostanie to określone i ocenione przez samą cywilizację przez następne setki lat.

Podsumowując, w przyszłości biblioteka jako instytucja i budynek rozszerzy swoją działalność poza mury i fizyczną przestrzeń, będzie centrum do nauki i debat akademickich oraz współpracy, w której będą zgromadzone informacje do wykorzystania kiedykolwiek i gdziekolwiek. Natomiast każdy bibliotekarz w przyszłości będzie współpracować w zespołach, będzie mobilny oraz posiadał będzie umiejętność pracy niezależnie od miejsca i czasu. Będzie on również zaznajomiony z aktualnymi narzędziami dostarczania informacji, które pozwolą mu wykorzystać wszystkie dostępne drogi do znalezienia i podzielenia się informacją z bardzo wymagającym użytkownikiem. Przed nami wspaniała przyszłość. Lucretia McClure witając nowych członków towarzystw bibliotecznych, podkreślała, że myślący bibliotekarz to najlepsze źródło w bibliotece ale także i poza nią. Wszyscy jesteśmy bibliotekarzami przyszłości a przed nami cudowny wiek bibliotek - a wszystko w naszych rękach.

Bibliografia

Davidoff Frank, Florance Valerie: The Informationist : A new health profession. *Ann. Inter. Med.* 2000 Vol. 132 nr 12 s. 996-998

Hołtys Andrzej: Harvard buntuje naukowców. http://wyborcza.pl/1,75476,11736662,Harvard_buntuje_naukowcow.html [Data dostępu : 2012-05-16]

Kelly Kate: Health Science Libraries : future trends. An Leabharlann. *The Irish Library* 2009 Vol. 18 nr 1 s. 12-17

Lindberg Donald A.B., Humphreys Betsy L.: 2015 – The Future of Medical Libraries. *N Engl J Med* 2005 Vol. 352 nr 11 s. 1067-1070

McSean Tony, Law Derek, Lisgarten Linda: A backwards look at the future : three librarians towards the end of their careers look at what libraries and librarians might become. *J. Eur. Assoc. Health Inform. Libr.* 2008 Vol. 4 nr 2 s. 10-13

Obst Oliver: The future of libraries – the Minister for Media Affairs, Boris Becker, threatens to shut down the very last German library. Looking back at 2008. JEAHIL 2008 Vol. 4 nr 2 s. 3-9

Obst Oliver: The Medical Library of the Future : Be prepared for the invisible. Inforum 2005 : 11th Conference on Professional Information Resources, Prague, May 24-26, 2005. www.inforum.cz/pdf/2005/Obst_Oliver.pdf

Plutchak T. Scott: Breaking the barriers of time and space : the dawning of the great age of librarians. *J Med Libr Assoc* 2012 Vol. 100 nr 1 s.10-19

Puterbaugh Mark P.: Future roles for Medicial Libraries and Librarians. http://www.slideshare.net/mputerba/future-roles-for-medical-libraries-and-librarians [Data dostępu : 2012-08-16]

Starr Susan: The librarian in the cloud : or beware of unintended consequences? J Med Libr Assoc 2011 Vol. 99 nr 4 s. 267-269

Sutter John D.: The library's future, with or without books. http://edition.cnn.com/2009/TECH/10/24/future.library.technology/index.html [Data dostępu : 2012-08-15]

Thibodeau Patricia L. , Funk Carla J.: Trends in hospital librarianship and hospital library services: 1989 to 2006. J Med Libr Assoc 2009 Vol. 97 nr 4 s. 273-279

Wakeham Maurice: Health science librarians in academic libraries : a brief review of their developing role. New Review of Academic Librarianship 2009 Vol. 15 nr 2 s.266-272

Williams Peter, Rowlands Ian: Information Behaviour of the Researcher of the Future, A British Library / JISC Study. http://www.jisc.ac.uk/media/documents/programmes/reppres/ggworkpackageii.pdf [Data dostępu : 2012-08-10]

Mgr Agnieszka Tupikowska
Mgr Dagmara Budek
Szczecin - PUM

ORGANIZACJA PRZESTRZENI BIBLIOTEKI A OCZEKIWANIA UŻYTKOWNIKÓW BIBLIOTEKI UCZELNIANEJ

Abstract

The article describes elements concerning the organization of the users' space and the functionalities of the academic library. It presents expectations of the library users based on the results of the questionnaire filled by 322 users of the Library of Pomeranian Medical University in Szczecin.

Streszczenie

Referat omawia elementy wpływające na ocenę funkcjonalności i organizacji przestrzeni bibliotecznej. Przedstawia oczekiwania użytkowników biblioteki uczelnianej na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród użytkowników biblioteki PUM.

Czasy, kiedy biblioteki były zbiornicami zakurzonych książek, w których przebywali tylko zapaleńcy dawno odeszły w zapomnienie. Niebywały rozkwit budownictwa bibliotecznego w ostatnich latach przyniósł wiele nowoczesnych rozwiązań, czego przykładem jest choćby biblioteka gospodarzy tegorocznej konferencji czyli Uniwer-

sytetu Medycznego w Poznaniu, „świeżutka" biblioteka Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego czy patrząc na szczecińskie podwórko oddana w ubiegłym roku do użytku biblioteka Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego czy też nasza biblioteka funkcjonująca w nowej siedzibie (aż trudno w to uwierzyć) już 5 lat. Te dwie ostatnie są co prawda inwestycjami o charakterze adaptacji istniejących budynków, co czasem może stwarzać pewne ograniczenia w swobodnej organizacji przestrzeni bibliotecznej, ale z całą pewnością należą do bibliotek o nowoczesnej aranżacji. Pamiętając o tym, że największymi grupami użytkowników korzystającymi z biblioteki uczelnianej są studenci i kadra naukowo-dydaktyczna uczelni należy zadać pytanie jakie elementy wpływają na to czy biblioteka jest chętnie odwiedzana, czy użytkownicy chcą w niej się uczyć (chcą z niej korzystać), czy jest miejscem w którym chcą spędzać czas.

Mówiąc o przestrzeni bibliotecznej należy wziąć pod uwagę przestrzeń tradycyjną i tzw. przestrzeń „pozabiblioteczną" wcześniej rzadko lub w ogóle niespotykaną w bibliotekach. Ta pierwsza obejmuje czytelnię, wypożyczalnię (miejsca najczęściej kojarzące się z biblioteką), ale też miejsca do szeroko rozumianego studiowania uwzględniające indywidualne potrzeby użytkowników, takie jak pokoje pracy indywidualnej, pokoje pracy grupowej, pracownie komputerowe, sale dydaktyczne czy laboratoria audiowizualne, co jest konsekwencją ścisłego powiązania biblioteki z procesem dydaktycznym i naukowym realizowanym przez uczelnie. Przemyślana aranżacja przestrzeni bibliotecznej powinna zapewnić maksymalną funkcjonalność i stworzyć optymalne warunki do wypożyczania książek, czytania, poszukiwania informacji. Jednym z coraz częściej stosowanych rozwiązań w zakresie organizacji księgozbioru jest zapewnienie wolnego dostępu do zbiorów. W różnych bibliotekach obejmuje on różne kolekcje poprzez zbiory najnowsze lub cieszące się największą popularnością, do niemal całości księgozbioru (w przypadku naszej biblioteki jest to kolekcja dydaktyczna w wypożyczalni, księgozbiór udostępniany w czytelni oraz w filii mieszczącej się w szpitalu klinicznym, łącznie ponad 42 tys. woluminów, co stanowi 15% księgozbioru biblioteki). Wolny dostęp pozwala na bezpośredni kontakt czytelnika ze zbiorami bibliotecznymi, powodując lepsze wykorzystanie księgozbioru, przybliżając go do czytelnika. Dodatkowym atutem jest też możliwość wykorzystania przestrzeni między regałami, na której usytuowane są stoliki pozwalające na przeglądanie i ocenę przydatności różnego typu źródeł na miejscu przy regale bibliotecznym. Istotnym elementem tego typu organizacji zbiorów jest jasna i czytelna ich klasyfikacja umożliwiająca łatwe odnalezienie poszukiwanych materiałów oraz dobrze i estetycznie opisane regały.

Jednocześnie w dobie powszechnego dostępu do źródeł elektronicznych konieczne jest zapewnienie odpowiednich warunków do jak najlepszego ich wykorzystania, m.in. poprzez przygotowanie odpowiedniej liczby stanowisk komputerowych, możliwość podłączenia komputerów użytkowników oraz internetu bezprzewodowego. Potrzeby

nowej generacji czytelników nie ograniczają się tylko do standardowych miejsc bibliotecznych. Rolą biblioteki jest zapewnienie miejsc do uczenia się, zarówno indywidualnego np. w pokojach pracy indywidualnej czy pokojach cichej nauki, jak również stworzenia miejsc umożliwiających swobodną wymianę poglądów, nie przeszkadzając przy tym innym użytkownikom.

Nie mniej istotna wydaje się obecnie przestrzeń „pozabiblioteczna", na którą składają się takie elementy jak: miejsca do wypoczynku, sale konferencyjne, ogólnodostępne sale dydaktyczne, miejsca na różnego rodzaju spotkania nieformalne czy wydarzenia kulturalne, które zaspokajają potrzeby intelektualne czy kulturowe, dzięki czemu biblioteka staje się atrakcyjnym miejscem dla środowiska akademickiego.

Odpowiednio zaprojektowana przestrzeń biblioteczna, w której czytelnik ma zapewnione wygodne warunki do pracy i nauki, dobra lokalizacja budynku biblioteki np. w kampusie uczelni, ale także atrakcyjne wnętrza, przyjazna kolorystyka, czy choćby duże okna przez które podziwiać można otaczającą przyrodę powodują, że spędza on w bibliotece coraz więcej czasu.

Aby odpowiedzieć na pytanie jakie są oczekiwania użytkowników biblioteki naszej uczelni i czy są one zaspokajane przeprowadzona została ankieta wśród naszych użytkowników. Pytania dotyczyły powodów odwiedzania biblioteki, rozwiązań organizacyjnych najbardziej przyjaznych użytkownikom, potrzeb zaspokajanych przez bibliotekę. Ankietowani poproszeni zostali też o ocenę estetycznego wizerunku biblioteki w takich elementach jak: wrażenie ogólne, rozwiązania architektoniczne, kolorystyka, elementy dodatkowe jak wystawy tematyczne, oraz wskazanie elementów, które należałoby zmienić w funkcjonowaniu biblioteki.

W ankiecie wzięły udział 322 osoby, z czego 92% stanowili studenci naszej uczelni, 4% doktoranci i po 2% pracownicy naukowo-dydaktyczni PUM oraz inni użytkownicy biblioteki.

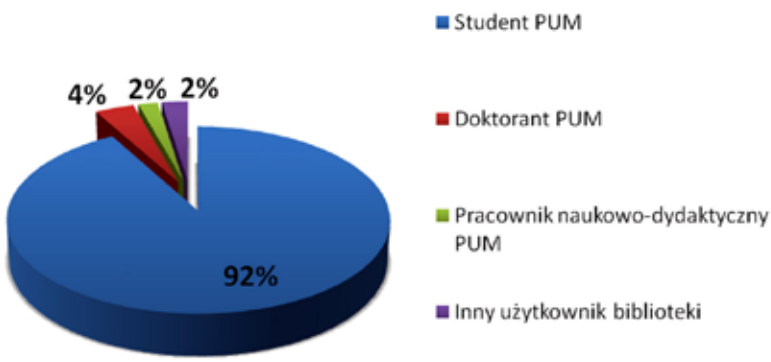

Ankieta obejmowała 10 pytań. W pierwszym z nich respondenci proszeni byli o wskazanie rozwiązań najbardziej przyjaznych użytkownikom.

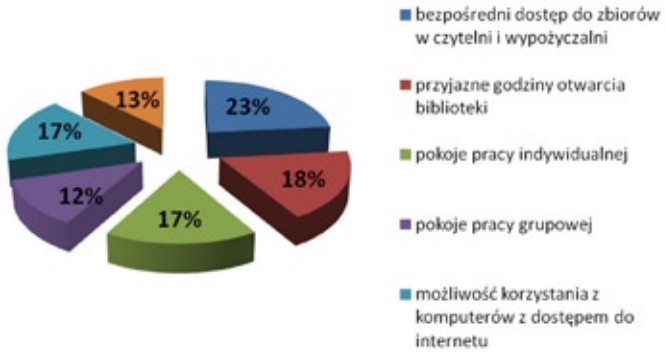

Wykres 1. Jakie rozwiązania organizacyjne w bibliotece według Pani/Pana są najbardziej przyjazne użytkownikom? Można zaznaczyć dowolną liczbę odpowiedzi.

Rozwiązaniem, które zyskało najwięcej zwolenników spośród przedstawionych w ankiecie propozycji był bezpośredni dostęp do zbiorów w czytelni i wypożyczalni (23%). Przyjazne godziny otwarcia biblioteki, pokoje pracy indywidualnej, pokoje pracy grupowej, możliwość korzystania z komputerów z dostępem do internetu, korzystanie z internetu bezprzewodowego uzyskały od 12 do 18%.

Wykres 2. Z jakich powodów odwiedza Pani/Pan bibliotekę?

Na pytanie z jakich powodów nasi czytelnicy odwiedzają bibliotekę 30% odpowiedziało, że jest to wypożyczanie książek. Niespełna 20% użytkowników poszukuje literatury na określony temat oraz korzysta z czytelni. 12% odwiedza bibliotekę, aby uczyć się w przyjaznym otoczeniu. Po 7% wskazało na możliwość korzystania z komputerów i elektronicznych zbiorów biblioteki, a także ceni sobie bezpośredni kontakt z bibliotekarzem.

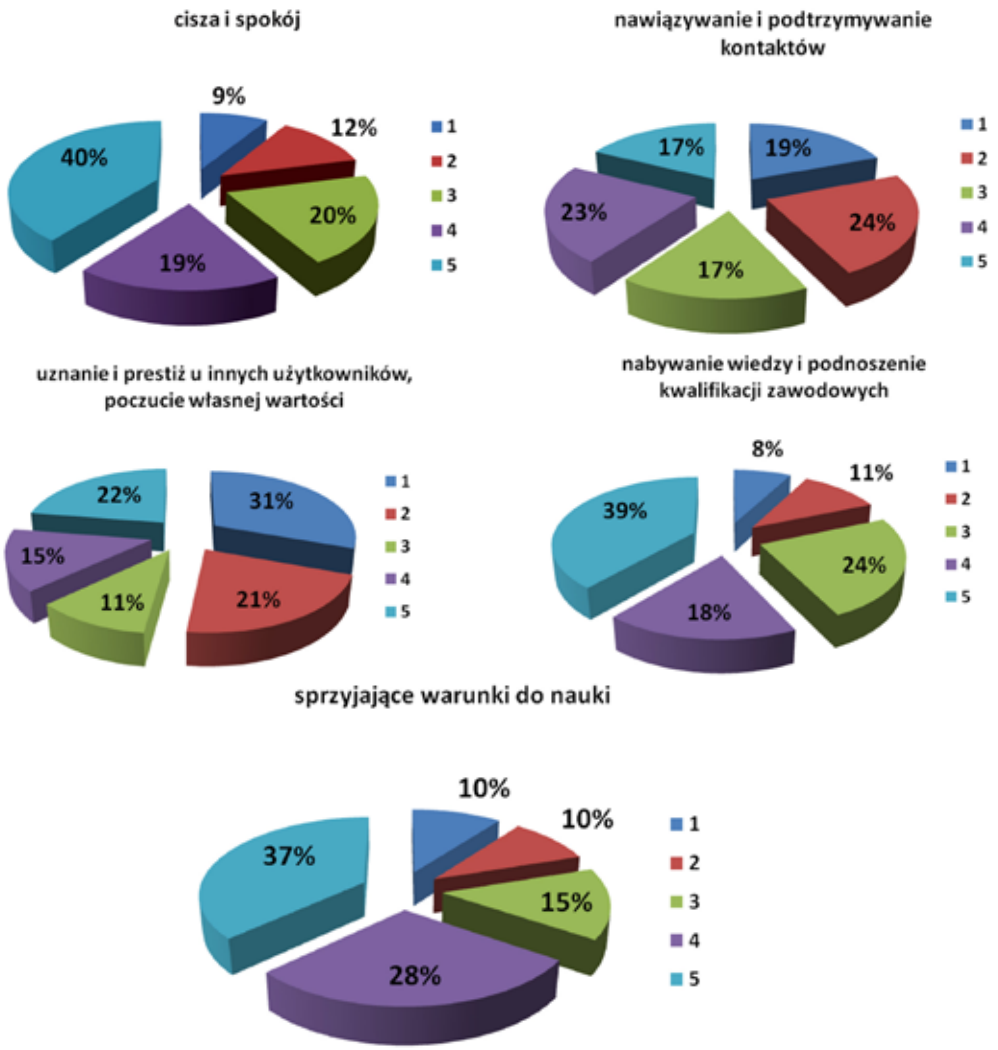

Wykres 3. Proszę uszeregować w skali od 1 do 5, które potrzeby według Pani/Pana są najbardziej zaspokajane przez bibliotekę.

Kolejne pytanie dotyczyło potrzeb zaspokajanych przez bibliotekę. Najważniejsze dla użytkowników okazały się: cisza i spokój (40%), nabywanie wiedzy i podnoszenie kwalifikacji zawodowych (39%) oraz sprzyjające warunki do nauki (37%). Najmniej zaspokajaną potrzebą jest uznanie i prestiż u innych użytkowników oraz poczucie własnej wartości (31%). Natomiast 24% ankietowanych uznało, że równie ważne dla nich w bibliotece jest nawiązywanie i podtrzymywanie kontaktów.

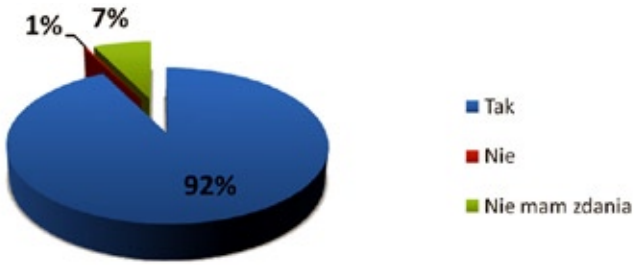

Wykres 4. Czy według Pani/Pana warunki panujące w bibliotece motywują do nauki, pracy itp.?

Na pytanie czy warunki panujące w naszej bibliotece motywują do nauki, pracy itp. aż 92% ankietowanych odpowiedziało pozytywnie.

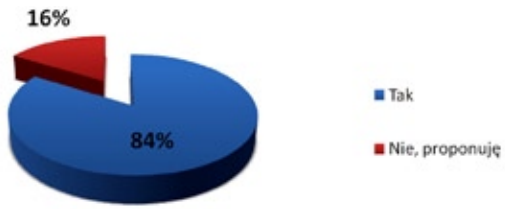

Wykres 5. Czy odpowiadają Pani/Panu godziny otwarcia biblioteki?

Kolejne pytanie dotyczyło godzin otwarcia biblioteki. Odpowiadają one 84% badanych. Natomiast 16% ankietowanych proponuje wydłużenie czasu pracy biblioteki nawet do godziny 24, dłuższe godziny otwarcia w soboty oraz możliwość korzystania z biblioteki w niedzielę.

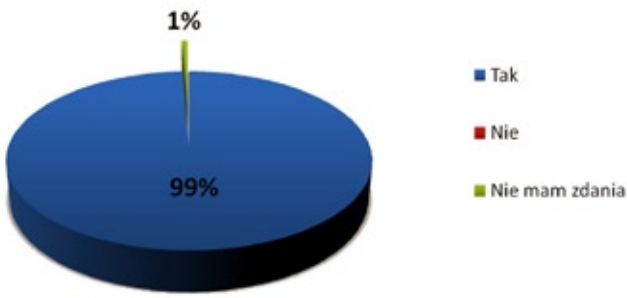

Wykres 6. Czy według Pani/Pan biblioteka jest zorganizowana funkcjonalnie?

Na pytanie czy biblioteka jest zorganizowana funkcjonalnie aż 99% respondentów odpowiedziało pozytywnie.

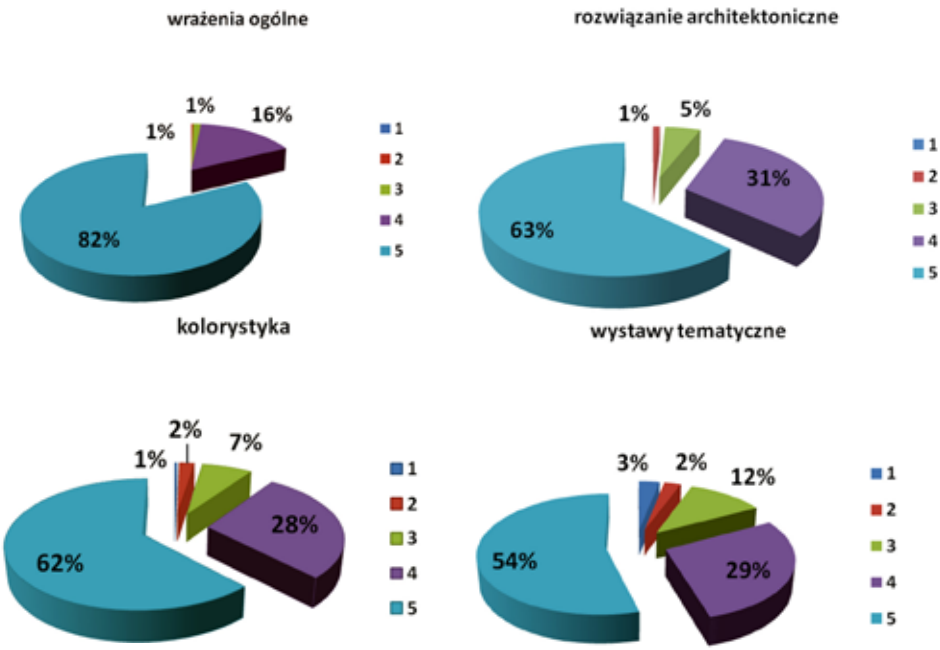

Wykres 7. Oceń w skali od 1do 5 estetyczny wizerunek biblioteki w następujących elementach

W pytaniu dotyczącym estetycznego wizerunku biblioteki 82% ankietowanych oceniło wrażenie ogólne biblioteki na najwyższym poziomie. 63% docenia rozwiązania architektoniczne, 62% kolorystykę wnętrz, natomiast 54% pozytywnie oceniło organizowane cyklicznie wystawy tematyczne. Należy podkreślić, że żaden z wymienionych elementów nie uzyskał negatywnych ocen.

W dwóch kolejnych pytaniach czytelnicy zostali poproszeni o podanie tego co im się w naszej bibliotece nie podoba i jakich zmian oczekują. Nie wszyscy udzielili na nie odpowiedzi. W zasadzie odpowiedzi na te pytania dotyczyły tych samych zagadnień.

Wykres 8. Jaki według Pani/Pana jest największy minus biblioteki?

Wśród minusów ankietowani wymieniali zbyt małą liczbę podręczników do wypożyczenia (46%), zbyt krótkie godziny otwarcia biblioteki (18%), małą liczbę pokoi do pracy indywidualnej (12%) i grupowej (4%), za mało miejsc w czytelni (8%), a zbyt duży hałas przeszkadza 12% spośród 95 osób, które udzieliły odpowiedzi na to pytanie.

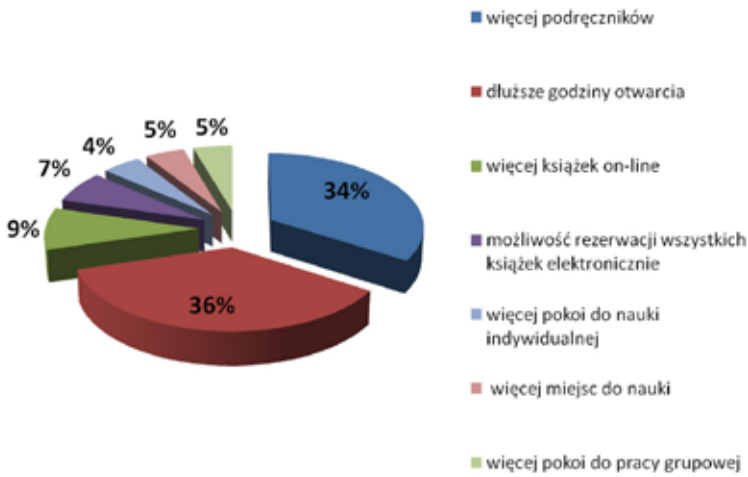

Wykres 9. Co można zmienić w funkcjonowaniu biblioteki?

W propozycjach zmian najczęściej pojawiała się prośba o wydłużenie godzin pracy biblioteki (36%), więcej podręczników (34%), więcej książek w wersji elektronicznej (9%), możliwość rezerwacji książek z kolekcji wypożyczalni (7% - na marginesie zaznaczę, że przy wolnym dostępie nie jest to możliwe). Pozostałe propozycje dotyczyły zwiększenia liczby miejsc w bibliotece, w tym pokoi indywidualnych (4%), grupowych (5%) i ogólnie większej liczby miejsc do nauki (5%).

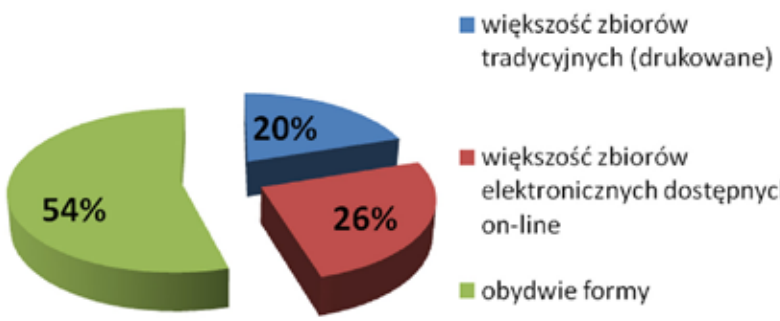

Wykres 10. Jak wyobraża sobie Pani/Pan zbiory przyszłej biblioteki?

Organizację przestrzeni biblioteki w znacznym stopniu determinuje forma udostępniania zbiorów. Użytkownicy zostali zapytani o to jak wyobrażają sobie bibliotekę przyszłości. 54% czytelników jest zdania, że będzie ona łączyła w sobie obie formy, to znaczy zbiory drukowane i elektroniczne. 26% przypuszcza, że większość zbiorów dostępna będzie w formie elektronicznej, natomiast 20% zdecydowanie wolałoby nadal księgozbiór w wersji drukowanej.

Po analizie ankiety zapadły już konkretne decyzje dotyczące funkcjonowania naszej biblioteki. Od nowego roku akademickiego będzie czynna dla użytkowników od godziny 8 rano do 22 wieczorem (do tej pory od 9 do 19.30, a we wtorki, środy i czwartki do 22). Niewielkie przeorganizowanie czytelni dało nam w efekcie zwiększenie o ok. 20 liczby miejsc dla czytelników. Od nowego roku akademickiego zwiększamy też ofertę podręczników dostępnych on-line. Pozostałe postulaty są brane pod uwagę, ale będą musiały trochę poczekać na realizację.

Podsumowując, codzienna frekwencja w bibliotece świadczy o tym, że nasi czytelnicy lubią do niej przychodzić i lubią w niej spędzać czas. A wszystkie działania podejmowane w celu stworzenia jak najlepszych warunków wychodzą naprzeciw oczekiwaniom użytkowników.

Bibliografia

Konieczna Danuta: Rozwiązania przestrzeni bibliotecznej a zmieniające się wymagania użytkowników bibliotek. Bibliotekarz Warmińsko-Mazurski 2006 nr 3-4. [Dostęp: 10.07.2012]. Dostępne w internecie: <http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/3-4_06-ie/uwm.htm>.

Konieczna Danuta: Współczesne trendy architektury bibliotecznej a zmieniające się wymagania użytkowników bibliotek. W: Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? Materiały konferencyjne. EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy. [Dostęp: 10.07.2012]. Dostępne w internecie: <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/biblio21/sesja5ref3.pdf>.

Miribel Marielle de: Some reflections on space In libraries. World Library and Information Congress: 74th IFLA General Conference and Council, 10-14 August, Québec, Canada. [Dostęp: 10.07.2012]. Dostępne w internecie: <http://archive.ifla.org/IV/ifla74/papers/091-deMiribel-en.pdf>.

Walczak Anna: Model przestrzeni bibliotecznej. W: Czytelnik czy klient. Materiały konferencyjne. EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy. [Dostęp: 10.07.2012]. Dostępne w internecie: <http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/torun/walczak/index.php>.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA

Zachodniopomorski Uni
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

Biblioteka Główna PUM

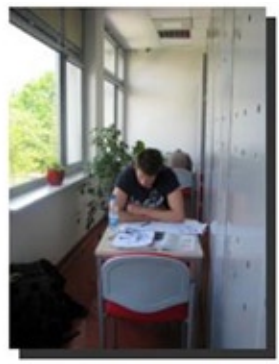
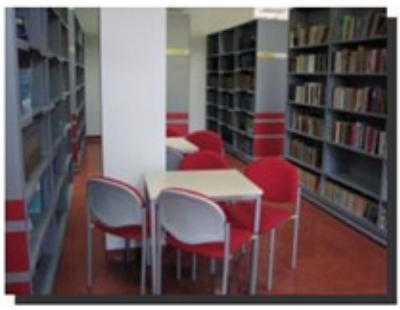

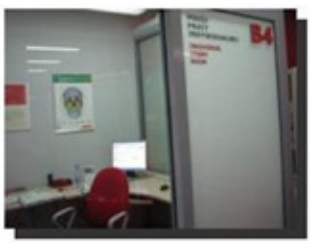
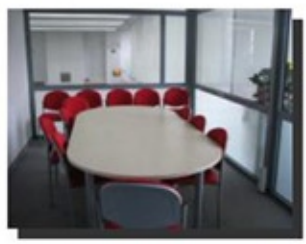

Mgr Piotr Krajewski
Mgr Kamila Mamorska
Gdańsk - GUMed

FRONTEM DO CZYTELNIKA, CZYLI REALIZACJA IDEI OTWARTOŚCI W BIBLIOTECE GŁÓWNEJ GDAŃSKIEGO UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO

Abstract

This paper presents actions of the Main Library of the Medical University of Gdansk involved in the idea of openness. These actions correspond also with expectation and demand of contemporary users of a medical library. Changes involve also existing resources which are regularly growing due to our digitalization policy and creating open access repository. Application of high-tech affords to add new services which are crucial for scientists as well as MUG's students. To reach the users with information about access to both physical and digital resources and improvements of the Library's services is equally important.

Streszczenie

W referacie przestawiono działania Biblioteki Głównej GUMed wpisujące się w realizację idei otwartości zgodnie z oczekiwaniami wymagającego, nowoczesnego użytkownika biblioteki medycznej. Wcielając w życie powyższy postulat modyfikowane są dotychczasowe rozwiązania organizacyjne i wprowadzane nowe. Zmiany dotyczą również udostępnianych zbiorów, uzupełnianych systematycznie własnymi digitalizowanymi kolekcjami i tworzonymi źródłami otwartych zasobów. Zastosowanie w bieżącej działalności nowoczesnych technologii pozwala także na poszerzanie katalogu usług, istotnych z punktu widzenia naukowca i studenta GUMed. Równie ważna jest działalność mająca na celu efektywne docieranie do użytkownika z informacją o kolejnych otwieranych obszarach funkcjonowania Biblioteki, dających mu możliwości spodziewanego, dogodnego korzystania z zasobów i usług, zarówno na miejscu, jak i online.

Biblioteka stanowi niezwykle ważny element każdej uczelni. Niestety, wielu czytelnikom nadal kojarzy się z pilnie strzeżoną wieżą z Imienia Róży Umberto Eco, a bibliotekarze z mnichami broniącymi dostępu do zamkniętych w niej ksiąg. Pomimo, że wydawać by się mogło, trzy podstawowe funkcje bibliotek, czyli gromadzenie, opracowanie i udostępnianie, nie zmieniły się od tysiącleci i z punktu widzenia funkcjonowania instytucji nie można mówić o hierarchii ważności między nimi, to wyraźnie zmienił się nacisk kładziony na ostatnią z nich. Oczywiście truizmem jest, aby w tym gronie, przekonywać o fundamentalnym znaczeniu gromadzenia i opracowania, jednakże dla Czytelnika biblioteka składa się tylko z wypożyczalni i czytelń oraz tych pomieszczeń, do których ma swobodny dostęp. W ostatnich latach widać wyraźną tendencję do dostosowywania organizacji pracy oraz samych, budynków do potrzeb coraz bardziej świadomych użytkowników bibliotek naukowych. Ponadto, coraz większą

uwagę przykłada się do usług oferowanych przez bibliotekę drogą elektroniczną, tak więc pojęcie otwartości nie odnosi się już jedynie do dostępu do fizycznych zasobów. W drugiej dekadzie XXI wieku nie ma już miejsca dla bibliotekarza reglamentującego, w jakikolwiek sposób, dostęp do źródeł. Bibliotekarz powinien być przewodnikiem, osobą ułatwiającą odnalezienie informacji, do których czytelnik posiadałby nieograniczony dostęp.

Biblioteka Główna Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, pomimo że architektonicznie może się jeszcze niektórym kojarzyć z ecowską wieżą, w środku stanowi miejsce przyjazne i otwarte dla naszych Użytkowników – co też autorzy postanowili udowodnić w tym krótkim referacie.

Pojęcie otwarta biblioteka można rozumieć zarówno dosłownie, jak i jako pojęcie odnoszące się do sposobu funkcjonowania, czyli w naszym przypadku otwartość na użytkowników i ich zmieniające się potrzeby. Główny obszar otwartości to obecność naszej Biblioteki ze swoimi zbiorami, zasobami i usługami w przestrzeni wirtualnej.

E-biblioteka – witryna BG GUMed

Internet wydaje się oczywistym miejscem obecności współczesnej biblioteki naukowej oraz jej spotkań z użytkownikami. Nasza witryna internetowa, w całości zaprojektowana przez bibliotekarzy, posiada nietuzinkowy układ graficzny, a poprzez swoją nowoczesną strukturę sama w sobie stanowi wizytówkę Biblioteki. Dostęp do treści serwisu jest możliwy poprzez zakładki główne – Znajdź, Usługi, Pomoc, O nas, dzięki czemu użytkownik ma możliwość poruszania się po naszej stronie w dogodny dla siebie sposób. Bardzo dobrym, w naszej ocenie, rozwiązaniem jest sprofilowanie treści dostępnych w witrynie – zgodnie ze starożytną zasadą, że jak coś jest do wszystkiego, to jest do niczego. Wyodrębniliśmy cztery podstawowe grupy naszych użytkowników: studenci, doktoranci, pracownicy naukowi oraz inni i pod kątem ich potrzeb wybraliśmy oraz usystematyzowaliśmy materiały dla nich przydatne. Wyniki przeprowadzonych w 2010 badań ankietowych oraz analiza statystyczna wykorzystania naszej witryny potwierdziły słuszność takiej organizacji treści. Wysoko w statystykach wykorzystania strony www znalazła się również zakładka Biblioteka online, gdzie użytkownik znajduje wszystko to, co może zrobić pozostając z Biblioteką w kontakcie online.

Z perspektywy czasu uznaliśmy, że pewne korekty są jednak konieczne. Po wnikliwym zanalizowaniu danych, dokonaliśmy zmian, które w naszym przekonaniu skutkują większą przejrzystością i dostępnością do materiałów na stronie www Biblioteki.

Niezwykle ważnym elementem każdej bibliotecznej witryny internetowej, w tym i naszej, jest katalog elektroniczny stanowiący drzwi do zbiorów. Interfejs katalogu został dostosowany do potrzeb naszych użytkowników, a jego szatę graficzną zintegrowano z layoutem strony internetowej.

Do interesujących nas treści możemy dotrzeć zarówno poprzez zakładki główne (1), jak i boczne (2).

Wyszukiwarka umieszczona na stronie głównej BG GUMed

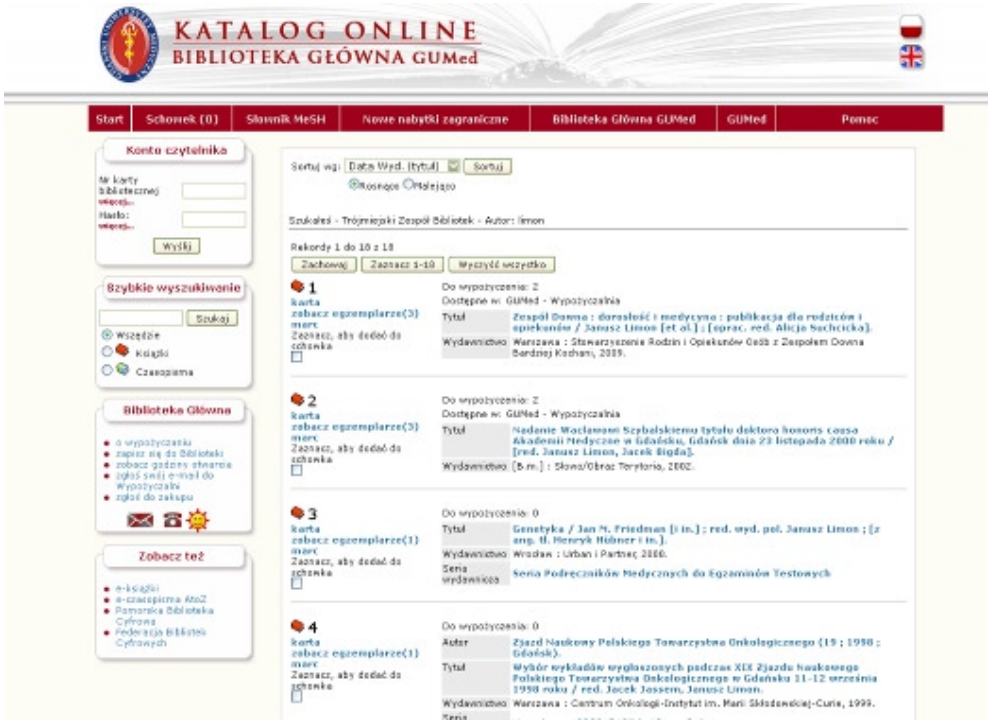

Niezwykle ważnym elementem witryny internetowej BG GUMed jest katalog elektroniczny

Jeszcze jedną wygodną formą dostępu nie tylko do naszych zbiorów i zasobów jest umieszczona na stronie głównej naszego serwisu www wyszukiwarka, która pozwala na prowadzenie bezpośrednich przeszukiwań serwisu katalogu VIRTUA online, serwisu AtoZ zawierającego spis udostępnianych przez Bibliotekę czasopism w wersji elektronicznej oraz słownika MeSH.pl w celu znalezienia prawidłowego brzmienia hasła przedmiotowego MeSH.

Biorąc pod uwagę fakt, że nikt nie jest doskonały, a pamięć ludzka jest zawodna, wprowadzony został elektroniczny mailing informujący użytkowników Wypożyczalni Naukowej i Beletrystycznej o zbliżaniu się terminu zwrotu wypożyczonych materiałów. Pomaga to uchronić wielu przed koniecznością płacenia kar finansowych naliczanych z każdym dniem zwłoki. Jednocześnie, dzięki akcji wczesnego ostrzegania czytelnik ma czas na samodzielną prolongatę wypożyczonej książki, ale tylko takiej, której termin zwrotu nie upłynął oraz niezarezerwowanej przez inną osobę. Równocześnie z systemem samodzielnych prolongat w 2011 roku została uruchomiona możliwość rezerwacji online książek. Każdy czytelnik może skorzystać z tej opcji, o ile termin zwrotu interesującej go pozycji jest krótszy niż miesiąc. Po zwrocie książki

do Biblioteki, rezerwujący otrzymuje drogą elektroniczną z Wypożyczalni Naukowej informację, o możliwości odbioru publikacji.

Kolejną formą otwierania naszych zbiorów jest całkowita digitalizacja katalogów kartkowych, z równoczesną możliwością zamawiania online wybranej pozycji. Zdigitalizowany katalog czasopism już funkcjonuje na naszej stronie www, natomiast katalog alfabetyczny został poddany melioracji, jest obecnie skanowany i zostanie udostępniony do końca bieżącego roku. Zdigitalizowane katalogi kartkowe wraz z katalogiem elektronicznym w systemie VIRTUA będą stanowiły pełne źródło informacji w internecie o posiadanych przez nas zbiorach i zapewne przyczynią się do podniesienia stopnia ich wykorzystania.

Cudze chwalicie, swojego nie znacie, czyli z myślą o użytkownikach

Biblioteka Główna GUMed od lat tworzy własne bazy, skierowane do pracowników naukowych i studentów. Baza bibliograficzno-abstraktowa Bibliografia GUMed, była pierwszą tego typu. Obecnie, po retrokonwersji, zawiera dane bibliograficzne na temat wszystkich prac napisanych przez pracowników GUMed od 1945 r., czyli od momentu powstania Uczelni i tworzona jest na bieżąco. Dodatkowym ułatwieniem jest zaimplementowanie systemu LinkSource, umożliwiającego natychmiastowe znalezienie pełnego tekstu artykułu, o ile jest on dostępny w elektronicznych zasobach Biblioteki. Równocześnie szeroko wykorzystywane są walory bibliometryczne bazy do tworzenia różnego typu zestawień – zgodnie z wymogami Ministerstwa, władz Uczelni, czy też potrzebami indywidualnych użytkowników.

Kolejną inicjatywą BG GUMed było stworzenie bibliograficzno-pełnotekstowych baz: doktoratów i habilitacji oraz prac licencjackich i magisterskich. Baza doktoratów i habilitacji zawiera opisy bibliograficzne wszystkich prac habilitacyjnych powstałych w Uczelni od 1945 r. i doktorskich - od 2005 r. Walorem tego ogólnodostępnego źródła jest możliwość dotarcia do pełnych tekstów tego typu prac opublikowanych po 2005 r., o ile autor wyraził na to zgodę.

Natomiast baza prac licencjackich i magisterskich zawiera opisy bibliograficzne i pełne teksty rozpraw dyplomowych, które powstały w naszej Uczelni po 2004 r. Ze względu na ograniczenia prawne pełne teksty dostępne są, o ile autor wyraził zgodę na ich udostępnienie, tylko na komputerach znajdujących się w Czytelni Informacji Naukowej BG oraz w Bibliotece Wydziału Farmaceutycznego GUMed.

Otwierając nasze zasoby postanowiliśmy stworzyć również kolekcję e-skryptów dedykowaną studentom. Kolekcja ta zawiera wszystkie skrypty, których wydawcą jest Gdański Uniwersytet Medyczny (a wcześniej Akademia Medyczna). Zostały one zdigitalizowane i udostępnione w sieci uczelnianej (lub przez proxy). Pomysł spotkał się z życzliwym przyjęciem głównych zainteresowanych, a wykorzystanie tych zasobów jest wysokie i stale rośnie.

W 2009 roku rozpoczęliśmy także digitalizację wybranych zbiorów, które w formie cyfrowej umieszczamy w Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej (PBC). Temu projektowi został poświęcony referat Małgorzaty Omilian-Mucharskiej i Natalii Wysmyk Przeglądaj_badaj_czytaj, czyli słów kilka o udziale Biblioteki Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego w projekcie Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej przedstawiony na XXVIII Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych w 2010 r. Warto dodać, że oprócz oczywistych korzyści dla czytelnika BG GUMed, umieszczenie w PBC doktoratów i habilitacji pozwoliło na uwidocznienie ich w bazie DART Europe – międzynarodowym portalu rozpraw doktorskich i habilitacyjnych.

Repozytorium GUMed jest nowością w palecie usług Biblioteki otwartej. Powstało, by gromadzić materiały naukowe pracowników i studentów Uczelni. W repozytorium zamieszczane są różnorodne materiały, a definicję publikacji rozumiemy bardzo szeroko. Oprócz opublikowanych artykułów, gromadzone będą artykuły nierecenzowane (preprinty) oraz po pełnym procesie redakcyjnym (postprinty), rozprawy habilitacyjne, prace doktorskie, prace magisterskie i licencjackie, materiały dydaktyczne, materiały konferencyjne (np. wygłoszone referaty) oraz prezentacje multimedialne. Repozytorium jest inicjatywą nową, dopiero tworzoną i rozwijaną. Liczymy, że kampania promocyjna w nowym roku akademickim zachęci pracowników Uczelni do pełnej współpracy.

BG GUMed w każdym domu, czyli jak trafiliśmy pod strzechy

Wprowadzenie w 2006 roku możliwości zdalnego dostępu do zasobów elektronicznych Biblioteki poprzez serwer proxy okazało się trafnym posunięciem. Umożliwiło to naszym czytelnikom pracę i naukę w zaciszu domowym z możliwością pełnego korzystania z najnowszej, zawartej w bazach danych, wiedzy medycznej. Pracownicy i studenci GUMed, aby uzyskać taki dostęp, muszą wypełnić online odpowiedni formularz w serwisie www BG, który trafia do Oddziału Informacji Naukowej celem weryfikacji, czy osoba zabiegająca może taki dostęp otrzymać. Nieprzewidzianą do końca przez nas, dodatkową zaletą takiego systemu, stała się mobilizacja przede wszystkim pracowników naukowych do zwrotu przetrzymanych książek – ponieważ tylko czytelnicy bez zaległości wobec Biblioteki mogą otrzymać zdalny dostęp.

Czego Jaś się nie nauczy...

BG GUMed już w 2005 roku zapoczątkowała realizację zajęć dydaktycznych ze studentami przy wykorzystaniu metody e-nauczania. Oprócz przysposobienia bibliotecznego online dla studentów pierwszego roku, które cieszy się dużą akceptacją wśród studentów i jest naszym autorskim produktem, stworzyliśmy także w takiej formie zajęcia z zakresu naukowej informacji medycznej dla studentów róznych kierunków, stopni i lat studiów. Staramy się, aby same szkolenia zainteresowały odbiorców zarówno treścią, jak i sposobem przekazu. W tym celu do ilustracji materiałów wykorzystuje-

my Prezi – oprogramowanie do tworzenia prezentacji na tzw. wirtualnym płótnie, oferującym zupełnie nowy sposób prezentacji niż w powszechnie używanym Microsoft Office. Chcielibyśmy podkreślić, że narzędzia wykorzystane do stworzenia naszych szkoleń, w tym Prezi, są programami bezpłatnymi, dostępnymi dla każdego, co po raz kolejny potwierdza starą zasadę, że najważniejszy jest dobry, ciekawy pomysł. Oczywiście oprócz szkoleń online BG GUMed posiada szeroką ofertę szkoleń tradycyjnych, które są organizowane zgodnie z zapotrzebowaniem użytkowników.

Nasi bibliotekarze zawsze chętnie służą czytelnikom wszelką pomocą, staramy się jednak przede wszystkim uczyć ich samodzielnego wyszukiwania informacji. Oprócz zajęć dydaktycznych organizujemy szkolenia dla grup pracowników, których tematyka, zakres, forma i terminy szkoleń są każdorazowo indywidualnie ustalane. Szkolenia wcale nie muszą odbywać się w Bibliotece, z chęcią przeprowadzamy je w również w klinikach.

Nasze najnowsze „dziecko” – Repozytorium Gumed

Aby Czytelnik był na bieżąco

Oprócz regularnie aktualizowanego działu naszego serwisu www Biblioteka informuje, o tym, co dzieje się w naszej Bibliotece powiadamiamy również za pomocą kanału RSS. Ta ostatnia metoda komunikacji z czytelnikami jest szczególnie cenna, ponieważ obecnie wiele osób poprzestaje na komunikatach przesyłanych poprzez RSS, zamiast szukać aktualnych informacji w poszczególnych serwisach. Dodatkowo, od stycznia bieżącego roku wydajemy newsletter, trafiający drogą elektroniczną do

Już od 2005 roku realizujemy zajęcia dydaktyczne online.

czytelników, którzy wyrazili taką chęć, poprzez zarejestrowanie się na naszej stronie. Przedstawiamy w nim krótkie informacje na temat nowości, zmian, a także wydarzeń mających miejsce w naszej Książnicy.

Czytelnik nie gęś, też swój język ma...

U podstaw wszystkich działań i zmian w BG GUMed leżą zadane sobie przez bibliotekarzy proste pytania - dla kogo to robimy? i co o tym sądzą użytkownicy?. Stąd też staramy się rozszerzać platformę wymiany opinii oraz utrzymywać kontakt z naszymi użytkownikami. W celu ułatwienia czytelnikom wieloaspektowego kontaktu z Biblioteką stworzyliśmy dostępne poprzez serwis www formularze elektroniczne:

- zapisu do Biblioteki;
- zamówienia kwerendy tematycznej;
- zamówienia usługi zdalnego dostępu poprzez serwer proxy;
- zgłoszenia publikacji do zakupu;
- przekazywania opinii o bazach testowanych;

- wyrażania opinii, zgłaszania niedziałających linków, przekazywania uwag i propozycji.

W ostatnich latach tradycyjne formy komunikacji odchodzą do lamusa, siłą rzeczy coraz większy nacisk kładziemy na kontakt z Czytelnikiem poprzez pocztę elektroniczną oraz komunikatory internetowe. Na komputerach pracowników Wypożyczalni Naukowej oraz Oddziału Informacji Naukowej zostały założone konta Gadu-Gadu. Osoby mające problem lub poszukujące informacji na temat zbiorów, katalogu czy regulaminu bibliotecznego mogą w czasie rzeczywistym porozmawiać z dyżurującym bibliotekarzem, także korzystając z zainstalowanego w serwisie www widgetu.

NEWSLETTER BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ
GDAŃSKIEGO UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO

Zapraszamy na Wieczór w Bibliotece, 11 maja /piątek/ godz. 17.00

Dopóki biblioteka w grze, wszystko jest możliwe!
Ta parafraza słów Kazimierza Górskiego niech będzie zachętą dla wszystkich miłośników tego, co nieprzewidywalne, by 11 maja przyjść do naszej Biblioteki.
Spotkamy się tu nie tylko przy zielonym stoliku, ale także przy dźwiękach bluesa i jazzu - dla wszystkich graczy małych i dużych zaśpiewa tego Wieczoru niezrównana Joanna Knitter z zespołem.
Tych, którzy poczuli słodycz wygranej i tych smakujących gorycz porażki, uraczymy opowieścią Daniela Kasprowicza o egzotycznym Madagaskarze oraz "kwitnącym" poczęstunkiem.
W trakcie Wieczoru działał będzie nasz wyjątkowy salon gier wszelakich!
Drodzy Czytelnicy, postawcie wszystko na jedną kartę i przyjdźcie na 4. już Wieczór w Bibliotece!

Transplant Library - dostęp testowy

Zachęcamy do testowania **do 15 maja br.** bazy Transplant Library na platformie OvidSP!
Tworzona przez Centre of Evidence in Transplantation bibliograficzna baza na temat przeszczepów jest wspólnym projektem Royal College of Surgeons (RCS), UK oraz London School of Hygiene & Tropical Medicine (LSHTM) i stanowi rzetelne źródło typu evidence-based medicine. więcej

Newsletter BG GUMed

Widget Gadu-Gadu pozwala na szybki i bezproblemowy kontakt z bibliotekarzem

Wolny dostęp do półek i nie tylko…

Ważnym, w naszej ocenie, elementem ułatwiającym korzystanie z naszych zbiorów jest wolny dostęp do księgozbiorów Czytelni Głównej oraz Czytelni Czasopism. Wyeliminowanie pośrednika między czytelnikiem a książką czy czasopismem, daje większą swobodę w doborze lektury. Możliwość samodzielnego wyszukiwania materiałów jest ważna zwłaszcza wtedy, gdy interesujące czytelnika zagadnienia nie są dokładnie sprecyzowane. Praktykujemy także udostępnianie na noc podręczników znajdujących się w Czytelni Głównej. Po godzinie osiemnastej studenci posiadają możliwość wypożyczenia do trzech książek z obowiązkiem ich zwrócenia do godziny jedenastej dnia następnego. Wychodzimy w tym przypadku z założenia, że książka nabiera prawdziwej wartości dopiero w ręku czytelnika, dlatego w ten sposób ułatwiamy studentom korzystanie z naszych zbiorów.

W naukach medycznych niezwykle istotne jest praktyczne zdobywanie wiedzy. Nasza Biblioteka nie zaniedbuje także tego aspektu nauki. Studenci bardzo często za-

glądają do kącika anatomicznego uruchomionego w ubiegłym roku we współpracy z Katedrą Anatomii naszego Uniwersytetu i studentami English Division. Był to bardzo dobry pomysł, przysłowiowy strzał w dziesiątkę, gdyż dostępne tam modele kości cieszą się ogromnym zainteresowaniem studentów, ułatwiając im naukę tego trudnego przedmiotu.

Warto również wspomnieć, że od wielu lat w holu katalogowym oraz w przedsionku bocznego wejścia do budynku funkcjonują skrzynki zwrotów książek. Jedna z nich dostępna jest także wtedy, gdy Biblioteka jest jeszcze zamknięta, co uniezależnia czytelnika od godzin pracy Biblioteki i Wypożyczalni Naukowej.

Z ideą otwartości kojarzy się również Internet dostępny w każdym miejscu Biblioteki. Studenci oraz pracownicy naszej Uczelni mogą korzystać z niego zarówno poprzez lokalną sieć wi-fi, jak i sieć eduroam.

Nasze pomoce naukowe do nauki anatomii

Skrzynka zwrotów książek

Ani bowiem talent bez wiedzy, ani wiedza bez talentu nie mogą stworzyć doskonałego mistrza, czyli działania promujące BG GUMed

Uzupełnieniem dotychczas wymienionych starań jest nasza działalność marketingowa. Od 2008 roku, wydajemy rokrocznie własny biuletyn okolicznościowy – Librorum Amator. Przekazujemy w nim wszystko to, co nas interesuje i fascynuje, staramy się także pod pretekstem tekstów napisanych w lekkim tonie przekazać czytelnikom użyteczne informacje. Przede wszystkim króluje tu jednak humor i wyrafinowana rozrywka. Właśnie powstaje nowy numer Librorum Amator poświęcony najnowszym technologiom.

W naszym codziennym dążeniu do wypełnienia misji, jaką pełni biblioteka na uczelni medycznej, nie zapominamy o budowaniu wizerunku naszej placówki jako miejsca przyjaznego i otwartego oraz pokazaniu bibliotekarzy jako ludzi kreatywnych i z poczuciem humoru. Bierzemy aktywny udział w Tygodniu Bibliotek. W trakcie jego trwania rokrocznie organizujemy Wieczór w Bibliotece, w którym uczestniczą m.in. bibliotekarze wraz z rodzinami, władze Uczelni, a także studenci i pracownicy Uniwersytetu. Nie ma wątpliwości, że o sukcesie Wieczoru decyduje pomysłowość bibliotekarzy, którzy z pasją angażują się w przygotowanie urozmaiconego programu.

Wieczór w Bibliotece przyciąga każdego roku wielu gości

Biblioteka GUMed bierze również udział w Bałtyckim Festiwalu Nauki, którego część stanowi Medyczny Dzień Nauki. Jest to impreza popularno-naukowa mająca na celu przybliżenie w przystępny sposób badań naukowych prowadzonych na Uczelni. Jest ona skierowana przede wszystkim do młodzieży szkolnej i cieszy się wśród niej szczególnym zainteresowaniem. Zaistnienie pośród stoisk demonstrujących widowiskowe eksperymenty bądź oferujących możliwość wypróbowania nowoczesnego sprzętu jest stosunkowo trudne, jednak rokrocznie udaje nam się sprawić, że i nasze stoisko jest oblegane. W tym roku wystąpiliśmy pod hasłem Pogotowie Informacyjne, czyli pierwsza pomoc w naukowej informacji medycznej. Rozdawaliśmy recepty na niewiedzę zawierające przydatne adresy internetowe oraz skierowania do Biblioteki. Dzięki dobrej współpracy z firmą EBSCO, na naszym stoisku młodzi ludzie mogli wirtualnie zgłębiać tajniki budowy ludzkiego kośćca, łącząc zabawę z nauką i wygrywając nagrody. Każdy chętny mógł także zrobić sobie zdjęcie, stając się częścią naszego zabawnego plakatu.

Staramy się również czynnie uczestniczyć w życiu kulturalnym i społecznym Uczelni, podkreślając tym samym rolę Biblioteki i promując naszą instytucję w środowisku akademickim. Duże znaczenie dla Uniwersytetu miała uroczystość nadania tytułu dok-

Nasz plakat pokazał, że wiedzę można wbijać nie tylko do głowy

Kącik Japoński

tora honoris causa GUMed rektorowi Uniwersytetu w Nagoi, prof. Michinari Hamaguchi. Naszym wkładem w to doniosłe wydarzenie było urządzenie w holu katalogowym Kącika Japońskiego, w którym staraliśmy się stworzyć w Bibliotece fragment japońskiego wnętrza, a także ukazać kulturę tego kraju w ciekawy i nietuzinkowy sposób. Była to także okazja do przedstawienia historii trwającej ponad czterdzieści lat współpracy pomiędzy Uniwersytetem w Nagoi a Gdańskim Uniwersytetem Medycznym.

Udanym tegorocznym wydarzeniem była także promocja książki Humanizacja medycyny. Teoretyczne i praktyczne aspekty nauczania przedmiotów humanistycznych na uczelniach medycznych pod red. Janiny Suchorzewskiej i Marka Olejniczaka. Po raz pierwszy byliśmy gospodarzami tego typu spotkania. Goście tłumnie dopisali, a nasza Biblioteka stała się miejscem międzypokoleniowej dyskusji.

Aby skutecznie sprzedać nasze usługi, należy je odpowiednio zareklamować. Plakaty czy też ulotki doskonale spełniają to zadanie. Dzięki nim informacje np. na temat planowanych imprez lub dostępu do nowych baz danych mogą dotrzeć do dużej liczby czytelników. Ten sposób promocji jest szczególnie skuteczny w stosunku do osób mających sporadyczny kontakt z Biblioteką i korzystających przede wszystkim z tradycyjnych usług przez nią oferowanych – pokazujemy, że Biblioteka to nie tylko Wypożyczalnia, a do wyznaczonych celów można dotrzeć na różne sposoby.

Świat niezmiennie pędzi do przodu, a stale zmieniająca się rzeczywistość stawia ciągle przed nami, bibliotekarzami, nowe wyzwania. Informatyzacja obejmuje kolejne aspekty życia, Internet z medium o funkcji czysto informacyjnej zamienił się w platformę wymiany poglądów i idei. Nie ulega wątpliwości, że dalsze zmiany w funkcjonowaniu naszej Biblioteki będą związane przede wszystkim z otwieraniem się na użytkownika wirtualnego. W dzisiejszych czasach posiadanie przez instytucję strony internetowej to standard. Zjawisko portali społecznościowych typu Facebook, jeszcze parę lat temu stanowiło jedynie ciekawostkę, dzisiaj to właśnie tam znajduje się serce internetowej społeczności. W najbliższych planach mamy utworzenie na Facebooku własnego profilu, będącego uzupełnieniem profilu Uczelni, z którego korzystaliśmy dotychczas. Z jednej strony jest to zadanie ambitne, ponieważ profil należy prowadzić w sposób aktywny i przyciągający nowych sympatyków. Z drugiej jednak strony zgromadzenie wokół naszego profilu grona stałych użytkowników z pewnością dostarczy nam wiele satysfakcji. Wzrost popularności urządzeń mobilnych, takich jak tablety czy smartphony, nakazuje zastanowić się, w jaki sposób nasza Biblioteka mogłaby wyjść naprzeciw użytkownikom tego sprzętu. Przykłady bibliotek amerykańskich, które do swojej oferty wprowadzają różnego rodzaju aplikacje oraz usługi geolokacyjne pokazują, że mamy na tym polu jeszcze wiele do osiągnięcia.

Zawsze można otworzyć się jeszcze bardziej na Czytelnika i jego potrzeby, dlatego nie ustajemy w wysiłkach, aby Bibliotekę GUMed uczynić miejscem nowoczesnym, a jednocześnie przyjaznym dla użytkowników. Wierzymy, że nam się to uda.

Promocja książki dała przyczynek do międzypokoleniowej dyskusji

Bibliografia

Dorocińska Katarzyna, Grygorowicz Anna, Kraszewska Elżbieta: O chwalebnym zachwalaniu i odkrywaniu odkrytego czyli o działaniach promocyjnych Biblioteki Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. *Forum Bibl. Med*. 2010 R. 3 nr 1 s. 504-533.

Jaskowska Bożena: Biblioteka: pełna mobilizacja [Dokument elektroniczny]. W: VI Forum Młodych Bibliotekarzy, Poznań, 15-16 września 2011. Dostępny w Internecie: http://www.slideshare.net/FMB6/biblioteka-pena-mobilizacja-dr-boena-jaskowska [Dostęp 23.08.2012].

Kalinowska Hanna: Czytelnik w nowoczesnej bibliotece, czyli marketing usług bibliotecznych. W: Marketing i jakość usług bibliotek akademickich. Ogólnopolska IV Konferencja Bibliotek Niepublicznych Szkół Wyższych, Wrocław 9-11 maja 2002 roku. Dolnośląska Szkoła Wyższa Edukacji TWP: 2002, Białystok, s. 52-60. Dostępny również w wersji elektronicznej: http://www.wsap.edu.pl/pub/publikacje/kalinowska.pdf [Dostęp 23.08.2012].

Omilian-Mucharska Małgorzata, Wysmyk Natalia: Przeglądaj_badaj_czytaj, czyli słów kilka o udziale Biblioteki Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego w projekcie Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej. *Forum Bibl. Med*. 2010 R. 3 nr 2 s. 229-246

Piotrowicz Grażyna: Model hybrydowy współczesnej polskiej biblioteki akademickiej [Dokument elektroniczny]. W: Materiały z konferencji „Polskie biblioteki akademickie w Unii Europejskiej" Łódź, 23-25 czerwca 2004 r. Dostępny w Internecie: http://bg.p.lodz.pl/konferencja2004/pelne_teksty/piotrowicz.pdf [Dostęp 23.08.2012]

Mgr Irmina Utrata
Mgr Agnieszka Czarnecka
Warszawa - WUM

FILM O BIBLIOTECE GŁÓWNEJ WARSZAWSKIEGO UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO

Od 26 czerwca 2012 roku Biblioteka Główna Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, mieści się w nowoczesnym budynku Centrum Biblioteczno-Informacyjnego, położonego na terenie Kampusu Banacha, w bezpośrednim sąsiedztwie Rektoratu przy ulicy Żwirki i Wigury 63. Dla odwiedzających CBI przygotowano szatnię na ponad 1000 miejsc oraz 120 szafek skrytkowych.

Informacje na temat zbiorów, usług bibliotecznych i topografii budynku można uzyskać w oddanym do dyspozycji użytkowników Informatorium; jego personel zajmuje się obsługą zapytań składanych na miejscu, drogą telefoniczną i mailową.

Użytkownicy mają do dyspozycji piękną, przestronną Wypożyczalnię z trzema stanowiskami obsługi i wygodną poczekalnią. W związku z wdrożeniem zintegrowanego systemu bibliotecznego Aleph, wszystkie procesy związane z wypożyczaniem książek (zamawianie, rezerwacja, prolongata terminu zwrotu) uległy automatyzacji; w Wypożyczalni udostępniono 4 infokioski z dostępem do katalogu online biblioteki.

Oprócz Wypożyczalni z obsługą uruchomiono Wypożyczalnię Samoobsługową, przystosowaną do udostępniania 5000 woluminów. Znajdujące się tu wolnostojące urządzenie - SelfCheck, pozwala użytkownikowi na samodzielne wypożyczenia i zwroty książek. Zbiory oznaczone są elektronicznymi etykietami RFID, zawierającymi informacje o poszczególnych egzemplarzach, identyfikowanymi w posiadanym przez Bibliotekę systemie Aleph. Dzięki komunikacji urządzenia SelfCheck z systemem możliwa jest samodzielna identyfikacja użytkownika, kontrola stanu konta, a w końcowym efekcie samodzielna rejestracja wypożyczanych i zwracanych książek.

Na drugim piętrze można skorzystać z przestronnej i nowoczesnej czytelni. Na powierzchni ponad 1400 m2, zaplanowano 325 stanowisk czytelniczych. Do dyspozycji użytkowników oddano 106 stacji komputerowych z dostępem do Internetu oraz najnowszych krajowych i zagranicznych źródeł naukowej informacji medycznej.

W celu zapewnienia swobody w korzystaniu z zbiorów bibliotecznych, na terenie czytelni zorganizowano wolny dostęp do ponad 14.000 książek i 21 000 woluminów czasopism. Użytkownicy samodzielnie wyszukują pozycje uporządkowane w obrębie 56 dziedzin medycznych. O możliwości wypożyczenia danej pozycji, informuje kolor etykiety grzbietowej.

Zlokalizowane tu zbiory biblioteczne zabezpieczone zostały paskami magnetycznymi, współpracującymi z systemem bramek kontroli.

Z poziomu czytelni można podziwiać, zaprojektowane w centrum bryły budynku, wielopoziomowe wnętrze, przykryte u szczytu szklaną piramidą. Powstały w ten sposób „świetlik" zapewnia dodatkowy dopływ światła dziennego do wnętrza obiektu.

W centralnym miejscu Czytelni zlokalizowano Punkt obsługi użytkownika, obsadzony przez wykwalifikowanych bibliotekarzy, wspierających użytkowników w poszukiwaniach literatury, również poprzez udzielanie konsultacji w zakresie wykorzystania medycznych baz danych czy e-zbiorów.

Dodatkowe wsparcie szkoleniowe w zakresie e-oferty użytkownicy otrzymują codziennie w Pracowniach Bibliografii i Bibliometrii, powołanych m.in. w tym celu i zlokalizowanych bezpośrednio przy Czytelni.

Proces kształcenia użytkowników biblioteki w nowym budynku nabrał nowoczesnego charakteru – realizowany jest z wykorzystaniem sal seminaryjnych i dydaktycznych, wyposażonych w komputery, rzutniki, ekrany projekcyjne i pełny system Audio-Video. Umożliwia to zastosowanie nowoczesnych, multimedialnych metod prezentacji , podnosząc standard nauczania i atrakcyjność prowadzonych zajęć.

Zgodnie z najnowszymi trendami współczesnego budownictwa bibliotecznego, z myślą o wygodzie użytkownika, w Centrum zaprojektowano pokoje pracy indywidualnej i grupowej. Zapewniają one komfortowe warunki studiowania dla 44 jednoczesnych gości. Dwie pracownie wyposażone zostały w modele anatomiczne, podręczniki i atlasy do nauki anatomii.

Efektywne korzystanie z oferty bibliotecznej na miejscu, wspomagane jest przez system centralnego wydruku, który umożliwia samodzielne skanowanie, drukowanie i kserowanie materiałów z wykorzystaniem 4 kopiarek umieszczonych w ogólnodostępnych przestrzeniach budynku.

Nowoczesne i przestronne Centrum, dostosowane zostało do potrzeb użytkowników niepełnosprawnych, zarówno w aspekcie barier architektonicznych, jak też usług bibliotecznych.

W budynku zastosowano drzwi bezprogowe, umożliwiające swobodne poruszanie się osobom na wózkach; na wszystkie piętra można dostać się korzystając z wind, z komunikatem dźwiękowym dot. numeru kondygnacji.

Z myślą o użytkownikach niepełnosprawnych ruchowo, projekty lad bibliotecznych, na parterze i II piętrze, zrealizowano z uwzględnieniem jednego obniżonego stanowiska obsługi.

Osobom na wózkach korzystającym z katalogu online, udostępniono na parterze webkiosk z regulowaną wysokością pulpitu.

Z myślą o użytkownikach z dysfunkcją narządu wzroku, na terenie Czytelni utworzono pokój pracy indywidualnej wyposażony w komputer z oprogramowaniem po-

większającym, udźwiękawiającym oraz skaner umożliwiający zamianę czarnodruku na wersję elektroniczną, dostępną dla osób słabowidzących lub niedowidzących przy użyciu programu powiększającego lub mowy syntetycznej. Klawiatura stanowiska komputerowego została wyposażona w naklejki z punktami brajlowskimi i powiększonymi napisami.

Na III piętrze zlokalizowano sekretariat biblioteki i pracownie biblioteczne, a także taras z widokiem na panoramę Warszawy[1].

Warszawa, ul. Żwirki i Wigury 63

[1] Film o Bibliotece Głównej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Komentarz Irmina Utrata, Agnieszka Czarnecka. Czytał Marek Skuza. Zdjęcia Marek Kołaszewski, Jarosław Oktaba. Montaż Marek Kłaszewski. Wykonano na zlecenie Biblioteki Głównej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego w Dziale Fotomedycznym WUM. Warszawa 2012

CENTRUM BIBLIOTECZNO-INFORMACYJNE

Informatorium

WYPOŻYCZALNIA

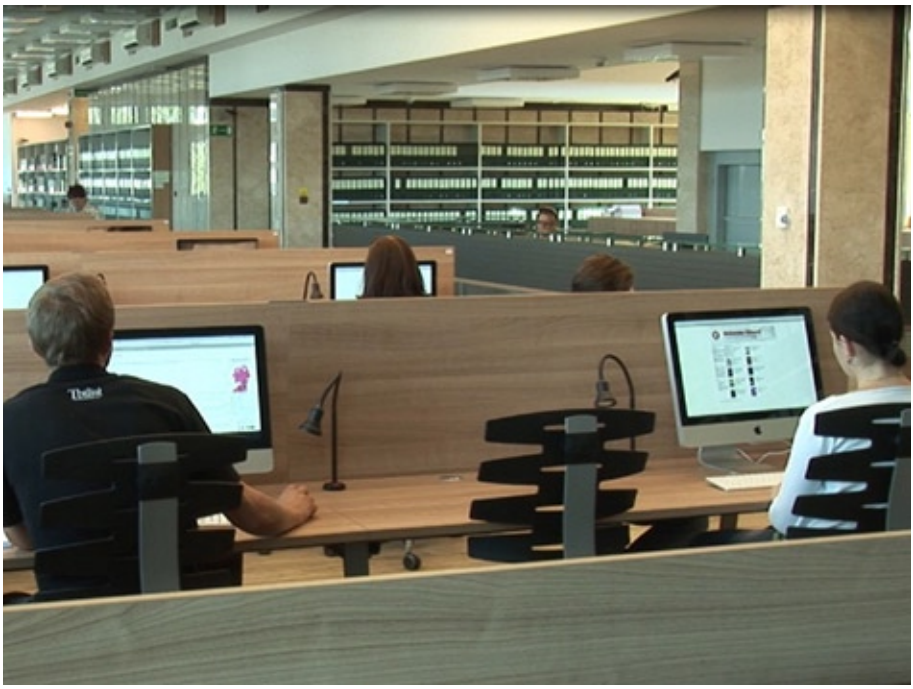

PEDIATRIA

Farmakologia

Mgr Anna Strumiłło
Łódź - UM

BIBLIOTEKA UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO W ŁODZI MIEJSCEM OTWARTYM NA PONADSTANDARDOWE OCZEKIWANIA UŻYTKOWNIKÓW

Abstract

The library of the Medical University of Lodz, has been presented as a place open for variety of users initiatives. Students, doctorates and the teaching staff as a most important users of basic library offer are at the same time creators of complement activities in modern academic library.

Streszczenie

Przedstawiono działalność medycznej biblioteki uczelnianej jako miejsca otwartego na realizowanie różnorodnych inicjatyw użytkowników. Studenci, doktoranci, pracownicy naukowi i dydaktyczni jako najważniejsza grupa korzystających z podstawowej oferty biblioteki czyli dostępu do księgozbioru i naukowej informacji medycznej, są równocześnie kreatorami działań dopełniających obraz współczesnej książnicy akademickiej.

Do gamy zagadnień będących przedmiotem obrad 30. Jubileuszowej Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych pt. „Otwarta biblioteka – otwarta nauka", wpisuje się działalność biblioteki jako miejsca przychylnego różnorodnym inicjatywom wychodzącym ze strony użytkowników.

Ten aspekt otwartości w Bibliotece Uniwersytetu Medycznego w Łodzi obecny był zawsze, a od kilku lat obserwujemy jego natężenie. Nasi użytkownicy - studenci, pracownicy naukowi i dydaktyczni Uczelni, poza tym, że systematycznie odwiedzają bibliotekę uczelnianą i korzystają z jej podstawowej oferty: dostępu do księgozbioru, baz danych oraz naukowej informacji medycznej, jednocześnie proponują przeróżne przedsięwzięcia, których są autorami np. akcje społeczne, będące reakcją na bulwersujące wydarzenia dziejące się w bliższym czy dalszym otoczeniu. Świadczą one o wrażliwości autorów, którym zależy na podzieleniu się głębszą refleksją na forum zapewniającym szerszy krąg odbiorców. Takim działaniem są też prezentacje pozazawodowych pasji, którym poświęcają się np. nauczyciele akademiccy, najczęściej emerytowani, a więc mogący dysponować czasem na ich realizację.

Biblioteka uczelniana coraz częściej postrzegana jest jako miejsce najodpowiedniejsze do przeprowadzenia akcji nagłaśniających ważkie problemy społeczne czy zaprezentowania dokonań artystycznych specyficznej grupie odbiorców jaką są lekarze, farmaceuci oraz inni pracownicy ochrony zdrowie, jak również adepci tych zawodów.

Z kolei nam, bibliotekarzom zależy, aby odwiedzających bibliotekę, związać z tą instytucją również w innych obszarach. Poniżej kilka przedsięwzięć, które w ostatnich kilkunastu miesiącach odbyły się w Bibliotece UM w Łodzi.

- **Pola Nadziei**

Jesienią 2009 roku przed gmachem Biblioteki posadziliśmy 500 cebulek żonkili - symboli wrażliwości i znaków nadziei na odrodzenie i w ten sposób zainaugurowano w naszej Uczelni kampanię „Pola Nadziei", zorganizowaną z inicjatywy Zespołu Domowej Opieki Hospicyjnej Caritas Archidiecezji Łódzkiej.

Odbywająca się corocznie akcja na rzecz opieki paliatywnej i ruchu hospicyjnego, połączona z kwestą na potrzeby lokalnego hospicjum jest częścią międzynarodowego przedsięwzięcia, którego celem jest edukacja i uwrażliwienie społeczeństwa na potrzeby człowieka w ostatniej fazie nieuleczalnej choroby.

Szlachetna idea towarzysząca kampanii była impulsem do zaangażowania społeczności UM w Łodzi w program wolontariatu pracowniczego, w ramach którego podejmuje się, w sposób zorganizowany i zinstytucjonalizowany, działania na rzecz społeczności lokalnej w celu rozwiązania trudnych problemów społecznych. Rozkwitające wiosną żonkilowe pola symbolizują solidarność z ludźmi terminalnie chorymi.

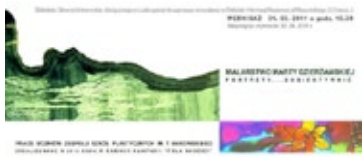

- **Portrety subiektywne**

Następstwem pierwszej kampanii „Pola Nadziei" była I Publiczna Debata z cyklu Sobota dla hospicjum pn. *Medyczne i pozamedyczne aspekty opieki paliatywnej.* Towarzyszyła jej wystawa malarstwa sztalugowego młodej artystki mgr inż. Marty D z i e r ż a w s k i e j – związanej z łódzkim hospicjum, która zaprezentowała prace olejne nawiązujące w subtelny sposób do osobistych przeżyć związanych z utratą bliskich.

Uczniowie Liceum Plastycznego w Łodzi, zainteresowani wolontariatem, zaprezentowali eksponaty rękodzieła artystycznego, rysunki wykonane techniką pastelu, tematycznie nawiązujące do idei hospicyjnej, a ku zaskoczeniu odbiorców mieniące się feerią barw!

- **Wampiriada**

Pod tym lekko humorystycznym tytułem odbyła się już dwukrotnie w Bibliotece UM poważna akcja honorowego oddawania krwi przez młodzież akademicką.

Przedsięwzięcie, które ma już 20-letnią tradycję organizowane jest przez Niezależne Zrzeszenie Studentów Regionu Łódzkiego we współpracy z Regionalnym Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Łodzi.

Obie edycje Wampiriady przyciągnęły do biblioteki w szczytnym celu bezinteresownego podzielenia się darem życia liczną grupę chętnych. Studenci koordynujący akcję w zabawnych strojach „organizacyjnych" i doskonałych humorach, przekonywali niezdecydowanych i niwelowali stres u krwiodawców.

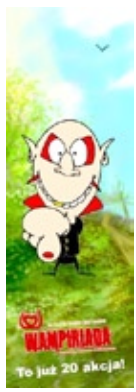

- **Dzień Kobiet - zwiększ swoją świadomość**

Z okazji Międzynarodowego Dnia Kobiet odbyła się akcja, której celem było zwrócenie uwagi na problem przemocy wobec kobiet. Studenci UM zrzeszeni w IFMSA Poland (Międzynarodowe Stowarzyszenie Studentów Medycyny) przygotowali serię bardzo wymownych plakatów obrazujących ten ciągle aktualny problem.

„Pomysł wystawy powstał z myślą o kobietach, ich wartości i możliwościach, które często są niszczone poprzez lęk przed kolejnym dniem w swoim najbliższym środowisku.

„Zbiór fotografii znanych z tabloidów, akcji reklamowych, zdjęć wielokrotnie wykorzystywanych, poprzez fakt, iż wyrażają więcej niż jakiekolwiek słowa, właściwie obrazując temat, zmuszają do refleksji i co najważniejsze do działania" - to komentarz organizatorów wystawy, która choć krótkotrwała, to przez drastyczność przekazu wywołała żywe reakcje odbiorców.

- **HIV/AIDS – życie (sero)pozytywne**

Seria 17. fotogramów na wielkoformatowych płótnach autorstwa fotografów cieszących się międzynarodowym uznaniem, przedstawiających ludzi żyjących w sercu pandemii AIDS m.in. z Indii, Filipin i krajów afrykańskich.

Przekaz miał za zadanie ukazanie mitów i uprzedzeń dotyczącym HIV, uświadomić odbiorcom, iż prewencja i opieka nad ludźmi zakażonymi są kluczowe dla powstrzymania rozwoju epidemii, a odwaga podzielenia się swoją historią przez osoby przedstawione na fotografiach, może przyczynić się do ratowania życia innych.

Wystawa pokazała ludzi dotkniętych HIV/AIDS z dużą dozą nadziei i optymizmu. Była ogniwem międzynarodowej kampanii, która mówi o wiele więcej niż suche statystyki. Zrealizowana została w ramach projektu „Rzeczywisty Rozwój przez Zdrowie" przez europejskie organizacje pozarządowe.

W naszej Uczelni organizatorami byli studenci i wykładowcy z Katedry Nauk Humanistycznych.

- **Japonia po tragedii**

Wystawa zorganizowana spontanicznie, w odruchu serca, przez studentów UM w Łodzi połączona z charytatywną zbiórką pieniędzy dla ofiar tsunami, które spustoszyło północno-wschodnią Japonię, pozbawiając życia i dorobku tysiące ludzi.

Zaprezentowane zdjęcia znane z serwisów prasowych agencji fotograficznych miały wywołać odruch ludzkiej solidarności, spowodować potrzebę choćby symbolicznego włączenia się w niesienie pomocy ludziom, którzy znaleźli się w centrum niewyobrażalnego żywiołu.

- **Egzamin dla kandydatów na dyplomowanego bibliotekarza i dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej**

Efektem tytułowej „otwartości" była pozytywna reakcja na przeprowadzenie w Bibliotece UM w Łodzi egzaminu dla kandydatów na dyplomowanego bibliotekarza i dy-

plomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej przez Komisję Egzaminacyjną powołaną przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Temu niecodziennemu wydarzeniu towarzyszyła ekspozycja w formie plakatów przybliżających zainteresowanym sprawy dotyczące tej formy podwyższania umiejętności zawodowych (m. in. skład Komisji Egzaminacyjnej, wykaz specjalizacji, zakres tematyczny wymagań, zalecaną literaturę).

Dodatkowym walorem okazał się fakt, iż Komisja Egzaminacyjna, mimo swojej niewątpliwej rangi, okazała się grupą życzliwie nastawionych do kandydatów osób, czego efektem była liczniejsza grupa chętnych reprezentująca region łódzki, przystępująca do kolejnej edycji egzaminu.

- **Wystawa Stała Fotografii**

Konkurs fotografii autorstwa studentów i pracowników Uniwersytetu Medycznego w Łodzi odbywa się pod patronatem JM Rektora prof. dra hab. Pawła G ó r s k i e g o . Podczas uroczystego otwarcia Edycji Inauguracyjnej Wystawy Stałej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, które prof. P. Górski zaszczycił swoja obecnością, zaprezentowano prace laureatów konkursu uczelnianego, wyłonione spośród nadesłanych drogą elektroniczną do witryny internetowej Uczelni ponad 200 zdjęć, w kilku kategoriach tematycznych.

Na wernisażu JM Rektor mówiąc o realizowaniu się studentów i nauczycieli akademickich na różnych polach działalności naukowej, podkreślił potrzebę równoległego rozwijania artystycznych dokonań, czego efektem są zwycięskie prace.

- **Miasta Róży**

Fotogramy autorstwa prof. dra hab. Juliana L i n i e c k i e g o oraz dr inż. Joanny S z u m i l e w i c z i dr inż. Barbary P a b i n - S z a f k o , przybliżyły zachwycające średniowieczne miasteczka w południowych Czechach wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO (Czeski Krumlow, Slawonice, Telcz, Trzeboń).

Tytuł prezentacji nawiązuje do herbu możnowładców z Hradca (czarna róża) i Rożmberka (czerwona róża), które stały się rozpoznawalnymi znakami graficznymi tych miast.

Jest to szósta w Bibliotece UM w Łodzi wystawa autorstwa prof. J. Linieckiego, którego decyzjom podjętym podczas sprawowania funkcji prorektora ds. nauki zawdzięczamy komputeryzację biblioteki, rozpoczętą prawie dwie dekady temu.

- **Fotozbliżenia przyrodnicze**

O swojej czwartej wystawie w Bibliotece UM z cyklu Fotozbliżenia przyrodnicze pt. *Małe na sześciu i ośmiu nogach* prof. dr hab. Aleksander Chmiel pisze w zaproszeniu: „Po tematach roślinnych autor wraca do przyrody bardziej ruchliwej, tej z wieloma nogami, czasami ze skrzydłami. Małe zwierzątka spotykamy często, niemal >>na każdym kroku<< (...). Ale czy widzimy je takimi, jakimi są naprawdę? Prezentowane foto-

gramy są robione z innej niż ludzka, perspektywy. Wyselekcjonowane modele zostały wielokrotnie powiększone. I to właśnie dzięki powiększeniu oraz zastosowaniu innego punktu widzenia – oko w oko z owadem czy pająkiem możemy zobaczyć normalnie >>niewidzialne<<".

Wystawa fotogramów inżyniera elektronika z Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. Mikołaja Kopernika w Łodzi, Marka Wyszomirskiego pt. *Ośmionogi*, powstała z inicjatywy prof. dra hab. Aleksandra Chmiela, jako forma uznania dla umiejętności Autora, którego Pan Profesor nazywa swoim nauczycielem w dziedzinie makrofotografii przyrodniczej.

Relacje z przedstawionych wydarzeń, które miały miejsce w Bibliotece Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, są publikowane w periodykach naszej Uczelni: *Kronikarzu* - roczniku UM w Łodzi, *Forum Bibliotek Medycznych/Medical Library Forum*, których redaktorem naczelnym jest dr Ryszard Żmuda, dyrektor Biblioteki UM oraz *Biuletynie Informacyjnym UM w Łodzi.*

Zaprezentowana działalność wpływa na dostrzeżenie aktywności biblioteki w Uczelni, promuje ją również w krajowych i zagranicznych bibliotekach nie tylko medycznych, które otrzymują egzemplarz w/w czasopism w ramach darów lub wymiany wydawnictw uczelnianych.

Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi dokłada wszelkich starań, aby być postrzeganą jako książnica otwarta na rozmaite potrzeby użytkowników. Wspomnia-

ne przedsięwzięcia ukazują bibliotekę uczelnianą, która w dobie cyfryzacji zasobów i coraz rozleglejszego funkcjonowania w wirtualnej przestrzeni, jest otwarta na bezpośrednie kontakty, w efekcie których szerzone są wartości humanistyczne, propagowane dokonania artystyczne, które w uczelni medycznej znajdują należne miejsce.

Bibliografia

Bąbel Emilia: Wampiriada. *Kronikarz* 2010/2011 R. 9 nr 15 s. 353-356, il., portr.

Bąbel Emilia: Wampiriada Jesień 2011. *Biul. Inf. UM w Łodzi* 2011 Vol. 4 nr 11 s. 48-50, il., portr.

Danowski Jacek: Wystawa fotografii pracowników i studentów Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. *Biul. Inf. UM w Łodzi* 2010 Vol. 3 nr 3 s. 33, il., portr.

Jakubowska Maria: Kampania „Pola Nadziei" Caritas Archidiecezji Łódzkiej w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. *Forum Bibl. Med*. 2010 R. 3 nr 1 s. 46-60, il., portr.

Jakubowska Maria: Kampania „Pola Nadziei" w bibliotece uczelnianej. *Biul. Inf. UM w Łodzi* 2009 Vol. 2 nr 10 s. 30-33, il., portr.

Jakubowska Maria: „Pola Nadziei" w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi. *Kronikarz* 2009/2010 R. 8 nr 14, 88-99, il., portr.

Nowakowska Izabela: Sobota pod znakiem nadziei? *Biul. UM w Łodzi* 2011 Vol. 4 nr 4 s. 15-19, il., portr.

Strumiłło Anna: Wystawa „Miasta Róży" w bibliotece uczelnianej. *Biul. UM w Łodzi* 2011 Vol. 4 nr 9 s. 31-33, il., portr.

Strumiłło Anna: Wystawy w Bibliotece Głównej Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (1995-2011). *Kronikarz* 2010/2011 R. 9 nr 15 s. 152-164, il., portr.

Strumiłło Anna: Wystawy w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. *Biul. Inf. UM w Łodzi* 2010 Vol. 3 nr 4 s. 20-26, il., portr.

Żmuda Ryszard: Biblioteka sercem uczelni. *Biul. Inf. UM w Łodzi* 2010 Vol. 2 nr 10 s. 16-19, il., portr.

Mgr Marzena Taterczyńska
Mgr inż. Edyta Rogowska
Mgr Renata Klimko
Szczecin - PUM

OTWARCI NA WIELOKULTUROWOŚĆ - STUDENCI OBCOJĘZYCZNI W BIBLIOTECE GŁÓWNEJ POMORSKIEGO UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO W SZCZECINIE

Abstract

Pomeranian Medical University in Szczecin is considered to be one in every eleven of the Polish medical universities which has faced the new needs of the international educational market and has created educational offer to the foreign students. Presence of the foreign students forced the university's authorities to introduce adaptation processes and integration activities to minimize the cultural barriers. The Main Library of the PMU is open to the increasing challenges and specific newcomers' needs.

This article presents the number of library's initiatives taken to provide a comfortable and safe learning environment for the students, especially English Program students. The library conducted a users' satisfaction survey. The questionnaire aimed to recognize the foreign students' expectations concerning the library. The survey's results provided some clues about how to improve the library functioning.

Streszczenie

Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie jest jedną z 11 polskich uczelni medycznych, które, dobrze odczytując potrzeby międzynarodowego rynku edukacyjnego, kształcą studentów zagranicznych. Obecność studentów obcojęzycznych wymogła przeprowadzenie w uczelni procesów adaptacyjnych i inicjatyw integracyjnych mających na celu minimalizację barier kulturowych. Biblioteka Główna PUM również stanęła przed wyzwaniem otwarcia się na specyficzne potrzeby nowego użytkownika.

Niniejsza praca przedstawia szereg inicjatyw bibliotecznych podejmowanych w celu stworzenia studentom obcojęzycznym przyjaznego, sprzyjającego nauce środowiska, a także ułatwienia im integracji z instytucją i społecznością akademicką uczelni. Działania te świadczą o otwartości placówki na nowe wyzwania i umiejętności sprostania oczekiwaniom studentów, kadry akademickiej oraz władz uczelni. Wśród studentów obcojęzycznych przeprowadzona została ankieta, badająca satysfakcję z jakości proponowanych im usług bibliotecznych. Kwestionariusz miał także na celu rozpoznanie potrzeb czytelniczych badanej grupy studentów. Opinie ankietowanych przyniosły odpowiedź na pytanie, jak studenci English Program postrzegają naszą bibliotekę. Wyniki ankiety będą wskazówką dla całego zespołu Biblioteki Głównej w zakresie oczekiwań czytelniczych, jakości usług oraz pomocą w planowaniu kolejnych inicjatyw na rzecz studentów English Program.

Pod koniec XX wieku nasiliły się na świecie ruchy migracyjne, wśród nich również migracje edukacyjne. Edukacja transgraniczna jest wyrazem otwarcia się młodych ludzi na inne społeczeństwa i kultury, w praktyce zaś daje możliwość pozostania (czasowego lub na stałe) za granicą. Natężenie zjawiska migracji studentów miało miejsce zwłaszcza w latach 90. XX w. Wpłynęły na to następujące elementy:

- przemiany polityczne tj. upadek bloku wschodniego i powstanie Unii Europejskiej, co spowodowało łatwiejszy przepływ ludzi przez granice państw
- uruchomienie europejskich programów stypendialnych (Erasmus, Sokrates)
- zmiana nastawienia rządów państw, widzących w zagranicznych studentach szansę na zwiększenie rozwoju gospodarczego
- zmiana nastawienia władz uczelni, które dostrzegły, że obecność zagranicznych studentów nie tylko podnosi prestiż placówki, ale także daje szansę pozyskania dodatkowych środków.[1]

Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie jest jedną z 11 polskich uczelni medycznych, które dobrze odczytując potrzeby międzynarodowego rynku edukacyjnego, kształcą studentów zagranicznych. Na naszej uczelni English Program został utworzony w 1996 roku - skorzystało z niego wówczas 13 osób, obywateli Norwegii. Z każdym rokiem akademickim liczba studentów z zagranicy systematycznie rośnie. Obecnie medycynę studiują 482 osoby z 17 krajów świata. Największą, pod względem liczebności, grupę studentów stanowią obywatele Norwegii (303 osoby). Liczne są także grupy studentów ze Szwecji (79 osób), Niemiec (49 osób), Danii i Wysp Owczych (21 osób). Na Pomorskim Uniwersytecie Medycznym studiują również obywatele Finlandii (9 osób), Izraela (6 osób), a nawet dalekiej Kanady (6 osób), a także Białorusi, Chin, Włoch, Serbii, Litwy, Mauritiusa, Tajwanu, Austrii, RPA. W 2006 roku (a więc dopiero 10 lat po uruchomieniu English Program na uczelni) poszerzono ofertę skierowaną do studentów obcojęzycznych o pięcioletnie studia na kierunku lekarsko-dentystycznym. W chwili obecnej kształci się na nich 63 studentów z 8 krajów świata: Norwegii, Szwecji, Danii, Kanady, Niemiec, Irlandii, Wielkiej Brytanii i Łotwy (ryc. 1).

Łącznie na Pomorskim Uniwersytecie Medycznym w Szczecinie studiuje 545 osób z 20 krajów świata (stan na 6 grudnia 2011 r.).

Obecność studentów obcojęzycznych wymogła przeprowadzenie w uczelni procesów adaptacyjnych i inicjatyw integracyjnych mających na celu minimalizację barier kulturowych. Biblioteka Główna Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie (BG PUM) również stanęła przed wyzwaniem otwarcia się na specyficzne potrzeby nowego użytkownika. W celu stworzenia studentom obcojęzycznym przyjaznego, sprzyjającego nauce, środowiska podjęliśmy szereg działań i inicjatyw ułatwiających studentom integrację z instytucją i społecznością akademicką uczelni. Ze względu na rosnącą liczbę użytkowników obcojęzycznych, implementacja zmian odbywała się w dość krótkim czasie. W ich wyniku BG PUM oferuje dziś szeroka gamę usług adresowanych do użytkowników z zagranicy. Jednym z podstawowych sposobów komunikacji ze studentami English Program jest anglojęzyczna wersja strony internetowej

[1] Paweł Hut, Emilia Jaroszewska: *Studenci zagraniczni w Polsce na tle migracji edukacyjnych na świecie*. [1.s]

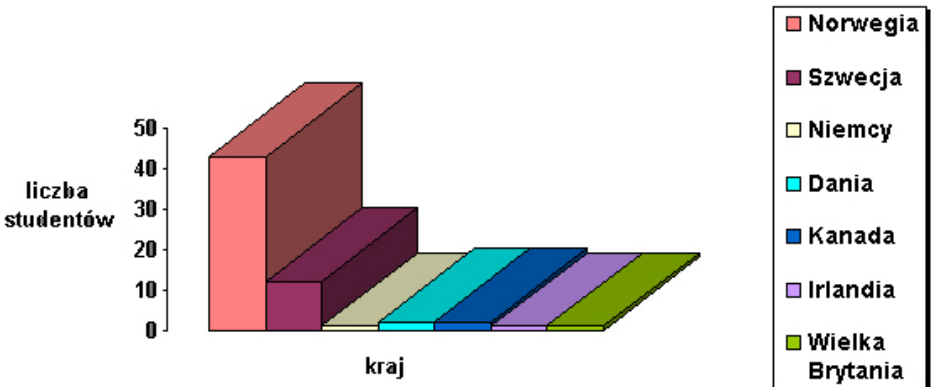

Ryc.1. Studenci Wydziału Lekarsko-Stomatologicznego English Program PUM według kraju pochodzenia

biblioteki (ryc. 2). Regularnie aktualizowana, stała się podstawowym medium informującym studentów o bieżących wydarzeniach i istotnych dla ich funkcjonowania zmianach. Strona dostępna jest od 2006 roku. Redagowanie jej stanowi duże wyzwanie dla pracowników Działu Informacji Naukowej i Bibliografii BG PUM – wybór odpowiednich treści, ich publikowanie, aktualizacja, a przede wszystkim właściwe tłumaczenia, wszystko to wymaga biegłej znajomości języka angielskiego w mowie i w piśmie. Jako inspiracja wykorzystywane są często strony domowe bibliotek przynależnych do dużych, europejskich uniwersytetów w Durham, Oxford, Cambridge. To tam podglądamy sposób publikowania niektórych treści, rozwiewamy też wątpliwości językowe związane z użyciem idiomów i frazeologizmów właściwych dla języka angielskiego.

Treści zamieszczane na stronie internetowej biblioteki przeznaczonej dla studentów anglojęzycznych, różnią się od tych na stronie polskiej. Informacje selekcjonowane są pod kątem przydatności studentom, staramy się podać je w sposób zwięzły i czytelny. Statystyki pokazują, że witrynę odwiedziło do tej pory 3137 unikalnych użytkowników.

Możliwość bezpłatnego dostępu do Internetu w Bibliotece Głównej PUM w chwili obecnej jest też niezbędnym czynnikiem adaptacyjnym, stanowiącym dogodną formę kontaktu z krajem ojczystym.

Biblioteka Główna PUM prowadzi również w języku angielskim zajęcia dydaktyczne dla studentów English Program:

- Przysposobienie biblioteczne on-line [Library training on-line] dla studentów I roku Wydziału Lekarskiego i Lekarsko-Stomatologicznego (ryc. 3)
- Naukowa informacja medyczna [Scientific Medicial Information] dla studentów III roku Wydziału Lekarskiego i Lekarsko-Stomatologicznego prowadzone w formie zajęć seminaryjnych

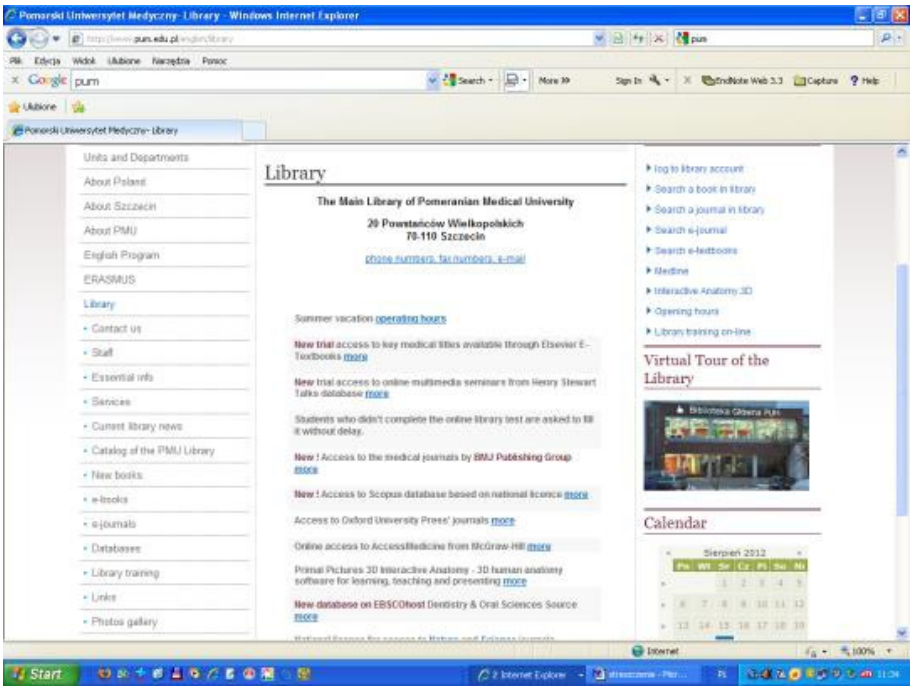

Ryc. 2. Strona internetowa BG PUM – wersja anglojęzyczna

Celem przysposobienia bibliotecznego jest zapoznanie studentów z organizacją, funkcjonowaniem biblioteki PUM oraz zasadami korzystania z jej zasobów i oferowanych usług.

Naukowa informacja medyczna skierowana jest do studentów III roku studiów. Celem zajęć jest zapoznanie studentów z metodyką wyszukiwania informacji w bazach danych dostępnych w bibliotece PUM, porównanie efektów przeszukiwania baz przy użyciu różnych metod wyszukiwania. Oprócz baz danych prezentowane są książki i czasopisma on-line. Zajęcia w wymiarze 3 godzin są obowiązkowe dla wszystkich studentów, prowadzą je głównie pracownicy Działu Informacji Naukowej i Bibliografii Biblioteki Głównej.

Jednym z podstawowych elementów polityki uczelnianej w zabieganiu o studentów jest zapewnienie im dostępu do literatury naukowej. BG PUM gromadzi podręczniki dla studentów English Program. Regały z podręcznikami dla tej grupy użytkowników zostały wyodrębnione spośród pozostałego księgozbioru i oznaczone w języku angielskim. Inicjatywa biblioteki w tym zakresie polega także na organizowaniu, we współpracy z czołowymi wydawnictwami naukowymi, corocznych kiermaszów podręczników. Sprzedaż odbywa się na początku roku akademickiego i cieszy się olbrzy-

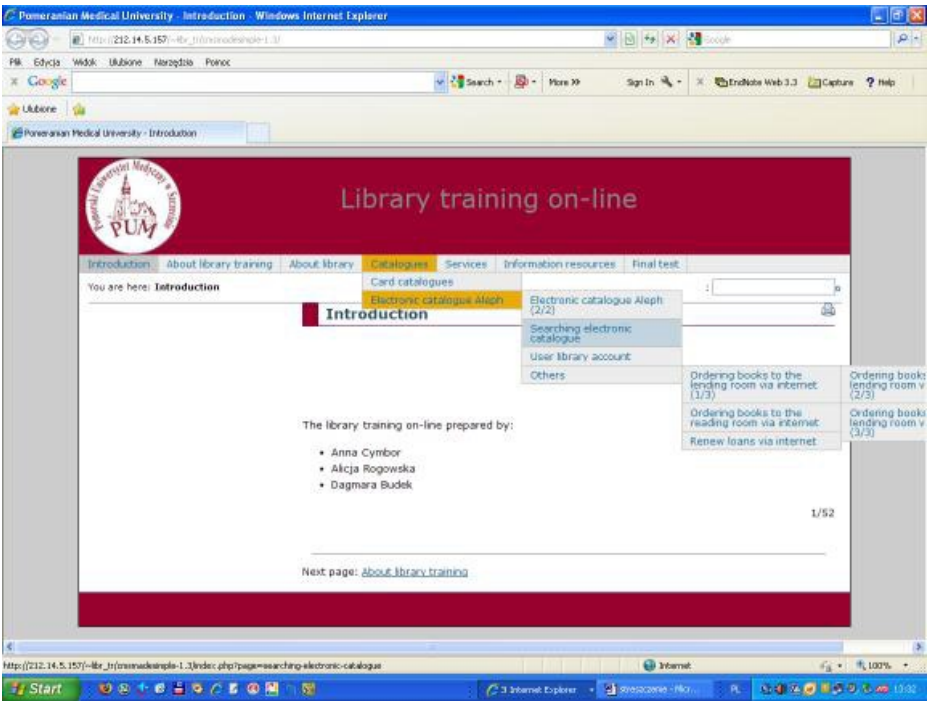

Ryc. 3. Library training on-line – strona internetowa szkolenia

mim zainteresowaniem wśród studentów. Innym sposobem na dostarczenie studentom niezbędnej do nauki literatury, jest zakup lub prenumerata podręczników w wersji elektronicznej. Informacje o e-bookach znajdują się na stronie internetowej w zakładce „e-books". Ponadto, informacje o źródłach elektronicznych przekazywane są studentom na bieżąco w postaci ulotek, folderów, ogłoszeń na tablicach. Materiały są redagowane w języku angielskim.

Jedną z najbardziej istotnych, z punktu widzenia studentów English Program, inicjatyw Biblioteki Głównej PUM, która miała wpływ na poprawę jakości obsługi, było wydłużenie godzin otwarcia placówki. Od kwietnia 2009 roku Dział Informacji Naukowej i Bibliografii czynny jest we wtorki, środy i czwartki w godzinach 9.00 - 22.00. W codziennym obcowaniu ze studentami obcojęzycznymi ważna jest także osobista, indywidualna wrażliwość na ich potrzeby, na odmienne upodobania, zwyczaje i zachowanie. Za Molendowską: *„Biblioteki, pełniąc istotną rolę w stymulowaniu procesów integracyjnych, powinny przeciwdziałać wszelkim przejawom ksenofobii i rasizmu poprzez podkreślanie i eksponowanie korzyści płynących z wielokultu-*

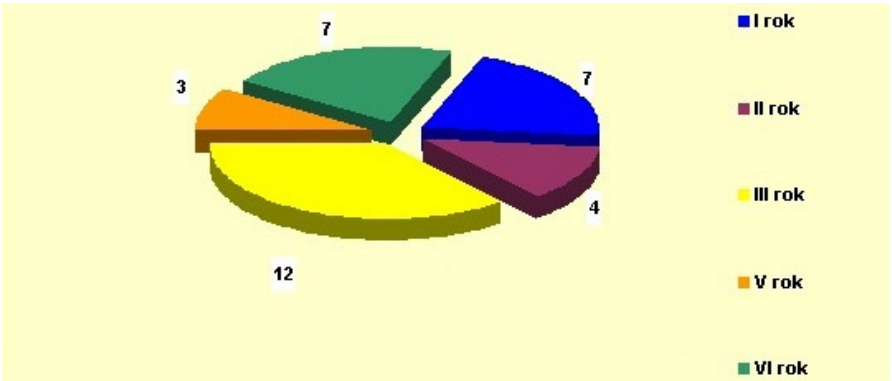

Ryc. 4. Liczba respondentów z podziałem na lata studiów

rowości, takich jak: bogactwo kultur, wymiana doświadczeń, dialog społeczny, poszanowanie godności drugiej osoby, akceptacja odmienności, wzmocnienie tożsamości narodowej oraz dostęp do literatury w językach świata." [2]

Z uwagą, zatem, obserwujemy specyficzny sposób bycia tych ludzi, np. ogromne plecaki turystyczne, które przynoszą codziennie ze sobą, nietypowe nakrycia głowy, egzotyczne stroje, fryzury itp. Podziwiamy ich ciekawość świata, która do Polski przywiodła ich z tak dalekich krajów jak Mauritius, Kanada czy Izrael. Z przyjemnością słuchamy mieszaniny języków - norweski, szwedzki, niemiecki, fiński, duński, hiszpański. Staramy się także reagować na święta narodowe naszych studentów poprzez dekoracje biblioteki, które oddają ich narodowe zwyczaje, są wspomnieniem ojczyzny.

W maju bieżącego roku wśród studentów obcojęzycznych przeprowadzona została ankieta, badająca satysfakcję z jakości usług bibliotecznych. Kwestionariusz miał także na celu rozpoznanie potrzeb czytelniczych badanej grupy studentów. Ankieta złożona była z 10 pytań, w tym sześciu otwartych. Otrzymaliśmy 37 ankiet zwrotnych. Opinie ankietowanych przyniosły odpowiedź na pytanie, jak studenci English Program postrzegają Bibliotekę Główną PUM.

Wśród ankietowanych najliczniejszą grupę stanowili studenci trzeciego roku, najmniej liczną piątego (ryc. 4).

Jedno z pierwszych pytań dotyczyło oceny studiowania w Polsce. Na to pytanie studenci odpowiadali:

- studia w Polsce to dobre doświadczenie („*good experience"*)
- studia są zajmujące (w domyśle: zajmują czas, czasochłonne), wymagające (w domyśle: pracy, nauki, uwagi, czasu)

[2] Beata Molendowska, s. 167.

- studia w Polsce to wyzwanie
- studia to zabawa, przyjemność (*„enjoy”)*

Studenci zwrócili też uwagę na inne korzyści płynące ze studiowania w Polsce:

- wysoka jakość kształcenia, dobra szkoła
- nowi przyjaciele, fajne dziewczyny, środowisko
- towarzystwo międzynarodowe
- tanie życie (mieszkanie – student może żyć na wyższym poziomie niż w innych krajach Europy)
- nowa kultura, praktyka językowa.

Na pytanie dotyczące motywacji wyboru uczelni 17 osób powołało się na rekomendację uczelni przez przyjaciół i znajomych. Jedna osoba została zachęcona przez nauczycieli z college'u. Inny student jako powód podaje posiadanie rodziny w Szczecinie. Dla 13 respondowanych ważna okazała się lokalizacja – bliskość Berlina, a co za tym idzie międzynarodowego lotniska, usytuowanie w centralnej Europie, a jednocześnie niezbyt duże oddalenie od ojczyzny. Dla pięciu osób istotna była łatwość dostania

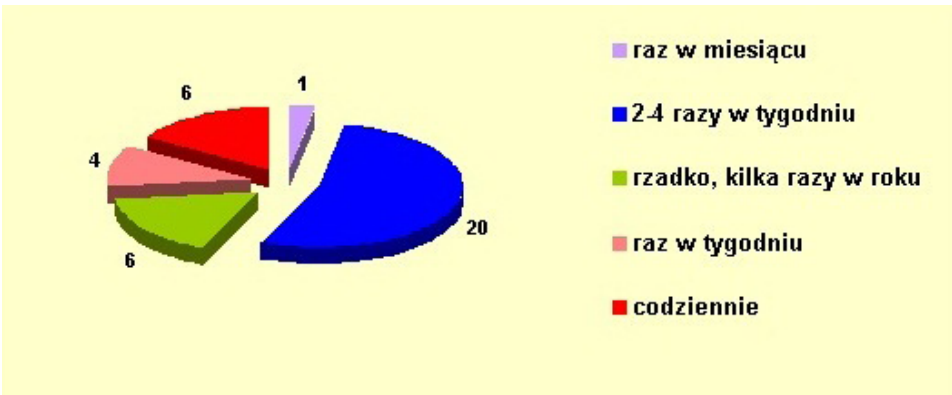

Ryc. 5. Częstotliwość wizyt studentów English Program w Bibliotece Głównej PUM

się na uczelnię - brak egzaminów wstępnych. Aspekt ekonomiczny przekonał trzech studentów. Ich zdaniem w Polsce jest taniej niż w innych krajach Europy, wspominają zwłaszcza o tanio wynajmowanych mieszkaniach *(„student w Polsce może żyć na wyższym poziomie niż studenci w innych krajach Europy”*). Dobra reputacja naszej uczelni za granicą przekonała sześciu studentów. Dla czterech osób o wyborze PUM zadecydował przypadek, trzy osoby po prostu „*chciały studiować za granicą*”.

Kolejne pytania dotyczyły ilości czasu spędzanego przez studentów w Bibliotece Głównej PUM. Wśród 37 respondentów są osoby, które odwiedzają bibliotekę codziennie, są też tacy, którzy bywają u nas 2-4 razy w tygodniu. Inni przychodzą raz

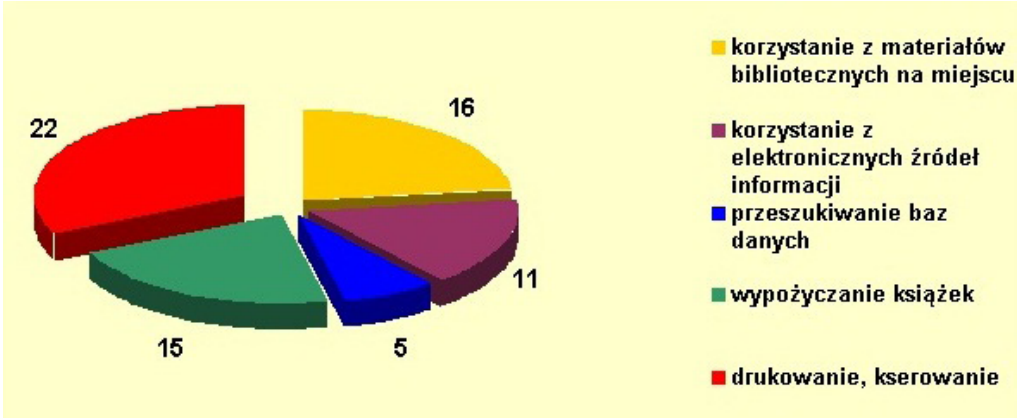

Ryc. 6. Najważniejsze usługi biblioteczne według studentów English Program

w tygodniu lub też bardzo rzadko - kilka razy w roku (ryc. 5).

Spośród ankietowanych 21 osób deklaruje, że kiedy już odwiedzi bibliotekę, spędza w niej powyżej 5 godzin. Tylko trzech studentów przebywa w bibliotece krótko, do jednej godziny. Pozostali spędzają w bibliotece od 2 do 5 godzin dziennie.

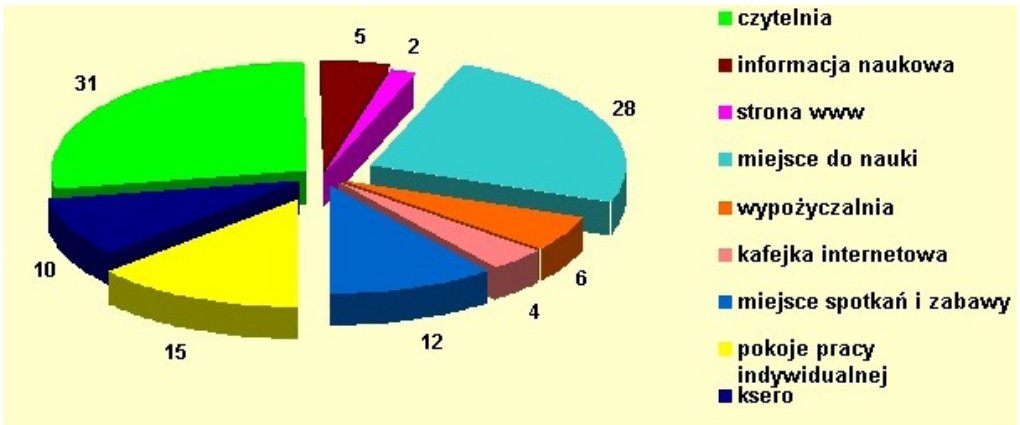

Ryc. 7. Z czym kojarzy się studentom English Program Biblioteka Główna PUM

W dalszej kolejności studenci wypowiadali się na temat najważniejszych dla nich usług bibliotecznych. Pytanie dawało respondentom możliwość wielokrotnego wyboru. Skorzystała z niej zdecydowana większość pytanych, łącznie 22 osoby. Poniższych wyników nie można, zatem, przedstawiać procentowo. Po zsumowaniu wszystkich odpowiedzi okazało się, że dla studentów najważniejszą usługą w bibliotece jest dru-

kowanie, kserowanie. Istotne jest także korzystanie z materiałów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie książek, korzystanie z elektronicznych źródeł informacji oraz przeszukiwanie baz danych (ryc. 6).

Zapytaliśmy również studentów, z czym kojarzy im się Biblioteka Główna PUM. Dla studentów BG PUM to przede wszystkim czytelnia, pokoje pracy indywidualnej, miejsce do nauki, a także miejsce spotkań towarzyskich (ryc. 7).

Kolejne pytanie brzmiało: Co podoba się Tobie w Bibliotece Głównej PUM? Studenci chętnie pisali na temat pozytywnych zjawisk, które dostrzegają w naszej bibliotece. Najczęściej wymieniali elementy związane z wystrojem pomieszczeń: kolory, rośliny, stoły, wygodne fotele, dobre oświetlenie. Określali bibliotekę jako miejsce czyste

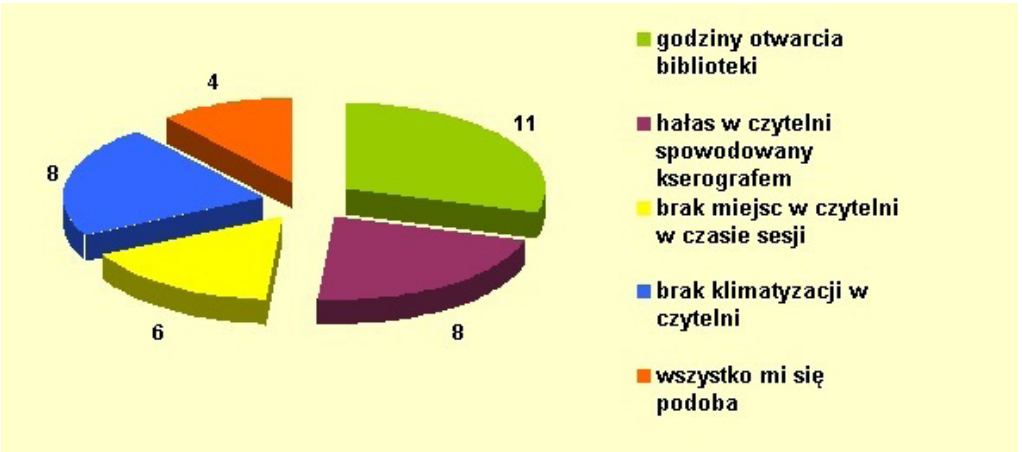

Ryc. 8. Z czego nie są zadowoleni studenci English Program w BG PUM

i dobrze zorganizowane (pokoje pracy indywidualnej), nowoczesne, ciche, sprzyjające nauce i koncentracji. Doceniają też to, że biblioteka otwarta jest do godz. 22.00, że panuje tam dobra atmosfera. Chwalą pracowników za uprzejmość, życzliwość (10 osób zwraca na to uwagę). Jeden ze studentów *„kocha to miejsce”*. Trzy osoby podejmują kwestię dostępności do książek i źródeł elektronicznych.

Zapytaliśmy również o to, co nie podoba się studentom w Bibliotece Głównej PUM. Najwięcej emocji wzbudziła kwestia godzin otwarcia biblioteki. Dla 11 osób placówka (głównie czytelnia) otwarta jest za krótko w dni robocze i w sobotę, część ubolewa nad tym, że jest zamknięta w niedzielę. Studenci pisali o hałasie w czytelni spowodowanym kserografem. Kilka osób poruszyło problem braku miejsc w czytelni w czasie sesji oraz braku klimatyzacji w czytelni. Cztery osoby nie miały żadnych uwag (ryc. 8).

W ostatnim pytaniu poprosiliśmy studentów o sugestie na temat ewentualnych

zmian w Bibliotece Głównej PUM. Spośród ankietowanych aż 12 osób zmieniłoby godziny otwarcia biblioteki (dwie z nich uważają, że biblioteka powinna być otwarta 24 godziny na dobę). Jedenastu studentów proponuje otwarcie taniego bufetu w Bibliotece. Pięciu prosi o usunięcie kserografu z czytelni, jako źródła hałasu. Sześć osób narzeka na niedostateczną wentylację pomieszczeń, pięciu spośród ankietowanych chciałoby większej liczby książek przeznaczonych do wypożyczenia. Wyniki te wskazują, że trudności pokrywają się z życzeniami.

Wyniki niniejszej ankiety są dla Biblioteki bardzo satysfakcjonujące. Placówka została doceniona pod względem architektonicznym jako miejsce dobrze zorganizowane, sprzyjające nauce, pracy, skupieniu, przyjazne dla studenta. Cieszymy się, że doceniono także starania bibliotekarzy. Ankietowani określali personel słowami „miły", „uprzejmy", „pomocny". Nie pojawiły się głosy w jakikolwiek sposób krytykujące lub uskarżające się na jakość obsługi. Najbardziej istotnym dla studentów problemem okazały się godziny otwarcia placówki. Ten problem udało się nam rozwiązać. Od października 2012 r. Biblioteka Główna wydłuży godziny otwarcia i będzie czynna od poniedziałku do piątku od 8^{00} do 22^{00}. Zareagowaliśmy również na problem niewystarczającej liczby miejsc w czytelni w czasie sesji. W najbliższym czasie w czytelni przybędzie 20 dodatkowych miejsc. W celu zmniejszenia hałasu w czytelni powodowanego kserografem zakupiliśmy dwa bezgłośne, szybkie skanery.

Bibliografia

Hughes Hilary: International students' experiences of university libraries and librarians. *Aacademic Research Llibraries* 2012 Vol. 41 nr 2 s. 77-89

Hut Paweł, Jaroszewska Emilia: Studenci zagraniczni w Polsce na tle migracji edukacyjnych na świecie [online]. Warszawa: Fundacja Instytut Spraw Publicznych; 2011 [dostęp: 29 czerwca 2012]. Dostępny w Internecie: <http://www.isp.org.pl/uploads/pdf/772873926.pdf>

Miller Lynette: User Satisfaction surveys. *Aplis* 2004 Vol. 17 nr 3 s. 125-133

Molendowska Beata: Zadania i wyzwania bibliotekarzy w społeczeństwie wielokulturowym [online]. [dostęp: 29 czerwca 2012]. Dostępny w Internecie: <http://www.dbc.wroc.pl/content/4051/2_wroclawskie_spotkania.pdf>

Sackers Nnicole, Secomb Bess, Hulett Heather: How well do you know your clients?: international students' preferences for learning about library services. *Australian Aacademic Research Llibraries* 2008 Vol. 39 nr 1 s. 38-55

Shi X., Holahan P.J., Jurkat M.P.: Satisfaction formation processes in library users: understanding multisource effects. *Journal Academic Librarianship* 2004 Vol. 30 nr 2 s. 122-131

Informator dla studentów
English Program

Bogata oferta podręczników
w języku angielskim w Bibliotece Głównej PUM

Kiermasze podręczników dla studentów English Program w Bibliotece Głównej PUM

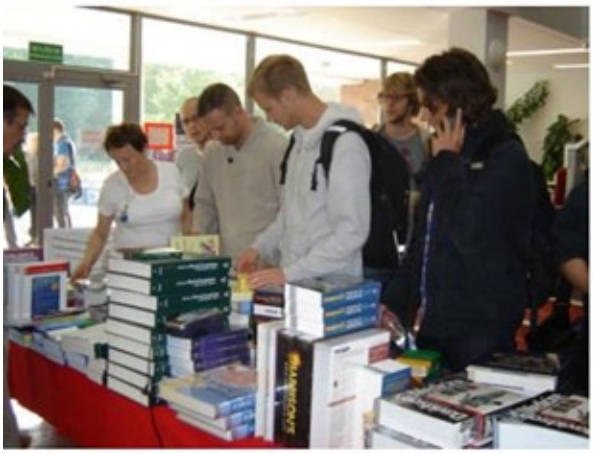

Oferta książek on-line na PUM

http://www.elsevier-etextbooks.com/

Mgr Renata Sławińska
Wrocław - UM

SYSTEM BIBLIOTECZNO - INFORMACYJNY UCZELNI PRZEZ PRYZMAT NOWYCH INWESTYCJI

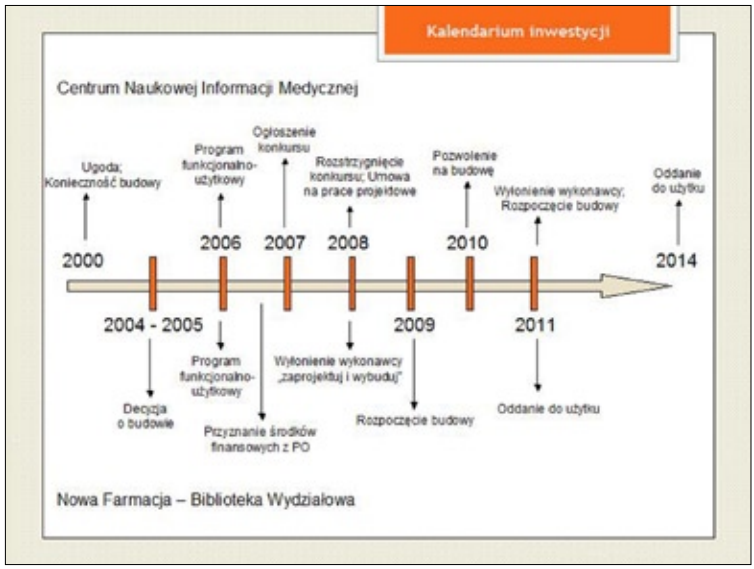

Centrum Naukowej
Informacji Medycznej

Centrum Naukowej
Informacji Medycznej

Nowa Farmacja
- Filia Biblioteki UM

W kwietniu 2009 r. zatwierdzono powiązania funkcjonalne w obrębie Biblioteki Wydziałowej „Nowej Farmacji".

Na potrzeby jednostki przeznaczono łącznie ~800 m² na dwóch kondygnacjach, w tym:

- 450 m² - magazyn z wolnym dostępem do zbiorów,
- 240 m² - magazyn zamknięty,
- 10 m² - samoobsługowe centrum wydruku,
- 100 m² - pracownie biblioteczne.

Nowa Farmacja
- Filia Biblioteki UM

Nowa Farmacja - Filia Biblioteki UM

Zmiany w strukturze organizacyjnej

System biblioteczno-informacyjny Uczelni przed 16.09.2012 r.:

- Biblioteka Główna,
- Biblioteka Wydziału Farmaceutycznego,
- Biblioteka Wydziału Lekarsko-Stomatologicznego,
- Biblioteka Wydziału Nauk o Zdrowiu,
- 3 biblioteki specjalistyczne (wcześniej 17).

System biblioteczno-informacyjny Uczelni po 16.09.2012 r.:

- Biblioteka Główna,
- Filia nr 1. Biblioteka Wydziału Farmaceutycznego (w planach poszerzenie tematyki gromadzonych zbiorów o nauki kliniczne),
- Filia nr 2. Biblioteka Wydziału Lekarsko-Stomatologicznego,
- Filia nr 3. Biblioteka Wydziału Nauk o Zdrowiu (przewidziana do likwidacji po wybudowaniu CNM).

Zmiany w strukturze organizacyjnej
Struktura organizacyjna Biblioteki Uczelnianej:
- Oddział Gromadzeni Zbiorów z Sekcją ds. Filii i Bibliotek Specjalistycznych (wcześniej: Oddział Bibliotek Zakładowych),
- Oddział Opracowania Zbiorów,
- Oddział Udostępniania Zbiorów z Sekcją Magazynów Bibliotecznych,
- Oddział Informacji Naukowej z Sekcją Bibliografii,
- Oddział Zbiorów Specjalnych,
- Oddział Obsługi Użytkownika,
- Sekcja Organizacji i Kontroli Księgozbiorów,
- Sekcja Systemów Informatycznych i Digitalizacji,
- Sekcja Administracyjna,
- Filia nr 1,
- Filia nr 2,
- Filia nr 3.

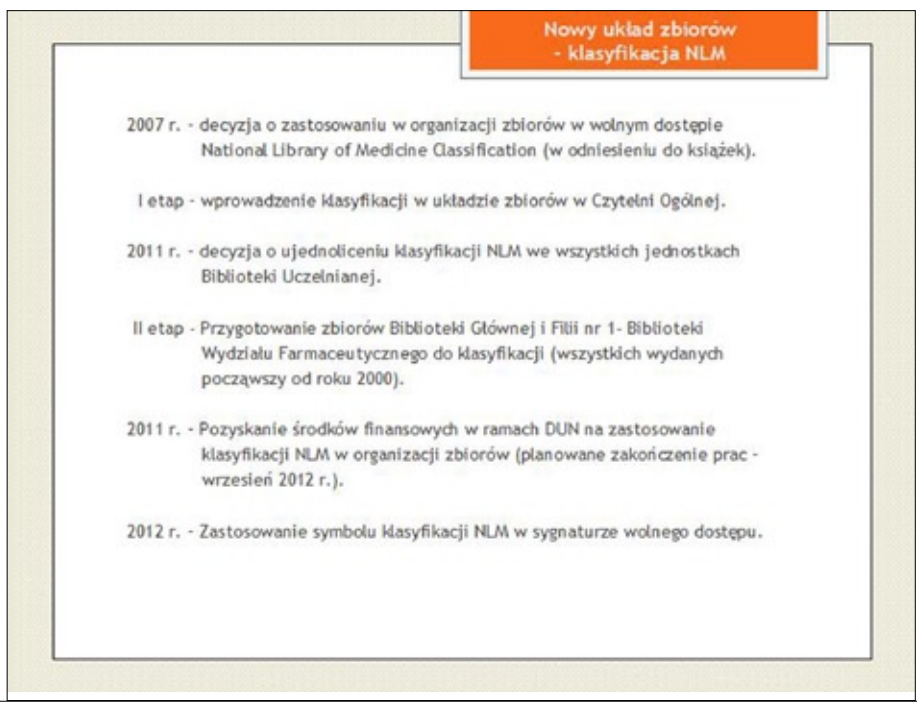
Nowy układ zbiorów - klasyfikacja NLM
2007 r. - decyzja o zastosowaniu w organizacji zbiorów w wolnym dostępie National Library of Medicine Classification (w odniesieniu do książek).
I etap - wprowadzenie klasyfikacji w układzie zbiorów w Czytelni Ogólnej.
2011 r. - decyzja o ujednoliceniu klasyfikacji NLM we wszystkich jednostkach Biblioteki Uczelnianej.
II etap - Przygotowanie zbiorów Biblioteki Głównej i Filii nr 1- Biblioteki Wydziału Farmaceutycznego do klasyfikacji (wszystkich wydanych począwszy od roku 2000).
2011 r. - Pozyskanie środków finansowych w ramach DUN na zastosowanie klasyfikacji NLM w organizacji zbiorów (planowane zakończenie prac - wrzesień 2012 r.).
2012 r. - Zastosowanie symbolu klasyfikacji NLM w sygnaturze wolnego dostępu.

Nowy układ zbiorów - sygnatura SWD

Czerwiec 2012 r. - zainstalowanie modułu SWD, zdefiniowanie struktury i wyglądu nalepki SWD:

- określenie liczby pól, z których będzie składać się wydruk,

- wskazanie pól, z których pobierane będą dane (dostępne elementy etykiety: klasyfikacja, autor, tytuł, sygnatura, rok wydania, numer tomu, tom/część/zeszyt, numeracja czasopism, inwentarz, instytucja).

Sierpień 2012 r. – rozpoczęcie oklejania zbiorów etykietą SWD zamiast tradycyjną nalepką z kodem kreskowym.

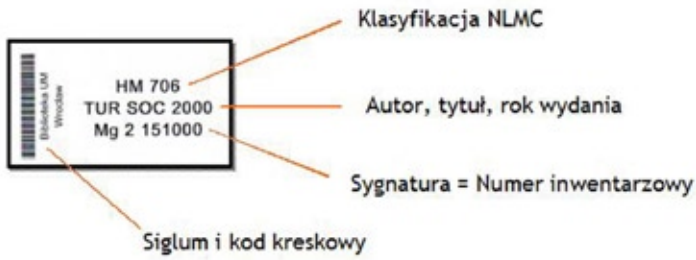

System zabezpieczenia zbiorów

System zabezpieczenia i udostępniania zbiorów bibliotecznych w oparciu o technologię RFID:

- elementy zabezpieczenia zbiorów (bramki kontrolne RFID, stanowiska kodowania etykiet),
- stanowiska pracownicze do obsługi wypożyczeń i zwrotów,
- urządzenia do samodzielnych wypożyczeń i zwrotów,
- urządzenia do kontroli księgozbioru,
- „inteligentne półki" do samodzielnych zwrotów,
- najmniejsza biblioteka świata.

W trakcie realizacji - montaż elementów zabezpieczenia zbiorów w Bibliotece Wydziału Farmaceutycznego.

Było, jest, będzie?

Przyczyna:

- uzyskanie nowej powierzchni, atrakcyjnej architektonicznie, stwarzającej nowe możliwości.

Skutek:

- zmiany w strukturze organizacyjnej,
- nowy układ zbiorów (pozyskanie środków finansowych w ramach DUN),
- nowoczesny system zabezpieczenia i udostępniania zbiorów,
- nowe zdania i obowiązki części personelu (organizacja księgozbiorów, digitalizacja),
- przyśpieszenie prac związanych z retrokonwersją (pozyskanie środków finansowych w ramach DUN),
- reorganizacja przestrzeni bibliotecznej oraz ujednolicenie i zacieśnienie współpracy z bibliotekami filialnymi,
- identyfikacja graficzna (logotyp, etykiety, nowa strona domowa Biblioteki).

Na etapie decyzji:

- Czy jest nam niezbędna instalacja modułu obsługi przeprowadzki (moduł „Skontrum – Spis z natury"), zawierającego mechanizmy, które w oparciu o kody kreskowe umożliwiają rejestrację takich zadań, jak: przekazanie do transportu i przyjęcie dokumentów w nowej siedzibie (powiązane z informacją o numerze kartonu, jego zawartości i aktualnym statusie dokumentu).

Mgr Maria Kuczkowska
Mgr Ewa Grządzielewska
Mgr Roma Hajduk
Mgr Renata Rybarczyk
Poznań - UM

FUNKCJONOWANIE BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO IM. KAROLA MARCINKOWSKIEGO W POZNANIU W OTWARTEJ PRZESTRZENI - DWA LATA DOŚWIADCZEŃ

Abstract

After two years of operations in the new building of the Main Library of the Medical University in Poznan the significant increase in the number of visitors to the Library is noticeable. A self-check out service, the open stack collection, quiet reading rooms, booths for individual work, collective work rooms, and even open space encourage users to move freely around the Library which became the friendly and popular place.

Streszczenie

Po dwóch latach funkcjonowania Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu w nowym gmachu zauważalny jest znaczny wzrost liczby osób odwiedzających Bibliotekę. Samoobsługowa wypożyczalnia, wolny dostęp do zbiorów, ciche czytelnie, kabiny pracy indywidualnej, sale pracy zbiorowej czy nawet przestrzeń otwarta sprzyjają swobodnemu poruszaniu się użytkowników po Bibliotece, która stała się miejscem przyjaznym i chętnie odwiedzanym.

Jednym z najważniejszych czynników determinujących funkcjonowanie biblioteki jest organizacja przestrzeni. Złe warunki lokalowe to problem, z którym boryka się wiele bibliotek. Cieszyć może fakt, iż ostatnimi laty w Polsce zrealizowano wiele inwestycji w sferze budownictwa bibliotecznego, a spektakularne sukcesy architektury bibliotecznej (np. Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego czy też nagrodzony ostatnio wspólny projekt Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach – Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka) zwracają uwagę szerokiego odbiorcy na zmiany, jakie zachodzą w tej dziedzinie życia społecznego.

Biblioteka na miarę XXI wieku to nie tylko magazyn, miejsce przechowywania i udostępniania księgozbioru, ale to nade wszystko przestrzeń, której funkcje muszą odpowiadać współczesnemu użytkownikowi i w której swobodnie korzysta on zarówno ze zbiorów tradycyjnych, jak i elektronicznych. Zlokalizowana w centrum kampusu uczelnianego biblioteka akademicka przestała kojarzyć się tylko z wypożyczalnią czy czytelnią, ale postrzegana jest przede wszystkim jako wygodne miejsce do nauki, pracy zespołowej, a nawet miejsce spotkań towarzyskich.

Wpływ lokalizacji na liczbę użytkowników doskonale widać na przykładzie naszej Biblioteki. Poprzedni budynek Biblioteki znajdował się przy spokojnej ul. Parkowej 2, w oddaleniu od pozostałych obiektów Uczelni, w sąsiedztwie Palmiarni i parku. Wzniesiony na Powszechną Wystawę Krajową w 1929 roku budynek z pewnością miał spore walory zabytku architektonicznego, ale nie odpowiadał już wymogom biblioteki XXI wieku. Wypożyczalnia „za ladą", dwie małe czytelnie, niewygodne krzesła i niezbyt komfortowe wyposażenie z pewnością nie wpływały dobrze na funkcjonalność oraz na estetykę Biblioteki.

Przeprowadzka w 2010 roku do nowego gmachu Centrum Naukowej Informacji Medycznej przy ul. Przybyszewskiego spowodowała, że Biblioteka znalazła się w sercu kampusu Uniwersytetu Medycznego – pomiędzy akademikami, Centrum Stomatologii, Centrum Biologii Medycznej i szpitalami klinicznymi. Liczba studentów, którzy zaczęli odwiedzać Bibliotekę po przeniesieniu jej do nowego obiektu była zaskoczeniem nawet dla samych bibliotekarzy.

Widoczny na poniższym wykresie spadek liczby osób odwiedzających Bibliotekę w roku akademickim 2009/2010 wynikał z faktu, iż w czasie przeprowadzki Biblioteka była zamknięta przez dwa miesiące. Ponadto złe warunki lokalowe spowodowały znaczny odpływ naszych studentów do innych, często nowych bibliotek Poznania. Z początkiem roku akademickiego 2010/2011 nastąpił powrót naszych studentów oraz napływ studentów innych uczelni, którzy z dużym uznaniem wypowiadali się o nowym gmachu. Swoją obecność zaznaczyli szczególnie – ledwo zauważalni w starej siedzibie Biblioteki – studenci z Centrum Nauczania w Języku Angielskim naszego Uniwersytetu, dla których Biblioteka stała się świetnym study room, czyli miejscem do nauki.

Organizacja i wykorzystanie przestrzeni

Przestrzeń w nowym budynku Biblioteki Głównej UMP została tak zaprojektowana, by zapewnić użytkownikom komfortowe warunki do pracy i do chwili relaksu. Na pierwszym piętrze znajdują się: samoobsługowa Wypożyczalnia, Punkt Informacji Ogólnej, Czytelnia Multimedialna, Punkt Usług, dwie sale pracy zbiorowej, sala seminaryjna, sala wykładowa, trzy kabiny pracy indywidualnej oraz stanowisko do samodzielnych wypożyczeń. Na piętrze drugim można skorzystać z Czytelni Ogólnej i Czytelni Czasopism oraz z trzech kabin pracy indywidualnej. Na piętrze trzecim znajdują się Czytelnia Pracowników Naukowo-Dydaktycznych, Pracownia Bibliograficzno-Bibliometryczna oraz otwarta Kolekcja „Monografii". Na parterze budynku znajduje się samoobsługowa wrzutnia do zwrotu książek.

Na wszystkich piętrach w przestrzeni otwartej ustawiono wygodne kanapy, krzesła, stoliki, urządzenia wielofunkcyjne systemu Documaster Campus do samodzielnego kopiowania i skanowania dokumentów. Na pierwszym i drugim piętrze znajdują się wolnostojące stanowiska komputerowe. W całej Bibliotece zapewniono dostęp

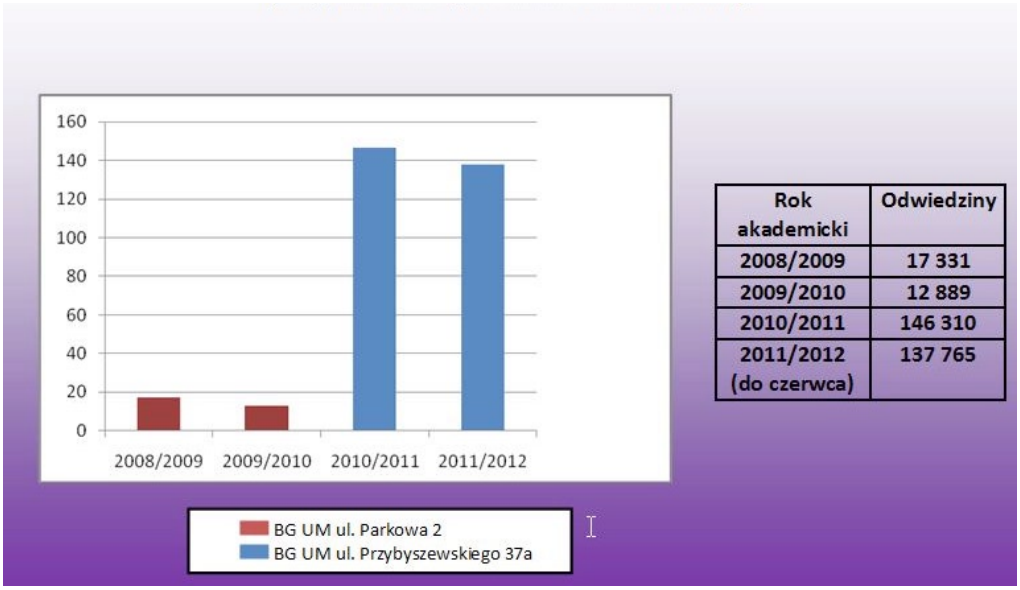

Rok akademicki	Odwiedziny
2008/2009	17 331
2009/2010	12 889
2010/2011	146 310
2011/2012 (do czerwca)	137 765

Statystyka odwiedzin (Czytelnie i przestrzeń otwarta)

do Internetu bezprzewodowego. Chwilę relaksu zapewniają taras widokowy, na który można dostać się z poziomu III piętra oraz punkt gastronomiczny, znajdujący się na parterze budynku.

Tworząc nową Bibliotekę zadbano więc o komfort użytkowników na wielu płaszczyznach, stworzono miejsce przyjazne, dostępne, świetnie wyposażone i jednocześnie zapewniające szybki dostęp do księgozbioru i do informacji naukowej.

Po 2-letnim okresie działalności Biblioteki w nowym gmachu można pokusić się o próbę wstępnej oceny tego, w jaki sposób zmiana warunków lokalowych wpłynęła na funkcjonowanie Biblioteki.

Na pierwszym piętrze tuż przy wejściu znajduje się Punkt Informacji Ogólnej, w którym czytelnik może uzyskać podstawowe informację o działaniu poszczególnych agend Biblioteki, godzinach otwarcia, warunkach korzystania itp. W tym miejscu można też dokonywać rezerwacji sal pracy zbiorowej i kabin pracy indywidualnej. Okazało się, iż ten sposób zorganizowania przestrzeni bibliotecznej zyskał spore uznanie wśród użytkowników. Zarówno sale pracy zbiorowej, jak i kabiny pracy indywidualnej, cieszą się sporym zainteresowaniem, a ich rezerwacji trzeba dokonywać niekiedy z kilkudniowym wyprzedzeniem. Kabiny wykorzystywane są średnio przez 150 osób miesięcznie, a sale pracy zbiorowej przez ok. 600 godzin miesięcznie.

W samoobsługowej Wypożyczalni księgozbiór podzielono na 53 działy zgodne z przedmiotami nauczania – taki układ księgozbioru zyskał aprobatę czytelników. Aby ułatwić wyszukiwanie, półki, regały i książki odpowiednio oznakowano i opisano.

Czytelnicy szybko i sprawnie odnajdują potrzebne im książki. Do tej pory nie zgłoszono żadnych uwag dotyczących opisów i oznaczeń na regałach i książkach.

Swobodny dostęp do półek spowodował większy ruch księgozbioru, ponieważ do wielu tytułów – do tej pory mało poczytnych i zalegających na półkach magazynu – czytelnik nie potrafił prawdopodobnie dotrzeć za pomocą katalogu. W roku 2010 liczba wypożyczeń wynosiła 42408, a zwrotów 41547, w roku 2011 odpowiednio 46507 i 45902.

Przy opisie działania Wypożyczalni nie sposób nie wspomnieć o możliwości dokonywania samodzielnych zwrotów wypożyczonych materiałów. Samoobsługowa wrzutnia umożliwia zwrot książek o dowolnej porze. Po prawie 2-letnim działaniu tej usługi zauważalny jest stały wzrost oddawanych w ten sposób książek, szczególnie widoczne jest to pod koniec semestru. Jedyną ujemną stroną tego typu usługi jest fakt, iż nie ma bezpośredniej kontroli nad zwracanymi materiałami, które niekiedy wracają do Biblioteki w złym stanie.

Na terenie Biblioteki usytuowano sześć urządzeń wielofunkcyjnych systemu Documaster Campus, na których studenci i pracownicy Uczelni mogą samodzielnie kopiować, skanować i drukować potrzebne im dokumenty. Documaster Campus jest zintegrowany z Wirtualnym Dziekanatem i wymaga autoryzacji na podstawie legitymacji studenckiej lub karty pracowniczej.

Po pierwszym roku działalności Biblioteki w nowym budynku okazało się, iż wykorzystanie „documasterów" jest bardzo duże, w związku z czym zanotowano spadek zapotrzebowania na usługi kserograficzne Biblioteki: ze 140 tys. stron formatu A4 zamówionych w ostatnim roku funkcjonowania Biblioteki w dawnym budynku do 30 tys. kopii w roku następnym.

Tendencja ta pogłębia się, dlatego usługi kserograficzne wykonywane są przez Bibliotekę w wąskim wymiarze, niemal wyłącznie dla osób spoza Uczelni. Zamówienia na wszelkiego typu usługi biblioteczne przyjmowane są w usytuowanym na pierwszym piętrze Punkcie Usług.

Dostęp do zasobów elektronicznych Biblioteki zapewniono w Czytelni Multimedialnej, w której znajdują się 54 stanowiska komputerowe. Wejście do sieci uniwersyteckiej możliwe jest wyłącznie po autoryzacji – studenci logują się poprzez numer albumu i PESEL, pracownicy Uczelni na podstawie karty pracowniczej oraz osobistego numeru PIN. Użytkownicy spoza Uczelni korzystają z karty gościa.

Komputery znajdujące się w Czytelni Multimedialnej służą także do samodzielnej pracy studentów – dzięki zainstalowanemu oprogramowaniu (7Zip, VLC Media Player, Nero, Adobe Reader 9, PDF Creator, Pakiet Microsoft Office 2007 lub Open Office), można tworzyć pliki tekstowe, prezentacje multimedialne, odtwarzać pliki dźwiękowe itd.

W Czytelni Ogólnej wolnodostępny księgozbiór podzielono na 75 działów. Każ-

dy regał został odpowiednio oznakowany i szczegółowo opisany. Przy każdym regale znajdują się półki zwrotu, ale zdarza się, iż czytelnicy sami odkładają na półki książki, które przeglądali, najczęściej jednak nie tam, gdzie powinny one stać. Studenci od samego początku funkcjonowania wolnego dostępu do półek nie mieli żadnych problemów z poruszaniem się po księgozbiorze. Służy nie tylko czytelnikom korzystającym ze znajdującego się w niej księgozbioru, ale również wszystkim innym jako doskonale miejsce do nauki. Do dyspozycji użytkowników oddano 90 stanowisk z możliwością podłączenia przenośnych komputerów osobistych.

W Czytelni Czasopism zgromadzono w wolnym dostępie periodyki z ostatnich 10 lat (685 tytułów). Czasopisma ustawiono alfabetycznie. Każdy regał zaopatrzono w przejrzysty spis tytułów, które się na nim znajdują (łącznie z odsyłaczami, gdy czasopismo zmieniło tytuł). Wydaje się, iż jest to układ optymalny, w zupełności wystarczający zapotrzebowaniu czytelników. Starsze roczniki czasopism, znajdujące się w magazynie zamkniętym, zamawiane są sporadycznie.

Korzystają z niej studenci (zazwyczaj poszukujący materiałów do prac licencjackich i magisterskich) oraz pracownicy naszej Uczelni, ale sporą grupę użytkowników stanowią także studenci z innych poznańskich szkół wyższych (np. z Akademii Wychowania Fizycznego, Uniwersytetu Przyrodniczego, czy Wydziału Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza). Służy studentom również jako jedno z wielu miejsc do nauki na terenie Biblioteki. Do dyspozycji użytkowników oddano w niej 40 stanowisk pracy z możliwością podłączenia przenośnych komputerów osobistych.

Znajdująca się na III piętrze wolnodostępna kolekcja „Monografii" obejmuje habilitacje, podręczniki akademickie oraz materiały zjazdowe z pełnymi referatami. Księgozbiór kolekcji ułożony jest według działów i udostępniany prezencyjnie. W sąsiedztwie kolekcji ustawiono stoliki z możliwością podłączenia przenośnych komputerów osobistych. Z naszych obserwacji wynika, że dzięki otwartej przestrzeni całego III piętra oraz ustawieniu stolików, wygodnych kanap i krzeseł, kondygnacja ta stała się ulubionym miejscem pracy i wypoczynku studentów.

Wolny dostęp do zbiorów to obecnie światowy standard. Optymizmem napawa fakt, iż coraz więcej polskich bibliotek zaczyna uwalniać swoje zasoby. Korzyści płynące z wolnego dostępu do półek są oczywiste – bezpośrednie poszukiwania literaturowe powodują wzrost wykorzystania księgozbioru. Książki i czasopisma dostępne są na wyciągnięcie ręki, można je przejrzeć, zapoznać się z zawartością, wziąć do czytania lub odłożyć. Dzięki takiej organizacji zbiorów, skraca się czas dotarcia do materiałów bibliotecznych. Wymaga jednak odpowiedniej ochrony i zabezpieczenia. Oprócz systemu monitoringu w budynku Biblioteki wprowadzono nowoczesny system ochrony zbiorów RFID (radio frequency identification), który znacznie usprawnił pracę bibliotekarzy przy kontroli i porządkowaniu księgozbioru.

Poprawa warunków lokalowych w nowym budynku Biblioteki spowodowała, iż

możliwe stało się poszerzenie działalności bibliotecznej. W sali wykładowej organizowane są prezentacje i wykłady otwarte przeznaczone dla bibliotekarzy oraz wystąpienia i spotkania autorskie. W znacznie szerszym wymiarze niż dotychczas prezentowane są okolicznościowe wystawy, które umieszczane są bądź w specjalnie do tego przeznaczonych gablotach, bądź na przenośnych planszach.

Jak widać, przestrzeń w Bibliotece Głównej UMP jest wykorzystywana w różnorodny sposób. Dzięki przeprowadzce do nowego gmachu, Biblioteka znacznie poszerzyła swoje funkcje, stając się nie tylko miejscem gromadzenia i udostępniania księgozbioru, ale również znakomitym miejscem do pracy, nauki, spotkań koleżeńskich czy chwili odpoczynku pomiędzy zajęciami.

Użytkownicy

Żadna biblioteka nie może funkcjonować bez użytkownika, dlatego przy tej okazji warto również zastanowić się nad pytaniem – kim jest użytkownik współczesnej biblioteki naukowej?

Biblioteka akademicka, jako jednostka ogólnouczelniana, służy całemu środowisku Uczelni – naukowcom, studentom oraz wszystkim osobom zainteresowanym dostępem do literatury fachowej. Z doświadczeń naszej Biblioteki wynika, iż w ostatnich latach pojawiła się różnica w sposobie korzystania ze zbiorów Biblioteki przez studentów a środowisko naukowe Uczelni. Przeprowadzka do nowego gmachu jeszcze bardziej unaoczniła ten proces. Zdalny dostęp do szeregu baz medycznych, czasopism i książek, poczta elektroniczna czy też np. usługa doc@med spowodowały, iż pracownicy naukowi rzadziej korzystają fizycznie z miejsca w Bibliotece, w pełni wykorzystując możliwości dostępów za pośrednictwem Internetu. Miejscem styku środowiska naukowego Uczelni z Biblioteką stały się przede wszystkim zagadnienia związane z dokumentacją dorobku naukowego oraz z analizami bibliometrycznymi.

Pracownik naukowy Uczelni to „postać" dość dobrze zidentyfikowana, przyzwyczajona już do korzystania ze zbiorów tradycyjnych i elektronicznych Biblioteki. Zważywszy na fakt, iż większość osób codziennie odwiedzających naszą Bibliotekę stanowią studenci, warto przyjrzeć się tej grupie użytkowników.

Obecnie na studia trafiają już roczniki studentów, dla których komputer, telefon komórkowy, Internet nie stanowią żadnej nowości, a są elementem rzeczywistości, w której przyszło im wzrastać. Młodego użytkownika Biblioteki cechuje brak lęku przed nowymi technologiami, uczy on się zupełnie inaczej, niż jego rówieśnik jeszcze kilka lat temu. Oczywiste, iż sporo studentów nadal korzysta ze zbiorów tradycyjnych, ale wielu z nich (zwłaszcza studentów z Centrum Nauczania w Języku Angielskim) potrzebuje do nauki przekazu multimedialnego i wykorzystuje do tego celu komputery biblioteczne, własne laptopy, tablety, a stały dostęp do Internetu to dla nich wręcz konieczność. Młody użytkownik biblioteki nie oczekuje więc już od bibliotekarza kom-

petencji informatycznych, ale informacyjnych – pomocy w szybkim dotarciu do poszukiwanych informacji czy źródeł wiedzy.

Nowy gmach Biblioteki prawie w całości został zaanektowany przez studentów, którzy polubili go do tego stopnia, iż to właśnie na ich wniosek w ubiegłym roku akademickim Biblioteka była czynna od poniedziałku do piątku w godz. 8^{00} do godz. 24^{00}, w soboty i niedziele od godz. 9^{00} do godz. 16^{00}. Od 1 września 2012 roku Biblioteka czynna jest od godz. 8^{00} do godz. 24^{00} od poniedziałku do niedzieli, z miesięczną przerwą wakacyjną od 15 lipca do 15 sierpnia, kiedy to otwarta jest w godz. od 10^{00} do 17^{00}. Wydłużenie czasu pracy Biblioteki stanowi spory problem organizacyjny. Pracownicy w ramach swoich etatów pełnią dyżury w poszczególnych agendach Biblioteki w godz. 8^{00} do 22^{00}. Zatrudnienie w systemie nocnym w ciągu tygodnia oraz w soboty i niedziele jest dobrowolne.

Jednocześnie w nowym gmachu Biblioteki pojawiły się takie problemy w kontaktach z użytkownikami, z którymi w starej siedzibie bibliotekarze mieli do czynienia sporadycznie. Z jednej strony duża frekwencja w Bibliotece to bezsporny sukces, dzięki licznej obecności studentów Biblioteka tętni życiem, z drugiej strony jednym z większych problemów Biblioteki jest nieprzestrzeganie regulaminu porządkowego. Zdarza się wchodzenie na teren Biblioteki w odzieniu wierzchnim, z torbami, plecakami, a nawet z jedzeniem. Zwrócenie uwagi przez bibliotekarza dyżurnego budzi co najmniej zdumienie studenta.

W pewnym sensie nasza Biblioteka stała się dla studentów, zgodnie z koncepcją Raya Oldenburga, „trzecim miejscem", czyli wspólną przestrzenią po domu oraz miejscu pracy i nauki. Ku temu trendowi w organizacji przestrzeni bibliotecznej zmierza obecnie wiele bibliotek.

Architektura budynku, wystrój wnętrza, łatwy dostęp do zbiorów i usług bibliotecznych, swoboda poruszania się po całym obiekcie oraz możliwość wyboru miejsca do nauki sprawiają, że nasi Użytkownicy chcą przebywać w Bibliotece coraz dłużej i dobrze się w niej czują. Jest to wielka satysfakcja dla nas, bibliotekarzy. Biblioteka stała się ważnym miejscem kontaktów towarzyskich oraz odpoczynku – widok śpiących na kanapach studentów nie budzi zdziwienia, gdyż na stałe wpisał się w naszą codzienność.

Po 2 latach funkcjonowania w nowym gmachu, możemy powiedzieć, że nasza Biblioteka – przyjazna, realizująca ideę „trzeciego miejsca" – to „serce" Uczelni, miejsce integrujące społeczność akademicką.

Z naszych doświadczeń wynika również, że popularność bibliotek akademickich przygotowanych do nowych zadań – jakie przyszło i przyjdzie im spełniać – rośnie, a zasoby Internetu oraz biblioteki cyfrowe nie stanowią zagrożenia, są natomiast ważnym ich uzupełnieniem.

Bibliografia

Baran Scholastyka, Wolny dostęp – czytelnictwo – przestrzeń biblioteczna. - BWM 3/4 09. http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/3-4_09-ie/uwm.htm [Dostęp – 2012-07-05].

Konieczna Danuta, Nowa przestrzeń biblioteczna miejscem aktywności użytkowników i pracowników uczelni. BWM 1/2 09. http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/1-2_09-ie/uwm.htm [Dostęp - 2012-07-05].

Nalewajska Lilianna: Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie - od tradycji do nowoczesności. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 227-242, il., portr.

Pawelec Dariusz, Witek Jadwiga: Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka w Katowicach (CINIBA)- przed otwarciem. *Forum Bibl. Med.* 2011 R. 4 nr 2 s. 74 - 86, il., portr.

Pawelec Dariusz, Witek Jadwiga, Smyłła Marzena, Projekt „Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka" wobec trendów i norm w budownictwie bibliotecznym. - EBIB 3/2009 (103). http://www.ebib.info/2009/103/a.php?pawelec_in [Dostęp – 2012-02-23]

Budynek Biblioteki przy ul. Parkowej 2

Wypożyczalnia w poprzedniej siedzibie Biblioteki

Czytelnia Naukowa

Czytelnia Studencka

Nowa siedziba Biblioteki przy ul. Przybyszewskiego 37a

Taras widokowy

Punkt Informacji Ogólnej

Sala pracy zbiorowej

Kabina pracy indywidualnej

Księgozbiór Wypożyczalni

Wrzutnia do zwrotów książek

Urządzenie wielofunkcyjne systemu Documaster Campus

Czytelnia Multimedialna

Księgozbiór w Czytelni Ogólnej

Stanowiska pracy w Czytelni Ogólnej

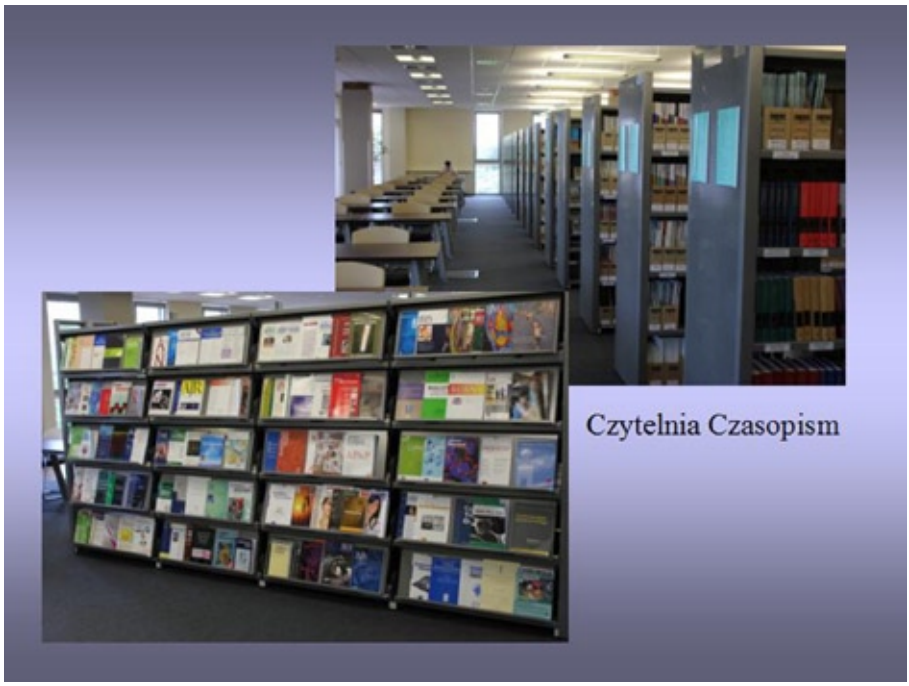
Czytelnia Czasopism

Wprowadzenie do ekologii behawioralnej
ME1
Kolekcja MONOGRAFIE

WANDA MARIA BŁEŃSKA
UR. 30 PAŹDZIERNIKA 1911 r.
...Nikt z nas nie żyje tylko dla siebie
ROŚLINY LECZNICZE
W KOLEKCJI
STARODRUKÓW
BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ
UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO
W
POZNANIU
Maria
Skłodowska -
- Curie
(1867 – 1934)
BIBLIOTEKARZ
od starożytności do
współczesności

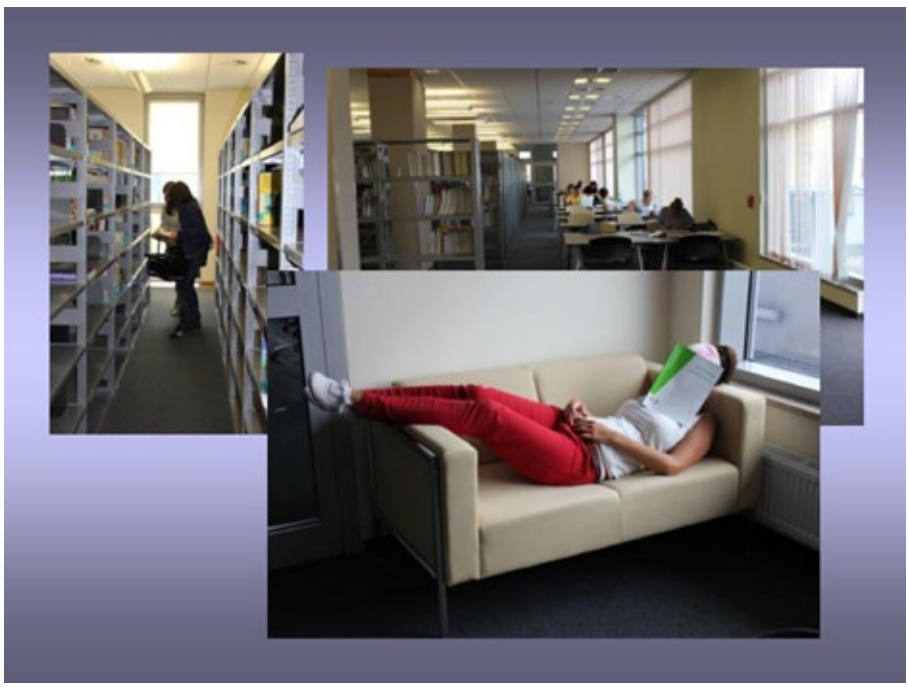

Godziny otwarcia Biblioteki w trakcie roku akademickiego

	Poniedziałek-Piątek	Sobota	Niedziela
Informacja Ogólna	8.00-24.00	9.00-24.00	9.00-24.00
Czytelnia Multimedialna	8.00-22.00	9.00-16.00	-
Czytelnia Ogólna	8.00-24.00	9.00-24.00	9.00-24.00
Wypożyczalnia	8.00-20.00	9.00-16.00	-
Czytelnia Czasopism	8.00-20.00	9.00-16.00	-
Czytelnia Pracowników Nauki	8.00-20.00	-	-
Pracownia Bibliograficzna	8.00-16.00	-	-
Sale Pracy Zbiorowej	8.00-24.00	9.00-24.00	9.00-24.00
Punkt Usług	8.00-20.00	9.00-16.00	-

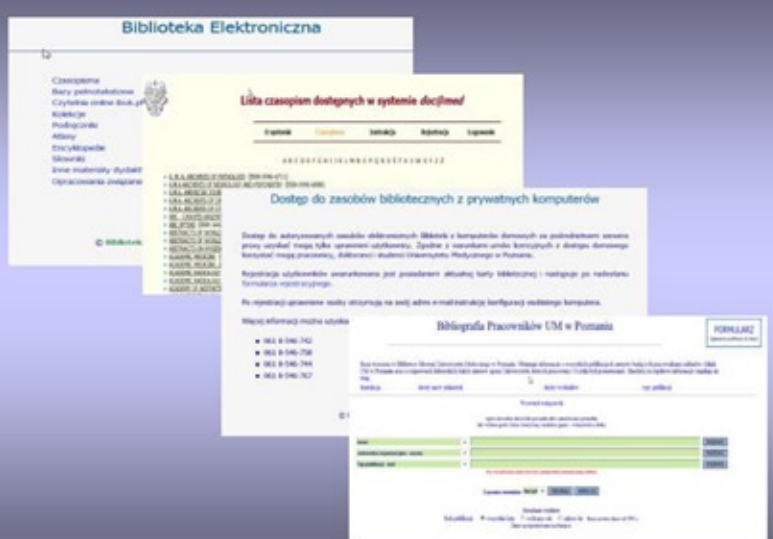

Mgr Anna Ajdukiewicz - Tarkowska
Mgr Grzegorz Wiśniewski
Warszawa - WUM

BIBLIOTEKA MEDYCZNA W INTERNECIE - PRZESTRZEŃ ZORIENTOWANA NA UŻYTKOWNIKA

„Kiedy obejmowałem urząd prezydenta,
jedynie eksperci od fizyki słyszeli o terminie
World Wide Web. Teraz nawet mój kot ma
swoją stronę."

Bill Clinton 1996 r.

Abstract

The aim of the presentation is to show solutions that optimize websites of medical libraries. The authors attempt to show the principles of creating websites that can increase the attractiveness of library websites. We think, that the modern and user-friendly library website can act as a virtual business card. A clear lay-out, access to library resources on-line or electronic evaluation questionnaires, it is only a sample solution with implemented, increase the level of satisfaction of virtual users. Even the smallest increase of satisfaction shows that modern solutions do not threaten the traditional model of the library but helps to increase the quality of service's for a representative of the mass culture.

Streszczenie

Celem wystąpienia jest prezentacja rozwiązań, służących optymalizacji stron internetowych bibliotek medycznych, w kontekście ich funkcjonalności i otwartości na użytkowników. Autorzy próbują przybliżyć zasady tworzenia stron www, które mogą podnieść atrakcyjność bibliotecznych witryn internetowych. Ponadto wyrażają przekonanie, że nowoczesna i przyjazna użytkownikowi strona internetowa biblioteki, może pełnić funkcję jej wirtualnej wizytówki. Przejrzysty lay-out, dostęp do zasobów bibliotecznych w trybie on-line, czy elektroniczna ankieta ewaluacyjna, to tylko przykładowe rozwiązania, które wprowadzone w życie, podnoszą poziom satysfakcji wirtualnych użytkowników. Choćby najmniejszy wzrost tej satysfakcji pozwala wierzyć, że nowoczesne rozwiązania nie zagrażają tradycyjnemu modelowi biblioteki, ale są windą, dzięki której, to co w nim najlepsze, otwiera się na niemalże archetypicznego już przedstawiciela kultury masowej.

Nowoczesność w kontekście rozwoju technologicznego stanowi nie lada wyzwanie dla tradycyjnych modeli komunikacyjnych i instytucjonalnych. To cywilizacyjne przyspieszenie widoczne jest zwłaszcza z perspektywy ostatniej dekady XX i pierwszej XXI wieku. Na niespotykaną dotąd skalę sieć społecznych kontaktów uwikłana została w sieć informatyczną. Portale społecznościowe, komunikatory internetowe, mobilne aplikacje i urządzenia typu "smart-", z żelazną konsekwencją przeobrażają tkankę społeczną, w procesie kreacji nowego wzoru osobowego, w świetle którego tradycyjny

rozmówca staje się użytkownikiem, awatarem, właścicielem IP, czy adminem. Rzeczywistość poddano podziałowi na tę w "realu" i "wirtualu", i choć ów podział przeczy pryncypiom logiki formalnej, to jego powszechność stała się faktem.

Żyjemy, pracujemy i poruszamy się zatem w epoce, którą na potrzeby tego wystąpienia nazwaliśmy "epoką hybrydy", w której scenariusze książek i filmów science-fiction, na naszych oczach przekuwane są na linie produktowe i cele strategiczne międzynarodowych koncernów telekomunikacyjnych i informatycznych. "Epoka hybrydy" to epoka fuzji tradycyjnych rozwiązań i instytucji z kontekstem technologicznym, który nie tyle je marginalizuje, ile przeobraża. Intencją autorów niniejszego wystąpienia jest takie właśnie spojrzenie na bibliotekę, instytucję o rodowodzie sięgającym czasów Aleksandrii i Pergamonu, od kilkunastu lat konfrontującej się z kolejną, w swojej długiej historii, rewolucją, tym razem informatyczną.

Biblioteka otwarta na użytkownika, biblioteka "epoki hybrydy", to biblioteka obecna w rzeczywistości World Wide Web. Obecna kreatywnie, funkcjonalnie i przejrzyście na platformie dopracowanej i atrakcyjnej witryny internetowej. Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie typu idealnego funkcjonalnej i atrakcyjnej – przez co otwartej na użytkownika, strony internetowej biblioteki. Na ten typ idealny w znaczeniu, jakie nadała mu teoria Maksa Webera, składają się dwa wymiary. Wymiar graficzno-pozycyjny, w którym rozpatrywaliśmy optymalne z punktu widzenia komfortu użytkownika, rozwiązania w zakresie szaty graficznej, kolorystyki, struktury pozycyjnej i zarządzania treścią oraz wymiar funkcjonalny, na który składają się kanoniczne dla każdej biblioteki funkcje wraz z innowacyjnymi udoskonaleniami służącymi podniesieniu waloru funkcjonalności strony bibliotecznej.

Całość analizujemy pod kątem priorytetu otwartości biblioteki na oczekiwania użytkowników jak i ich ograniczenia.

Przedstawione w tym miejscu opinie mają charakter subiektywny sensu stricto. Nasza wizja idealnej bibliotecznej strony internetowej została ukształtowana na kanwie własnych doświadczeń wyniesionych z pracy bibliotekarzy oraz pasji żywionej wobec nowoczesnych rozwiązań informatycznych, które, w co wierzą autorzy niniejszego wystąpienia, pozwolą dotrzeć klasycznym bibliotekom do tych potencjalnych użytkowników, do których trudniej byłoby dotrzeć za pośrednictwem tradycyjnych, preinformatycznych, kanałów komunikacji.

1. Cele i misja instytucji a funkcje strony www

Niezależnie od charakteru działalności podmiotu budującego lub zamawiającego dla siebie witrynę www, powinien on na samym początku znaleźć odpowiedź na dwa zasadnicze pytania:

- Na czym polega działalność tego podmiotu?
- Jaką funkcje w kontekście celów tej działalności ma pełnić strona www?

Te dwie, choć dosyć intuicyjne kwestie, potraktowane nazbyt powierzchownie, mogą stać się przyczyną wielu trudności, z którymi będą borykać się zarówno użytkownicy, jak i administratorzy takiej witryny. To one mają decydujące znaczenie w kontekście spójności przekazu kierowanego do użytkowników. Elementy graficzne (tekstury, kolory, czcionki), nawigację i układ pozycyjny strony należy zawsze weryfikować pod kątem ich spójności z branżą i charakterem działalności posiadacza strony www. Biblioteka, która chce udoskonalić swoją już istniejąca witrynę lub stworzyć ją od nowa, powinna przede wszystkim pamiętać o swojej tożsamości, której ramy wyznacza autorytet instytucji naukowej. Nie oznacza to, że kolorystyka, czcionki czy tekstury zamieszczone na stronie powinny przywoływać na myśl średniowieczne penitencjały, a jej treści stosować skądinąd piękną, choć zawiłą składnię Biblii Szaroszpatackiej.

Celem nadrzędnym autorów bibliotecznej strony www powinna być jej przejrzystość i funkcjonalność, te cechy są bowiem warunkiem otwartości na użytkownika.

2. Funkcjonalna i atrakcyjna strona www – kluczowe zagadnienia

2.1. CMS – System Zarządzania Treścią

Witryna internetowa biblioteki otwartej na użytkownika może stać się znakomitym

Przykładowy wygląd panelu redaktora strony www w CMS'ie Drupal

narzędziem promocji i optymalizacji realizowanych przez nią działań. Za sprawą nowoczesnych narzędzi internetowych takich jak systemy zarządzania treścią, tzw. CMS (Content Management System), każdy średniozaawansowany użytkownik internetu może udoskonalać stronę internetową swojej biblioteki. Za pomocą systemów CMS, można zarządzać stroną bez znajomości języka HTML, skomplikowanych języków programowania czy rozbudowanych matematycznych algorytmów. Podstawowym zadaniem platform CMS jest oddzielenie treści (zawartości informacyjnej serwisu) od wyglądu (sposobu jej prezentacji).

Nie potrzebujemy zatem korzystania z pomocy wyspecjalizowanych agencji internetowych, czy webmasterów, wystarczy prosty CMS, dzięki któremu publikowane przez nas treści, fotografie czy aplikacje znajdą się błyskawicznie na naszej stronie internetowej. Posługiwanie się platformą CMS pozwala także wykorzystać indywidualne predyspozycje i talenty pracowników Biblioteki ponieważ treści obecne na stronie w poszczególnych zakładkach mogą być edytowane przez wiele osób, bez konieczności namaszczania jednego administratora. W ten sposób pracownicy działów gromadzenia zbiorów zarządzają informacjami dotyczącymi ich obszaru działalności,

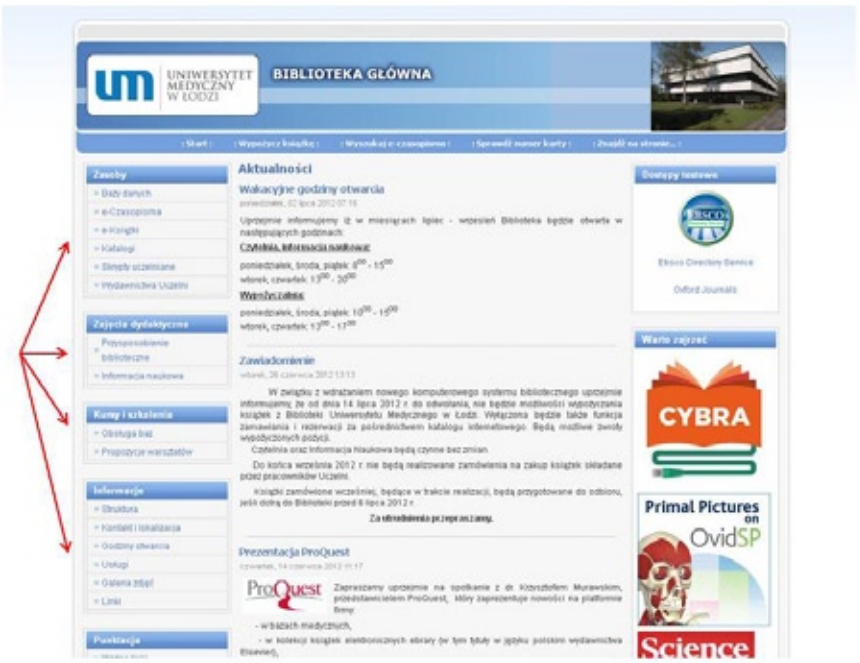

Przejrzysty układ modułów na stronie (źródło: http://www.bg.umed.lodz.pl/)

zaś Oddziały Informacji Naukowej odpowiadają za swoje pole aktywności w ramach wspólnej witryny bibliotecznej.

Dodatkową zaletą CMS jest fakt, że stworzona w nim strona jest dostosowana do obsługi przez programy dla osób niedowidzących i niewidomych. My musimy pamiętać jedynie, aby unikać zbyt dużej ilości animacji we flash'u oraz nieopisanej grafiki. Elementy te, jeżeli przenoszą jakieś istotne treści są nierozpoznawalne dla programów takich jak JAWS.

2.2. Układ modułów na stronie

Strona internetowa przypomina nieco renesansową mozaikę. Złożona jest bowiem

Przykładowy układ modułów strony (Opracowanie własne na podstawie: Paweł Kądzielawski „Badanie funkcjonalności stron www")

z wielu różnych elementów, które wymagają starannej selekcji i kompozycji, maskujących ich ilość i różnorodność, na rzecz przejrzystej i atrakcyjnej wizualnie całości.

Podstawowym tworzywem tej cyfrowej mozaiki są moduły. Ich układ powinien odzwierciedlać intencje informacyjne nadawcy (właściciela strony) wobec jej użytkowników. Przez odpowiednio zaplanowany układ modułowy, eksponujemy najważniejsze dla nas treści i funkcje strony, zaś mniej istotne, umieszczamy w miejscach skupiających mniejszą uwagę użytkownika. Przekładając to na język konkretu należy pamiętać, że:

- Najważniejsze moduły i treści naszej strony bibliotecznej powinny znajdować się na środku strony. Ich centralne położenie zwiększa prawdopodobieństwo, że użytkownik zauważy najistotniejsze z naszego punktu widzenia informacje wyrażone w postaci tekstu, grafiki czy zdjęcia.
- Poszczególne moduły powinny być od siebie odseparowane w taki sposób, by nie burzyły wrażenia jedności elementów na stronie, ale przez swoje umiejscowienie, wskazywały na odrębność pełnionej przez siebie funkcji.

2.3. Paski nawigacyjne – ilość i lokalizacja

Jednym z najważniejszych modułów każdej strony internetowej są tzw. "paski nawigacyjne", to one stanowią ciąg odnośników do treści lub usług z którymi chcemy zapoznać naszych użytkowników. Warto w tym kontekście pamiętać o priorytecie ważności w grupowaniu odnośników. Przekładając to na język konkretu: z perspektywy bi-

Górny pasek nawigacyjny z kluczowymi funkcjami (źródło: www.bg.am.wroc.pl/)

blioteki rozsądniej byłoby w pierwszych odnośnikach paska nawigacyjnego umieścić katalogi, bazy czasopism czy wyszukiwarkę zasobów aniżeli informacje dotyczące historii i struktury biblioteki. W trakcie projektowania strony warto zatem zastanowić się, które z działów, usług, czy informacji są kluczowe z punktu widzenia danej biblioteki i użytkownika, a które jedynie pomocnicze. Po chwili namysłu otrzymamy gotową kolejność odnośników składających się na "pasek nawigacyjny".

Paski nawigacyjne pomogą zatem oddzielić funkcje, czy treści z tzw. priorytetem ważności, kanoniczne dla każdej biblioteki, od tych związanych np. z samym procesem logowania i autoryzacji użytkownika. Dla kategorii kluczowych warto zarezerwować część górnego paska nawigacyjnego, pomocnicze zaś ulokować na obszarze bocznego paska nawigacyjnego, umieszczanego w lewej lub prawej sekcji strony.

Odpowiednio skonfigurowana i możliwie najbardziej uproszczona nawigacja strony wespół z przejrzystym układem modułowym, dają użytkownikowi komfort wyszukiwania najbardziej potrzebnych mu informacji i zwiększają prawdopodobieństwo, że powróci na tę stronę następnym razem. Chaos modułowy i nawigacyjny, pomieszanie tematyczne czy przesadna ilość sekcji na stronie, gwarantują efekt odwrotny.

2.4. Szata graficzna strony www – umiar jest cnotą

Odpowiednia kompozycja elementów szaty graficznej to jedno z najprzyjemniejszych, choć nie najłatwiejszych zadań w ramach tworzenia witryny bibliotecznej. Indywidualne gusta estetyczne biorą tu często górę nad zasadami komponowania grafiki w obszarze strony www, co w efekcie kończy się eklektycznym połączeniem barokowego przepychu z lodowatym industrialnym designem.

Jedna i druga orientacja estetyczna ma swoich zwolenników i przeciwników. Jej adekwatność zależeć będzie – i tu wracamy do naszych początkowych pytań - kogo lub co reprezentuje ta strona i jaką ma pełnić funkcję. Trudno uznać za spójną graficznie stronę internetową apteki, która wita użytkownika logotypem przedstawiającym buteleczkę z napisem "trucizna" umajoną wizerunkiem trupiej czaszki. Brak tylko napisu "Nasze lekarstwa są śmiertelnie dobre". By ustrzec potencjalnych użytkowników przed tego typu dysonansem poznawczym warto stosować się do trzech prostych zasad tworzenia grafiki na stronie www, których przestrzeganie zalecają, tym razem nie osławieni amerykańscy naukowcy, a młodzi polscy specjaliści zajmujący się badaniem funkcjonalności stron www i marketingiem internetowym w biznesie. Oto one[1]:

- Profesjonalizm – dobrze przygotowana grafika i odpowiednio dobrane kolory czynią stronę wiarygodną.
- Przekaz – elementy graficzne powinny służyć podkreśleniu ważnego przekazu lub informacji, nie są elementem dekorującym serwisy. Zastanów się jakie

[1]. Paweł Kądzielawski: *Najważniejsza strona firmy. Zasady projektowania strony głównej*. Źródło: http://artelis.pl/artykuly/3064/najwazniejsza-strona-firmy-zasady-projektowania-strony-glownej

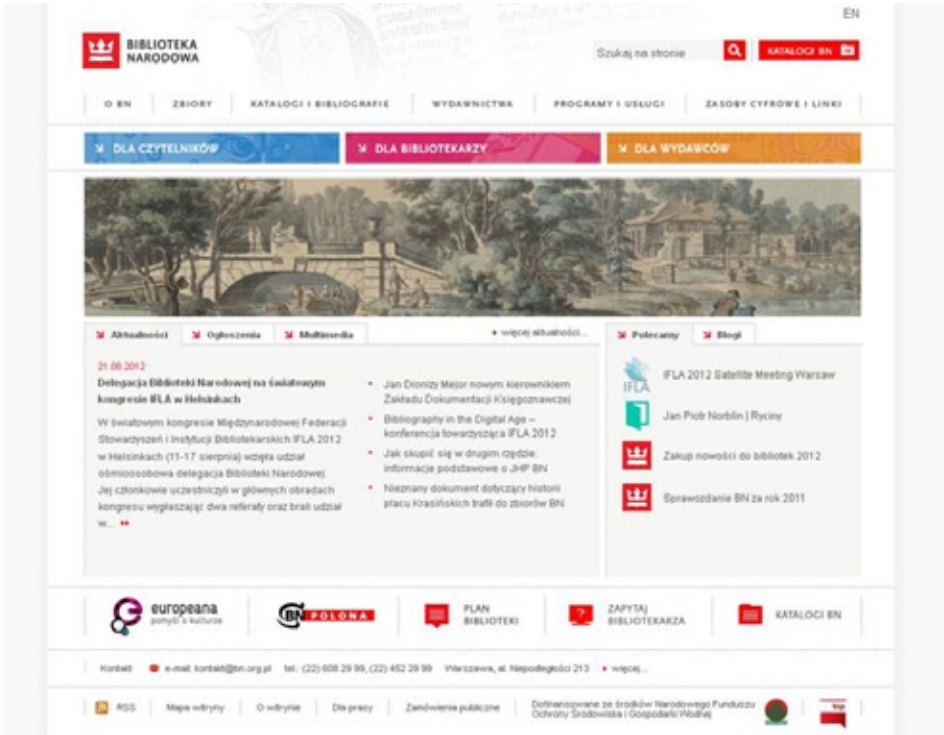

Przykład strony spójnej graficznie i pozycyjnie (źródło: www.bn.org.pl)

elementy graficzne nie wnoszą do zawartości witryny nic, prócz tego że ładnie wyglądają.

- Tematyczność – elementy graficzne powinny być w prosty sposób powiązane z treścią i zawartością witryny, w przeciwnym razie powodują jedynie rozproszenie przekazu.

Te trzy ogólne zasady powinny przyświecać każdemu, kto chciałby by strona internetowa, nad którą pracuje, stanowiła spójną całość graficzno-pozycyjną. Pan Paweł Kądzielawski, jeden z ww. młodych, polskich specjalistów wskazuje jeszcze na czysto praktyczne szczegóły, o których warto pamiętać w codziennej pracy nad grafiką strony www:

- Pliki graficzne nie powinny być zbyt duże, ale niezbyt małe, aby jakość obrazu była dobra.
- Należy unikać stosowania grafiki jako podkładu tekstu – inaczej będzie on nieczytelny

- Nie należy przesadzać z animacjami - dozwolona liczba to dwie. Większa ich ilość będzie rozpraszała użytkownika

Na koniec warto jeszcze pomyśleć o czcionce, w praktyce tworzenia stron internetowych zaleca się, aby korzystać z czcionek przygotowanych specjalnie do wyświetlania na ekranie komputera, powszechnie używane w tym kontekście są "Verdana" i "Georgia". Przy wysokich rozdzielczościach współczesnych monitorów i ich zaawansowanej technologii definiowania obrazu i kolorów, warto pamiętać, że rozmiary czcionki znormalizowanych dokumentów tekstowych (10-12), okazują się zbyt małe w ramach strony www. Dla uzyskania odpowiedniej czytelności i przejrzystości publikowanych tekstów zaleca się stosowanie rozmiarów (13-15) z interlinią wynoszącą ponad 140% standardowej wartości.

Wymienione wyżej zasady tworzenia otwartej i atrakcyjnej dla użytkownika bibliotecznej strony www, wymagają chęci i cierpliwości ze strony osoby odpowiedzialnej za ich wdrożenie w ramach poszczególnych witryn bibliotecznych. Ten trud opłaci się wtedy, kiedy okaże się, że nasi użytkownicy przestają skarżyć się na mało intuicyjną nawigację i brak najważniejszych funkcjonalności na stronie.

3. Funkcjonalna strona www - zagadnienia szczegółowe

Na wymiar funkcjonalny składają się dwa rodzaje elementów strony:

- Elementy informacyjne, których zadaniem jest przede wszystkim precyzyjne przekazanie użytkownikowi informacji o bibliotece i jej zasobach
- Elementy usługowe, czyli informacje i narzędzia służące świadczeniu usług, które jeszcze niedawno nie mogły być wykonane bez konieczności wizyty użytkownika w budynku biblioteki

Wśród pierwszej kategorii elementów można wyróżnić informacje podstawowe, w skład których wchodzą informacje kontaktowe, aktualności, godziny otwarcia, przewodniki po bibliotece, instrukcje, samouczki, opis oferty, regulamin itp. oraz informacje zaawansowane. Są to informacje dotyczące szczegółów zasobu.

3.1. Informacje podstawowe

- Informacje kontaktowe - chyba nie istnieje strona, która takowych nie posiada. Jednak warto zastanowić się właściwie jakie dane tam zamieścić. Tak jak adres jest sprawą oczywistą, to numery telefonów, czy adresy mailowe, wbrew pozorom nie są. Jeżeli nasza biblioteka ma rozbudowaną strukturę, podawanie danych kontaktowych każdego z kilkudziesięciu pracowników, z którymi nasz użytkownik nigdy nie miał i nie będzie miał do czynienia, może wprowadzić niepotrzebne przeładowanie informacji na stronie. Bezwzględnie należy podać numer telefonu/adres mailowy informatorium lub jednostki jemu podobnej oraz, w zależności od struktury organizacyjnej, powinniśmy zamieścić kontakt

do wszystkich jednostek usługowych. Warto tu również jasno sformułować zadania poszczególnych agend, czy pracowników, tak aby użytkownik nie miał żadnej wątpliwości, z wyborem osoby, do której chce zwrócić się ze swoim problemem. Tutaj warto również zamieścić mapę dojazdu.

- Godziny otwarcia - to wraz z informacjami kontaktowymi, najczęściej interesująca użytkownika informacja (spośród elementów podstawowych). Tu sytuacja nie budzi wątpliwości. Musimy jedynie pamiętać, że użytkownika należy jak najwcześniej informować o wszelkich jednorazowych, bądź okresowych zmianach. Informacja taka powinna znaleźć się w aktualnościach oraz w omawianej sekcji (np.: uwaga "zmiana godzin otwarcia").
- Aktualności - tu powinniśmy zamieszczać wszelkie nowe informacje, które mogą być wartościowe dla naszego użytkownika, a więc wspomniane zmiany godzin otwarcia, informacja o nowym zasobie, informacja o testowym dostępie do wybranych produktów, o nowym szkoleniu, prezentacji i innych tego typu wydarzeniach. Należy pamiętać, że ta część strony musi być zawsze aktualna a poszczególne ogłoszenia nie powinny być na niej umieszczone zbyt długo. Informacje po pewnym czasie powinny być przenoszone do innych części strony lub ewentualnie do archiwum, jeżeli ich treść nie jest już aktualna. Przy tej okazji warto wspomnieć o bardzo pożytecznym narzędziu, jakim jest RSS (Really Simple Syndication), dzięki któremu nasz użytkownik jest na bieżąco informowany o nowych informacjach na naszej stronie.
- Przewodnik po bibliotece - jest to bardzo ważny "ułatwiacz", szczególnie w jednostkach z bardzo złożoną strukturą lokalową. Mapka, najlepiej interaktywna, z zaznaczonymi poszczególnymi jednostkami usługowymi i ich opisem, będzie bardzo chętnie wykorzystywana, szczególnie przez użytkowników odwiedzających bibliotekę po raz pierwszy. Jest to chyba jedyne miejsce, gdzie warto wykorzystać pełne możliwości flesh'a, nie martwiąc się o przeładowanie informacją. Szczególnie, że bariera sprzętowa - problem z wyświetlaniem stronay na niektórych urządzeniach mobilnych - przestaje powoli występować. Większość z nich obsługuje już animacje flash a szybkość łącza również przestaje mieć znaczenie. Pamiętając o użytkownikach niepełnosprawnych, zamieśćmy na stronie wszelkie informacje zawiązane z udogodnieniami infrastruktury budynku bibliotecznego.
- Instrukcje, samouczki - jest to swego rodzaju novum, ale zaczyna być niezbędne w nowoczesnej bibliotece. Szereg narzędzi, wprawdzie coraz prostszych, ale jednak różniących się od siebie interface'em może sprawiać mniej zaawansowanemu technicznie użytkownikowi szereg problemów, co często kończy się rezygnacją z samodzielnego korzystania z zasobu. A jak wiemy, z pozoru proste rzeczy mogą sprawiać problemy. Prosta prezentacja czy samouczek czasami wystarczy. Czasem zamiast wyczerpujących i długotrwałych konsultacji wy-

starczy skierowanie użytkownika do samouczka, co może być wygodniejsze nie tylko dla bibliotekarza, ale i dla użytkownika.

- Opis baz danych - opis naszej oferty elektronicznej powinien być wzbogacony o szczegółowe dane. Oprócz listy subskrybowanych baz, czy innych kolekcji elektronicznych poinformujmy naszych użytkowników, jaki jest ich zakres tematyczny oraz chronologiczny. Uprzedźmy użytkownika o ograniczeniach liczby jednoczesnych użytkowników, jeżeli takie istnieją. Taki opis rzadko jest czytany przez użytkownika, przed przystąpieniem do korzystania z narzędzia. Ale w momencie, kiedy pojawią się problemy, te informacje oraz ewentualne samouczki mogą być pierwszym miejscem, w które przeniesie się użytkownik.
- Regulamin - regulaminy i inne dokumenty regulujące prace biblioteki, a w szczególności regulamin udostępniania zbiorów znajdują się (a przynajmniej powinny) na stronie każdej instytucji świadczącej usługi. Każdy wie wprawdzie, że regulaminy nie są czytane przez użytkowników, ale to nie zwalnia użytkowników od ich przestrzegania. Zatem obowiązkiem każdej biblioteki jest umożliwienie użytkownikowi zapoznania się z regulaminem w możliwie najprostszy sposób.
- Wyszukiwarka na stronie biblioteki - należy o niej pamiętać, szczególnie jeżeli nasza strona jest rozbudowana i dynamicznie zarządzana - zdecydowanie ułatwi ona poruszanie się po stronie i znalezienie konkretnej informacji. Pokolenie obecnie korzystające z bibliotek nazywane jest często pokoleniem google. Rośnie rzesza użytkowników, którzy nie korzystają z możliwości wpisania adresu mailowego w okno przeglądarki, tylko wpisują nazwę instytucji w przeglądarkę, którzy wolą wpisać w wyszukiwarce termin "wikipedia Kościuszko" niż przejść na stronę Wikipedii i tam poszukać artykułu. Biblioteki przestały bronić się przed tą tendencją upraszczając wyszukiwanie w katalogach, ale przede wszystkim wprowadzając coraz bardziej popularne multiwyszukiwarki. Prostym ukłonem w stronę tego użytkownika jest wprowadzenie okna służącego do przeszukiwania rozbudowanej witryny biblioteki.

3.2. Informacje zaawansowane

- Katalog - konieczność zamieszczenia/posiadania katalogu zbiorów nie wymaga uzasadnienia. Należy tu jednak zwrócić uwagę na jego funkcje. Katalog "otwarty na użytkownika" to katalog umożliwiający zdalne zamawianie, prolongatę terminu zwrotu, czy rezerwację. Ponadto katalog powinien być przejrzysty, kompletny i intuicyjny. Jeżeli system biblioteczny, z którego korzystamy nie jest w stanie spełnić tych wymogów, a w szczególności nie jest intuicyjny, postarajmy się o podłączenie instrukcji ułatwiających korzystanie z katalogu.
- Listy typu AtoZ, multiwyszukiwarki - są to narzędzia niezbędne w bibliotekach

subskrybujących kilka baz, czy kolekcji pełnotekstowych (co obecnie jest raczej standardem). Możliwość przeszukania wszystkich zbiorów jednocześnie jest ogromną zaletą dla użytkownika - oszczędzają jego czas, "uefektywniają" wyszukiwanie. Korzyści z tej sytuacji odnosi również biblioteka, ponieważ większa skuteczność, to wzrost poziomu wykorzystania zasobów przy mniejszym nakładzie pracy personelu. Tu należy pamiętać, że nieporównywalnie lepszym narzędziem są multiwyszukiwarki i ich posiadanie zwalnia z konieczności posiadania narzędzia AtoZ. Niestety koszty multiwyszukiwarek są nadal jeszcze często zbyt wysokie.

- Linki do baz i innych zasobów cyfrowych (kolekcje czasopism, biblioteki cyfrowe) - ich umieszczanie wydaje się mieć mniejsze znaczenie w przypadku biblioteki posiadającej multiwyszukiwarkę. Jednak biorąc pod uwagę fakt, że jest to narzędzie, ze względu na koszt, jeszcze mało popularne, zamieszczanie linków do baz jest obligatoryjne.

Druga kategoria elementów, które tworzą stronę internetową otwarta na użytkownika, to elementy usługowe. Elementy te reprezentują usługi do niedawna realizowane wyłącznie w formie tradycyjnej, tj. w siedzibach bibliotek, po osobistym stawieniu się użytkownika. Znajdziemy tu różnego typu e-formularze, e-szkolenia, czy cieszący się coraz większa popularnością helpdesk.

- e-formularze - tego typu narzędzie może być wykorzystane w wielu obszarach. Jego zaletą jest "szybkoklikalnośc" - użytkownik nie musi wpisywać wielu informacji, wystarczy, że kliknie wybrane spośród wielu dostępnych dane. Jednocześnie formularz stwarza konieczność odpowiedzi na pewne pytania uszczegóławiające, które np. w typowej wiadomości mailowej mogły być pominięte, co z kolei wpływa na szybkość realizacji relewantnej usługi - nie wymaga kolejnego kontaktu z użytkownikiem w celu doprecyzowania potrzeby. Możemy wspomóc nim realizację usługi tzw. zestawień tematycznych. Formularz powinien posiadać pytania otwarte, gdzie użytkownik ma możliwość wpisania treści zagadnienia, oraz pytania zamknięte, precyzujące kryteria wyszukiwania (język, chronologia, sposób realizacji zamówienia, wybór baz). Należy jednak pamiętać, aby ilość wymaganych informacji nie była zbyt duża, a jednocześnie powinny być na tyle wyczerpujące, aby zapewnić jak najbardziej relewantne wykonanie zestawienia.
  Celowym wydaje się również zastosowanie formularzy w komunikacji z użytkownikiem w zakresie wypożyczeń międzybibliotecznych. Formularz, oprócz wskazania danych poszukiwanej publikacji, pozwoli na dookreślenie potrzeb użytkownika, tj. preferowana forma i czas realizacji usługi, czy maksymalny koszt jaki użytkownik jest w stanie ponieść. Miejscem, które możemy wspomóc formularzami, to bibliometria. Biorąc pod uwagę rosnące zapotrzebowanie na

usługi tego typu oraz coraz częstsze opieranie się na wskaźnikach bibliometrycznych instytucji finansujących badania naukowe, nasze bibliografie uczelniane nie zawsze mogą sprostać coraz to nowym wyzwaniom.

- e-learning - biblioteki uczestniczące w procesie dydaktycznym uczelni mogą zastąpić tradycyjne zajęcia z zakresu naukowej informacji medycznej, czy zajęcia przysposabiające do korzystania z biblioteki szkoleniami on-line. Obecnie dostępne narzędzia (np. Moodle) dają możliwość zarówno przeprowadzenia użytkownika przez materiał dydaktyczny, jak również zweryfikowania jego wiedzy i umiejętności nabytych w trakcie szkolenia.
- helpdesk - cieszący się coraz większa popularnością, zarówno wśród bibliotekarzy, jak i użytkowników. Podczas gdy korzystanie z zasobów elektronicznych jest coraz łatwiejsze, nieograniczenie miejscem ani czasem, biblioteki powinny móc sprostać oczekiwaniom osób, które w każdej chwili mogą potrzebować pomocy z zakresu korzystania z takich zasobów, jak również z innych usług bibliotecznych. Obecne technologie dają szerokie spektrum możliwości realizacji takiej usługi; skype, gg, infolinie, FAQ to tylko kilka z wielu opcji zdalnego kontaktu z użytkownikiem. W naszej ofercie powinno znaleźć się kilak z nich, tak aby użytkownikom mógł wybrać formę najwygodniejszą dla niego .

Z racji tego, że znajdujemy się w gronie bibliotekarzy, a nie webmasterów przybliżone tu zagadnienia mają charakter propedeutyczny. Zachęcamy do ich samodzielnego pogłębiania. Mamy nadzieję, że strony polskich bibliotek w ogóle, nie tylko tych medycznych, będą uatrakcyjniać swój przekaz stosując udogodnienia oferowane nam przez specjalistów od wizerunku internetowego. A to wszystko po to, by w "epoce hybrydy" dostojny kustosz miał w sobie trochę z kreatywnego "admina". To signum temporis, którego nie powinniśmy się bać, ale traktować go jako fascynujące, zawodowe wyzwanie - nieustający rozwój wpisany jest w naturę naszej pracy. Zatem do dzieła.

Bibliografia

Karwasińska Emila, Kozak Halina: "Ask a librarian" - serwis Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. *Biuletyn EBIB* Nr 1/2011 (119) luty

Kądzielawski Paweł: Najważniejsza strona firmy. Zasady projektowania strony głównej. Źródło: http://artelis.pl/artykuly/3064/najwazniejsza-strona-firmy-zasady-projektowania-strony-glownej

Kądzielawski Paweł: Zasady tworzenia funkcjonalnych serwisów www. Źródło: http://www.praktycznymarketing.pl/baza_wiedzy/artykuly/optymalizacja-strony/tworzenie-funkcjonalnych-serwisow.html

Łebkowski Michał: E-wizerunek. Internet jako narzędzie kreowania image'u w biznesie. Gliwice, 2009

Mazurek Grzegorz: Promocja w Internecie. Gdańsk 2008

Price Jonathan, Price Lisa: Profesjonalny serwis WWW. Gliwice 2002

Prof. dr hab. Mirosław Górny
Poznań - UAM

OCENIANIE SYSTEMÓW INFORMACYJNYCH PRZEZ UŻYTKOWNIKÓW - PROBLEM PROJEKTOWANIA BADAŃ I INTERPRETACJI WYNIKÓW

Abstract

The paper discusses the topic of the problem formulation in the study of information systems users. The problem of interpretation of research results can be treated as a separate issue. Special attention is paid to the relationships between use of information systems and evaluation of information systems. The paper presents the results of Wielkopolska Digital Library users study.

Streszczenie

W referacie omówiono zagadnienia formułowania problemu w badaniach użytkowników systemów informacyjnych. Jako osobne zagadnienie potraktowano problem interpretacji wyników badań. Zwrócono szczególną uwagę na zależność ocen użytkowników od sposobu korzystania z systemu. Referat ilustrują wyniki badań użytkowników Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej.

Wstęp

Badania użytkowników informacji są stałym elementem działalności systmów informacyjnych. Dzięki takim badaniom biblioteki mogą lepiej ukierunkowywać swoje działania, poprawiać funkcjonalność, lepiej realizować potrzeby swoich użytkowników, zwiększać swoją szeroko rozumianą efektywność.

Jednak badania te nie zawsze spełniają oczekiwania badających. Dość często uzyskuje się wyniki nie mające większego znaczenia dla praktycznych działań biblioteki. Wielokrotnie potwierdzają one tylko przypuszczenia (graniczące nieraz z pewnością) pracowników biblioteki. Czasami jest też tak, że nie bardzo wiadomo do czego wyniki badań mogą być wykorzystane. Raczej rzadko się zdarza żeby sondaż przeprowadzony wśród użytkowników informacji wnosił coś nowego, zupełnie nieoczekiwanego dla personelu biblioteki.

Przyczyny takiego stanu rzeczy są różne. Można twierdzić, że badania takie nie powinny odkrywać zjawisk zupełnie nieznanych bibliotekarzom, bo w prawidłowo funkcjonującej bibliotece użytkownik i jego potrzeby są na ogół dobrze znane. Jeśli prowadzi się badania użytkowników to zwykle po to aby potwierdzić pewne przypuszczenia, bądź analizować konkretny problem na bardzo szczegółowym poziomie. Z drugiej strony badania takie są czasami prowadzone tylko po to aby wykazać się tego rodzaju działalnością, napisać kolejny referat, uzyskać grant bądź przygotować publikację.

Mimo wszystko nie można tego typu przedsięwzięć lekceważyć. Ich wyniki zawsze są jakimś obrazem istniejącego stanu rzeczy w systemie informacyjnym. Problem polega m.in. na odpowiedniej interpretacji tych wyników. Jednak zdecydowanie najważniejszą kwestią jest w tym przypadku przemyślane zaprojektowanie samych badań.

Cele badania użytkowników informacji

Podstawowym celem badania użytkowników informacji jest uzyskanie wiedzy przydatnej w kształtowaniu systemu informacyjnego, tak aby jak najlepiej spełniał on swoje zadania wobec użytkownika informacji. Wydaje się, że taką wiedzą jest przede wszystkim znajomość potrzeb i sposobów działania użytkowników informacji.

Aby osiągnąć cele podstawowe zmuszeni jesteśmy zwykle do realizacji zadań podrzędnych, cząstkowych. Do nich należy np. zagadnienie oceny systemu informacyjnego przez użytkownika. Wyniki takich ocen zawierają wiele istotnych informacji przydatnych w uzyskiwaniu odpowiedzi na pytania podstawowe. Bo wbrew pozorom oceny użytkowników to tylko dane, które odpowiednio interpretowane i uzupełnione wynikami innych badań mogą posłużyć do ewentualnego zaplanowania działań modernizacyjnych w bibliotece.

Formułując cele sondażu, który ma być przeprowadzony wśród użytkowników informacji danego systemu informacyjnego musimy przed wszystkim odpowiedzieć sobie na pytanie „Czego właściwie chcemy się dowiedzieć".

Niestety pytanie to jest zwykle osadzone w zbiorze różnych uwarunkowań. Jednym z nich jest obszar możliwych zmian w systemie. Nie ma przecież sensu brać pod uwagę zmian których wprowadzenie jest nierealne. Zatem zakres badań nie powinien wykraczać poza obszar wytyczany przez możliwe do zrealizowania modyfikacje.

Poza tym nieuchronne jest przyjęcie pewnych założeń generalnych. Do nich należy np. ustalenie który użytkownik jest dla biblioteki priorytetowy (jeśli w ogóle biblioteka zasadę priorytetowości przyjmuje) i które potrzeby informacyjne uznajemy za ważniejsze od pozostałych. Środki finansowe biblioteki są zawsze ograniczone i przyjęcie takich ustaleń wydaje się absolutnie konieczne. Ignorowanie tych zasad prowadzi do rozpraszania środków i w rezultacie do obniżania efektywności obsługi czytelników.

Inną sprawą jest też rozpatrywanie relacji z innymi bibliotekami, czy szerzej rzecz traktując, z całą globalną infrastrukturą informacyjną. Sprawa dotyczy m.in. lansowanego w ostatnich latach, dość kontrowersyjnego, sposobu postrzegania użytkownika informacji jako klienta. Związane jest to też z pojawieniem się w bibliotekarstwie terminu „marketing". A idąc dalej musimy wspomnieć tu jeszcze o „grantyzacji" działań bibliotecznych.

O co w tym wszystkim chodzi? Otóż dwa – tak popularne w bibliotekarstwie ostatnich lat –terminy „klient" i „marketing" związane są z działalnością komercyjną. I nijak się mają do celów stawianych bibliotekom utrzymywanym z funduszy publicznych.

Działalność komercyjna oznacza konkurencję, rywalizację i to dość bezwzględną. A jej celem jest osiąganie zysku – z reguły kosztem obniżenia zysku konkurenta.

Biblioteki publiczne (każda biblioteka finansowana ze źródeł publicznych jest w istocie biblioteką publiczną) tworzą, zgodnie z obowiązującym prawem, sieć współpracujących instytucji i wprowadzanie zasad konkurencji do takiego układu jest co najmniej nieporozumieniem. Celem biblioteki publicznej jest możliwie najlepsze zaspokojenie potrzeb użytkownika informacji, a nie osiąganie zysku. Zatem biblioteka powinna pomagać użytkownikowi np. dotrzeć do interesujących go materiałów, a nie o niego zabiegać. I powinna czynić to nawet wtedy jeśli wspomniane materiały znajdują się w innej bibliotece, czy mówiąc ogólniej w innej części infrastruktury informacyjnej. Firma komercyjna takich działań nie będzie prowadziła bo obniży to jej zysk. Będzie się starała klienta pozyskać tylko dla siebie. Jeśli biblioteka postępuje w sposób podobny to działa na szkodę sieci współpracy międzybibliotecznej. Wyjątkiem jest biblioteka komercyjna która zarabia na usługach, ale w tym wypadku mamy już do czynienia z przedsiębiorstwem komercyjnym a nie instytucją finansowaną ze środków publicznych.

Natomiast wspomniana „grantyzacja" działalności bibliotecznej jest niczym innym jak ukrytą formą wprowadzenia konkurencji wśród instytucji finansowanych z tych samych źródeł. O ile taki sposób finansowania ma głęboki sens w odniesieniu do sfery naukowej (ale tylko wtedy jeśli pozwala znaleźć fundusze na perspektywiczne badania, inaczej jest zwykłą rywalizacją o dostęp do ograniczonych środków finansowych i w większości sytuacji prowadzi do ich marnotrawienia), o tyle w przypadku bibliotek nie tylko, że nie ma to żadnego sensu ale na dłuższą metę jest to działanie szkodliwe. Promuje bowiem działalność akcyjną, a nie systematyczną pracę, nie gwarantuje wieloletniej stabilizacji finansowej instytucjom, a co najgorsze prowadzi do zniszczenia sieci współpracy, pomijając już to że prowadzi też do marnotrawstwa czasu pracowników (przygotowywanie wniosków grantowych, ich obsługa itd.).

Działania w obrębie sieci współpracy są z natury swej planowe. Każdy uczestnik tej sieci zna swoją rolę i swoje zadania. Jeśli wprowadza się tu elementy rywalizacji i pewnym stopniu losowości to oczywiście wszelkie założenia ulegają zmianie. Zmienia się również strategia obsługi użytkownika informacji. A co za tym idzie zmieniają się też cele badań użytkownika.

Te krótkie rozważania mają na celu uzmysłowienie wagi „filozofii działania" biblioteki w projektowaniu badań użytkowników informacji. Nie da się bez tych fundamentalnych założeń przygotować badań o charakterze całościowym, których wyniki będą miały istotne znaczenie dla dalszej działalności biblioteki.

Tutaj zajmiemy sie tylko jednym aspektem problemu – ocenianiem systemu informacyjnego przez użytkownika. Celem tego fragmentu badań (bo w rzeczywistości jest to tylko pewien szczególny wycinek badań użytkownika informacji) jest przede wszystkim zlokalizowanie tych obszarów funkcjonowania systemu informacyjnego,

które z różnych powodów warto poddać głębszej analizie.

Proszę zwrócić tutaj szczególną uwagę na to sformułowanie – „zlokalizowanie pewnych obszarów działania". Otóż nie interesuje nas tutaj ocena użytkownika traktowana jako wartość wybranego parametru ewaluacji. Interesuje nas ocena jako wskaźnik mówiący o tym, że dany obszar funkcjonowania być może odbiega w sensie pozytywnym albo negatywnym od ustalonej normy.

Wyjątkowo niskie oceny użytkowników, bądź wyjątkowo wysokie, zwracają uwagę na dany obszar, który może być dokładniej analizowany innymi metodami. Jak już wspomniano same wartości ocen użytkownika nie powinny być traktowane jako ostateczne oceny systemu. Wynika to z kilku przyczyn. M.in. z tego powodu iż użytkownik w rzeczywistości formułuje jedynie swoją opinię na jakiś temat. Nie mamy jednak pewności czy dobrze zrozumiał intencje badającego, czy ocena jest wynikiem głębszej refleksji czy też została wyrażona tylko po to aby wywołać jakiś efekt np. spełnić oczekiwania ankietera itd. Opinia użytkownika jest tylko pewnym wskaźnikiem jakiegoś stanu rzeczy. Ale niekoniecznie związanym wyłącznie z systemem informacyjnym. Czasami może dotyczyć w dużej mierze samego użytkownika – może być odbiciem jego wiedzy, umiejętności, stanu psychicznego czy ewentualnie jego podejścia do problemu uzyskiwania informacji.

Jakie obszary działania systemu informacyjnego można poddawać ocenie? Zapewne wszystkie, pod warunkiem że potrafimy skonstruować odpowiednie narzędzia do zmierzenia ich oceny. I tu musimy wspomnieć o bardzo popularnym programie oceny jakości bibliotek jakim jest LibQUAL. Zakłada on dokonywanie ocen w trzech obszarach – usług (Affect of Service), dostępu do informacji (Information Control), biblioteki jako miejsca pracy (Library as Place). Jest to założenie uzasadnione wyraźnymi różnicami między tymi obszarami działania i z tego względu można je bez zastrzeżeń zaakceptować.

Co jest celem programu LibQUAL? Jego twórcy mówią:

"LibQUAL+® gives your library users a chance to tell you where your services need improvement so you can respond to and better manage their expectations. You can develop services that better meet your users' expectations by comparing your library's data with that of peer institutions and examining the practices of those libraries that are evaluated highly by their users." (LibQUAL pozwala użytkownikom biblioteki wskazać, gdzie wasze usługi wymagają poprawy aby bardziej odpowiadały ich oczekiwaniom. Możesz usprawniać swoje usługi, aby w większym stopniu spełniały oczekiwania twoich użytkowników, porównując dane swojej biblioteki z danymi podobnych instytucji i wprowadzając zasady działania bibliotek najwyżej ocenionych przez użytkowników)[1].

[1] LibQUAL+. Charting Library Service Quality. http://www.libqual.org/about/about_lq/general_info (sierpień 2012)

Czyli rola użytkownika sprowadza się tutaj do zasygnalizowania w różnych obszarach systemu informacyjnego wyraźnych odchyleń od średniej i do wskazania miejsc gdzie obecny poziom usług odbiega od oczekiwań. Natomiast badacze powinni zająć się dokładnie wskazanym obszarem działania systemu informacyjnego, próbując albo odpowiedzieć na pytanie dlaczego oceny są krytyczne bardziej niz przeciętnie, bądź dlaczego oceny użytkowników są pozytywne bardziej niż przeciętnie. Zarówno jeden jak i drugi przypadek są interesujące. Wykrycie konfiguracji czynników, która wywołuje wyjątkowo pozytywne oceny użytkowników ma takie samo znaczenie jak sytuacja odwrotna. Oba ustalenia jednako mogą służyć poprawie funkcjonowania systemu informacyjnego.

Badania związane z oceną funkcjonowania Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej przeprowadzone wśród studentów były tylko fragmentem szerszych badań których celem było ustalenie w jakim zakresie studenci wykorzystują biblioteki cyfrowe. Niejako przy okazji zdecydowano się zapytać respondentów o ocenę działania biblioteki.

Konstruowanie narzędzi badawczych

W przypadku oceny systemu narzędzia badawcze sprowadzają się do instrumentów pozwalających uzyskiwać od użytkowników informacji wypowiedzi o charakterze wartościującym. Zwykle są to odpowiednio przygotowane kwestionariusze składające się ze zbioru pytań. Oczywiście charakter pytania, jego konstrukcja, sposób sformułowania – mają ogromne znaczenie dla respondenta. Może pytanie zrozumieć odmiennie od intencji badacza, może mieć kłopoty z udzieleniem odpowiedzi bo wymaga się od niego dokonania głębokiej analizy itd. Nie da się tutaj wymienić wszystkich wskazówek i zaleceń którymi powinni kierować się twórcy kwestionariuszy. Ale na pewno pytania muszą być tak skonstruowane aby były jednoznacznie rozumiane, a udzielanie odpowiedzi nie wymagało od respondenta poważnej refleksji nad swoimi działaniami. Raczej nie powinno się też zadawać pytań bardzo ogólnych i pytań „wprost" brzmiących „jak ocenia Pan/Pani pracę naszej biblioteki". Respondenci nie mają zwykle ochoty na zastanawianie się nad takimi pytaniami. Z reguły mają skłonność do dawania ocen nieco wyższych niż średnia (na bardzo niskie oceny żadna biblioteka w praktyce nie zasługuje, a bardzo wysokie oceny wydają się większości respondentów wartością której nie należy nadużywać). W rezultacie pytania tak skonstruowane pozwalają uzyskać nie tyle odpowiedź na pytanie o jakość serwisu bibliotecznego, co są dobrym materiałem dla socjologów i psychologów studiujących problem formułowania ocen.

Jeśli zadamy pytanie czy chcą Państwo korzystać z multiwyszukiwarki to uzyskamy w większości odpowiedź „tak". Wiąże się to z przede wszystkim z brakiem wiedzy i doświadczenia. Użytkownik na wszelki wypadek odpowiada „tak" bo przecież nie ma szans aby zastanowić się poważnie nad sensem całego przedsięwzięcia, a poza tym nie ponosi tutaj żadnych kosztów. Równie dobrze możemy mu zadać pytanie czy w czytel-

ni powinny stać donice z egzotycznymi roślinami i akwaria z rybkami[2].

W kwestionariuszu LibQual posłużono się m.in. pytaniami dotyczącymi ogólnego zadowolenia z działań biblioteki np. „In general, I am satisfied with the way in which I am treated at the Library" albo "In general, I am satisfied with library support for my learning, research, and/or teaching needs"[3].

Wszędzie zastosowano skalę dziewięciopunktową. Z góry można założyć że tylko użytkownik poirytowany jakąś szczególnie nieprzyjemną sytuacją da ocenę wyraźnie poniżej środka (czyli 4,5,6), i równocześnie jakiś mający skłonności do egzaltacji użytkownik da ocenę najwyższą. Zdecydowana większość będzie lokowała swoje oceny w obszarze nieco powyżej średniej czyli 6 i 7. Ta sytuacja jest typowa dla oceny wszelkiego rodzaju usług. Po prostu większość respondentów ma skłonność do umiarkowanego wyrażania swoich ocen. Ale przede wszystkim większość z nich nie ma punktu odniesienia. Posługiwanie się w tym wypadku skalą dziewięciopunktową wprawia respondenta w zakłopotanie. Na jakiej podstawie rozróżnić 7 punktów od 8, albo 4 od 5[4]?

W sondażu przeprowadzonym wśród użytkowników WBC pytano o ocenę zasobności biblioteki, efektywności wyszukiwania konkretnych pozycji, wyszukiwania tematycznego, jakości skanów, łatwości korzystania z biblioteki i niezawodności. Stosowano skalę pięciopunktową: „doskonały", „bardzo dobry", „dobry", „dostateczny",

[2] W tej sytuacji raczej dogłębnie analizuje się sposób pracy użytkownika. I to użytkownika należącego do różnych kategorii. Tłumaczenie, że student nie jest tak dobrze przygotowany do pracy z narzędziami informacyjnymi jak pracownik naukowy i musi korzystać z narzędzi mniej wyspecjalizowanych nie zawsze jest przekonujące. Wszystko zależy od przyjętej strategii. Biblioteka może uznać, że narzędzie uniwersalne jest kosztowne, rzadko wykorzystywane i daje w efekcie mierne rezultaty wyszukiwania. Zatem może bardziej opłacalne pod wieloma względami jest przygotowanie studenta do pracy z narzędziami specjalistycznymi. W końcu to nie jest portal sklepu internetowego tylko akademicka biblioteka. Korzyść jest podwójna – biblioteka oszczędza pieniądze, student zyskuje nowe umiejętności, którymi i tak powinien się legitymować jako absolwent wyższej uczelni.

[3] Selena Kilick,(2012) "Analysis and Interpretation of the LibQUAL+® Results", http://www.libqual.org/%5Cdocuments%5CLibQual%5Cpublications%5CKillick_2012_Paris_Results.pdf (sierpień 2012)

[4] Kolejnym przykładem takiego podejścia jest Lingwistyczna ocena łatwości obsługi systemu gdzie zastosowano skalę dziewięciopunktową i określono kolejne punkty m.in. 7 – wysoki poziom wygody; 8 – bardzo wysoki poziom wygody; 9- maksymalny poziom wygody. Konia z rzędem temu kto dokona tutaj sensownych rozróżnień. Paweł Sewastianow, Jarosław Łapeta, Marek Lis, „Metodyka oceny jakości rozwiązań projektowych w procesie produkcyjnym", http://zsiie.icis.pcz.pl/artykuly/nowe/metodyka.pdf (lipiec 2012)

Problem w tym, że założenia tego rodzaju są bardzo trudne do zakwestionowania. Jakieś wyniki w końcu się uzyskuje. Nie da się udowodnić bez czasochłonnych badań powtórzonych w obrębie tej samej populacji słabości tych założeń.

„niedostateczny". Kierowano się tutaj skalą znaną użytkownikowi ze szkoły, licząc że dzięki temu łatwiej mu będzie dokonać oceny.

Jako pytania kontrolne zastosowano zbiór pytań „Które zadanie powinno być potraktowane jako priorytetowe, ważne, warte uwagi". I tu wymieniono zwiększenie liczby publikacji w bibliotece, poprawę łatwości wyszukiwania konkretnych pozycji, łatwości wyszukiwania tematycznego, poprawę możliwości przeszukiwania tekstu publikacji, podniesienie jakości skanów. Respondent mógł w każdym przypadku dopisać swój komentarz.

Problem interpretacji wyników i ich użyteczność

Wyniki sondażu przeprowadzonego wśród studentów a dotyczącego oceny niektórych aspektów funkcjonowania WBC w zasadzie potwierdziły nasze przypuszczenia. Oczywiście wyniki bezpośrednie nie były głównym celem badań. Interesowało nas zidentyfikowanie obszarów gdzie występowały różnice.

Respondentów podzielono na trzy grupy. Pierwsza grupa oznaczona literami HF to użytkownicy często korzystających z biblioteki cyfrowej. Zaliczono do nich korzystających z biblioteki częściej niż raz w tygodniu. Do drugiej grupy zaliczono użytkowników korzystających z częstotliwością co najmniej raz w miesiącu i nie częściej niż raz w tygodniu. Grupę oznaczono literami MF. Do grupy trzeciej zaliczono użytkowników korzystających rzadziej niż raz w miesiącu. Oznaczono ich literami LF.

Dla lepszej wizualizacji wyników zastosowano procedurę polegającą na tym, że poszczególnym wartościom odpowiedzi nadawano odpowiednie wagi. I tak w przypadku odpowiedzi „znakomity" procent odpowiadających z danej grupy był mnożony przez 3. W przypadku „bardzo dobry" mnożnik wynosił 2, a w przypadku „dobry" 1. W przypadku „dostateczny" mnożnikiem było 0. W przypadku „niedostateczny" mnożnikiem był -1. Aby zlikwidować ewentualny ujemny obszar na wykresie do każdego wyniku dodawano 100. Przyjęto, że ze względu na przejrzystość wykres będzie wyposażony w skalę dziesięciopunktową. Zatem gdyby wszyscy odpowiadający np. w grupie H uznali że któryś parametr jest oceniany jako „znakomity" to na wykresie osiągnąłby on wartość 10 (100% odpowiedzi x3=300; po dodaniu wartości kompensującej równej 100 mamy 400. Na skali wykresu 10 punktów równe jest uzyskanej wartości maksymalnej 400) Gdyby wszyscy zaznaczyli „dobry" to na wykresie uzyskalibyśmy 5 (100% odpowiedzi x1=100; po dodaniu wartości kompensującej równej 100 mamy 200. Na skali wykresu 200 jest równe 5 punktów).

Zatem 10 punktów to „ znakomity", 7,5 – „bardzo dobry", 5 – „dobry"; 2,5 –„dostateczny"; 0 – „niedostateczny".

„Zasobność biblioteki" została oceniona w przybliżeniu na poziomie „dostateczny +". Różnice w ocenie dają się prawdopodobnie wytłumaczyć tym, że użytkownicy często korzystający z biblioteki znajdują w bibliotece więcej publikacji ich interesujących

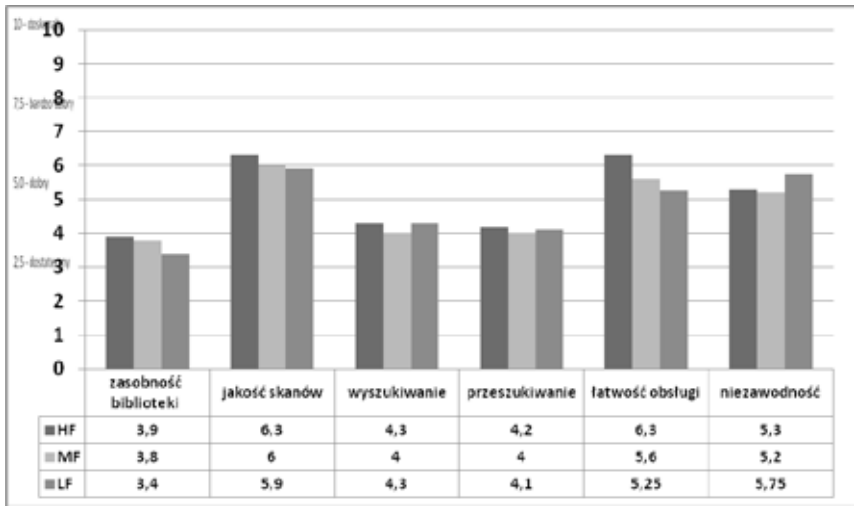

	zasobność biblioteki	jakość skanów	wyszukiwanie	przeszukiwanie	łatwość obsługi	niezawodność
HF	3,9	6,3	4,3	4,2	6,3	5,3
MF	3,8	6	4	4	5,6	5,2
LF	3,4	5,9	4,3	4,1	5,25	5,75

Tab. 1. Ocena wybranych cech Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej w opinii użytkowników-studentów różniących się częstotliwością korzystania z biblioteki.

(być może stąd też częściej z niej korzystają) niż użytkownicy rzadziej korzystający. Prawdopodobnie dlatego ich oceny są wyższe, aczkolwiek niewiele. Tak czy owak ten poziom oceny zasobności pokrywa się z naszymi przypuszczeniami.

„Jakość skanów" oceniono znacznie wyżej, bo na poziomie „dobry z plusem". Tutaj także najwyższe noty dawali najaktywniejsi użytkownicy. Różnice w ocenie są jeszcze mniejsze niż w poprzednim przypadku i nie potrafimy ich przekonująco zinterpretować.

Prawie identycznie wypadły oceny „wyszukiwania" i „przeszukiwania". Wszystkie grupy oceniły je mniej więcej jako „dobry z minusem ". Różnice są minimalne. Być może większość użytkowników nie korzysta zbyt często z tych możliwości i nie ma wyrobionej opinii na ich temat. Jest bardzo prawdopodobne, że użytkownik często korzystający z biblioteki nie wykorzystuje częściej opcji wyszukiwania konkretnej pozycji i opcji przeszukiwania tematycznego od użytkownika rzadko korzystającego. Ten pierwszy znajduje interesujące go pozycje (wyszukuje tylko raz) i korzysta z nich przez jakiś czas – np. przez kilka tygodni czy miesięcy. W końcu najczęstszymi użytkownikami są studenci starszych lat, piszący zwykle prace magisterskie którzy – jak wynikło z sondażu - najczęściej wykorzystują zbiory gazet, archiwalia i monografie. Student który przegląda jakiś tytuł gazety z XIX wieku nie musi, wchodząc nawet kilka razy w tygodniu do biblioteki cyfrowej, dokonywać już kolejnych wyszukiwań. Pracuje po prostu na kolejnych rocznikach i wystarcza mu jeden zarejestrowany adres. Znacznie częściej korzystają z funkcji wyszukiwania historycy amatorzy interesujący się dziejami regionu i genealodzy.

Obszar wyszukiwania informacji jest tym z którego interpretacją mamy najwięcej kłopotów. Konieczne są badania pozwalające zorientować się w jaki sposób studenci poszukują interesujących ich materiałów. Przede wszystkim ważne jest ustalenie w jaki sposób formułują swoje potrzeby informacyjne na początkowym etapie pracy (jaką przyjmują strategię). Od tego bowiem zależy sposób w jaki formułują później pytania szczegółowe (poziom operacyjny). Wydaje się że wiele osób może mieć z tym problemy. Z korespondencji ze studentami wynika, że często przechodzą oni od razu na poziom operacyjny (tzn. zadają od razu szczegółowe pytania, działają chaotycznie i przypadkowo) nie mają przygotowanego żadnego planu działania jeśli idzie o wyszukiwanie potrzebnych informacji. Uczą się tego wszystkiego dopiero w trakcie i nie zawsze odkrywają najbardziej efektywny sposób postępowania. Praca z zasobami informacyjnymi (szczególnie łatwo dostępnymi i często bardzo obszernymi) wymaga stosowania pewnej metodyki. I tej metodyki można magistranta nauczyć, ale ktoś to musi zrobić. Albo prowadzący seminarium albo bibliotekarz. Wydaje się że samo przysposobienie biblioteczne jest tylko elementarnym kursem w trakcie którego student otrzymuje podstawowe informacje o zasobach biblioteki. Później jednak będzie potrzebował czegoś więcej – odpowiedniej techniki pracy z dużymi u różnorodnymi zasobami informacji. A tego właściwie nikt go nie uczy.

Ciekawy wynik uzyskano pytając o „łatwość obsługi". Okazuje się że różnice są tutaj jeśli idzie o oceny najwyraźniejsze. Użytkownicy najczęściej korzystający z biblioteki dali ocenę najwyższą i to o jeden punkt więcej niz użytkownicy korzystający najrzadziej. Może to wskazywać na bardzo ważne zjawisko. Użytkownik uczy się sposobu obsługi systemu i z czasem mając większe doświadczenie radzi sobie coraz lepiej. Stwierdzenie to jest banalne, ale zwykle nie doceniamy jego istoty. Projektując i wdrażając systemy informacyjne często pomijamy właśnie czynnik doświadczenia. A ma to ogromne znaczenie praktyczne. Bowiem okazuje się, że być może warto zaniechać kosztownego dążenia do uzyskiwania nadmiernej łatwości obsługi systemu, jeśli po pewnym czasie, dokładniej po pewnej liczbie sesji, użytkownik bez trudu pokona zawiłości systemu które mogą się okazać trudne dla użytkownika początkującego. Niestety wielokrotnie spotykamy się z postawą odwrotną. Staramy się często dążyć do tego żeby system był „łatwy" w obsłudze nawet dla nowicjusza. Nie ma w tym nic złego jeśli nie odbywa się to kosztem funkcjonalności systemu i podwyższania jego ceny. W przeciwnym wypadku należy raczej założyć że użytkownik dopiero po pewnej liczbie sesji nauczy się z systemu korzystać w sposób możliwie najbardziej efektywny.

Ostatnie pytanie dotyczyło „niezawodności". Co prawda uzyskano średnią ocenę nieco powyżej „dobry", ale uwagę zwraca fakt, że najwyższe oceny dały osoby najrzadziej korzystające z systemu. Wyjaśnienie tego faktu wydaje się być dość proste. Użytkownicy często korzystający z systemu maja najwięcej okazji aby natrafić na jego niedoskonałości. Szczególnie wtedy kiedy wynikają one np. z przeciążenia sieci bądź serwerów.

Konkluzja

Osiągnięte tutaj wyniki wyraźnie wskazują że wszelkie sondaże prowadzone wśród użytkowników o charakterze ewaluacyjnym powinny uwzględniać różnice między respondentami. Tutaj przyjęto jako kryterium rozróżnienia częstotliwość korzystania z systemu, co oczywiście przekłada się na liczbę odbytych sesji w określonym czasie i w ostatecznym efekcie na doświadczenie. Trzeba zwrócić uwagę na to że mamy do czynienia ze studentami czyli użytkownikami stosunkowo krótko korzystającymi z systemów informacyjnych.

Wracając do analiz przeprowadzanych w ramach projektu LibQUAL mamy do czynienia z koncepcją polegającą na porównywaniu wyników osiągniętych przez badaną bibliotekę z wynikami innych bibliotek [5]. Biorąc pod uwagę odpowiednio duży zbiór tych wyników można założyć że ukształtował się pewien wzorzec, zbiór wartości poszczególnych parametrów który stanowi miarodajny punkt odniesienia dla każdej biblioteki. Trudno coś tej koncepcji zarzucić poza tym, że opiera się ona tylko na tym założeniu. Nie jest wykluczone że w wielu przypadkach może okazać się ono słuszne. Ale pamiętajmy że zbiór użytkowników badanej biblioteki, wylosowanych jako respondenci, nie jest skalibrowanym aparatem pomiarowym. Może czasami bardzo odbiegać od zakładanej milcząco średniej. Tym bardziej jeśli nie uwzględnia się różnic kulturowych, które bez wątpienia odgrywają istotną rolę w takich przypadkach. Różnice zresztą mogą występować już chociażby wtedy kiedy badamy biblioteki obsługujące różne obszary wiedzy.

Zbieranie ocen działania systemu informacyjnego formułowanych przez użytkowników, jest zapewne dobrym sposobem poznawania niektórych aspektów efektywności systemu. Szczególnie wtedy kiedy konsekwentnie stosujemy techniki porównawcze. Ale należy pamiętać o tym, że metoda ta daje wyniki trudne do zweryfikowania (z reguły nie mamy możliwości powtórzenia badań) (respondent zapytany po jakimś czasie o to samo może dać inną odpowiedź). Oczywiście traktowana jako metoda wykrywania „punktów krytycznych" może się całkiem nieźle sprawdzić. Choć w większości przypadków nie należy raczej liczyć na zaskakujące wyniki.

W wielu przypadkach korzystniejsze jest raczej stałe monitorowanie zachowań użytkowników i ich nastawienia do działań biblioteki niż przeprowadzanie jednorazowych sondaży. Jest to na pewno metoda tańsza i często skuteczniejsza. Choćby dlatego że użytkownik mający możliwość stałego i dobrowolnego zgłaszania swoich uwag koncentruje się na sprawach, które rzeczywiście są dla niego ważne. A bibliotekarz

[5] Więcej na temat badań związanych z ocenami dokonywanymi przez użytkowników, przeprowadzanych w bibliotekach medycznych w artykule S. Pedramnia, P. Modiramani, V. Ghavami Ghanbarabadi, (2012) „An analysis of service quality in academic libraries using LibQUAL scale: Application oriented approach, a case study in Mashhad University of Medical Sciences (MUMS) libraries", Library Management, Vol. 33 Iss: 3, pp.159 – 167.

% literatury pochodzącej w biblioteki cyfrowej	N=102 Liczba odpowiedzi
3	1
10	5
15	6
20	19
25	12
30	25
40	15
50	12
65	3
70	2
80	1
90	1

Tab. 2. Udział literatury pochodzącej z biblioteki cyfrowej w całym piśmiennictwie wykorzystywanym przez respondentów należących do grupy często korzystających z bibliotek cyfrowych

% literatury pochodzącej w biblioteki cyfrowej	N=140 Liczba odpowiedzi
1	1
3	8
4	5
5	12
10	23
15	11
20	32
25	5
30	16
35	3
40	3
45	7
50	2
60	3
70	6
80	1
90	2

Tab. 3. Udział literatury pochodzącej z biblioteki cyfrowej w całym piśmiennictwie wykorzystywanym przez respondentów należących do grupy średnio często korzystających z bibliotek cyfrowych

stale obecny wśród użytkowników systemu zwykle może powiedzieć o ich problemach znacznie więcej niż najobszerniejszy sondaż.

% literatury pochodzącej w biblioteki cyfrowej	N=60 Liczba odpowiedzi
1	3
2	5
3	7
5	14
10	13
20	7
30	3
35	1
50	2
60	2
65	2
70	1

Tab. 4. Udział literatury pochodzącej z biblioteki cyfrowej w całym piśmiennictwie wykorzystywanym przez respondentów należących do grupy rzadko korzystających z bibliotek cyfrowych

Aneks

Badania przeprowadzono wysyłając pocztą elektroniczną kwestionariusze do ok. 2 tys. osób korzystając z IP uzyskanych na podstawie wcześniejszego sondażu i korespondencji mailowej z użytkownikami zgłaszającymi uwagi, dezyderaty bądź proszącymi o pomoc. Sondaż obejmował wyłącznie studentów. Uzyskano 302 odpowiedzi.

Poniżej wyniki sondażu dotyczące udziału literatury uzyskanej z bibliotek cyfrowych w całym piśmiennictwie wykorzystywanym przez respondentów.

83 respondentów czyli 81,3 % respondentów grupy HF (cała grupa liczyła 102 respondentów) twierdzi że materiały z bibliotek cyfrowych stanowią od 20 % do 50 % potrzebnych im w pracy materiałów. Natomiast 7 osób (6,8 % grupy HF) podało że materiały cyfrowe uzyskane z bibliotek to więcej niż 50 %. Równocześnie 11 (10,7%) osób uznało, że materiałów tych jest mniej niż 20 % ale więcej niż 10 %. Średnia arytmetyczna dla całej grupy wynosi 26,20 %.

62, 1 % respondentów z grupy MF (cała grupa liczyła 140 respondentów) twierdzi że materiały z bibliotek cyfrowych stanowią od 10 do 30 % wykorzystywanych przez nich publikacji. Średnia arytmetyczna dla wszystkich respondentów wynosi 23,1 %.

68,3 % respondentów grupy LF (cała grupa LF liczyła 60 osób) twierdzi że materiały z bibliotek cyfrowych stanowią od 3 do 20 % wykorzystywanych w pracy. 45 % respondentów twierdzi że materiały te stanowią od 5 – 10 % wszystkich materiałów wykorzystywanych . Średnia arytmetyczna liczona dla wszystkich respondentów wynosi 15,3 %.

Mgr Teresa Krzyżaniak
Mgr Małgorzata Slesar
Bydgoszcz - CM UMK

SPRAWOZDANIE Z III MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI OPEN ACCESS W POLSCE – OTWARTA NAUKA I EDUKACJA, BYDGOSZCZ 13-14 KWIETNIA 2012 R.

Abstract

The 3rd International Conference on Open Access – Open Science Open Education took place at the Library of Collegium Medicum in Bydgoszcz, Poland, on 13-14 April 2012. This conference was addressed to young scientists. Topics were related to new approaches and practical dimensions of conducting research as well as teaching in higher education institutions. There were many interesting speakers at the conference, i.e. Cameron Neylon (a member of Science and Technology Facility Council, United Kingdom), Miguel Angel Marquina (CERN, Switzerland), Abel Caine (UNESCO, France). Presented topics familiarized participants with the new technology on the educational market and made them realize relationship between technology and science.

Streszczenie

W dniach 13 i 14 kwietnia 2012 roku w budynku Biblioteki Medycznej Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy odbyła się III Międzynarodowa Konferencja Open Access w Polsce – Otwarta Nauka i Edukacja. Konferencja skierowana była głównie do młodych naukowców, zaś podjęte na niej tematy związane były z nowym podejściem oraz praktycznymi wymiarami prowadzenia badań, a także nauczania w uczelniach wyższych. Podczas konferencji głos zabrało wielu ciekawych gości m.in. Cameron Neylon (członek rady do spraw Instalacji Naukowych i Technologicznych, Wielka Brytania), Miguel Angel Marquina (CERN, Szwajcaria), Abel Caine (UNESCO, Francja). Podjęte tematy przybliżyły uczestnikom nowości technologiczne na rynku edukacyjnym oraz pozwoliły uświadomić sobie związek pomiędzy technologią, a nauką.

W dniach 13-14 kwietnia 2012 roku w budynku Biblioteki Medycznej Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy odbyła się III Międzynarodowa Konferencja Open Access w Polsce „Otwarta Nauka i Edukacja". Organizatorami konferencji była Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Biblioteka Medyczna Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy. Patronat honorowy objęła prof. dr hab. Małgorzata Tafil-Klawe, Prorektor UMK ds. Collegium Medicum, która wraz z Dyrektorem Biblioteki Uniwersyteckiej dr. Krzysztofem Nierzwickim, otworzyła obrady. W konferencji udział wzięło wielu znamienitych gości, m. in. z Wielkiej Brytanii, Francji, Szwajcarii, Niemiec, Ukrainy i Polski. Same obrady i dyskusje okazały się niezwykle owocne i przyniosły wiele nowych przemyśleń i wniosków.

Konferencję podzielono na dwie podstawowe sesje, które odbywały się w trakcie

dwóch kolejnych dni konferencyjnych. Ponadto pierwsza z sesji została dodatkowo podzielona na dwie części: 1. - Nowe podejście w prowadzeniu badań, 2. - Praktyczny wymiar prowadzenia badań.

Pierwszą część konferencji otworzył referatem dr Daniel Mietchen, fizyk z Uniwersytetu Fryderyka Schillera w Jenie. Jego wykład pt. „Otwieranie procesu badawczego" dotyczył współczesnych praktyk badawczych, które na obecnym stadium rozwoju cywilizacji w znacznym stopniu powinny stawać się coraz bardziej transparentne, nastawione na społeczny odzew i współpracę. Pozwala to uniknąć wszelkiego rodzaju opóźnień w dostarczaniu wiedzy, ponieważ często bywa, że od rozpoczęcia badań do uzyskania ich wyników mija sporo czasu. Doktor Mietchen zauważył jednak, że de facto żadna z grup badawczych dotąd nie rozpoczęła odpowiednich działań w celu otworzenia procesów badawczych, nie powstały żadne platformy współpracy w tym zakresie, zaś sprawa „otwartych badań" dotyczy głównie naukowców amatorów, działających w sieci publicznej (np. Fundacja Wikimedia, do której należą Wikipedie). Należałoby zatem pomyśleć o alternatywnych systemach komunikacji naukowej, w kontekście niedalekiej przyszłości prawdziwych naukowców.

Kolejnym referentem był dr Cameron Neylon, biofizyk reprezentujący Radę do Spraw Instalacji Naukowych i Technologicznych z Wielkiej Brytanii. Wygłosił referat pt. Sieć wspomaga badania: nie tylko jest ich więcej i są lepsze, ale fundamentalnie odmienne. Dr Neylon podkreślił, jak ogromy skok cywilizacyjny osiągnięto dzięki wynalezieniu World Wide Web jako sieci komunikacyjnej. Dzięki niej współpracujący ze sobą naukowcy potrafią w szybkim czasie rozwiązać problem, który stanowiłby wielotygodniowe wyzwanie, gdyby pracował na nim tylko jeden z badaczy. Dla naszego własnego dobra, powinniśmy zadać sobie pytanie, w jaki sposób najlepiej wykorzystać sieć internetową, jak połączyć zasoby naukowe, ludzi, informacje oraz narzędzia, z których korzystamy.

Dr Paweł Szczęsny reprezentujący nauki bioinformatyczne na Wydziale Biologii Uniwersytetu Warszawskiego oraz Zakład Bioinformatyki Instytutu Biochemii i Biofizyki Polskiej Akademii Nauk (IBIB PAN) przedstawił referat „Nauka 2.0 – elity nauki i jej entuzjaści, co z tego wynika?". Doktor Szczęsny przedstawił problem globalizacji nauki i współpracy naukowców opartej na szybkim i swobodnym przepływie informacji pomiędzy badaczami, jako że tylko większe grupy eksperckie są w stanie skoncentrować się na skutecznym rozwiązywaniu najtrudniejszych problemów naukowych. Dlatego też proces otwierania nauki wymaga wsparcia ma poziomie prawnym, technicznym oraz społecznym.

Kolejnym mówcą był Jakub Szprot, doktorant z Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Informatycznego Uniwersytetu Warszawskiego. Przedstawił referat pt. „Otwieranie nauki w Polsce", w którym zawarł omówienie kluczowych obszarów związanych z otwartą nauką. Są nimi m.in.: swobodny dostęp do treści

naukowych (czasopisma w open accesie, wolne repozytoria), infrastruktura informatyczna otwartej nauki (projekty polskie oraz europejskie, w których uczestniczą polscy partnerzy) i prawne narzędzia otwartości w nauce (licencje, mandaty). W dalszej części omówione zostały rola instytucji rządowych, naukowych i badawczych, organizacji społecznych w działaniach na rzecz otwartej nauki. Na zakończenie autor podjął próbę określenia podstawowych problemów oraz najistotniejszych wyzwań z jakimi musi się zmierzyć ów ruch w Polsce.

„Web 2.0 w służbie uczelni" to temat referatu dr. Michała Kaczmarczyka, reprezentującego Wyższą Szkołę Humanitas w Sosnowcu, który w latach 2006-2010 przeprowadził dla Zakładu Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego największy projekt badawczy dotyczący PR uczelni. Projekt nosił tytuł „Public relations szkół wyższych. Model komunikowania z otoczeniem". Pozwolił on zdiagnozować stan aktywności komunikacyjnej polskich uczelni, z uwzględnieniem ich aktywności w Internecie oraz sformułować interesujące wnioski na temat roli sieci w kreowaniu otwartej polityki informacyjnej i naukowej szkół wyższych ery Web 2.0.

Na zakończenie części pierwszej referat przedstawił dr Emanuel Kulczycki reprezentujący Zakład Teorii Filozofii Komunikacji w Instytucie Filozofii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dr Kulczycki prowadzi blog „Warsztat badacza komunikacji", na którym opisuje narzędzia badawcze, programy komputerowe oraz przepisy prawne regulujące praktykę naukową i stąd jest najbardziej znany środowisku naukowemu. Zapewne w związku z tym referat dr. Kulczyckiego nosił tytuł „Blogi i serwisy naukowe. Komunikacja naukowa w kulturze konwergencji". Głównym zagadnieniem podjętym przez dr. Kulczyckiego była blogosfera naukowa jako przykład wykorzystania nowych mediów w procesie upowszechniania nauki. Następnie podjął on próbę przedstawienia podstawowych elementów historycznych i typologicznych z zakresu funkcjonowania blogów naukowych, a także przeglądu polskiej blogosfery naukowej. Następnie autor zaprezentował blogi jako współczesne narzędzie komunikacji naukowej oraz przeanalizował wyzwania i problemy mogące pojawić się podczas tworzenia serwisu naukowego skierowanego do szerokiego grona odbiorców. Na zakończenie dr Kulczycki wskazał trudności, jakie wyłaniają się przy łączeniu starych i nowych mediów w procesie promocji i upowszechniania nauki.

W części drugiej konferencji jako pierwszy głos zabrał dr Peter Murray-Rust reprezentujący Uniwersytet w Cambridge oraz Fundację Otwartej Nauki, który przedstawił referat pt. „Otwarte dane a literatura naukowa". Zawarł w nim przykłady zastosowania „otwartej nauki" oraz „otwartych danych" przez badaczy z dziedzin związanych z biologią , astronomią (wirtualne obserwatoria) czy fizyką wielkich energii (programy przechowywania i przetwarzania informacji).

Jako że współorganizatorem konferencji było Collegium Medicum z Bydgoszczy, o zabranie głosu w nawiązaniu do tematyki „otwartej nauki" w medycynie poproszeni

zostali: prof. dr hab. Grzegorz Grześk, kardiochirurg, kierownik Katedry i Zakładu Farmakologii i Terapii oraz dr Wojciech Szczęsny, chirurg pracujący w Katedrze i Klinice Chirurgii Ogólnej i Endokrynologicznej.

Prof. Grześk przedstawił „Początki telemedycyny w województwie kujawsko-pomorskim", omawiając historię transmisji z wykorzystaniem systemu telekardiologicznego, wprowadzeniem samego systemu oraz jakością jego funkcjonowania w Bydgoszczy oraz województwie kujawsko-pomorskim.

Dr Wojciech Szczęsny przedstawił bardzo ciekawy poparty ilustracjami z malarstwa związanego z medycyną, jak i przykładami zabiegów operacyjnych, wykład: „Obraz w chirurgii, chirurgia w obrazach". Autor przedstawił współczesne techniki zapisu informacji medycznej wykorzystywane w celu kształcenia przyszłych pokoleń lekarzy, jak również odwołał się do historii podobnych działań.

Na zakończenie pierwszego dnia obrad głos zabrał dr Miguel Angel Marquina z CERNu w Szwajcarii, który przedstawił referat (napisany we współpracy z kilkoma innymi naukowcami z zagranicy) pt. „Rozwój obywatelskiej cybernauki i jej wpływ na profesjonalne badania naukowe". Dr Marquina wskazał na najciekawsze projekty realizowane przez Centrum Obywatelskiej Cybernauki, takie jak geotagging, umieszczane w Internecie zdjęcia regionów dotkniętych kryzysem czy symulacja zderzania cząsteczek w Wielkim Zderzaczu Hadronów. Wspomniane projekty oparte są na współpracy z internautami, a dzięki temu zaczynają zanikać granice między amatorami a zawodowymi naukowcami.

Drugi dzień obrad poświęcony był kwestiom związanym z Nowym wymiarem edukacyjnym szkół wyższych, a jako pierwszy referat zaprezentował dr Marcin Grynberg z Instytutu Biochemii i Biofizyki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. W swej prezentacji poruszył temat „Czy wykładowcy i studenci są gotowi na otwartość?". Omówił czynniki kształtujące studenta: wpływ wykształcenia rodziców, uczestnictwo w edukacji przedszkolnej oraz różnice w wynikach egzaminów po szkole podstawowej ze względu na wielkość miejscowości, w której zlokalizowana jest szkoła. Pokazał jak wiele należy zmienić w systemie oświaty, począwszy od MEN, poprzez nauczycieli, po uczniów i ich oczekiwania.

Kolejnym prelegentem był Abel Caine, który obecnie jest odpowiedzialny za realizację programu Otwarte Zasoby Edukacyjne, zainicjowanego i koordynowanego przez Sektor Komunikacji i Informacji UNESCO. W referacie zaprezentował Platformę Otwartych Zasobów Elektronicznych (OER), przedstawił definicję otwartych zasobów elektronicznych (OZE), korzyści płynące z OZE, wyjaśniał na jakich licencjach są udostępniane oraz kto należy do grona użytkowników OZE. Autor referatu nie zapomniał także o przedstawieniu funkcji platformy, takie jak odnajdywanie, porównywanie, tworzenie i udostępnianie zasobów.

„Po co nam TED?" to tytuł referatu zaprezentowanego przez Adama Litwińskie-

go z Warszawy, w którym omówił inicjatywę otwartych wykładów TED (Technology, Entertainment, Desing), najciekawsze z wykładów, ich popularność i przydatność. Nagrania na platformie TED.com dostępne są za darmo, dogłębnie przemyślane i perfekcyjnie zaprezentowane, z pięknymi slajdami. TED Talks mogą zostać wykorzystane w trakcie zajęć jako krótkie przerywniki, jako wprowadzenie do omawianego tematu, materiał szkoleniowy dla nauczycieli. Z kolei TEDx to platforma przeznaczona do prezentowania wiedzy, wyników badań, inspirowania i dzielenia się swoimi pasjami w nowoczesny sposób. Autor podsumowuje, że cały program nieustannie rozwija się na całym świecie i służy do szeroko pojętego zgłębiania wiedzy.

Karolina Grodecka z Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w referacie Open AGH i inne platformy e-learningowe stwierdziła, że „rozważając kierunki rozwoju ruchu Otwartych zasobów Edukacyjnych i otwartej nauki, nie można pominąć nowych inicjatyw, które świadczą o aktualności jego postulatów i ich uniwersalności". Przedstawiła trzy najczęściej praktykowane modele udostępniania zasobów edukacyjnych, wykorzystujące różne platformy e-learningowe oraz przykłady projektów realizowanych przez czołowe ośrodki kształcenia w Polsce i na świecie. Jako współtwórczyni Open AGH omówiła wykorzystanie Moodle , skupiając się na analizie zalet i wad tego programu.

W referacie Prawo autorskie dla bibliotekarzy – prezentacja nowej oferty edukacyjnej dla bibliotekarzy, Daria Gęsicka, Beata Marek i Magdalena Rutkowska przybliżyły ideę kursu oraz współpracę, która została nawiązana w ramach realizacji polskiej edycji projektu Copyrights for Librarians przygotowanego przez Centrum Badań Cyberprzestrzeni Uniwersytetu Harvarda. Projekt został zainicjowany przez eIFL (Elektroniczną Informację dla Bibliotek), działającą od 1999 r. międzynarodową organizację zrzeszającą biblioteki. Hasłem przewodnim organizacji pozostaje „wiedza bez barier", a misją – udostępnianie wiedzy przez biblioteki z krajów rozwijających się w celu usprawnienia procesów rozwoju gospodarczego i społecznego. Polska edycja kursu została opracowana w latach 2011 i 2012 r. przez studentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, którzy stworzyli platformę e-learningową, która przybliża bibliotekarzom zagadnienia z prawa autorskiego.

W komunikacie MNiSW dotyczącym organizowanej konferencji prof. Kudrycka napisała, że „w epoce cyfryzacji współpraca naukowców i bibliotekarzy jest kluczowa dla optymalnego wykorzystania bogactwa zasobów cyfrowych. Wierzę, że tegoroczne obrady przedstawicieli obydwu profesji będą równie owocne, co poprzednie". Mamy nadzieję, że tak właśnie było, bo już w trakcie zjazdu słychać było wiele pochwał, zarówno pod adresem prelegentów, doboru tematów, jak i organizatorów. Podczas kończącego konferencję BarCampu, którego temat przewodni brzmiał „Jak bibliotekarze mogą wspomagać otwartą naukę i edukację" dyskutowano o istocie otwartości nauki

i w jaki sposób należy wspierać wzajemną współpracę bibliotekarzy i naukowców. Konferencja stała na niezwykle wysokim poziomie, wykorzystano najnowocześniejsze technologie przekazu informacji, w tym portale społecznościowe i możliwości współczesnej telefonii komórkowej, podtrzymano dotychczasowe kontakty i nawiązano nowe, miejmy nadzieję, równie owocne.

Mgr Justyna Maczuga
Mgr Anna Radomska
Dr Jolanta Przyłuska
Łódź - IMP

POLSKIE CZASOPISMA MEDYCZNE A WYKORZYSTANIE TECHNOLOGII INFORMACYJNYCH

Abstract

In the time of dynamic changes modern scientific journals in order to meet the expectations of more and more demanding users must make use of the available on the market information technologies. This paper analyses 309 electronic journals indexed in the category of medicine in Arianta database. Selected elements of the use of new technologies on the official websites of these journals are discussed including: access to the numbers of full current and archive articles, search engines of resources, the use of social media for publication promotion, forum and experts' advice, editing option of online articles, access to the website via mobile devices. From these journals those with Impact Factor 2011 were selected. In this group special attention was paid to: DOI and Handle identificators, presence in digital libraries and repositories, publishing in Open Access system.

Streszczenie

W dobie dynamicznych przemian nowoczesne czasopismo naukowe powinno wdrażać dostępne na rynku technologie informacyjne, aby spełnić oczekiwania coraz bardziej wymagających użytkowników. W referacie przeanalizowano 309 czasopism elektronicznych zaindeksowanych w kategorii *medycyna* w bazie Arianta. Sprawdzono wybrane elementy zastosowania nowych technologii na oficjalnych stronach internetowych tych czasopism, m. in.: dostęp do pełnych tekstów numerów bieżących i archiwalnych, wyszukiwarkę zasobów, wykorzystanie mediów społecznościowych do promocji treści, forum i porady ekspertów, redakcję artykułów online, dostęp do strony przez urządzenia mobilne. Spośród czasopism elektronicznych wyłoniono te, które posiadają Impact Factor 2011. W powyższej grupie szczególną uwagę zwrócono na: identyfikator DOI, wskaźniki oceny, obecność w bibliotekach cyfrowych, publikowanie w wolnym dostępie.

Wstęp

Termin „czasopismo elektroniczne" posiada wiele definicji. W artykule E. Piotrowskiej i R. Zając przedstawiono je jako czasopismo istniejące w postaci elektronicznej i dostępne przez medium elektroniczne[1]. Definicja M. Stepowicza określa je jako wydawnictwo cyfrowe o charakterze ciągłym ukazujące się systematycznie w formie elektronicznej. Ze względu na swoje cechy (periodyczność, zakres, charakter, związek z organizacjami, instytucjami, przeznaczenie dla określonych grup odbiorców) przypomina wykształconą wcześniej formę tradycyjnych periodyków. Tak pojmowane czasopisma elektroniczne różnią się od „papierowych" jedynie formą i sposobem dystrybucji[2]. Ł. Maciejewska w swojej publikacji podaje, że jest to szczególny typ dokumentu, w którym informacja została zapisana w sposób czytelny dla komputera (dyskietki, dyski optyczne, Internet), a więc wyróżnia się specyficzną formą dostępu oraz charakterystycznym formatem zapisu danych[3].

Pierwsze czasopisma elektroniczne pojawiły się pod koniec lat 70-tych (za pioniera uważa się pismo „Mental Workland" funkcjonujące w ramach programu Electronic Information Exchange System - System Wymiany Informacji Elektronicznej)[4]. W kolejnych latach nastąpił zdecydowany przełom - szczególnie w momencie pojawienia się powszechnego dostępu do Internetu[5]. Od początku swego istnienia czasopisma internetowe rozwijają się dwutorowo. Można je podzielić na istniejące wyłącznie w postaci elektronicznej (nie mają swoich drukowanych odpowiedników) i takie, które są elektronicznymi wersjami tradycyjnie wydawanych czasopism papierowych. Przykładem pierwszego może być periodyk *Infotezy*. W przypadku drugich sprawa jest bardziej skomplikowana. Elektroniczne odpowiedniki czasopism tradycyjnych są bowiem nie tylko ich wiernymi kopiami przeniesionymi w świat Internetu (wtedy najczęściej do pobrania jest plik w formacie pdf), ale również często dostosowują swój format do nowego medium jakim jest Internet (np. wykorzystują hiperłącza do tworzenia przypisów, pozwalają na umieszczanie komentarzy pod artykułami, dobrym przykładem jest internetowe wydanie *Forum Akademickiego*). Omawiając czasopisma elektroniczne trudno nie wspomnieć o ich licznych zaletach tj.: możliwości szybkiej publikacji i ak-

[1] Ewa Piotrowska, Renata Zając: Czasopisma elektroniczne w bibliotekach naukowych. EBIB 2002, nr 7. Dostęp: http://ebib.oss.wroc.pl/2002/36/piotrowska.php [odczyt 20.07.2012]

[2] Marek Stepowicz: Cechy formalne czasopism internetowych w odniesieniu do analogicznych publikacji drukowanych. Warszawa 2000 s. 6

[3] Łucja Maciejewska: Czasopisma elektroniczne a konsorcja. Refleksje administratora serwisu e-czasopism. EBIB 2002, nr 7. Dostęp: http://ebib.oss.wroc.pl/2002/36/maciejewska.php [odczyt 25.07.2012]

[4] Agnieszka Kupis: Czasopisma elektroniczne dostępne w bibliotekach medycznych w Polsce. *Kronikarz* 2005/2006 T. 4 nr 2 s. 235-238

[5] Anna Michałkiewicz: Rozwój społeczeństwa informacyjnego. *Bibliotekarz Warmińsko-Mazurski* 2002 nr 3/4. Dostęp: http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/3-4_02-ie/rozwoj.htm [odczyt 26.07.2012]

tualizacji dokumentów, korzystania przez wielu użytkowników przebywających w różnych ośrodkach badawczych na świecie z jednego dokumentu, częstego wzbogacania oferty czasopisma o efekty wizualne czy hiperłącza, dostępu do archiwów czasopisma, wygodnego przeszukiwania treści zawartych w czasopiśmie bez potrzeby ręcznego wertowania całych roczników, możliwości czytania tekstu na ekranie komputera czy tabletu.

Analiza polskich czasopism medycznych z bazy Arianta

Badanie polskich czasopism medycznych występujących w formie elektronicznej i wykorzystania na ich stronach internetowych nowych technologii rozpoczęto od bazy Arianta. Arianta obejmuje naukowe i fachowe polskie czasopisma elektroniczne. Baza tworzona jest na Uniwersytecie Śląskim i udostępniana na serwerze biblioteki pod adresem www.arianta.pl. Zawiera rekordy ok. 3253 polskich czasopism elektronicznych (dane z dnia 01.08.2012 r.) i znajduje się pod adresem www.arianta.pl. Formularz wyszukiwania składa się z m.in. pól: tytuł, ISSN, częstotliwość, wydawca/instytucja sprawcza, dziedzina. Przeszukiwać można również po indeksach: alfabetycznym i dziedzinowym (baza wyróżnia 162 dziedziny)[6, 7].

Generując listę czasopism (dnia 02.07.2012 r.) w dziedzinie *medycyna* otrzymano 317 wyników. 309 z nich posiadało aktywne witryny www. Głównym celem było przeanalizowanie treści dostępnych na oficjalnych stronach internetowych czasopism i wyszukanie w nich zastosowania elementów nowych technologii informacyjnych. Pod uwagę wzięto 9 czynników: występowanie pełnego tekstu, wyszukiwarkę, media społecznościowe, forum, możliwość redakcji online, dostęp mobilny, newsletter, reklamę, materiały wideo, wskazówki online dla autorów, możliwość pozostawienia komentarza pod publikacją, rejestrację ilości pobrań artykułu. Wyniki pokazuje rysunek nr 1.

Pełny tekst

Badanie rozpoczęto od próby określenia, ile spośród 309 czasopism udostępnia w całości swoje artykuły bez ograniczeń. Takie zasoby można odnaleźć na 77 stronach www czasopism, co stanowi 24,92%. Warto dodać, że 15 spośród nich udostępnia swoje zasoby również w bibliotekach cyfrowych (4,85%). Można także wyróżnić 69 takich, które dostęp bez ograniczeń oferują tylko do najnowszych roczników (22,33%) lub 23 takie, które bezpłatnoie udostępniają tylko archiwalne numery (7,44%). W przypadku pozostałych udostępniane są jedynie abstrakty, spisy treści bądź fragmenty arty-

[6] Baza Arianta: naukowe i branżowe polskie czasopisma elektroniczne. Dostęp: www.arianta.pl [odczyt 11.07.2012]

[7] Aneta Drabek, Arkadiusz Pulikowski: Baza danych „Naukowe i fachowe polskie czasopisma elektroniczne – stan badań". EBIB 2006, nr 1. Dostęp: http://www.ebib.info/2006/71/drabek.php [odczyt 10.08.2012].

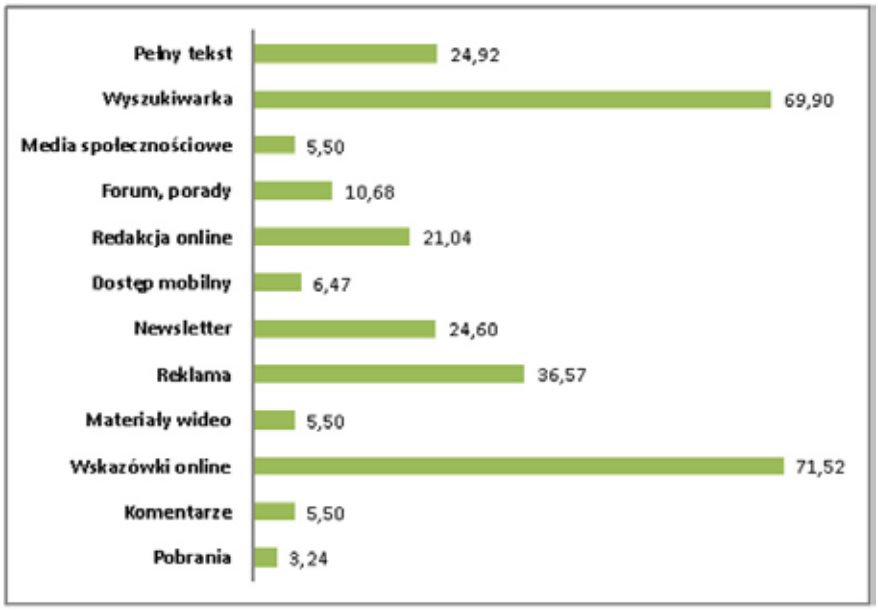

Rysunek nr 1. Wykorzystanie nowych technologii w polskich medycznych czasopismach elektronicznych w %

kułów. Do publikacji kolejnych 67 czasopism pełny dostęp jest możliwy po zalogowaniu (21,68%). W przypadku 16 czasopism brak jest jakiegokolwiek dostępu do treści (5,18%).

Wyszukiwarka

216 witryn www (69,90%) czasopism elektronicznych zawierało wyszukiwarkę. Wzięto pod uwagę zarówno takie narzędzia, które pozwalały na przeszukiwanie jedynie treści artykułów zamieszczonych na stronie, jak i takie które przeszukiwały zasoby całego serwisu.

Media społecznościowe

W dobie nowych rozwiązań technologicznych i możliwości promowania czasopisma przy pomocy Internetu ciekawym zjawiskiem jest posiadanie kont na portalach internetowych i komunikowanie się w taki sposób z użytkownikami i czytelnikami. Pod uwagę wzięto: Facebook, Twitter, Naszą Klasę, Youtube, prowadzenie blogów o czasopiśmie czy jakiekolwiek inne możliwości zastosowania mediów społecznościowych w komunikowaniu i promocji. Analiza wykazała, że 17 czasopism posiada swoje konto na Facebooku za pomocą którego może informować o zmianach w czasopiśmie,

nowych numerach, autorach artykułów czy prowadzeniu akcji promocyjnych. Oprócz tego czasopismo „*Służba zdrowia*" zamieściło na swojej stronie blogi trzech lekarzy, w których zamieszczają komentarze dotyczące zawodu lekarza. Przykłady wykorzystania w czasopismach mediów społecznościowych stanowią 5,50% całości.

Forum, porady

Kategoria dotyczy for internetowych występujących na przeanalizowanych stronach www oraz porad udzielanych przez ekspertów (zakładka „zadaj pytanie specjaliście"). Wystąpiły one w 10,68% serwisów, czyli w 33 przypadkach. Na 16 stronach spośród 33 występowały tylko fora zawodowe dla lekarzy, gdzie eksperci z danej dziedziny medycyny analizowali przypadki chorób, doradzali jaką terapię zastosować u danego pacjenta, dyskutowali na temat zmian w przepisach prawnych czy też rekomendowali publikacje przydatne w ich pracy.

Redakcja online

Zdalna redakcja odbywa się poprzez programy, które umożliwiają autorowi zdeponowanie pracy w danym systemie oraz odniesienie się do sugestii redaktora i recenzentów poprzez nanoszenie poprawek w manuskrypcie. Autor musi założyć własne konto, dzięki któremu może sprawdzać jaki status ma zgłoszony przez niego manuskrypt, przeglądać historię swoich artykułów, przydzielić mu metadane oraz odnośniki (są to wszystkie linki pochodzące z zewnętrznych stron internetowych np. blogi czy serwisy informacyjne), przesłać oświadczenie o przekazaniu praw autorskich czy zapoznać się z oświadczeniem o polityce prywatności czasopisma. Najpopularniejszym tego typu systemem jest działający w ramach Public Knowledge Project – Open Journal Systems. 21,04% czasopism posiadało taki panel redakcyjny (65 przypadków).

Dostęp mobilny

Urządzenia mobilne to przenośne urządzenia elektroniczne pozwalające na odbieranie i wysyłanie danych. Analiza dotyczyła zastosowania nowych rozwiązań technologicznych na stronach internetowych polskich medycznych czasopism elektronicznych dla urządzeń mobilnych (tj.: telefonów komórkowych, palmtopów, tabletów, smartfonów). Jedynym przykładem tego typu udogodnień dla użytkowników jest wprowadzenie w przypadku 20 stron www serwisów WAP (serwisy te umożliwiają dostęp do usług www, uwzględniając ograniczenia techniczne urządzeń mobilnych). Stanowi to 6,47% wszystkich badanych stron.

Newsletter

Jest to rodzaj informacji rozsyłanej za pomocą poczty elektronicznej do subskrybentów zawierający powiadomienia o najnowszych wydarzeniach i ofertach. W takim

rozumieniu newsletter znajdował się na 76 stronach czasopism medycznych co stanowi 24,60%.

Reklama online

Na 113 stronach internetowych czasopism medycznych odnaleziono informacje o możliwości umieszczenia w nich reklamy (oferta dotyczyła zarówno papierowej jak i elektronicznej wersji czasopisma), co stanowi 36,57% całości. W przypadku 43,36% z liczby 113 oferta dotyczyła możliwości reklamy zarówno na stronie www jak i w wersji papierowej, 28,32% to reklamy tylko na stronie internetowej, a 28,32% to przypadki oferowania reklamy tylko w wersji drukowanej czasopisma.

Wideo

Kategoria dotyczy zakładek z materiałami wideo udostępnionymi na stronach www oraz linków kierujących do serwisów udostępniających tego rodzaju pliki. Na 17 spośród 309 stron internetowych czasopism elektronicznych znaleziono takie materiały, co stanowi 5,50% (w dwóch przypadkach wymagało to zalogowania). Oprócz tego w liczbie 17 znalazł się kwartalnik „Hematologia" prowadzony przez Instytut Hematologii i Transfuzjologii w Warszawie, który na swojej stronie internetowej stworzył odnośniki do dwóch kanałów telewizji internetowej: TVmed i Hematology TV. Znajdują się tam wykłady z konferencji, a dostęp jest bezpłatny po wcześniejszym zalogowaniu.

Wskazówki online

Analiza dotyczyła zakładki „wskazówki dla autorów", czyli wskazówek edytorskich dla autorów chcących opublikować artykuł w danym czasopiśmie. Spośród 309 stron internetowych czasopism 221 z nich posiadało taką zakładkę, co stanowi 71,52 % całości. Oprócz tego w 207 spośród nich dostęp do wskazówek był pełny, w 7 wymagał zalogowania, a w kolejnych 7 zakładka nie zawierała żadnej treści bądź podstrona nie działała.

Komentarze

Na stronach internetowych czasopism elektronicznych zbadano możliwość pozostawienia komentarza zarówno pod opublikowanym artykułem, jak i pod treściami naukowymi znajdującymi się na stronie www. W 17 przypadkach było to możliwe, co stanowi 5,50% z całości. Warto dodać, że w 15 przypadkach z 17 wymagane było wcześniejsze zalogowanie do serwisu.

Pobrania artykułów

10 czasopism elektronicznych oferowało możliwość sprawdzenia statystyki pobrań artykułów, co stanowi 3,24% spośród wszystkich przebadanych.

Analiza polskich czasopism medycznych posiadających Impact Factor

Spośród 309 polskich czasopism medycznych zarejestrowanych w bazie Arianta wyłoniono 30, które posiadają Impact Factor 2011. Wskaźnik IF 2011 pobrano z aktualnej listy Journal Citation Reports (JCR) Science Edition firmy Thomson Reuters[8]. W zbiorze tym zbadano wykorzystanie technologii informacyjnych w zakresie udostępniania pełnych tekstów. Przeanalizowano: posiadanie identyfikatorów cyfrowych, obecność w bibliotekach cyfrowych, obecność w bazie Directory of Open Access Journals (DOAJ), a także wielkość wskaźnika IF, punktację Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, przynależność do kwartyli w różnych grupach dziedzinowych JCR. Wyniki przedstawiono w tabeli nr 1 i na rysunku nr 2. Wskaźnik IF 2011 posiadają ogółem 133 polskie czasopisma z różnych dziedzin. Tabela 1 zawiera wykaz czasopism przypisanych do kategorii *medycyna* w bazie Arianta.

Identyfikator cyfrowy – DOI

DOI (digital object identifier) to identyfikator dokumentu cyfrowego służący do stałej identyfikacji i wymiany obiektów własności intelektualnej w środowisku cyfrowym. Rozwojem systemu identyfikującego i zarządzaniem nim zajmuje się International DOI Foundation. Identyfikator cyfrowy został utworzony w celu umożliwienia zarządzania prawami własności intelektualnej w środowisku elektronicznym. Składa się z prefiksu (który określa organizację rejestrującą oraz obiekt) i sufiksu (który bezpośrednio definiuje dokument). DOI może być utworzony dla każdej jednostki cyfrowej, tj.: rozdziału z książki, artykułu, numeru czasopisma, wykresu, oprogramowania czy utworu muzycznego [9, 10].

Rysunek nr 2 pokazuje, że 12 czasopism spośród 30 wybranych w badaniu wykorzystuje identyfikator cyfrowy DOI, co stanowi 40% całości.

DOa

DOAJ to serwis naukowych czasopism elektronicznych w wolnym dostępie zawierający ponad 8000 tytułów (dane z sierpnia 2012 roku), z których 3936 przeszukiwanych jest na poziomie artykułu. DOAJ jest projektem otwartym tworzonym na Uniwersytecie w Lund w Szwecji, który ma na celu zwiększenie poczytności czasopism

[8] Journal Citation Reports Science Edition. Dostęp: http://thomsonreuters.com/products_services/science/science_products/a-z/journal_citation_reports/ [odczyt 27.08.2012]

[9] Marek Nahotko: Identyfikacja obiektów w sieciach rozległych. [W:] Internet w bibliotekach II – łączność, współpraca, digitalizacja (Wrocław, 23-26 września 2003 roku): materiały konferencyjne. Dostęp: http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/iwb2/nahotko.php [odczyt 06.08.2012].

[10] Anna Łozowska : Technologie informacyjne: między DOI a Open Access. W: Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji: działania i codzienność: materiały konferencyjne. T. 1. Poznań, 15-17 czerwca 2005, pod red. H. Ganińskiej. Poznań: Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej, 2005. Dostęp: http://library.put.poznan.pl/2005/pdf/4_4.pdf [odczyt 07.08.2012].

L.p.	Tytuł	IF 2011	Punkty MNiSW 2010	Biblioteka cyfrowa	DOAJ	Identyfikator cyfrowy	Q
1	Advances in Clinical and Experimental Medicine	0,176	13	+	-	-	4
2	Advances in Medical Sciences	0,952	13	-	+	DOI	4
3	Annals of Transplantation	2,020	20	-	-	-	2, 3
4	Archives of Medical Science	1,214	20	-	+	DOI	2
5	Archivum Immunologiae et Therapiae Experimentalis	2,541	20	-	-	DOI	3
6	Biocybernetics and Biomedical Engineering	0,234	9	-	-	-	4
7	Cardiology Journal	1,309	9	+	-	-	3
8	Central European Journal of Immunology	0,317	9	+	-	-	4
9	Central European Journal of Medicine	0,312	13	-	-	DOI	4
10	Endokrynologia Polska	1,239	9	-	-	-	4
11	Folia Morphologica	0,521	9	+	-	-	4
12	Folia Neuropathologica	1,234	13	+	+	-	4, 3
13	Ginekologia Polska	0,411	9	-	-	-	4
14	Hereditary Cancer in Clinical Practice	1,680	13	-	+	DOI	3
15	International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health	1,227	9	-	-	DOI	3
16	Journal of Elementology	0,378	9	-	-	DOI	4
17	Kardiochirurgia i Torakochirurgia Polska	0,135	13	-	-	-	4
18	Kardiologia Polska	0,515	13	-	+	-	4

19	Medycyna Pracy	0,303	9	-	-	-	4
20	Neurologia i Neurochirurgia Polska	0,433	13	-	-	DOI	4
21	Polish Journal of Pathology	0,347	9	-	-	-	4
22	Polskie Archiwum Medycyny Wewnętrznej	1,367	9	-	+	-	2
23	Postępy Dermatologii i Alergologii	0,357	13	-	-	-	4, 4
24	Postępy Higieny i Medycyny Doświadczalnej	0,654	9	-	+	-	4
25	Postępy w Kardiologii Interwencyjnej	0,215	13	-	+	DOI	4
26	Przegląd Gastroenterologiczny	0,067	13	-	-	DOI	4
27	Przegląd Menopauzalny	0,19	13	-	+	-	4
28	Psychiatria Polska	0,195	13	-	-	-	4
29	Wideochirurgia i Techniki Małoinwazyjne	1,000	20	-	+	DOI	3
30	Współczesna Onkologia	0,107	13	-	+	DOI	4

Tabela 1. Polskie czasopisma medyczne z IF

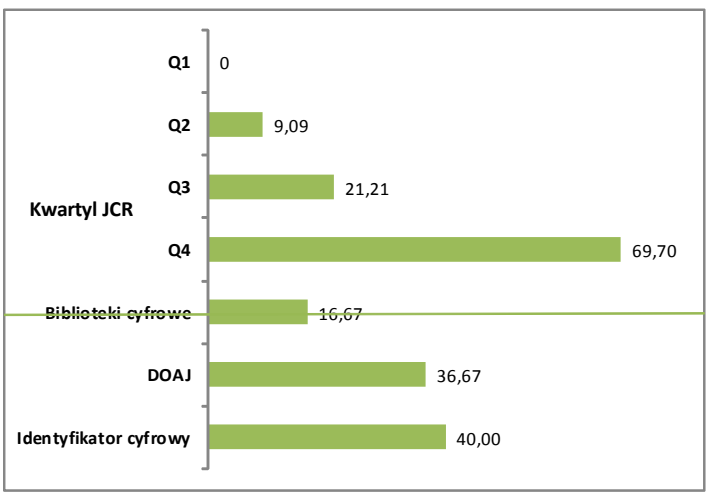

Rysunek nr 2. Wykorzystanie nowych technologii w polskich czasopismach medycznych z IF w %

naukowych i ułatwienie ich użytkowania. Promuje czasopisma otwarte, tworzy ich listę i zachęca do przechodzenia z modelu zamkniętego do otwartego. Dzięki swoim statystykom DOAJ pokazuje wzrost liczby czasopism otwartych w poszczególnych krajach (w lipcu 2012 roku do bazy dodano około 97 nowych czasopism) czy liczbę odwiedzających stronę z podziałem geograficznym. Obecnie w DOAJ zaindeksowano 135 czasopism polskich, co daje nam 16 pozycję wśród 119 zarejestrowanych tam krajów [11].

Spośród analizowanych czasopism 11 z nich znajduje się w DOAJ co stanowi 36,67%.

Biblioteki cyfrowe

Badanie wykazało, że 5 czasopism spośród 30 (16,67%) udostępnia swoje zbiory w bibliotekach cyfrowych i cyfrowych repozytoriach instytutów naukowych.

Impact Factor

Impact Factor (zwany czynnikiem lub miarą wpływu) to wskaźnik siły oddziaływania czasopism naukowych i ich prestiżu. Wyznaczany jest co roku dla danego czasopisma przez Institute of Scientific Information w Filadelfii i dostępny jest w Journal Citation Report firmy Thomson Reuters. Ustalany jest według wzoru: IF=B/C, gdzie B oznacza łączną liczbę cytowań publikacji z ostatnich dwóch lat, a C to liczba wszystkich publikacji, które ukazały się w czasopiśmie w ciągu ostatnich dwóch lat. Wielkość IF uwzględnia jedynie oddziaływanie w krótkim czasie, gdyż na jego wpływ mają cytowania pojawiające się w literaturze rok lub dwa lata po dacie publikacji, nie bierze pod uwagę liczby autorów oraz autocytowań i był zaprojektowany do wykorzystania w naukach medycznych i przyrodniczych, nie jest zatem dobrze dopasowany do specyfiki innych dyscyplin (szczególnie takich, w których występuje „wolniejszy" obieg wyników badań)[12].

Najwyższy IF dla polskich czasopism medycznych wynosi 2,541, najniższy 0,067. Dwa spośród 30 czasopisma mają IF większy od 2, osiem periodyków uzyskało wartość IF pomiędzy 1,000 a 2,000 natomiast pozostałe 20 czasopism ma IF mniejszy niż 1,000.

Kwartyl JCR (Q1, Q2, Q3 Q4)

Kwartyl to pojęcie z zakresu statystyki i jest jedną z miar położenia. Wyszukując

[11] DOAJ: Directory of Open Access Journals. Dostęp: http://www.doaj.org/doaj?func=home&uiLanguage=en [odczyt 08.08.2012].

[12] Karol Życzkowski, Agnieszka Pollo: Pułapki bibliometrii. Academia – magazyn Polskiej Akademii Nauk 2011, nr 3. Dostęp: http://www.academia.pan.pl/dokonania.php?id=635&jezyk=pl [odczyt 08.08.2012]

periodyk w Journal Citation Report, a następnie wybierając „journal ranking" można sprawdzić w którym kwartylu dla danej dziedziny znajduje się czasopismo. Jedno czasopismo może należeć do kilku dziedzin (jeśli publikacje w nim zawarte obejmują zagadnienia z różnych dyscyplin nauki). Baza zawiera dwa indeksy: Science (wyróżnia 176 dziedzin) i Social Sciences (wyróżnia 56 dziedzin). Najwyższy (a zarazem „najlepszy") kwartyl to Q1. Otrzymuje go pierwsze 25% periodyków z najwyższym IF w danej dziedzinie. Kolejne czasopisma przydzielane są do Q2, Q3 czyli czwarta, „najsłabsza" część dziedziny to Q4. Liczbę analizowanych czasopism w poszczególnych kwartylach JCR pokazuje rysunek nr 2. Do kwartyla Q1 nie należy żadne polskie czasopismo medyczne, 3 zostały zakwalifikowane do Q2 a 7 uplasowało się w Q3. Największa grupa (23) czasopism należy do Q4.

Podsumowanie

Przedstawione powyżej analizy wskazują, że polscy wydawcy czasopism medycznych są świadomi siły technologii informacyjnych w pozyskiwaniu i utrzymaniu zainteresowania czytelników. Wprowadzanie elektronicznych wersji czasopism drukowanych, a następnie rozbudowywanie stron www w interaktywne portale, staje się wymogiem w świecie nowoczesnej nauki. Narzędzia rejestrujące poszczególne publikacje i ułatwiające późniejsze ich wyszukanie (identyfikatory cyfrowe, udostępnianie treści archiwalnych, obecność wyszukiwarek na stronach www) są głównym elementem czasopism elektronicznych. Wśród polskich elektronicznych czasopism medycznych te opcje stanowią ważną część (od ok. 25 do 75%) udogodnień dla czytelnika. Kolejną funkcjonalnością jest umożliwienie szybkiej i bezpośredniej komunikacji z autorem (e-maile, komentarze pod artykułami) oraz wymiany poglądów i opinii z innymi badaczami (fora i porady ekspertów) występujące już w kilkudziesięciu tytułach. Równie istotne jest zapewnienie wszechstronnego dostępu do pełnych treści artykułów (publikowanie Open Access i w bibliotekach cyfrowych, odczyt na urządzeniach mobilnych), które jest rozwiązaniem powoli wprowadzanym dla użytkowników. Technologie informacyjne stwarzają możliwość poszerzania i przyspieszenia oddziaływania publikowanych treści, dlatego przed polskimi wydawcami czasopism naukowych wciąż stoi wyzwanie dalszej rozbudowy istniejących serwisów, poszerzania ich oferty o najnowsze narzędzia ery cyfrowej takie jak blogi, relacje wideo a w szczególności identyfikator DOI (ważny czynnik stabilizujący obecność artykułu w Internecie).

Mgr Krzysztof Gościniak
Dr Krzysztof Noga
Katowice - SUM

CERTYFIKACJA HONCODE INTERNETOWYCH ŹRÓDEŁ MEDYCZNYCH WYZNACZNIKIEM JAKOŚCI W OTWARTYM DOSTĘPIE DO WIEDZY.

Abstract

Even though the Internet today is a synonym of limitless access to knowledge very often disseminated information is not necessarily reliable. Extracting credible information is a problem not only for average users but also for health care professionals. Considering such a large amount of medical information published in the open access to knowledge on the Internet it is very important to select them with respect to quality and reliability.

Founded in 1995 Health on the Net Foundation (HON) is the organization for evaluation and certification of reliable source of information on the Internet. Its main aim is to formulate a code of the rules for preparing and accessing medical information on the Internet. The code of ethics – HONcode contains eight rules which are related to such information as: text authors, editorial board, goals, mission, confidentiality policy, source and release date of information, last update, presentation of evidence, funding sources, and advertising policy. Certification is done on voluntary basis and it is free of charge. Within the HON website there are selected areas for patient/an individual, medical professionals and internet publishers.

Streszczenie

Internet jest dziś synonimem nieograniczonego dostępu do wiedzy, jednak bardzo często rozpowszechniane w nim dane niekoniecznie są rzetelne. Wyodrębnienie informacji wiarygodnych jest problemem nie tylko dla przeciętnych użytkowników, ale i dla ludzi profesjonalnie związanych ze służbą zdrowia. Przy tak dużej ilości informacji medycznych publikowanych w Internecie w otwartym dostępie do wiedzy, znaczenia nabiera ich selekcja pod względem jakości oraz wiarygodności.

Organizacją zajmującą się oceną i certyfikacją wiarygodnych źródeł informacji w Internecie jest powstała w 1995 roku Fundacja Zdrowie w Internecie (Health On the Net Foundation [HON]). Głównym celem tej organizacji stało się sformułowanie kodeksu zasad przygotowywania i udostępniania w Internecie informacji medycznych. Kodeks postępowania etycznego HONcode składa się z ośmiu reguł, które dotyczą prezentacji takich informacji jak: autorzy tekstów, skład redakcyjny, cele i misja, polityka poufności, źródło i data ukazania się informacji, data ostatniej aktualizacji informacji, prezentacja dowodów, źródła finansowania, polityka reklamowa. Certyfikacja odbywa się na zasadzie dobrowolności i jest bezpłatna. W obrębie witryny HON wydzielono obszary dla pacjenta/osoby prywatnej, profesjonalistów medycznych oraz wydawców internetowych.

W ciągu ostatnich kilku lat, można zaobserwować istotną zmianę w sposobie korzystania z Internetu oraz interakcji on-line. Tuż po roku 2000 większość stron internetowych funkcjonowała w sposób bierny, wyświetlając głównie statyczną zawartość z niewielką szansą na interakcje z odwiedzającymi. Aktualnie do głosu doszła tech-

nologia Web 2.0, którą charakteryzuje model partycypacyjny. Odwiedzający strony internetowe mogą komentować zawarte treści, dzielić się informacją, a w niektórych przypadkach edytują witryny. Wymiana treści tworzonych przez użytkowników jest ułatwiona między innymi dzięki takim narzędziom jak blogi, strony Wiki, serwisy społecznościowe typu Facebook, fora dyskusyjne. Pojawienie się formatu sieciowego Really Simple Syndication (RSS 2.0) umożliwiło użytkownikom automatyczne bycie na bieżąco z treścią ulubionych serwisów. W ramach technologii Web 2.0 przekazano użytkownikom - członkom społeczności sieciowych wiele uprawnień jakimi we wcześniejszym modelu Web 1.0 dysponował administrator serwisu[1].

Aktywne zaangażowanie użytkowników Internetu w publikowanie treści na portalach czy serwisach społecznościowych spowodowało lawinowy przyrost potencjalnie dostępnych informacji, a medycyna nie jest tutaj wyjątkiem. Wyodrębnienie informacji wiarygodnych jest problemem nie tylko dla przeciętnych użytkowników, ale i dla ludzi profesjonalnie związanych ze służbą zdrowia. Przy tak dużej ilości informacji medycznych publikowanych w Internecie w otwartym dostępie do wiedzy, znaczenia nabiera ich selekcja pod względem jakości oraz wiarygodności. Problem ten jest istotny w obszarze medycznym, który ma wpływ na jakość życia ludzi oraz w kontekście technologii Web 2.0, dzięki której publikowanie informacji jest łatwiejsze niż kiedykolwiek[2].

Internet stał się jednym ze źródeł informacji medycznej w zakresie leczenia chorób, produktów oraz organizacji medycznych. Jakość publikowanych w Internecie informacji dotyczących problematyki zdrowotnej może budzić wątpliwości. W wielu wypadkach użytkownik nie jest w stanie określić rzeczywistego źródła informacji oraz stwierdzić, czy są one właściwe, kompletne i aktualne. Ogólną zasadą przestrzeganą przez wszystkie rzetelne serwisy medyczne jest rozdział pomiędzy wiadomościami przeznaczonymi dla pacjentów i dla lekarzy. Podczas poszukiwania wiadomości medycznych w Internecie można skorzystać z certyfikatów jakości informacji medycznych.

Organizacją zajmującą się oceną i certyfikacją wiarygodnych źródeł informacji w Internecie jest powstała w 1995 roku *Fundacja Zdrowie w Internecie* (*Health On the Net Foundation - HON)*. HON jest organizacją pozarządową, non profit, akredytowaną przez Radę Gospodarczą i Społeczną ONZ. Fundacja w swojej działalności skupia się na zasadniczej kwestii dotyczącej dostarczania zdrowotnych informacji respektujących standardy etyczne społeczności internetowej. Głównym celem tej organizacji jest formułowanie kodeksu zasad przygotowywania i udostępniania w Internecie informacji medycznych przeznaczo-

[1] Max Pittler, Christopher. Mavergames, Edzard Ernst, Gerd Antes: Evidence-based medicine and Web 2.0: friend or foe. *Br J Gen Pract* 2011 61(585) s. 302-303.

[2] Celia Boyer, Vincent Baujard, Antoine Geissbuhler: Evolution of health web certification through the HONcode experience. *Stud Health Technol Inform*. 2011 169 s. 53-57.

Rys. 1. Logo HONcode
Źródło: http://www.hon.ch/home1_pl.html

nych dla laików, profesjonalistów medycznych oraz wydawców internetowych[3]. Zasady HONcode istnieją w 34 wersjach językowych. Kodeks postępowania etycznego HONcode składa się z ośmiu zasad, które dotyczą prezentacji takich informacji jak:

- autorzy tekstów,
- skład redakcyjny,
- cele i misja,
- polityka poufności,
- źródło i data ukazania się informacji,
- data ostatniej aktualizacji informacji,
- prezentacja dowodów,
- jawność finansowania,
- polityka reklamowa.

Jest to system certyfikacji, którego celem jest ujednolicenie oraz upowszechnienie zasad publikowania informacji on-line. Certyfikacja odbywa się na zasadzie dobrowolności i jest bezpłatna. Wyłącznie witryny certyfikowane HONcode mogą publikować

3 Barbara Gugała: Internet jako narzędzie wiedzy o zdrowiu. *Med Ogólna.* 2010 T. 16 nr. 2 s. 266-272

informację, że stosują się do zasad HONcode. W 2004 roku fundacja HON otrzymała nagrodę „e-Europy za e-Zdrowie" w kategorii „narzędzia i usługi informacyjne dotyczące zdrowia"[4].

Wytyczne HON należy traktować, jako zbiór dobrych zasad i praktyk stosowanych przy tworzeniu portali o tematyce medycznej. Poniżej przywołana zostaje treść zasad HONcode:

1. Zasada kompetencji. Odnosi się bezpośrednio do autorów zamieszczanych publikacji. Wszelkie porady medyczne lub zdrowotne udzielane i prezentowane w serwisie są udzielane jedynie przez profesjonalny personel medyczny. W przypadku, kiedy autorem jest osoba niezwiązana z medycyną, jest zamieszczona czytelna informacja o tym fakcie.
2. Zasada komplementarności. Informacje zamieszczane w serwisie mają za zadanie uzupełnienie i wsparcie, a nie zastąpienie formalnych kontaktów pacjent - lekarz.
3. Zasada poufności. Prywatność danych pacjenta i osób odwiedzających strony nie jest udostępniana. Wykorzystywanie jakichkolwiek danych osobowych bez zgody pacjenta jest niedopuszczalne ze względów prawnych.
4. Zasada atrybucji. Należy podawać źródła oraz autora informacji. Istotne jest podawanie daty zamieszczenia tekstu bądź jego aktualizacji.
5. Zasada uzasadnienia. Wszelkie dane dotyczące ewentualnych korzyści z podjętej terapii, sprzedaży produktów oraz usług będą poparte właściwymi dowodami przedstawionymi w sposób podany w zasadzie atrybucji.
6. Zasada profesjonalizmu. Dla użytkowników poszukujących dalszego wsparcia dotyczącego porad lub usług medycznych powinny być zamieszczone dane kontaktowe osób odpowiadających za merytoryczną wartość zamieszczanych informacji. Strona powinna zawierać dane kontaktowe webmastera (e-mail). Wprowadzane informacje muszą mieć przejrzysty układ. Nawigacja powinna odbywać się w sposób intuicyjny.
7. Zasada jawności finansowania. Źródła finansowania strony są wyraźnie zidentyfikowane, zarówno w przypadku komercyjnych, jak i niekomercyjnych jednostek dostarczających funduszy, usług lub materiałów na potrzeby strony.
8. Zasada uczciwości w reklamie i polityce redakcyjnej. Reklamowanie produktów i usług medycznych powinno być wyraźnie zaznaczone. Treść merytoryczna nie powinna mieć bezpośredniego związku z zamieszczanymi informacjami komercyjnymi. Układ strony powinien umożliwić oddzielenie materiałów reklamowych od części merytorycznej[5].

[4] http://www.hon.ch/HONcode/Patients/index_pl.html [dostęp 16.08.2012]

[5] Jerzy Marcinkowski: Jakość dostępnych w Internecie informacji o zdrowiu. *Zdr Publ.* 2007 Vol. 117 nr 2 s. 220-224

W przypadku kiedy strona z interesującymi nas informacjami dotyczącymi zdrowia, nie jest stroną zarządzaną przez ośrodek naukowy lub rządowy i nie posiada certyfikatu HONcode zachodzi większe prawdopodobieństwo, że opublikowane treści mogą być mało wiarygodne. Wtedy taką stronę należy przeanalizować pod kątem podanych wyżej 8 zasad. Im więcej kryteriów HONcode będzie spełniała strona, tym większe prawdopodobieństwo, że podane tam informacje są rzetelne[6].

Rozwinięciem i uzupełnieniem wymienionych wyżej zasad są usługi i funkcjonalności, jakie można odnaleźć na witrynie domowej HON (Rys. 2).

HONcode: w tej sekcji użytkownicy serwisu znajdują informacje dotyczące między innymi Kodeksu Postępowania HONcode. W sposób przejrzysty zostało tu opisanych osiem zasad HONcode, a także proces certyfikacji oraz zamieszczono wskazówki dotyczące wyboru bezpiecznych witryn medycznych. Na bieżąco uaktualniany jest wykaz certyfikowanych stron. Liczy on blisko 6000 stron internetowych identyfikowanych znakiem certyfikacyjnym HONcode. Logo HONcode zapewnia internautom poczucie zaufania i bezpieczeństwa[7].

HONsearch: to wybór specjalistycznych wyszukiwarek medycznych. W zależności od problematyki można użyć odpowiedniego narzędzia, np.: ProVisu - jeśli użytkownik poszukuje informacji o patologii oka, Orphanet - w przypadku rzadkich chorób. HONsearch dostarcza także informacji dotyczących konferencji. Zawarte w tym module HONmedia dają dostęp do zdjęć, rycin, grafiki oraz filmów z dziedziny medycyny i promocji zdrowia.

HONtools: oferuje różnorodne narzędzia zapewniające dostęp do wiarygodnych informacji z dziedziny zdrowia. W tej sekcji można pobrać między innymi pasek narzędzi HONcode oraz wtyczkę ProVisu umożliwiającą dostosowanie wielkości liter przeglądanej strony do własnych preferencji. Funkcjonalność WRAPIN umożliwia sprawdzenie wiarygodności medycznych informacji. Zamieszczony formularz to narzędzie weryfikacji HONcode - pomaga w ustaleniu czy strona Web stosuje się do elementarnych standardów etyki i jakości. Odpowiedź na 15 pytań testujących stronę pod kontem 8 zasad HONcode umożliwia ocenę wiarygodności prezentowanych informacji.

HONtopics: dostęp do różnorodnych tematów dotyczących zdrowia oraz medycznych informacji opracowanych przez Fundację Health On the Net. Użytkownik uzyskuje wgląd w portale medyczne z wielu dziedzin medycyny. Znajdują się tutaj zagadnienia związane między innymi z chorobami wirusowymi, szczepieniami, chorobami

[6] Marek Bryła, Grzegorz Stegienta, Alina Kowalska, Irena Maniecka-Bryła: Internet jako źródło informacji o zdrowiu publicznym. Cz. III. Znaczenie informacji w zdrowiu publicznym i zagrożenia związane z pozyskiwaniem informacji z zakresu zdrowia publicznego przez Internet. *Zdr Publ.* 2009 Vol. 119 nr 4 s. 436-441

[7] http://www.hon.ch/pat_pl.html [dostęp 16.08.2012]

Rys. 2. Usługi oferowane przez HON
Źródło: http://www.hon.ch/home1_pl.html

wieku dziecięcego, medycyną geriatryczną.

W ramach poszczególnych usług oferowanych przez HON można wyodrębnić trzy grupy docelowe: pacjenci lub osoby prywatne, profesjonaliści medyczni oraz wydawcy internetowi. Każda z wymienionych grup posiada różne kompetencje, poziom znajomości medycyny oraz umiejętności wyszukiwania wartościowej informacji medycznej. W dalszej części zostaną opisane wybrane narzędzia internetowe, które wykorzystane są do wiarygodnego pozyskania informacji medycznej w oparciu o certyfikat HONcode oraz kształcenia. Dla laików (pacjentów, osób prywatnych) (Rys.3) udostępniono przede wszystkim narzędzia, które umożliwiają dotarcie do wiarygodnej i przystępnie podanej informacji medycznej.

Strona ProVisu.ch została opracowana przez Fundację Zdrowie w Internecie. ProVisu.ch udostępnia internautom francuskojęzycznym i anglojęzycznym kompletny katalog zawierający wykaz ponad 310 chorób oczu. Celem ProVisu jest promowanie świadomości społecznej na temat schorzeń narządu wzrokowego i wiążących się z nimi zagrożeń. Katalog dostępny jest bezpłatnie w Internecie, ponadto jest łatwy w obsłudze i nie wymaga doświadczenia w korzystaniu z Sieci. ProVisu.ch oferuje komfort lektury,

umożliwiając osobom słabo widzącym i osobom starszym dostosowanie wyświetlania stron internetowych do ich preferencji dotyczących wielkości czcionki, jej koloru oraz koloru tła strony („szata ProVisu"). Dodatkowo strona ta, współpracując z programem ReadSpeaker, oferuje lekturę głosową w języku angielskim i francuskim[8].

Pasek narzędzi HONcode (Rys. 4) w sposób automatyczny sprawdza status certyfikatu weryfikowanej strony. Znak HONcode umieszczony na pasku wyświetla się w kolorze, jeśli strona przestrzega ośmiu zasad wiarygodności. W wypadku kiedy witryna nie posiada certyfikatu, znak HONcode jest nieaktywny a jego kolor szary. Na poniższym rysunku został zaprezentowany przykład automatycznego sprawdzania certyfikatu. W wyszukiwarce google wpisano frazę *wydawnictwo teramedia*. Pasek narzędzi HONcode zweryfikował pozytywnie stronę www.teramedia.pl. Dzięki stronie wydawnictwa internauta może dotrzeć do wiarygodnych serwisów medycznych, w większości darmowych artykułów z różnych dziedzin medycyny oraz e-booków. Pozyskiwanie informacji z dziedziny medycyny, w dobie otwartego dostępu do wiedzy wsparte prostym i efektywnym paskiem narzędzi HONcode, może wpływać na jakość materiałów edukacyjnych oraz ich wykorzystanie w procesie kształcenia. Pasek narzędzi HONcode został udostępniony do pobrania dla dwóch najpopularniejszych przeglądarek internetowych - Internet Explorer oraz Firefox.

Profesjonaliści medyczni (Rys. 5) to grupa posiadająca wiedzę z dziedziny medycyny, farmacji czy biologii. Należy zwrócić uwagę na rozbudowaną, w porównaniu z pacjentami, opcję HONsearch. Odnośnik Pubmed przekierowuje użytkownika na stronę internetowej bazy danych obejmującą artykuły z dziedziny medycyny i nauk biologicznych.

Wyszukiwarka witryn medycznych MedHunt to zaawansowane narzędzie internetowe pozwalające na dotarcie do stron o tematyce przeznaczonej dla środowiska ludzi związanych z medycyną. Szereg filtrów i limitów pozwala na ścisłą selekcję dostępnych informacji.

Odnośnik Biologia molekularna oferuje użytkownikowi dwie wyszukiwarki: BioHunt, która umożliwia przeszukiwanie stron z dziedziny biologii molekularnej oraz 2DHunt -narzędzie pomocne w wyszukiwaniu stron o elektroferezie.

Próby kliniczne odsyłają na stronę www.clinicaltrials.gov . Jest to portal posiadający certyfikat HONcode. ClinicalTrials.gov oferuje aktualne informacje dotyczące federalnie i prywatnie wspieranych badań klinicznych dla szerokiej gamy chorób i dolegliwości. ClinicalTrials.gov zawiera obecnie 131,072 badań klinicznych sponsorowanych przez National Institutes of Health, inne agencje federalne oraz przemysł prywatny. Badania wymienione w bazie danych są prowadzone we wszystkich 50 stanach USA oraz w 179 krajach. ClinicalTrials.gov to ponad pięćdziesiąt milionów odsłon miesięcznie

[8] www.provisu.ch [dostęp 12.08.2012]

Rys. 3. Usługi oferowane dla pacjentów lub osób prywatnych
Źródło: http://www.hon.ch/home1_pl.html

Rys.4. Pasek narzędzi HONcode
Źródło: http://www.teramedia.pl

oraz 65.000 odwiedzających dziennie[9].

Akronimy to odnośnik do strony www.betterhealth.vic.gov.au. Kanał Lepsze Zdrowie powstał w maju 1999 roku z inicjatywy Rządu Stanu Victoria (Australia). Strona nie zawiera reklam komercyjnych oraz jest utrzymywana z pieniędzy publicznych. Portal posiada certyfikat HONcode, promuje wiedzę z zakresu medycyny i zdrowia publicznego. Jednym z elementów portalu jest słownik tłumaczący znaczenie pojęć medycznych. Dodatkową funkcją jest podawanie w pełnym znaczeniu akronimów i abrewiacji z dziedziny medycyny[10].

Wyszukiwarka rzadkich chorób Orphanet jest referencyjnym portalem zawierającym informacje na temat rzadkich chorób i leków sierocych, przeznaczonym dla każdej grupy odbiorców. Celem Orphanetu jest poprawa jakości diagnozowania, leczenia i opieki nad pacjentami dotkniętymi rzadkimi chorobami. Orphanet oferuje szereg bezpłatnych serwisów związanych z zagadnieniem rzadkich chorób[11]. Ophranet jest portalem certyfikowanym HONcode.

Odnośnik Konferencje dostarcza informacji o bieżących i nadchodzących zjazdach i konferencjach z całego świata dotyczących medycyny, biologii i zdrowia publicznego. Podane są dane adresowe, warunki uczestnictwa oraz krótka charakterystyka.

W strefie dla wydawców internetowych (Rys. 6) zainteresowani znajdą informacje dotyczące procedury składania wniosku o bezpłatną certyfikację. Fundacja HON informuje wydawców, że wniosek może zostać odrzucony bez podania uzasadnienia decyzji. Ponadto przyznany certyfikat może zostać w każdym momencie zawieszony lub cofnięty przez HON. Wydawcy są zobowiązani do poszanowania decyzji HON a co za tym idzie usunięcia ze strony Web znaku certyfikacyjnego HONcode wraz z odnoszącymi się do niego treściami. Narzędziem weryfikacji HONcode dla wydawców jest kwestionariusz umożliwiający ustalenie zgodności strony Web z obowiązującymi zasadami HONcode.

W sekcji HONcode dla wydawców internetowych można ponadto przejrzeć ostatnio certyfikowane strony, zapoznać się z wynikami badań satysfakcji przeprowadzonymi przez HON oraz z unijnymi kryteriami jakości dotyczącymi publikowania wiadomości z medycyny.

Certyfikacja HONcode i reguły HON w dobie otwartego dostępu do wiedzy stają się nośnikiem jakości i wiarygodności. W czasach informacyjnego szumu i zaburzeń komunikacyjnych, które nie omijają i dziedzin związanych z medycyną, reguły wyznaczone przez HON okazują się uniwersalnym rozwiązaniem otwartym tak na pacjentów, jak i lekarzy, farmaceutów czy osoby związane z medycyną na poziomie akademickim.

[9] www.clinicaltrials.gov[dostęp 16.08.2012]

[10] www.betterhealth.vic.gov.au [dostęp 16.08.2012]

[11] www.orpha.net [dostęp 16.08.2012]

Rys. 5. Usługi oferowane dla profesjonalistów medycznych
Źródło: http://www.hon.ch/home1_pl.html

Rys. 6. Usługi oferowane dla wydawców internetowych.
Źródło: http://www.hon.ch/home1_pl.html

Wpływają na wzrost poziomu świadomości i niosą stygmat odpowiedzialności za udostępniane szerszemu gronu odbiorców dane.

Uzupełniające je narzędzia HON, wzmacniają przekaz, a jednocześnie w jeszcze większym stopniu otwierają świat medycyny dla użytkowników Internetu – niezależnie od ich wykształcenia czy kraju, z jakiego pochodzą.

Dr Bartłomiej Siek
Gdańsk - GUMed

OPEN ACCESS A WYBRANE WSKAŹNIKI BIBLIOMETRYCZNE

Summary

Changing the model of access to scientific literature can affect bibliometric indicators. This was the case of electronic versions of scientific periodicals. No barrier of having to purchase a subscription makes for an article higher chance to be cited. The article attempts to examine the impact of open access on selected bibliometric indicators of the Polish scientific journals indexed by the Journal Citation Report for the period 2005-2010. Statistical data do not indicate, however, that the Open Access model caused an increase of citations of papers published in open access.

Streszczenie

Zmiana modelu dostępu do literatury naukowej może wpływać na wskaźniki bibliometryczne. Tak było w przypadku elektronicznych wersji czasopism. Brak bariery w postaci konieczności wykupienia subskrypcji to większa szansa na zaistnienie publikacji w obiegu naukowym. W artykule podjęto próbę zbadania wpływu modelu Open Access na wybrane wskaźniki bibliometryczne polskich czasopism naukowych indeksowanych przez Journal Citation Report w okresie 2005-2010. Dane statystyczne nie wskazują jednak na to, by model Open Access powodował zwiększenie cytowalności prac publikowanych w wolnym dostępie.

Jednym z elementów współtworzących tzw. fenomen cytowania jest dostępność publikacji potencjalnie cytowalnych. Większą rolę odgrywają oczywiście takie elementy jak poziom naukowy pracy oraz tematyka wpisująca się w projekty badawcze budzące w danym okresie największe zainteresowanie. Na obecność danych publikacji w obiegu naukowym wpływa sposób publikacji, jednak na wskaźniki bibliometryczne przekłada się on w sposób niejednoznaczny. Znaczenie upowszechniania dostępu do prac naukowych na zasadach Open Access (OA) może być porównywalne pod względem znaczenia z wprowadzaniem w latach 90-tych elektronicznych wersji czasopism.

Badania zmian wartości Impact Factor w zależności od formy wydawniczej (elektronicznej, papierowe, mieszanej) dla czasopism z zakresu psychologii przeprowadzone przez Eun-Ja Shin'a[1] dowodzą, że przyjęcie elektronicznej formy wydania skutkowało wzrostem wartości IF dla czasopism o niskich wartościach tego wskaźnika. Dla czasopism o mocnej pozycji w dziedzinie forma edycji nie miała znaczenia.

Tak jak pojawienie się czasopism elektronicznych umożliwiło wręcz rewolucyjnie szybki dostęp do prac naukowych, tak OA rewolucjonizuje powszechność dostępu do

[1] Eun-Ja Shin: Do Impact Factors change with a change of medium? A comparison of Impact Factors when publication is by paper and through parallel publishing. *J. Inform. Sci.* 2003 T. 29 nr 6 s. 527-533

poszukiwanych artykułów. Punktem wyjścia do przeprowadzonej w poniższym tekście analizy jest przekonanie, że dostęp na zasadach OA do publikacji naukowych może przekładać się na szybkość recepcji nowych prac, a tym samym na ich wyrazistszą obecność w obiegu naukowym, wyrażaną przede wszystkim ilością cytowań i pokrewnych wskaźników bibliometrycznych (IF, Immediacy Index – II).

Analizując wskaźniki bibliometryczne konkretnych czasopism nie można zapominać o wszelkich ograniczeniach właściwych metodom statystycznym, a także o procesie inflacji wskaźników, wynikającym z praktyki cytowań coraz większej liczby prac w jednym artykule[2].

W istniejącej literaturze przedmiotu można znaleźć wyniki badań dowodzące wpływu modelu OA na liczbę cytowań i prace przeczące takim zmianom[3]. Owo współistnienie sprzecznych ustaleń wynika najpewniej ze złożoności procesu powstawania prac naukowych i ich wchodzenia w obieg informacyjny. Lepszy czyli szybszy dostęp do coraz większej liczby publikacji naukowych zmienił z pewnością zachowania naukowców jako czytelników, ale nie jako autorów[4].

W poniższym tekście analizie poddano wybrane wskaźniki bibliometryczne polskich czasopism indeksowanych w Journal Citation Reports (JCR) w latach 2005-2010. Grupa badanych czasopism obejmuje 129 tytułów indeksowanych w różnych okresach (patrz wykres 1).

Zdecydowana większość czasopism udostępnia publikacje na zasadach OA (patrz wykres 2).

Dla zobrazowania różnic między publikacjami dostępnymi i niedostępnymi na zasadzie OA wybrano trzy przypadki: 1. dwa polskie czasopisma z jednej dziedziny, 2. jedno czasopismo o zmiennych statusie dostępu w badanym okresie; 3. jedno czasopismo polskie z dostępem na zasadzie OA i jedno zagraniczne bez takiego dostępu z tej samej dziedziny o porównywalnym IF.

Przypadek 1 : dwa polskie czasopisma z tej samej dziedziny o różnych trybach dostępu.

W grupie badawczej w dziedzinie „Zoology" znajdują się m.in. dwa polskie czasopisma o zbliżonych wartościach IF, z których jedno – *Acta Theriologica* – udostępnia publikacje na zasadach OA, zaś drugie – *Annales Zoologici* – takiej możliwości nie

[2] Bryan D. Neff, Julian D. Olden: Not so fast: inflation in impact factors contributes to apparent improvements in journal quality. *Bioscience* 2010 T. 60 nr 6 s. 455-459

[3] Philip M. Davis, William H. Walters: The impact of free access to the scientific literature: a review of recent research. *J. Med. Libr. Associat.* 2011 T. 99 nr 3 s. 208-217. W bibliografii tego artykułu bogata literatura przedmiotu notująca wyniki badań potwierdzających i zaprzeczających wpływowi OA na cyt owalność

[4] Ibidem, s. 210

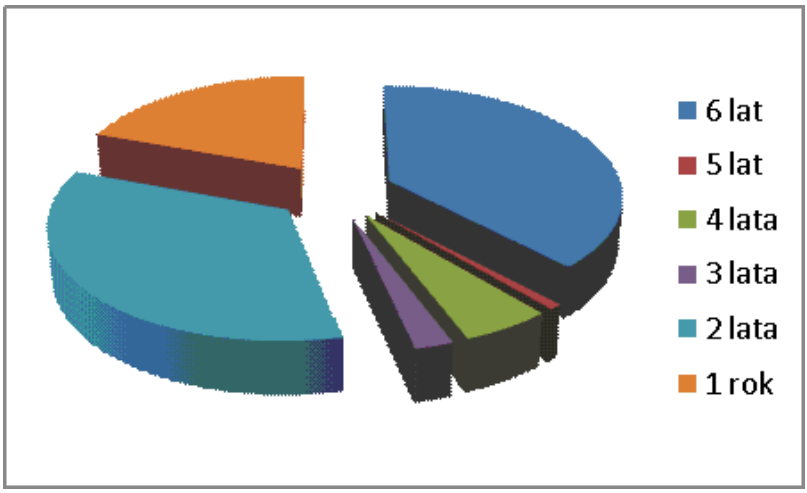

Wykres 1 : okresy indeksowania polskich czasopism w JCR w latach 2005-2010

okres indeksowania	6 lat	5 lat	4 lata	3 lata	2 lata	1 rok
liczba czasopism	49	1	7	3	44	25

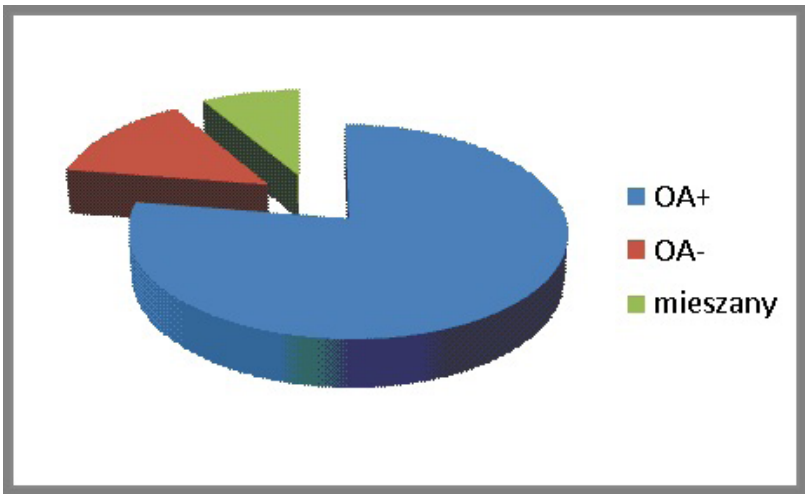

Wykres 2 : typy dostępu do polskich czasopism indeksowanych w JCR 2005-2010

typ dostępu	open access /free access	dostęp odpłatny	dostęp mieszany
liczba czasopism	100	18	11

daje. Wykres 3 prezentuje zmienność wartości IF obu czasopism oraz dziedziny.

Brak wyraźnych różnic w przypadku przebiegu zmian wartości IF nie pozwala wnioskować o wpływie udostępniania publikacji na zasadach OA na wartość IF. Pewne różnice, które mogą stanowić punkt wyjścia do dalszych badań, dostrzegalne są w przebiegu zmian wartości II obu czasopism, przedstawionym na wykresie 4.

Uwagę zwraca wyraźna różnica w wartościach II dla czasopisma funkcjonującego na zasadach OA, jednak krótki okres tej przewagi (dwa lata) i późniejsza zgodność przebiegu zmiany wartości II obu tytułów wymagają przeanalizowania danych za dłuższy okres, oraz sprawdzenia, czy wyższe wartości cytowań prac w roku ich publikowania nie wynikają z tematyki tych publikacji. Przy zestawieniu wykresu 4 z wykresem obrazującym przebieg zmienności cytowań obu czasopism od roku 2005 (wykres 5),

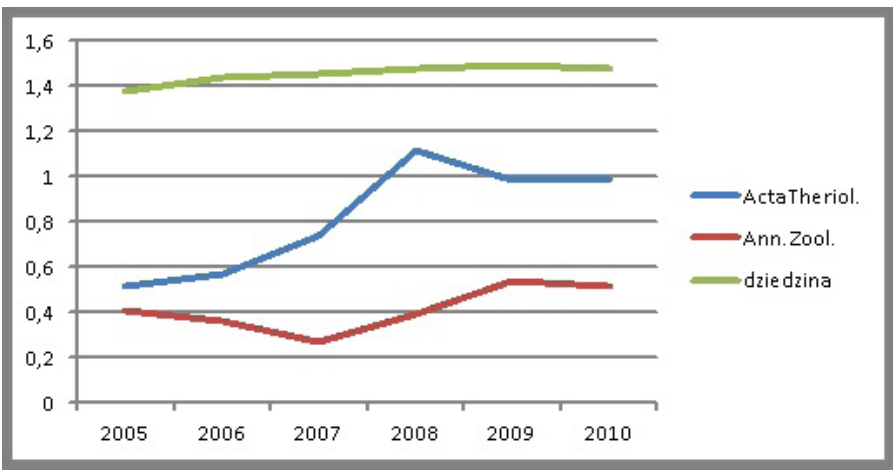

Wykres 3 : porównanie wartości IF czasopism *Acta Theriol.* (OA+) i *Ann. Zool.* (OA-) oraz dziedziny Zoology

Zmienność wartości IF dla dwóch czasopism i dziedziny Zoology			
rok	Acta Theriologica	Annales of Zoology	dziedzina: Zoology
2005	0,520	0,412	1,382
2006	0,571	0,362	1,437
2007	0,740	0,272	1,459
2008	1,118	0,397	1,477
2009	0,987	0,542	1,496
2010	0,985	0,520	1,477

wiele wskazuje na to, że cytowania, które podniosły wartość II czasopisma Acta Theriologica stanowiły znaczącą większość wszystkich cytowań tych prac, zatem w analizie długookresowej nie mogą mieć wpływu na wskaźniki bibliometryczne.

Przypadek 2 : jedno czasopismo o zmiennych statusie dostępu w badanym okresie.

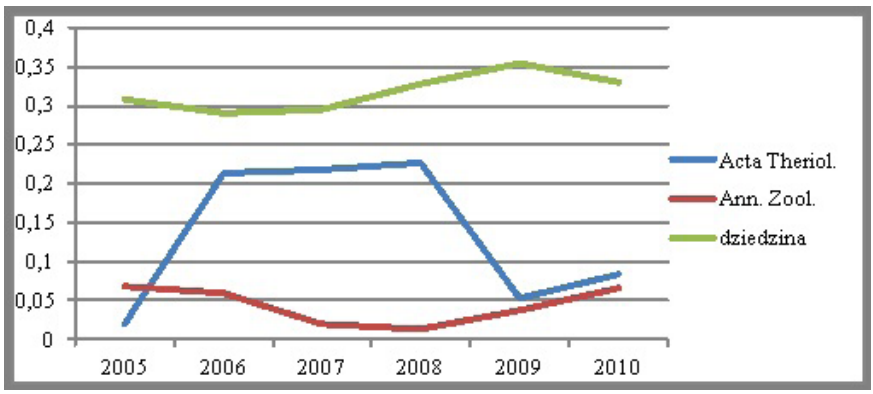

Wykres 4 : porównanie wartości II czasopism *Acta Theriol.* (OA+) i *Ann. Zool.* (OA-) oraz dziedziny Zoology

Zmienność wartości II dla dwóch czasopism i dziedziny Zoology			
rok	Acta Theriologica	Annales of Zoology	dziedzina: Zoology
2005	0,020	0,069	0,309
2006	0,213	0,060	0,290
2007	0,217	0,020	0,295
2008	0,226	0,014	0,328
2009	0,054	0,037	0,354
2010	0,083	0,067	0,329

Czasopismo *Acta Chromatographica* do roku 2007 włącznie wydawane było przez Instytut Chemii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, od roku 2008 zaś przez wydawnictwo Akademiai Kiado z Budapesztu. Numery z okresu 1996-2007 udostępniane są na zasadach OA (na stronach byłego wydawcy). Zmiana wydawcy skutkowała też zmianą zasad dostępu. Na zasadach OA dostępne są numery 1,2 i 4 z roku 2008; numery 1-4 z roku 2009 oraz numery 2 i 3 z roku 2012. Publikacje z lat 2010-2011 oraz numer 1 z roku 2012 nie są dostępne zgodnie z zasadami OA. Wykres 6 przedstawia zmienność wartości IF czasopisma *Acta Chromatographica* i dziedziny Chemistry, Analytical, z której nie można wnioskować o wpływie modelu OA na wartość wskaź-

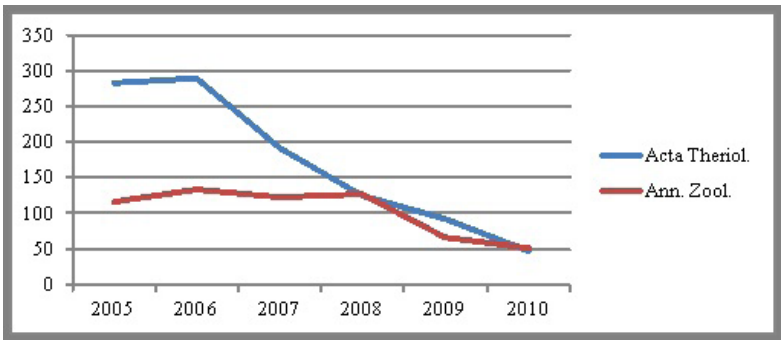

Wykres 5 : przebieg liczby cytowań publikacji z kolejnych lat

Liczba cytowań publikacji z obu czasopism w kolejnych latach						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Acta Theriologica	283	290	191	124	92	47
Annales of Zoology	116	133	123	126	66	51

nika.

Do podobnych wniosków prowadzi analiza zmienności II (patrz wykres 7), bowiem wyraźny skok w roku 2009 wobec niskich wartości we wcześniejszym, objętym dostępem OA okresie, można tłumaczyć tylko tematyką publikacji, która wzbudziła zainteresowanie skutkujące szybkimi cytowaniami. Wartość II dla roku 2010 (0,060), czyli roku z publikacjami niedostępnymi w modelu OA, nie odbiega znacząco od wartości dla lat objętych dostępem na zasadach OA, np. dla roku 2007 (0,062) i 2009 (0,060).

Także analiza cytowań prac z roku n w roku n+1 nie wykazuje zależności zmian ilościowych od sposobu udostępniania publikacji (patrz wykres 8). Tendencja spadkowa rozpoczyna się już w roku 2008, a więc jeszcze dostępnym na zasadach OA.

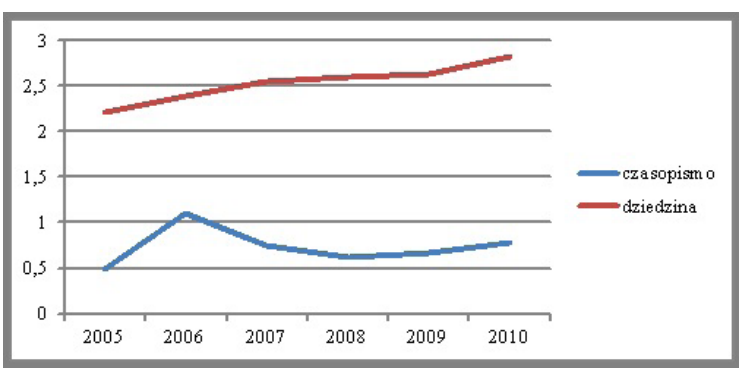

Wykres 6 : zmienność wartości IF czasopisma *Acta Chromatographica* i dziedziny Chemistry, Analytical

Zmienność wartości IF czasopisma i dziedziny Chemistry, Analytical		
rok	Acta Chromatographica	dziedzina: Chemistry, Analytical
2005	0,500	2,214
2006	1,109	2,384
2007	0,746	2,555
2008	0,621	2,608
2009	0,676	2,638
2010	0,779	2,833

Przypadek 3 : jedno czasopismo polskie z dostępem na zasadzie OA i jedno zagraniczne bez takiego dostępu z tej samej dziedziny o porównywalnym IF.

W amerykańskich analizach wpływu modelu OA na wskaźniki bibliometryczne jednym z kryteriów różnicujących grupę badaną i wpływającym częściowo na wyniki było położenie geograficzne kraju, w którym wydawca danego periodyku ma swoją siedzibę. By zweryfikować wpływ tego czynnik na materiał analizowany w tym tekście

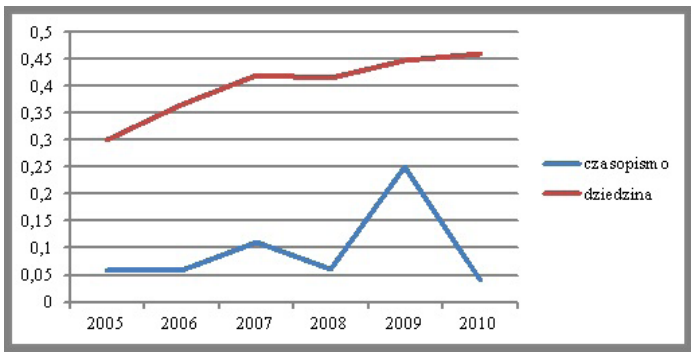

Wykres 7 : zmienność wartości II czasopisma *Acta Chromatographica* i dziedziny Chemistry, Analytical

Zmienność wartości II czasopisma i dziedziny Chemistry, Analytical		
rok	Acta Chromatographica	dziedzina: Chemistry, Analytical
2005	0,060	0,302
2006	0,060	0,365
2007	0,111	0,421
2008	0,062	0,416
2009	0,250	0,449
2010	0,042	0,460

zestawiono dane dotyczące jednego polskiego czasopisma funkcjonującego w modelu OA (*Acta Biochimca Polonica*) z jednym czasopismem zagranicznym niepublikującym w wolnym dostępie (*Canadian Journal of Microbiology*). Oba czasopisma należą

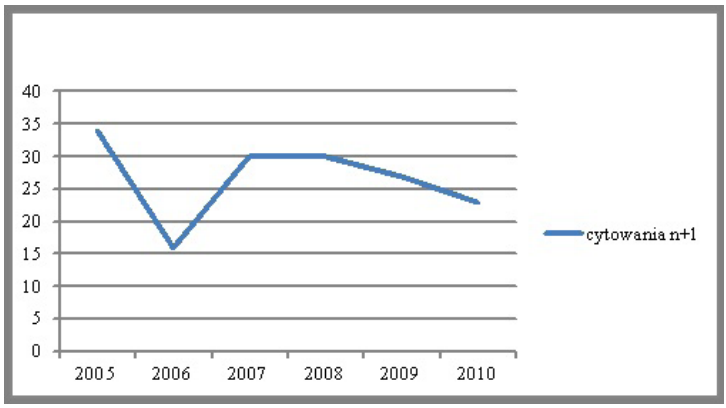

Wykres 8 : liczba cytowań publikacji z roku n w roku n+1

Liczba cytowań publikacji z roku *n* w roku *n+1*						
rok (*n*)	2005	2006	2007	2008	2009	2010
liczba cytowań w roku *n+1*	34	16	30	30	27	23

do dziedziny Biochemistry and Molecular Biology i mają zbliżone wartości IF (patrz wykres 8).

W przypadku przebiegu zmian wartości IF nie można wykazać wpływu sposobu udostępniania publikacji na wartość wskaźnika. Analiza zmienności II (wykres 10) nie pozwala na jednoznaczne wnioski: wartości II czasopisma *Can. J. Microbiol.* Zmieniają się niemal dokładnie według trendu dziedziny, natomiast w przypadku czasopisma *Acta Biochim. Pol.* skokowe zmiany wartości II wymagają przeanalizowania danych za dłuższy okres, oraz sprawdzenia, czy wyższe wartości cytowań prac w roku ich publikowania nie wynikają z tematyki tych publikacji.

Także porównanie liczby cytowań od roku 2005 (wykres 11) dowodzi, że OA nie wpływa na cytowalność prac ogłoszonych w danym czasopiśmie.

Wnioski

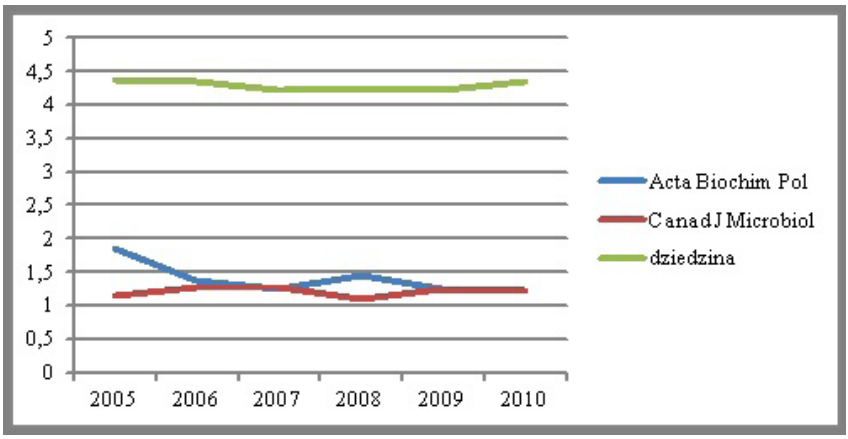

Wykres 9 : zmienność wartości IF dla czasopism *Acta Biochim. Pol., Can. J. Microbiol.* oraz dla dziedziny Biochemistry and Molecular Biology

Zmienność wartości IF dla dwóch czasopism i dziedziny Biochemistry and Molecular Biology			
rok	Acta Biochimica Polonica	Canadian Journal of Microbiology	dziedzina: Biochemistry and Molecular Biology
2005	1,863	1,150	4,374
2006	1,363	1,275	4,338
2007	1,261	1,286	4,225
2008	1,448	1,102	4,236
2009	1,262	1,262	4,220
2010	1,234	1,235	4,346

Zmienność wartości IF i liczby cytowań analizowanych powyżej czasopism nie pozwala na wiązanie zmian wskaźników bibliometrycznych z wybranym przez redakcję czasopisma modelem udostępniania publikacji. Pewne, choć niewielkie, nadzieje można wiązać z dokładniejszą (obejmującą dłuższy okres) i pełniejszą (dotyczącą całych dziedzin i wybranych grup czasopism w dziedzinach) analizą zmian wartości II. Wstępne ustalenia (przypadek *Acta Theriologica*) wskazują na różnice w wartościach II czasopisma z dostępem na zasadach OA i bez takiego dostępu, jednak bez domniemanej korelacji II i IF w obecnej sytuacji na rynku czasopism naukowych OA nie

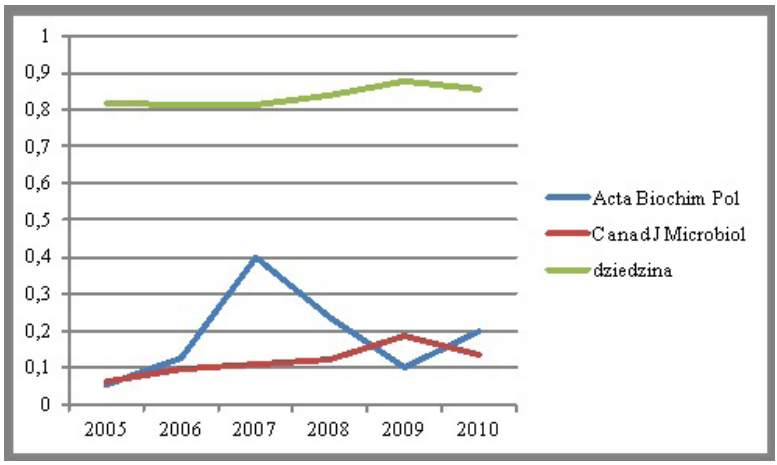

Wykres 10 : zmienność wartości II dla czasopism *Acta Biochim. Pol., Can. J. Microbiol*. oraz dla dziedziny Biochemistry and Molecular Biology

Zmienność wartości II dla dwóch czasopism i dziedziny Biochemistry and Molecular Biology			
rok	Acta Biochimica Polonica	Canadian Journal of Microbiology	dziedzina: Biochemistry and Molecular Biology
2005	0,054	0,064	0,818
2006	0,125	0,096	0,812
2007	0,398	0,110	0,812
2008	0,237	0,123	0,838
2009	0,100	0,184	0,879
2010	0,200	0,136	0,857

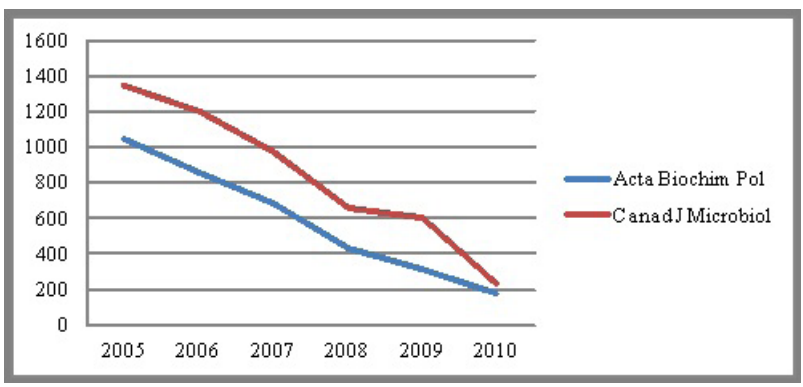

Wykres 11 : porównanie liczby cytowań (stan na dzień 4 września 2012 r.) za kolejne lata dla czasopism *Acta Biochim. Pol*. i *Can. J. Microbiol.*

Liczba cytowań publikacji z obu czasopism w kolejnych latach						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Acta Biochimica Polonica	1052	862	690	429	315	179
Canadian Journal of Microbiology	1352	1200	975	654	601	228

będzie miał realnego wpływu na rangę czasopisma. Brak wpływu modelu OA na wybrane wskaźniki bibliometryczne polskich czasopism indeksowanych w JCR w latach 2005-2010 wynika najpewniej z tego prozaicznego faktu, że użytkownicy systemów biblioteczno-informacyjnych nie mają świadomości zróżnicowania dostępu do publikacji naukowych. Nowoczesne biblioteki naukowe oferują swoim użytkownikom szereg usług, w tym przede wszystkim dostęp on-line do zasobów elektronicznych. Użytkownik nie ma świadomości, które tytuły objęte są subskrypcją, a które funkcjonują w modelu OA. Wiele wskazuje na to, że dopiero inicjatywy bibliotek i uczelni, jak np. memorandum biblioteki Uniwersytetu Harwardzkiego (*Faculty Advisory Council Memorandum on Journal Pricing*[5]) lub prawne rozwiązania przyjęte w Wielkiej Brytanii[6] oraz cele polityki naukowej Komisji Europejskiej[7] są w stanie w realny sposób uczynić z formy dostępu jeden z najważniejszych czynników przy wyborze przez naukowców miejsca publikacji swoich prac.

[5] http://isites.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k77982&tabgroupid=icb.tabgroup143448 [dostęp 2 września 2012]

[6] „Od roku 2012 wszystkie prace naukowe, które były finansowane ze środków publicznych, będą publicznie dostępne w sieci." *Publiczne będzie za darmo*. Polityka, 2012, nr 34, s. 11. Por. też notkę na stronie WWW The Department for Business, Innovation and Skills (BIS) o dofinansowaniu przez rząd wdrażania modelu OA: http://news.bis.gov.uk/Press-Releases/Government-invests-10-million-to-help-universities-move-to-open-access-67fac.aspx [dostęp 7 września 2012] i raport grupy roboczej ds. dostępu do publikacji naukowych: http://www.researchinfonet.org/publish/finch/ [dostęp 7 września 2012]

[7] Communication from The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of the Regions towards better access to scientific information: boosting the benefits of public investments in research. http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/era-communication-towards-better-access-to-scientific-information_en.pdf [dostęp 7 września 2012]

Mgr Krzysztof Gościniak
Dr Krzysztof Noga
Katowice - SUM

OTWARTY DOSTĘP DO WIEDZY NA PRZYKŁADZIE STRONY INTERNETOWEJ BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ ŚLĄSKIEGO UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO W KATOWICACH

Abstract

Contemporary libraries are able to provide a variety of knowledge sources via the Internet. Most often they are publications some of which are published on Open Access principles characterized by wide availability and the other ones are commercial - restricted by license agreements and available to users only on an institutional network with the rights to use them. This issue was discussed on the example of the Main Library of the Medical University of Silesia website (BG SUM).

The most attention was dedicated to the library achievements in the field of freely available library resources. The modern, open access to knowledge provides users with the ability to use not only different sources of information but also with the possibility to submit their own content. This interactivity is demonstrated in the History of Medicine and Pharmacy of the Upper Silesia Documentation Centre – Database which has been developed, maintained and made available by BG SUM in Katowice. Users have an access to full texts without any restrictions and have an opportunity to engage in preparation of the further documents.

Streszczenie

Współczesne biblioteki mają możliwość udostępniania poprzez Internet różnego typu źródła wiedzy. Najczęściej są to publikacje, z których część, wydawana na zasadach Open Access, charakteryzuje się powszechną dostępnością, inne – komercyjne, ograniczone zastrzeżeniami licencyjnymi – czytelnik otrzymuje wyłącznie w sieci komputerowej instytucji mającej prawa do korzystania. Zagadnienie to omówiono na przykładzie internetowej strony domowej Biblioteki Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach (BG SUM).

Jednak najwięcej uwagi poświęcono własnym osiągnięciom biblioteki na polu swobodnego udostępniania źródeł.

Nowoczesny, otwarty dostęp do wiedzy daje użytkownikowi możliwość korzystania nie tylko z różnorakich źródeł informacji, ale także wnoszenia własnych treści. Taką interaktywność wykazuje opracowana, prowadzona i udostępniana przez BG SUM w Katowicach internetowa baza Centrum Dokumentacji Dziejów Medycyny i Farmacji Górnego Śląska. Zainteresowani – bez ograniczeń – mają do dyspozycji pełne teksty publikacji, oraz mogą angażować się w opracowanie kolejnych materiałów.

Otwarty model w nauce zaczął się kształtować na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w., kiedy to nastąpiła zmiana w świadomości naukowców. Otwarcie się na nowe tendencje pobudzone rozwojem nowych technologii komputerowych i postępu informatyzacyjnego oraz zwrócenie uwagi na fakt, jak twórcza może

być współpraca, wywołały tworzenie się nowych koncepcji w pracy i komunikacji naukowej. Nastąpił rozwój ruchu o cechach uniwersalistycznych, określanych mianem otwartego dostępu (Open Access), otwartej nauki (Open Science), otwartych innowacji (Open Innovation) czy też nauki 2.0 (Science 2.0).

W tej powszechnej otwartości, może się przytrafić, że system nauki będzie źródłem wiedzy małowartościowej, czasami wiedzy wręcz fałszywej. Zdarza się bowiem, że autorzy publikacji wykorzystują sfabrykowane dane, dokonują plagiatów, a w zespołach redakcyjnych mogą mieć miejsce recenzenckie układy. Jest to jednak niewielka wada, bo chociaż nauka – według założeń prof. prof. Harry Collinsa i Bertranda Saint-Sernina – nie ma monopolu na definiowanie kryteriów racjonalności, to stwarza platformę umożliwiającą szeroką, racjonalną debatę. Ta z kolei, aby była możliwa, musi mieć dostęp do wiedzy. Na takim rozumowaniu bazuje właśnie koncepcja ruchu Open Access, który daje pełny dostęp do komunikacji naukowej i służy jej intensyfikacji.

W wielu krajach obowiązuje zasada, że badania naukowe i ich wyniki finansowane ze środków publicznych, muszą być ogólnie dostępne dla wszystkich zainteresowanych. W Polsce tej zasady nie stosuje się. Praktycznie brak jest regulacji prawnych, które narzucałyby obowiązek upubliczniania wyników badań finansowanych ze środków państwowych. Podejmowane nieliczne działania, np. tworzenie repozytoriów przez biblioteki naukowe, także nie spowodowały zmian. Okazuje się, że w polskim środowisku naukowym ważniejszą jest reprodukcja obowiązującego systemu nauki, aniżeli upowszechnianie rezultatów. Takie podejście do nauki utrzymuje tradycyjny model prezentacji wyników badań w recenzowanych czasopismach i na konferencjach.

Wobec braku większego zainteresowania ideą Open Access ze strony państwa, inicjatywę przejęli polscy bibliotekarze, którzy konsekwentnie promują otwartość w nauce.[1]

Przykładem takiego poczynania – podobnie jak większości bibliotek naukowych w Polsce – jest internetowa strona domowa Biblioteki Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach (BG SUM). Wśród szeregu zamieszczonych na niej różnorakich informacji przydatnych czytelnikowi, znajdują się odnośniki do zasobów oferujących dostęp do istotnych treści, przydatnych w pracy naukowo-badawczej i uczeniu się. Są to nie tylko informacje bibliograficzne czy faktograficzne, ale możliwe również jest uzyskanie pełnych tekstów publikacji naukowych. Co prawda, nie wszystkie są

[1] Edwin B e n d y k : Wiedza dla w wszystkich. W: H o f m o k l Justyna, T a r k o w s k i Alek, B e d n a r e k - M i c h a l s k a Bożena, S i e w i c z Krzysztof, S z p r o t Jakub: Przewodnik po otwartej nauce, Warszawa 2009 s. 9-15. Dostępne na stronie: http://otwartanauka.pl/wp-content/uploads/2010/01/przewodnik-po-otwartej-nauce.pdf [dostęp 26 sierpnia 2012]; O finansowaniu ruchu Open Access w zakresie publikacji medycznych piszą C o l l i n s Jannette: The future of academic publishing: What is open access? *J Am Coll Radiol* 2005 2(4) s. 321-326. Steven William G l o v e r , Anne W e b b , Colette G l e g h o r n : Open access publishing in the biomedical sciences: could funding agencies accelerate the inevitable changes? *Health Info Libr J* 2006 Vol. 23 nr 3 s. 197-202

powszechnie dostępne poza siecią komputerową SUM, niemniej dobrze rozbudowana infrastruktura informatyczna uczelni pozwala zainteresowanym pracownikom poszczególnych jednostek organizacyjnych w pełni korzystać z tej formy dostępu. Studenci i czytelnicy niezwiązani z uczelnią mają do dyspozycji dobrze wyposażone czytelnie komputerowe prowadzone przez BG SUM i jej oddziały. Dodatkowym udogodnieniem dającym możliwość korzystania z tych zasobów jest oprogramowanie umożliwiające zdalny dostęp do zbiorów z komputerów zewnętrznych (np. domowych), przeznaczone dla pracowników, studentów działających naukowo w Studenckim Towarzystwie Naukowym i słuchaczy studium doktoranckich SUM. W tej formie udostępniane są następujące bazy: Medline, Embase, Polska Bibliografia Medyczna, Science Citation Index i PubMed zawierający informację o dostępności tytułów w zbiorach biblioteki, zarówno tych w formie drukowanej, jak i on-line oraz wszystkie czasopisma dostępne w katalogu e-czasopism.

Spośród widocznych na stronie domowej BG SUM odnośników warto wskazać na te, które kierują do informacji i zasobów przydatnych w pracy naukowej. Poczynając od góry po lewej stronie menu, będą to:

1. *Multiwyszukiwarka* – pozwala uzyskać informacje z większości baz udostępnianych w sieci internetowej SUM. Najpierw należy dokonać wyboru jednej, kilku bądź wszystkich baz, a następnie - po wpisaniu zagadnienia - rozpoczyna się wyszukiwanie;

2. *e-czasopisma* – zawierają cztery segmenty przydatne w wyszukiwaniu pełnych tekstów publikacji. Pierwszy segment to lista A-Z, która zawiera wykaz źródeł elektronicznych. Standardowo uruchamia się w niej wyszukiwanie we wszystkich e-źródłach, ale można je ograniczyć tylko do czasopism elektronicznych lub książek elektronicznych. Przeszukiwania źródeł dokonuje się z wykorzystaniem tytułu lub identyfikatora (ISSN lub ISBN). Można też korzystać z alfabetycznego indeksu tytułów, 14 kategorii tematycznych, numerów DOI i PubMed ID oraz z citation linkera w sytuacji, kiedy posiadany jest dokładny opis bibliograficzny poszukiwanej publikacji. Drugim segmentem pomocnym w wyszukiwaniu pełnych tekstów w e-czasopismach jest katalog czasopism elektronicznych. Wyszukiwanie czasopism w katalogu następuje poprzez tytuł lub kategorię (dziedzinę medycyny). Poszczególne tytuły oznaczone są 4 kolorami, które informują czytelnika o formie dostępności artykułów. Kolor zielony identyfikuje te czasopisma, które są powszechnie dostępne. Pozostałe 3 kolory oznaczają tytuły osiągalne wyłącznie w sieci internetowej SUM lub w trybie zdalnej pracy. Kolejny, trzeci segment, stanowią wybrane czasopisma medyczne RSS. Ten serwis został przygotowany przez pracowników Działu Informacji Naukowej BG SUM w oparciu o platformę „Netvibes". W zakładkach uszeregowanych alfabetycznie według dziedzin medycyny umieszczono wyselekcjonowane w oparciu o wysokie wartości Impact Factor tytuły czasopism. Czytelnik, z wykorzystaniem formatów sieciowych RSS (Really

Ryc. 1. Strona domowa Biblioteki Głównej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach http://www.sum.edu.pl/aktualnosci.php?news=233&wid=9

Simple Syndication), otrzymuje na swój profil bieżące, spersonalizowane informacje o nowościach pojawiających się w wybranych tytułach. Ostatnim segmentem jest **wy**szukiwanie czasopism dostępnych w Internecie. Ten segment jest zlinkowany z wyszukiwarką „Genamics Journal Seek", ułatwiającą znalezienie poszukiwanych tyułów czasopism w zasobach internetowych.

3. *e-książki* – gromadzą **e**lektroniczne podręczniki Wydawnictwa SUM. Pełne teksty zamieszczonych pozycji wydawniczych udostępniane są na wybranych komputerach w czytelniach komputerowych Biblioteki Głównej SUM i jej oddziałów. Kolejny odnośnik odsyła do strony internetowej firmy Ovid, poprzez którą, czytelnicy mogą korzystać z narzędzia Primal Pictures, dostarczającego zestaw trójwymiarowych struktur anatomicznych człowieka. Następny odnośnik kieruje czytelników do książek wydawnictwa Springer, gdzie oznaczone kolorem zielonym tytuły, udostępniane są w opcji Open Access. Dalej widnieją książki na platformie EBRARY – 53 wyselekcjonowane przez pracowników naukowych uczelni tytuły udostępniane są w ramach sieci komputerowej SUM w pełnym tekście. Na końcu znajdują się książki na platformie Intech. Ta platforma, co prawda specjalizuje się w literaturze technicznej, niemniej aktualnie

udostępnia również w pełnym tekście 521 tytułów biomedycznych.

4. *Wirtualna Biblioteka Nauki* – w ramach krajowego dostępu konsorcyjnego oprócz dostępu do baz danych umożliwia też uzyskiwanie pełnych tekstów publikacji. Czytelnicy mogą z niej korzystać w sieci internetowej SUM.

5. *Wydawnictwa i bazy własne biblioteki* – czytelnik znajdzie tu Prace Centrum Dokumentacji Dziejów Medycyny i Farmacji Górnego Śląska (CDDMiF). Zawierają one 24 opisy przygotowanych i wydanych przez BG SUM tytułów, z których – w pełnym tekście – dostępnych jest 6 tomów „Słownika medycyny i farmacji Górnego Śląska", 2 tomy „Jubileuszowego katalogu rozpraw doktorskich i habilitacyjnych wykonanych w Śląskiej Akademii Medycznej" i 12 tomów z wydanych dotychczas 18 numerów Prac CDDMiF. Za wyjątkiem słownika, posadowionego na serwerze SUM, pozostałe tytuły udostępniane są w ramach Śląskiej Biblioteki Cyfrowej. Kolejną pozycją zawierającą pełne teksty jest odnośnik do „Wiadomości Lekarskich". W archiwum umieszczono w formacie PDF artykuły publikowane w tym czasopiśmie w latach 2004-2008. W wydawnictwach własnych biblioteki znajdziemy jeszcze link do Biuletynu Informacyjnego SUM. Wydawany od 2000 r. tytuł jest opracowywany przez zespół redakcyjny składający się z pracowników Biblioteki Głównej SUM. Biuletyn prezentuje i omawia najistotniejsze, bieżące wydarzenia z życia uczelni. Za lata 2000-2006 (do numeru 3) pełne teksty udostępniane są w formacie HTML, a następne, za okres od 2006 r. (od numeru 4) do nadal, w formacie PDF.

Omówione powyżej elementy strony domowej BG SUM w mniejszym bądź większym stopniu nawiązują do idei otwartego dostępu do źródeł wiedzy. Istniejące ograniczenia swobodnego, pełnego dostępu do treści są ściśle związane z możliwościami, jakie stwarzają obowiązujące w kraju regulacje prawne, zachowawcze podejście do systemu nauki oraz zbyt niskie środki finansowe, którymi dysponują biblioteki naukowe.

Jest jednak jeden element na stronie domowej BG SUM, który przełamuje tę tendencję i w pełni nawiązuje do najnowszych trendów, opierających się na założeniu, że rozwinięciem idei Open Access jest otwarta nauka (Open Science). Ta również bazuje na otwartych modelach, przy czym wykorzystywanych nie tylko do udostępniania treści, ale także w całym procesie pracy naukowej. Takie podejście wymaga współpracy i dzielenia się nie tylko treściami, ale też posiadanymi danymi oraz tzw. wolnym oprogramowaniem.[2]

W 2008 r. zostały przedstawione przez projekt Science Commons (zintegrowany z Creative Commons) 4 zasady charakteryzujące otwartą naukę. Wskazują one na otwarty dostęp do treści, otwarty dostęp do narzędzi, otwarty dostęp do danych i otwar-

[2] Szczegółowo zagadnienie otwartej nauki zostało omówione przez Justyna H o f m o k l, Alek T a r k o w s k i,… Tamże, s. 54-62. Dostępne na stronie: http://otwartanauka.pl/wp-content/uploads/2010/01/przewodnik-po-otwartej-nauce.pdf [dostęp 26 sierpnia 2012].

tą cyberinfrastrukturę.[3]

Tym zasadom odpowiada tworzona w Bibliotece Głównej SUM baza internetowa Centrum Dokumentacji Dziejów Medycyny i Farmacji Górnego Śląska, dostępna pod adresem internetowym: http://dokument.sum.edu.pl/index.asp. Prowadzone przez bibliotekę prace dokumentujące dzieje medycyny i farmacji na Górnym Śląsku wynikają zarówno z Ustawy prawo o szkolnictwie wyższym, jak i z Ustawy o bibliotekach. Obie ustawy nakładają na biblioteki naukowe obowiązek prowadzenia działalności naukowo-badawczej w zakresie dziedzin nauki obsługiwanych przez macierzystą uczelnię oraz obowiązek prowadzenia działalności bibliograficznej, dokumentacyjnej, wydawniczej, edukacyjnej i popularyzatorskiej. Prace dokumentacyjne rozpoczęły się jeszcze w latach osiemdziesiątych XX w. Przeprowadzono kwerendy około 5000 źródeł w archiwach państwowych Katowic, Bielska-Białej, Pszczyny, Oświęcimia, Gliwic, Rybnika, Raciborza, Tarnowskich Gór, Lublińca, Nysy, Opola, Brzegu i Wrocławia. Przeglądano też zbiory zgromadzone w archiwach instytucji związanych z ochroną zdrowia w regionie oraz w bibliotekach. Zebrano obszerną dokumentację ikonograficzną osobową i rzeczową. Badania objęły historyczne ziemie górnośląskie wraz z ziemią cieszyńską i opawską.

Z chwilą rozwoju Internetu i techniki komputerowej podjęto pierwsze próby wykorzystania tych narzędzi na użytek prowadzonych prac badawczych, jednak z powodu licznych przeciwności i nieprzewidzianych zdarzeń trzeba było je wstrzymać.

---

[3] *Open Access to Literature from Funded Research* - By "open access" to this literature, we mean that it should be on the internet in digital form, with permission granted in advance to users to "read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of articles, crawl them for indexing, pass them as data to software, or use them for any other lawful purpose, without financial, legal, or technical barriers other than those inseparable from gaining access to the internet itself."

Access to Research Tools from Funded Research - By "access" to research tools, we mean that the materials necessary to replicate funded research – cell lines, model animals, DNA tools, reagents, and more, should be described in digital formats, made available under standard terms of use or contracts, with infrastructure or resources to fulfill requests to qualified scientists, and with full credit provided to the scientist who created the tools.

Data from Funded Research in the Public Domain - Research data, data sets, databases, and protocols should be in the public domain. This status ensures the ability to freely distribute, copy, re-format, and integrate data from research into new research, ensuring that as new technologies are developed that researchers can apply those technologies without legal barriers. Scientific traditions of citation, attribution, and acknowledgment should be cultivated in norms.

Invest in Open Cyberinfrastructure - Data without structure and annotation is a lost opportunity. Research data should flow into an open, public, and extensible infrastructure that supports its recombination and reconfiguration into computer models, its searchability by search engines, and its use by both scientists and the taxpaying public. This infrastructure should be treated as an essential public good.
Dostęp na stronie: http://sciencecommons.org/resources/readingroom/principles-for-open-science [dostęp 26 sierpnia 2012].

Do koncepcji wykorzystania w działalności dokumentacyjnej techniki informatycznej powrócono w 2004 r. Przy współpracy z Centrum Informatyki i Informatyzacji Śląskiej Akademii Medycznej (od 20.06.2007 r. Śląski Uniwersytet Medyczny) opracowane zostało autorskie oprogramowanie obsługujące poszczególne moduły tworzonej bazy komputerowej. Koncepcję merytoryczną opracował ówczesny dyrektor BG, dr n. hum. Jerzy Marian Dyrda, natomiast realizacją informatyczną projektu zajął się Bartosz Łaskawiec. Przeprowadzono konieczną konwersję danych. Publiczna prezentacja bazy miała miejsce 28 września 2005 r. podczas X Sympozjum Polsko-Niemieckiego Towarzystwa Historii Medycyny we Frankfurcie nad Odrą i w Słubicach. Ciągle rozwijana i doskonalona baza Centrum stała się nowoczesną platformą informacyjną wymagającą interaktywnego uczestnictwa osób i instytucji zaangażowanych w jej prace. Udział instytucji partnerskich nadał prowadzonym badaniom charakter wieloośrodkowy i interdyscyplinarny.[4] Obecnie współpracującymi instytucjami naukowymi są: Archiwum Państwowe w Katowicach, Archiwum Państwowe w Opolu, Książnica Cieszyńska w Cieszynie, Państwowy Instytut Naukowy – Instytut Śląski w Opolu, Uniwersytet Opolski w Opolu, Uniwersytet Śląski w Katowicach i Zemský Archiv v Opavě.[5]

Konstrukcja bazy Centrum pozwala na ciągłe uzupełnianie treści, a zamieszczone dane mogą być weryfikowane i korygowane. Można również wprowadzać on-line dane o źródłach archiwalnych, łączyć opisy z właściwymi kategoriami i hasłami, aktualizować materiały wcześniej opracowane, dopełniać poszczególne moduły informacjami wytwarzanymi na bieżąco. Baza składa się z dwóch segmentów: podstawowego i pomocniczego.

Segment pierwszy, podstawowy, tworzą następujące moduły:

I. Hasła biograficzne (baza pełnotekstowa)
II. Śląski Uniwersytet Medyczny (baza pełnotekstowa)
III. Hasła rzeczowe (baza tematyczno-źródłowa)
IV. Górny Śląsk – kalendarium wydarzeń
V. Publikacje Biblioteki Głównej SUM

Segment drugi, pomocniczy, składa się z poniższych modułów:

A. Wykaz nazwisk do opracowania

[4] Jerzy Marian D y r d a , Bartosz Ł a s k a w i e c , Krzysztof N o g a : Centrum Dokumentacji Dziejów Medycyny i Farmacji Górnego Śląska. *Acta Med Premisl* 2006 29 s. 65-66. Włodzimierz K a c z o r o w s k i , Jerzy Marian D y r d a : Internet a nowe możliwości w badaniach naukowych nad dziejami regionu. W:Górny Śląsk dokumentowanie dziejów lecznictwa ze szczególnym uwzględnieniem ziem dawnych księstw cieszyńskiego i opawskiego/ red. Jerzy Marian D y r d a , Joanna M i o z g a , Katowice 2007 s. 122-126

[5] Centrum Dokumentacji Dziejów Medycyny i Farmacji Górnego Śląska (CDDMiF). Dostępne na stronie: http://dokument.sum.edu..pl/ [dostęp 28 sierpnia 2012].

B. Nekrologi z prasy regionalnej
C. Literatura pomocnicza w badaniach regionalnych
D. Zespoły archiwalne
E. Statystyka

Moduł I segmentu podstawowego *Hasła biograficzne (baza pełnotekstowa)* liczy około 2000 biogramów osób związanych miejscem pracy bądź urodzenia z Górnym Śląskiem. Znajdują się w nim również życiorysy aktualnie zatrudnionych samodzielnych pracowników SUM. Wyszukiwanie biogramów możliwe jest poprzez przeglądanie indeksu nazwisk albo posłużenie się wyszukiwarką prostą i szukaniem przez nazwisko lub wyszukiwarką szczegółową z zastosowaniem maksymalnie 10 elementów uwzględnionych w opisie biograficznym.

W kolejnym module *Śląski Uniwersytet Medyczny (baza pełnotekstowa)* umieszczono szczegółowe informacje dotyczące organizacji i dorobku naukowo-badawczego uczelni. Zawiera on również kalendarium najważniejszych wydarzeń z dziejów SUM, galerię zdjęć oraz wspomnienia absolwentów i profesorów.

Bardzo ważnym elementem bazy jest moduł *Hasła rzeczowe (baza tematyczno-źródłowa)*. Moduł ten zawiera wstępne propozycje zagadnień do opracowania. Hasła można przeszukiwać według kategorii lub posługując się wyszukiwarką, łączyć kategorię z frazą. Nadaje on bazie charakter dynamiczności i interaktywności. Umożliwia dodawanie haseł, korygowanie i uzupełnienie ich treści, dokonywanie rezerwacji haseł do opracowania przez potencjalnych autorów. Hasła mogą zawierać również opisy źródeł archiwalnych i drukowanych, opracowań i artykułów z czasopism oraz ikonografii, jeśli tylko takie materiały zostały już wyszukane.

Moduł IV *Górny Śląsk – kalendarium wydarzeń* jest jeszcze nieopracowany. Jego zadaniem ma być prezentacja najważniejszych faktów z dziejów medycyny i farmacji na Górnym Śląsku z zachowaniem ciągu chronologicznego.

Ostatnim modułem segmentu podstawowego jest moduł *Publikacje Biblioteki Głównej SUM*. Poświęcony wieloletniemu dorobkowi edytorskiemu BG SUM, odsyła do zawartości omawianej już powyżej strony Prace CDDMiF.

Na segment drugi bazy składają się moduły pomocnicze. Moduł A, *Wykaz nazwisk do opracowania*, zawiera indeks nazwisk osób związanych ze służbą zdrowia, których życiorysy zostały wytypowane do opracowania i zamieszczenia w pełnotekstowej bazie biograficznej ulokowanej w segmencie pierwszym. Oprócz wyboru nazwiska do opracowania daje też możliwość dokonania jego rezerwacji przez zainteresowanych autorów.

Moduł B, *Nekrologi z prasy regionalnej,* stanowi zbiór nekrologów i wspomnień pośmiertnych zamieszczanych w prasie lokalnej regionów cieszyńskiego, katowickiego i opolskiego oraz w czasopismach naukowych. Po opracowaniu i opublikowaniu biogramu, nekrolog uwzględniony w jego opisie bibliograficznym usuwany jest ze zbioru.

W module *Literatura pomocnicza w badaniach regionalnych* umieszczono wykaz publikacji dotyczących historii Górnego Śląska i metodyki badań regionalnych, które mogą stanowić podręczny warsztat w podejmowanych pracach badawczych.

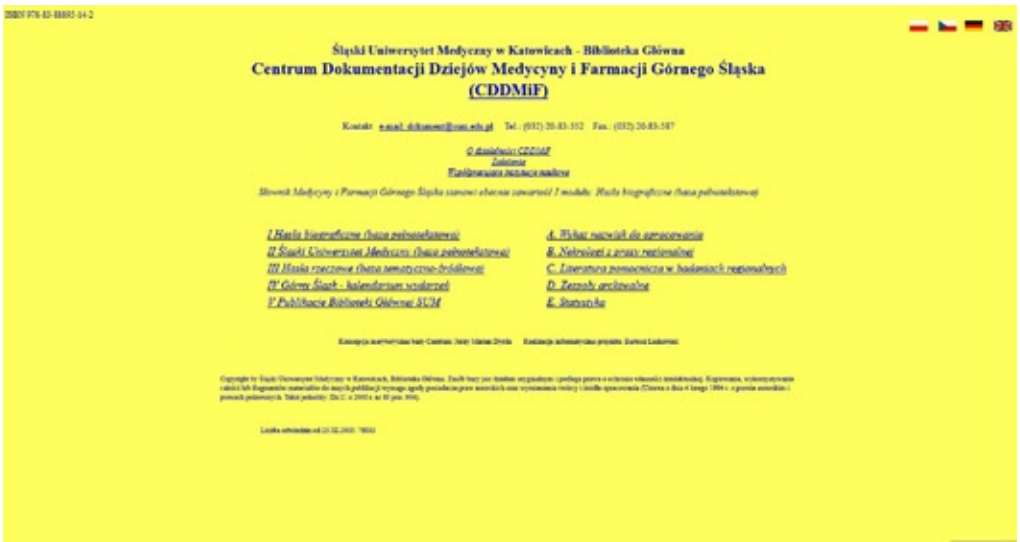

Ryc. 2. Strona główna bazy internetowej Centrum Dokumentacji Dziejów Medycyny i Farmacji Górnego Śląska <http://dokument.sum.edu.pl>

Źródła archiwalne stanowią moduł D. Zawiera on opisy jednostek akt zgromadzonych w archiwach górnośląskich oraz silesiaca z innych zasobów archiwalnych krajowych i zagranicznych.[6]

Ostatnim modułem w tym segmencie jest *Statystyka*. Jego zadaniem jest zaprezentowanie bieżącego wykorzystania bazy, poprzez podanie szczegółowej liczby odwiedzin, w rozbiciu na miesiące. Od momentu udostępnienia bazy w Internecie, w listopadzie 2005 r., z dostępu do niej skorzystało 76916 użytkowników, przy średniej miesięcznej 938 wejść.[7]

Baza internetowa Centrum Dokumentacji Dziejów Medycyny i Farmacji Górnego

[6] Jerzy Marian D y r d a , Bartosz Ł a s k a w i e c , Centrum Dokumentacji Dziejów Medycyny i Farmacji Górnego Śląska. Tamże, s. 66-68; Włodzimierz K a c z o r o w s k i , Jerzy Marian D y r d a : Internet a nowe możliwości w badaniach naukowych nad dziejami regionu. W: Górny Śląsk dokumentowanie dziejów lecznictwa ze szczególnym uwzględnieniem ziem dawnych księstw cieszyńskiego i opawskiego Tamże, s. 126-129.

[7] Centrum Dokumentacji Dziejów Medycyny i Farmacji Górnego Śląska (CDDMiF), E. *Statystyka*. Dostępne na stronie: http://dokument.sum.edu.pl/statystyka_wejsc.asp [dostęp 27 sierpnia 2012].

Śląska oraz obsługujący ją program komputerowy stanowią nowatorskie rozwiązanie w skali kraju. To, co już osiągnięto przy jej tworzeniu, wskazuje, jak można wykorzystać nowoczesną technologię informatyczną i Internet do tworzenia regionalnego zasobu wiedzy oraz intensyfikować współpracę zespołów badawczych i to nawet współpracę transgraniczną, w tym przypadku z ośrodkami w Czechach. Baza Centrum bez wątpienia jest przykładem otwartej nauki. Do wyciągnięcia takiego wniosku upoważniają autorów zastosowane rozwiązania mające odniesienie w cytowanych wcześniej 4 zasadach projektu Science Commons. Mają bowiem miejsce – otwarty dostęp do treści, otwarty dostęp do narzędzi, otwarty dostęp do danych i otwarta cyberinfrastruktura.

Otwarty dostęp do wiedzy na przykładzie strony domowej Biblioteki Głównej SUM nie jest być może imponujący, ale nie można też powiedzieć, że nie ma go wcale. Sytuacja wygląda podobnie we wszystkich polskich bibliotekach W porównaniu z osiągnięciami na tym polu w Stanach Zjednoczonych czy w Europie Zachodniej wypadamy gorzej, mimo dużego wysiłku pracowników polskich bibliotek naukowych. Jest wiele przyczyn takiego stanu. Najistotniejszymi wydają się być: brak regulacji prawnych, niedofinansowanie i oszczędności, zachowawcze nastawienie znacznej części środowiska naukowego do obowiązującego systemu nauki i opór mentalny przed nowymi rozwiązaniami, prawdopodobnie spowodowany małą znajomością nowych technologii informatycznych.

Dr Jolanta Przyłuska
Łódź - IMP

JAK OPUBLIKOWAĆ ARTYKUŁ WEDŁUG ZASAD OPEN ACCESS - PORADY DLA AUTORÓW PUBLIKACJI MEDYCZNYCH

Abstract

The open access to publications from the user end means the ability to use full texts of scientific articles with no time restriction and from any location. For an author though who plans to publish an article on Open Access principles it might be associated with incurring expenses related to providing the content in an electronic format. This paper is an attempt to look at the rules and policies of open access publishers with respect to the costs incurred by an author. It presents steps in the process of publishing in the open access model.

Streszczenie

Otwarty dostęp do publikacji ze strony użytkownika oznacza możliwość korzystania bez ograniczeń

czasowych i z dowolnej lokalizacji z pełnych tekstów artykułów naukowych. Natomiast dla autora, który zamierza opublikować artykuł według zasad Open Access może się to wiązać z poniesieniem wydatków związanych z udostępnianiem treści w postaci elektronicznej. Referat jest próbą spojrzenia na zasady Open Access i politykę wydawców z odniesieniem do kosztów jakie ponosi autor. Przedstawia kolejne kroki postępowania w trakcie publikowania w modelu otwartym.

Otwarty dostęp do wiedzy

Wdrażanie otwartego dostępu do treści naukowych związane jest ze zmianami w technologii cyfrowej, informatyce i telekomunikacji w obszarze publikowania i wymiany wiedzy. Konsekwencją tego jest powstawanie nowych zasad komunikacji opartych na powszechnym i równoprawnym dostępie do wyników badań naukowych, a w szczególności do efektów prac finansowanych ze środków publicznych[1]. Otwartość w komunikacji jest niezwykle istotna w nauce, gdzie powstają nowe hipotezy badawcze, następuje ich weryfikacja, wdrożenie nowych metod i pomysłów. Im szersze grono odbiorców tym większe prawdopodobieństwo użytkowania zasobów wiedzy i stymulowanie rozwoju. Wzrost efektywności wykorzystania wiedzy poprzez otwartość nauki sprawia, że staje się ona bardziej produktywna[2].

Otwartość w badaniach zwiększa też odpowiedzialność za procedury badawcze, dbałość o rzetelność wykonywanych zadań, przestrzeganie metodologii, prawidłowe raportowanie i poszanowanie własności intelektualnej[3]. Publiczna dyskusja nad wynikami przyczynia się to tego, że po zakończeniu doświadczeń dokumentacja jest lepiej zabezpieczana i udostępniana innym w celu weryfikacji wyników lub powtórnego przeprowadzenia eksperymentu w innym ośrodku badawczym. Otwartość ułatwia dyskusję nad rzetelnością i wiarygodnością przeprowadzonych badań.

Koszty otwartego dostępu

Na koszt udostępniania publikacji składają się koszty wcześniejszych procesów przyczyniających się do powstania artykułu lub książki. Można do nich zaliczyć np. wykonywanie prac doświadczalnych, opracowanie wyników, recenzowanie, redakcję tekstu i prace wydawnicze. Z otwartym udostępnianiem najbardziej związane są czyn-

[1] Marek Niezgódka [et al.]: Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady. Warszawa: ICM, 2011. Dostęp: http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/Nauka/Polityka_naukowa_panstwa/Analizy_raporty_statystyki/20120208_EKSPERTYZA__OA__ICM.pdf [odczyt 08.08.2012].

[2] Edwin Bendyk: Polak zdolny, ale nie innowacyjny. Zapomnieć o zombi. Dostęp: http://www.polityka.pl/nauka/technika/1529047,2,polak-zdolny-ale-nie-innowacyjny.read [odczyt 09.08.2012].

[3] Rzetelność w badaniach naukowych oraz poszanowanie własności intelektualnej. Publikacja Zespołu do Spraw Dobrych Praktyk akademickich Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Dostęp: http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/ministerstwo/Publikacje/20120806_rzetelnosc_broszura_fin.pdf [odczyt 17.08.2012].

ności, które przyjęły nową formę wynikającą ze zmian w technologii wydawniczej. Technika komputerowa w zasadniczy sposób wpłynęła na postać końcową publikacji, dając możliwość utworzenia dokumentu elektronicznego o odmiennych cechach ułatwiających zdalne udostępnianie. Zmieniły się więc odpłatności za opracowanie tekstów, rozpowszechnianie i archiwizowanie. Wprowadzenie otwartego dostępu do treści naukowych nie oznacza, że nikt nie ponosi kosztów ich wyprodukowania i dystrybucji. Istotne jest rozwiązanie problemu na kogo przerzucić wzrost wydatków związanych z wdrożeniem nowych technologii. Finansowanie badań zazwyczaj zapewnione jest z pieniędzy publicznych. Jeśli koszt publikacji wliczymy do tego samego źródła finansowania co badania, to zapewnimy użytkownikowi możliwość otrzymania informacji o wynikach.

Budowanie idei otwartości jest w dużym stopniu odpowiedzią na rosnące ceny czasopism naukowych i formą sprzeciwu odbiorców wobec ponoszenia dodatkowych wydatków. Przy malejących zyskach ze sprzedaży czasopism wydawcy zaczęli stosować różnorodne strategie zarządzania, aby pogodzić zmieniające się reguły finansowania z bezpłatnym udostępnianiem. Nowe technologie sprawiły, że użytkownik ma możliwość pozyskania jednej publikacji i nie musi kupować całego czasopisma, tak jak w formie drukowanej. Jednostką rozliczeniową, na którą przelicza się koszty publikowania otwartego stał się artykuł. Wlicza się do tego system zarządzania czasopismem, prace redakcyjne związane z korektą merytoryczną, techniczną i poprawnością językową, formatowanie tekstów do postaci zapewniającej sprawne udostępnianie w sieci, system identyfikacji elektronicznej dokumentu oraz utrzymanie platformy dostępowej. W zależności od zastosowanych narzędzi wydawnictwa wybierają strategię tańszego publikowania opartą na bezpłatnych aplikacjach lub droższą z wykorzystaniem komercyjnych systemów.

Kto ponosi koszty publikowania?

W praktyce powstało wiele dróg finansowania otwartego dostępu. Jedna z nich opiera się na dotacjach od instytucji rządowych, konsorcjów uczelni i instytucji naukowych, fundacji, prywatnych firm. Czasami tworzone są specjalne fundusze, na które wpłacane są składki wspierające finansowanie czasopism. Niektóre redakcje czasopism same zabiegają o środki tworząc w tym celu akcje zachęcające do dotowania takiej działalności.

W modelu finansowym opartym na pobieraniu opłat za artykuł, pieniądze wpływają od instytucji, w której pracuje autor lub z funduszy przeznaczonych na badania (z grantu). Wysokość opłat może być jednakowa dla każdego artykułu, może zależeć od jego długości, ilości kolorowych rycin. Wydawcy stosują różnego rodzaju zniżki dla autorów, którzy przejmą na siebie część prac redakcyjnych, nawiążą współpracę instytucjonalną dającą możliwość mniejszych opłat. Stosowane są także zniżki na prośbę autora, dla artykułów o wybranej tematyce lub dla autorów z krajów rozwijających

się. Redakcje czasopism oferują też autorom możliwość wyboru pomiędzy modelem otwartym a tradycyjnym. Wybierając formę otwartą autor bierze na siebie opłaty związane z finansowaniem tego procesu.

Przewodnik dla autorów

Chcąc opublikować artykuł na zasadach otwartości np. z dziedziny obejmującej zagadnienia zdrowia publicznego, środowiskowych zagrożeń zdrowotnych lub medycyny pracy autor zaczyna poszukiwania od identyfikacji czasopism zajmujących się tą problematyką. Często weryfikuje ich wskaźnik wpływu IF (impact factor), gdyż chce aby praca została wydrukowana w czasopiśmie wysoko klasyfikowanym w systemach oceny czasopism. Jedną z metod jest sprawdzenie w bazie Journal Citation Reports listy z działu Public Environmental & Occupational Health. W 2012 r. znalazło się tam 157 periodyków z całego świata posiadających IF. Autor wybiera te, które są najbardziej związane tematycznie z jego pracą, sprawdza model finansowania i zasady archiwizacji. Zawęża swoje poszukiwania do kilkunastu przykładowych tytułów:

1. *American Journal of Industrial Medicine*
2. *Annals of Occupational Hygiene*
3. *Archives of Environmental and Occupational Health*
4. *International Archives of Occupational and Environmental Health*
5. *International Journal of Occupational and Environmental Health*
6. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*
7. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*
8. *Journal of Occupational and Environmental Hygiene*
9. *Journal of Occupational Health*
10. *Journal of Occupational Science*
11. *Occupational and Environmental Medicine*
12. *Occupational Medicine*
13. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health.*

Następnie sprawdza politykę wydawniczą poszczególnych wydawców w zakresie otwartego udostępniania w katalogu SHERPA/RoMEO (Publisher copyright policies & self-archiving) posadowionym na Uniwersytecie w Nottingham[4]. Dowiaduje się, czy może archiwizować artykuł w swoim własnym lub instytucjonalnym repozytorium. Wpisując w wyszukiwarce SHERPA/RoMEO tytuł każdego czasopisma uzyskuje informacje o ogólnych zasadach jakie stosuje wydawca (tab. 1).

Kierując się specyfiką artykułu wchodzi na stronę internetową poszczególnych wydawców, aby dokładnie sprawdzić jaka jest dalsza procedura składania artykułu do redakcji i czy wydawca stosuje jakieś zniżki w opłatach.

[4] SHERPA/RoMEO: publisher copyright policies & self-archiving. Dostęp: http://www.sherpa.ac.uk/romeo/ [odczyt 20.08.2012].

Czasopismo	Wydawca	IF	Opłata za publikację	Model finansowania	Zasady archiwizacji autorskiej	Kolor RoMEO
Scand J Work Environ Health	Finish Institute of Occupational Health	3,122	1 200 €	Open Access Option	Preprint V Postprint X PDF wydawcy Vw (24 m-ce)	żółty
Occup Environ Med	BMJ	3,020	1 700 £ 2 515 € 3 145 $	BMJ Unlocked	Preprint V Postprint Vw (6 m-cy) PDF wydawcy X	żółty
J Occup Environ Med	LWW	2,062	*	OvidOpenAccess	Preprint V Postprint Vw (12 m-cy) PDF wydawcy X	żółty
Ann Occup Hyg	Oxford	1,949	1 700 £ 2 550 € 3 000 $	Oxford Open	Preprint V Postprint Vw (12 m-cy) PDF wydawcy Vw (12 m-cy)	żółty
Int Arch Occup Environ Health	Springer	1,889	2 000 € 3 000 $	Springer Open Choice	Preprint V Postprint V PDF wydawcy X	zielony
Am J Ind Med	Wiley	1,625	1200-3000 €	Wiley Open Access	Preprint V Postprint Vw (0-24 m-cy) PDF wydawcy X	żółty
J Occup Health	Japan Society for Occupational Health	1,550	*	*	*	*
Int J Occup Med Environ Health	Nofer Institute of Occupational Medicine	1,227	*	*	*	*
J Occup Environ Hyg	Taylor & Francis	1,189	1 725 £ 1 900 € 3 250 $	Open Selected	Preprint V Postprint Vw (12-18 m-cy) PDF wydawcy X	żółty
Occup Med	Oxford	1,136	1 700 £ 2 550 € 3 000 $	Oxford Open	Preprint V Postprint Vw (12 m-cy) PDF wydawcy Vw (12 m-cy)	żółty
Int J Occup Environ Health	Maney Publishing	1,035	1 250 £ 2 000 $	More OpenChoice	Preprint V Postprint V PDF wydawcy X	zielony
Arch Environ Occup Health	Taylor & Francis	0,846	1 725 £ 1 900 € 3 250 $	Open Selected	Preprint V Postprint Vw (12-18 m-cy) PDF wydawcy X	żółty
Journal of Occupational Science	Association of Occupational Science, Taylor & Francis	*	1 725 £ 1 900 € 3 250 $	Open Selected	Preprint X Postprint Vw PDF wydawcy X	biały

Tab. 1. Polityka wydawców wobec OA dla wybranych czasopism.
V – zgoda na archiwizację, Vw – po spełnieniu warunków, X – zakaz, * – brak danych

Kolor RoMEO – polityka archiwizowania:
Zielony - wolno archiwizować preprinty i postprinty
Niebieski - wolno archiwizować postprinty
Żółty - wolno archiwizować preprinty
Biały - nie wolno archiwizować

Oxford Open, który wydaje dwa czasopisma z omawianej dziedziny „Annals of Occupational Hygiene" i „Occupational Medicine", proponuje dodatkowe ulgi z 1700 £ do 850 £ lub całkowite zwolnienia z opłat dla autorów z krajów rozwijających się. Wydawca ten stosuje model hybrydowy publikując część artykułów w formie otwartego dostępu a część w sposób tradycyjny. Autor może sam zapłacić lub znaleźć sponsora, który sfinansuje należności. Po zapłaceniu publikacja znajdzie się od razu w otwartym dostępie i repozytorium PubMed Central.

Decydując się na czasopismo „International Archives of Occupational and Environmental Health" autor powinien zapłacić 3 000 $. Naukowcy z Polski mogą skorzystać z programu Open Choice, który umożliwia otwarte publikowanie bez ponoszenia kosztów przez naszych autorów. W 2010 r. został uruchomiony projekt finansowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego pozwalający na publikowanie otwarte w czasopismach wydawnictwa Springer. Artykuły mogą być archiwizowane i udostępniane w repozytorium autorskim lub instytucjonalnym autora jak też w repozytorium PubMed Central.

Wybierając impaktowane czasopisma, które nie określiły jeszcze swojej polityki wobec otwartego dostępu i nie zgłosiły tego do serwisu SHERPA/RoMEO, autor powinien skontaktować się bezpośrednio z wydawcą, aby poznać zasady udostępniania. Brak określenia jednoznacznych zasad wobec Open Access występuje zazwyczaj wśród mniejszych wydawców. Jeśli autor zdecyduje się na "Journal of Occupational Health" wydawany przez Japan Society for Occupational Health to przekona się, że dostęp do pełnych tekstów jest bezpłatny a wydawca współpracuje z największą japońską platformą czasopism elektronicznych J-STAGE. Za jej pomocą rozpowszechniane są pełne teksty publikacji, przeszukiwane przez światowe systemy indeksujące, zapewniając szybką nawigację i łatwy dostęp do artykułów.

W przypadku czasopisma *„International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health"*, które redagowane jest w Instytucie Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera w Łodzi, pomimo braku określenia zasad otwartego publikowania artykuły z lat 2006-2010 są w wolnym dostępie na stronie wydawcy (Versita). Natomiast publikacje z lat 2011-2012 archiwizowane są w bazie wydawnictwa Springer udostępnianej w ramach Wirtualnej Biblioteki Nauki dla wszystkich ośrodków akademickich w kraju. Redakcja tego czasopisma znajduje się w Polsce co ułatwia kontakt w przypadku chęci opublikowania pracy.

Wiley jako wydawca czasopisma „American Journal of Industrial Medicine" oferuje wolny dostęp po dokonaniu opłat przez instytucję, z której pochodzi autor lub po wpłynięciu dotacji od fundatora. Artykuły te są udostępniane osobom, które nie subskrybują czasopisma, równocześnie są zamieszczane w repozytorium PubMed Central.

Autor może zdecydować też o opublikowaniu artykułu w elektronicznym czasopiśmie „Journal of Occupational Medicine and Toxicology" wydawnictwa BioMedCen-

tral. Nie posiada ono jeszcze wskaźnika IF (przewidywany wskaźnik według wydawcy: 1,11). Wszystkie artykuły publikowane są na zasadach Open Access. Autor może archiwizować pre- i postprinty, jak również wersję wydawcy. Prace dostępne są od razu w PubMed Central. Opłaty za publikacje mogą zostać obniżone lub zniesione w całości w ramach programu członkowskiego.

Podsumowanie

Otwarty model publikowania zapewnia łatwiejszy dostęp do wyników badań, lepszą dostępność do treści dla naukowców, przyczynia się do większego wykorzystania wyników prac badawczych, zapewnia łatwiejszy dostęp dla przedsiębiorców wpływając na podejmowanie innowacyjnych działań w gospodarce. Chociaż pod względem finansowym rosną koszty przygotowania publikacji elektronicznych i utrzymania platformy dostępowej oraz archiwum to jednak korzyści społeczne i gospodarcze z otwartości w dostępie do wiedzy są bardziej istotne dla rozwoju. Odbiorca wiedzy zyskuje szybką i bezpłatną informację z rzetelnych źródeł. Autorzy chcąc włączyć się w nurt otwartego publikowania powinni planować koszty już na etapie projektowania budżetu badań.

Mgr Izabela Nowakowska
Łódź - UM

DODAJ ZAKŁADKĘ – OPEN ACCESS JOURNALS Z ZAKRESU NAUK FARMACEUTYCZNYCH I POKREWNYCH

Abstract

There is present some of the big publishers with open access journals (BioMed Central, Hindawi Publishing Corporation, PLOS Public Library of Science, MDPI AG – Multidisciplinary Digital Publishing Institute), which represent sources from pharmacy and allied sciences. These journals create supplementary workshop for librarians, scientists and students. All chosen services are shown in a different perspective: searching easiness and usefulness for all users at Department of Pharmacy in Medical University of Łódź. Special attention is dedicated to English language journals from abroad, which subjects are not presented on commercial electronic resources on the website of Library of Medical University of Łódź. Author indicates different benefits of free of charge registration of users in these platforms

Streszczenie

Zaprezentowano kilku większych wydawców czasopism otwartych, publikujących źródła z zakresu farmacji i nauk pokrewnych (BioMed Central, Hindawi Publishing Corporation, PLOS Public Library

of Science, MDPI AG – Multidisciplinary Digital Publishing Institute). Czasopisma dostępne w opisywanych platformach, tworzą dodatkowy warsztat pracy bibliotekarzy, naukowców i studentów. Wybrane serwisy zostały scharakteryzowane pod kątem łatwości poszukiwań oraz przydatności merytorycznej dla użytkowników Wydziału Farmaceutycznego UM w Łodzi. Uwagę skierowano zwłaszcza na zagraniczne czasopisma anglojęzyczne, które reprezentują dyscypliny naukowe, niedostępne w prenumerowanych komercyjnych źródłach elektronicznych na stronie internetowej Biblioteki Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Autor wskazuje na liczne korzyści wynikające z bezpłatnej rejestracji użytkowników w omawianych serwisach.

Wstęp

Open Access to ogólnoświatowy projekt mający na celu popularyzację otwartości w nauce, usprawnienie wymiany informacji naukowej oraz zwiększenie powszechności dostępu do wiedzy. W odniesieniu do publikacji naukowych, jest terminem powszechnie stosowanym, określającym nieograniczony dostęp do literatury cyfrowej, on line, wolnej od większości praw autorskich i ograniczeń związanych z licencjami[1].

Badania nad procesem tworzonych czasopism, ustaliły dwa sposoby uzyskiwania otwartej dostępności do wyników badań naukowych : złoty i zielony. Złoty Open Access jest formą umożliwienia dostępu przez wydawcę, u którego dokument został złożony. W 2008 roku ponad 8 % wszystkich naukowych czasopism jest udostępniona poprzez jakąś formę złotego otwartego dostępu [2]. Zielony O A, czyli autoarchiwizacja w repozytoriach, szacowana jest na ponad 11 % wszystkich opublikowanych w 2008 roku artykułów naukowych. Powodem szybkiego rozwoju OA są : skupienie publikowania naukowego i dystrybucji w rękach tylko kilku rynkowych potentatów (EBSCO, Springer, Elsevier), i ograniczenia, takie jak licencje, wysokie koszty prenumeraty które pociągają za sobą zmniejszony dostęp do komercyjnych periodyków. Dynamika wzrostu open access journals jest wprawdzie dużo mniejsza niż w przypadku repozytoriów, jednak według opublikowanych danych [3], ich wzrost i rozwój jest cały czas widoczny. M. Laakso omawiając ewolucje powstawania otwartych czasopism w latach 1993 – 2009, dokonał podziału całego omawianego okresu na trzy etapy. Lata 1993 - 1999 nazwał pionierskimi ; lata innowacji to okres od 2000 do 2004; lata ostatnie to czas konsolidacji czyli jednoczenie wydawnictw otwartych. Wyniki przeprowadzonych przez jego zespół badań wskazują na bardzo szybki wzrost OA w okresie początkowym; od 2000 roku, średnia roczna stopa wzrostu to 18 % dla liczby czasopism, a 30

[1] Peter Suber: Open Access overview (definition, introduction) http://www.earlham.edu/~peters/fos/overview.htm

[2] Bo - Christer Björk, Patrik Welling, Mikael Laakso, Peter Majlender, Turid Hedlund: et al. (2010) Open Access to the Scientific Journal Literature: Situation 2009. PLoS ONE.. doi:10.1371/journal.pone.0011273.

[3] Mikael Laakso, Patrik Welling, Helena Bukvova, Linus Nyman, Bo -Christer Björk: et al. (2011) The Development of Open Access Journal Publishing from 1993 to 2009. PLoS ONE 6(6): e20961. doi:10.1371/journal.pone.0020961

% dla artykułów. Najwięcej dostępnych w Internecie otwartych czasopism reprezentuje nauki medyczne i biologiczne [4].

Czasopisma Open Access to periodyki elektroniczne, zazwyczaj recenzowane, umożliwiające bezpłatnie dostęp do publikacji zaraz po ich opublikowaniu. Każdy może z nich skorzystać w celach niekomercyjnych: czytać, drukować, kopiować, przesłać innym. Autorzy zwykle zachowują prawa autorskie, a artykuły publikowane są na licencji Creative Commons (CC). Wydawnictwa, które stosują typowy model publikowania w otwartym dostępie (złotym) to np.: PLOS Public Library of Sciences (nauki ścisłe, biologiczne i medycyna), BioMed Central (medycyna i nauki biologiczne) oraz PubMed Central (medycyna i dziedziny pokrewne). Metamorfozę z modelu hybrydowego do otwartego przeszło również wydawnictwo Hindawi (nauki techniczne, biologiczne i ścisłe) [5] .

Wydawcy publikujący czasopisma otwarte nie stanowią jednolitej całości. Stosują tzw. modele mieszane w których otwarty dostęp może być np. opóźniony - po upływie określonego czasu, krótkoterminowy - przez określony czas, do wybranych treści, częściowy, zdublowany - wersja elektroniczna jest dostępna za darmo, a papierowa sprzedawana w prenumeracie oraz hybrydowy. Dla naukowców jest korzystny zwłaszcza wspomniany ostatni model hybrydowy, w którym wydawca daje autorowi możliwość wyboru sposobu opublikowania artykułu. W przypadku opcji „open" autor wnosi opłatę za zamieszczenie artykułu, a tekst jest dostępny dla wszystkich, bez ograniczeń. Model hybrydowy stosowany jest przez znanych wydawców komercyjnych takich jak Springer Verlag, Elsevier czy Oxford University Press. Wymienić należy również OA wspomagający, który polega na wsparciu wydawnictwa przez organizacje międzynarodowe, np. WHO czy wydawca Reed Elsevier, udzielające pomocy krajom rozwijającym się. W terminologii bibliotecznej funkcjonuje również określenie zminimalizowanego wolnego dostępu, są to bazy danych i strony Web zawierające spisy treści czasopism[6].

Artykuły w czasopismach otwartych są redagowane zgodnie z powszechnie przyjętymi zasadami publikowania naukowego i duża ich liczba posiada wskaźnik Impact Factor. Wydawcy to głównie instytucje naukowe (uniwersytety, instytuty naukowo−badawcze itp.), wyspecjalizowane wydawnictwa OA oraz wydawcy komercyjni, stosujący tzw. open choice. Przykładem może być program Springer Choice/open w Polsce, który umożliwia pracownikom i studentom afiliowanym przy wszystkich wyższych uczelniach na bezpłatne publikowanie artykułów w czasopismach naukowych, należących do wydawnictw Springer.

[4] William H. Walters, Anne C. Linvill: Characteristics of Open Access Journals in Six Subjects Areas College and Research Libraries July 2011 p.372-390 http.://crl.acrl.org/content/72/4/372.full.pdf+html

[5] Kho N. Davis: Hindawi Publishing : A working OA Model. InformationToday August 10, 2012 http://www.infotoday.com/it/dec10/kho.shtml

[6] Marek Nahotko: Naukowe czasopisma elektroniczne. Warszawa 2007 s.100

Przedstawiono charakterystykę kilku największych wydawnictw open access journals – BioMed Central. Hindawi Publishing Corporation, PLOS Public Library of Science, MDPI AG Multidisciplinary Digital Publishing Institute. Zamieszczono uwagi praktyczne dotyczące zasobów tematycznych publikacji, ze szczególnym uwzględnieniem nauk farmaceutycznych i pokrewnych w języku angielskim.

Zwrócono uwagę na sposób korzystania i przeszukiwania literatury oraz korzyści wynikające z rejestracji użytkowników w omawianych wydawnictwach. Powodem penetracji wymienionych platform są niewystarczające zasoby strony internetowej Biblioteki Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, zwłaszcza kiedy wąska specjalizacja poszukiwanych zagadnień wymaga użycia jeszcze innych źródeł. Nauki farmaceutyczne obejmują swoim zasięgiem : nauki chemiczne (syntezę substancji leczniczych, analizę chemiczną leków), medycynę (farmakologię, fizjologię, diagnostykę laboratoryjną), biologię, biochemię, fizykę, technologię przemysłową, ekonomię, statystykę, psychologię, a także informatykę. W polskich uczelniach medycznych wyodrębniają się nowe specjalizacje farmaceutyczne : zdrowie publiczne, zdrowie środowiskowe, farmacja przemysłowa oraz nowe kierunki studiów. Przykładem może być kosmetologia, dziedzina związana z ochroną zdrowia i urody, która rozwija się bardzo dynamicznie.

Rozwój i interdyscyplinarność wiedzy farmaceutycznej wymagają coraz większej różnorodności źródeł informacyjnych, które wzbogacają warsztat pracy naukowej i dydaktycznej wykładowców i studentów Uniwersytetu Medycznego, a także innych użytkowników, związanych z przemysłem farmaceutycznym i kosmetycznym. W bibliotece otwarte czasopisma wspierają i urozmaicają warsztat informacyjny bibliotekarza.

Platformy Open Access Journals

BioMed Central – (www.biomedcentral.com) powstał w roku 2000 jako część Current Science Group w Wielkiej Brytanii. Jest przedsięwzięciem dochodowym, specjalizującym się w udostępnianiu w Internecie czasopism naukowych z zakresu medycyny i nauk biologicznych[7]. Publikuje 220 tytułów recenzowanych czasopism on line. Przedstawia siebie jako pierwszą i największą firmę związaną z otwartą nauką. Właścicielem wydawnictwa jest Springer Science i Business Media. BioMed Central wydaje ponad 100 tytułów z Impact Factorem. Część czasopism indeksowana jest przez EBSCO, Medline, PubMed i inne serwisy.

W jego zasobach znajdują się czasopisma z zakresu medycyny i biochemii, jest też szeroko rozbudowana wiedza biologiczna. Znajdziemy tutaj bogatą kolekcję związaną z biologią : strukturalną, molekularną, systemową, rozwojową, chemiczną, również bioinformatyką. Tematyka czasopism prezentuje zagadnienia ekologii, genetyki, mikrobiologii, bromatologii, farmakologii ogólnej i klinicznej, weterynarii i zoologii.

[7] Zob. http://www.biomed.central.com

Zawartość tematyczna czasopism z zakresu wąskich specjalizacji związanych z naukami farmaceutycznymi to tytuły dotyczące: retrowirusów, monograficzny periodyk Flavour, podejmujący problematykę smaku i aromatu, czasopismo poruszające problemy zaburzeń odżywiania, oraz inne związane nanobiotechnologią.

Przeszukiwanie proste dostępne jest już na pierwszej stronie wydawnictwa, wyszukiwanie zaawansowane dopiero po zalogowaniu się na stronie wydawcy, co umożliwia zapisanie całego procesu wyszukiwań. Serwis posiada już ponad 1 milion zarejestrowanych użytkowników na całym świecie, czasopisma posiadają instrukcje dla autorów, oraz specjalny link tematyczny, tylko do zainteresowanych publikowaniem w periodykach. Na stronie wydawnictwa jest link dla bibliotekarzy, który proponuje szereg usług (płatnych) dla swoich członków, na przykład fachową pomoc przy tworzeniu repozytoriów oraz szereg dodatkowych subskrypcji. Platforma świadczy także usługi wydawnicze.

Hindawi Publishing Corporation –(www.hindawi.com), które powstało w 1997 roku jest komercyjnym wydawcą ponad 300 recenzowanych czasopism. Firma ma siedziby w Kairze (Egipt) I Nowym Yorku (USA)[8], podobnie jak BioMed Central jest członkiem International Association of Scientific, Technical and Medical Publishers (STM). Wszystkie tytuły indeksowane są przez Google Scholar, większość indeksuje Science Ciatation Index, Scopus, PubMed, INSPEC, Mathematical Review I Chemical Abstracts, a 30 z nich znajduje się na liście Impact Factor.

Platforma publikuje periodyki z zakresu nauk medycznych, weterynaryjnych i farmakologii. Wizytówką firmy jest czasopismo poświęcone medycynie alternatywnej - Evidence - Based Complementary and Alernative Medine (IF 4.774), oraz Mediators of Inflammation (IF 3,263). Część publikowanych on line czasopism ma również płatną wersje drukowaną. W zasobach serwisu znajdują się czasopisma z zakresu nauk rolniczych, biologii, ekologii i nauki o środowisku.

Ważna dla farmaceuty jest duża ilość czasopism z dziedziny nauk przyrodniczych a zwłaszcza chemii: fizycznej, nieorganicznej, organicznej, analitycznej, medycznej, spektroskopii, chromatografii oraz elektrochemii. Interesujące są również tytuły dotyczące zagadnień fotoenergii (International Journal of Photoenergy - którego treść porusza sprawy wpływu fotoenergii na zdrowie człowieka), toksykologii i nanomateriałów.

Przeszukiwanie rozpoczyna się od wpisania frazy słów kluczowych w wyszukiwaniu prostym, dostępnym na pierwszej stronie wydawnictwa, następnie czytelnik otrzymuje możliwość dostępu do przeszukiwania zaawansowanego, które zawiera kilka standardowych opcji.

PLOS Public Library of Science – (www.plos.org) misją wydawnictwa jest

[8] Zob. http.://www.hindawi.com/about/

przyspieszenie rozwoju nauki, poprzez zmiany w komunikacji naukowej. Ważne dla twórców platformy są losy naszej planety oraz skuteczne metody walki z rakiem. Publikuje 7 recenzowanych, otwartych czasopism, których artykuły mogą być urozmaicone komentarzami, opiniami, informacjami, ale również oceną czy korektą wpisywaną przez zainteresowanych badaczy i naukowców, możliwą po zalogowaniu się na stronie wydawnictwa[9]. Platforma powstała w 2006 roku, by rzucić wyzwanie „akademickiej obsesji statusu czasopisma oraz jego ocenianiu poprzez Impact Factor" [10]. Siedzibą tego multidyscyplinarnego, niedochodowego wydawnictwa jest San Francisco w USA. PLOS One stało się pierwszym interaktywnym, ogólnodostępnym medium służącym do przekazywania wszystkich zweryfikowanych badań naukowych z różnych dziedzin wiedzy.

Tematyka publikowanych tutaj artykułów ma szerokie spektrum od medycyny, biologii poprzez matematykę, fizykę do nauki o środowisku. To pierwsze wydawnictwo, które przyjmuje do publikacji również artykuły małej wagi, sprawdzając jedynie czy praca spełnia warunki artykułu naukowego, a ocenę i znaczenie publikacji pozostawia zarejestrowanym użytkownikom serwisu[11]. Światowe osiągniecie wydawnictwa to opublikowanie kilku nowych klasyfikacji zoologicznych. Mimo sprzeciwów wobec miar oddziaływania czasopism, wydawnictwo PLOS w 2009 roku otrzymuje pierwszy Impact Factor. W 2010 roku opublikowano tutaj ponad 6 739 artykułów, najwięcej spośród wszystkich recenzowanych czasopism naukowych. Część artykułów ukazujących się w PLOS jest indeksowana przez PubMed, Scopus i Web of Science oraz Medline.

Obecnie wydawnictwo składa się z następujących części : PLOS ONE – najstarszej części wydawnictwa, PLOS : Biology, Medicine, Genetics, Computational Biology, Pahtogens, Necleted Tropical Deseses[12] . Na stronie wydawnictwa publikowane są również Currents, zeszyty które dotyczą aktualnych badań nad chorobami : Hungintona, grypy oraz genomów DNA, dystrofii mięśni i katastrof na świecie.

Proste wyszukiwanie możliwe jest w obrębie każdego z tytułów, zaawansowane daje większe możliwości określenia i rozbudowania frazy słów kluczowych, poprzez większe użycie kilku filtrów odnoszących się do tytułu czasopisma, tematu, rodzaju artykułu. Sprawne narzędzia stwarzają możliwości celnych poszukiwań.

MDPI AG– (www.mdpi.com) – Multidisciplinary Digital Publishing Institute jest platformą publikującą ponad 70 recenzowanych otwartych czasopism. Siedziba firmy

[9] Zob. http://www.plosone.org/

[10] Jim Giles: Open-access journal will publish first, judge later. http://www.nature.com/http://www.nature.com/nature/journal/v445/n7123/full/445009a.html

[11] Catriona J. MacCallum: ONE for All: The Next Step for PLoS. „PLoS Biology". 4 (11) http://www.plosbiology.org/article/info:doi/10.1371/journal.pbio.0040401

[12] Zob. http://www.plos.org./

znajduje się w Bazylei (Szwajcaria), platforma powstała w 1996 roku z incjatywy Molecular Diversity Preservation International [13], publikuje 7 tytułów z listy Impact Factor. Wydawcą jest publiczna korporacja, która szczyci się publikowaniem prac kilku noblistów. Czasopisma indeksowane są przez Web of Science, Scopus, Compendex i PubMed.

Zakres tematyczny platformy obejmuje : chemię, biologię, nauki o środowisku, medycynę, farmakologię, fizykę i badania materiałów. Z wąskich specjalizacji pokrewnych farmacji można znaleźć czasopisma dotyczące : toksyn, wirusów, insektów, minerałów, mikromacierzy (badania określenia związków DNA), patogenów, leków tworzonych z substancji znajdujących się w morzu, antyoksydantów, biosensorów, biomateriałów oraz biogenicznych substancji. Podział czasopism na wąskie specjalizacje sprzyja łatwiejszemu wyszukiwaniu informacji.

Znajdowanie informacji odbywa się poprzez przeszukiwanie zaawansowane, dostępne na pierwszej stronie wydawnictwa w obrębie wszystkich tytułów oraz jednego wybranego. Pomocne są także dodatkowe narzędzia ograniczające zakres poszukiwań (rodzaj artykułu, zakres tematyczny, czasowy). Odnalezione źródła są wzbogacone o ważne informacje dotyczące listy tytułów czasopism, w których są umieszczone, rodzajów artykułów oraz krajów w których powstały.

Część czasopism w prezentowanych wydawnictwach można znaleźć w największej platformie otwartego dostępu - DOAJ – Directory of Open Access Journals – (www.doaj.org). Dane z 2012 roku mówią o 7 980 tytułach zarejestrowanych tutaj czasopism, publikowanych przez różne wydawnictwa uczelniane [14], towarzystwa naukowe i inne publikujące w otwartym dostępie. Siedzibą DOAJ jest Uniwersytet Lound (Szwecja), uznany za jeden ze 100 najlepszych uniwersytetów na świecie.

Opisywane wydawnictwa mają charakterystyczny wizerunek, styl i historię. MDPI, powołało do życia w 1995 roku Muzeum Chemiczne[15], gdzie przechowuje historyczne, rzadkie, nowe i stare, syntetyczne i naturalne próbki substancji chemicznych. Jako jedyne na świecie, gromadzi i eksponuje ale również wymienia swoje zbiory.

Zakres tematyczny publikowanych periodyków przez MDPI obejmuję także biznes, ekonomię, informatykę, matematykę, inżynierię, astronomię, nauk społeczne oraz sztuki piękne. Wydawca Hindawi wzbogaca zasoby o źródła z zakresu nauk komputerowych, matematycznych, inżynieryjnych i społecznych.

BioMed Central i PLOS popularyzuje ideę otwartego dostępu poprzez możliwość zakupu gadżetów reklamowych. Wszystkie wydawnictwa, za wyjątkiem Hindawi, znajdują swoje miejsce na portalach społecznościowych (facebook, twwitter). Opisywane platformy oferują pobieranie plików w formacie PDF, HTML oraz XML.

[13] Zob. http://www.mdpi.com/about/

[14] Zob. http.://www.doaj.org

[15] Zob. http://www.mdpi.org/index-samples.htm)

Serwisy są finansowane przede wszystkim poprzez pobieranie opłat za publikację. Model finansowania czasopism otwartych, w przeciwieństwie do tradycyjnego, bazującego na prenumeracie jest bardziej zróżnicowany, od subsydiów instytucjonalnych do opłat za publikacje. MDPI i PLOS finansowane są również poprzez fundraising, który polega na zabieganiu wydawcy o wsparcie finansowe u innych instytucji naukowych i sponsorów. Wydawnictwa OA mogą być dofinansowywane z grantów, ze środków publicznych oraz ze środków stowarzyszeń naukowych.

BioMed Central , MDP i Hindawi są członkami Committee on Publication Ethics (COPE), który tworzy forum wydawców recenzowanych czasopism. Komitet zajmuje się wszystkimi etycznymi aspektami publikowania i radzi edytorom jak postępować w przypadku wykroczeń[16].

Podsumowanie

Otwarty dostęp do treści naukowych wpływa na wiele sektorów życia społecznego, przede wszystkim na gospodarkę i naukę. Z OA czerpią zysk naukowcy, korzystają z nich różne instytucje naukowe, biblioteki, oraz wszystkie grupy zawodowe.

Zadaniem bibliotek naukowych jest informowanie o wszystkich otwartych źródłach pracowników i studentów uczelni, tworzenie linków na stronach internetowych. Biblioteki przy malejących budżetach, wobec kryzysu ekonomicznego, będą musiały coraz częściej wybierać darmowe zasoby wiedzy[17]. Upowszechnianie wiedzy i dzielenie się nią może poprawić wizerunek nauki w oczach społeczeństwa i zachęcić do wsparcia.

Najważniejsza dla użytkowników biblioteki jest zawartość treściowa dokumentów, a różnorodność tematyczna prezentowanych czasopism, ich łatwa dostępność to podstawa do częstego korzystania z nich. Wszystkie omówione platformy oferują użytkownikom bezpłatne uzyskiwanie spisów treści ulubionych periodyków. Zyski płynące z bezpłatnej rejestracji to : szybka informacja dotycząca nowych badań, osiągnięć naukowych i otrzymywanie aktualnych publikacji odpowiadających zainteresowaniom i potrzebom naukowców (BioMed Central,PLOS, MDPI). Kluczowe jest uczestniczenie w procesie naukowym, poprzez możliwość wpisywania komentarzy, uwag czy innych adnotacji, przy ukazujących się artykułach. Widok powiązanej literatury oraz możliwość tworzenia bibliografii w programie End Note, to następne atuty związane z rejestracją użytkownika. Dużo ułatwień znajdą także autorzy artykułów, w przypadku publikacji w wybranych źródłach.

Dostępne statystyki dotyczące liczby autorów otwartych publikacji oraz instytucji będących członkami wymienionych wydawców, wskazują że również nauka polska

[16] Zob. http://publicationethics.org/

[17] Bożena Bednarek-Michalska: Modele publikowania naukowego – pytania I wyzwania dla współczesnego wydawcy. Nauka 2/2010 163-175 http://www.portal.wiedzy.pan.pl/images/stories/pliki/publikacje/nauka/2010/02/N-2-2010-12-Bednarek.pdf

coraz częściej wkracza do otwartych zasobów. Mimo kosztów wynikających z opłat za publikowanie, w Hindawi, na przykład, publikuje ponad 1500 polskich naukowców z różnych instytucji krajowych. W prezentowanych statystykach przodują Amerykanie, Hindusi oraz Chińczycy[18]. Członkiem instytucjonalnym BioMed Central jest tylko jeden polski instytut, przodują tutaj amerykańskie i niemieckie uczelnie i organizacje naukowe.

Mimo wątpliwości i obaw co do jakości i autentyczność publikacji, otwarte czasopisma stały się częścią istniejącej w Internecie wolnej, otwartej nauki i na stałe wpisują się w światowy obieg informacji w nauce i technice.

ŚWIATOWY WZROST GOLD OPEN ACCESS W LATACH 2003 - 2011

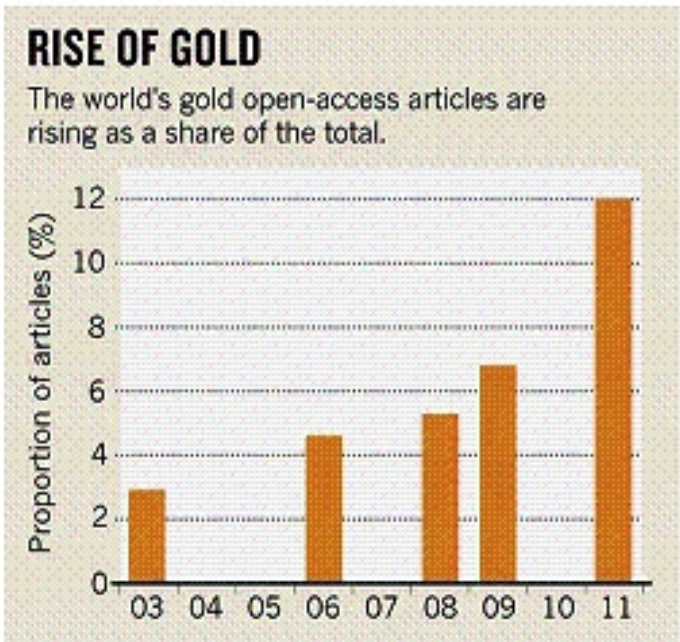

[18] Zob. http://www.hindawi.com/countries/index/

Mgr Jolanta Stępniak
Warszawa - PW

KONSORCJA I LICENCJE KRAJOWE. PYTANIE O BILANS KOSZTÓW I EFEKTÓW

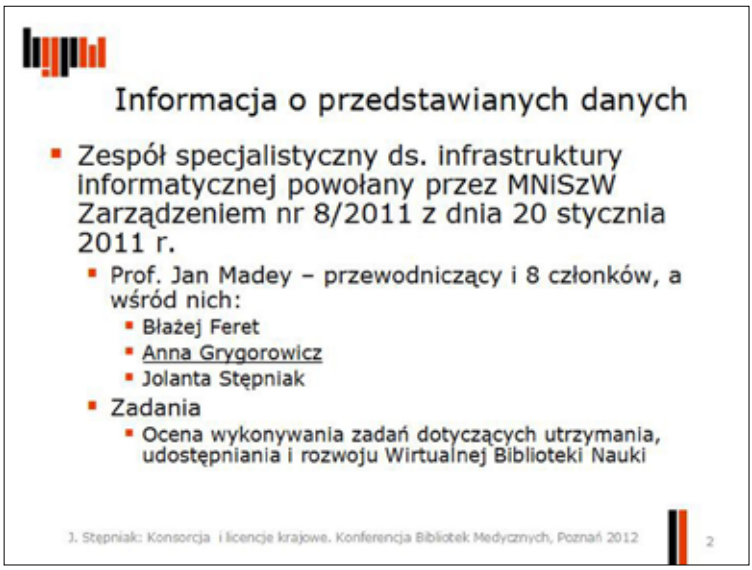

Fakty
Koszty w 2011 roku
139.559.479,53zł
Wstępny budżet MNiSzW na WBN w 2012
164.000.000,00zł
Wnioski na 2012 rok (licencje 2012/2013)
219.887.214,41zł
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
4

Wirtualna Biblioteka Nauki
Termin funkcjonuje od 2005 r. (?) obejmuje projekt udostępniania licencjonowanych zasobów piśmiennictwa zagranicznego raz archiwizację polskiego dorobku naukowego (NUKAT, BazTech, BazHum, projekt oprogramowania YADDA)
Ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki wprowadza określenie WBN art. 18 ust.1 pkt 4 (finansowanie działalności statutowej)
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
5

Wirtualna Biblioteka Nauki
1999 - konsorcjum Springer
2000 - konsorcjum Elsevier i Springer
2001 – konsorcjum Ebsco
...
2006 – dofinansowanie 50% - 18 baz
...
2009 – dofinansowanie 50% - 24 baz
2010 – licencje krajowe na 5 baz i 20 baz dofinansowywanych w 50%
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
6

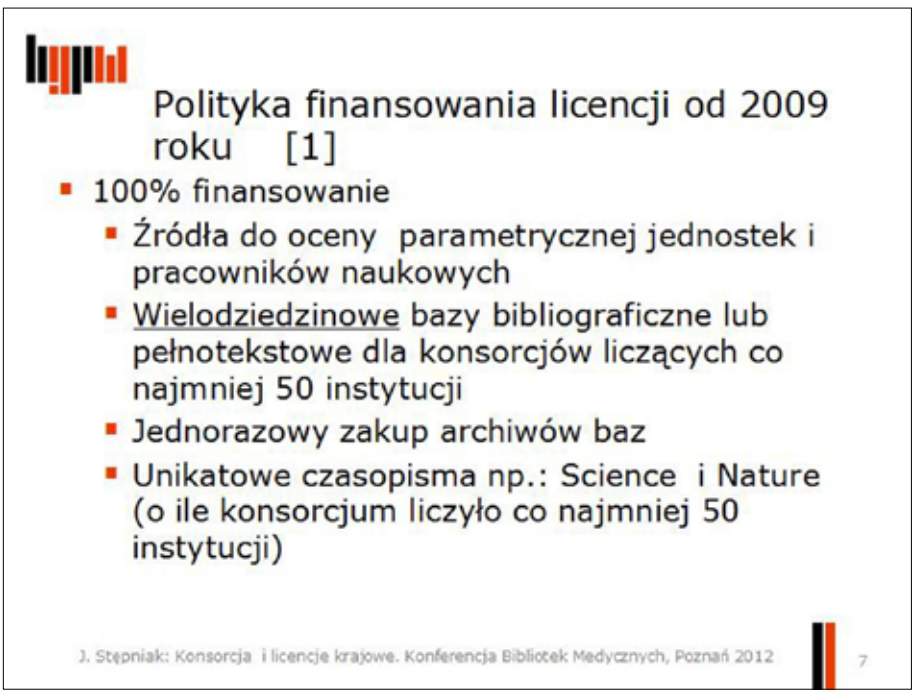
Polityka finansowania licencji od 2009 roku [1]
100% finansowanie
Źródła do oceny parametrycznej jednostek i pracowników naukowych
Wielodziedzinowe bazy bibliograficzne lub pełnotekstowe dla konsorcjów liczących co najmniej 50 instytucji
Jednorazowy zakup archiwów baz
Unikatowe czasopisma np.: Science i Nature (o ile konsorcjum liczyło co najmniej 50 instytucji)
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
7

Polityka finansowania licencji od 2009 roku [2]

- 80% dofinasowanie
  - bazy wielodziedzinowe o szczególnym znaczeniu (np. Chemical Abstracts)
- 50%
  - Bazy licencjonowane, o ile konsorcjum w roku poprzedzającym finansowanie liczyło co najmniej 10 instytucji
- 30%
  - Bazy, które nie były wcześniej objęte dofinasowaniem, przez okres 2-3 lat
  - Bazy o mniejszej liczbie uczestników niż 10

J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012 8

Licencje krajowe

- Od 2010
  - Ebsco, Elsevier, Springer + pakiet książek, WoS z JCR
- Od 2011
  - Science, Nature
- Od 2012
  - Wiley-Blackwell, Scopus

J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012 9

Inne licencje w 2012 roku

- 2 bazy z 80% dofinasowaniem (Chemical Abstracts, Mathematical Reviews)
- 20 baz z 50% dofinansowaniem
  - w tym z użytkownikami z zakresu medycyny
    - LWW (Lippincott Williams and Wilkins) – (19/19)
    - ACS (45/4),
    - Chemical Abstracts (21/4)
    - Reaxys (26/1),
    - OECD (konsorcjum baz ekonomicznych 41/1),
    - Proquest –STM (53/7),
    - CUP (22/3),
    - OUP (37/14),
    - Royal Society of Chemistry (32/?)
    - Karger (9/?)

J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012 10

Koszty [1]

- w 2009 w budżecie zaplanowano ok 50 mln. na BWN (tj. na 50% dofinansowanie)
- w 2012 tylko na licencje krajowe potrzebna jest kwota ponad 134 mln.
- Roczna skala wzrostu kosztów uzasadniana jest:
  - Inflacją (zawsze co najmniej 3-5%)
  - Rozbudową baz (nowe tytuły, nowa platforma)
  - Zwiększonym wykorzystaniem baz (liczba pobrań)
  - Wzrostem liczby instytucji w konsorcjum

J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012 11

Koszty – [2]

- Średni wzrost cen baz pomiędzy rokiem 2010 a 2012/2013 to 31,17%, tylko 3 bazy podrożały o mniej niż 20%, (przeanalizowano koszt 13 baz)
- Średni koszt pobrania artykułu w 2011 roku w ramach licencji krajowej: 4,96 Euro (bez Nature i Science – 3,44 Euro)
- Średni koszt jednostkowy dla baz WoS, JCR i Ebsco (wyszukiwanie) – 2,55-Euro
- Średni koszt pobrania rozdziału z książki 13,7 Euro

J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012 12

Refleksje w kwestii cen

- Czy malejąca cena jednostkowa uzasadnia rosnące koszty zakupu licencji (?)
- Brak wpływu na mechanizm tworzenia ceny i jej stały wzrost
- Umowy wieloletnie ograniczają (?) wzrost cen, ale stanowią wieloletnie zobowiązanie obciążające budżet – są w praktyce pułapką cenową dla odbiorców
- Brak w ofertach opcji korzystnych dla odbiorców (bez wzrostu cen, nawet jeśli w konsekwencji bez poprawy jakości serwisu)
- Konieczność stworzenia planu redukcji kosztów (baz) na wypadek konieczności redukcji wydatków z budżetu MNiSzW
  - polityka finansowania licencji krajowych w perspektywie kryzysu finansowego

J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012 13

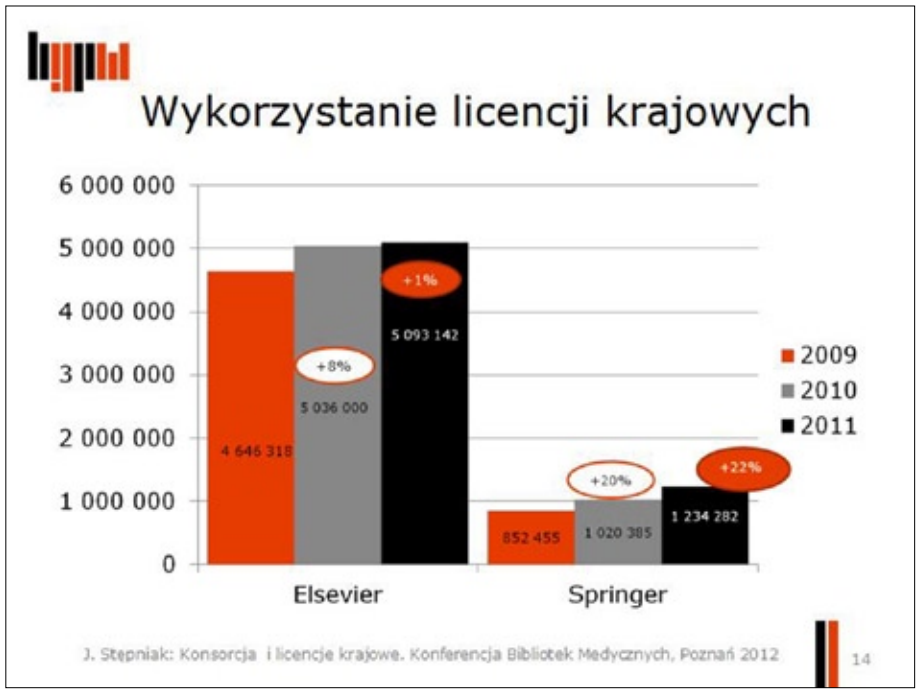
Wykorzystanie licencji krajowych
6 000 000
5 000 000
4 000 000
3 000 000
2 000 000
1 000 000
0
+1%
5 093 142
+8%
5 036 000
4 646 318
+20%
+22%
852 455
1 020 385
1 234 282
2009
2010
2011
Elsevier
Springer
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
14

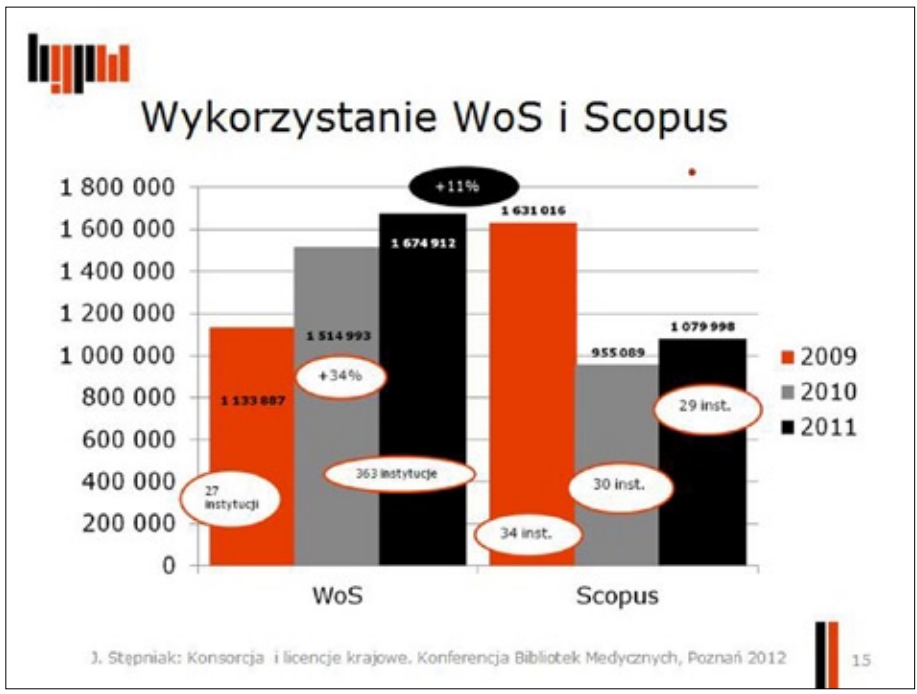
Wykorzystanie WoS i Scopus
1 800 000
1 600 000
1 400 000
1 200 000
1 000 000
800 000
600 000
400 000
200 000
0
+11%
1 631 016
1 674 912
1 514 993
1 079 998
955 089
+34%
1 133 887
29 inst.
363 instytucje
30 inst.
27 instytucji
34 inst.
2009
2010
2011
WoS
Scopus
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
15

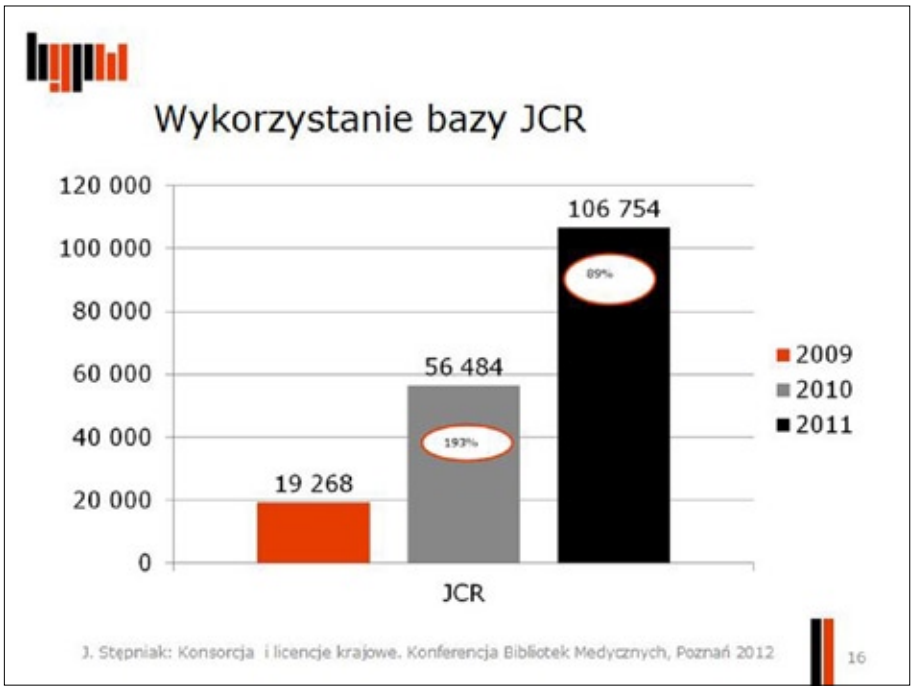
Wykorzystanie bazy JCR
120 000
100 000
80 000
60 000
40 000
20 000
0
19 268
56 484
106 754
193%
89%
2009
2010
2011
JCR
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
16

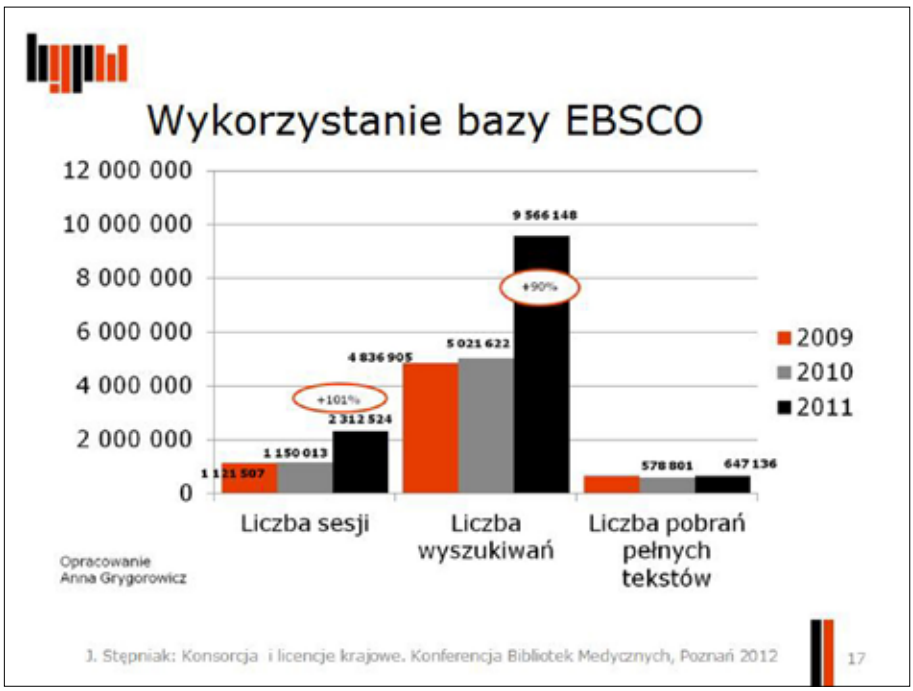
Wykorzystanie bazy EBSCO
12 000 000
10 000 000
8 000 000
6 000 000
4 000 000
2 000 000
0
1 121 507
1 150 013
2 312 524
+101%
4 836 905
5 021 622
9 566 148
+90%
578 801
647 136
2009
2010
2011
Liczba sesji
Liczba wyszukiwań
Liczba pobrań pełnych tekstów
Opracowanie
Anna Grygorowicz
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
17

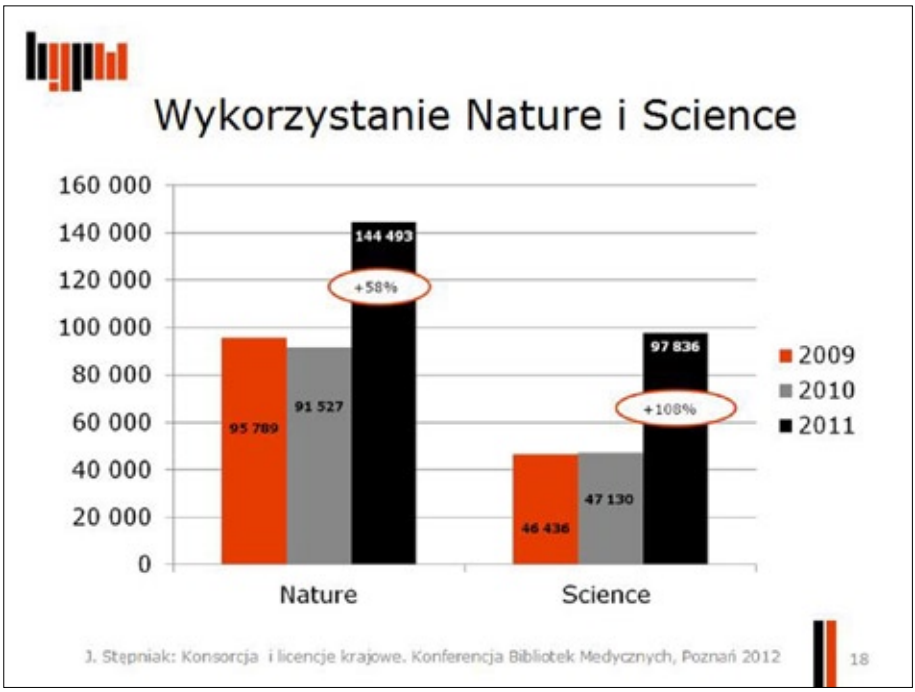
Wykorzystanie Nature i Science
160 000
140 000
120 000
100 000
80 000
60 000
40 000
20 000
0
144 493
+58%
95 789
91 527
97 836
+108%
46 436
47 130
2009
2010
2011
Nature
Science
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
18

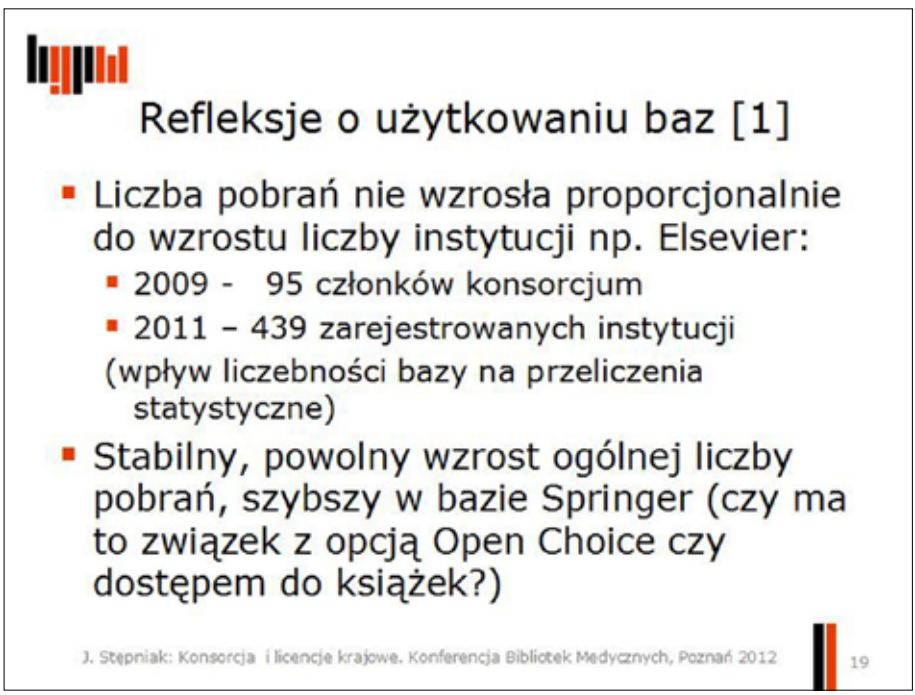
Refleksje o użytkowaniu baz [1]
Liczba pobrań nie wzrosła proporcjonalnie do wzrostu liczby instytucji np. Elsevier:
2009 - 95 członków konsorcjum
2011 – 439 zarejestrowanych instytucji
(wpływ liczebności bazy na przeliczenia statystyczne)
Stabilny, powolny wzrost ogólnej liczby pobrań, szybszy w bazie Springer (czy ma to związek z opcją Open Choice czy dostępem do książek?)
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
19

Refleksje o użytkowaniu baz [2]

- Nieoczekiwana rola bazy EBSCO jako narzędzia do wyszukiwania literatury
- Wzrost zainteresowania bazami Nature i Science
- Czy nastąpiło nasycenie w zakresie dostępu do piśmiennictwa naukowego?
  - inicjatywy zakupu nowych licencji raczej wynikają z aktywności wydawców /dostawców niż z realnych potrzeb zgłaszanych przez użytkowników
  - ograniczone możliwości rozbudowy systemu dofinansowania (czy konieczny jest rozwój opcji pay-per-view)

J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012 20

Liczba pobrań z Elsevier

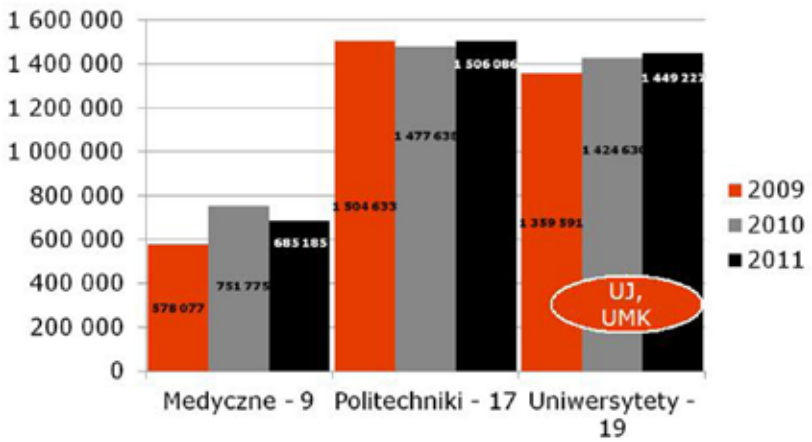

J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012 21

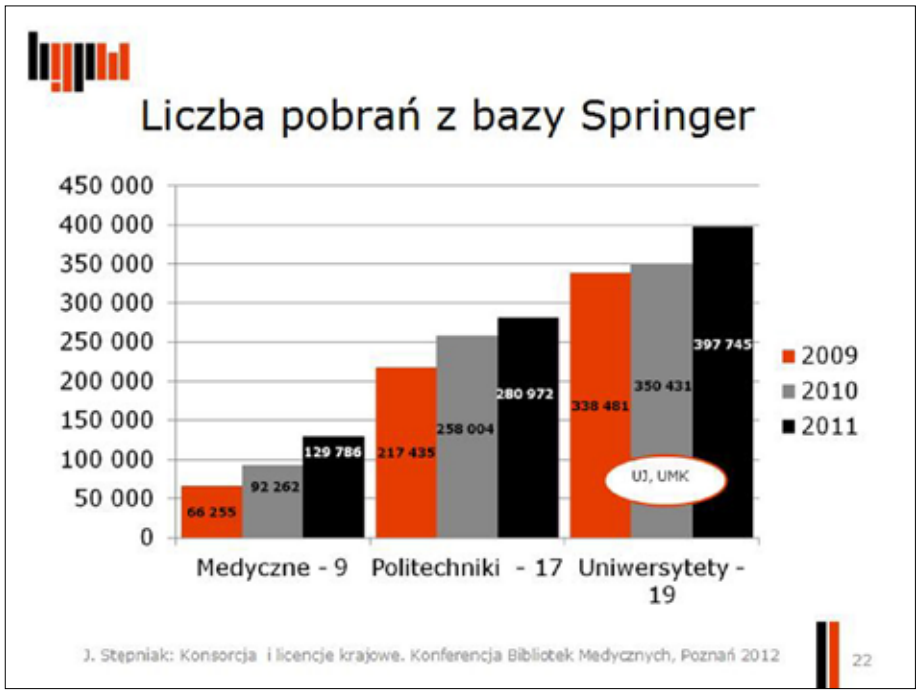
Liczba pobrań z bazy Springer
450 000
400 000
350 000
300 000
250 000
200 000
150 000
100 000
50 000
0
66 255
92 262
129 786
217 435
258 004
280 972
338 481
350 431
397 745
UJ, UMK
2009
2010
2011
Medyczne - 9
Politechniki - 17
Uniwersytety - 19
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
22

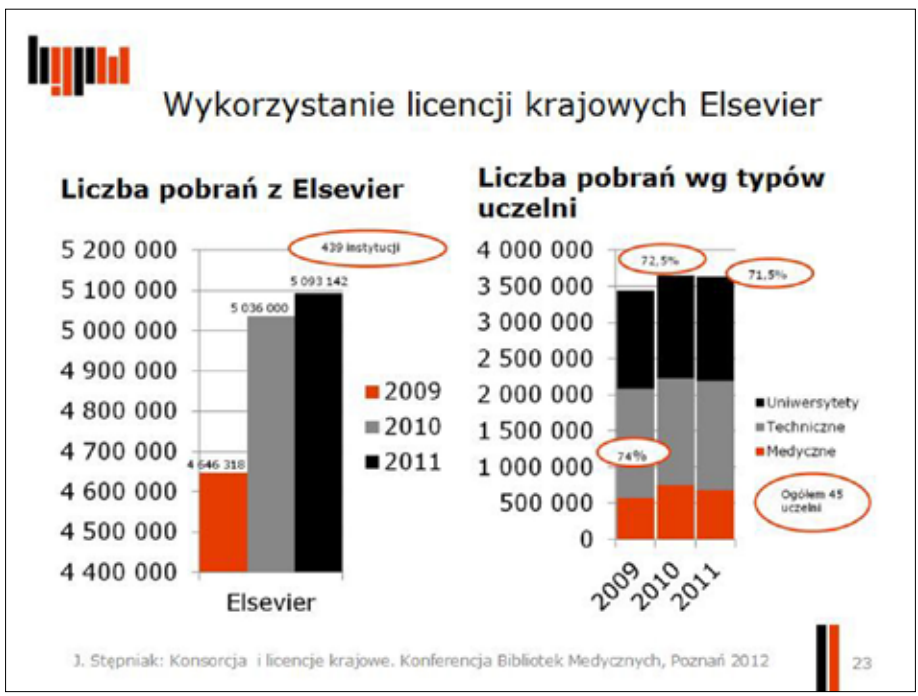
Wykorzystanie licencji krajowych Elsevier
Liczba pobrań z Elsevier
5 200 000
5 100 000
5 000 000
4 900 000
4 800 000
4 700 000
4 600 000
4 500 000
4 400 000
439 instytucji
5 093 142
5 036 000
4 646 318
2009
2010
2011
Elsevier
Liczba pobrań wg typów uczelni
4 000 000
3 500 000
3 000 000
2 500 000
2 000 000
1 500 000
1 000 000
500 000
0
72,5%
71,5%
74%
Uniwersytety
Techniczne
Medyczne
Ogółem 45 uczelni
2009
2010
2011
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
23

Wykorzystanie bazy Springer
Liczba pobrań wg lat
1 400 000
1 200 000
1 000 000
800 000
600 000
400 000
200 000
0
852 455
1 020 385
1 234 282
2009
2010
2011
Springer
Liczba pobrań wg typów uczelni
900 000
800 000
700 000
600 000
500 000
400 000
300 000
200 000
100 000
0
73%
68,7%
65,5%
Uniwersytety
Techniczne
Medyczne
45 inst.
2009
2010
2011
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
24

Aktywność użytkowników wybranych baz w 2011 roku
500
450
400
350
300
250
200
150
100
50
0
86
106
235
88
244
44
136
262
42
132
196
17
84
210
zero pobrań
1-50 pobrań
powyżej 50 pobrań
Elsevier on-line (321 jednostek)
Elsevier ICM (438 jednostek)
Springer on-line (442 jednostki)
Springer ICM (373 jednostki)
EBSCO (311 jednostek)
Opracowanie Anna Grygorowicz
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
25

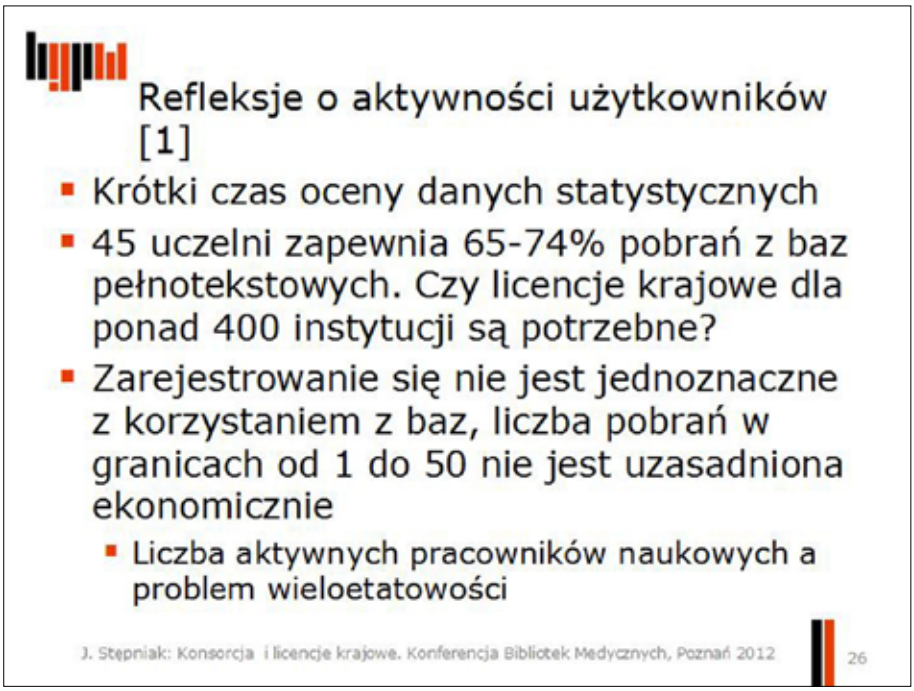
Refleksje o aktywności użytkowników [1]
Krótki czas oceny danych statystycznych
45 uczelni zapewnia 65-74% pobrań z baz pełnotekstowych. Czy licencje krajowe dla ponad 400 instytucji są potrzebne?
Zarejestrowanie się nie jest jednoznaczne z korzystaniem z baz, liczba pobrań w granicach od 1 do 50 nie jest uzasadniona ekonomicznie
Liczba aktywnych pracowników naukowych a problem wieloetatowości
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
26

Refleksje o aktywności użytkowników [2]
Wzrasta wykorzystanie baz WoS i JCR, wzrost wykorzystania bazy Scopus (po wahnięciu w 2010 roku)
Przyszłość?
Uzupełnienie oferty (książki, bazy polskie, archiwa, narzędzia typu multiwyszukiwarki, narzędzia do oceny kierunków rozwoju nauki i ośrodków wiodących)
Potrzeba systematycznej oceny efektywności wykorzystania baz
Udział bibliotekarzy w przygotowaniu planu rozwoju WBN (obecny program na lata 2009-2013)
Systematyczne zwiększanie środków na WBN
J. Stępniak: Konsorcja i licencje krajowe. Konferencja Bibliotek Medycznych, Poznań 2012
27

Mgr Bożena Bednarek-Michalska
Toruń - UMK

DLACZEGO I JAK PRAWO AUTORSKIE OGRANICZA OTWIERANIE ZASOBÓW NAUKI?

Abstract

The author explains what kind of legal barriers make it so difficult to build digital libraries and scientific repositories. She tries to convince authors and publishers to make public the greatest possible number of scholarly works on the Internet. She discusses the historical reasons why copyright law was established. Also, she shows present reasons which don't favor opening subsequent amendments but rather extending the term of legal protection. A public domain and importance of its protection for good of all and finding a balance among creators' rights, content providers, and users of these works are brought up as the significant subject matter in this paper. Therefore, the author raises the important issue of copyright reform and indicates a direction of changes. The base of the reforms should be social agreement assuming a fair social contract taking into account the interests of all parties and above all, the creators and users. These two roles begin to coalesce: the creator is often a user and vice versa. The copyright law should be a tool which used in a sustainable way can serve the public. The author presents practical examples of the malfunction of law which limits innovation and sharing of knowledge and culture.

Streszczenie

Autorka wyjaśnia, jakie bariery prawne powodują, że tak trudno buduje się biblioteki cyfrowe, repozytoria naukowe, przekonuje autorów i wydawców do upublicznienia jak największej liczby dzieł naukowych w Internecie. Omawia historyczne powody, dla których prawo autorskie powstało i obecne, które powodują, że kolejne nowelizacje nie sprzyjają otwarciu a raczej przedłużaniu czasu ochrony prawnej dzieł. Ważnym zagadnieniem w referacie jest domena publiczna i konieczność jej ochrony dla dobra wszystkich oraz znalezienie równowagi między prawami twórców, dostawców treści i użytkowników tych dóbr. Dlatego autorka porusza ważną kwestię reformy prawa autorskiego i wskazuje kierunki zmian. Podstawą reformy powinna być umowa społeczna, zakładająca sprawiedliwe uwzględnienie interesów wszystkich stron, a przede wszystkim twórców i użytkowników. Te dwie role zaczynają się zlewać: twórca jest bardzo często jednocześnie użytkownikiem i odwrotnie. Prawo autorskie powinno być narzędziem, które wykorzystywane w zrównoważony sposób może służyć interesowi publicznemu. Autorka przestawia praktyczne przykłady złego funkcjonowania prawa ograniczającego innowacyjność i zakres dzielenia się wiedzą i kulturą.

Główne problemy z prawem autorskim

Historia prawa autorskiego rozpoczyna się od przyznania przywilejów i zapewniania monopolu drukarniom brytyjskim. Pierwsze zapisy prawne tworzyli drukarze zrzeszeni w *Worshipful Company of Stationers and Newspaper Makers*. Na początku XVIII wieku zagwarantowali oni sobie monopol na drukowanie książek przy jednoczesnym zakazie ich kopiowania i na dodatek ze zgodą na cenzurowanie. Po protestach autorów zmienili nieco podejście lobbując na rzecz przyznania niektórych praw twórcom, ale

tak, by ich interesy były dobrze reprezentowane. W roku 1710 zatwierdzono tzw. Statut Anny *An Act for the Encouragement of Learning, by Vesting the Copies of Printed Books in the Authors or Purchasers of Copies, during the Times therein mentioned.* Była to pierwsza ustawa o prawie autorskim w Europie. Wówczas prawo autorskie miało zastosowanie jedynie dla kopiowania książek, z czasem jednak poszerzono zakres ochrony o inne pola. Na początku czas ochrony wynosił tylko 14 lat — dziś 70 po śmierci autora[1] Pochodzenia tego prawa pokazuje, jaki duch mu przyświecał, raczej miał on nic wspólnego z szeroko pojętym dobrem społecznym.

Do dzisiejszej rewolucji społecznej i technologicznej obecne przepisy prawa autorskiego nie przystają, nie nadążają za zmianami ani nie odzwierciedlają rzeczywistości, w jakiej twórcy, naukowcy, animatorzy kultury czy wreszcie zwykli konsumenci pracują. Zmieniły się technologie, struktury, modele, metody pracy twórczej i zasady archiwizowania czy udostępniania tej twórczości. Zmienia się także podejście ludzi do stanowienia prawa, chcą oni współdecydować o jego kształcie w szerszym zakresie niż dawniej. Pokazały to protesty przeciwko umowie ACTA ograniczającej wolność w Internecie. Prawo autorskie stało się ważne, bo jest uciążliwe dla setek konsumentów i twórców informacji.

Jednym z głównych problemów jest to, że prawo autorskie różni się w poszczególnych krajach, co nie sprzyja globalnemu przepływowi wiedzy i kultury. Różnice często powodują nieporozumienia i niezamierzone łamanie prawa przez zwykłych obywateli. I choć Unia Europejska próbuje je harmonizować, idzie to dość opornie. Nie sprzyja temu partykularyzm i opór poszczególnych grup lobbujących na rzecz przepisów, które zapewniają im zyski.

Przepisy prawa autorskiego nie dają twórcom pełnej swobody, szczególnie tam, gdzie autorowi nie zależy na tak restrykcyjnej ochronie. Formuła *wszystkie prawa zastrzeżone* — i to arbitralnie, z góry — nie pasuje do elastycznych, dynamicznych czasów, w których każdy autor musi codziennie podejmować bardzo odmienne od siebie decyzje. Często, mimo powszechnej opinii, że prawo autorskie ma chronić autorów, jest ono źle reprezentowane przez producentów i dystrybutorów treści (wskazują na to procesy prawne z organizacjami zbiorowego zarządu (OZZ)[2]). Zawłaszczanie praw przez producentów, OZZ, wydawców jest konieczne dla ich biznesu, przygotowują oni zatem bardzo skomplikowane i niezrozumiałe umowy w nadziei, że autorzy nie będą z tymi zapisami dyskutowali. W przypadku znanych i poczytnych twórców, są oni w stanie przynajmniej za przeniesienie praw wynegocjować odpowiednie honoraria, ale już naukowcy nie mają takich możliwości, ich prace są niszowe i w pojedynkę

[1] Wikipedia, the free encyclopedia. Statut of Anna. [data dostępu 7 września 2012]. Tryb dostępu: http://en.wikipedia.org/wiki/Statute_of_Anne.

[2] Po trzech latach od decyzji - „Brathanki" prawomocne. Z portalu Vagla.pl. [data dostępu 7 września 2012]. Tryb dostępu: http://prawo.vagla.pl/node/7610.

nie generują przychodów, za to w swojej masie tak - i to ogromne. Naukowcy nie otrzymują wynagrodzenia za treści, które przekazują wydawcy, recenzenci często także nie, a wydawcy tacy jak Elsevier, Springer czy Emerald czerpią miliardowe korzyści z dystrybucji naukowych baz danych. Podpisują zatem restrykcyjne umowy nie tylko z autorami, ale i bibliotekami ograniczając ich wyjątkowe prawa np. do wypożyczeń międzybibliotecznych. Łatwo policzyć z grubsza, o jakiego rzędu kwoty chodzi, jeśli przyjmiemy, że średnio jedna biblioteka akademicka w Polsce za dostęp do różnych baz danych płaci ponad milion PLN, mnożąc to przez tysiące bibliotek akademickich na świecie dostajemy owe zyski wydawców naukowych. Nie bez powodu biblioteki akademickie Ameryki i Europy podniosły bunt, a naukowcy je poparli[3].

Brak tej swobody decydowania przejawia się także w tym, że autor nie ma możliwości zrzekania się swoich praw na rzecz np. domeny publicznej. *Wyłączność wynikająca z prawa autorskiego ma służyć interesom uprawnionych. Nie można mówić o istnieniu takiego interesu w sytuacji, w której sam uprawniony nie chce z tej ochrony korzystać. Tymczasem w polskim prawie nie ma możliwości zrzekania się ochrony przez samych uprawnionych. Takie zrzekanie się stanowiłoby bardzo pożądane źródło zasilania domeny publicznej, gdyż w przeciwnym razie całe społeczeństwo musi czekać na upływ nadmiernie długiego terminu ochrony praw autorskich.*

Podstawą tworzenia wszelkich praw jest umowa społeczna, zakładająca sprawiedliwe uwzględnienie interesów wszystkich stron, a w przypadku prawa autorskiego przede wszystkim twórców i użytkowników. Ponieważ te dwie role zaczynają się zlewać — twórca jest bardzo często jednocześnie użytkownikiem i odwrotnie - to jest to w dzisiejszych czasach szczególnie ważne. Prawo autorskie nie równoważy interesów tych dwóch stron, staje się - pod naciskiem bogatych lobbystów - coraz bardziej restrykcyjne dla użytkowników i wcale nie tak bardzo przyjazne dla autorów, za to mocno chroni praw producentów i wtórnych właścicieli treści (producentów muzyki, filmów itp.). *W Polsce, i nie tylko, obserwuje się tendencję do zwiększania rygoryzmu systemu praw autorskich — przejawiającego się we wzmacnianiu ochrony oraz zwiększaniu zakresu oraz okresu obowiązywania praw autorskich (od 25 do 70 lat). Przejawem takiego podejścia jest wspieranie polityki państwowej, w której priorytetem jest ochrona praw autorskich (głównie głośniej lobbujących) w miejsce wspierania zrównoważonego zarządzania prawami.*

Gdyby prawo autorskie nie było obligatoryjne dla wszystkich, ale np. opierało się o możliwości rejestrowania utworów, które twórcy chcą chronić, to szybko powstawałby rejestr utworów chronionych wraz z adresami właścicieli, a obrót nimi stałby się prostszy.

[3] Ian Sample: Harvard University says it can't afford journal publishers' prices. science correspondent guardian.co.uk, Tuesday 24 April 2012 17.45 BST. [data dostępu 6 września 2012]. Tryb dostępu: http://www.guardian.co.uk/science/2012/apr/24/harvard-university-journal-publishers-prices.

Domena publiczna

Nie we wszystkich krajach prawo autorskie definiuje pojęcie „domena publiczna" oraz zapewnia jej ochronę przez zakaz jej zawłaszczania, czy jasne określenie, które materiały należą do domeny publicznej już od chwili stworzenia. A wydaje się, że jest to w tej chwili sprawa pierwszorzędna, bo ochrona domeny publicznej jest związana z ochroną praw do szerokiego wykorzystania treści nauki, kultury i edukacji.

Wszystkie zasoby wytworzone i będące w posiadaniu instytucji publicznych lub finansowane ze środków publicznych są szczególnym rodzajem treści, który powinien być traktowany jako dobro wspólne i znajdować się w domenie publicznej. Art. 4 prawa autorskiego w obecnym brzmieniu wyłącza co prawda spod ochrony wiele dóbr należących do podmiotów publicznych takich jak: akty prawne, dokumenty urzędowe i materiały urzędowe, obserwujemy jednak w Polsce niebezpieczną tendencję ignorowania lub zawężającego interpretowania tej regulacji przez organy władzy .

By zilustrować panującą w tym zakresie dowolność działania i bałagan panujący w Polsce, porównajmy dla przykładu stopkę stron www MNiSW http://www.nauka.gov.pl/, gdzie wszystkie prawa są zastrzeżone, ze stopką MAiC http://mac.gov.pl/ — gdzie prawa autorskie nie są zastrzeżone, a treści udostępniane na wolnych licencjach. Polskie instytucje publiczne, jak widać, nie mają wspólnej polityki upowszechniania treści urzędowych, jakkolwiek zarówno ustawa o dostępie do informacji publicznej, jak i prawo autorskie dają im szerokie możliwości przesunięcia treści do domeny publicznej. Podatnicy odnoszą wrażenie, że różnice te wynikają ze strachu urzędników przed stosowaniem interpretacji korzystnych dla obywateli. Wydaje się, że w polskich urzędach obowiązuje stara zasada: lepiej się nie wychylać, niż poszukać pozytywnych i nowatorskich rozwiązań. Przykładem ilustrującym tę tezę jest nagminnie stosowane w urzędach podpisywanie umów autorskich z przenoszeniem praw, po czym upowszechnianie ich na zasadzie „wszystkie prawa zastrzeżone" oczywiście w takim przypadku na rzecz urzędu, z przecież można to zrobić inaczej, z korzyścią dla obywatela: *Poza dobrami publicznymi tworzonymi wewnętrznie — podmioty publiczne nabywają prawa od osób prywatnych w drodze umów lub dziedziczenia. Nie ma jednak żadnego uzasadnienia, aby po nabyciu praw przez podmiot publiczny utrzymywać wyłączność wynikającą z praw autorskich i w ten sposób ograniczać dostęp do nich.*

Nadinterpretacje i nadużywanie prawa

Skoro, jak wyżej wspomniałam, prawo nie jest jasno pisane, w wielu miejscach wieloznaczne, a umowy dwustronnie z premedytacją komplikowane, ludzie giną w szczegółowych zapisach, wykluczających się zasadach, nie wiedzą, gdzie są granice prawa, jak z niego korzystać. Przykładem może być nadużywanie przez producentów treści słowa *piractwo*. Wszyscy są piratami - jak wynika z doniesień mediów - każdy kto pobiera plik z sieci jest piratem, kradnie cudzą własność. Obok tych prostych oskarżeń

nie pojawia się jednak wyjaśnienie szczegółowe, kiedy faktycznie kradzież utworu ma miejsce, a kiedy korzystamy z dozwolonego użytku. Jest to poważne nadużycie ze strony wszystkich, którzy taki przekaz generują, powodują oni bowiem w głowach ludzi poważny zamęt, stres i poczucie strachu. Pobieranie plików w sieci mieści się w zakresie dozwolonego użytku nie tylko osobistego, ale i edukacyjnego. Wystawianie, upowszechnianie cudzych utworów w Internecie – JUŻ NIE – taki przekaz trzeba jasno produkować.

Notoryczne nadużywanie przepisów prawnych przez producentów i dystrybutorów treści, przejawia się także przez nadinterpretację i wprowadzanie nieuprawnionych ograniczeń zarówno umownych (np. zakaz wypożyczeń międzybibliotecznych) czy pozaumownych (np. zabezpieczenia techniczne DRM, które nie pozwalają skorzystać z prawa dozwolonego użytku), wykorzystując powszechną nieznajomość prawa, dystrybutorzy stosują niedozwolone klauzule o zakazie kopiowania lub nakazie kopiowania 20% tekstu z całości, a pełnoprawnych użytkowników treści nazywają złodziejami i piratami.

Jedynym wyjściem z tego zaklętego kręgu jest studiowanie prawa autorskiego i uczenie jego podstaw już od szkoły podstawowej, a także walka o taką jego zmianę, by szła zgodnie z duchem czasów i pozwalała większości swobodnie – bez stresu i obaw — wymieniać się wiedzą czy kulturą. Nie wolno pozwolić wzrastać nowemu pokoleniu w przekonaniu że jest notorycznym przestępcą.

Przykłady praktyczne

Poniżej przestawiam garść przykładów praktycznych, które pokazują bariery, na jakie napotyka nauka i kultura w swobodnym upowszechnianiu swoich treści.

Czy wolno nam archiwizować zasoby sieci?

Bardzo ważnym zadaniem bibliotek jest gromadzenie i zabezpieczenie zasobu – od niedawna także cyfrowego. Pojęcia cyfryzacji i digitalizacji nie są w prawie wyrażone explicite. Daje to pole do różnych interpretacji przepisów. Przykładem tego są interpretacje prawników przygotowane dla Biblioteki Narodowej w zakresie archiwizacji zasobów Internetu polskiego. Stwierdzili oni, że prawo autorskie w Polsce nie zezwala na archiwizowanie zasobów Internetu, a konsekwencją tych interpretacji jest fakt, że Biblioteka Narodowa w Warszawie do dziś nie zaczęła skanować polskiego Internetu. Prawnicy nie mogą uzgodnić, czy wolno jej to robić, czy nie, a nasze dziedzictwo elektroniczne bezpowrotnie ginie. Już dziś wiadomo, jak trudno będzie napisać historię polskiego Internetu, bo nie zachowano treści z początku lat 90-tych. *Jeśli autor strony nie wyrazi zgody na utrwalenie kopii na serwerze BN, udostępnianie tej kopii wykracza poza użytek własny. Zgodnie z obecnym stanem legislacyjnym skopiowanie, umieszczenie i prezentowanie strony internetowej utworu na obcym serwerze godzi w osobiste*

prawa autorskie do utworu, np. w zakresie jego nienaruszalności treści i formy oraz rzetelnego wykorzystania. Ochrona danych osobowych uniemożliwia archiwizowanie i udostępnianie zasobów polskiego Internetu. Więcej uwag na ten temat można przeczytać w artykule opublikowanym w *Biuletynie EBIB* [4].

Czy prawo sprzyja bibliotekom cyfrowym?

Prawo autorskie ogranicza z wielu powodów tworzenie bibliotek cyfrowych, a jednym z nich jest brak rozwiązań dla skanowania dzieł osieroconych. Wiadomo, że nikomu już na nich nie zależy, nikt na nich nie zarabia, stanowią duży procent wszystkich dzieł, które mogłyby być upublicznione w Internecie. Kiedy nie ma właściciela praw, a czas ochrony nie upłynął, utwór jest zamrożony – nie służy to nikomu. Bibliotekarz, (po długich analizach i poszukiwaniach) jeśli zaryzykuje dla nauki czy edukacji i zeskanuje dzieło osierocone, działa zawsze pod wpływem stresu oraz ma poczucie przekroczenia granicy prawa.

Oto dość jaskrawy przykład z Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej. W roku 2010 zeskanowno w Toruniu na prośbę starszego wiekiem badacza-historyka z Warszawy *Thorner Freiheit* http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication?id=16154&tab=3 - gazetę dzienną wydawaną w Toruniu w czasie II wojny światowej od 1939 do 1945 roku przez NSDAP. Bibliotekarze sprawdzili, że w tym przypadku, nie ma już wydawcy, jakim było NSDAP, nie ma spadkobiercy tej organizacji, bo została uznana za zbrodniczą, ale zgodnie z prawem autorskim trzeba czekać do roku końca 2015, aż upłynie 70 lat od daty druku ostatniego rocznika. Koordynatorka KPBC podjęła decyzję o skanowaniu i upowszechnieniu tej gazety dla dobra regionu, nauki i przedsięwziętych badań historycznych. Cały zasób uzyskał status prawny - *Domena publiczna (Public domain); Dla wszystkich bez ograniczeń* – jakkolwiek ostatnie roczniki jeszcze nie są w domenie publicznej, będą dopiero w roku 2015.

Przykład ten jest może mało niebezpieczny, bo w świetle polskiego prawa można się wybronić z podjęcia takiej decyzji, ale przecież są setki przykładów, przy których bibliotekarze, muzealnicy czy archiwiści nie zaryzykują takiego rozwiązania i źródła będą dostępne jedynie w zamkniętych magazynach.

Utwory osierocone to jeden z przykładowych typów, co do którego występuje tak wiele wątpliwości, że musiała się nimi zająć społeczność międzynarodowa oraz tak poważne instytucje, jak Komisja Europejska. Panuje powszechny pogląd, iż z powodu dzieł osieroconych warto zmienić prawo, a dozwolony użytek powinien objąć utwory osierocone, czyli takie, co do których (po przeprowadzeniu stosownych działań poszukiwawczych) nie udało się odnaleźć uprawnionego lub kontraktowanie z nim nie jest

[4] Katarzyna Ślaska, Anna Wasilewska: *Biblioteka Narodowa, Archiwizacja Internetu — sytuacja w polskim prawie z punktu widzenia bibliotekarzy.* Biuletyn EBIB nr 1 z 2012 roku. [data dostępu 7 września 2012]. Tryb dostępu: http://www.nowyebib.info/biuletyn/902-ebib-12012-1284.

możliwe z innych przyczyn. Przy czym uważa się, że wymagane prawem procedury poszukiwawcze nie powinny być zbyt czasochłonne i kosztowne. Użytek prywatny (niekomercyjny), informacyjny, edukacyjny i naukowy utworów osieroconych powinien być oczywiście dozwolony, a biblioteki powinny mieć szczególne przywileje w zakresie ich skanowania i upowszechniania.

Ponadto, wielu sądzi, że w celu uniknięcia narastania problemu osieroceń należałby – po globalnej debacie – powrócić do obowiązku rejestrowania utworów w celu uzyskania ochrony lub chociażby oznaczania ich notą copyright lub stosownym oznaczeniem licencyjnym (jak np. licencje CC). Powinna panować zasada, że jeśli coś nie jest oznaczone, nie jest chronione, teraz jest odwrotnie, wszystko jest chronione, czy tego autorzy chcą czy nie chcą.

Bibliotekom cyfrowym nie sprzyja także brak pojęcia domena publiczna w polskim prawie oraz brak jej ścisłej ochrony. Przykładem są dzieła, które już były w domenie publicznej, a po zmianie prawa wróciły pod jego ochronę. W Polsce obowiązywał kiedyś czas ochrony na 25 lat dziś jest to 70 lat od śmierci twórcy lub pierwszego upowszechnienia. Gdyby prawo nie działało wstecz, moglibyśmy już dziś mieć w bibliotekach cyfrowych tysiące utworów więcej.

Czy jest możliwa masowa digitalizacja?

Biblioteki, archiwa i muzea nie mogą planować masowej digitalizacji, bo zawsze ryzykuje się naruszenie prawa jakiejś osoby czy podmiotu – np. przy digitalizacji filmów, gdzie właścicieli praw i ich spadkobierców może być więcej. Poszukiwanie właścicieli praw jest zbyt uciążliwe i mało efektywne ekonomicznie – naraża podatników na ogromne straty finansowe, taniej byłoby te pieniądze przeznaczyć na zabezpieczenie ewentualnych roszczeń właścicieli, ale takich zapisów nie mamy. Przykładem najbardziej znanym nieudanej masowej digitalizacji jest digitalizacja książek przez firmę komercyjną Google i proces, jaki wytoczono tej firmie po realizacji projektu Google Books. Masowej digitalizacji można poddać stare książki i czasopisma z XIX wieku, co jest niezwykle ważne i cenne ale głównie dla historyków.

Masowej digitalizacji przydałoby się już dziś parę zmian: rewizja pojęcia „utworu", które obecnie rozciąga się na wszelkie rodzaje twórczości rozumianej bardzo szeroko czy poszerzenie katalogu wyłączeń spod ochrony prawa autorskiego m.in. bazy danych, map, projektów budowlanych, jadłospisów, książek telefonicznych, wszelkich utworów użytkowych.

Czy samoarchiwizacja w repozytoriach naukowych jest zgodna z prawem?

Twórcy korzystając z Internetu coraz częściej chcą sami rozporządzać swoją twórczością i zakresem jej upowszechniania. Działają bez pośredników, a przynajmniej bez pośredników znanych z tradycyjnego obrotu twórczością. Sami zamieszczają swoje

utwory w przeróżnych archiwach, bibliotekach cyfrowych czy repozytoriach. W przypadku takiego dysponowania swoją twórczością autorzy coraz chętniej korzystają z wolnych licencji, bo dają im one swobodę wyboru wariantu ochrony. Często chcą łączyć te innowacyjne formy upowszechniania, publikowania z tradycyjnymi (np. publikowanie w Internecie na wolnej licencji wraz z powierzeniem obsługi na pozostałych polach eksploatacji organizacji zbiorowego zarządzania). *Przepisy prawa autorskiego nie dają twórcom pełnej swobody koniecznej do takich działań. Często blokadą są regulacje, które w założeniu miały służyć ochronie twórcy. Uważamy, że prawo autorskie nie powinno ograniczać twórcy w dysponowaniu jego twórczością.*

Podobną przeszkodą dla korzystania z repozytoriów są restrykcyjne umowy zawierane z monopolistami wydawniczymi, którzy nie płacąc naukowcom żądają przeniesienia wszystkich praw i zakazują umieszczanie tekstów na platformach otwartych, takich jak repozytoria.

Nie do końca także wiadomo, czy (kliknięcie) zatwierdzenie elektroniczne *formularza zgody prawnoautorskiej* wyświetlającego się autorom podczas deponowania dzieła w repozytorium skutkuje prawnie. Prawnicy zalecają podpisywanie oddzielnych umów, co hamuje rozwój repozytoriów.

Czy biblioteki akademickie mogą gromadzić i wykorzystać treści elektroniczne bez stresu?

Bibliotekarze akademiccy nie znają szczegółów prawa autorskiego, dopiero się go uczą, mają zatem wiele pytań i wątpliwości, kiedy gromadzą elektroniczne pliki i je udostępniają. Dobrze byłoby, gdyby dozwolony użytek publiczny, tam gdzie wchodzi w grę dobro wspólne, cel naukowy czy edukacyjny był tak rozszerzony i doprecyzowany, by biblioteki mogły wypełnić swoje zadania statutowe także za pomocą Internetu. Instytucje oświatowe nie powinny być zobowiązane do ubiegania się o licencje uprawnionych w celu wykorzystania utworów (np. baz danych) w edukacji. Należałoby także zezwolić na przedruki i przesyłanie treści pomiędzy platformami edukacyjnymi (archiwum, platforma e-learnigowa, radio akademickie, strony www, fora społecznościowe grup edukacyjnych), by system kształcenia na uczelni mógł sprawnie funkcjonować.

Bibliotekarze coraz częściej są adresatami pytań naukowców o dozwolone wykorzystanie utworów do celów edukacyjnych czy informacyjnych, rola ta wymaga jasnych odpowiedzi, co nie jest obecnie łatwe do wykonania. Zapisy i praktyka prawna raczej komplikują przygotowanie jasnych odpowiedzi, np. w FAQ.

Na poważne problemy napotyka jedna z najstarszych form działania bibliotek akademickich, a mianowicie wypożyczenie międzybiblioteczne artykułów. Sprzedawcy baz danych zakazują przekazywanie plików elektronicznych do innych bibliotek. Przykładem tego ograniczenia był głośny przed laty proces serwisu SUBiTO, który musiał pod naciskiem monopolistów wydawniczych zmienić system wypożyczeń i wprowa-

dzić dodatkowy podatek na ich rzecz.

Upowszechnianie informacji o zasobach, które należy do najważniejszych zadań bibliotecznych, stało się w dobie cyfryzacji bardzo skomplikowane. Nie tylko panuje chaos terminologiczny ale i nieumiejętność przyporządkowania poszczególnych zapisów prawnych do nowych zjawisk cyfrowych. Bibliotekarz zadaje sobie wiele pytań, np.:

1. czy w celach informacyjnych wolno mu umieścić wizerunek (plik jpg) okładki współczesnej książki w katalogu komputerowym, czy będzie naruszał może prawo grafika do udostępnienia jego dzieła w tak szczególnym miejscu? Z punktu widzenia wydawcy i autora dzieła jest to dodatkowa promocja dzieła, ale z punktu widzenia prawa może to być nieuzasadnione upublicznienie grafiki w Internecie?
2. prawo autorskie mówi, że w celach wystawowych wolno udostępnić utwór w bibliotece, ale czy wystawa elektroniczna w Internecie też wchodzi w ten zakres?

Takich pytań jest bardzo dużo, a odpowiedzi niepewne.

Inną niezwykle poważną barierą w korzystaniu z utworów elektronicznych w bibliotekach są zabezpieczenia techniczne (DRM) stosowane nagminnie przez producentów muzyki, filmów oraz treści, które ograniczają nasze prawo do dozwolonego wykorzystania dzieła.

Dozwolony użytek nie powinien być fikcją prawną, nie wolno chronić działań polegających na technicznym ograniczaniu dozwolonego użytku – np. blokowania możliwości robienia prywatnych kopii za pomocą technicznych zabezpieczeń (DRM — Digital Rights Management). Dlatego też usuwanie lub obchodzenie DRM w celu umożliwienia korzystania zgodnie z dozwolonym użytkiem (a także szerzej – zgodnie z umową licencyjną) powinno być wyraźnie dopuszczone. Nie może to stanowić ani naruszenia praw autorskich, ani przepisów kodeksu karnego.

Zabezpieczenia techniczne i niedozwolone klauzule (*nie wolno kopiować ani jednego fragmentu dzieła, nie wolno fotografować w muzeum*) uderzają w prawa jednostki do legalnego korzystania z przepisów, a nieznajomość prawa powoduje, że go nie egzekwujemy.

Uwagi końcowe

Przytoczone przeze mnie przykłady to zaledwie wierzchołek góry lodowej, która nam narasta w miarę, jak przybywa nowych form publikowania treści czy danych, oraz stosowanych technologii komunikacyjnych. Żyjemy w ciekawych czasach, przełomowych dla metod korzystania z informacji, mediów, danych. Prawo autorskie musi ulec całkowitej zmianie, bądź być stworzone od nowa. Która opcja przeważy?

Moja opinia jest taka, że należy napisać całkiem nowe prawo autorskie, które od-

stąpi od tradycji i obligatoryjnej ochrony, a pójdzie w kierunku wolnego wyboru chronienia tego, co do ochrony zostanie wybrane, przy jednoczesnej opiece nad domeną publiczną[5]. Wikłanie się w kolejne nowelizacje do niczego nie prowadzi, a odsuwa nas od koniecznej rewolucji w tym zakresie[6].

Mgr Bolesław Howorka
Poznań - UM

BIBLIOTEKI NAUKOWE I DOZWOLONY UŻYTEK CHRONIONYCH UTWORÓW

Abstract

In this paper the author points at the librarians' duties related to respecting the rights of creators. Referring to the EU rules and copyright law representing the fair use of protected works he emphasizes that there are two groups of creators: the first one which should include those people for whom creative activities is the main source of their income and the second group of individuals whose creative activity is associated with their professional duties. The author mentions "The rebellion of the best", scholars' point of view on the use of their texts by some publishers. He discusses rules of the Copyright Act related to the activities of scientific libraries with regards to personal use (art. 23 of Copyright Act) and public libraries in particular (art. 28 of Copyright Act). He also mentions the cases related to the activities of organization for collective management of copyrights.

Streszczenie

W referacie autor wskazuje na obowiązki bibliotekarzy związane z poszanowaniem praw twórców. Odnosząc się do przepisów UE oraz ustawy o prawie autorskim stanowiących o dozwolonym użytku chronionych utworów podkreśla, że są dwie grupy twórców: pierwsza, do której zaliczyć należy te osoby, dla których działalność twórcza stanowi podstawowe źródło utrzymania oraz druga, - to osoby, których działalność twórcza związana jest z wykonywanymi przez nich obowiązkami zawodowymi. Wspomina o Buncie najlepszych, o stanowisku uczonych w sprawie wykorzystywania ich tekstów przez niektórych

[5] W prezentacji wykorzystano wspólne stanowisko z założeniami reformy systemu prawa autorskiego sporządzone przez Centrum Cyfrowe Projekt: Polska razem z Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego opublikowane 23 lutego 2012 roku, autorstwa Heleny Rymar, dr Krzysztofa Siewicza we współpracy z dr Justyną Hofmokl, Jakubem Szprotem, Kamilem Śliwowskim, dr Alkiem Tarkowskim. Stanowisko jest dostępne na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/ na stronach Centrum Cyfrowego: http://centrumcyfrowe.pl/projekty/reforma-prawa-autorskiego/.

[6] *Praca ta jest udostępniona przez autorkę na licencji CC BY-SA* http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/.

wydawców. Omawia przepisy ustawy o prawie autorskim związane z działalnością bibliotek naukowych, odnoszące się do użytku osobistego (art. 23 pr. aut.) oraz publicznego, w szczególności bibliotek (art. 28 pr. aut.). Wspomina także o sytuacjach związanych z działalnością organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Chciałbym przede wszystkim się zastrzec, na wstępie, że nie jest moim zamierzeniem, tu i teraz, omówienie wszystkich problemów związanych z dozwolonym użytkiem chronionych utworów, w mniejszym lub większym stopniu dotyczących bibliotek naukowych. Zdaję sobie także sprawę z tego, że sprawy, do których odnoszą się przepisy art. 23 – 35 prawa autorskiego są dobrze bibliotekarzom znane. Pragnę się odnieść tylko do kilku aktualnych spraw związanych z prywatnym korzystaniem z dzieł przez naszych użytkowników (art. 23), przede wszystkim naukowców oraz osób dokształcających się, a także dotyczących zadań i uprawnień bibliotek naukowych, wynikających zarówno z ich obowiązków wobec użytkowników, jak i z przepisów stanowiących o dozwolonym użytku mających charakter publiczny (art. 28).

Bibliotekarze muszą zawsze pamiętać o generalnej zasadzie, usankcjonowanej zarówno przez nasze przepisy, jak i przez prawo innych państw, przez dyrektywy UE, że twórca, osoba, która utwór stworzyła, ma z tego tytułu określone prawa, ma przede wszystkim prawo do uzyskania nieograniczonej w czasie, niepodlegającej zrzeczeniu się lub zbyciu więzi z utworem, do ochrony praw osobistych, jak też i do ochrony praw majątkowych, ma m.in. prawo do czerpania korzyści z utworu, do wynagrodzenia za korzystanie z utworu. Wszyscy bibliotekarze, ale przede wszystkim pracownicy bibliotek naukowych muszą dobrze znać przepisy, które pozwalają im na takie działania na rzecz użytkowników, które są zgodne z prawem autorskim[1], a przede wszystkim z przepisami o dozwolonym użytku chronionych utworów. Przepisy te znajdowały się także w uchylonych ustawach o prawie autorskim. I tak ustawa z dnia 29 marca 1926 r. o prawie autorskim odnosiła się do dozwolonego użytku chronionych utworów m. in. w art. 13 oraz 17 – 20, natomiast ustawa z dnia 10 lipca 1952 r. mówiła o tych sprawach w art. 16 – 19 i 21 – 25.

Interesując się problemami związanymi z korzystaniem przez biblioteki naukowe oraz przez ich użytkowników z utworów trzeba zdawać sobie sprawę z tego, że różne są sytuacje, w których działają twórcy utworów gromadzonych w bibliotekach.

Tylko dla części autorów działalność twórcza stanowi główne, a często nawet jedyne źródło utrzymania. To przede wszystkim twórcy, których dzieła gromadzone są w bibliotekach publicznych. Tym osobom bardzo zależy na tym, aby cały nakład ich utworu został sprzedany, by potrzebne były (a tego zawsze należy im życzyć) kolejne

[1] Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. J. t. w Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631; zmiany w Dz. U.: z 2006 r. Nr 94, poz. 658 i Nr 121, poz. 843 oraz z 2007 r. Nr 99, poz. 662 i Nr 181, poz. 1293.

wydania ich dzieł. Uzasadnione jest ich dążenie do uzyskania kolejnych honorariów, wynagrodzenie za następne wydania ich utworów, bowiem jest to sposób uzyskania środków finansowych zapewniających im i ich najbliższym zarówno dobre warunki życiowe, jak też i warunki do dalszego rozwijania ich talentu, do pisania kolejnych utworów. Każdy bibliotekarz musi dobrze rozumieć sytuację twórców, "zawodowych literatów", wspomagać ich, propagować ich twórczość, a jednocześnie być tą osobą, która w miarę swoich skromnych możliwości pomoże im zwalczać "wydania pirackie", a także dbać o to, by na terenie biblioteki nie dochodziło do kopiowania utworów, m.in. tych, które są w zbiorach biblioteki, o to by nie naruszano przepisów o dozwolonym ich użytku. Kopiowanie utworów udostępnianych przez bibliotekę, tak prezencyjnie, jak i wypożyczanych, musi odbywać się wyłącznie zgodnie z ustawowymi licencjami. Biblioteka w zasadzie nie jest miejscem, w którym świadczy się usługi reprograficzne (te usługi powinny być tam ograniczone do minimum), od tego są punkty usługowe prowadzące stosowną działalność gospodarczą.

Ale dla pracowników bibliotek naukowych ważna jest przede wszystkim świadomość, że jest również druga grupa twórców, dodajmy osób, które są bardzo ważnymi użytkownikami naszych zakładów. To przede wszystkim pracownicy nauki, osoby pracujące na uczelniach, w instytutach naukowych i innych jednostkach badawczo-rozwojowych. Są to osoby, które mają zapewnione przez pracodawców źródło utrzymania, otrzymują one (niestety, jak dotąd – skromne) wynagrodzenie. W interesie tych osób, a także zatrudniających ich instytucji, leży przede wszystkim to, by informacje o rezultatach pracy twórczej ich pracowników dotarły do jak najszerszego grona zainteresowanych osób. Te wyniki, jeśli tylko nie stanowią tajemnicy, nie są chronione patentami i na podobnych zasadach, powinny być publikowane w czasopismach naukowych, specjalistycznych bądź w monografiach, a informacje o nich powinny być szeroko udostępniane. Te wyniki prac badawczych to przecież rezultaty działalności opłacanej przez instytucje zatrudniające pracowników naukowych, a także korzystania z laboratoriów, pracowni, z aparatury naukowej oraz z materiałów do badań zakupionych przez uczelnię, instytut, inną jednostkę badawczo-rozwojową. Działania tych jednostek są najczęściej finansowane bądź też dotowane przez budżet państwa. Dalszy rozwój naukowy tych osób, uzyskanie przez nich stopni naukowych, tytułu naukowego, wymaga opublikowania wyników ich badań, wniosków płynących z tych działań. Podstawą utrzymania pracowników nauki nie są honoraria autorskie (zresztą kwoty symboliczne), często także nie otrzymują oni za publikacje honorariów, dobrowolnie akceptują stosowne postanowienia regulaminów wydawnictw, oferty redakcyjne[2], usankcjono-

[2] Regulamin wydawnictwa, który określa istotne postanowienia umowy wydawniczej należy traktować jako ofertę złożona zainteresowanym twórcom, jako oświadczenie woli redakcji publikowania utworów stanowiących przedmiot jej zainteresowania na warunkach zapisanych w tym regulaminie (art. 66 § 1 k. c.).

wane przez przepisy Kodeksu cywilnego i prawa autorskiego zasady obowiązujące np. w wydawnictwach uczelnianych. Instytucje naukowe działające w Polsce i zatrudnieni w nich pracownicy mają obowiązek starania się o to, by wyniki badań stały się znane jak najszerszemu ogółowi, a przede wszystkim, aby dotarły do uczonych i praktyków zajmujących się tymi problemami, które składają się na treść opublikowanych utworów. Dążeniem tych instytucji i ich pracowników jest, by dzieła ich cytowano, bowiem liczba cytowań bardzo często decyduje zarówno o osobistej pozycji twórców w świecie naukowym, jak też o randze instytucji ich zatrudniających. Rzadko się zdarza, aby numery czasopism naukowych były wznawiane, od lat stosowaną powszechnie praktyką jest to, że odbitki artykułów z czasopism naukowych przekazywane są innym zainteresowanym osobom, zarówno przez autorów, jak też i przez biblioteki, na ich prośbę i z zasady nieodpłatnie (ewentualnie, co także jest usankcjonowane przez prawo[3], za zwrotem kosztów sporządzenia kopii i przesyłki). Podejście bibliotekarzy, pracowników bibliotek uczelnianych i innych bibliotek naukowych do tych utworów musi być inne niż w odniesieniu do szeroko pojętej literatury pięknej. Zadaniem bibliotekarzy pracujących w bibliotekach naukowych i fachowych jest m.in. popularyzacja osiągnięć uczelni, instytutu, zakładu, prac pracowników tych instytucji, umożliwianie osobom zainteresowanym (pracownikom innych placówek naukowych, osobom dokształcającym się, specjalizującym się i innym) uzyskanie odbitki, kserokopii pracy, umożliwienie jak najlepszego dotarcia do tekstu artykułu. Biblioteki naukowe dążą obecnie do tego, aby jeśli tylko to jest możliwe i zgodne z przepisami, zamieścić taki utwór w "bibliotece cyfrowej".

Poszanowanie praw majątkowych twórców z jednej strony, a dążenie do ułatwienia dostępu do dóbr kultury i osiągnięć nauki z drugiej, zmusiły ustawodawcę do stworzenia systemu prawnego zapewniającego równowagę między uprawnieniami twórców z tytułu majątkowych praw autorskich a szeroko pojętym interesem społecznym, przepisów o dozwolonym użytku chronionych utworów. Znalezienie odpowiednich rozwiązań było problem nie tylko u nas, w Polsce, ale także i w innych państwach, sygnatariuszach Konwencji berneńskiej. Zarówno w Europie (fair dealing), jak i w Stanach

[3] Np. przez ustawę z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, która w art. 14 ust. 2 i 3 pozwala na pobieranie opłat, m.in. za usługi informacyjne, bibliograficzne, reprograficzne i in., z tym, iż wysokość opłat za te usługi nie może przekroczyć kosztów ich wykonania. Trzeba jednak zdawać sobie sprawę z tego, ze przepisy te dotyczą bezpośrednio tylko niektórych bibliotek, tych, których organizatorami są podmioty, o których stanowi art. 8 ust. 2 ustawy o bibliotekach (j. t. Dz. U. z 2012 r. Nr 109 poz. 642). Stosowne przepisy powinny być zamieszczone w wewnątrzzakładowych aktach normatywnych, w statutach, regulaminach zakładowych. Dodać także należy, że dyrektywa 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, w motywie 11 mówi, że: *W przypadku pobierania przy użyczeniu przez instytucję dostępną dla publiczności opłaty, której wartość nie przekracza kwoty niezbędnej dla pokrycia kosztów obsługi instytucji, nie mamy do czynienia z wykorzystaniem w celach bezpośrednio lub pośrednio gospodarczych lub handlowych w rozumieniu niniejszej dyrektywy.*

Zjednoczonych (fair use) powstały odpowiednie przepisy pozwalające na korzystanie z utworów w ramach dozwolonego prawem użytku (np. wspomniana zasada fair use przyjęta w prawie Stanów Zjednoczonych, zezwalająca osobie fizycznej na sporządzanie kopii utworów, głównie artykułów z czasopism, ale niepozwalająca na korzystanie z tych uprawnień, na tworzenie zbiorów takich kopii i korzystanie z tych kopii szerszemu gronu użytkowników bądź osobom prawnym[4]). Szczególną uwagę należy zwrócić na mówiący o wyjątkach i ograniczeniach w prawach twórców do zezwalania lub zabraniania zwielokrotniania utworów art. 5 ust.2 dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym. O tych sprawach stanowi nasza ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych w art. 23 – 35.

Przepisy o dozwolonym użytku chronionych utworów stanowione były i są w celu zabezpieczenia szeroko pojętego interesu publicznego, a celem ich jest zabezpieczenie swobodnego dostępu do informacji o postępach w nauce, stworzenie warunków dla dalszego rozwoju nauki, a także umożliwienie korzystania z utworów dla potrzeb edukacyjnych, dydaktycznych i związane są z realizacją podstawowych zadań bibliotek – zadania zachowania dziedzictwa narodowego oraz zadania zapewnienia powszechnego dostępu do zasobów nauki i kultury, tak krajowych, jak i światowych[5]. Trzeba wskazać, że działania na rzecz poszerzenia zakresu dostępu do dzieł naukowych mają poparcie uczonych w wielu krajach. Dążą oni, aby z jednej strony uzyskać jak najszerszy dostęp do dzieł innych uczonych i praktyków – twórców, ale także do tego, aby ich dzieła były w jak najszerszym zakresie dostępne dla innych, zainteresowanych osób. Wyrazem tych tendencji są działania określone, jako "bunt najlepszych", a opisane m.in. w Gazecie Wyborczej[6] przez Andrzeja Hołdysa.

W powołanym artykule tego autora czytamy: Harward, najbogatszy uniwersytet na świecie, poprosił naukowców, aby przestali publikować w renomowanych, lecz

[4] To wynika z m.in. z dobrze znanego większości osób interesujących się prawem autorskim orzeczenia sądowego w "sprawie Texaco". "Sprawa Texaco" to sprawa wyroku sądowego zasądzającego od firmy Texaco odszkodowanie na rzecz organizacji zarządzania prawami autorskimi. To bogate przedsiębiorstwo, zamiast zaprenumerować dla swojej biblioteki interesujące i związane z pracami badawczymi prowadzonymi przez ten zakład czasopism naukowych, utworzyło "bibliotekę" złożoną z odbitek artykułów z czasopism pozyskiwanych przez pracowników korzystających z uprawnień związanych z *fair use*, a następnie udostępniało je innym osobom. Na ten temat szerzej pisali: Oppenheimer Charles: *The legal and regulatory environment for electronic information*. 2 ed. Informatics 1995 oraz Lawler Andrew: *Court says no to copying articles.* Science 1994, vol. 266, s. 1315.

[5] Patrz m.in.: Materiały ze spotkań warsztatowych ekspertów dotyczące reformy prawa autorskiego. Oprac. przez Barbarę Szczepańską, Koordynatora krajowego eIFP-IP i Stowarzyszenia EBIB. Na stronach eIEL i Stowarzyszenia EBIB. Należy wskazać, że jednym z [postulatów podniesionych na tych warsztatach jest wzbogacenie domeny publicznej m.in. przez włączenie do niej utworów, które były finansowane z funduszy publicznych.

[6] Andrzej Hołdys: *Nauka. Bunt najlepszych. Gazeta Wyborcza* z dnia 16 maja 2012 r. s. 18

18 wydarzenia Środa 16 maja 2012 Gazeta Wyborcza wyborcza.pl

NAUKA

Bunt najlepszych

Harvard, najbogatszy uniwersytet na świecie, poprosił naukowców, aby przestali publikować w renomowanych, lecz płatnych czasopismach naukowych. Drobiazg? Nie, **zwiastun rewolucji w nauce, którą już nazwano „akademicką wiosną"**

Andrzej Hołdys

W liście do badaczy władze Biblioteki Harwardzkiej wyjaśniają, że nie stać ich na zakup wszystkich czasopism naukowych, jakie chcieliby mieć. Ceny periodyków narzucane przez wielkie koncerny wydawnicze rosną bowiem z każdym rokiem. W zeszłym uczelnia wydała na ten cel 3,5 mln dol., a i tak nie była w stanie spełnić wszystkich życzeń.

Na Uniwersytecie Harvarda od miesięcy trwa więc ożywiona debata, czy nadal publikować w cieszących się dużą renomą, ale bardzo drogich tradycyjnych czasopismach, czy też dzielić się swoimi odkryciami w dostępnych dla każdego czasopismach elektronicznych.

W imię dostępu

Coraz bardziej zirytowani badacze twierdzą, że wielkie wydawnictwa pasożytują na nauce, zarabiając na niej krocie. Podwyższa to koszty działalności badawczej, w przypadku uniwersytetów finansowanej głównie z funduszy publicznych. Wysoka cena to również zapora nie do pokonania dla badaczy z biedniejszych uczelni, których nie stać na prenumeratę najlepszych czasopism. W rezultacie

AP/THE DETROIT NEWS, MARCH WEIGHT

Prawie 2,5 mln książek i czasopism zgromadzono w tym pomieszczeniu należącym do biblioteki Uniwersytetu Michigan – jednego z najbogatszych w USA. Rosnące wydatki na zakup nowych wydawnictw [illegible]

płatnych czasopismach naukowych. (…) W liście do badaczy władze Biblioteki Harwardzkiej wyjaśniają, że nie stać ich na zakup wszystkich czasopism naukowych, jakie chcieliby mieć. Ceny periodyków narzucane przez wielkie koncerny wydawnicze rosną bowiem z każdym rokiem. (…) Na Uniwersytecie Harwardzkim od miesięcy trwa więc ożywiona dyskusja, czy nadal publikować w cieszących się dużą renomą, ale bardzo drogich tradycyjnych czasopismach, czy też dzielić się swoimi odkryciami w dostępnych dla każdego czasopismach elektronicznych. (…) Publikujemy za darmo, recenzujemy za darmo lub symboliczne kwoty, to samo dotyczy uczestnictwa naukowców w radach redakcyjnych, a na końcu musimy za wszystko zapłacić górę pieniędzy. To absurd, z którym trzeba skończyć – komentuje. - Prof. Robert Darnton, dyrektor Biblioteki Harwardzkiej. Tim Gowers, wybitny matematyk z Cambridge, laureat matematycznego Nobla (Medalu Fieldsa), od miesięcy prowadzi własną wojnę z holenderskim gigantem wydawniczym Elsevier, m.in. napisał on w swoim blogu: Nie będę u nich publikował, nie będę im recenzował prac, nie będę uczestniczył w pracach zespołów redakcyjnych. W odpowiedzi na apel tego uczonego brytyjski fundusz naukowy Wellcome Trust ogłosił, że da pieniądze na badania tylko tym, którzy zobowiążą się do opublikowania wyników w powszechnie dostępnych czasopismach, a rząd brytyjski zapowiedział, że w ciągu dwóch lat wprowadzi prawo nakazujące zamieszczanie w Internecie wyników badań prowadzonych za pieniądze publiczne. Byłby to potężny cios w komercyjne wydawnictwa. Podobnych kroków domagają się od naszego rządu polscy naukowcy – pod petycją umieszczoną na stronie Otwartymandat.pl podpisało

Wtorek 10 lipca 2012 Gazeta Wyborcza wyborcza.pl wydarzenia 15

NAUKA

wyborcza.pl WYCHODZI 24 GODZINY NA DOBĘ

Akademicka wiosna

Coraz więcej naukowców przyłącza się do bojkotu wielkich wydawnictw i żąda powszechnego i darmowego dostępu do wiedzy

Marta Hoffman-Sommer*

W światowej nauce trwa gorąca debata nad potrzebą wprowadzenia zasadniczych zmian w systemie publikowania prac naukowych. Być może za jakiś czas wszyscy będziemy mogli czytać je za darmo w internecie. Ruch na rzecz powszechnego dostępu do wiedzy naukowej zaczęto już określać mianem „akademickiej wiosny".

Jak obecnie wygląda na świecie standardowy proces publikowania prac naukowych? Wysłany do czasopisma naukowego artykuł jest przekazywany do recenzji wybranym przez redakcję badaczom (jeśli recenzje są pozytywne, może zostać opublikowany. Autorzy przekazują prawa do jego wydawcy, a każdy, kto go chce przeczytać, musi wydawcy zapłacić. Nie byłoby w tym nic dziwnego, gdyby nie to, że znaczna część procesu wydawniczego nie odbywa się na koszt wydawców (zazwyczaj nie autorzy artykułu, ani jego recenzenci nie uzyskują żadnego wynagrodzenia – płacone i recenzowanie artykułów naukowych jest częścią ich pracy, za którą pobierają pensje, najczęściej z pieniędzy budżetowych.

Wiele spośród najważniejszych czasopism naukowych na świecie należy z kolei do prywatnych koncernów wydawniczych. Skoro do tych właśnie czasopism, w której nasi wybitni badacze publikowania wyłącznie w takich czasopismach, które za darmo udostępniają w internecie pełne teksty drukowanych artykułów. Ich sprzeciw budził układ, w którym podatnicy najpierw finansują realizację badań naukowych, a potem płacą za dostęp do ich wyników. W Polsce jak dotąd tylko jedna instytucja naukowa zdecydowała się zaniechać zakupu artykułów. Pod wpływem skierowanych wydawców w grudniu 2011 roku po raz kolejny wniesiono projekt ustawy znanej jako RWA (Research Works Act), na mocy której agencje federalne nie mogłyby już wymagać, aby wyniki finansowanych przez nie badań były udostępniane za darmo. Swoje poparcie dla FRPAA zgłosiło 52 amerykańskich noblistów.

Minister brytyjskiego rządu David Willetts ogłosił, że wkrótce wyniki badań finansowanych ze środków publicznych na wyspach będą udostępniane za darmo w internecie. Neelie Kroes, europejska komisarz ds. agendy cyfrowej, zapowiedziała, że powszechnie dostępne będą wyniki badań realizowanych ze środków unijnego programu finansowania nauki Horyzont 2020. Także w Polsce pojawiła się w lutym petycja do władz w sprawie udostępniania wyników badań (http://otwartymandat.pl).

Po co jest to wszystko społeczeństwo finansuje naukę? Z pewnością nie tylko po to, by naukowcy mogli zaspokajać swoją ciekawość. Finansuje naukę, bo czuje, że jej wkład w rozwój gospodarczy oraz na jej cywilizacyjną i edukacyjną rolę w społeczeństwie. Efektywna realizacja tych celów wymaga swobodnego dostępu do wiedzy nie tylko dla naukowców, ale też dla przedsiębiorców, lekarzy i pacjentów, nauczycieli, uczniów oraz dla ogółu obywateli, którzy są coraz lepiej wykształceni i coraz częściej szukają w internecie specjalistycznej wiedzy. Jak może opinia publiczna wyrobić sobie podgląd w kwestiach takich jak globalne ocieplenie czy uprawy GMO, kiedy obywatele nie mogą samodzielnie zapoznać się z wynikami najnowszych ba-

Z tej biblioteki korzystają studenci Harvard Business School. Uniwersytet Harvarda na zakup czasopism i wydawnictw naukowych wydaje 3,75 mln dolarów rocznie. Zdaniem władz uczelni to o wiele za dużo

się już ponad 8 tys. osób. A informacja "wytłuszczona" w tekście cytowanego artykułu brzmi: Do bojkotu firmy Elsevier przyłączyło się już ponad 11 tys. naukowców z całego świata.

Do problemu podniesionego w zacytowanym tu artykule A. Hołdysa nawiązała Marta Hoffman-Sommer[7].

Czytamy w tym artykule: W światowej nauce trwa gorąca debata nad potrzebą wprowadzenia zasadniczych zmian w systemie publikowania prac naukowych. Być może za jakiś czas wszyscy będziemy mogli czytać je za darmo w Internecie. Ruch na rzecz powszechnego dostępu do wiedzy naukowej zaczęto już określać mianem "akademickiej wiosny". I dalej: […] Świat akademicki zaczął kwestionować ten model

[7] Hoffman-Sommer M. (pracownik Centrum Otwartej Nauki Uniwersytetu Warszawskiego): *Akademicka wiosna.* Gazeta Wyborcza z dnia 10 lipca 2012 r. s. 15. Zainteresowanym tym tematem proponuję także zapoznanie się z tekstem pt. *Naukowiec pirat ściąga książki (*podtytuł: *Książka naukowa wydana za granicą kosztuje 750 zł. Doktorant dostaje ok. 1300 zł stypendium. I jak tu mieć wyrzuty sumienia*?). To rozmowa Igora Rakowskiego-Kłos z drem Pawłem Grabarczykiem, adiunktem w Katedrze Filozofii Analitycznej Instytutu Filozofii Uniwersytetu Łódzkiego, członkiem Ośrodka Badań Filozoficznych, współredaktorem naczelnym Internetowego Magazynu Filozoficznego *Hybris. Gazeta Wyborcza* z dn. 14-15 lipca 2012 r., s. 31.

publikacyjny już wiele lat temu.[8] W 2001 r. dwaj biolodzy z Uniwersytetu Stanforda I Uniwersytetu Kalifornijskiego w Berkeley napisali petycję, w której nawoływali do publikowania wyłącznie w takich czasopismach, które za darmo udostępniają w Internecie pełne teksty drukowanych artykułów. Ich sprzeciw budził układ, w którym podatnicy najpierw finansują realizacje badań naukowych, a potem zmuszeni są płacić za dostęp do ich wyników. Od tego czasu ruch na rzecz powszechnej dostępności prac naukowych (Open Access) nabierał rozpędu. W ostatniej dekadzie zarówno niektóre instytucje finansujące badania naukowe (m.in. amerykańskie narodowe instytuty zdrowia, brytyjski fundusz Wellcome Trust, a częściowo także Komisja Europejska), jak i wiele uczelni (w tym takiej klasy jak Harvard czy MIT) zobowiązały wszystkich finansowanych przez siebie naukowców do udostępniania wyników w tak zwanych repetytoriach, czyli publicznie dostępnych bazach prac naukowych. Nawet, jeżeli wyniki są publikowane w tradycyjnych, zamkniętych czasopismach, naukowcy są zobowiązani do umieszczania kopii artykułów w repozytorium, gdzie jest on udostępniany za darmo (czasami jednak dopiero po upływie 6 lub 12 miesięcy od pierwszej publikacji, jeżeli wydawca tego wymaga). W Polsce jak dotąd tylko jedna instytucja naukowa zdecydowała się na taki krok – Instytut Biochemii i Biofizyki PAN w Warszawie. […][9]

Autorka artykułu pisze, że w Kongresie Stanów Zjednoczonych trwa dyskusja nad ustawą, która zobowiązywałaby wszystkich naukowców prowadzących badania za pieniądze federalne do udostępniania swoich prac za darmo. Podobne decyzje, stanowiące wynik dyskusji na ten temat, doprowadziły do decyzji organów rządowych, że wyniki badań finansowanych ze środków publicznych na wyspach będą udostępniane za darmo w internecie, mają wkrótce zapaść w Wielkiej Brytanii. A europejska komisarz ds. agendy cyfrowej, Neelie Kroers zapowiedziała, że powszechnie dostępne będą wyniki badań realizowanych ze środków unijnego programu finansowania nauki Horyzont 2020. […]

Jeżeli najbogatsze biblioteki naukowe mają problemy z opłaceniem kosztów prenumeraty (sprostanie potrzebom czytelników przekracza ich możliwości finansowe), to nie może budzić zdziwienia, że na podobne, ale jednocześnie większe problemy napotykają nasze biblioteki. I dlatego warto tu, w tym miejscu i w tym czasie przypomnieć, że właśnie te sprawy były źródłem, z którego wypłynęła propozycja ścisłej współpracy

[8] Uwaga BH**:** Chodzi tu o model, w którym autorzy przekazują nieodpłatnie wydawcom prawa do swoich tekstów, a wydawca jest jedynym podmiotem czerpiącym profity z pracy uczonych. Każdy, kto chce ten tekst przeczytać, musi obecnie wydawcy w jakiejś formie zapłacić. Dodajmy, że najczęściej ani autorzy artykułów ani ich recenzenci nie uzyskują wynagrodzenia. Uznaje się, że pisanie i recenzowanie artykułów naukowych stanowi część ich pracy, za którą pobierają wynagrodzenie, najczęściej pochodzące ze środków budżetowych.

[9] Trzeba tu przypomnieć, że Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu zamieszcza od kilku lat, w swojej "bibliotece cyfrowej" dysertacje osób, które uzyskały stopień naukowy w tej Uczelni.

bibliotek polskich akademii medycznych, której rezultatem byłaby optymalizacja dostępu do zagranicznych czasopism naukowych ich użytkowników. Prawie trzydzieści lat temu, dnia 4 grudnia 1981 r., w Akademii Medycznej w Gdańsku, z inicjatywy rektorów uczelni medycznych[10], gdańskiej (prof. Żydowo) i poznańskiej (prof. Wójtowicz), odbyła się pierwsza konferencja problemowa. Pierwszą uchwałą tej konferencji było powołanie zespołu, który koordynować będzie dalsze spotkania, drugą, że kolejna konferencja odbędzie się w Białymstoku.

Jakie przepisy obowiązującej ustawy o prawie autorskim uważam za najważniejsze dla bibliotek naukowych?

Szczególną uwagę bibliotekarze powinni zwrócić na art. 23, mówiący o korzystaniu z utworów w zakresie własnego użytku osobistego, a także na art. 28 stanowiący o licencjach na rzecz bibliotek. Ale nie mniej ważne dla bibliotek są przepisy mówiące o uprawnieniach instytucji naukowych i oświatowych (art. 27) oraz ośrodków informacji i dokumentacji (art. 30). Nie wolno także zapomnieć o bardzo ważnych przepisach mówiących o prawie cytatu (art. 29), a także o zasadach korzystania z utworów w związku z tymi licencjami ustawowymi (art. 34 i 35 pr. aut.).

Art. 23 obowiązującego prawa autorskiego stanowi, że:

1. Bez zezwolenia twórcy wolno nieodpłatnie korzystać z już rozpowszechnionego utworu w zakresie własnego użytku osobistego. Przepis ten nie upoważnia do budowania według cudzego utworu architektonicznego i architektoniczno-urbanistycznego oraz do korzystania z elektronicznych baz danych spełniających cechy utworu, chyba że dotyczy to własnego użytku naukowego niezwiązanego z celem zarobkowym.
2. Zakres własnego użytku osobistego obejmuje korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego.

W sprawie korzystania przez użytkowników przez osoby podnoszące swoje kwalifikacje wypowiedziała się w komentarzu do ustawy prof. UJ Elżbieta Traple, która stwierdziła: (…) że fakt, iż osoba dokonująca zwielokrotnienia dzieła (np. lekarz wykonujący odbitkę z czasopisma fachowego) wykorzystuje wiadomości z niego uzyskane w celach zawodowych, objęty jest zakresem działania przepisu o dozwolonym użytku osobistym. Istotne jest bowiem, że z uzyskanej odbitki lekarz ten nie będzie

[10] Ta inicjatywa wywołała oburzenie jednego z uczestników konferencji (spoza grona bibliotekarzy uczelnianych, ale dyrektora jednej nieuczelnianej naukowej, skądinąd ważnej biblioteki medycznej), a ówczesny Minister Zdrowia zażądał odwołania obu rektorów. Konsekwencją bardzo ostrego pisma Ministra było odwołanie rektora Uczelni Gdańskiej, natomiast Senat Uczelni Poznańskiej wyraził swoje oburzenie tonem tego pisma i odmówił wykonania żądania. Nie pomogła nawet sprowokowana przez Ministra Zdrowia interwencja KW PZPR w Poznaniu, KU PZPR Akademii Medycznej poparł stanowisko Senatu Uczelni i odmówił poparcia wspomnianego wyżej żądania.

korzystał poza kręgiem osób określonych w art. 23 ust. 2.[11]

Zgodnie z treścią tego komentarza prawo skorzystania z uprawnienia, o którym jest mowa w powołanych wyżej przepisach, ma każda osoba, która w związku z wykonywanym przez siebie zawodem bądź z doskonaleniem się zawodowym, może w bibliotece nie tylko zapoznać się z określonym utworem, ale także uzyskać jego kopię. Zgodnie z przepisami i wspomnianym komentarzem biblioteka może także umożliwić skorzystanie z dzieła, którego nie ma w jej bibliotece cyfrowej, sporządzając jego kopię i przesyłając na adres zainteresowanego użytkownika, bezpośrednio, lub korzystając z pośrednictwa innej biblioteki, przede wszystkim korzystając z poczty elektronicznej.

O uprawnieniach bibliotek, a także szkół i archiwów stanowi art. 28 prawa autorskiego:

Biblioteki, archiwa i szkoły mogą:

1. udostępniać nieodpłatnie, w zakresie swoich zadań statutowych, egzemplarze utworów rozpowszechnionych;
2. sporządzać lub zlecać sporządzanie egzemplarzy rozpowszechnionych utworów w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony własnych zbiorów;
3. udostępniać zbiory dla celów badawczych lub poznawczych za pośrednictwem końcówek systemu informatycznego (terminali) znajdujących się na terenie tych jednostek.

Wykorzystywanie uprawnień, które bibliotece daje art. 28 pr. aut., nie może w żadnym wypadku łączyć się z jakąkolwiek formą działalności zarobkowej tej jednostki organizacyjnej, m.in. musi być zgodne z tymi uprawnieniami i ograniczeniami, o których mówi art. 14 ust. 2 i 3 ustawy o bibliotekach. Ponadto ramy działań tych instytucji powinny być wyraźnie zakreślone w statucie (art. 11 ust. 3 ust. bibl.) bądź w regulaminie organizacyjnym biblioteki (art. 10 ust. bibl.) i w regulaminie zakładowym (art. 14 ust. 4 ust. bibl.). Biblioteki, przede wszystkim naukowe, współpracują ze sobą. Ta współpraca (m.in. działania naukowych bibliotek medycznych) obejmuje także działania, o których mówi art. 28 pkt 2 pr. aut. Przepisy te pozwalają na sporządzanie lub zlecanie (m.in. innym bibliotekom) sporządzania egzemplarzy rozpowszechnionych utworów w celu uzupełnienia, zachowania lub ochrony własnych zbiorów, m.in. po to, aby we właściwy sposób zrealizować oczekiwania swoich czytelników. Sporządzone przez inną bibliotekę egzemplarze z zasady przesyłane są do biblioteki zamawiającej potrzebny tekst drogą elektroniczną. Biblioteka musi uzupełniać własne zbiory przede wszystkim po to, aby zaspokoić uzasadnione i legalne potrzeby swoich użytkowników.

[11] Janusz Barta, Monika Czajkowska-Dąbrowska, Zbigniew Ćwiąkalski, Ryszard Markiewicz, Elżbieta Traple: *"Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz."* Wyd. 6. Kraków 2005 s. 179

Należy także zastanowić się nad tym, jakie znaczenie dla bibliotek i ich użytkowników ma art. 23^1 pr. aut.:

Nie wymaga zezwolenia twórcy przejściowe lub incydentalne zwielokrotnianie utworów, niemające samodzielnego znaczenia gospodarczego, a stanowiące integralną i podstawową część procesu technologicznego oraz mające na celu wyłącznie umożliwienie:

1. *przekazu utworu w systemie teleinformatycznym pomiędzy osobami trzecimi przez pośrednika lub*
2. *zgodnego z prawem korzystania z utworu.*

Powołane wyżej przepisy odnoszą się także do problematyki własnego użytku osobistego oraz usług bibliotecznych. Przepisy tego artykułu pozwalają na to, aby bez zezwolenia twórcy przejściowo i incydentalnie zwielokrotnić utwór w sytuacji niemającej samodzielnego znaczenia gospodarczego, wtedy, gdy stanowi to integralną i podstawową część procesu technologicznego – w celu zgodnego z prawem skorzystania z utworu, wykorzystując do tego system teleinformatyczny po to, aby przekazać utwór od jednego podmiotu do drugiego, korzystając z usługi pośrednika. O takich usługach mówi także ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną. Ustawa ta określa m. in., jakie są obowiązki usługodawcy (osoby fizycznej lub prawnej albo jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, która korzysta z usługi świadczonej drogą elektroniczną), związane ze świadczeniem usług drogą elektroniczną, a także zasady wyłączania odpowiedzialności usługodawcy z tytułu świadczenia usług drogą elektroniczną oraz ochrony danych osobowych osób fizycznych korzystających z tych usług.

Pisząc o art. 23^1 pr. aut. mam na uwadze to, że nie są to przepisy jednoznaczne, pozwalają one na interpretację m.in. takich pojęć, jak "przejściowe" oraz "incydentalne zwielokrotnienie" w oparciu o inne przepisy, głównie o te, które określają zadania bibliotek (art. 4 ust. bibl., statuty bibliotek – samodzielnych jednostek organizacyjnych, regulaminy biblioteczne, o których mówią przepisy art.12 i 14 ust. 4 ust. bibl.). Właściwego zinterpretowania wymaga także pojęcie "proces technologiczny". O procesie technologicznym mówi się przede wszystkim w takich sytuacjach, które odnoszą się do działań wytwórczych, do procesów produkcyjnych. Ale termin ten używany jest także do określenia procesów związanych z pracą określonej jednostki organizacyjnej, do procedur, które ta jednostka musi stosować, aby w sposób właściwy, na odpowiednim poziomie, świadczyć swoje usługi. Nie będzie więc nadużyciem, jeśli uzna się, że termin ten może się odnosić także do procedur bibliotecznych, m.in. do tych, które związane są z właściwym, zgodnym z prawem, zaspakajaniem potrzeb użytkowników. Bo przecież my – bibliotekarze stosujemy określone procedury, techniki działania.

Ostatnia sprawa, o której warto tu wspomnieć, to stosunek bibliotek, nie tylko naukowych do organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami po-

krewnymi, przede wszystkim do KOPIPOLU. Nie jest prawdziwe twierdzenie, że biblioteki nie łożą żadnych środków na rzecz tych organizacji. Trzeba tu przypomnieć art. 20 ust. 1 prawa autorskiego, stanowiący, że:

Producenci i importerzy:

1. magnetofonów, magnetowidów i innych podobnych urządzeń,
2. kserokopiarek, skanerów i innych podobnych urządzeń reprograficznych umożliwiających pozyskiwanie kopii całości lub części egzemplarza opublikowanego utworu,
3. czystych nośników służących do utrwalania, w zakresie własnego użytku osobistego, utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, przy użyciu urządzeń wymienionych w pkt 1 i 2

– są obowiązani do uiszczania, określonym zgodnie z ust. 5, organizacjom zbiorowego zarządzania, działającym na rzecz twórców, artystów wykonawców, producentów fonogramów i wideogramów oraz wydawców, opłat w wysokości nieprzekraczającej 3 % kwoty należnej z tytułu sprzedaży tych urządzeń i nośników.

Każdy nabywca kserokopiarek, skanerów i innych podobnych urządzeń reprograficznych umożliwiających pozyskiwanie kopii całości lub części egzemplarza opublikowanego utworu, a także czystych nośników służących do utrwalania, w zakresie własnego użytku osobistego, utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, musi ponieść dodatkowe koszty, stanowiące konsekwencje tych przepisów, bowiem wspomniane dodatkowe opłaty znajdują swoje odbicie w ostatecznej cenie tych urządzeń oraz nośników, w tej cenie, jaką musi zapłacić biblioteka. Może ktoś uznać, że 3 % to w końcu nie jest tak dużo. Ale takie opłaty ustalił prawodawca, przecież gdyby ta opłata była wyższa, wówczas biblioteki także, bez dyskusji, musiałyby przyjąć (na pewno z bólem!) te przepisy do wiadomości i stosowania, ponieść ich skutki.

Inna sprawa, że często, na różnych spotkaniach i to nie tylko bibliotekarzy, w publikatorach[12] padają pytania, jak KOPIPOL gospodaruje pozyskanymi od sprzedawców i importerów urządzeń i nośników, a także od podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie zwielokrotniania utworów dla własnego użytku osobistego osób trzecich kwotami, jak dzieli pozyskane, wcale nie małe, środki? I jak dba o interesy twórców? Od czasu do czasu do czasu, w naszej prasie, można znaleźć krytyczne uwagi odnoszące się do sposobu działania tej organizacji.

Na koniec tego referatu wspomnę o jednym z moich doświadczeń.

W Gazecie Prawnej z dnia 13 grudnia 2012 r. przeczytałem artykuł: Biblioteczne limity kserowania ograniczają dostęp do informacji.

Co z tego tekstu wynika? Biblioteka, dbając o interesy twórców ograniczyła zakres kopiowania do 1 art. wydawniczego. Te przepisy regulaminu biblioteki zostały zakwestionowane przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Czy słusznie? Moim zda-

[12] Patrz strony www.google.pl: KOPIPOL.

Biblioteczne limity kserowania ograniczają dostęp do informacji

Zapis umożliwiający kopiowanie **jedynie 22 stron** stanowi niedozwoloną klauzulę umowną – uznał Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Nie oznacza to jednak, że każdy będzie mógł powielać całą książkę

niem – nie (patrz m.in. na art. 27 prawa autorskiego, mówiący o sporządzaniu w celach dydaktycznych egzemplarze fragmentów rozpowszechnionego utworu)! Biblioteka nie odwołała się od tego orzeczenia, ale nie wiem, czy nie wykreśliła tej usługi z wykazu swoich zadań (ja bym tak zrobił).

Ale ja nie byłbym sobą gdybym nie poczynił żadnych kroków w tej sprawie. Wysłałem do KOPIPOLU list (e-mail) następującej treści: Proszę zainteresować się orzeczeniem SOKiK, o którym pisze Gazeta Prawna z dnia 13 grudnia 2011 r. nr 240 na swojej stronie tytułowej ("Biblioteczne limity kserowania ograniczają dostęp do informacji" - sic!). Moim zdaniem orzeczenie to nie bierze pod uwagę przepisów dyrektywy 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej (wersja ujednolicona), a także przepisów art. 20^1 (oraz intencji tych przepisów) ustawy o prawie autorskim, zobowiązujących do uiszczania opłat na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie zwielokrotniania utworów dla własnego użytku osobistego osób trzecich. Biblioteki, które mają na względzie słuszne interesy twórców, ograniczają zakres prowadzonych przez siebie usług reprograficznych usług, na które pozwala im ustawa o bibliotekach) i kierują zainteresowanych kopiowaniem większych tekstów do odpowiednich zakładów. To jest, moim zdaniem, słuszna polityka, zgodna z art. 35 pr. aut. A jakie jest zdanie państwa w tej sprawie?

Nie wiem, czy ten e-mail wywołał jakąś reakcję KOPIPOL-u, czy organizacja ta wyciągnęła z omówionego orzeczenia SOKiK jakieś wnioski. Może stanęła w obronie niesłusznie (moim zdaniem) napiętnowanej Biblioteki. Ale jedno wiem, ja nie otrzymałem żadnej odpowiedzi. I to pozostawiam bez komentarza.

Mgr Marzena Kowalska
Toruń - UMK

DLACZEGO ZA DOSTĘP DO PEWNYCH ZASOBÓW WIEDZY (DANYCH) MUSIMY ZAPŁACIĆ, INNE ZAŚ DOSTĘPNE SĄ BEZPŁATNIE - PRÓBA WERYFIKACJI IDEI OTWARTEGO DOSTĘPU DO ZASOBÓW WIEDZY

Abstract

The subject of the speech is an attempt to verify the idea of an open access to the resources of knowledge which also include Polish and worldwide statistics databases. It is commonly known that using global reliable statistics at each level of data aggregation comprises the basis for creating and making a decision pertaing to each citizen.The idea of giving an access to the data collected by Polish statistics or EUROSTAT will be analysed. Methods and rules of giving an access to data by those units will also be compared. An attention will be given to the necessity of making a payment for giving an access to some data despite the fact that the public statistics is financed from the state budget. The other databases not only the statistical ones and the rules of an access and use of their resources will also be analysed.

Streszczenie

Przedmiotem wystąpienia będzie próba weryfikacji idei otwartego dostępu do zasobów wiedzy, do których zaliczyć również można bazy polskiej i światowej statystyki. Powszechnie bowiem wiadomo, że posługiwanie się wiarygodnymi danymi statystycznymi na każdym poziomie agregacji danych stanowi podstawę do tworzenia i podejmowania decyzji dotyczących każdego obywatela. Analizie poddana zostanie między innymi idea udostępniania danych gromadzonych przez polską statystykę oraz EUROSTAT. Porównane zostaną także sposoby i zasady udostępniania danych przez te dwie jednostki. Uwaga poświecona zostanie również konieczności dokonania opłaty za udostępnienie pewnych danych pomimo faktu, że statystyka publiczna finansowana jest ze środków budżetu państwa. Analizie zostaną poddane również inne bazy, nie tylko statystyczne, oraz zasady dostępu i korzystania z ich zasobów.

Idea Otwartego Dostępu, czyli udostępnianie efektów badań naukowych społeczeństwu za darmo, a w szerszym kontekście, wszelkich danych produkowanych za pieniądze podatników, o ile nie są one oczywiście tajne, staje się coraz bardziej popularna. Niemniej jednak rodzi wiele pytań, czasami kontrowersji. Jej założenia nie są bowiem wolne od sprzeczności i potencjalnych konfliktów związanych z prawem autorskim oraz interesami ekonomicznymi podmiotów działających choćby na polu nauki. Kolejnym dużym problemem jest także niewystarczająca infrastruktura uniemożliwiająca swobodny dostęp do zbiorów.

XXI wiek w Polsce musi zapisać się jako ten, w którym dokonał się m.in. wolny i darmowy dostęp do treści, dostępnych nie tylko w publikacjach naukowych, ale przede wszystkim w Internecie, będącym obecnie jednym z podstawowych kanałów komunikacji. Ponadto należy dążyć do tego, aby coraz bardziej powszechne wyko-

rzystywanie zasobów cyfrowych w badaniach naukowych oraz w rozpowszechnianiu wiedzy stały się głównymi cechami szczególnymi nauki XXI wieku.

W kontekście podjętego tematu warto zaznaczyć, że dane statystyczne, obok publikacji relacjonujących wyniki badań, są zasadniczym elementem całego procesu badawczego, dlatego również ich znaczenie, zwłaszcza w ostatnich latach, zasadniczo wzrosło. Dodatkowo ich rola wzrosła gdy możliwe okazało się ich efektywne udostępnianie w Internecie. Łatwo dostępne i przejrzyste dane statystyczne niewątpliwie często stanowią podstawę dalszej pracy naukowo-badawczej lub są jej istotnym uzupełnieniem. Zatem idea wolnego i pełnego dostępu do treści publikacji i danych uzupełniają sie wzajemnie. W takim kontekście dzielenie się danymi oraz ich udostępnianie powinno być normą. Niemniej jednak dostęp do danych statystycznych, również danych statystyki publicznej, jest często ograniczany, a mało przejrzyste standardy publikacji i udostępniania tych danych powodują ograniczone możliwości z ich korzystania. Koniecznym jest nie tylko zapewnienie pełnej dostępności do danych, zwłaszcza danych, których zbieranie finansowane jest środkami płynącymi z budżetu państwa, ale i „wymuszenia" nie tylko na ośrodkach naukowych, lecz także na innych instytucjach publicznych publikowania wyników prac, które powstały dzięki udziałowi publicznych pieniędzy. „Podatnicy już zapłacili za te informacje, musimy przynajmniej zwrócić je tym, którzy chcą z nich korzystać w nowy sposób, pomagając obywatelom w tworzeniu miejsc pracy i stymulowaniu wzrostu gospodarczego", stwierdziła Neelie Kroes, komisarz UE ds. agendy cyfrowej w kontekście działań Komisji Europejskiej, która w zeszłym roku uruchomiła europejską strategię otwartego dostępu do danych rządowych[1].

Idea Open Access na polu statystyki publicznej skutecznie mogłaby zostać wprowadzana dzięki m.in. udoskonalaniu oraz pełnym udostępnianiu prowadzonych baz danych. Tak pojmowana otwartość zasobów/danych jest bowiem podstawą budowania zaufania społecznego do statystyki, a co za tym idzie i zdobycia poparcia dla starań o rozszerzenie przedsięwzięcia Open Access na inne, poza ściśle naukowe pola. Oczywiste jest bowiem, że nieograniczony i przede wszystkim bezpłatny dostęp do danych wspiera rozwój naukowy czy wzrost gospodarczy, ponadto społeczeństwo ma prawo do obszerniejszej informacji o wynikach prowadzonych badań, szczególnie, że są one finansowane ze środków publicznych.

W ostatnich latach obok terminu Open Access zaczęto stosować termin Open Data (otwarte dane), który odnosi się do różnorodnych projektów mających na celu zniesienie barier stojących na drodze do pełnej dostępności i interoperacyjności danych naukowych. Niestety działania na rzecz otwartości danych nie mają jednak jeszcze

[1] Komunikat prasowy Komisji Europejskiej, *Agenda cyfrowa: Zamienianie danych rządowych w złoto,* Bruksela12. 06. 2011, dostępne: http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1524&format=HTML&aged=0&language=PL&guiLanguage=en [27.08.2012]

takiej rangi ani tego stopnia instytucjonalizacji co ruch Open Access[2]. Niemniej jednak z powodzeniem odbyło się w Polsce kilka akcji mających na celu promowanie ruchu Open Data. Przykładem takich działań był zorganizowany w 2010 roku w Centrum Cyfrowym w Warszawie hackaton „otwarte dane publiczne". Tego dnia kilkanaście osób – w większości informatyków, ale nie tylko – spotkało się by wspólnie pracować nad aplikacjami wykorzystującymi otwarte dane publiczne. Spotkanie, które miało formułę sprintu informatycznego, odbyło się w ramach międzynarodowej inicjatywy –Open Data Day – której celem jest skłaniać lokalne, regionalne i państwowe władze do wdrażania polityki otwartości.

Hackaton pokazał, że w ciągu kilku godzin informatycy oraz osoby nie zajmujące się programowaniem mogą stworzyć rozmaite aplikacje w oparciu o istniejące i dostępne narzędzia, dane i źródła. Uczestnicy, pracując w grupach, podjęli się kilku zadań m.in. przetworzenia i wizualizacji danych Głównego Urzędu Statystycznego. Zasadniczym problemem okazały się trudności, związane głównie z brakiem jednorodnego, czytelnego sposobu prezentowania informacji i danych przez tę instytucję publiczną. Stosunkowo szybko okazało się, że pracę z Bankiem Danych Lokalnych istotnie utrudnia fakt, że GUS nie udostępnia publicznego API pozwalającego na łatwy i wygodny dostęp do danych. Zamiast tego radzić trzeba sobie ze złożonymi formularzami, a prezentowane dane posiadają różnego rodzaju uchybienia i luki. Dla przykładu, brakuje informacji na jakim poziomie podziału administracyjnego zostały zebrane dane. Niektóre zbiera się na poziomie województwa, inne na poziomie gminy lub podregionu – w efekcie porównanie danych różnych typów staje się praktycznie niemożliwe. Sposób publikacji danych GUS sprawia, że trzeba wiele czasu i wysiłku, by przygotować je tak, by stały się czytelne dla komputera[3].

W kontekście podjętego tematu uwagę należy zwrócić także na inne wątpliwości, które pojawiają się wśród użytkowników nie będących informatykami, poszukujących danych statystycznych w zasobach polskiej statystyki publicznej. Wątpliwości wzbudzają bowiem niektóre procedury udostępniania danych z zasobów polskiej statystyki publicznej, a mianowicie ilość nieudostępnianych danych, sprzedaż danych przez tę instytucję publiczną oraz nieprzejrzysty sposób ich prezentacji w Internecie. Idealnie wręcz, owe kwestie w swojej analizie[4] wyłuszczył Marek Tatała, ekspert Forum Obywatelskiego Rozwoju, które są, jak sądzę, głosem wszystkich korzystających, a nie do

[2] Justyna Hofmokl, Alek Tarkowski, Bożena Bednarek-Michalska, Krzysztof Siewicz, Jakub Szprot: *Przewodnik po otwartej nauce,* Warszawa 2009 s. 59, dostępne: http://otwartanauka.pl/wp-content/uploads/2010/01/przewodnik-po-otwartej-nauce.pdf [27.08.2012]

[3] Open Data Day 2010, dostępne: http://centrumcyfrowe.pl/projekty/open-government-data-camp/open-data-day-2010/ [27.08.2012]

[4] Marek Tatała: *GUS ogranicza dostęp do statystyki publicznej, „*FOR Ostrzega. Komunikat nr 17 z 11 lipca 2012", dostępne: http://www.for.org.pl/pl/a/2239,FOR-ostrzega-nr-17-GUS-ogranicza-dostep-do-statystyki-publicznej [dostęp: 28.08.2012]

końca usatysfakcjonowanych, odbiorców danych statystycznych.

Po pierwsze, jak słusznie zauważył Tatała, GUS blokował dostęp do pełnych wersji elektronicznych sześciu z dziesięciu regularnie publikowanych roczników. Z kolei ok. 70% urzędów statystycznych w UE, które publikują na swoich stronach narodowe roczniki statystyczne, udostępnia ich pełne wersje bezpłatnie. GUS powinien zatem nie tylko dołączyć do tej otwartej na obywateli grupy urzędów, ale także umożliwić pełny dostęp do wszystkich publikowanych przez siebie roczników statystycznych na swojej stronie internetowej. Największe zaskoczenie czy wątpliwości wśród zewnętrznych odbiorców danych statystycznych wzbudza zjawisko sprzedaży pewnych, nieopublikowanych danych statystyki publicznej. Jest to o tyle dyskusyjne, ponieważ działalność GUS finansowana jest z pieniędzy podatników. GUS żąda więc często opłaty za coś, za co już raz zapłaciliśmy w podatkach. Częstym tłumaczeniem urzędu jest dodatkowa praca, którą urzędnicy muszą włożyć w udostępnienie zamawianych danych. Na stronie internetowej GUS próżno jednak szukać cennika takich „dodatkowych usług", a wyceny przedstawiane przez GUS nie posiadają uzasadnienia pokazującego, skąd wynika żądana przez urząd cena. Dostęp do części danych i informacji jest nadal ograniczany przez GUS, co zdaje się być zaprzeczeniem podstawowej idei publicznego charakteru gromadzonych przez GUS statystyk i powszechnej dostępności danych[5].

Z kolei strona internetowa GUS[6] w następujący sposób informuje o płatnych zasadach udostępniania danych: Zamówienia na dane niepublikowane oraz na informacje z prowadzonych urzędowych rejestrów realizowane są odpłatnie. Podstawą do opracowania kalkulacji kosztów udostępniania danych jest aktualnie obowiązujący „Cennik za usługi świadczone przez służby statystyki publicznej". Zakres i formę udostępnianych informacji statystycznych określa Program Badań Statystycznych Statystyki Publicznej zatwierdzany corocznie przez Radę Ministrów. Wszystkie inne agregacje danych statystycznych poza tymi, które wymieniono w Programie - mogą być wykonywane (przy zachowaniu tajemnicy statystycznej) na specjalne zamówienie odbiorcy za odpłatnością. Z kolei Dyrektor Departamentu Informacji GUS w następujący sposób ustosunkował się do zarzutów stawianych przez Marka Tatałę: „(…) odpłatnie realizujemy na podstawie art. 21 ustawy o statystyce publicznej, opracowania i analizy oraz przeprowadzamy badania. Koszt realizacji w przypadku opracowań i analiz jest kalkulowany na podstawie roboczo-godzin potrzebnych pracownikom do wykonania zamówienia (…). Stwierdzenie, że GUS pobiera opłaty za dane, które zostały zebrane za pieniądze podatników jest całkowicie bezpodstawne, gdyż to nie dane są przedmiotem zamówień płatnych, lecz ich opracowanie i analiza zgodnie z potrzebami zamawiającego, a więc wkład intelektualny i czas pracowników poświęcony na realizację zamówienia (…). Warto także nadmienić, że pod koniec 2013 roku zakończymy

[5] Tamże.

[6] http://www.stat.gov.pl/gus/5548_PLK_HTML.htm [dostęp: 28.08.2012]

realizowany przez nas projekt pod nazwą System Informacyjny Statystyki Publicznej (…). Jednym z celów projektu jest udostępnianie użytkownikom Publicznych Baz Danych, zawierających maksymalną ilość danych możliwych do udostępnienia, poprzez usprawnienie wyszukiwarki, prezentację danych w atrakcyjnej formie (zobrazowanie danych na mapach, dynamiczne wykresy, itp.), a także udostępnianie użytkownikom prostych narzędzi analitycznych" [7].

Ponadto zaniedbaniem polskiej statystyki jest poświęcanie zbyt małej uwagi potrzebom wszystkich odbiorców danych statystycznych. W porównaniu z tym, co dzieje się w świecie, polskie publikacje statystyczne mogą wydawać się nudne, a informacje statystyczne przedstawiane w przestarzały i nieatrakcyjny sposób. Ponadto źródłem wielu informacji statystycznych o Polsce jest Eurostat, a nie GUS.

Niemniej jednak należy zwrócić uwagę na znaczne różnice w istocie funkcjonowania organów statystyki polskiej oraz instytucji statystyki Unii Europejskiej. Główną rolą Eurostatu jest bowiem wyłącznie przetwarzanie i publikowanie porównywalnych informacji statystycznych na poziomie europejskim. Prace skupiają się również wokół osiągnięcia wspólnego statystycznego „języka", który musi obejmować koncepcje, metody, struktury i normy techniczne. Ponadto, co jest najważniejsze, Eurostat nie zbiera danych. Odbywa się to w państwach członkowskich przez ich instytucje statystyczne, które sprawdzają i analizują krajowe dane i wysyłają je do Eurostatu. Rolą Eurostatu jest konsolidacja danych i upewnienie się, że przy zharmonizowanej metodologii są one porównywalne[8].

Eurostat udostępnia szczegółowe dane statystyczne w 9 zakresach tematycznych: ogólne statystyki oraz statystyki regionalne, gospodarka i finanse, ludność i warunki socjalne, przemysł, handel i usługi, rolnictwo i rybołówstwo, handel zagraniczny, transport, środowisko i energia, nauka i technologia. Ponadto zaproponowana przez Eurostat baza danych zdaje się pełniej niż BDL zaspokajać potrzeby użytkowników, m.in. poprzez szerokie możliwości ekstradycji danych, poprzez możliwość wyboru informacji (wskaźnik, jednostka, czas, itd.) oraz dostępne formaty (XLS, TXT, HTML, SPSS, itp.). Dodatkowe narzędzie Easy Comext- oraz baza COMEXT zawierającą dane nt. handlu zagranicznego krajów członkowskich UE, dane nt. handlu między krajami członkowskimi jak i wymiany handlowej z krajami spoza UE charakteryzują się wieloma zaletami, których brak w polskich bazach danych: dostęp do danych pochodzących z różnych źródeł (UE, ONZ, MFW itp.) oraz do danych o różnych strukturach (wg różnych klasyfikacji, takich jak CN, SITC, REV2, SITC REV3, itp.).

Dodatkowo, poprzez rejestrację otrzymuje się powiadomienia przez e-mail, a także możliwość dostosowania drzewka nawigacji danych do własnych potrzeb oraz możli-

[7] Odpowiedź z Departamentu Informacji GUS z 20.07.2012, dostępne: http://www.for.org.pl/pl/a-/2252,Komunikat-na-temat-dzialan-GUS [dostęp: 27.08. 2012]

[8] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/about_eurostat/introduction

wość ekstrakcji większej ilości danych. Ponadto po wysłaniu zapytania dotyczącego danych statystycznych Eurostat dostarcza odpowiedzi w przeciągu jednego dnia dla zapytań standardowych, a w przeciągu 5 dni użytkownik otrzymuje odpowiedź na pytanie, które wymaga pomocy wydziału produkcyjnego Eurostatu.

Promocja modeli Open Access oraz Open Data jest koniecznym warunkiem dla zapewnienia polskiej nauce, polskiej statystyce konkurencyjności oraz potencjału innowacyjnego. Ponadto otwarty i pełny dostęp do danych instytucji publicznych przyczyni się do zwiększenia ich przydatności, efektywności oraz jakości prac, które powstają w ich oparciu. Pomimo faktu, że jako kraj jesteśmy dopiero u narodzin ruchu „otwartych danych" to w miarę udostępniania kolejnych ich zasobów będzie można je łączyć i krzyżować, co stworzy pole do powstania aplikacji jeszcze skuteczniej ułatwiających pracę ludziom nauki, obywatelom czy przedsiębiorcom. Wszystko zaś czynione jest po to, aby dostęp do nauki, wyników prowadzonych prac naukowo-badawczych był równy dla każdego, niezależnie od wykształcenia, stanu materialnego czy miejsca zamieszkania. Sukcesem będzie, jeżeli plany te wejdą w życie. I temu należy kibicować oraz mieć nadzieję, że również u nas Open Access zyska większe poparcie.

Bibliografia

Hofmokl Justyna, Tarkowski Alek, Bednarek-Michalska Bożena, Siewicz Krzysztof, Szprot Jakub, *Przewodnik po otwartej nauce,* Warszawa 2009*,* s. 59, dostępne: http://otwartanauka.pl/wp-content/uploads/2010/01/przewodnik-po-otwartej-nauce.pdf [27.08.2012]

Komunikat prasowy Komisji Europejskiej, *Agenda cyfrowa: Zamienianie danych rządowych w złoto,* Bruksela12. 06. 2011, dostępne: http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1524&format=HTML&aged=0&language=PL&guiLanguage=en [27.08.2012]

Open Data Day 2010, dostępne: http://centrumcyfrowe.pl/projekty/open-government-data-camp/open-data-day-2010/ [27.08.2012]

Odpowiedź z Departamentu Informacji GUS z 20.07.2012, dostępne: http://www.for.org.pl/pl/a-/2252,Komunikat-na-temat-dzialan-GUS [dostęp: 27.08. 2012]

Tatała Marek, *GUS ogranicza dostęp do statystyki publicznej, „*FOR Ostrzega. Komunikat nr 17 z 11 lipca 2012", dostępne: http://www.for.org.pl/pl/a/2239,FOR-ostrzega-nr-17-GUS-ogranicza-dostep-do-statystyki-publicznej [dostęp: 28.08.2012]

http://www.stat.gov.pl/gus/5548_PLK_HTML.htm [dostęp: 28.08.2012]

Mgr inż. Witold Kozakiewicz
Łódź - UM

OTWARTA BIBLIOTEKA – OTWARTY BIBLIOTEKARZ. (PROJECT 23 FOR EAHIL)

Abstract

Large number ofsocial media and Web 2.0 services, the development of the blogosphere, microblogging and other tools for communication, collaboration and sharing of knowledge, with a growing awareness of the „open" movements among library users causes need for the training of library staff in new technologies. This problem has been noticed among European medical libraries. During the 13th EAHIL Conference in Brussels in July 2012 has been taken an initiative called „Project 23 for EAHIL" aimed at creating a set of informational and training materials for librarians concerning social media and communication tools. This article discuss the overview of the project, presents its content and tries to show the possibilities of using the method in Polish medical libraries.

Streszczenie

Mnogość mediów społecznościowych, usług Web 2.0, rozwój blogosfery, mikroblogów i innych narzędzi do komunikacji, współpracy i współdzielenia się wiedzą, a także coraz większa świadomość ruchów „open" wśród użytkowników bibliotek powoduje konieczność szkolenia kadry bibliotecznej w zakresie nowych technologii. Problem ten został zauważony wśród europejskich bibliotek medycznych. W trakcie 13 Konferencji EAHIL w Brukseli w lipcu 2012 roku została podjęta inicjatywa pod nazwą „Project 23 for EAHIL" mająca na celu stworzenie zestawu materiałów szkoleniowo-informacyjnych dla bibliotekarzy z zakresu m.in. otwartych technologii, mediów społecznościowych czy narzędzi komunikacji. Prezentacja ma na celu omówienie założeń projektu, przedstawienie treści oraz możliwości wykorzystania materiałów przez polskie biblioteki medyczne.

„Świat się zmienia" - o tym wszyscy wiemy, „świat się zmienia coraz szybciej" – większość z nas zdaje sobie z tego sprawę, ale czy uświadamiamy sobie jak szybko narasta tempo zmian? Jaką dynamikę wykazują zwłaszcza usługi telekomunikacyjne i informatyczne? Wystarczy zwrócić uwagę na jeden tylko aspekt – liczbę użytkowników. Telefon potrzebował 75 lat na zdobycie 50 mln użytkowników, serwis WWW tylko 4 lat, a obecnie niektóre usługi oferowane przez portale społecznościowe zdobywają podobną popularność po kilkudziesięciu dniach. To tempo zmian ma wpływ na wszystkich, w tym na środowisko bibliotekarzy. Nasi użytkownicy, zwłaszcza studenci należą do pokolenia zwanego Digital Natives[1]. Swobodnie poruszają się w środowisku sieciowym i w pełni wykorzystują możliwości wymiany wiedzy jaką daje im najno-

[1] Po raz pierwszy sformułowania Digital Natives, Digital Immigrants użył Marc Prensky w 2001 roku. Marc Prensky, On the Horizon (MCB University Press, Vol. 9 No. 5, October 2001) http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf

wocześniejsza technologia. Bezdyskusyjne jest to, że bibliotekarze również podlegają wpływom tych zmian. Ten fakt jest także mocno podkreślany w działalności The European Association for Health Information and Libraries (EAHIL), który na konferencji w Brukseli w lipcu 2012 roku przyjął stanowisko w sprawie zapewnienia dostępu do serwisów społecznościowych bibliotekom i bibliotekarzom[2]. Często bowiem zdarza się (niestety), że władze uczelni zakazują korzystania swoim pracownikom z serwisów społecznościowych w pracy. Blokowany bywa dostęp do komunikatorów, serwisów typu Facebook, Twitter czy stron służących do wymiany multimediów takich jak Flickr czy YouTube. Są to wszystko współczesne narzędzia służące nie tylko rozrywce, ale także w coraz szerszym zakresie do wymiany wiedzy i przekazywania informacji. Niestety dla wielu z nas oznacza to konieczność nauczenia się nie tylko wykorzystywania możliwości oferowanych przez nowe serwisy, ale w niektórych przypadkach także podstawowych zasad działania tych narzędzi. Wynika to często z faktu, że trudno osobom z grupy Digital Immigrants nadążyć za zmianami, nie korzystają z nowych usług posługując się starymi sprawdzonymi metodami, które jednakże nie zawsze wystarczają w szybko zmieniającym się środowisku. Do tego dochodzi obawa przed zmianami, opór przed innowacjami i niedostrzeganie szans jakie one ze sobą niosą.

Słowem – kluczem jest tutaj „Spróbuj". Nie trzeba od razu stać się miłośnikiem danego narzędzia czy serwisu, ale wypada wiedzieć „jak to smakuje" używając kulinarnych porównań.

Warto próbować, warto zapoznawać się z tymi narzędziami, podglądać do czego wykorzystują je inni i jak z nich korzystać. Ale jak to zrobić? Jakie możliwości ma bibliotekarz, aby zdobyć choćby podstawową wiedzę na temat istniejących narzędzi i sposobu ich wykorzystania w procesie zarządzania wiedzą?

- Podręcznik – niestety raczej trudno taki zdobyć,
- Konferencje, Warsztaty – kwestie organizacyjne, nie wszyscy chętni mogą jechać, nie każdy chce uczestniczyć w takich formach samokształcenia
- Czasopisma fachowe – temat raczej nie jest popularny w literaturze, częściej można znaleźć opis zjawiska, niż mini-poradnik korzystania z Facebooka. Nie każdy również ma dostęp do literatury oraz odpowiednią motywację do własnych poszukiwań.
- Kontakty interpersonalne – podobnie jak w przypadku konferencji czy warsztatów – trudno czasem spotkać się z kimś, kto pokaże jak korzystać z narzędzi.
- Praca samodzielna – chyba najczęściej stosowana metoda, gdy już ktoś zdecyduje się spróbować i samemu odkrywać możliwości jakie dają poszczególne narzędzia. Wymaga to jednak czasu i sporej pracy własnej oraz przede wszystkim własnego przekonania o przydatności narzędzia, lub zewnętrznego czynnika

[2] EAHIL Web Tools Advocacy Statement; Position Statement to support institutional access to Web Tools http://p23eahil.wordpress.com/eahil-web-tools-advocacy-statement/

wymuszającego zapoznanie się z daną usługą (np. polecenie przełożonego)

- Współpraca on-line – jeśli już zostanie nawiązana przynosi często dobre efekty, ale trzeba posiadać już pewną biegłość w posługiwaniu się narzędziami.

W jaki sposób zatem zadbać o pracowników bibliotek, jak dać im możliwość dokształcenia się i podniesienia swoich kompetencji, a jednocześnie nie wystraszyć? Odpowiedzią jest coś, co zostało w 2006 roku określone przez Helen Bowers mianem Learning 2.0[3], czyli mechanizm, który wykorzystuje media społecznościowe oraz idee współtworzenia i współuczestniczenia w procesie samokształcenia.

Po raz pierwszy z takim podejściem do dokształcania pracowników biblioteki spotkałem się na warsztatach organizowanych przez EAHIL w 2011 roku w Stambule na kursie pt. „Designing and Setting up a 23Things Programme for Your Library" prowadzonym przez Islę Kuhn z Cambridge[4]

Projekt o nazwie 23Things Programme jest praktycznym zastosowaniem idei Learning 2.0 w edukacji bibliotekarzy w zakresie nowych technologii. Podstawowe założenia programu to zapoznanie uczestników z mniej więcej 23 zagadnieniami w czasie około

[3] Helene Bowers, About the Learning 2.0 Project http://plcmcl2-about.blogspot.com/

[4] Isla Kuhn, „Designing and Setting up a 23Things Programme for Your Library" http://prezi.com/584wyy-zwipu/23-things-workshop/

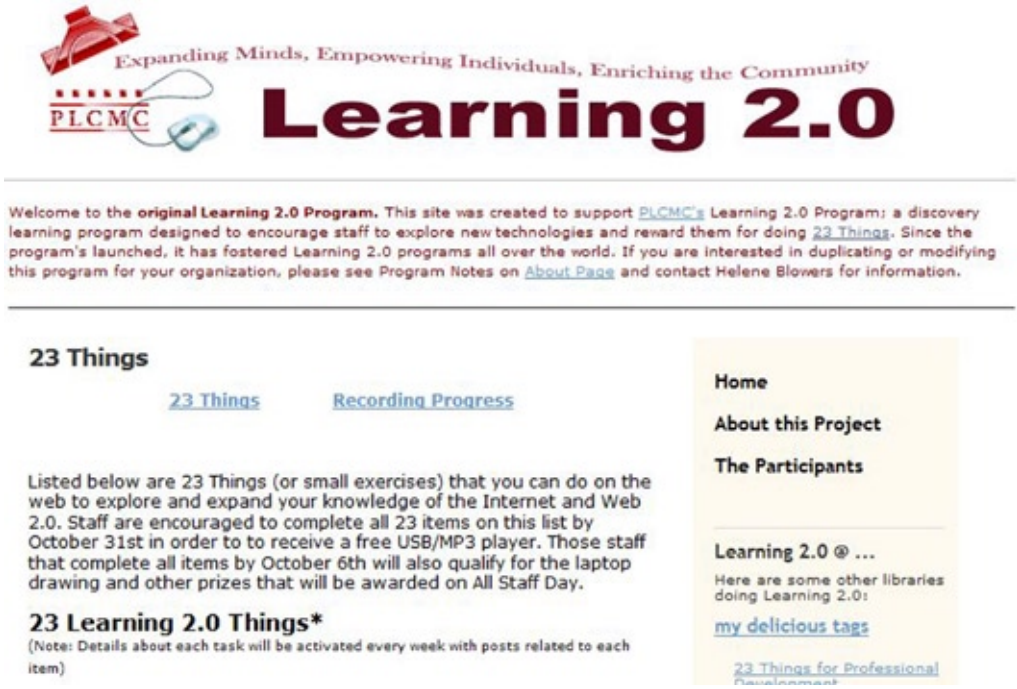

12 tygodni. Pracownicy poświęcają mniej więcej 2 godziny tygodniowo na zapoznanie się z materiałem w ramach godzin pracy – należy to traktować jako formę doskonalenia zawodowego, zatem przełożeni uczestnika tego programu powinni tak zaplanować pracę podległego zespołu, aby zapewnić pracownikowi czas na udział w projekcie. Nad całością procesu czuwa lider, do którego zadań należy przygotowanie materiałów dla uczestników kursu, śledzenie postępów w działaniu, czuwanie nad całością programu. Na pozór nie różni się to niczym od zwykłych kursów e-learningowych. Jednakże cała innowacyjność tego pomysłu polega na tym, że wszyscy uczestnicy opisują swoje wrażenia na prowadzonym przez siebie blogu. Jest to pierwsze zadanie – zapoznanie się z serwisem blogowym, założenie własnego bloga i dokonanie pierwszych wpisów. Na stronie/blogu prowadzącego pojawiają się odnośniki do blogów wszystkich uczestników. Uczestnik uczy się zatem nie tylko z materiałów przygotowanych przez prowadzącego, ale także korzysta z uwag i opinii innych osób biorących udział w programie. Grupa sama dzięki wykorzystaniu blogosfery tworzy i wymienia się wiedzą na dany temat, komentuje własne dokonania, a uczestnicy wzajemnie się wspierają i udzielają sobie porad. Blogi mogą być prowadzone anonimowo, co sprzyja otwartości wypowiedzi i swobodzie pracy. Tego typu projekty z powodzeniem były realizowane w wielu

Source: Guus van den Brekel: P23 EAHIL2012 : 23 Things for Medical Libraries
http://www.flickr.com/photos/slml/sets/72157630573179898/with/7568820574/

bibliotekach na świecie[5], ponadto materiały tworzone na potrzeby takich programów, co jest cechą charakterystyczną dla idei Learning 2.0 udostępniane są na otwartych licencjach.

Pomysł stworzenia programu 23Things dla europejskich bibliotekarzy medycznych został podchwycony przez EAHIL i w trakcie 13 Konferencji EAHIL, która odbyła się w Brukseli w lipcu 2012 został przeprowadzony warsztat pt. Design and create a sustainable 23 Things for EAHIL[6]. W ramach tego warsztatu uczestnicy mieli okazję wspólnego opracowania materiałów dla potrzeb takiego kursu. Przygotowaniem warsztatu zajął się zespół w skład którego wchodziły trzy osoby:

- **Karen Buset** – NTNU Universitetsbiblioteket, Trondheim, Norwegia
- **Guus van den Brekel** - Universitair Medisch Centrum Groningen, Holandia
- **Isla Kuhn** - University of Cambridge Medical Library, Wielka Brytania

W warsztatach uczestniczyły 23 osoby, a efektem pracy było stworzenie strony z materiałami do wykorzystania przy projektowaniu programów na potrzeby własnych bibliotek. Wybrano 23 zagadnienia i każdemu przydzielono 2-3 osobowy zespół do opracowania. Wyznaczono osobę odpowiedzialną za przygotowanie treści (champion) oraz osobę, która ma przygotowany materiał zweryfikować i ewentualnie uzupełnić (back-up). Zagadnienia opracowywane są na trzech poziomach.

Level 1: "getting started" - obejmuje podstawowe informacje na dany temat.

Level 2: "make it real (and useful)" - jak używać danego narzędzia

Level 3: "masterclass" - najlepsze przykłady, do czego można wykorzystać dane narzędzie.

Wyniki prac zespołu zostały przedstawione na sesji plenarnej w ostatnim dniu konferencji EAHIL w Brukseli i spotkały się z bardzo pozytywną reakcją uczestników.

P23 for EAHIL w założeniu jest swego rodzaju bankiem wiedzy i pomysłów, które można potraktować jako inspirację i podpowiedź do wykorzystania przy tworzeniu własnych programów. Zawarte na stronie informacje można wykorzystać pośrednio w tworzonych przez siebie warsztatach lub skierować uczestników bezpośredno do treści tam umieszczonych. Strona programu niestety jest nadal w fazie projektowej, planowano zakończyć opracowanie wszystkich modułów na przełomie września i października 2012roku, ale wiele z nich nadal (grudzień 2012) jest nieukończonych. Utrudnieniem dla użytkowników z bibliotek europejskich może być fakt, że materiały są tylko po angielsku.

Za wykorzystaniem takiej metody szkolenia pracowników w polskich bibliotekach medycznych przemawia kilka argumentów:

[5] Lista projektów przekracza 200, przykłady można znaleźć np. dzięki serisowi Delicious http://delicious.com/hblowers/learning2.0Libraries

[6] Design and create a sustainable 23 Things for EAHIL http://sites-final.uclouvain.be/EAHIL2012/conference/?q=node/1034

1. Sprawdzona forma,
2. Możliwość organizacji wspólnie lub przez każdy ośrodek indywidualnie,
3. Dobrowolność uczestnictwa – mogą uczestniczyć nawet pojedyncze osoby z poszczególnych bibliotek.
4. Szerokie spektrum poruszanych zagadnień,
5. Materiały z innych programów dostępne na otwartych licencjach – brak ograniczeń prawnych na wykorzystanie już gotowych rozwiązań we własnych programach

Na pytanie czy „23 Things" ma szansę realizacji w polskich bibliotekach medycznych należałoby oczekiwać pozytywnej odpowiedzi. Wymaga to oczywiście dobrego przygotowania programu przez prowadzącego i poświęcenia czasu na jego prowadzenie, ale znaczna ilość materiałów jest już opracowana w ramach programów realizowanych wcześniej w innych bibliotekach, zatem nie ma.

Bibliografia

Bowers Helene: About the Learning 2.0 Project http://plcmcl2-about.blogspot.com/

Buset Karen, Brekel Guus van den, Kuhn Isla: Design and create a sustainable 23 Things for EAHIL http://sites-final.uclouvain.be/EAHIL2012/conference/?q=node/1034

EAHIL Web Tools Advocacy Statement; Position Statement to support institutional access to Web Tools http://p23eahil.wordpress.com/eahil-web-tools-advocacy-statement/

Kuhn Isla: Adapting the 23Things programme for health librarians programme for health librarian professional education http://prezi.com/454k9aefqpuh/eahil-23-things-presentation/

Kuhn Isla: Designing and Setting up a 23Things Programme for Your Library http://prezi.com/584wyy-zwipu/23-things-workshop/

Prensky Marc: On the Horizon (MCB University Press, Vol. 9 No. 5, October 2001) http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf

Przydatne linki:

Strona projektu P23 for EAHIL - http://p23eahil.wordpress.com/

Przykładowa lista zrealizowanych projektów 23Things - http://delicious.com/hblowers/learning2.0Libraries

Dr Anastazja Śniechowska-Karpińska
Lublin - UM

OTWARTA NAUKA KONTRA MONOPOL AUTORSKI - JAK STUDENCI PIERWSZEGO ROKU STUDIÓW DOKTORANCKICH POSTRZEGAJĄ SWOJE PRAWA W ODNIESIENIU DO WŁASNYCH UTWORÓW O CHARAKTERZE NAUKOWYM

Abstract

The purpose of the article is to describe, on the basis of comments of first year doctoral students at the Medical University of Lublin, the way they perceive their own copyright when it is possible (or necessary) to have their own writings published in digital libraries. The students' comments have been analyzed in terms of argumentation to prove their standpoint. Most of the students have been in favour of having their writings published in a digital library subject to respecting copyright by reader.

Authors' awareness of their own doubts may be helpful in organizing schoolings in such a way as to give answers to some typical questions, such as: which actions of the reader remain within permissible use? What is a library entitled to on the basis of the Copyright Act, Article 28? When is the prohibition of publicizing some information justifiably maintained in order to protect intellectual property? How should one execute one's copyrights if they get in any way violated?

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie na podstawie wypowiedzi studentów pierwszego roku studiów doktoranckich, prowadzonych przez Uniwersytet Medyczny w Lublinie, w jaki sposób postrzegają oni swoje prawa autorskie w sytuacji możliwości (lub konieczności) opublikowania własnych utworów w bibliotekach cyfrowych. Wypowiedzi studentów przeanalizowano pod kątem argumentacji, którą ich autorzy przytaczali, by uzasadnić swoje stanowisko. W większości studenci opowiadali się za publikacją w bibliotece cyfrowej pod warunkiem poszanowania prawa.

Świadomość obaw ze strony autorów może pomóc przygotować szkolenia w taki sposób, by udzielić odpowiedzi na pewne typowe pytania, np.: jakie działania czytelnika pozostają w granicach dozwolonego użytku, do czego biblioteka ma prawo z mocy Art. 28 Ustawy o prawie autorskim, w jakim momencie pozostawienie pewnych informacji w tajemnicy jest uzasadnioną troską o ochronę własności intelektualnej i jak egzekwować swoje prawa autorskie w przypadku ich naruszenia.

Obowiązująca Ustawa prawo o szkolnictwie wyższym z dn. 27 lipca 2005 r. (Dz. U. 2005 Nr 164 poz. 1365 z późn. zm.) nakłada na instytucje naukowe i pracowników nauki obowiązki wynikające z faktu istnienia prawnej ochrony przedmiotów własności intelektualnej, w tym z prawami i obowiązkami wynikającymi z zapisów Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz Ustawy prawo własności przemysłowej.

Do kwestii własności intelektualnej odnoszą się następujące ustępy Ustawy prawo o szkolnictwie wyższym:

- Art. 86c, który nakłada na Senat uczelni obowiązek uchwalenia regulaminu do-

tyczącego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz prawami własności przemysłowej na danej uczelni;
- Art. 126 dotyczący postępowania dyscyplinarnego w stosunku do osób łamiących przepisy Art. 115 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych;
- Art. 132, który do okresowej oceny pracowników naukowych włącza kwestie przestrzegania przez nich prawa autorskiego i praw pokrewnych;
- Art. 144 regulujący kwestie postępowania dyscyplinarnego w sytuacji, gdyby nauczyciel akademicki naruszył zapisy ustawy o prawie autorskim;
- Art. 193 mówiący o możliwości „stwierdzenia nieważność postępowania w sprawie nadania tytułu zawodowego" w przypadku „przypisania sobie autorstwo istotnego fragmentu lub innych elementów cudzego utworu lub ustalenia naukowego";
- Art. 214 – regulujący analogiczną sytuację do opisanej w Art. 193, ale w odniesieniu do prac studenckich[1].

Ilość uregulowań zapisanych w Ustawie prawo o szkolnictwie wyższym świadczy o tym, jak wysoką rangę ustawodawca nadał kwestii poszanowania prawa autorskiego w przypadku instytucji naukowych.

Również studenci na wszystkich stopniach kształcenia akademickiego (w tym studenci - doktoranci) coraz częściej muszą podejmować autonomiczne decyzje wynikające z obowiązujących przepisów prawnoautroskich, często w poczuciu braku dostatecznej wiedzy w tej dziedzinie. Powszechna opinia na temat tej grupy głosi, że z jednej strony doktoranci chętnie korzystaliby ze wszystkich treści niezbędnych w procesie pisania własnych dysertacji (bez konieczności ponoszenia jakichkolwiek opłat z tego tytułu, a niekiedy bez konieczności przyjścia do biblioteki), z drugiej – starają się chronić swoje utwory przed prezentacją ich czytelnikom w takiej formie jaką sami preferują, czyli w wolnym dostępie w sieci. W tej sytuacji wprowadzenie informacji na temat obowiązującego prawa dotyczącego ochrony własności intelektualnej (w tym prawa autorskiego) do standardów kształcenia jest działaniem uzasadnionym nie tylko koniecznością realizacji rozporządzeń ministerialnych[2], ale rzeczywistą potrzebą samych studentów.

W roku akademickim 2011/12 w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Medycznego

[1] Cytaty pochodzą z Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r. (Dz.U. 2005 Nr 164 poz. 1365 z późniejszymi zmianami (tekst ujednolicony) – [dostęp 31 sierpnia 2012 r.] [Tryb dostępu: http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20051641365]

[2] W przypadku uczelni medycznych można przytoczyć tu zapisy Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2012 r. w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa (Dz.U. 2012 nr 0 poz. 631) [dostęp 31 sierpnia 2012 r.] [Tryb dostępu: http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20120000631]

w Lublinie zaproponowano doktorantom odbywającym szkolenie on-line „Podstawy naukowej informacji medycznej" odrębny moduł zawierający treści dotyczące ochrony praw własności intelektualnej. Zagadnienia tego rodzaju były już wcześniej prezentowane w naszych szkoleniach, zostały one jednak przeredagowane, rozszerzone i przyjęły kształt odrębnej części. Obecnie są one zebrane w następujące grupy zagadnień:

- Prawo autorskie i prawa pokrewne
- Prawo autorskie (przedmiot prawa autorskiego, podmiot prawa autorskiego)
- Autorskie prawa osobiste i majątkowe (treść prawa autorskiego)
- Dozwolony użytek chronionych utworów i prawo cytatu (dozwolony użytek osobisty, prawo cytatu, prawo dozwolonego użytku w bibliotekach, archiwach i szkołach)
- Licencje
- Ochrona autorskich praw majątkowych
- Patenty i zarządzanie własnością intelektualną (patenty, wynalazki, pomysły, na które nie udziela się patentów)
- Etyka w publikacjach naukowych - kodeksy etyczne

Zadanie podsumowujące moduł poświęcony tej tematyce polegało na napisaniu przez studentów-doktorantów krótkiej wypowiedzi na temat: „Czy zgodziłbyś się na umieszczenie twojej pracy (np. rozdziału pracy doktorskiej, artykułu naukowego, itp.) w ogólnodostępnej bibliotece cyfrowej, mając świadomość, że każdy czytający może skopiować twój tekst na swój komputer, tablet, czytnik e-booków lub wydrukować go? Pamiętaj, że cały czas obowiązuje Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Uzasadnij swoje stanowisko w oparciu o obowiązujący stan prawny i twoje własne doświadczenia oraz przemyślenia w tej dziedzinie. Twoja wypowiedź nie będzie oceniana pod kątem twoich opinii na „tak" lub „nie", a tylko z punktu widzenia jakości i przejrzystości argumentów z dziedziny ochrony własności intelektualnej, prezentowanych w twojej wypowiedzi".

Tak zadane pytanie miało z jednej strony zmusić studentów do przemyślenia powyższych kwestii w odniesieniu do swoich utworów, z drugiej – dać pewien wgląd w opinie tej grupy na temat przyjmowanych przez nich strategii zarządzania swoimi utworami. Istniało niebezpieczeństwo otrzymania zafałszowanych wyników, ponieważ nie można z góry wykluczyć, że z racji tego, że szkolenie było prowadzone przez bibliotekę, studenci mogli odpowiadać twierdząco na zadanie pytanie nie dlatego, że wypływało to z ich wewnętrznego przekonania, a np. po to, by uzyskać wyższa ocenę. Aby ustalić, czy wyniki te można uznać za wiarygodne uzyskane odpowiedzi studentów-doktorantów (63 wypowiedzi) odniesiono do strategii zarządzania swoimi prawami autorskimi, jaką przyjęli studenci tuż przed obroną dysertacji (na podstawie analizy zapisów 70 licencji niewyłącznych podpisanych przez autorów na temat sposobu udostępniania ich doktoratów w bibliotece cyfrowej UM w Lublinie).

Analizując 63 prace, zawierające odpowiedzi studentów I roku studiów doktoranckich uzyskano następujące wyniki:

- twierdząco na zadanie pytanie odpowiedziało 84% (53 osoby);
- pod pewnymi warunkami tak, ale dostrzegam wady takiej zgody - 10% (6 osób)
- zdecydowanie nie – 5% (3 osoby)
- nie wiem – poniżej 1% (1 osoba).

Graficznie rozkład odpowiedzi wygląda następująco:

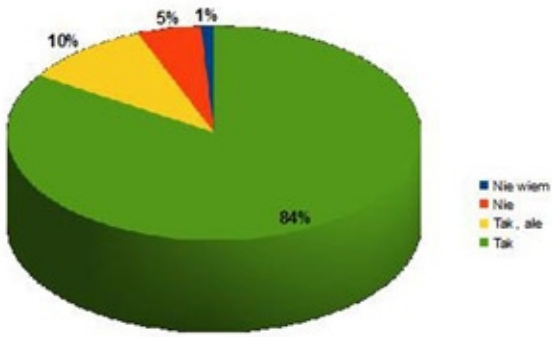

Wykres nr 1. Odpowiedzi studentów I roku Studiów Doktoranckich prowadzonych przez Uniwersytet Medyczny w Lublinie na pytanie: czy zgodziłbyś się na publikację swojej pracy doktorskiej w bibliotece cyfrowej.

Argumenty studentów, jakie uzasadniały ich negatywną opinię na temat publikacji własnych utworów w bibliotece cyfrowej, były następujące:

- obawa, że ktoś dokona plagiatu, zawłaszczy tekst (7 osób - 11%)
- obawa przed utratą autorskich praw majątkowych („publikacja utworu zobowiązuje do nieodpłatnego udostępnienia treści", zgoda na bezpłatne korzystanie z utworu to „wyzbycie się wszelkich praw majątkowych wynikających z ustawy" [!]) (łącznie 4 osoby - ok. 6%)
- praca doktorska czy artykuł to „efekt ciężkiej pracy autora, również fizycznej, dlaczego ktoś miałby z niej korzystać?" (3 osoby – ok. 5%)
- bo ktoś może „ukraść" utwór (fragment) i/lub wyniki badań, cytowalność pracy tego nie wynagrodzi (3 osoby – ok. 5%)
- przez nieudostępnienie utworu autor realizuje swoje prawo do nadzoru nad sposobem korzystania z utworu (2 osoby – ok. 3 %)
- bo to uderza finansowo w autora (odbiera mu spodziewane korzyści majątkowe) (2 osoby – ok. 3 %)

- koncerny (np. farmaceutyczne) zafałszują wyniki badań, a następnie zacytują artykuł zamieszczony w bibliotece cyfrowej w taki sposób, by udowodnić swoje tezy, niezgodne z intencjami i ustaleniami autora (2 osoby – ok. 3 %)
- dla celów naukowych wystarczy dostęp do wersji papierowej (1 osoba – 1,6%)
- brak zgody na publikację cyfrową to wyraz „mądrego rozporządzania swoją własnością intelektualną" (1 osoba – 1,6%)
- elektroniczna wersja „kusi" do popełnienia plagiatu ze względu na brak technicznych trudności (1 osoba – 1,6%)
- bo „mój utwór będzie wielokrotnie cytowany oraz plagiatowany i kopiowany" (1 osoba)
- „obawiam się naruszenia mojego dobrego imienia" (1 osoba).

Argumenty te pojawiały się nie tylko w pracach osób odrzucających możliwość opublikowania swojego utworu w bibliotece cyfrowej. Niekiedy studenci deklarujący chęć publikacji swojej pracy w bibliotece cyfrowej przedstawiali argumentację przeczącą głównej tezie swojej wypowiedzi, co prowadziło niekiedy do interesującej autopolemiki na temat wad i zalet publikacji cyfrowych.

Z przytoczonych wyżej argumentów trzeba zwrócić szczególną uwagę na te, które mogą świadczyć o tym, że przeciwnicy publikacji w bibliotekach cyfrowych czują się jako autorzy realnie zagrożeni w swoich prawach. Pozostawiając na boku argumenty, które zakładają zaistnienie dość skomplikowanej intrygi z koncernami farmaceutycznymi w tle, można zauważyć, że generalnie doktoranci-farmaceuci są bardziej ostrożni jeśli chodzi o publikowanie swoich utworów (wyników swoich badań) niż lekarze. Paradoksalnie można to interpretować, jako wyraz być może większej świadomości, jakie praktyczne wnioski płyną z Ustawy prawo własności przemysłowej, gdzie w Art. 29 ust. 3 znajdujemy następujący zapis: „Patentów nie udziela się na: (…) sposoby leczenia ludzi i zwierząt metodami chirurgicznymi lub terapeutycznymi oraz sposoby diagnostyki stosowane na ludziach lub zwierzętach; przepis ten nie dotyczy produktów, a w szczególności substancji lub mieszanin stosowanych w diagnostyce lub leczeniu"[3]. Wobec powyższego argument, że brak zgody na publikację cyfrową to wyraz „mądrego rozporządzania swoją własnością intelektualną" można uznać za w pewnych sytuacjach uzasadniony, ponieważ publikacja naukowa opisująca wynalazek (np. skład potencjalnego leku) przed zgłoszeniem do Urzędu Patentowego może skutecznie zablokować możliwość opatentowania tego rozwiązania w przyszłości.

Przywoływany przez kilka osób argument wkładu pracy autora w przygotowanie utworu i obawa o plagiat (studenci pisali: „każda osoba korzystająca z usług biblio-

[3] Ustawa Prawo własności przemysłowej z dnia 30 czerwca 2000 r. (Dz.U. 2001 Nr 49 poz. 508 z późn. zm.) [dostęp 31 sierpnia 2012 r.] [Tryb dostępu: http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20010490508]

teki cyfrowej mogłaby wykorzystać daną pracę niezgodnie z prawem" czy „w nieodpowiedni sposób") potwierdza istnienie, dostrzeżonej również przez ustawodawcę, bardzo silnej więzi łączącej autora z utworem[4]. Wydaje się, że przy tworzeniu treści dydaktycznych dotyczących prawa autorskiego i zagadnień pokrewnych tego typu obawy studentów (autorów) powinny być w sposób szczególny brane pod uwagę. Ponadto kwestie związane z szeroko rozumianym zagadnieniem plagiatu powinny być mocniej akcentowane w szkoleniach, przy czym nacisk powinien być położony w tej grupie na informację o prawnych konsekwencjach plagiatu (Ustawa o szkolnictwie wyższym i Ustawa o prawie autorskim) i sposobach obrony przed plagiatorami.

O ile uzasadnienia osób niezgadzających się na publikację w bibliotece cyfrowej miały dość rozproszony charakter – z wyjątkiem ujawniającej się stosunkowo często kwestii plagiatu - w grupie deklarującej się jako zwolennicy publikacji cyfrowych, możemy wyróżnić trzy „typy" postaw, które umownie można określić mianem: „altruistycznych", „prawnych" i „osobistych".

Studenci przytaczający argumenty z grupy „altruistycznych"stali na stanowisku, że autorzy (lub potencjalni autorzy) umożliwiający szeroki dostępu do swoich utworów działają na rzecz dobra społecznego i rozwoju nauki. Osoby przywołując argumenty „prawne" przede wszystkim koncentrowały się na ustawowej ochronie własnych dóbr intelektualnych; argumenty „osobiste" odnosiły się przede wszystkim do korzyści, na jakie sam autor może liczyć po umieszczeniu publikacji w bibliotece cyfrowej.

Studenci-doktoranci przytaczali następujące argumenty z grupy „altruistycznych":

- publikowanie w bibliotekach cyfrowych sprzyja rozwojowi medycyny, nauki, upowszechnianiu wiedzy (22 osoby - 35%)
- przyspiesza przepływ informacji w nauce (18 osób - 28%), m.in.: jest dobrym źródłem informacji o postępach w badaniach naukowych, wspomaga realizację celów badawczych i/lub poznawczych, ułatwia agregację wiedzy
- daje szeroki i łatwy dostęp do utworu lub wyników badań (16 osób - 25%)
- publikacja cyfrowa to reklama dla uczelni i wypełnianie jej misji (4 osoby - ok. 6%)
- finansowanie badań przez uczelnię powoduję ze strony doktoranta zobowiązanie (również moralne) do udostępnienia pracy, tym bardziej, że sfinansowano jej powstanie ze środków publicznych (3 osoby - ok. 5%)
- jest to realizacja idei Open Access (3 osoby - ok. 5%)
- dzięki cyfrowym publikacjom unika się powielania badań (2 osoby – ok. 3 %)

[4] Art 16 Ustawy prawo autorskie: „Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem (...)" Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dn. 4 lutego 1994 r. (Dz.U. 1994 Nr 24 poz. 83) (tekst ujednolicony) – [dostęp 31 sierpnia 2012 r.] [Tryb dostępu: http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20060900631]

- szybkość publikacji cyfrowej jest nieporównywalna z modelem tradycyjnym (1 osoba – 1,6%)

W przypadku argumentacji o wydźwięku „osobistym" można przytoczyć następujące argumenty respondentów:

- publikacja cyfrowa przekłada się na wzrost cytowalności pracy (33 osoby - 52%)
- daje prestiż (15 osób – ok. 24%) (rozumiany jako rozpoznawalność w środowisku naukowym, propozycje współpracy z innymi badaczami, szansa na szybszy rozwój naukowy, w przyszłości – lepszy status materialny)
- jest realizacją zasady „skoro ja cytuje, chcę by i mnie cytowano" (3 osoby - ok. 5%)
- daje większy komfort pracy w wypadku dokumentów cyfrowych niż papierowych (1 osoba – 1,6%)
- daje satysfakcję autorowi, że jest czytany (1 osoba – 1,6%)
- oznacza mniejsze koszty dotarcia do źródeł naukowych niż w przypadku tradycyjnie wydanego utworu (1 osoba – 1,6%),
- oznacza mniejsze koszty publikacji (1 osoba – 1,6%).

Powołując się na obowiązujące prawo (przede wszystkim na Ustawę o prawie autorskim i prawach pokrewnych), studenci przytaczali następujące argumenty :

- deklarowali zaufanie w odniesieniu do obowiązującego prawa autorskiego jako skutecznego środka chroniącego autora (29 osób - 46%)
- zwracali uwagę na istnienie sankcji karnych za przywłaszczenie autorstwa (12 osób - 19%)
- podpisanie licencji to wg studentów: zabezpieczenie interesów autora w przyszłości (bo ułatwia udowodnienie kradzieży plagiatorowi) (15 osób – 24 %); możliwość decydowania o swoim utworze (5 osób – 8%) i ułatwienie wykrycia plagiatu (5 osób - 8%)
- podkreślali, że legalność publikacji w bibliotece cyfrowej uczelni jest poza podejrzeniem (1 osoba – 1,6%).

Patrząc na te liczby można zadać sobie pytanie, na ile mamy do czynienia z wiarygodnymi wynikami. Można bowiem dopuścić prawdopodobieństwo zaistnienia takiej sytuacji, że respondenci liczyli na lepszy stopień w przypadku napisania pracy zgodnej z ogólną wymową szkolenia, którego jednym z celów było zapoznanie z ideą Open Access i publikacji utworów naukowych w bibliotece cyfrowej. Jedynym dostępnym sposobem weryfikacji było zestawienie uzyskanych wyników z danymi pozyskanymi po przeprowadzeniu analizy siedemdziesięciu licencji podpisywanych przez doktorantów przed obroną dysertacji, w których określają oni w jaki sposób praca będzie udostępniana w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie. Licencja niewyłączna

nieodpłatna zawiera w paragrafie 2 punkt 2 następujący zapis: „Licencjodawca udziela Licencjobiorcy niewyłącznej nieodpłatnej licencji na korzystanie z utworu w ramach „Bazy Prac Doktorskich" bronionych na UM w Lublinie oraz „Biblioteki Cyfrowej UM w Lublinie" na następujących polach eksploatacji:

a) zwielokrotnianie utworu techniką cyfrową
b) udostępnianie dla celów badawczych lub poznawczych za pośrednictwem końcówek systemu informatycznego (terminali) znajdujących się na terenie Biblioteki Głównej UM w Lublinie (z możliwością robienia kopii / bez możliwości robienie kopii przez użytkowników)*
c) udostępnianie streszczenia w wersji elektronicznej w sieci Internet
d) udostępnianie poprzez uczelnianą sieć komputerową, na terenie Uniwersytetu Medycznego w Lublinie (z możliwością robienia kopii / bez możliwości robienie kopii przez użytkowników)*
e) udostępnianie w sieci Internet (z możliwością robienia kopii / bez możliwości robienie kopii przez użytkowników)* (*niepotrzebne skreślić)".

Na podstawie analizy zapisów 70 licencji można wyciągnąć następujące wnioski: pełną zgodę na udostępnienie tekstu doktoratu wraz z prawem do kopiowania na urządzenia przenośne wyraziło 28% autorów (20 osób); zgodę ograniczoną, tzn. pełen dostęp do tekstu ale bez prawa kopiowania na urządzenia przenośne wyraziło 65% autorów (45 osób), sprzeciw wobec szerszego udostępniania dysertacji wyraziło 7% autorów (5 osób). W tym ostatnim przypadku zgoda na publikację na końcówkach terminali została uzyskana po poinformowaniu autorów o istnieniu w Ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych zapisu z Art. 28 (licencji ustawowej m.in. dla bibliotek).

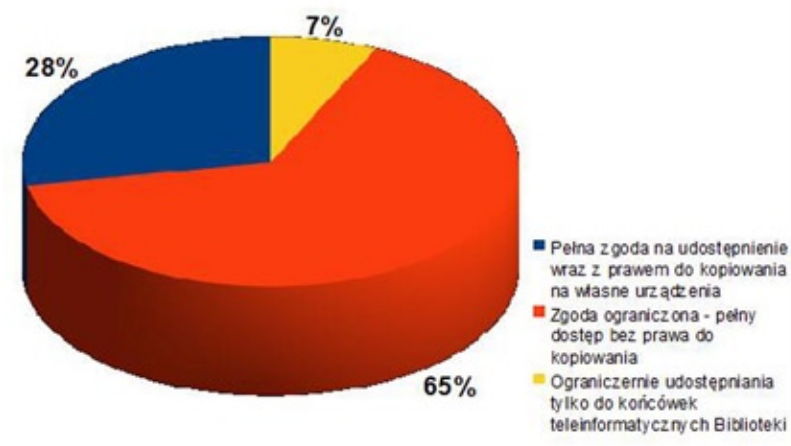

Wykres nr 2. Decyzje autorów dotyczące sposobu prezentacji prac doktorskich w Bibliotece Cyfrowej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie – dane na podstawie podpisanych Licencji

Jeśli zestawimy ze sobą informacje uzyskane od studentów-doktorantów i autorów tuż przez obroną dysertacji, uzyskamy następujące wyniki: wśród studentów pełną zgodę lub zgodę z pewnymi ograniczeniami na publikację utworów w bibliotece cyfrowej wyraziło 94% respondentów (84% - pełna zgoda, 10% - zgoda z pewnymi ograniczeniami; por. Wykres 1). W grupie osób tuż przed obroną: 93% podpisało licencję, w której wyrazili zgodę na publikację w bibliotece cyfrowej (w tym 28% z prawem do kopiowania utworu na nośniki użytkowników, 65% - na umieszczenie pracy w bibliotece cyfrowej, ale bez możliwości kopiowania tekstu, co w praktyce oznacza konieczność każdorazowego łączenia ze stroną biblioteki cyfrowej; por. Wykres 2).

Zestawienie odpowiedzi w obu grupach daje zbliżone wyniki, czyli potwierdza, że generalnie grupa doktorantów jest otwarta na ten sposób rozpowszechniania utworów, a idea Open Access oraz umieszczania utworów w bibliotekach cyfrowych jest im raczej bliska. Przyjmując takie uzasadnienie uzyskanych wyników można jak się wydaje wyciągnąć następujące wnioski:

Przygotowując szkolenia zawierające zagadnienia z dziedziny prawa autorskiego i szerzej – ochrony własności intelektualnej, zyskujemy nie tylko możliwość przekazania studentom i młodym naukowcom wiedzy praktycznie użytecznej. Jednocześnie możemy przygotować w ten sposób świadomych swoich praw partnerów do dyskusji o publikacjach cyfrowych, autorów potrafiących mądrze zarządzać swoją własnością intelektualną. Niektórzy - aprobując ideę wolnego dostępu do treści naukowych, będą propagować swoje przekonania wśród swoich studentów. Zakładając, że jeśli nauczyciel umieści w sieci swoje publikacje w wolnym dostępnie, również jego uczniowie przyjmą to za godny naśladowania standard. Inni, nawet jeśli będą bardziej ostrożnie zarządzać swoimi dobrami intelektualnymi i nie zgodzą się na umieszczenie utworu w zasobach biblioteki cyfrowej, będą umieli uzasadnić swoje negatywne stanowisko, ponieważ tylko wtedy możliwe jest podjęcie konstruktywnego dialogu. Z punktu widzenia bibliotekarza pracującego w bibliotece cyfrowej najtrudniejsze są rozmowy z osobami, które swój sprzeciw uzasadniają odwołując się wyłącznie do negatywnych emocji, bowiem w takiej sytuacji racjonalny dialog jest niemożliwy.

Zakładając nawet, że w pewnym momencie wszystkie prace naukowe finansowane ze środków publicznych będą musiały pojawić się w wolnym dostępie (co pewnie będzie wymagało dostosowania obecnie obowiązującej ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych), pewna grupa autorów zawsze będzie obawiać się naruszenia swoich praw. Jeśli jednak już na pierwszym etapie kształcenia studenci poznają pewne podstawowe kwestie z tym związane i niejako w praktyce przetestują swoje prawa jako odbiorcy (zrozumieją, jak w zgodny z prawem sposób korzystać z utworów, co oznacza dozwolony użytek prywatny, itp.), jako doktoranci tę wiedzę poszerzą o kolejne elementy, być może będą skłonni w zupełnie inny sposób podchodzić do kwestii cyfrowych publikacji, czy też umieszczania swoich utworów w bibliotekach cyfrowych,

tworzenia repozytoriów itd.

Promocja wiedzy z dziedziny prawa autorskiego (choć bardzo istotna z punktu widzenia zasilania w nowe utwory bibliotek cyfrowych) to tylko część zagadnień, które powinny pojawiać się w tego typu szkoleniach. Kwestie łączące się z prawem patentowym także mogą w sposób zasadniczy wpłynąć na skuteczność prowadzonej przez uczelnie polityki ochrony własności intelektualnej. Zamieszczanie w szkoleniach elementów prawa patentowego, choć może pozornie mało przydatne studentom na pierwszym etapie kształcenia (licencjackim), może w przyszłości zaowocować wzrostem ilości patentów w przypadku doktorantów.

Warto byłoby pokusić się o podjęcie analogicznych badań wśród większej liczby studentów w różnych ośrodkach akademickich, a tym samym zweryfikować przedstawione powyżej wyniki uzyskane przez analizę wypowiedzi dość ograniczonej (ilościowo i geograficznie) grupy respondentów. Interesujące poznawczo byłoby przeprowadzenie ankiety wśród wszystkich studentów-doktorantów pierwszego roku na polskich uczelniach medycznych. Zakrojone na szerszą skalę badania mogą dostarczyć cennych informacji osobom przygotowującym szkolenia na tematy związane z ochroną praw własności intelektualnej, nie tylko w bibliotekach uniwersytetów medycznych.

Mgr inż. Witold Kozakiewicz
Łódź - UM

EAHIL 2013 WORKSHOP
SZTOKHOLM 12 - 14 LIPCA 2013

Szeroka tematyka

Aktywny udział uczestników.

Trendy:

1.Rozwój nowych technologii
2.Ekorozwój
3.Zwiększająca się heterogeniczność grup użytkowników
4.Finansowanie
5.Od nauczania do uczenia się
6.Zmiany w komunikacji naukowej
7.Otwartość i dostępność
8.Natłok informacji

Zagadnienia (trend 7):

1. Open data – how to cover, store and act?
2. Increased copyright restrictions?
3. Knowledge about creative commons etc?
4. Control of the internet by legislation?
5. Piracy?
6. The role of the library in supporting researchers?
7. Discovery tools to give access to all formats?
8. Professional development of library staff?
9. Electronic health libraries (e.g. UK & Norway)

XXX Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych „Otwarta biblioteka – otwarta nauka", Poznań 10-12 IX 2012 r.

Formy pracy:

1. Brak klasycznych prezentacji i posterów
2. Prace w grupach tematycznych
3. Metody aktywizujące

Uczestnicy:

1. Tylko 200 miejsc
2. Każdy bierze aktywny udział

XXX Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych „Otwarta biblioteka – otwarta nauka", Poznań 10-12 IX 2012 r.

EAHIL WORKSHOP Stockholm, Sweden, 12-14 June 2013
Trends for the future
- Creating Strategies to Meet Challenges
Jak wziąć udział w EAHIL WORKSHOP 2013
1.Przeczytaj teksty dotyczące poszczególnych trendów
2.Dowiedz się więcej na temat proponowanych metod
3.Zastanów się jaki może być Twój wkład:
• które trendy Cię najbardziej interesują
• przy użyciu jakich metod
4.Wypełnij formularz zgłoszeniowy - do końca października 2012
5.Zarejestruj się. Początek rejestracji 1 lutego 2013
6.Zaplanuj podróż do Sztokholmu.
XXX Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych „Otwarta biblioteka – otwarta nauka", Poznań 10-12 IX 2012 r.

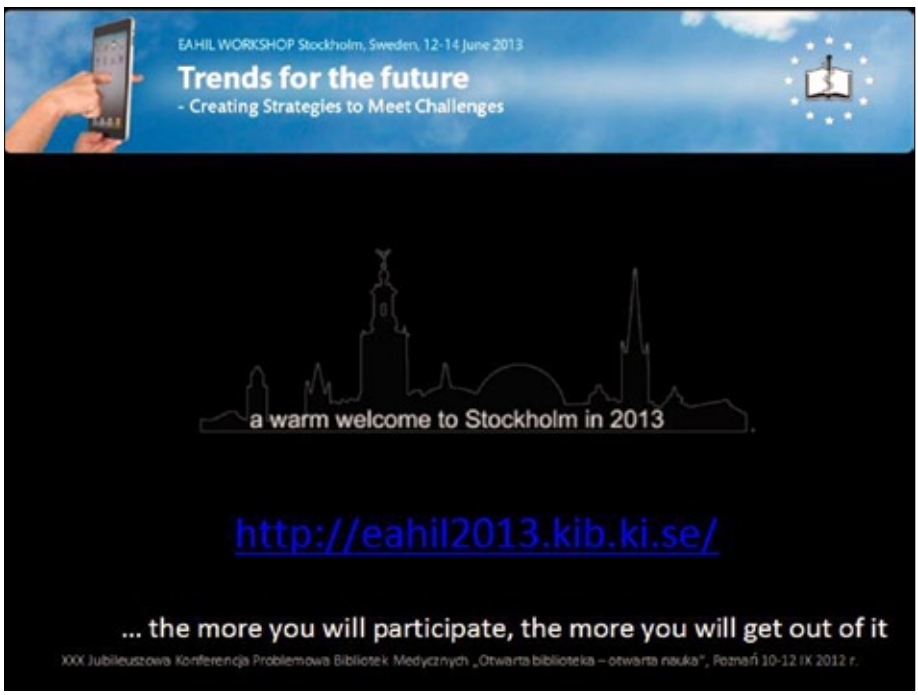
EAHIL WORKSHOP Stockholm, Sweden, 12-14 June 2013
Trends for the future
- Creating Strategies to Meet Challenges
a warm welcome to Stockholm in 2013
http://eahil2013.kib.ki.se/
... the more you will participate, the more you will get out of it
XXX Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych „Otwarta biblioteka – otwarta nauka", Poznań 10-12 IX 2012 r.

WNIOSKI Z XXX JUBILEUSZOWEJ KONFERENCJI PROBLEMOWEJ BIBLIOTEK MEDYCZNYCH

„Otwarta biblioteka – otwarta nauka”
Poznań, 12 września 2012

1. Wspieranie idei Open Access między innymi poprzez włączanie się w obchody Tygodni Open Access, w tym także zamieszczanie informacji na ten temat na stronach internetowych bibliotek i uczelni
2. Przygotowanie praktycznych wskazówek dla autorów zainteresowanych publikowaniem w wydawnictwach Open Access i umieszczanie ich na stronach www bibliotek i uczelni
3. Próba wypracowania wspólnych zasad prowadzenia polityki gromadzenia, opracowania i umieszczania dokumentów w repozytoriach cyfrowych
4. Wykorzystanie serwisów społecznościowych np. Facebook. Twitter w celu promowania bibliotek, nawiązywania kontaktów i wymiana doświadczeń między bibliotekarzami
5. Otwieranie się bibliotek medycznych na lokalną społeczność poprzez organizowanie prelekcji, spotkań autorskich, wystaw okolicznościowych, akcji społecznych w duchu szeroko pojętego humanizmu
6. Promowanie zasobów Wirtualnej Biblioteki Nauki i monitorowanie ich wykorzystania
7. Dążenie do tego, aby informacje o własnych zasobach elektronicznych umieszczać w katalogu biblioteki
8. Powołanie zespołu ds. ujednolicenia zasad opracowania elementów rekordu bibliograficznego wprowadzanego do bibliografii uczelnianej
9. Powołanie zespołu, który opracuje jednolite efekty kształcenia w odniesieniu do dydaktyki bibliotecznej dla wszystkich stopni kształcenia
10. Następna XXXI Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych odbędzie się w Katowicach

Dr Katarzyna Jarkiewicz
Kraków - AI

INFORMATOR O REDAKCJACH GAZET AKADEMICKICH W 2012 ROKU

Abstract

Prepared „Informator" presents titles of academic periodicals which were printed and accessible online in 2012; magazine editorial contact details; photos of editors-in-Chief of both the presently performing functions and their predecessors; and scans of current and retrospective periodicals.

Streszczenie

Opracowany „Informator" prezentuje tytuły gazet akademickich, które drukowano i udostępniano online w 2012 roku, dane teleadresowe Redakcji czasopism, fotografie redaktorów naczelnych, zarówno aktualnie pełniących funkcje, jak i poprzedników oraz skany okładek bieżących i retrospektywnych periodyków.

Wstęp

Przy gromadzeniu materiałów do „Informatora" wykorzysano m. in. Listę uczestników XX Spotkania Redaktorów Gazet Akademickich w Krakowie (28 - 31 VIII 2012 r.) oraz Wykaz tytułów czasopism i ich redaktorów z nazwą uczelni i danymi teleadresowymi, które otrzymano dzięki uprzejmości mgr Grażyny Wójcik z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

Na wysłaną ankietę odpowiedziało około 80 % respondentów, którym uprzejmie dziękuję. Brakujące dane starano się uzupełnić z innych źródeł, m. in. z Bazy Biblioteki Narodowej. Czasopisma polskie 2001 - (MARC 21). Indeks: Hasło_przedm.Czasopisma akademickie (2010) oraz Katalogu - Prasa Akademicka w Polsce http://www.psrp.org.pl/prasa_akademicka/index.htm. (*Forum Akademickie),* Bibliografii Wydawnictw Ciągłych Nowych, Zawieszonych i Zmieniających Tytuł. Niestety nie udało się ustalić wszystkich elementów opisu bibliograficznego. Kilkunastu redaktorów nie nadesłało również fotografii swoich i poprzedników oraz istniejącej bibliografii przedmiotowej.

Zgromadzone materiały zostały zaprezentowane w następujących działach: I. Tytuły i Redakcje gazet akademickich, II. Bibliografia przedmiotowa, III. Fotografie redak-

torów naczelnych, IV. Skany okładek czasopism akademickich.

W „Informatorze" zarejestrowano 102 tytuły czasopism, które były wydawane w Białej Podlaskiej, Białymstoku, Bielsku-Białej, Bydgoszczy, Chojnicach, Częstochowie, Dąbrowie Górniczej, Elblągu, Gdańsku, Gdyni, Gliwicach, Kaliszu, Katowicach, Kielcach, Koninie, Koszalinie, Krakowie, Lesznie, Lubinie, Lublinie, Łowiczu, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Piotrkowie Trybunalskim, Płocku, Poznaniu, Raciborzu, Radomiu, Rzeszowie, Słupsku, Szczecinie, Toruniu, Warszawie, Włocławku, Wrocławiu, Zamościu i Zielonej Górze. Zaprezentowano 89 fotografii redaktorów (aktualnie pełniących funkcje i w przeszłości) oraz zamieszczono skany 114 okładek czasopism. Natomiast w retrospektywnej „Bibliografii" opracowanej przez Annę Strumiłło, wyeksponowano zmieniające się tytuły czasopism i nazwiska poprzednich redaktorów, do której opracowano Wykazy skrótów i Indeks krzyżowy[1]. Zarejestrowane tam pozycje objęły również występujące w „Informatorze" tytuły, osoby, instytucje i miejscowości.

Tylko nieliczne czasopisma mają opracowaną bibliografię zawartości swoich tytułów oraz publikacje o periodykach. Sądzę, że w przyszłości warto o to zadbać. Będzie wówczas odpowiednia dokumentacja i zwiększy się możliwość cytowania. Należy opracowywać więcej artykułów w aspekcie historycznym, o poszczególnych tytułach, działalności zespołów redakcyjnych, charakterystyce tematycznej i statystycznej publikacji[2] oraz organizaowanych od 20-tu lat Konferencjach naukowych redaktorów gazet akademickich[3]. Planowane wydawnictwo informacyjne o periodykach studenckich, uzupełni prezentowany „Informator"[4].

Opisy bibliograficzne, w skrótowym zapisie, zawierają: tytuł czasopisma, podtytuł, częstotliwość, wydawcę, redaktora naczelnego, miejsce wydania, rok, objętość, format, nakład, numer ISSN.

Zawarte w „Informatorze" dane bibliograficzne, faktograficzne i ikonograficzne mogą być przydatne zainteresowanym tego typu czasopiśmiennictwem, a zgromadzone informacje teleadresowe o Redakcjach czasopism powinny być przydatne organizatorom XXI Ogólnopolskiej Konferencji Redaktorów Gazet Akademickich, która odbędzie się w dniach 3-6 IX 2013 roku w Katowicach.

Uprzejmie zachęcamy redaktorów prasy akademickiej, członków zespołów redakcyjnych, pracowników uczelni wydających zarejestrowane tytuły peridyków oraz innych zainteresowanych prasą akademicką o profilu informacyjnym do udziału w kolejnych zjazdach naukowych.

---

[1] Anna Strumiłło: Bibliografia czasopism akademickich o profilu informacyjnym (1989-2012). *Forum Bibl. Med*. 2012 R. 5 nr 1 s. 591-624

[2] Piotr Kieraciński: Forum Akademickie. *Forum Bibl. Med*. 2012 R. 5 nr 1 s. 80-88, il., portr.

[3] Wiesław Makarewicz, Tadeusz Zaleski: Coroczne spotkania redaktorów gazet akademickich (1993-2012). *Forum Bibl. Med.* 2012 R. 5 nr 1 s. 89-122, il., portr.

[4] Izabela Nowakowska: Bibliografia czasopism akademickich (1989-2012). *Forum Bibl. Med.* 2013 R. 6 nr 1 (w druku)

Tytuły i Redakcje czasopism

Biała Podlaska

BIALSKI PRZEGLĄD AKADEMICKI. Kwartalnik Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Red. nacz. Mieczysław Adamowicz. Biała Podlaska: PWS JP II, 2012 nr 10; ok. 44 s., 30 cm; nakł. 1000 egz.; ISSN 2081-6324

Redakcja: Sekcja Nauki i Wydawnictw Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. 21-500 Biała Podlaska, ul. Sidorska 95/97, p. 231; tel. (83) 344-39-63, (83) 344-99-00 wew. 271; e-mail: p.rynkiewicz@pswbp.pl; a.filipiuk@pswbp.pl; http://www.pswbp.pl/index.php/pl/bialski-przeglad-akademicki

Białystok

MEDYK BIAŁOSTOCKI. Miesięcznik Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku. Red. nacz. Lech Chyczewski. Białystok: UM, 2012 nr 10; 44 s.; 30 cm; 1000 egz.; ISSN 1643-2734

Redakcja: Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku. 15-089 Białystok, ul. Kilińskiego 1; tel. (85) 748-54-85; kom. 697 63 00 18; e-mail: medyk@umb.edu.pl; rzecznik@poczta-usk.pl; http://www.umb.edu.pl/medyk_bialostocki; www.medyk.umb.edu.pl

NASZ UNIWERSYTET. Półrocznik Uniwersytetu w Białymstoku. Red. nacz. Małgorzata Sadłowska-Suprun. Białystok: UwB, 2012 nr 19; ok. 36 s., 30 cm; ISSN 1427-8421

Redakcja: Biuro Informacji i Promocji Uniwersytetu w Białymstoku. 15-097 Białystok, ul. Skłodowskiej – Curie 14, p. 501-502; tel. (85) 745-70-97; e-mail: m.sadlowska@uwb.edu.pl; http://uwb.edu.pl/nu.php

ŻYCIE POLITECHNIKI: Niereg. pismo Politechniki Białostockiej. Red. nacz. Monika Rokicka, Agnieszka Halicka. Białystok: PB, 2012 nr 2; 58 s., 30 cm; nakł. 600 egz. ; ISSN 1641-3369

Redakcja: Politechnika Białostocka. 15-351 Białystok, ul. Wiejska 45A; tel. (85) 746 97 24; e-mail: promocja@pb.edu.pl; http://wwwpb.edu.pl/Zycie-Politechniki.html

Bielsko – Biała

AKADEMIA. Kwartalnik Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. Red. nacz. Mirosław Łukaszuk. Bielsko – Biała: AT-H,2012 nr 29; 40 s., 28 cm; nakł. 1500 egz.; ISSN 1644-2881

Redakcja: Dział Organizacyjno – Prawny i Promocji Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. 43-300 Bielsko-Biała, ul. Mickiewicza 23; tel. (33) 827-92-74, (33) 827-96-54; e-mail: mlukaszuk@ath.bielsko.pl; http: http://ath.bielsko.pl

B y d g o s z c z

FORMAT UTP. Kwartalnik Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy. Red. nacz. Elżbieta Rudzińska. Bydgoszcz: UT-P, 2012; 72 s., 28 cm; ISSN 2081 – 0148

Redakcja: Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy. 85-224 Bydgoszcz, ul. Św. Trójcy 31; tel./ fax (52) 374-94-27; e-mail: biuletyn@utp.edu.pl; http://www.utp.edu.pl/format-utp.html

FORUM UNIWERSYTETU KAZIMIERZA WIELKIEGO. Pismo niereg. Red. nacz. Jarosław Reszka. Bydgoszcz: UKW, 2012 nr 14(27); 32 s., 30 cm; 500-700 egz. ; ISSN 1730-7422

Redakcja: Biuro Informacji i Promocji Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. 85-090 Bydgoszcz, ul. Powstańców Wielkopolskich 2/24; tel./ fax: (52) 321-61-91; e-mail: redakacja@ukw.edu.pl; http://www.ukw.edu.pl/jednostka/ukw_forum

KURIER UCZELNIANY. Kwartalnik Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy. Red. nacz. Elżbieta Szajkiewicz. Bydgoszcz: WSG, 2012; 30 s., 30 cm; ISSN 1643-6369

Readakcja: Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy. 85-229 Bydgoszcz, ul. Garbary 2; tel.(52) 567-00-00; e-mail: szajkiewicz@byd.pl; http://wsg.byd.pl

MERKURIUSZ AKADEMICKI. Wyższa Szkoła Nauk o Zdrowiu. Bydgoszcz: WSNZ, 2010 nr 2; 7 s., 30 cm

Redakacja: Wyższa Szkoła Nauk o Zdrowiu. 85-164 Bydgoszcz, ul. Karpacka 54; tel. (52) 379-23-52; e-mail: sekretariat@wsnoz.pl; http://www.wsnoz.pl/index.php/typography/wydawnictwo

WIADOMOŚCI AKADEMICKIE. Półrocznik Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu – Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy. Red. nacz. Krzysztof Nierzwicki. Bydgoszcz: UMK CM, 2012 nr 46 (3/2012); 40 s., 29 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 1508 – 2180

Redakcja: Biblioteka Medyczna CM UMK. 85-094 Bydgoszcz, ul. M. Skłodowskiej-Curie 9; tel. (52) 585-35-09; e-mail: biblio@cm.umk.pl; http://biblio.cm.umk.pl/

C h o j n i c e

ŻAK CHOJNICKI. Kwartalnik Powszechnej Wyższej Szkoły Humanistycznej „Pomerania" w Chojnicach. Red. nacz. Dorota Sontowska. Chojnice: PWSH „Pomerania", 2012 nr 7; 16 s., 30 cm

Redakcja: Powszechna Wyższa Szkoła Humanistyczna „Pomerania". 89 – 600 Chojnice, ul. Świętopełka 10; tel.: (52) 334-28-87; e-mail: zakchojnicki@pomeraniachojnice.edu.pl, http://www.pomeraniachojnice.edu.pl

Częstochowa

GŁOS AKADEMII: Akademii Polonijnej w Częstochowie. Red. nacz. Katarzyna Węcel-Ptaś. Częstochowa: AP, 2012; 23 s., 30 cm; ISSN 1643-3858

Redakcja: Akademia Polonijna w Częstochowie. 42-200 Częstochowa, ul. Pułaskiego 4/6; tel. (34) 368-42-15; e-mail: kwecel@ap.edu.pl; wydawnictwo@ap.edu.pl, http://www.ap.edu.pl

POLITECHNIKA CZĘSTOCHOWSKA: Politechniki Częstochowskiej. Red. nacz. Izabela Walarowska. Częstochowa: PC, 2012 nr 47; 36 s., 30 cm; nakł. 1000 egz.; ISSN 1428-7633

Redakcja: Politechnika Częstochowska. 42-201 Częstochowa, ul. J. H. Dąbrowskiego 69; tel. (34) 325-02-51, 361-28-55; fax: (32) 361-28-55; e-mail: promocja@adm.pcz.czest.pl; http://www.pcz.pl/czasopismo

RES ACADEMICAE. Biuletyn Informacyjny Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Półrocznik Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Red. nacz. Marek Makowski. Częstochowa: AJD, 2012 nr 2; 32 s., 28 cm; nakł. 300 egz.; ISSN 1428-3107

Redakcja: Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie. 42-217 Częstochowa, ul. Waszyngtona 4/8, p. 143; tel. (34) 378-41-68; e-mail: m.makowski@ajd.czest.pl; http://www.ajd.czest.pl/292,Jednostki-uczelni

Dąbrowa Górnicza

NAUKA I BIZNES. Rocznik Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej. Red. nacz. Zdzisława Dacko – Pikiewicz. Dąbrowa Górnicza: WSB, 2012 nr 22; 230 s., 30 cm; nakł. 10 tys. egz. ; ISSN 1505-0653

Redakcja: Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej. 41-300 Dąbrowa Górnicza, ul. ul. Cieplaka 1c; tel. (32) 295-93-14; e-mail: mkot@wsb.edu.pl; http://www.wsb.edu.pl/wydawnictwo-nauka-i-biznes,m,mg,121,131

Elbląg

BIULETYN. Półrocznik Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Elblągu. Red. nacz. Jerzy Łabanowski. Elbląg: PWSZ, 2011 nr 18; 20 s., 30 cm; nakł. 300 egz. ISSN

Redakcja: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Zawodowej w Elblągu. 82-300 Elbląg. ul. Wojska Polskiego 1, p. 222; tel. (55) 239-88-03

Gdańsk

GAZETA AMG. Miesięcznik Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. Red. nacz. Wiesław Makarewicz. Gdańsk: GUMed, 2012 nr 1; ok. 44 s., 30 cm; nakł. 750-800 egz.; ISSN 1506-9745

Redakcja: Biblioteka Główna AMG. 80-211 Gdańsk, ul. Dębinki 1; tel. (58) 349-14-83; e-mail: gazeta@gumed.edu.pl; www.gazeta.gumed.edu.pl

GAZETA UNIWERSYTECKA. Kwartalnik Uniwersytetu Gdańskiego. Red. nacz. Tomasz Neumann. Gdańsk: UG, 2012 nr 4 (130); 32 s., 28 cm; nakł. 2000 egz.; ISSN 1689- 4723

Redakcja: Biblioteka Ekonomiczna Uniwersytetu Gdańskiego. 81-824 Sopot, ul. ul. Armii Krajowej 110, p. 201-202; tel. (58) 523-12-62; fax. (58) 523-12-63; e-mail: gazeta@univ.gda.pl; http://gazeta.univ.gda.pl

GAZETA WYDZIAŁU PRAWA I ADMINISTRACJI UG. Kwartalnik. Red. nacz. Tomasz Snarski. Gdańsk: UG, 2012 nr 3(10); 14 s., 30 cm; ISSN 2082-2316

Redakcja: Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. 80-952 Gdańsk, ul. Jana Bażyńskiego 6 p. 1032

PANORAMA AWFIS GDAŃSK. Kwartalnik Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku. Red. nacz. Joanna Grubba-Machnikowska. Gdańsk: AWFiS, 2012 nr 60; 48 s., 30cm; ISSN 1730-4032

Redakcja: Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku. 80-336 Gdańsk, ul. Kazimierza Górskiego 1; tel. (58) 554-74-08, (58) 554-74-77; fax (58) 341-84-60; e-mail: panorama@awf.gda.pl, joanna@awf.gda.pl; http://www.awf.gda.pl/index.php?id=537

PISMO PG. Miesięcznik Politechnikin Gdańskiej. Red. nacz. Waldemar Wardencki. Gdańsk: PG, 2012 nr 9 (177); 68 s., 28 cm; nakł. 1400 egz.- ; ISSN 1429 – 4494

Redakacja: Dział Promocji Politechniki Gdańskiej. 80-233 Gdańsk, ul. G. Narutowicza 11/12; tel. (58) 347-17-09; e-mail: ewa.niziolkiewicz@pg.gda.pl; http://www.pg.gda.pl/pismo/

ZESZYTY WYDAWNICZE. Półrocznik Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Red. nacz. Krzysztof Gliszczyński. Gdańsk: ASP, 2012 nr 6; 52 s., 30 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 2081-6197

Redakcja: Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku. 80-836 Gdańsk, Targ Węglowy 6; tel. (58) 301 28 01 wew. 74; http://www.asp.gda.pl/strona/kategoria/388/zeszyty_wydawnicze

G d y n i a

AKADEMICKI KURIER MORSKI. Pismo pracowników i studentów Akademii Morskiej w Gdyni. Red. nacz. Małgorzata Sokołowska. Gdynia: AMw Gdyni, 2012 nr 47; 44 s., 30 cm; ISSN 1641-3458

Redakcja: Akademia Morska w Gdyni. 81-225 Gdynia, ul. Morska 83, p. B-112; tel. (58) 690-12-74, 501-025-450; fax. (58) 690 13 51; e- mail: encyklopedia@autograf.pl, verbicausa10@autograf.pl, http://www.am.gdynia.pl/text/akademicki_kurier_morski_pl.php

KLIPER. Biuletyn Akademii Marynarki Wojennej: Red. nacz. Wojciech Mundt. Gdynia: AMW, 2012 nr 3; 40 s., 30 cm

Redakcja: Akademia Marynarki Wojennej. 81-103 Gdynia, ul. Śmidowicza 69, p. 7/10; tel. (58) 626-74-01, 694-476-492; e- mail: rzecznik@amw.gdynia.pl; http://www.amw.gdynia.pl/title,Kliper_-_Biuletyn_Akademii_Marynarki_Wojennej,pid,1592.html

G l i w i c e

BIULETYN POLITECHNIKI ŚLĄSKIEJ: Miesięcznik Politechniki Śląskiej w Gliwicach. Red. nacz. Paweł Doś. Gliwice: PŚ, 2012 nr 10 (236) 70 s., 30 cm; nakł. 600 egz.; ISSN 1689-8206

Redakcja: Dział Promocji Politechniki Śląskiej. 44-100 Gliwice, ul. Akademicka 2A; tel. (32) 237-11-80; fax. (32) 237-11-81; e-mail: biuletyn@polsl.pl, Pawel.Dos@polsl.pl; http://biuletyn.polsl.pl/default.aspx

K a l i s z

BIULETYN UCZELNIANY: Kwartalnik Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu. Red. nacz. Piotr Michalak Kalisz: PWSZ, 2012 nr 4; 60 s., 25 cm; ISSN 1730-9077

Redakcja: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu. 62-800 Kalisz, ul. Nowy Świat 4; tel./fax. (62) 767-96-55; e-mail: p.michalak@pwsz.kalisz.pl; http://

K a t o w i c e

BIULETYN INFORMACYJNY SUM. Miesięcznik Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach. Red. nacz. Paweł Bojko, Joanna Miozga . Katowice: SUM, 2012 nr 3; 50 s., 30 cm; nakł. 700 egz.; ISSN 1898-2573

Redakcja: Biblioteka Główna Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach. 40-006 Katowice, ul. Warszawska 14; tel. (32) 208-35-52, (32) 208-36-21, (32) 208-35-37; fax. (32) 208-35-87; e-mail: biulinf@sum.edu.pl; http://www2.sum.edu.pl/page.php?192

FORUM. Biuletyn Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. Półrocznik. Red. nacz. Marcin Baron. Katowice: UE, 2012 nr 35; 44 s., 30 cm; nakł. 1800.; ISSN 1731-075X

Redakcja: Biuro Rektorskie Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. 40-287 Katowice, ul. 1 Maja 50; tel. (32) 527-71-00; fax (32) 257-71-13; e-mail: biuro.rektorskie@ue.katowice.pl; http://media.ue.katowice.pl/index.php?id=czasopismo-ae-forum

GAZETA UNIWERSYTECKA UŚ. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Red. nacz. Agnieszka Sikora. Katowice: UŚl, 2012 nr 1(201); 32 s., 30 cm; nakł. 1000 egz.; ISSN 1505-6317

Redakcja: Uniwersytet Śląski w Katowicach. 40-007 Katowice, ul. Bankowa 5, p. 6; tel. (32) 359-19-64; fax: (32) 359-20-32; e-mail: gazeta@us.edu.pl, agnieszka.sikora@us.edu.pl; http://gu.us.edu.pl

K i e l c e

GŁOS AKADEMICKI. Pismo środowiskowe Uniwersytetu Humanistyczno - Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach. Kwartalnik. Red. nacz. Ryszard Biskup. Kielce: UH-P, 2012 R. 19 nr 60; 20 s., 30 cm; ISSN 1732-4564

Redakcja: Uniwersytet Humanistyczno - Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach. 25-369 Kielce, ul. Żeromskiego 5; tel. (41) 344-20-11, 604 252 676, 509 711 498; e-mail: rzecznik@pu.kielce.pl,; http://www.ujk.edu.pl

INDEKS. Pismo Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach. Red. nacz. Kamil Dziewit. Kielce: PŚ, 2012 nr 69; 26 s., 30 cm; ISSN 142-2991

Redakcja: Biblioteka Główna Politechniki Świętokrzyskiej. 25 -314 Kielce, al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 7, p. 18GD; tel. (41) 342-43-30; e-mail: kamil.dziewit@tu.kielce.pl; http://www.tu.kielce.pl/ouczelni/pismo_indeks/

K o n i n

SZKIEŁKIEM I OKIEM. Magazyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie. Kwartalnik. Red. nacz. Ewa Kapyszewska. Konin: PWSZ, 2012 nr 3; 68 s., 30 cm; nakł. 1500-3000 egz.; ISSN 2084-3666

Redakcja: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie. 62-510 Konin, ul. Kard. S. Wyszyńskiego 3 c, p. 28; tel. (63) 249-72-08, (63) 249-72-09; e-mail: wydawnictwo@konin.edu.pl; http://www.wydawnictwo.pwsz.konin.edu.pl

Koszalin

NA TEMAT. Rocznik Politechniki Koszalińskiej. Red. nacz. Andrzej Markiewicz. Koszalin: PK, 2012 nr 50; 52-60 s., 30 cm; nakł. 2000 egz.-; ISSN 1509 – 2771

Redakcja: Politechnika Koszalińska. 75-453 Koszalin, ul. Śniadeckich 2; tel. (94) 347-86-00; e-mail: andrzej.markiewicz@tu.koszalin.pl

K r a k ó w

ALMA MATER. Miesięcznik Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Red. nacz. Rita Pagacz-Moczarska. Kraków: UJ, 2012 nr 150; 100 s., 29 cm; nakł. 3500 egz.; ISSN 1427-1176

Redakcja: Uniwersytet Jagielloński. 31-109 Kraków, ul. Piłsudskiego 8/1; tel. (12) 430-10-38; e-mail: almamater@uj.edu.pl, rita.moczarska@uj.edu.pl; http://www.almamater.uj.edu.pl

BIULETYN AGH. Miesięcznik Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie. Red. nacz. Zbigniew Sulima. Kraków: AG-H, 2012 nr 59; 44 s., 30 cm; nakł. 2200 egz.; ISSN 1898-9624

Redakcja: Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie. 30-059 Kraków, al. Mickiewicza 30, p. 16 (paw. A-0); tel. (12) 617-34-49; fax. (12) 633-46-72; e-mail: biuletyn@agh.edu.pl, bigzbig@agh.edu.pl; http://www.biuletyn.agh.edu.pl

BIULETYN INFORMACYJNY. Dwumiesięcznik Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Red. nacz. Szymon Sikorski. Kraków: UR, 2012 nr 3 (77); 1s., 23 cm; nakł. 5000 egz. ; ISSN 1899-7775

Redakcja: Biuro Informacji i Promocji Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. 31-120 Kraków, al. Mickiewicza 21; tel. (12) 662-43-96; fax. (12) 633-62-45; e-mail: promocja@ur.krakow.pl; http://biuletyn.ur.krakow.pl/

IGNATIANUM. Półrocznik Akademii Ignatianum w Krakowie. Red. nacz. Katarzyna Jarkiewicz. Kraków: AI, 2012 nr 9; 36 s., 29 cm; nakł. 1000 egz.; ISSN 1899-8860

Redakcja: Biuro Promocji Akademii Ignatianum w Krakowie. 31-501 Kraków, ul. Kopernika 26, p. 522; tel. 694-43-16-48; e-mail: k.jarkiewicz.ign@gmail.com; http://www.ignatianum.edu.pl

JAGIELLONIAN UNIVERSITY. Pismo Uniwersytetu Jagiellońskiego. Red. nacz. Maria Kantor. Kraków: UJ, 2012 nr 47; 32 s., 30 cm; ISSN 1896-4354

Redakcja: Dział Współpracy Międzynarodowej UJ. 31-007 Kraków, ul. Gołębia 24; e-mail: maria.kantor@uj.edu.pl; http://www.uj.edu.pl/nauka/wspolpraca-miedzynarodowa/newsletter

KONSPEKT. Pismo Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Kwartalnik. Red. nacz. Marcin Kania. Kraków: UP, 2012 nr 43; 192 s., 24 cm; nakł. 700 egz.; ISSN 1509-6726

Redakcja: Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. 30-084 Kraków, ul. Podchorążych 2, pok. 7p; tel. (12) 662-61-28; fax. (12) 662-61-67; e-mail: konspekt@up.krakow.pl; http://konspekt.up.krakow.pl/

KURIER UEK. Miesięcznik Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Red. nacz. Małgorzata Strakowska – Szczurek. Kraków: UE, 2012 nr 5 (50); 54 s., 30 cm; nakł. 3500 egz. ; ISSN 1689-7757

Redakcja: Biuro Rzecznika Prasowego Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. 31-510 Kraków, ul. Rakowicka 27, p. K9; tel. (12) 293-58-34; e-mail: gazeta@uek.krakow.pl; http://www.uek.krakow.pl/pl/wspolpraca/media/prasa-uek/kurier-uek.html

NASZA POLITECHNIKA. Miesięcznik Politechniki Krakowskiej im. Tadeusza Kościuszki. Red. nacz. Lesław Peters. Kraków: PK, 2012 nr 12 (112); 30 s., 30 cm; nakł. 800 egz.; ISSN 1428 – 295X

Redakcja: Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki. 31-155 Kraków, ul. Warszawska 24, p. 108 (bud. 10-36); tel. (12) 628-25-08, (12) 628-29-33; e-mail: naszapol@pk.edu.pl; http://nasza.pk.edu.pl/

PULS AWF. Biuletyn Rektora Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie. Red. nacz. Paulina Janowiec – Kapłon. Kraków: AWF, 2012 nr 42; 24 s., 30 cm; ISSN 1734-7262

Redakcja: Pracownia Dziennikarstwa Sportowego i Rzecznictwa Prasowego Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie. 31-571 Kraków, al. Jana Pawła II 78; e-mail: puls.awf@awf.krakow.pl; http://www.awf.krakow.pl/index.php/wydawnictwa/653-puls-awf

U FRYCZA. Wieści z Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Niereg. Red. nacz. Anna Szuba – Boroń. Kraków: KA, 2012 nr 1 (30); 8 s., 30 cm; nakł. 500-1000 egz.

Redakcja: Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie. 30 – 705 Kraków, ul. G. Herlinga – Grudzińskiego 1; e-mail: biuroprasowe@afm.edu.pl; http://www.ka.edu.pl/onas/magazyn-u-frycza/

VITA ACADEMICA. Biuletyn Informacyjny Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Dwumiesięcznik. Red. nacz. Monika Wiertek. Kraków: UPJPII, 2012 nr 5(70); 25 s., 30 cm; nakł. 500-1100 egz. ; ISSN 1842-2244

Redakcja: Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. 31-002 Kraków, ul. Kanonicza 9; tel. (12) 370-86-06, 505-222-218; e-mail: rzecznik@upjp2.edu.pl; http://upjp2.edu.pl/strona/3lwvxedpos

VIVAT AKADEMIA AGH. Półrocznik Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie. Red. nacz. Artur Bęben. Kraków: AG-H, 2012 nr 9; 64 s., 30 cm; nakł. 4500 egz.

Redakcja: Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie. 30-059 Kraków, al. Mickiewicza 30, p. 1 (paw. A-0); tel./fax. (12) 617-32-84; e-mail: vivat@agh.edu.pl; http://www. vivat.agh.edu.pl

WIADOMOŚCI ASP. Kwartalnik Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie. Zespół red.: Łukasz Konieczka i inni. Kraków: ASP, 2012 nr 59; 120 s., 21 cm; nakł. 1400-1500 egz. ; ISSN 1505-0661

Redakcja: Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie. 31-100 Kraków, ul. Józefa Piłsudskiego 21/7; tel. (12) 252-75-12, 516-07-97-73, 602-25-11-12; e-mail: wiadomosciasp@asp.krakow.pl, redakcja@asp.krakow.pl; http://www.wiadomosciasp.pl/

L e s z n o

LESZCZYŃSKI NOTATNIK AKADEMICKI. Kwartalnik Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie. Red. nacz. Anna Mamulska. Leszno: PWSZ, 2012 nr 44/45; 28-36 s., 30 cm; nakł. 500 egz. ; ISSN 1642-2708

Redakcja: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie. 64-100 Leszno, ul. A. Mickiewicza 5, p. 327-328; tel. (65) 520-60-25, 529-60-60, wew. 133, 661-485-885; kom. 661-48-58-85; fax (65) 529-60-76; e-mail: redakcja@pwsz.edu.pl; http://www.pwsz.edu.pl/wydawnictwo

Lubin

INDEX. Gazeta Uczelni Zawodowej Zagłębia Miedziowego w Lubinie. Lubin: UZZM, 2011 nr 1/31; 14 s., 30 cm; ISSN 1731-3295

Redakcja: Dział Promocji i Marketingu Uczelni Zawodowej Zagłębia Miedziowego w Lubinie. ul. Odrodzenia 21,23

L u b l i n

AKTUALNOŚCI UNIWERSYTETU PRZYRODNICZEGO W LUBLINIE. ..... . Red. nacz. Monika Jaskowiak. Lublin: UP, 2012 nr 3 (63); 32 s., 30 cm; nakł. 800-1000 egz. ; ISSN 1899 – 346X

Redakcja: Biblioteka Głowna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. 20-950 Lublin, ul. Akademicka 15, p. 106, skr. poczt. 158; tel. (81) 445-68-05, (81) 445-67-61; e-mail: monika.jaskowiak@up.lublin.pl, wydawnictwo@up.lublin.pl; http://wydawnictwo.up.lublin.pl/aktualnosci.htm

ALMA MATER. Kwartalnik Uniwersytetu Medycznego w Lublinie. Red. nacz. Włodzimierz Matysiak. Lublin: UM, 2012 nr 3/84; 200 s., 30 cm; nakł. 1000 egz.; ISSN 1230-0497

Redakcja: Rektorat Uniwersytetu Medycznego w Lublinie. 20-095 Lublin, Al. Racławickie 1, p. 132; tel. (81) 528-84-47, wew. 84-47, (81) 528-84-48, wew. 84-48; e-mail: wlodzimierz.matysiak@umlub.pl; http://www.am.lublin.pl/alma_mater_id_3738.html

BIULETYN INFORMACYJNY POLITECHNIKI LUBELSKIEJ. Pismo niereg. Politechniki Lubelskiej. Red. nacz. Milena Jagiełło-Okoń. Lublin: PL, 2012 nr 3 (31); 52 s., 30 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 1428- 4014

Redakcja: Politechnika Lubelska. 20-618 Lublin, ul. Nadbystrzycka 38d; tel. (81) 538-41-08, (81) 538-41-13; fax (81) 538-46-83; e-mail: m.jagiello@pollub.pl, rzecznikprasowy@pollub.pl; http://www.pollub.pl/pl/uczelnia/o-politechnice/biuletyn-informacyjny

FORUM AKADEMICKIE. Miesięcznik informacyjno - publisystyczny. Red. nacz. Piotr Kieraciński. Lublin: Akademicka Oficyna Wydawnicza, 2012 nr 13; 100 s, 30 cm; nakł. .....egz.; ISSN 1233-0930

Redakcja: Akademicka Oficyna Wydawnicza. 20-601 Lublin, ul. Tomasza Zana 38 a; tel (81) 524-02-55; (81) 528-08-22; fax (81) 525-91-51; e-mail: redakcja@forumakademickie.pl; http://www.forumakademickie.pl

PRZEGLĄD UNIWERSYTECKI. Dwumiesięcznik Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Red. nacz. Lidia K. Jaskuła. Lublin: KUL, 2012 nr 4 (138); 36 s., 30 cm; nakł. 1200 egz. ; ISSN 0866-9961

Redakcja: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. 20-950 Lublin, Al. Racławickie 14, p. 103; tel./fax (81) 445-41-09; e-mail: przeglad@kul.pl; http://www.kul.pl/przeglad-uniwersytecki,1112.html

WIADOMOŚCI UNIWERSYTECKIE. Miesięcznik Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Red. nacz. Ewa Kawałko-Marczuk. Lublin: UMCS, 2012 nr 190; 60 s., 21 cm; nakł. 600 egz.; ISSN 1233-216X

Redakcja: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. 20-031 Lublin, pl. M. Curie-Skłodowskiej 5, p. 1313; tel. (81) 537-54-19; e-mail: wiadomosci@umcs.lublin.pl; http://www.wiadomosci.umcs.lublin.pl, www.umcs.lublin.pl/articles.php?aid=1563

Ł o w i c z

MASOVIA MATER. Dwutygodnik Mazowieckiej Wyższej Szkoły Humanistyczno-Pedagogicznej w Łowiczu. Red. nacz. Dorota Lewandowska – Jaros. Łowicz: MWSH -P, 2012 nr 4 (309); 8 s., 30 cm; ISSN 1234-2246

Redakcja: Mazowiecka Wyższa Szkoła Humanistyczno-Pedagogiczna w Łowiczu. 99-400 Łowicz, ul. Sienkiewicza 1; tel. (46) 837-44-67 w. 12, (46) 837-47-86; e-mail: masovia.mater@gmail.com; http://www.mwshp.lowicz.pl/masovia-mater.html

Ł ó d ź

BIULETYN INFORMACYJNY UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO W ŁODZI. Miesięcznik. Red. nacz. Anna Pielesiek-Kielma. Łódź: UM, 2012 Vol. 5 nr 10; 48 s., 30 cm; nakł. 500-1000 egz.; ISSN 1899-5810

Redakcja: Biuro Promocji i Wydawnictw Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. 90-647 Łódź, Pl. gen. J. Hallera 1; tel. (42) 639-32-57; e-mail: biuletyn@umed.lodz.pl; http://www.umed.pl

BIULETYN INFORMACYJNY WYŻSZEJ SZKOŁY INFORMATYKI I UMIEJĘTNOŚCI. Kwartalnik. Red. nacz. Zbigniew Gmyrek. Łódź: WSIU, 2012 nr 1/2 (34); 36 s., 30 cm; ISSN 1506-266X

Redakcja: Wyższa Szkoła Informatyki i Umiejętności w Łodzi. 93-008 Łódź, ul. Rzgowska 17 a; tel. (42) 275-01-00; e-mail: wsinf@wsinf.edu.pl

KRONIKA. Pismo Uniwersytetu Łódzkiego. Red. nacz. Stanisław Bąkowicz. Łódź: UŁ, 2012 nr 3 (130); 68-84 s., 21 cm; nakł. 1500 egz.; ISSN 1896-7302

Redakcja: Uniwersytet Łódzki. 90-131 Łódź, ul. Williama Lindleya 8; tel. (42) 635-41-79, (42) 678-29-06, 607-583-241; e-mail: kronika@uni.lodz.pl; http://spoti.pl/unilodz/publikacje

KRONIKARZ. Rocznik Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Red. nacz. Ryszard Żmuda. Łódź: UM, 2011/2012 R. 10 nr 16; ok. 300 s., 30 cm; nakł. 300 egz. ; ISSN 1732-9329

Redakcja: Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. 91-150 Łodź, ul. J. Muszyńskiego 2;
tel (42) 677 92 60; (42) 677 92 62; fax (42) 679-06-56; e-mail ryszard.zmuda@umed.lodz.pl; bg.sekretariat@umed.lodz.pl; http://bg.umed.lodz.pl; http://umed.lodz.pl; http://cybra.lodz.pl

ŻYCIE UCZELNI. Biuletyn Informacyjny Politechniki Łódzkiej. Kwartalnik Politechniki Łódzkiej. Red. nacz. Ewa Chojnacka. Łódź: PŁ, 2012 nr 22; 30 s., 30 cm; nakł. 550-1500 egz.; ISSN 1425-4344

Redakcja: Politechnika Łódzka. 90-924 Łódź, ul. ks. I. Skorupki 6/8; tel. (42) 631-20-09; e-mail: ewa.chojnacka@p.lodz.pl; http://www.p.lodz.pl/main,menu30,zycie_uczelni_index.htm

O l s z t y n

SILVA RERUM. Kwartalnik Wyższej Szkoły Informatyki i Ekonomii TWP. Red.

nacz. Tadeusz Szyłłejko. Olsztyn: WSIiE TWP, 2012 nr 37/38; 28-48 s., 29 cm; nakł. 500-1000 egz.; ISSN 1640-9124

Redakcja: Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii TWP. 10-061 Olsztyn, ul. Barczewskiego 11; tel. (89) 527-55-45 w. 148; e-mail: wydawnictwo@wsiie.olsztyn.pl; http://www.wsiie.olsztyn.pl/?id=508&menu-id=podmenu8

WIADOMOŚCI UNIWERSYTECKIE UWM. Miesięcznik Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Red. nacz. Lech Kryszałowicz. Olsztyn: UW-M, 2012 nr 11 (159); 36s., 30 cm; nakł. 2200 egz.; ISSN 1641 – 3199

Redakcja: Biuro Mediów i Promocji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.10-719 Olsztyn - Kortowo, ul. Heweliusza 14; tel. (89) 523-43-57; fax. (89) 523-35-41; e-mail: l.kryszalowicz@uwm.edu.pl, wiadomosci@uwm.edu.pl

O p o l e

INDEKS. Pismo Uniwersytetu Opolskiego. Dwumiesięcznik. Red. nacz. Barbara Stankiewicz-Buchowska. Opole: UO, 2012 nr 7/8 (131/132); 144 s., 30 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 1427 – 7506

Redakcja: Uniwersytet Opolski. 45-040 Opole, pl. Kopernika 11, p. 217; tel. (77) 541-60-17; e-mail: indeks@uni.opole.pl; http:// www.indeks.uni.opole.pl

PULS UCZELNI. Kwartalnik Państwowej Medycznej Wyższej Szkoły Zawodowej w Opolu. Red. nacz. Donata Kurpas. Opole: PMWSZ, 2012 Vol. 6 nr 1; 32 s., 30 cm; nakł. 200 egz.; ISSN 2080-2021

Redakcja: Państwowa Medyczna Wyższa Szkoła Zawodowa w Opolu. 45-060 Opole, ul. Katowicka 68; tel. (77) 442-35-13; fax. (77)442-35-25; e-mail: redakcja@wsm.opole.pl

WIADOMOŚCI UCZELNIANE. Miesięcznik Politechniki Opolskiej. Red. nacz. Krystyna Duda. Opole: PO, 2012 nr 2 (235); 32 s., 30 cm; nakł. 850 egz.; ISSN 1427-809X

Redakcja: Dział Promocji i Kultury Politechniki Opolskiej. 45-758 Opole, ul. Prószkowska 76, bud. 5; tel. (77) 449-81-24, (77) 449-81-26; fax. (77) 449-99-52; e-mail: promocja@po.opole.pl, k.duda@po.opole.pl; http://www.wu.po.opole.pl/

P i o t r k ó w T r y b u n a l s k i

GAZETA UNIWERSYTECKA. Półrocznik Uniwersytetu Humanistyczno - Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach. Filia w Piotrkowie Trybunalskim. Red. nacz. Joanna Bujak - Lechowicz. Piotrków Trybunalski: UHP, 2012; 34 s., 30 cm; ISSN 2082-8438

Redakcja: Uniwersytet Humanistyczno - Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach. Filia w Piotrkowie Trybunalskim. 97-300 Piotrków Trybunalski, ul. J. Słowackiego 116 p. 22

P ł o c k

GAZETA SZKOŁY WYŻSZEJ IM. PAWŁA WŁODKOWICA W PŁOCKU. Półrocznik. Red. nacz. Kamila Bielińska. Płock: SWPW, 2012 nr 1; 30 cm; ISSN 1425-2740

Redakcja: Gazeta Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica. 09-402 Płock, ul. Kilińskiego 12 bud. A, p. 20; tel. (24) 366-41-35; fax (24) 366-41-89; e-mail: promocja@wlodkowic.pl

WIADOMOŚCI UCZELNIANE. Pismo niereg. Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku.Red. nacz. Katarzyna Atemborska. Płock: PWSZ, 2012 nr 18; 44s., 30 cm; nakł. 600 egz.; ISSN 1732- 4130

Redakcja: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Płocku. 09-402 Płock, Plac Dąbrowskiego 2, p. 3; tel. (24) 366-56-00 wew. 210; e-mail: kasiaatemborska@o2.pl; http://pwszplock.pl/wiadomosci-uczelniane/

P o z n a ń

AWF PRESS: (wydawana 3-4 razy w ciągu roku) Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu. Red. nacz. Mariola Dymarczyk – Kuroczycka. Poznań: AWF, 2012 nr 8 (66); 32 s.,32 cm, nakł. 200 egz.

Redakcja: Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu. 61-871 Poznań, ul. Królowej Jadwigi 27/39; tel. (61) 835-52-94; e-mail: redakcja@awf.poznan.pl; http://www.awf.poznan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1778&Itemid=251&lang=pl

BIULETYN INFORMACYJNY. Dwumiesięcznik Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Red. nacz. Wiesława Biczysko. Poznań: UM, 2012 nr 1; 47 s., .24 cm

Redakcja: Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. 61- 356 Poznań, ul. Przybyszewskiego 37 a; tel. (61) 854-67-54; e-mail: promocja@ump.edu.pl, bg@ump.edu.pl; http://www.ump.edu.pl/index.php?strona=12_70_1312364806&department=12&am=62,70

BIULETYN INFORMACYJNY UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO W POZNANIU. Miesięcznik. Red. nacz. Marlena Chomska. Poznań: UE, 2012 nr 1; 73 s., 25 cm; ISSN 2081-1519

Redakcja: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. 61- 895 Poznań, ul. Powstańców Wielkopolskich 16; tel. (61) 854-31-54, (61) 854-31-55; fax (61) 854-31-59; e-mail: wydawnictwo@ue.poznan.pl; http://www.wydawnictwo-ue.pl

FAKTY UMP. Dwumiesięcznik Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Red. nacz. Helena Czechowska - Januszkiewicz. Poznań: UM, 2012 nr 5 (71); 24 s., 29 cm; nakł. 800 egz.; ISSN 1899- 2978

Redakcja: DS. Aspirynka Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. 60-806 Poznań, ul. Rokietnicka 6; tel./fax: (61) 658-41-03; e-mail: fakty@ump.edu.pl; http://www.ump.edu.pl/index.php?strona=sub_212_1337076436

GŁOS POLITECHNIKI. Dwumiesięcznik Politechniki Poznańskiej. Red. nacz. Jolanta Szajbe. Poznań: PP, 2012 nr 6 (170); 56 s., 30 cm, nakł. 1500 egz.; ISSN 1233-5444

Redakcja: Politechnika Poznańska. 60-965 Poznań, pl. Marii Skłodowskiej-Curie 5, p. 409; tel. (61) 665-36-10; fax (61) 665-37-52; e-mail: glos.politechniki@put.poznan.pl; http://www.info.put.poznan.pl/2012/02/10/861

WIEŚCI AKADEMICKIE. Dwumiesięcznik Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Red. nacz. Ewa Strycka. Poznań: UP, 2012 nr 9/10 (168/169); 44-56 s., 29 cm; nakł. 750- 2000 egz.; ISSN 1429- 3064

Redakcja: Rektorat Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. 61-693 Poznań, ul. Witosa 45; tel./fax (61) 848-77-80, 502-19-82-46; e-mail: wiesciup@up.poznan.pl, 4est@up.poznan.pl; http://www.au.poznan.pl, www.up.poznan.pl, http://zycie.puls.edu.pl/?q=dokumenty/wiesci

ŻYCIE UNIWERSYTECKIE. Miesięcznik Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Red. nacz. Jolanta Lenartowicz - Skrzypczak. Poznań: UAM, 2012, nr 11 (230); 30 s; 30 cm; ISSN 1231-8825

Redakcja: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. 61-701 Poznań, ul. Fredry 10; tel. (61) 829-46-37; fax (61) 829-46-37; e-mail: redakcja@amu.edu.pl; http//:www. staff.amu.edu.pl/~zycie/

R a c i b ó r z

EUNOMIA. Miesięcznik Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Raciborzu. Red. nacz. Janusz Nowak. Racibórz: PWSZ, 2012 nr 8(57); 30 s., 30 cm; ISSN 1897-2349

Redakcja: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu. 47-400 Racibórz, ul. Słowackiego 55; tel./fax: (32) 415-50-20; e-mail: rektorat@pwsz.raciborz.edu.pl; http://www.pwsz.raciborz.edu.pl/pwsz/o-uczelni/miesiecznik-eunomia.html

R a d o m

Z ŻYCIA POLITECHNIKI RADOMSKIEJ: Uniwersytetu Technologiczno – Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu. Red. nacz. Wojciech Bielawski. Radom: UT– H, 2012 nr 1; 32 s., 30 cm; ISSN 1642-1256

Redakcja: Uniwersytet Technologiczno – Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu. 26-600 Radom, ul. Malczewskiego 29; tel. (48) 361-70-33, fax (48) 361-70-34; e-mail: wydawnictwo@pr.radom; http://www.uniwersytetradom.pl/redirect.php?action=setcategory&id=10

R z e s z ó w

GAZETA POLITECHNIKI. Miesięcznik Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza. Red. nacz. Marta Olejnik. Rzeszów: PR, 2012 nr 11 (227); 44 s., 29 cm; nakł. 600 egz.; ISSN 1232 – 7832

Redakcja: Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza. 35-959 Rzeszów, ul. Poznańska 2, p. 407, bud. P; tel. (17) 865-12-55; fax (17) 854-12-60; e-mail: olema@prz.rzeszow.pl; http://www.prz.rzeszow.pl, http://portal.prz.edu.pl/pl/uczelnia/informacje/gazeta-politechniki/

GAZETA UNIWERSYTECKA. Czasopismo pracowników i studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego. Dwumiesięcznik Uniwersytetu Rzeszowskiego. Red. nacz. Ludwik Borowiec. Rzeszów: UR, 2012 nr 4 (74); 64 s., 30 cm; nakł. 1200 egz.; ISSN 1642-6797

Redakcja: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 35-959 Rzeszów, ul. prof. S. Pigonia 8; tel. (17) 872-14-14; e-mail: gazetaur@univ.rzeszow.pl; http://www.univ.rzeszow.pl/uniwersytet/gazeta-uniwersytecka

S ł u p s k

AP STREFA. Pismo pracowników i studentów. Kwartalnik Akademii Pomorskiej w Słupsku. Red. nacz. Jarosław Szuta. Słupsk: AP 2012 nr 1; 20 s., 30 cm; ISSN 2080-6973

Redakcja: Akademia Pomorska w Słupsku. 76-200 Słupsk, ul. Arciszewskiego 22A; tel. (59) 840-53-11; e- mail: praszczak@apsl.edu.pl (sekr. red. Katarzyna Mudryk-Praszczak); http://www.apsl.edu.pl/APstrefa/index.php

S z c z e c i n

AKADEMICKIE AKTUALNOŚCI MORSKIE. Kwartalnik Akademii Morskiej w Szczecinie. Red. nacz. Bernard Wiśniewski. Szczecin: AM, 2012 nr 3 (75); 32 s., 30 cm; nakł. 350 egz.; ISSN 1508 - 7786

Redakcja: Akademia Morska w Szczecinie. 70-506 Szczecin, ul. Starzyńskiego 8; tel. (91) 480-96-45; fax (91) 480-97-23; e-mail: bw@am.szczecin.pl, b.tatko@am.szczecin.pl; http://wydawnictwo.am.szczecin.pl/akademickie-aktualnosci-morskie

BIULETYN INFORMACYJNY. Pismo Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie. Kwartalnik. Red. nacz. Dagmara Budek. Szczecin: PUM, 2012 nr 77; 56 s., 29,5 cm; nakł. 520 egz.; ISSN 2082 – 2650

Redakcja: Biblioteka Główna Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie. 70-110 Szczecin, al. Powstańców Wielkopolskich 20; tel. (91) 441-45-00; e-mail: biblioteka@pum.edu.pl; http://www.pum.edu.pl/uczelnia/biuletyn-informacyjny

FORUM UCZELNIANE. Kwartalnik Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie. Red. nacz. Mieczysław Wysiecki. Szczecin: ZUT, 2012 nr 3 (15); 48 s., 30 cm; ISSN 2080 - 1904

Redakcja: Wydawnictwo Uczelniane Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie. 70-311 Szczecin, al. Piastów 50; tel. (91) 449-40-97; e-mail: wydawnictwo@zut.edu.pl, rkajrys@zut.edu.pl; http://www.wydawnictwo.zut.edu.pl/wydawnictwo-uczelniane/wydawnictwo/pismo-forum-uczelniane.html

PRZEGLĄD UNIWERSYTECKI. Kwartalnik Uniwersytetu Szczecińskiego. Red. nacz. Elżbieta Beata Nowak. Szczecin: US, 2012 nr 10 (239); 75 s., 28 cm; nakł. 1800-2000 egz.; ISSN 1427 -4736

Redakcja: Biuro Promocji i Informacji Uniwersytetu Szczecińskiego. 70-453 Szczecin, al. Papieża Jana Pawła II 22a, p. 019; tel.: (91) 444-13-10; e-mail: gazeta@univ.szczecin.pl; http://www.us.szc.pl/main.php/przeglad, www.przeglad.univ.szczecin.pl

T o r u ń

GŁOS UCZELNI. Miesięcznik Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Red. nacz. Winicjusz Schulz. Toruń: UMK, 2012 nr 10 (320); 28 s., 30 cm; nakład 650-750 egz.; ISSN 1230-9710

Redakcja: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. 87-100 Toruń, ul. Gagarina 39, p. 4 i 5; tel. (56) 611-42-89; fax. (56) 611-42-16; e-mail: glos-umk@umk.pl; http://www.glos.umk.pl

W a r s z a w a

BIULETYN AKADEMII OBRONY NARODOWEJ: Kwartalnik. Red. nacz. Ewa Kostka. Warszawa: AON, 2012 nr 3(53); 36 s., 20 cm; nakł. 600 egz.; ISSN 1642-0128

Redakcja: Akademia Obrony Narodowej w Warszawie. 00-910 Warszawa 72, al. gen. A. Chruściela 103; tel./ fax: (22) 681-40-32; e-mail: biuletyn@aon.edu.pl; www.aon.edu.pl

GAZETA SGH. Miesięcznik Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Red. nacz. Barbara Minkiewicz. Warszawa: SGH, 2012 nr ....; 44 s., 29 cm; nakł. 2000 egz.; ISSN: 1644-2237

Redakcja: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie. 02-554 Warszawa, al. Niepodległości 162, p. 147; tel. (22) 564-95-34; fax (22) 564-86-39; e-mail: gazeta@sgh.waw.pl, bminki@sgh.waw.pl; http://www.sgh.waw.pl/gazeta

GŁOS AKADEMICKI WAT. Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego w Warszawie. Red. nacz. Elżbieta Dąbrowska. Warszawa: WAT, 2012 R. 16 nr 7/9 (196-198); 44 s., 30 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 1507-9988

Redakcja: Wojskowa Akademia Techniczna im. Jarosława Dąbrowskiego w Warszawie. 00-908 Warszawa 49, ul. gen. S. Kaliskiego 19, p. 170; tel. (22) 683-92-67; e-mail: elzbieta.dabrowska@wat.edu.pl; http://www.wat.edu.pl

MEDYCYNA. DYDAKTYKA. WYCHOWANIE. Miesięcznik Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Red. nacz. Marcin Grabowski Warszawa: WUM, 2012 nr 7/8; 28 s., 30 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 0137-6543

Redakcja: Senacka Komisja ds. Informacji Naukowej i Wydawnictw Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. 02-091 Warszawa, ul. Pawińskiego 3; tel. (22) 572-06-15; e-mail: mdw@wum.edu.pl; http://www.wum.edu.pl/czasopismo/index.html

MIESIĘCZNIK POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ. Miesięcznik Politechniki Warszawskiej. Red. nacz. Iwona Kolińska. Warszawa: PW, 2012 nr 9 (177); 32 s., 28,5 cm; nakł. 1300 egz.; ISSN 1640-8411

Redakcja: Politechnika Warszawska. 00-644 Warszawa, ul. Polna 50, p. 608; tel. (22) 234-54-87, 234-57-31; fax: (22) 234-57-30; e-mail: miespw@rekt.pw.edu.pl; http://www.mpw.pw.edu.pl

UNIWERSYTET WARSZAWSKI. Dwumiesięcznik Uniwersytetu Warszawskiego. Red. nacz. Anna Korzekwa. Warszawa: UW, 2012 nr 4 (59); 48 s., 29 cm; nakł. 5500 egz.; ISSN 1640-2758

Redakcja: Biuro Prasowe Uniwersytetu Warszawskiego. 00-927 Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28; tel.: (22) 552-06-56, 552-07-40; fax (22) 552-40-66; e-mail: pismo-uczelni@uw.edu.pl; http://www.pismo-uczelni.uw.edu.pl

W ł o c ł a w e k

VLADISLAVIA. Gazeta Semestralna Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej we Włocławku. Półrocznik. Red. nacz. Dorota Wojciechowska. Włocławek: WSH -E, 2012 nr 1; 60 s., 30 cm; nakł. 2000 egz.; ISSN 1427-9061

Redakcja: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku. 87-800 Włocławek, ul. Piwna 3; tel. (54) 425-20-07 w. 44; e-mail: wydawnictwo@wshe.pl; http://www.wshe.pl/index

W r o c ł a w

AKADEMISCHES KALEIDOSKOP: UNIVERSITÄT WROCŁAW VIERTELJAHRESSCHRIFT. Kwartalnik Uniwersytetu Wrocławskiego. Red. nacz. Marta Kuc. Wrocław: UWr, 2012 nr 3 (39); 27 s., il., portr., tab., bibliogr., Sum.; 30 cm; ISSN 1730-7589

Redakcja: Rektor der Universität Wrocław. 50-137, pl. Uniwersytecki 1; e-mail: marta.kuc@uni.wroc.pl

GAZETA UCZELNIANA. Miesięcznik Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu. Red. nacz. Adam Zadrzywilski. Wrocław: UM, 2012 nr 179; 24 s., 30 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 1429-5822

Redakcja: Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu. 50-368 Wrocław, ul. Chałubińskiego 6a; tel. (71) 784-11-33; fax (71) 784-00-32; e -mail: ru-w@am.wroc.pl; http://www.gazeta.am.wroc.pl/

GŁOS UCZELNI. Czasopismo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. Miesięcznik Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. Red. nacz. Ewa Jaworska. Wrocław: UP, 2012 nr 210; 78 s., 30 cm; nakł. 800 egz.; ISSN 1233-4790

Redakcja: Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. 50-344 Wrocław, ul. Sopocka 23; tel. (71) 328-12-77; e-mail: glos.uczelni@up.wroc.pl; http://www.up.wroc.pl/uczelnia/8925/czasopismo_glos_uczelni.html

NEWSHOT. Pismo Wyższej Szkoły Handlowej we Wrocławiu. Red. nacz. Wojciech Rynkiewicz. Wrocław: WSH, 2012 nr 12; 28 s., 30 cm; nakł. 2000 egz.

Redakcja: Wyższa Szkoła Handlowa we Wrocławiu. 53-238 Wrocław, ul. Ostrowskiego 22; tel.(77) 333-11-02; e-mail: wojciech.rynkiewicz@handlowa.eu; http://issuu.com/wojciechrynkiewicz/docs/

PORTAL. Kwartalnik Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Red. nacz. Lucyna Wasylina. Wrocław: UE, 2012 nr 2/3 (13); 84 s., 29 cm; nakł. 600 egz.; ISSN 1899-6965

Redakcja: Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu. 53-345 Wrocław, ul. Komandorska 118/120; tel. (71) 368-09-45; e-mail: lucyna.wasylina@ue.wroc.pl; http://www.ue.wroc.pl/media_uczelniane/2876/kwartalnik_portal.html

PRYZMAT. Pismo Informacyjne Politechniki Wrocławskiej. Red. nacz. Małgorzata Wieliczko. Wrocław: PWr, 2012 nr 258; 126 s., 30 cm; ISSN 1429 – 1673

Redakcja: Politechnika Wrocławska. 50-372 Wrocław, ul. Janiszewskiego 8, bud. D-20, pok. 106; tel. (71) 320-21-17; e-mail: pryzmat@pwr.wroc.pl; http://pryzmat.pwr.wroc.pl

PRZEGLĄD UNIWERSYTECKI. Miesięcznik Uniwersytetu Wrocławskiego. Red. nacz. Kazimiera Dąbrowska. Wrocław: UWr, 2012 nr 194; 48 s., 30 cm; ISSN 1425-798X

Redakcja: Uniwersytet Wrocławski. 50-137 Wrocław, pl. Uniwersytecki 1, p. 134; tel.: (71) 375-20-77, kom.: 601-739-097; fax: (71) 372-40-30; e- mail: kada@adm.uni.wroc.pl; http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication?id=8408&tab=3

ŻYCIE AKADEMICKIE. Kwartalnik Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Red. nacz. Anna Kiczko. Wrocław: AWF, 2012 nr 126 84 s., Sum.; 30 cm; nakł. 500-1000 egz. (ostatni numer tylko w formie elektronicznej); ISSN 1231-3416

Redakcja: Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. 51-617 Wrocław, ul. Witelona 25 A, p. 80; tel. (71) 347-31-46; 602-69-52-21; e-mail: zycie@awf.wroc.pl; http://zycie.awf.wroc.pl

Zamość

NASZE FORUM. Biuletyn Informacyjny Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji w Zamościu. Kwartalnik. Red. nacz. Małgorzata Bzówka. Zamość: WSZiA, 2012 nr 53; 34 s., 30 cm; nakł. 2000 egz.; ISSN 1505-6058

Redakcja: Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu. 22-400 Zamość, ul. Akademicka 4; tel. (84) 677-67-16; e: mail: mbzowka@wszia.edu.pl; http://www.wszia.edu.pl/index.php?p=wydawnictwa-biuletyn-informacyjny-nasze-forum

Zielona Góra

UNIWERSYTET ZIELONOGÓRSKI. Miesięcznik Społeczności Akademickiej.

Red. nacz. Ewa Sapeńko. Zielona Góra: UZ, 2012 nr 201; 72 s., 30 cm; nakł. 800 egz. -; ISSN 1644-7867

Redakcja: Uniwersytet Zielonogórski. 65-417 Zielona Góra, ul. Licealna 9; tel. (68) 328-25-93; e-mail: e.sapenko@adm.uz.zgora.pl, l.andrzejewska@adm.uz.zgora.pl; http://www.uz.zgora.pl/wydawnictwo/miesiecznikUZ.html

II. Bibliografia

Angielski Stefan: Dwadzieścia lat minęło i co dalej…? *„Gazeta AMG”* 2010 R. 20 nr 12 s. 4-5, il. portr.

Bąkowicz Stanisław: Blisko uczelnianej społeczności. W: Łódzkie media dawniej i dziś/ red. Barbara Bogołębska, Joanna Mikosz. Łódź 2010 s. 91-101

Bąkowicz Stanisław: Mój uniwersytet (wspomnienia byłego studenta). Łódź 2008 s. 5-6

Bąkowicz Stanisław: Nasze pismo. *„Kronika”* Łódź 2005 wyd. spec. s. 263-267

Boguń Małgorzata: Szczęśliwa trzynastka. *Studens Scribit* 2012 nr 1 s. 13-14

Bukowski Marek: Kolekcja „Gazety AMG”. *Gazeta AMG* 2010 R. 20 nr 12 s. 14

Buszek Magdalena: Historia pewnego uzależnienia. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 18, portr.

Bytomska Katarzyna: Studia, studia....i po studiach z Gazetą. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 12-13, il.

Cichocki Piotr Tomasz: Bibliografia zawartości „Kronikarza” (2002/2003-2011/2012). *Kronikarz* 2011/2012 R. 10 nr 16

Duda Krystyna: „Wiadomości Uczelniane” to moje spełnione marzenie. W: Rozmowy o polityce: najciekawsze wywiady w XX- leciu Wiadomości Uczelnianych. Opole 2011 s. 110-113

Dudek Krystian: Gazeta jak reprezentacja. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 23, portr.

Gąsiorski Aleksander: 15 lat pisma środowiska akademickiego „Politechnika Częstochowska”. *Polit. Częst.* 2012 nr 48 s. 8-15, il.

Imieliński Brunon L.: Jak zostałem dziennikarzem. *Gazeta AMG* 2010 R. 20 nr 12 s. 8-9, il. portr.

Kania Marcin: Były wzloty i upadki. Rozmowa z dr Tadeuszem Zaleskim. *Kospekt* 2010 nr 4 s. 138-140

Kantyka Zbigniew: Forum akademickiej wspólnoty. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 14, il.

Kiczko Anna: 100 numerów „Życia Akademickiego”. *Życie Akad.* 2004 nr 100

Kielak Aleksandra: 20 lat razem. *Gazeta Uniw. UŚ* dod. jubil. s. 10, il

Kłoskowicz Małgorzata: Znawczyni roztoczy i neutrin. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 24, il.

Kolasińska Iwona: Trudne wybory. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 8, il.

Kubiak Monika: Czy czasopisma akademickie mają rację bytu? W.: Studia z dziejów książki i prasy: przegląd badań za lata 2007-2009: praca zbiorowa / pod red. Zdzisława Kropidłowskiego, Dariusza Spychały, Katarzyny Wodniak. Bydgoszcz 2010 s. 203-217, Sum.

Kubik Jolanta: Redaktorska przygoda. *Gazeta Uniw UŚ* 2012 dod. jubil. s. 9, portr.

Kubik Mariusz: Kultura pod lupą. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 11, portr.

Kurpas Donata, Ratajczyk-Olszewska Bożena: „Puls Uczelni" staje się renomowanym czasopismem naukowo-informacyjnym. *Puls Uczelni* 2012 Vol. 6 nr 1 s. 2, portr.

Latoszek Marek: O Gazecie słów kilka- czyli trochę wspomnień, trochę refleksji. *Gazeta AMG* 2001 nr 1 s. 24-25

Latoszek Marek: Moja przygoda z „Gazetą AMG". *Gazeta AMG* 2010 R. 20 nr 12 s. 7-8, portr.

Laval Józefa de: Subiektywne spojrzenie na 20 lat „Gazety AMG". *Gazeta AMG* 2010 R. 20 nr 12 s. 11-14, il. tab, portr.

Makarewicz Wiesław: Kilka refleksji redaktora „Gazety AMG". *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 s. 40-41

Makarewicz Wiesław: Od redaktora naczelnego.....*Gazeta AMG* 2010 R. 20 nr 12 s. 10-11, il., portr.

Makarewicz Wiesław, Zaleski Tadeusz: Coroczne Spotkania Redaktorów Gazet Akademickich. *Forum Bibl. Med.* 2012 R. 5 nr 1 s. 89-122, il., portr., bibliogr.

Matysiak Włodzimierz: Dziesięć lat „Alma Mater." *Alma Mater* 2001 R. 11 nr 4 s. 58-59

Matysiak Włodzimierz: Piętnastolecie „Alma Mater." *Alma Mater* 2006 R. 16 nr 4 s. 6

Nierzwicki Krzysztof: ..... *Wiad. Akad.* 2009 R. 33 nr 241 s. 35-44

Nierzwicki Krzysztof: Biblioteka Główna. W: Akademia Medyczna im. Ludwika Rydgiera w Bydgoszczy 1984-2004/ pod red. ..... Bydgoszcz 2005 s. 322-323, il.

Ochwat Magdalena: „Gazeta Uniwersytecka UŚ" łączy. Gazeta Uniw. UŚ 2012 dod. jubil. s. 20, il.

Okrasa Tomasz: Poszukiwacz wody życia. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 23, portr.

Olechowska Paulina: (R)ewolucja PU. *Prz. Uniw.* 2009 nr 10-12 s. 49-52, il.

Pławski Waldemar: 130 numerów Alma Mater. http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,378949,130-numerow-alma-mater.html, 03.01.2011

Popczyk-Szczęsna Beata: Łącząc dwie pasje. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 19, il.

Pulinowa Maria Z.: Moja gazeta. Gazeta *Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 14, portr.

Remiszewski Marek: W miejscowości Potok Złoty, położonej na terenie Jury Krakowsko- Częstochowskiej, tradycja dorocznych spotkań redaktorów czasopism akademickich wzbogaciła się o nową jakość. http://forumakad.pl/archiwum/99/10/artykuly/25-okolice-nauki.htm

Rogulski Jerzy: Na dwudziestolecie „Gazety AMG". *Gazeta AMG* 2010 R. 20 nr 12 s. 6

Rogulski Jerzy: Początki Gazety. *Gazeta AMG* 2001 R. 11 nr 1 s. 24

Romanowski Henryk: „Alma Mater" – nowe pismo Akademii Medycznej w Lublinie. *Farm. Pol.* 1992 R. 48 nr 4 s. 294

Rott Dariusz: Impresje byłego. *Wiad. Uczel.* 2012 R. 22 nr 16 s. 41, il.

Rott Dariusz: To była przygoda. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 6-7, il.

Rudzińska Elżbieta: *Jubileusz Biuletynu. Biul. Inf. UTP* 2007 nr 1 s. 14-15, il.

Sapeńko Ewa: 10 lat miesięcznika Uniwersytet Zielonogórski 2011 nr 7 s. 4-5, il. portr.

Sikora Agnieszka: Gazeta Uniwersytecka UŚ na Spotkaniach Redaktorów Gazet Akademickich, *Gazeta Uniw. UŚ* dod. jubil. s. 30

Sikora Agnieszka: Zaczęłam od dobrej szkoły. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 26, il.

Sikora Agnieszka: 20 lat razem. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil.

Symotiuk Stefan: Jak powstały Wiadomości Uniwersyteckie UMCS. Wiad. Uniw. 2011 nr 5 s. 174

Szpor Franciszek: Zgrzebnie, ale konkretnie. Notowała Agnieszka Sikora. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 4-5, portr.

Sztuka Monika: Spotkania z Mistrzami. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 25, portr.

Świć Andrzej: 10 lat, 100 numerów. *Forum Akad.* 2001 nr 12

Toczek Alfred: Sześć lat „Konspektu" z perspektywy czytelnika. *Konspekt* 2006 nr 1 s. 99-103

Toczek Alfred: Minęła dekada „Konspektu". Refleksje stałego czytelnika. *Konspekt* 2010 nr 4 s. 131-137

Turska-Kawa Agnieszka: Lekcja dziennikarstwa. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 15, il.

Wajda Zdzisław: Wspominając, gratulując. *Gazeta AMG* 2001 R. 11 nr 1 s. 26-27

Zaręba Monika: Z szacunkiem do indywidualnego stylu. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 25, il.

Żmuda Ryszard: Biuletyn Informacyjny Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (2008-). *Kronikarz* 2008/2009 R. 7 nr 13 s. 252-254

Żmuda Ryszard: Wydawnictwa ciągłe Uniwersytetu Medycznego w Łodzi redagowane w bibliotece uczelnianej (2002-2009). W: Działalność wydawnicza bibliotek w czasach konwergencji mediów. Konferencja Uniwersytetu Marii Curie- Skłodowskiej / pod red. Stanisławy Wojnarowicz, Bogusława Kasperka. Lublin 2011 s. 49-61, il.

Żurawska Ewa: Sprawy, które czekają na pytania. *Gazeta Uniw. UŚ* 2012 dod. jubil. s. 22, portr.

III. Fotografie redaktorów naczelnych

Prof. dr hab. Mieczysław ADAMOWICZ
Biała Podlaska-PSW

Dr Marcin BARON
Katowice-UE

Ks. prof. dr hab. Roman BARTNICKI
Warszawa-UKSW

Mgr Tomasz BARTOSIAK
Łódź-UM

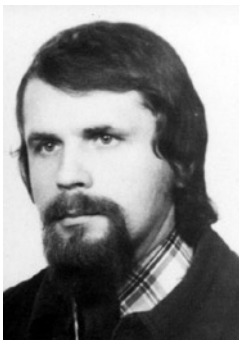

Mgr Stanisław BĄKOWICZ
Łódź-UŁ

Dr Jan BEŁKOT
Toruń-UMK

Prof. dr hab. inż. Artur BĘBEN
Kraków-AGH

Mgr Ryszard BISKUP
Kielce-UJK

Dr Paweł BOJKO
Katowice-SUM

Mgr Dagmara BUDEK
Szczecin-PUM

Mgr Małgorzata BZÓWKA
Zamość-WSZiA

Dr Ewa CHOJNACKA
Łódź-PŁ

Mgr Marlena CHOMSKA
Poznań-UE

Prof. dr hab. Lech CHYCZEWSKI
Białystok-UM

Mgr Helena CZECHOWSKA-JANUSZKIEWICZ
Poznań-UM

Dr Henryk CZUBAŁA
Kraków-UP

Prof. dr hab. Zdzisława DACKO-PIKIEWICZ
Dąbrowa Górnicza-WSB

Mgr Elżbieta DĄBROWSKA
Warszawa-WAT

Mgr Paweł DOŚ
Gliwice-PŚ

Dr Maciej DRZONEK
Szczecin-USz

Mgr Krystyna DUDA
Opole-PO

Mgr Mariola DYMARCZYK-KUROCZYCKA
Poznań-AWF

Dr Jerzy DYRDA
Katowice-SUM

Beata GÓRKA
Lublin-KUL

Mgr Joanna GRUBBA-MACHNIKOWSKA
Gdańsk-AWFiS

Dr Bogusław GRYSZKIEWICZ
Kraków-UP

Mgr Agnieszka HALICKA
Białystok-PB

Dr Radosław HAŁAS
Lublin-KUL

Prof. dr hab. Brunon L. IMIELIŃSKI
Gdańsk-AM

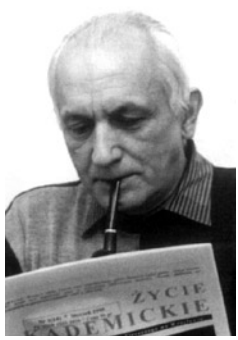

Dr Jerzy JANKOWSKI
Wrocław-AWF

Dr Eugeniusz JANOWICZ
Bydgoszcz-AM

Mgr Paulina JANOWIEC-KAPŁON
AWF-Kraków

Dr Katarzyna JARKIEWICZ
Kraków-AI

Mgr Monika JASKOWIAK
Lublin-UP

Dr Lidia JASKUŁA
Lublin-KUL

Dr Ewa JAWORSKA
Wrocław-UP

Mgr Marek JĘDRYCH
Lublin-UMCS

Mgr Hubert Jerzy
KACZMARSKI
Warszawa-ATK/UKSW

Dr Marcin KANIA
Kraków-UP

Mgr inż. Ewa
KAPYSZEWSKA
Konin-PWSZ

Dr Anna KICZKO
Wrocław-AWF

Mgr Piotr KIERACIŃSKI
Lublin-FA

Mgr Iwona
KOLASIŃSKA
Katowice-UŚ

Mgr Ewa KOSTKA
Warszawa-AON

Mgr Lech KRYSZAŁOWICZ
Olsztyn-UWM

Mgr Jolanta KUBIK
Katowice-UŚ

Dr Donata KURPAS
Opole-PMWSZ

Mgr Piotr K. KUTY
Lublin-KUL/FA

Prof. dr hab. Marek LATOSZEK
Gdańsk-AM

Mgr Józefa de LAVAL
Gdańsk-AM

Mgr Jolanta LENARTOWICZ-SKRZYPCZAK
Poznań-UAM

Dr Dorota LEWANDOWSKA-JAROS
Łowicz-MWSHP

Ks. prof. dr hab. Antoni LEWEK
Warszawa-ATK/UKSW

Mgr Mirosław ŁUKASZUK
Bielsko-Biała-ATH

Prof. dr hab. Wiesław MAKAREWICZ
Gdańsk-GUMed

Mgr Marek MAKOWSKI
Częstochowa-AJD

Dr Anna MAMULSKA
Leszno-PWSZ

Dr Włodzimierz MATYSIAK
Lublin-UM

Dr inż. Marian MIKRUT
Gliwice-PŚ

Dr Barbara MINKIEWICZ
Warszawa-SGH

Mgr Joanna MIOZGA
Katowice-SUM

Mgr Krzysztof
MLECZKO
Kraków-UPJPII

Mgr Lucyna
MODRZEJEWSKA
Bydgoszcz- AM

Kmdr ppor dr Wojciech
MUNDT
Gdynia-AMW

Ks. prof. dr hab. Józef
MYŚKÓW
Warszawa-ATK

Dr Krzysztof NIERZWICKI
Bydgoszcz-CM UMK

Mgr Elżbieta Beata
NOWAK
Szczecin-USz

Mgr Marta OLEJNIK
Rzeszów-PRz

Mgr Rita PAGACZ-
MOCZARSKA
Kraków-UJ

Mgr Lesław PETERS
Kraków-PK

Mgr Anna PIELESIEK-
KIELMA
Łódź-UM

Mgr Andrzej
POLITOWICZ
Zielona Góra-UZ

Mgr Waldemar
POMORSKI
Szczecin-PUM

Dr Alfred
PUZIO
Katowice-SAM

Mgr Jarosław RESZKA
Bydgoszcz-UKW

Prof. dr hab. Jerzy
ROGULSKI
Gdańsk-AM

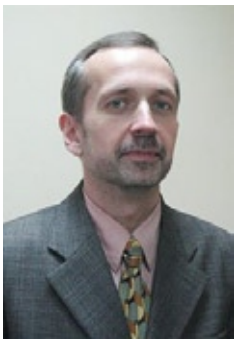

Prof. dr hab. Dariusz
ROTT
Katowice-UŚ

Mgr Elżbieta
RUDZIŃSKA
Bydgoszcz-UTP

Mgr Anna RYKIERT
Łódź-UM

Mgr Wojciech
RYNKIEWICZ
Wrocław-WSH

Mgr Ewa SAPEŃKO
Zielona Góra-UZ

Mgr Winicjusz SCHULZ
Toruń-UMK

Dr Agnieszka SIKORA
Katowice-UŚ

Dr Szymon SIKORSKI
Kraków-UR

Dr Stanisław SKÓRKA
Kraków-UP

Mgr Małgorzata SOKOŁOWSKA
Gdynia-AM

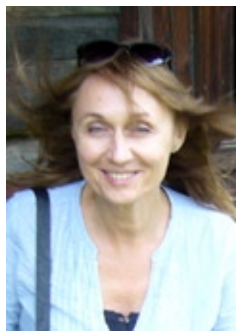

Mgr Barbara STANKIE-WICZ-BUCHOWSKA
Opole-UO

Płk dr Dominik STRASBURGER
Warszawa-AON

Mgr Ewa STRYCKA
Poznań-UP

Mgr Anna SUCHOCKA
Szczecin-USz

Mgr inż. Zbigniew SULIMA
Kraków-AGH

Dr Czesław SZAFRAN
Warszawa-AON

Dr Franciszek SZPOR
Katowice-UŚ

Dr Jarosław SZUTA
Słupsk-AP

Mgr Artur SZWEDO
Szczecin-USz

Mgr Andrzej ŚWIĆ
Lublin-FA

Prof. dr hab. Stanisław
TABISZ
Kraków-ASP

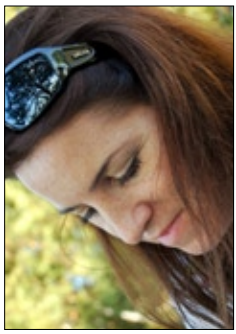

Mgr Izabela
WALAROWSKA
Częstochowa-PCz

Prof. dr hab. Kazimierz
WALUCH
Płock-SWPW

Mgr Małgorzata WANKE
-JAKUBOWSKA
Wrocław-UP

Mgr Maria WANKE
-JERIE
Wrocław-UP

Prof. dr hab. inż. Waldemar
WARDENCKI
Gdańsk-PG

Mgr inż. Lucyna
WASYLINA
Wrocław-UE

Mgr Małgorzata
WIELICZKO
Wrocław-PWr

Mgr Monika WIERTEK
Kraków-UPJPII

Mgr inż. Adam
ZADRZYWILSKI
Wrocław-UM

Dr Tadeusz ZALESKI
Gdańsk-UG

Dr Ryszard ŻMUDA
Łódź- UM

IV. Okładki czasopism akademickich

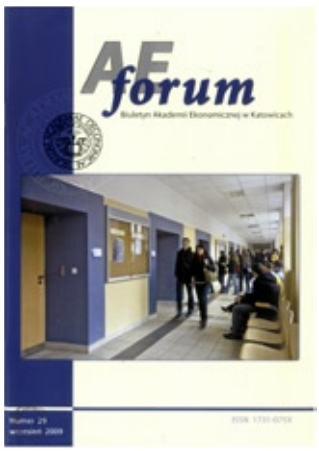

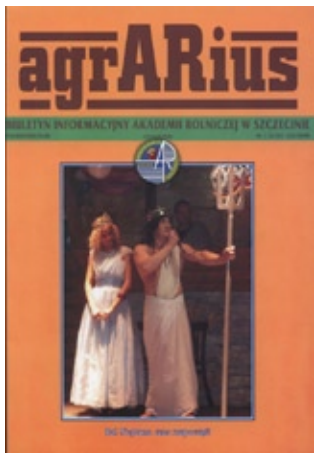

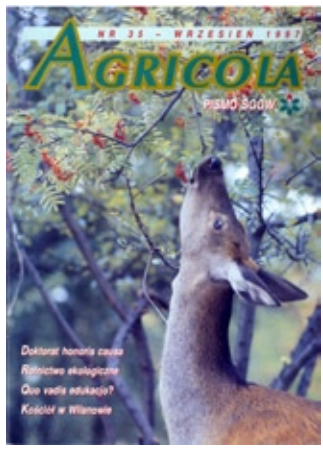

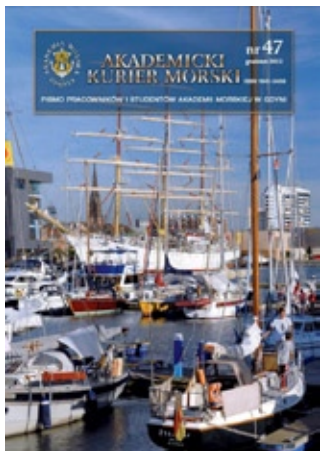

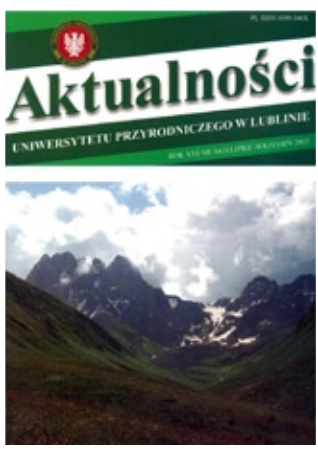

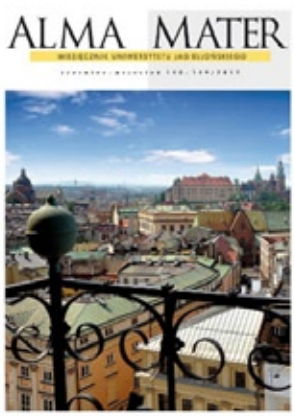

Alma Mater
BUDUJEMY
MODERNIZUJEMY
REMONTUJEMY
na potęgę Uniwersytetu

AFstrefa

AF PRESS

Bialski Przegląd Akademicki

BIULETYN
Akademii Obrony Narodowej
Biuletyn ma już 10 lat!

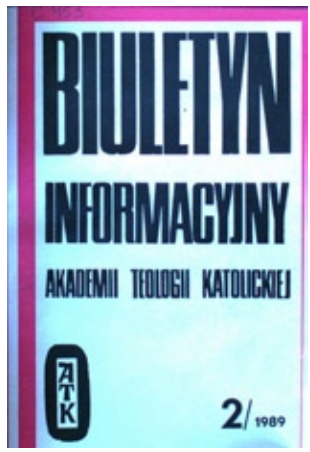
BIULETYN
INFORMACYJNY
AKADEMII TEOLOGII KATOLICKIEJ
ATK
2/1989

Biuletyn Informacyjny
POLITECHNIKI LUBELSKIEJ

Biuletyn Informacyjny
Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie

Biuletyn Informacyjny Pracowników AGH
BIP
Zwierzyniecccy szopkarze

BIULETYN INFORMACYJNY
ŚLĄSKI UNIWERSYTET MEDYCZNY W KATOWICACH

UNIWERSYTET ROLNICZY
06. 2012
biuletyn informacyjny

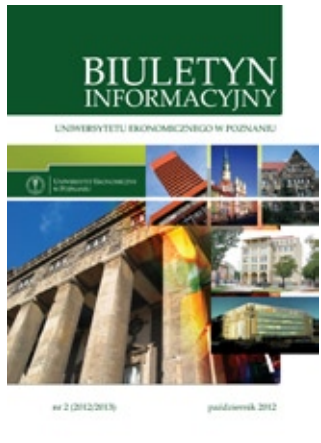
BIULETYN INFORMACYJNY
UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO W POZNANIU

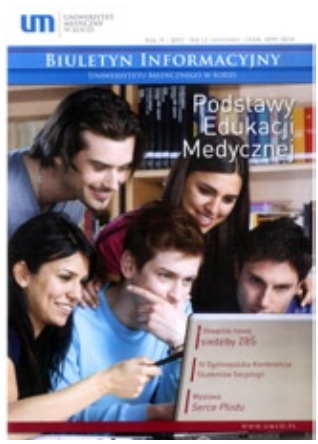
BIULETYN INFORMACYJNY
Podstawy Edukacji Medycznej

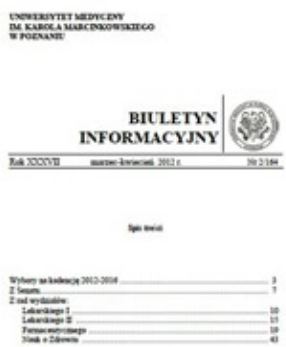
UNIWERSYTET MEDYCZNY
IM. KAROLA MARCINKOWSKIEGO
W POZNANIU
BIULETYN INFORMACYJNY

Biuletyn
Centrum Ceramiki zostało uroczyście otwarte

Biuletyn
Biuletyn nr 18
grudzień 2011
UCZELNIA LIDERÓW

BIULETYN
Politechniki Śląskiej
Politechnika Śląska A.D. 2012

PWSZ BIULETYN
UCZELNIANY
Forum w hołdzie Mistrzowi

Biuletyn
Wyższa Szkoła Informatyki i Umiejętności
Zawierzamy się dla Ciebie !
www.wsinf.edu.pl

Dialog AKADEMICKI

EUNOMIA

FAKTY UMP
WYJĄTKOWY DZIEŃ, PODNIOSŁA UROCZYSTOŚĆ

format utp

Forum

FORUM AKADEMICKIE
NR 10
Ostatni taki indeks?

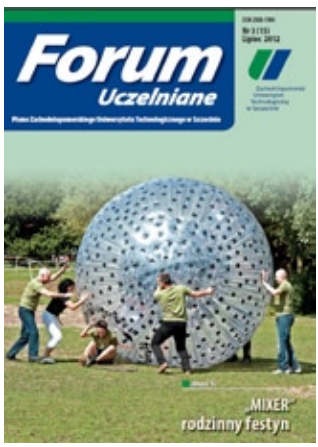
Forum Uczelniane
„MIXER rodzinny festyn

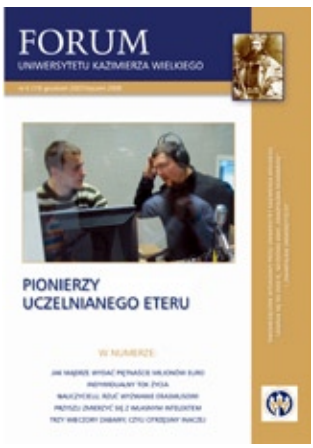
FORUM
UNIWERSYTETU KAZIMIERZA WIELKIEGO
PIONIERZY UCZELNIANEGO ETERU

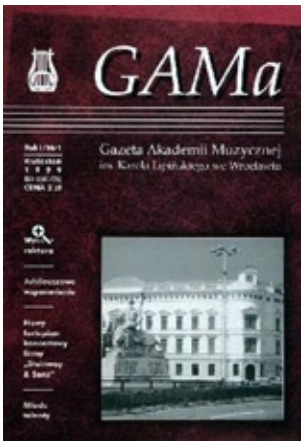
GAMa
Gazeta Akademii Muzycznej
im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu

GAZETA
AMG

Gazeta
Politechniki
12
Idą święta...

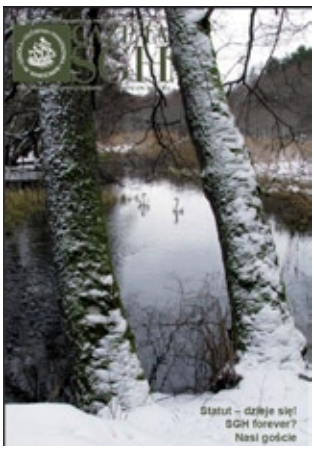
Statut – dzieje się!
SGH forever?
Nasi goście

Gazeta
Szkoły Wyższej
im. Pawła Włodkowica

Gazeta Uczelniana

GAZETA
SPOŁECZNOŚCI AKADEMICKIEJ
UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO
UNIWERSYTECKA

GAZETA
UNIWERSYTECKA
Inauguracja
roku akademickiego
w nowym budynku
Wydziału Biologii

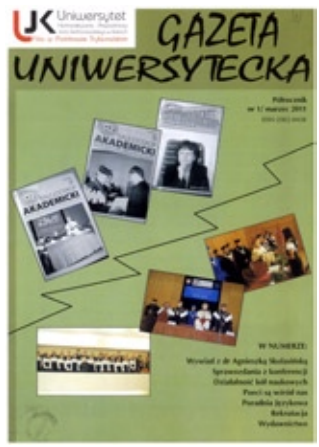
GAZETA
UNIWERSYTECKA

GAZETA
UNIWERSYTECKA
Uniwersytet Rzeszowski rozpoczął 12. rok akademicki

20
gazeta
XLV inauguracja roku akademickiego na Uniwersytecie Śląskim

gazeta
Najpiękniejsze studentki wybrane!

Głos Akademicki
Uruchomienie akceleratora ELI

GŁOS AKADEMICKI
HISTORYCZNI NA PUERTO RICO s. 24

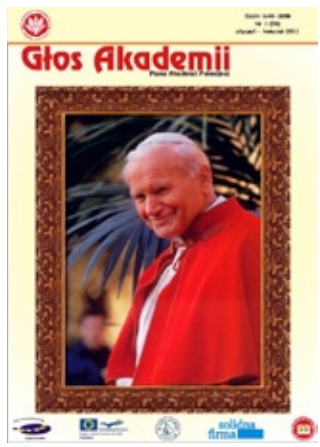
Głos Akademii

Głos Politechniki
POLITECHNIKA POZNAŃSKA
Leszkiem Pacholskim

Głos Uczelni
Nauka na czasie, czas na naukę

GŁOS
UCZELNI
65-lecie Wydziału Medycyny Weterynaryjnej we Wrocławiu

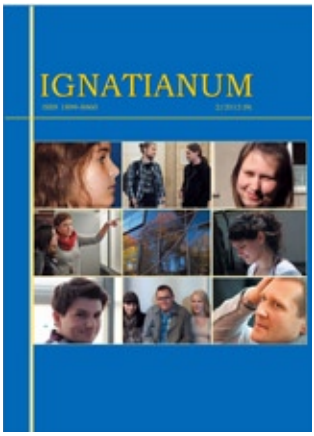
IGNATIANUM

indeks
PISMO POLITECHNIKI ŚWIĘTOKRZYSKIEJ W KIELCACH
Nowy wydział Politechniki Świętokrzyskiej

PISMO UNIWERSYTETU OPOLSKIEGO
INDEKS

index
1/31
Inauguracja Roku Akademickiego 2011/2012

NR 3 (34)
październik 2008
INŻYNIER
PISMO POLITECHNIKI SZCZECIŃSKIEJ

JAGIELLONIAN UNIVERSITY
Kraków
NEWS letter
Year of Hugo Kołłątaj

KLIPER

KONSPEKT
PISMO UNIWERSYTETU PEDAGOGICZNEGO W KRAKOWIE

KRONIKA
WYWIAD
Wiedza i biznes
WYDARZENIA
Inauguracja Centrum Badań Wschodnioeuropejskich
WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA
03 '2012
Ginąca fauna w Limoncocha

KRONIKARZ
semestralny biuletyn informacyjny Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
R. 5 2006/2007 Nr 2 (10)

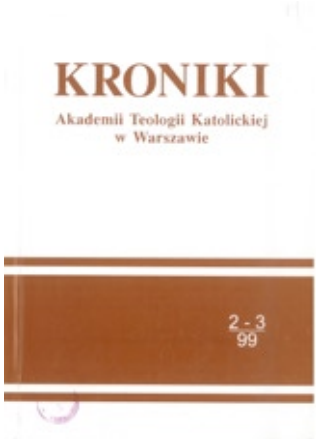
KRONIKI
Akademii Teologii Katolickiej
w Warszawie
2 - 3
99

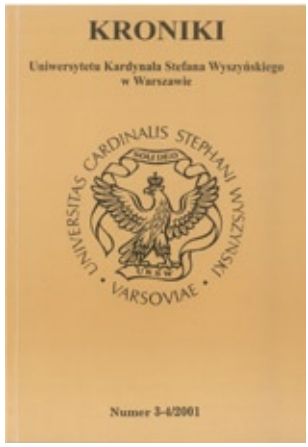
KRONIKI
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie
UNIVERSITAS CARDINALIS STEPHANI WYSZYŃSKI
VARSOVIAE
Numer 3-4/2001

KURIER WSG
UCZELNIANY
Zawód ARCHITEKT
strona 4
strona 2
strona 14

KURIER UEK
MAGELLANI 2010
WYBRANI

PISMO PWSZ w LESZNIE
LESZCZYŃSKI
Notatnik Akademicki

masovia
MATER PISMO MWSH-P DLA CIEKAWYCH
Polskie dramaty
Sesja egzaminacyjna

MEDYCYNA
DYDAKTYKA
WYCHOWANIE

MEDYK
BIAŁOSTOCKI
Euroregionalne Centrum Farmacji
OTWARTE

MERKURIUSZ AKADEMICKI
Mamy już 5 lat

MIESIĘCZNIK
POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ
BIEGLI, ZNAWCY
EKSPERCI

NA temat
Pismo Politechniki Koszalińskiej

NASZ UNIWERSYTET
Uroczyste przekazanie władzy str. 4
Uwili może być liderem w wielu dziedzinach str. 5

nasza politechnika

Nasze Forum

nauka i biznes
Nr 22
18 lat Uczelni

GAZETA UCZELNIANA
NEWSHOT
15 lat WSH

panorama
AWFiS GDAŃSK
CITIUS-ALTIUS-FORTIUS • Nr 60 • IX 2012

PISMO PG

POLITECHNIKA
CZĘSTOCHOWSKA
PISMO ŚRODOWISKA AKADEMICKIEGO
15
LAT
naszego pisma

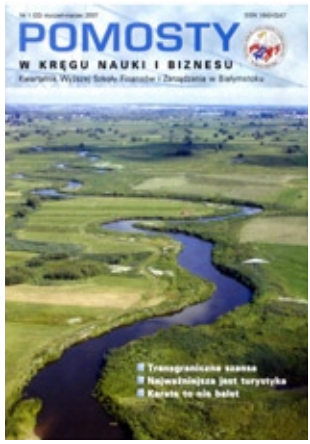
POMOSTY
W KRĘGU NAUKI I BIZNESU
Transgraniczna szansa
Najwspanialsza jest turystyka
Karate to nie balet

UE
Portal
Profesor Marek Belka dla Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Profesor Andrzej Gospodarowicz dla Uniwersytetu Wileńskiego
Otwarcie Dolnośląskiego Centrum Informacji Naukowej i Ekonomicznej
DCINiE

Politechnika Wrocławska
pryzmat
Bliskie spotkanie naukowego stopnia

PRZEGLĄD AKADEMICKI
EXPO '93
Parki technologiczne
Wyprzedzić Meksyk
Sprawiedliwa nierówność
Prowincjonalni Ślązacy

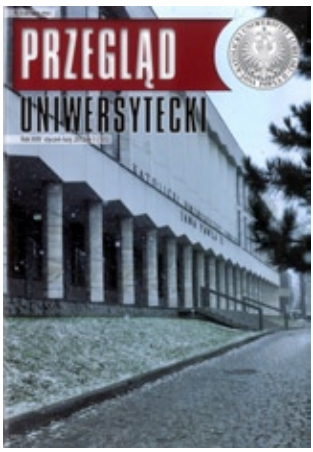
PRZEGLĄD
UNIWERSYTECKI

Przegląd
UNIWERSYTECKI

Uniwersytet Wrocławski
Przegląd Uniwersytecki
Uniwersytet Wrocławski
Wydział Nauk Biologicznych
Prezydent Czech na UWr
Podsumowanie jubileuszu 200-lecia
NOC BIOLOGÓW

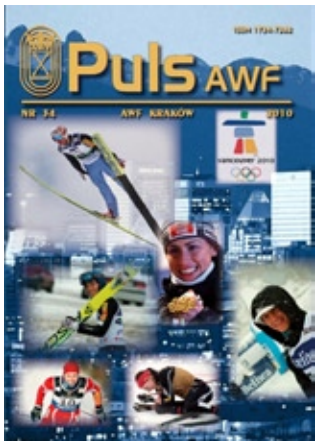
Puls AWF
NR 34
AWF KRAKÓW
2010

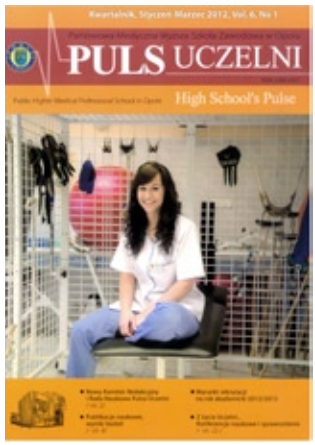
PULS UCZELNI
High School's Pulse

Punkt widzenia
Point of view
PWSBiA
Studiuj tam, gdzie warunki są najlepsze,
w PWSBiA – Uczelni najbardziej nowoczesnej!

RES ACADEMICAE
GAUDEAMUS

SILVA RERUM
NAUKA – INFORMACJE – ŻYCIE SZKOŁY
15 lat WSIIE TWP w Olsztynie
Uczelnia liderów
Perspektywy 2012-2020
Nasi nauczyciele: prof. Tadeusz Pilch
Z konkursu – do Brukseli

SZKIEŁKIEM
15 lat PWSZ
w Koninie

U FRYCZA

UW
SCHWYTANY ZLENEK HELU

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

VITA ACADEMICA
Doktorat honoris causa
dla kardynała Tarcisio Bertone

VIVAT AKADEMIA
Nowe władze AGH
rozpoczęły kadencję 2012-2016

Vladislavia
INAUGURACJA
ZESPOŁU SZKÓŁ
AKADEMICKICH WSHE

Wiadomości Akademickie
Nr 45
Terapeutyczny Orion dla Dzieci

Wiadomości ASP
59

4
(221) październik-listopad 2011 r.
138. uderzenie
berła
Newton -
biblioteka
nowej
generacji
XIX zjazd redaktorów

Wiadomości Uczelniane
UCZELNIA
LIDERÓW

Wiadomości
Uniwersyteckie

UNIWERSYTECKIE
SUPERBOHATER
JEST KOBIETĄ!

WIEŚCI
AKADEMICKIE

Ignatianum
Wyspa 5
Studia podyplomowe

Z Życia
Politechniki Radomskiej
INDEKS
INDEKS

ASP
05

ŻAK
UWAGA!!! PROMOCJE DLA KANDYDATÓW

Życie Akademickie

życie politechniki

życie uczelni
NOWE WŁADZE...
NOWE WYZWANIA...

ŻYCIE
UNIWERSYTECKIE
Milczący przybysz

Mgr Anna Strumiłło
Łódź - UM

BIBLIOGRAFIA CZASOPISM AKADEMICKICH O PROFILU INFORMACYJNYM (1989-2012)

Abstract

A bibliographic list registers informative academic periodicals except students periodicals which will be presented in separate issue.

Annotations contain titles changes, subtitles, frequency, editors-in-chief names and also the universities names which appeared in 1989-2012.

Streszczenie

Spis bibliograficzny rejestruje czasopisma akademickie o profilu informacyjnym, z pominięciem periodyków studenckich, które zostaną zaprezentowane w oddzielnym opracowaniu.

W adnotacjach wymieniono zmiany tytułów, podtytułów, częstotliwości, nazwisk redaktorów naczelnych, nazw uczelni, które wystąpiły w latach 1989 – 2012.

Wstęp

Wydawnictwa informacyjne, w tym bibliografie różnego typu, pełnią ważną funkcję przewodników dla użytkowników informacji naukowej.

Sporządzony spis bibliograficzny obejmuje czasopisma akademickie o profilu informacyjnym, które były wydawane w Polsce przez uczelnie wyższe zarówno państwowe, jak i prywatne w latach 1989-2012. Pierwsza data ramowa jest naturalna, zwiazana ze zmianą ustroju politycznego w naszym kraju, a druga umowna. Dopełnieniem tego typu periodyków są czasopisma studenckie, które zostaną przedstawione w oddzielnym opracowaniu[1].

[1] Izabela Nowakowska: Bibliografia czasopism studenckich (1989-2012). *Forum Bibl. Med.* 2013 R. 6 nr 1 (w druku).

Przy kwerendzie materiałów bibliograficznych wykorzystano „Bibliografię Wydawnictw Ciągłych", „Bibliografię Wydawnictw Ciągłych, Zawieszonych i Zmieniających Tytuł", wydawane przez Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej oraz bazy danych i katalogi online bibliotek naukowych w naszym kraju. Pomocne były również informacje otrzymane od redaktorów naczelnych czasopism akademickich, które nadesłano do „Informatora", opracowanego przez dr Katarzynę Jarkiewicz z Akademii Ignatianum w Krakowie[2]. „Bibliografia" i „Informator" wzajemnie się uzupełniają jako bieżąca i retrospektywna baza danych.

W prezentowanej bibliografii zarejestrowano 167 tytułów czasopism akademickich, nie licząc tych, które zostały wymienione w adnotacjach.

Opisy bibliograficzne sporządzono według norm, wcześniej przyjętych w naszym wydawnictwie.

W „Bibliografii" zastosowano układ alfabetyczny według tytułów czasopism. Wprowadzono również odsyłacze do zmieniających się tytułów. Opracowano spisy pomocnicze, które ułatwią korzystanie z bibliografii. Należą do nich wykazy skrótów: numerów ISSN, wydawców, wyrazów typowych. Uzupełnieniem jest indeks krzyżowy, który w jednym ciągu alfabetycznym zawiera nazwiska redaktorów, tytuły czasopism i nazwy geograficzne. Liczby podane po określnikach związanych z hasłem odsyłają do numerów pozycji zrębu głównego bibliografii.

Adnotacje uwidaczniają chronologiczne uwarunkowania w konkretnym roku kalendarzowym albo w różnych latach, występujący stan faktyczny, rozwój bądź upadek poszczególnych periodyków. Ten niekorzystny proces nadal występuje, bowiem w 2012 roku zawieszono wydawanie niektórych tytułów, innym zlikwidowano wersję drukowaną, pozostawiając tylko dostęp online. Takie ograniczenia – pozorne oszczędności – utrudniają wymianę wydawnictw w bibliotekach uczelnianych i negatywnie wpływają na promocję uczelni, pracowników i studentów.

Zmiany nazw wielu szkół wyższych wymusiły uwzględnienie tego faktu w nazewnictwie prasy akademickiej. Uległy zmianie tytuły, podtytuły, częstotliwość, objętość, nakład.

Możliwości Internetu wpłynęły pozytywnie na rozwój prasy, a rozwój technologii informatycznych na estetykę składu komputerowego i jakość ilustracji. Oprócz tradycyjnych wersji drukowanych pojawiły się nowoczesne wydania elektroniczne udostępniane na stronach internetowych poszczególnych uczelni oraz na platformach bibliotek cyfrowych.

Serdecznie dziękuję Państwu, którzy przyczynili się w różnorodny sposób do opracowania „Bibliografii czasopism akademickich", która może być pomocna dla osób zainteresowanych czasopiśmiennictwem w Polsce.

[2] Katarzyna Jarkiewicz: Informator o redakcjach gazet akademickich w 2012 roku. *Forum Bibl. Med.* 2012 R. 5 nr 1 s. 547-589, portr., bibliogr.

Wykaz Międzynarodowych Znormalizowanych Numerów Wydawnictw Ciągłych, dopełniony tytułami czasopism, miejscem wydania i skrótem nazwy wydawców

ISSN 0137-6543	Medycyna Dydaktyka Wychowanie. Warszawa – WUM
ISSN 0208-5135	Akademickie Aktualności Morskie. Szczecin – AMor.
ISSN 0866-9961	Przegląd Uniwersytecki. Lublin – KUL
ISSN 0867-7646	Biuletyn Informacyjny. Katowice – SAM
ISSN 0867-8502	Przegląd Akademicki. Lublin – AOW
ISSN 1230-0497	Alma Mater. Lublin – AM
ISSN 1230-9710	Głos Uczelni. Toruń – UMK
ISSN 1231-3416	Życie Akademickie. Wrocław – AWF
ISSN 1231-4226	Impuls, Białystok – PB
ISSN 1231-7969	Gazeta Uniwersytecka. Gdańsk – UG
ISSN 1231-7985	Gazeta Uniwersytecka. Gdańsk – UG
ISSN 1231-8825	Życie Uniwersyteckie. Poznań – UAM
ISSN 1232-9967	Nasz Uniwersytet. Wrocław – UWr.
ISSN 1233-216X	Wiadomości Uniwersyteckie. Lublin – UMCS
ISSN 1233-0930	Forum Akademickie. Lublin – AOW
ISSN 1233-4790	Głos Uczelni. Wrocław – AR
ISSN 1233-5444	Głos Politechniki. Poznań – PP
ISSN 1234-2246	Masovia Mater. Łowicz – MWSH-P
ISSN 1425-798X	Przegląd Uniwersytecki. Wrocław – UWr.
ISSN 1425-2015	Biuletyn Informacyjny Akademii Rolniczej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
ISSN 1425-2457	Panorama AWF-u. Gdańsk – AWF
ISSN 1425-2740	Gazeta Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku
ISSN 1425-2775	Gazeta Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Płocku
ISSN 1425-4344	Życie Uczelni. Łódź – PŁ
ISSN 1426-2991	Indeks. Kielce – PŚ
ISSN 1427-809X	Wiadomości Uczelniane Politechniki Opolskiej
ISSN 1427-1176	Alma Mater. Kraków – UJ
ISSN 1427-4736	Przegląd Uniwersytecki. Szczecin – USz.
ISSN 1427-7417	Biuletyn Informacyjny. Częstochowa – WSJOiE
ISSN 1427-7506	Indeks. Opole – UO
ISSN 1427-8316	Z Życia Akademii Medycznej. Warszawa – AM
ISSN 1427-8421	Nasz Uniwersytet. Białystok UwB
ISSN 1427-9061	Vladislavia. Włocławek – WSPS
ISSN 1427-9568	Wiadomości Uczelniane. Opole – PO
ISSN 1428-295X	Nasza Politechnika. Kraków – PK
ISSN 1428-457X	Aktualności Akademii Rolniczej w Lublinie
ISSN 1428-0094	Gazeta Akademicka. Zamość – WSZiA
ISSN 1428-3085	Kwadrans Akademicki. Olsztyn – WSP
ISSN 1428-3107	Res Academicae. Częstochowa – WSP
ISSN 1428-7633	Politechnika Częstochowska
ISSN 1429-625X	Biuletyn Informacyjny Akademii Ekonomicznej w Poznaniu
ISSN 1429-1126	Głos Uczelni. Zielona Góra – WSP
ISSN 1429-1673	Pryzmat. Wrocław – PWr.
ISSN 1429-3064	Wieści Akademickie. Poznań – AR
ISSN 1429-4494	Pismo PG. Gdańsk – PG
ISSN 1429-5490	Biuletyn Informacyjny ATR. Bydgoszcz – ATR
ISSN 1429-5822	Gazeta Uczelniana. Wrocław – AM/UM
ISSN 1505-0661	Wiadomości ASP. Kraków
ISSN 1505-6058	Nasze Forum. Zamość – WSZiA

ISSN 1505-6317 Gazeta Uniwersytecka UŚ. Katowice
ISSN 1506-266X Biuletyn Informacyjny Wyższej Szkoły Informatyki i Umiejętności w Łodzi
ISSN 1506-316X Nasza Akademia. Wrocław – AE
ISSN 1506-7661 Newsletter. Kraków – UJ
ISSN 1506-9710 Biuletyn Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie
ISSN 1506-9745 Gazeta AMG. Gdańsk
ISSN 1507-3785 Panorama AWF. Gdańsk
ISSN 1507-7713 Gama. Wrocław – AMuz.
ISSN 1507-9988 Głos Akademicki. Warszawa – WAT
ISSN 1508-2180 Wiadomości Akademickie. Bydgoszcz – AM/CM UMK
ISSN 1508-7786 Akademickie Aktualności Morskie. Szczecin – WSM
ISSN 1509-2585 Fakty AM. Poznań
ISSN 1509-2771 Na Temat. Koszalin – PK
ISSN 1509-6725 Konspekt. Kraków – AP/UP
ISSN 1640-2758 Uniwersytet Warszawski
ISSN 1640-4734 Agricola. Warszawa – SGGW
ISSN 1640-8349 Gazeta Uczelniana Pracowników i Studentów WSP. Rzeszów
ISSN 1640-8411 Miesięcznik Politechniki Warszawskiej
ISSN 1641-3180 Wiadomości Uniwersyteckie. Olsztyn – UWM
ISSN 1641-3199 Wiadomości Uniwersyteckie UWM. Olsztyn
ISSN 1641-3369 Życie Politechniki. Białystok – PB
ISSN 1641-3458 Akademicki Kurier Morski. Gdynia – WSM
ISSN 1641-4667 Newsletter. Kraków – UJ
ISSN 1641-6066 Biuletyn Informacyjny Politechniki Szczecińskiej
ISSN 1641-6074 Inżynier. Szczecin – PSz.
ISSN 1641-7984 Wiadomości Uczelniane. Warszawa – WSEiZ
ISSN 1642-0128 Biuletyn Akademii Obrony Narodowej. Warszawa
ISSN 1642-1256 Z Życia Politechniki Radomskiej
ISSN 1642-2708 Leszczyński Notatnik Akademicki. Leszno – PWSZ
ISSN 1642-6797 Gazeta Uniwersytecka. Rzeszów – UR
ISSN 1643-384X Biuletyn Informacyjny. Częstochowa – WSJOiE
ISSN 1643-3734 Medyk Białostocki. AM/UM
ISSN 1643-3858 Głos Akademii. Częstochowa – AP
ISSN 1643-6369 Kurier Uczelniany. Bydgoszcz - WPSTiH
ISSN 1644-2237 Gazeta SGH. Warszawa
ISSN 1644-2881 Akademia. Bielsko-Biała - ATH
ISSN 1644-7867 Uniwersytet Zielonogórski
ISSN 1689-4723 Gazeta Uniwersytecka Społeczności Akademickiej Uniwersytetu Gdańskiego
ISSN 1689-7749 Kurier AE. Kraków – AE
ISSN 1689-7757 Kurier UEK. Kraków – UE
ISSN 1689-6866 Silva Rerum. Kraków – MWSZ
ISSN 1730-122X Dialog Akademicki. Słupsk - PAP
ISSN 1730-4032 Panorama AWFiS Gdańsk
ISSN 1730-7422 Kwartalnik Akademicki; Forum Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego. Bydgoszcz – AB/ UKW
ISSN 1730-7589 Akademisches Kaleidoskop. Wrocław – UWr.
ISSN 1730-9077 Biuletyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Kaliszu
ISSN 1731-075X AE Forum. Katowice
ISSN 1731-3295 Indeks. Lubin – UZZM

ISSN 1732-355X Gazeta Akademicka. Zamość –WSZiA
ISSN 1732-906X Wiadomości ASP. Katowice
ISSN 1732-3568 Akademicka Reaktywacja. Zamość – WSZiA
ISSN 1732-4130 Wiadomości Uczelniane. Płock - WSZiB
ISSN 1732-4564 Głos Akademicki. Kielce –WSP
ISSN 1732-4580 Biuletyn Informacyjny WSP. Kielce
ISSN 1732-7832 Gazeta Politechniki. Rzeszów
ISSN 1732-9329 Kronikarz. Łódź – UM
ISSN 1733-6333 Wiadomości Uczelniane. Warszawa – SW TWP
ISSN 1733-9216 Puls Uczelni. Poznań – WSPiA
ISSN 1734-381X Wyspa. Kraków – WSF-P
ISSN 1734-7262 Puls AWF. Kraków – AWF
ISSN 1734-9613 Biuletyn Politechniki Śląskiej. Gliwice
ISSN 1734-9613 Z Życia Politechniki Śląskiej. Gliwice
ISSN 1842-2244 Vita Academica. Kraków – PAT
ISSN 1895-2208 Kwartalnik Uniwersytecki. Bydgoszcz – UKW
ISSN 1895-2623 Biuletyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie
ISSN 1895-3085 Wiadomości Uczelniane PWSZ we Włocławku
ISSN 1895-3743 Uniwersytecka. Gdańsk – UG
ISSN 1896-4354 Newsletter. Kraków – UJ
ISSN 1896-4761 Kalejdoskop Akademicki. Piotrków Trybunalski – AŚ
ISSN 1896-7302 Kronika. Łódź – UŁ
ISSN 1897-2349 Eunomia. Racibórz – PWSZ
ISSN 1898-0104 Fakty UM. Poznań – UM
ISSN 1898-2573 Biuletyn Informacyjny. Katowice – SUM
ISSN 1898-9624 Biuletyn AGH. Kraków
ISSN 1899-346X Aktualności Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie
ISSN 1899-2978 Fakty UMP. Poznań
ISSN 1899-5810 Biuletyn Informacyjny. Łódź – UM
ISSN 1899-6469 Kalejdoskop Uniwersytecki. Piotrków Trybunalski – UHP
ISSN 1899-6965 Portal. Wrocław – UE
ISSN 1899-7775 Biuletyn Informacyjny. Kraków – UR
ISSN 1899-8860 Ignatianum. Kraków
ISSN 2080-1904 Forum Uczelniane. Szczecin – ZUT
ISSN 2080-2021 Puls Uczelni. Opole -PMWSZ
ISSN 2080-6973 AP Strefa. Słupsk – AP
ISSN 2081-013X Biuletyn Informacyjny UTP
ISSN 2081-0148 Format UTP. Bydgoszcz – UTP
ISSN 2081-1519 Biuletyn Informacyjny Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu
ISSN 2081-6324 Bialski Przegląd Akademicki. Biała Podlaska – PSW JPII
ISSN 2082-2316 Gazeta Wydziału Prawa i Administracji UG. Gdańsk
ISSN 2082-2650 Biuletyn Informacyjny. Szczecin – PUM
ISSN 2082-4343 Forum. Katowice – UE
ISSN 2082-8438 Gazeta Uniwersytecka. Piotrków Tryb. – UH-P
ISSN 2084-3666 Szkiełkiem i Okiem. Konin – PWSZ
ISSN 2084-4670 Bibuła. Łódź – UŁ
ISSN 2084-8870 Biuletyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Legnicy
ISSN 2084-8889 Kwadrans Akademicki. Legnica – PWSZ
ISSN 2299-6524 Biuletyn Informacyjny. Kraków – UR

Wykaz skrótów i pełnych nazw wydawców

AB	–	Akademia Bydgoska im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
AE	–	Akademia Ekonomiczna w Katowicach
AE	–	Akademia Ekonomiczna w Krakowie
AE	–	Akademia Ekonomiczna w Poznaniu
AE	–	Akademia Ekonomiczna im. Oskara Langego we Wrocławiu
AGH	–	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie
AI	–	Akademia Ignatianum w Krakowie
AJP	–	Akademia Jana Długosza w Częstochowie
ALK	–	Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie
AM	–	Akademia Medyczna w Białymstoku
AM	–	Akademia Medyczna im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy
AM	–	Akademia Medyczna w Gdańsku
AM	–	Akademia Medyczna im. Feliksa Skubiszewskiego w Lublinie
AM	–	Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
AM	–	Akademia Medyczna w Warszawie
AM	–	Akademia Medyczna im. Piastów Śląskich we Wrocławiu
AMor.	–	Akademia Morska w Gdyni
AMor.	–	Akademia Morska w Szczecinie
AMuz.	–	Akademia Muzyczna we Wrocławiu
AMW	–	Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni
AON	–	Akademia Obrony Narodowej w Warszawie
AP	–	Akademia Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
AP	–	Akademia Polonijna w Częstochowie
AP	–	Akademia Pomorska w Słupsku
AR	–	Akademia Rolnicza im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
AR	–	Akademia Rolnicza im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu
AR	–	Akademia Rolnicza w Lublinie
AR	–	Akademia Rolnicza w Szczecinie
AR	–	Akademia Rolnicza we Wrocławiu
ASP	–	Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
ASP	–	Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku
AŚw.	–	Akademia Świętokrzyska w Kielcach
ATH	–	Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej
ATK	–	Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie
ATR	–	Akademia Techniczno-Rolnicza w Bydgoszczy
AWF	–	Akademia Wychowania Fizycznego w Gdańsku
AWF	–	Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie
AWF	–	Akademia Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu
AWF	–	Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie
AWF	–	Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu
AWFiS	–	Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku
CM	–	Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy
GUMed	–	Gdański Uniwersytet Medyczny
KA	–	Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie
KUL	–	Katolicki Uniwersytet Lubelski

MWSHP	–	Mazowiecka Wyższa Szkoła Humanistyczno-Pedagogiczna w Łowiczu
MWSZ	–	Małopolska Wyższa Szkoła Zawodowa im. Józefa Dietla w Krakowie
PAM	–	Pomorska Akademia Medyczna w Szczecinie
PAP	–	Pomorska Akademia Pedagogiczna w Słupsku
PAT	–	Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie
PB	–	Politechnika Białostocka
PCz	–	Politechnika Częstochowska
PG	–	Politechnika Gdańska
PK	–	Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki
PKo.	–	Politechnika Koszalińska
PL	–	Politechnika Lubelska
PŁ	–	Politechnika Łódzka
PMWSZ	–	Państwowa Medyczna Wyższa Szkoła Zawodowa w Opolu
PO	–	Politechnika Opolska
PP	–	Politechnika Pomorska w Szczecinie
PP	–	Politechnika Poznańska
PR	–	Politechnika Radomska im. Kazimierza Pułaskiego
PRz.	–	Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza
PSz	–	Politechnika Szczecińska
PSW	–	Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej
PŚ	–	Politechnika Śląska w Gliwicach
PŚw	–	Politechnika Świętokrzyska w Kielcach
PUM	–	Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie
PW	–	Politechnika Warszawska
PWr.	–	Politechnika Wrocławska
PZ	–	Politechnika Zielonogórska
PWSH	–	Powszechna Wyższa Szkoła Humanistyczna „Pomerania” w Chojnicach
PWSZ	–	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie
PWSZ	–	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu
PWSZ	–	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Staszica w Pile
PWSZ	–	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy
PWSZ	–	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu
PWSZ	–	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie
PWSZ	–	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Płocku
PWSZ	–	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Raciborzu
PWSZ	–	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie
PWSZ	–	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa we Włocławku
SAM	–	Śląska Akademia Medyczna w Katowicach
SGH	–	Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
SGGW	–	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
SUM	–	Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
SW PW	–	Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku
UA	–	Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu
UAM	–	Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu
UE	–	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
UE	–	Uniwersytet Ekonomiczny im. Oskara Langego we Wrocławiu

UE	–	Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
UE	–	Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
UEK	–	Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
UG	–	Uniwersytet Gdański
UHP	–	Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach
UJ	–	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
UJK	–	Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
UKSW	–	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
UKW	–	Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
UŁ	–	Uniwersytet Łódzki
UM	–	Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu
UM	–	Uniwersytet Medyczny w Białymstoku
UM	–	Uniwersytet Medyczny w Lublinie
UM	–	Uniwersytet Medyczny w Łodzi
UMCS	–	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
UMK	–	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
UMP	–	Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
UO	–	Uniwersytet Opolski
UP	–	Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
UP	–	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
UP	–	Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
UP JPII	–	Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
UP KEN	–	Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
UR	–	Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
UR	–	Uniwersytet Rzeszowski
Usz	–	Uniwersytet Szczeciński
UŚ	–	Uniwersytet Śląski w Katowicach
UTP	–	Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy
UW	–	Uniwersytet Warszawski
UwB	–	Uniwersytet w Białymstoku
UWM	–	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
UWr.	–	Uniwersytet Wrocławski
UZ	–	Uniwersytet Zielonogórski
UZZM	–	Uczelnia Zawodowa Zagłębia Miedziowego w Lubinie
WAT	–	Wojskowa Akademia Techniczna im. Jarosław Dąbrowskiego w Warszawie
WG	–	Wydawnictwo Gdańskie
WP SW TWP	–	Wszechnica Polska – Szkoła Wyższa Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie
WPSTiH	–	Wyższa Pomorska Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Bydgoszczy
WSB	–	Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej
WSEiZ	–	Wyższa Szkoła Ekologii i Zarządzania w Warszawie
WSF-P	–	Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna Ignatianum w Krakowie
WSFiZ	–	Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku
WSG	–	Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy
WSH	–	Wyższa Szkoła Handlowa w Warszawie
WSHE	–	Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku

WSI	–	Wyższa Szkoła Informatyki w Łodzi
WSI	–	Wyższa Szkoła Inżynierska w Opolu
WSIiE TWP	–	Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie
WSJOiE	–	Wyższa Szkoła Języków Obcych i Ekonomii w Częstochowie
WSM	–	Wyższa Szkoła Morska w Gdyni
WSM	–	Wyższa Szkoła Morska w Szczecinie
WSP	–	Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego w Kielcach
WSP	–	Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Tadeusza Kotarbińskiego w Zielonej Górze
WSP	–	Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie
WSP	–	Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Olsztynie
WSP	–	Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie
WSP	–	Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Słupsku
WSPiA	–	Wyższa Szkoła Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I w Poznaniu
WSPS	–	Wyższa Szkoła Pracy Socjalnej we Włocławku
WSZ	–	Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie
WSZiA	–	Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu
WSZiB	–	Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Płocku
WUM	–	Warszawski Uniwersytet Medyczny
ZUT	–	Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

Wyrazy typowe

bibliogr. - bibliografia
cm - centymetry
częstotl. - częstotliwość
dwumies. - dwumiesięcznik
egz. - egzemplarzy
fr. - francuski
http - Hypertext Transport Protocol
il. - ilustracja
im. - imienia
ISSN – International Standard Serial Number
jęz.- język
jubil. - jubileuszowy
kwart. - kwartalnik
mies. – miesięcznik
nacz. - naczelny
nakł. – nakład
niereg. - nieregularne
nr - numer
ok.- około
p. o. – pełniący obowiązki
podtyt. - podtytuł
półrocz. - półrocznik
prowadz. - prowadzący
R. - rocznik
red. – redaktor
rocz. - rocznik
s. - stronica
spec. – specjalny
Sum. - Summary
tab. - tabele
www - World Wide Web
Vol. – wolumin
wyd. - wydawca

BIBLIOGRAFIA

1. **AE Forum**: biuletyn Akademii Ekonomicznej w Katowicach. Kwart. Red. nacz. Sebastian Chachołek. Katowice: AE, 2001 – 2009; 30 cm; ISSN 1731-075X

Red. nacz.: Sebastian Chachołek (2001 nr 1-3); Przemysław Zbierowski (2002 I-IV); Marcin Baron (2003 nr V –)

Następnie: Forum: biuletyn Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach

http://media.ue.katowice.pl/index.php?id=czasopismo-ae-forum

2. **Agricola**: pismo SGGW. Niereg. Red. nacz. Andrzej Grzywacz. Warszawa: Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, 1988 - ; 35 cm, ISSN 1640-4734

Red. nacz.: Franciszek Kobryńczuk (1993 nr 19 -), Teresa Zaniewska (2011 nr 80 -)

Niereg.(1988-2005), 3 x w roku (2006 -)

Format: 30 cm (1991 nr 15 -)

3. **Akademia**: pismo Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. Niereg. Red. nacz. Artur Pałyga. Bielsko-Biała: ATH, 2002 - ; 28 cm; nakł. 1500 egz.; ISSN 1644-2881

Częstotl.: niereg. (2002 nr 1-2003 nr 3); kwart. (2003 nr 4 -)

Red. nacz. Mirosław Łukaszuk (2009 nr 22 -)

www.ath.bielsko.pl

4. **Akademicka Reaktywacja**. Kwart. Red. nacz. Mateusz Gajos. Zamość: Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji, 2003 - ; 21 cm; ISSN 1732-3568

Poprzednio: Gazeta Akademicka

5. **Akademicki Kurier Morski**: pismo pracowników i studentów Wyższej Szkoły Morskiej w Gdyni. Półrocz. Red. nacz. Agata Cichocka. Gdynia: WSM, 1994 - ; 30 cm; ISSN 1641-3458

Podtyt: pismo pracowników i studentów Akademii Morskiej w Gdyni (2001/202 nr 31 -)

Red. nacz.: Agata Cichocka (1994-1998), Joanna Stasiak (1998-2005), Małgorzata Sokołowska (2005 –)

http://www.am.gdynia.pl

6. **Akademickie Aktualności Morskie**: dwumiesięcznik Wyższej Szkoły Morskiej w Szczecinie. Dwumies. Red. nacz. Ryszard Czarski. Szczecin: WSM, 1998 - ; 30 cm; nakł. 350 egz.; ISSN 1508-7786, 0208-5135

Podtyt.: dwumiesięcznik Akademii Morskiej w Szczecinie (2004 nr 1 -); magazyn informacyjny Akademii Morskiej w Szczecinie (2009 nr 1 -)

Kwart. (2009 -)

Red. nacz.: Ryszard Czarski (1998-2007 nr 1); Grzegorz Banachowicz (2007 nr 3); Jadwiga Cieślik (2008 nr 1-3); Bernard Wiśniewski (2009 nr 1 –)

Wydaw.: Akademia Morska w Szczecinie (2004 nr 1 -)

http://www.aam.am.szczecin.pl

7. **Akademisches Kaleidoskop.** Kwart. Red. nacz. Kazimiera Dąbrowska. Wrocław: UWr., 2003 - ; ISSN 1730-7589

Podtyt.: Vierteljahresschrift der Universität Wrocław (2005 nr 2 -)

Red. nacz.: Kazimiera Dąbrowska (2003 nr 1 –), Anna Białas (2006 nr 2 – 2007 nr 6), Marta Kuc (2009 nr 3 –)

8. **Aktualności Akademii Rolniczej w Lublinie**. Kwart. Red. nacz. Janina Wojtala. Lublin: Akademia Rolnicza, 1997 – 2008; 34 cm; ISSN 1428-457X

Podtyt.: kwartalnik AR (2001 R. 5 nr 1 -)

Red. prowadz.: Janina Wojtala (1997 nr 1- 2000 nr 4), Monika Jaskowiak (2001 nr 1 – 2008)

Format: 30 cm (2002 R. 6 nr 1 -)

Następnie: Aktualności Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie

9. **Aktualności Uniwersytetu Przy-**

rodniczego w Lublinie. Kwart. Red. nacz. Monika Jaskowiak. Lublin: UP, 2008 - ; 30 cm; nakł. ok. 1000 egz.; ISSN 1899-346X

Poprzednio: Aktualności Akademii Rolniczej w Lublinie

http://wydawnictwo.up.lublin.pl/aktualnosci.htm

10. **Alma Mater**. Kwart. Red. nacz. Włodzimierz Matysiak. Lublin: Akademia Medyczna, 1990 - ; 30 cm; nakł. 1000 egz.; ISSN 1230-0497

Wyd.: Grafis (1993 R. 3 nr 2 -); Akademia Medyczna (1999 R. 9 nr 1-); Akademia Medyczna im. Feliksa Skubiszewskiego w Lublinie (2003. R. 13 nr 1-); Uniwersytet Medyczny w Lublinie (2008 R. 18 nr 1 –)

http://www.lublin.pl/alma_mater_id_3738.html

11. **Alma Mater**: kwartalnik Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kwart. Red. nacz. Adam Michałów. Kraków: Wydaw. Nauk. PWN, 1996 - ; 29 cm; nakł. 3 500 egz. [2012]; ISSN 1427-1176

Podtyt.: miesięcznik Uniwersytetu Jagiellońskiego (2000 -)

Częstotl.: kwart. (1996 nr 1 – 1999 nr 10); dwumies. (1999 nr 11-15); mies. (2000 –)

Red. nacz.: Adam Michałów (1996 nr 1 – 2003 nr 54), Rita Pagacz-Moczarska (2004 nr 57/58 –)

Wyd.: UJ (1997/1998 nr 7 -)

http://www.uj.edu.pl/

12. **AP Strefa**: pismo pracowników i studentów Akademii Pomorskiej w Słupsku. Kwart. Red. nacz. Jarosław Szuta. Słupsk: AP: Słupsk, 2009 - ; ISSN 2080-6973

Poprzednio: Dialog Akademicki: pismo pracowników i studentów Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku

http://www.apsl.edu.pl/Apstrefa/index.php

13. **AWF Press**: pismo Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu. Niereg. Red. nacz. Angelika Miętkiewska-Dziubak. Poznań: Akademia Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego, 2009 - ; nakł. 200 egz.

Red. nacz.: Angelika Miętkiewska-Dziubak (2009 nr 1(58) – 2010 nr 2(60)), Mariola Dymarczyk-Kuroczycka (2010 nr 3(61) -)

Poprzednio: Biuletyn Informacyjny AWF

Dostęp online: http://www.awf.poznan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1778&Itemid=251&lang=en

14. **Bialski Przegląd Akademicki**: czasopismo Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Kwart. Red. nacz. Mieczysław Adamowicz. Biała Podlaska: PSW JP II, 2010 - ; 30 cm; nakł. 1000 egz.; ISSN 2081- 6324

Zespół red.: Mieczysław Adamowicz (nadzór programowy), Katarzyna Tymoszuk (nr 1-9), Paulina Rynkiewicz (nr 9), Agnieszka Filipiuk (nr 10 -).

http://www.pswbp.pl/index.php/pl/bialski-przeglad-akademicki

15. **Bibuła**: biuletyn informacyjny BUŁ. Mies. Red. Mariola Augustyniak, Piotr Puchowski. Łódź: Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego, 2007 - ; ISSN 2084-4670

http://irys.uni.lodz.pl/library/bibula.html

16. **Biuletyn AGH**: magazyn informacyjny Akademii Górniczo-Hutniczej. Mies. Red. nacz. Zbigniew Sulima. Kraków: AGH, 2008 - ; 30 cm; nakł. 2200 egz.; ISSN 1898-9624

Poprzednio: Biuletyn Informacyjny Pracowników AGH

http://www.biuletyn.agh.edu.pl

17. **Biuletyn Akademii Obrony Narodowej**. Dwumies. Red. nacz. Czesław Szafran. Warszawa: Akademia Obrony Narodowej, 2001 - ; 27 cm; ISSN 1642-0128

Red. nacz.: Czesław Szafran (2001 R. 1 nr 1- 2002 R. 2 nr 6), Dominik Strasburger (2002 R. 2 nr 3/4 – 2007 R. 7 nr 2), Mirosław Zielony (2007 R. 7 nr 3), Ewa Kostka (2007 R. 7 nr 4 – nadal)

Częstotl.: dwumies. (2001 R. 1 nr 1- do 2003 R. 3 nr 6), kwart. (2004 R. 4 nr 1 - 2008 R. 8 nr 4), dwumies. (2009 R. 9 nr 1), kwart. (2009 R. 9 nr 2 –)

http://www.aon.edu.pl/remository?func=select&id=24

18. **Biuletyn Informacyjny**. Niereg. Poznań: Akademia Medyczna im. Karola Marcinkowskiego, 1975- ; 24 cm.
Red. nacz. Wiesława Biczysko (1992 R. 17 nr 3 –)

Wyd.: Uniwersytet Medyczny we Poznaniu (2008 -)

19. **Biuletyn Informacyjny**: miesięcznik Wyższej Szkoły Języków Obcych i Ekonomii. Mies. Częstochowa: WSJOiE, 1996 - 2001; 30 cm; ISSN 1427-7417, 1643-384X

Następnie: Głos Akademii: miesięcznik Akademii Polonijnej w Częstochowie

20. **Biuletyn Informacyjny**: pismo Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie. Niereg. Red. nacz. Waldemar Pomorski. Szczecin: AM, 1995- 2010; ISSN 1425-1671

Red. nacz.: Waldemar Pomorski (1995-2004), Dagmara Budek (2004 nr 43)

Następnie: Biuletyn Informacyjny. Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie

21. **Biuletyn Informacyjny**: Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie. Kwart. Red. nacz. Dagmara Budek. Szczecin: PUM, 2010 - ; 30 cm; nakł. 520 egz.; ISSN 2082-2650

Poprzednio: Biuletyn Informacyjny. Pomorska Akademia Medyczna w Szczecinie

http://www.pum.edu.pl/uczelnia/biuletyn-informacyjny

22. **Biuletyn Informacyjny**: Śląska Akademia Medyczna. Kwart. Red. nacz. Alfred Puzio. Katowice: SAM, 1991 - 2007; 30 cm; ISSN 0867-7646

Podtyt.: Śląska Akademia Medyczna w Katowicach (2000 nr 10 nr 1 -)

Częstotl.: dwumies. (1996-)

Red. nacz.: Alfred Puzio (1991 nr 1 – 1999 nr 1); Teresa Białek, Jerzy Dyrda (1999 nr 2 – 2007 nr 1/2)

Następnie: Biuletyn Informacyjny: Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

23. **Biuletyn Informacyjny**: Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach. Dwumies. Red. nacz. Teresa Białek. Katowice: SUM, 2007 - ; 30 cm; ISSN 1898-2573

Red. nacz.: Teresa Białek (2007 nr 3/4 – 2010 nr 3), Paweł Bojko, Joanna Miozga (2010 nr 4 -)

Poprzednio: Biuletyn Informacyjny: Śląska Akademia Medyczna

http://www2.sum.edu.pl/page.php?192

24. **Biuletyn Informacyjny Akademii Ekonomicznej w Poznaniu**. Dwumies. Red. Maria Zielińska. Poznań: AE, 1993 - 2008 ; 24 cm; ISSN 1429-625X

Czestotl.: dwumies (1993 -), niereg. (1994 -)

W l. 1999-2002 nie ukazywał się

Red. nacz.: Maria Zielińska (1993 nr 1 -), Zofia Mikołajewska (2003 nr 2 -)

Następnie: Biuletyn Informacyjny Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

25. **Biuletyn Informacyjny Akademii Rolniczej**. Niereg. Red. nacz. Zbigniew Staliński. Kraków: Akademia Rolnicza im. Hugona Kołłątaja, 1995 –2008 ; 30 cm; ISSN 1425-2015

Następnie: Biuletyn Informacyjny Uniwersytetu Rolniczego

26. **Biuletyn Informacyjny Akademii Teologii Katolickiej.** Dwumies**.** Red. nacz. Józef Mysków. Warszawa: ATK,

1970-1989; 21 cm; ISSN 0137-6993

Red. nacz. Franciszek Stopniak (1973 - 1975), Antoni Lewek (1975 - 1989)

Tož w jęz. fr.: *Bulletin d'Information de l'Acadèmie de Thèologie Catholique*

27. **Biuletyn Informacyjny AMG**. Niereg. Gdańsk: Akademia Medyczna, 2007 –

Wyd.: Gdański Uniwersytet Medyczny (maj 2009 –)

http://www.gumed.edu.pl

28. **Biuletyn Informacyjny ATR**. Niereg. Red. nacz. Maria Konczalska. Bydgoszcz: Akademia Techniczno - Rolnicza, 1996 - 2007; 30 cm; ISSN 1429-5490

Kwart. (2000 -)

Podtyt.: kwartalnik Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy (2000 R. 5 nr 1 -);

Red. nacz. Elżbieta Rudzińska, (2000 R. 5 nr 1 -)

Następnie: Biuletyn Informacyjny UTP; Format UTP

29. **Biuletyn Informacyjny AWF**. Niereg. Poznań: Akademia Wychowania Fizycznego, 1992 - 2009; 32 cm.

Następnie: AWF Press

http://www.awf.poznan.pl

30. **Biuletyn Informacyjny Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sulechowie**. Kwart. Red. Monika Suder, Julita Chylińska-Kasza. Sulechów: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, 2005 – ; 30 cm.

Red.: Małgorzata Maciąg, Bożena Jóźwiak (2005-2010), Małgorzata Maciąg, Ewa Markowicz (2010-2011), Ewa Markowicz, Julita Chylińska-Kasza (2012 -)

31. **Biuletyn Informacyjny Politechniki Lubelskiej**. Rocz. Red. nacz. Marta Kurowska. Lublin: PL, 1997- ; 30 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 1428-4014

Częstotl.: półroczn. (2001-2009); 3x w roku (2010 -)

Red. nacz.: Marta Kurowska (1997 nr 1 – 1998 nr 2), Iwona Czajkowska-Deneka (1999 nr 3 – 2012 nr 30), Milena Jagiełło-Okoń (2012 nr 31 –)

Numery specjalne: 2(8) 2002, 2(10) 2003 wydania jubileuszowe, 1(4) 2000 Dodatek Integracyjny, 1(5) 2001 Dodatek Specjalny – Koła Naukowe PL, 1(9) 2003 Dodatek Specjalny – oferta naukowo-badawcza, oferta dydaktyczna, Dodatek Specjalny 2(12) 2004, Dodatek Specjalny- Jubileuszowy Zjazd Absolwentów i Pracowników PL 2(20) 2008

http://www.pollub.pl/pl/uczelnia/o-politechnice/biuletyn-informacyjny

32**. Biuletyn Informacyjny Politechniki Szczecińskiej**. Mies. Szczecin: PSz, 1992 - 2000; 30 cm; ISSN 1641-6066

Następnie: Inżynier; Forum Uczelniane

33. **Biuletyn Informacyjny Pracowników AGH**. Mies. Red. nacz. Anna Kryś-Dyja. Kraków: Akademia Górniczo-Hutnicza, 1994 -2007; 30 cm; nakł. 2200 egz.; ISSN 1425-4271

Red. nacz.: Anna Kryś-Dyja (nr 1-46); Zbigniew Sulima (nr 47 –173)

Następnie: Biuletyn AGH

34. **Biuletyn Informacyjny Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu**. Mies. Red. nacz. Marlena Chomska. Poznań: UE, 2009 - ; 25 cm; ISSN 2081-1519

Poprzednio: Biuletyn Informacyjny Akademii Ekonomicznej w Poznaniu

http://www.ue.poznan.pl/uczelnia/czasopisma-uep/biuletyn-uniwersytetu-ekonomicznego-w-poznaniu/

35. **Biuletyn Informacyjny Uniwersytetu Medycznego w Łodzi**. Mies. Red. nacz. Ryszard Żmuda. Łódź: UM, 2008 - ; 30 cm; nakł. 1000 egz. (2008), 500 egz. (2009); 1100 (2010-2011), 1000 egz. (2012 -); ISSN 1899-5810

Red. nacz. Ryszard Żmuda (2008 Vol. 1 nr 1– 2009 Vol. 2 nr 3); Tomasz Bartosiak (2009 Vol. 2

nr 4-2010 Vol. 3 nr 1), Anna Pielesiek (2010 Vol. 3 nr 2-5, 9 -10), Anna Rykiert (2010 Vol. 3 nr 6-8, 11/12 ; 2011 Vol. 4 nr 1- 8), Anna Pielesiek-Kielma (2011 Vol. 4 nr 9 -)

http://bg.umed.lodz.pl; http://www.umed.pl/pl/; http://cybra.lodz.pl

36. **Biuletyn Informacyjny Uniwersytetu Rolniczego**. Dwumies. Red. nacz. Zbigniew Staliński. Kraków: UR im. Hugona Kołłątaja, 2008 - ; 29 cm; nakł. 1100 egz.; ISSN 1899-7775; 2299-6524

Red. nacz. Szymon Sikorski (2008 nr 3 -)

Poprzednio: Biuletyn Akademii Rolniczej w Krakowie

Dodatek: Biuletyn specjalny, nakł. 5000 egz.

http://biuletyn.ur.krakow.pl/

37. **Biuletyn Informacyjny UTP**: kwartalnik Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy. Kwart. Red. nacz. Elżbieta Rudzińska. Bydgoszcz: UTP, 2007-2009; 29 cm; ISSN 2081-013X

Poprzednio: Biuletyn Informacyjny ATR

Następnie: Format UTP

38. **Biuletyn Informacyjny WSP**. Niereg. Red. nacz. Stanisław Styrcz. Kielce: Wyższa Szkoła Pedagogiczna, 1996 - 1997; 30 cm; ISSN 1732-4580

Następnie: Głos Akademicki

39. **Biuletyn Informacyjny Wyższej Szkoły Informatyki w Łodzi.** Kwart. Red. nacz. Krzysztof Dems. Łódź: WSI, 1998 - ; 30 cm; ISSN 1506-266X

Podtyt: Wyższa Szkoła Informatyki i Umiejętności w Łodzi (2012 -)

Red. nacz.: Krzysztof Dems (1998 -), Wanda Gryglewicz-Kacerka (2002 nr 3/4 -), Zbigniew Gmyrek (2009 nr 3/4 -)

Wyd.: Wyższa Szkoła Informatyki i Umiejętności (2012 -)

Format: 24 cm (2006 nr 1/2 -)

40. **Biuletyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu.** Kwart. Red. nacz. Elżbieta Steczek-Czerniawska. Kalisz: PWSZ, 2003-2006; 24 cm; ISSN 1730-9077

Następnie: Biuletyn Uczelniany Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Kaliszu

41. **Biuletyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie**. Niereg. Konin: PWSZ, 2001-2011; ISSN 1895-2623

Red. nacz.: Ewa Kapyszewska (2006 R. 9 nr 1 -)

Poprzednio: Biuletyn Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie

Następnie: Szkiełkiem i Okiem

42. **Biuletyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Legnicy**. Mies. Legnica: Wspólnota Akademicka, 2002 - 2007; 30 cm; ISSN 2084-8870

Następnie: Kwadrans Akademicki: biuletyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy

43. **Biuletyn Politechniki Śląskiej**. Mies. Red. nacz. Paweł Doś. Gliwice, PŚ, 2009 - ; 30 cm; nakł. 600 egz.; ISSN 1689-8192

Poprzednio: Z Życia Politechniki Śląskiej

Dostęp online: http://biuletyn.polsl.pl/default.aspx

44. **Biuletyn Politechniki Zielonogórskiej**. Mies. Zielona Góra: PZ, 1996-2001; 30 cm.

Red. nacz. Andrzej Politowicz (1997 nr 1 -)

Następnie: Uniwersytet Zielonogórski: miesięcznik społeczności akademickiej

45. **Biuletyn PWSZ w Elblągu**. Półrocz. Red. nacz. Jerzy Łabanowski. Elbląg: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, 2001 - ; 30 cm; nakł. 300 egz.;

46**. Biuletyn Uczelniany Państwowej**

Wyższej Szkoły Zawodowej w Kaliszu. Kwart. Red. nacz. Elżbieta Steczek-Czerniawska. Kalisz: PWSZ, 2006-; 24 cm; ISSN 1730-9077

Red. nacz.: Elżbieta Steczek-Czerniawska (2006-2008), Krzysztof Grabowski (2008-2010), Piotr Michalak (2010-)

Poprzednio: Biuletyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu

47**. Biuletyn Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku**. Mies. Białystok: UwB, 2006 - ; 32 cm; ISSN 1897-3183

48. **Biuletyn Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie**. Niereg. Red nacz. Ewa Kapyszewska. Konin: WSZ, 1998 - 2000; 30 cm; ISSN 1506-9710

Następnie: Biuletyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie; Szkiełkiem i Okiem

49. **Dialog Akademicki**: pismo pracowników i studentów Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku. Dwumies. Red. nacz. Daniela Podlawska. Słupsk: PAP, 2002 - 2008; 30 cm; ISSN 1730-122X

Podtyt.: pismo pracowników i studentów Akademii Pomorskiej w Słupsku (2006 nr 22 -)

Wyd.: Akademia Pomorska (2006 nr 22 -)

Następnie: AP Strefa

50. **Eunomia**: miesięcznik raciborskiej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej. Mies. Red. nacz. Janusz Nowak. Racibórz: PWSZ, 2006 - ; 30 cm; ISSN 1897-2349

http://www.pwsz.raciborz.edu.pl/pwsz/o-uczelni/miesiecznik-eunomia.html

51. **Fakty AM:** miesięcznik informacyjny Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Mies. Red. nacz. Anita Magowska. Poznań: AM, 2000 - 2006; 30 cm; ISSN 1509-2585

Czestotl.: dwumies. (2003-2006)

Red. nacz.: Anita Magowska (2000 nr 1 – 2002 nr 10), Tomasz Brańka (2002 nr 9/10 -)

Podtyt.: miesięcznik informacyjny (2002 R. 3 nr 9/10 -)

Następnie: Fakty UM; Fakty UMP

52. **Fakty UM**: dwumiesięcznik informacyjny. Dwumies. Red. nacz. Tomasz Brańka. Poznań: Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego, 2007. ; ISSN 1898-0104

Poprzednio: Fakty AM

Następnie: Fakty UMP

53. **Fakty UMP**: dwumiesięcznik informacyjny. Dwumies. Red. nacz. Magdalena Knapowska-Niziołek Poznań: Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego, 2008 - ; 30 cm; nakł. 800 egz.; ISSN 1899-2978

Red. nacz.: Magdalena Knapowska-Niziołek (2008 nr 1/2 -), Helena Czechowska-Januszkiewicz (2012 nr 1/2 -),

Poprzednio: Fakty AM; Fakty UM

http://www.ump.edu.pl/index.php?strona=sub_212_1337076436

54. **Format UTP**: kwartalnik Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy. Kwart. Red. Elżbieta Rudzińska. Bydgoszcz: UTP im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich, 2009 - ; 29 cm; ISSN 2081-0148

Poprzednio: Biuletyn Informacyjny ATR; Biuletyn Informacyjny UTP

http://www.utp.edu.pl/format-utp.html

55. **Forum**: biuletyn Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. Półrocz. Red. nacz. Marcin Baron. Katowice: UE, 2010 - ; 30 cm; nakł. 1800 egz.; ISSN 2082-4343

Poprzednio: AE Forum

http://media.ue.katowice.pl/index.php?id=czasopismo-ae-forum

56. **Forum Akademickie**: dwutygodnik ogólnopolski. Red. nacz. Andrzej Świć. Lublin: Akademicka Oficyna Wydawnicza, 1994 - ; 30 cm; ISSN 1233-0930

Podtyt: miesięcznik informacyjno-publicystyczny (1996 nr 1 -)

Red. nacz.: Andrzej Świć (1994 nr 1 - 2011 nr 11); Piotr Kieraciński (2011 nr 12 –)

Dodatki: Forum książki; Monitor Forum

Poprzednio: Przegląd Akademicki

http://www.forumakademickie.pl

57. **Forum Uczelniane**: pismo Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie. Kwart. Red. nacz. Mieczysław Wysiecki. Szczecin: ZUT, 2009 - ; 30 cm; ISSN 2080-1904

Tytuł po połączeniu: „Biuletyn Informacyjny Politechniki Szczecińskiej", „Inżynier" Politechniki Szczecińskiej i „Agrarius" Akademii Rolniczej w Szczecinie

http://www.wydawnictwo.zut.edu.pl/wydawnictwo-uczelniane/wydawnictwo/pismo-forum-uczelniane.html

58. **Forum Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego**. Dwumies. Red. nacz. Jarosław Reszka. Bydgoszcz: UKW, 2006 - 2012; nakł. ok. 700 egz.; ISSN 1730-7422

Poprzednio: Kwartalnik Akademicki; Kwartalnik Uniwersytecki

http://www.ukw.edu.pl/jednostka/ukw_forum

59. **Gama**: gazeta Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu. Niereg. Red. nacz. Dorota Kanafa. Wrocław: AMuz., 2003. ; 30 cm; ISSN 1507-7713

60. **Gazeta Akademicka**. Niereg. Red. nacz. Teresa Madej. Zamość: Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji, 2000 - 2002; 30 cm; ISSN 1732-355X

Red. nacz.: Michał Kita (2002 nr 7 -)

Nastepnie: Akademicka Reaktywacja

61**. Gazeta AMG**. Mies. Red. nacz. Jerzy Rogulski. Gdańsk: Akademia Medyczna, 1991 - ; 30 cm; nakł. ok. 800 egz.; ISSN 1506-9745

Podtyt.: miesięcznik Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego (2009 R. 19 nr 6 -)

Red. nacz. Jerzy Rogulski (nr 1-33), Marek Latoszek (nr 1993 nr 34- 1994 nr 43), Józefa de Laval (nr 44-45), Brunon Imieliński (1994 nr 46-179), Wiesław Makarewicz (2005 nr 180 -)

Wyd. GUMed (2009 R. 19 nr 6-)

Dodatek: Remedium (2011 -)

http://www.gazeta.gumed.edu.pl

62. **Gazeta Politechniki**: comiesięczne pismo Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza. Mies. Red. zespół. Rzeszów: PRz, 1994 - ; 29 cm; nakł. 600 egz.; ISSN 1232-7832

Podtyt.: pismo pracowników i studentów Politechniki Rzeszowskiej im. Ignacego Łukasiewicza (2003 nr 1 -)

Red. nacz. Marta Olejnik (1999 -),

Poprzednio: Wiadomości Rektorskie

http://portal.prz.edu.pl/pl/uczelnia/informacje/gazeta-politechniki/

63. **Gazeta SGH**: dwutygodnik Szkoły Głównej Handlowej. Dwutyg. Red. nacz. Jacek Wójcik. Warszawa: SGH, 1993 - ; 30 cm; nakł. 2000 egz. [2012]; ISSN 1644-2237

Podtyt.: Dwutygodnik Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

Red. nacz.: Jacek Wójcik (1993 nr 1 - 1995 nr 25), Lidia Jastrzębska (2002 nr 154/155 - 2008 nr 2), Barbara Minkiewicz (2005 nr 26 - 2008 nr 3)

Częstotl.: dwutyg.(1993-2007); mies.(od 2007 nr 2 -)

http://www.sgh.waw.pl/gazeta/

64. **Gazeta Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku**. Półrocz. Red. nacz. Kazimierz Waluch. Płock: SW im. Pawła Włodkowica, 1994 - ; ISSN 1425-2740

Podtyt.: bezpłatna gazeta samorządowa (1996 -)

Red. nacz.: Kazimierz Waluch (1995 nr 2 -), Aldona Długokięcka-Kałuża (2001 nr 14 -), Kamila Bielińska (2006 nr 24 -)

Poprzednio: Gazeta Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Płocku

65. **Gazeta Uczelniana**: miesięcznik informacyjny Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu. Mies. Wrocław: AM, 1995 - ; 30 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 1429-5822

Podtyt.: miesięcznik informacyjny AM im. Piastów Śląskich we Wrocławiu (2006 R. 12 nr 6 – 2008 R. 14 nr 6); miesięcznik informacyjny Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich (2008 R. 14 nr 7 – 2012 R. 18 nr 7); miesięcznik informacyjny (2012 R. 18 nr 8 -)

Red. nacz.: Urszula Mądrzak (2001-2005), Igor Wit Woźniakowski (2005-2008), Arkadiusz Förster (2009 nr 5 -2011), Adam Zadrzywilski (2001 nr 7 –)

Wyd.: Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu (2012 R. 18 nr 8 -)

Poprzednio: Życie Uczelni

http://www.umed.wroc.pl/gazeta

66. **Gazeta Uczelniana Pracowników i Studentów WSP**. Mies. Red. prowadz. Anna Szydło. Rzeszów: Wyższa Szkoła Pedagogiczna, 2000-2001; 30 cm; ISSN 1640-8349

Następnie: Gazeta Uniwersytecka Pracowników i Studentów UR

67. **Gazeta Uniwersytecka**. Półrocz. Red. nacz. Jolanta Bujak-Lechowicz. Piotrków Tryb.: Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach. Filia w Piotrkowie Trybunalskim, 2011 - ; 30 cm; ISSN 2082-8438

Poprzednio: Kalejdoskop Akademicki; Kalejdoskop Uniwersytecki

68. **Gazeta Uniwersytecka**: czasopismo pracowników i studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego. Dwumies. Red. nacz: Ludwik Borowiec. Rzeszów: UR, 2001 - ; 30 cm; nakł. 1200 egz. ; ISSN 1642-6797

Poprzednio: Gazeta Uczelniana Pracowników i Studentów WSP

Mies. (2009 -)

http://www.univ.rzeszow.pl/uniwersytet/gazeta-uniwersytecka

69. **Gazeta Uniwersytecka:** pismo absolwentów i przyjaciół Uniwersytetu Gdańskiego. Półrocz. Red. nacz. Joanna Rutkowiak. Gdańsk: UG, 1993 - 1995 ; 29 cm, ISSN 1231-7985

70. **Gazeta Uniwersytecka**: pismo studentów i pracowników Uniwersytetu Gdańskiego. Niereg. Red. nacz. Adam Pawłowicz. Gdańsk: [s. n.], 1991-2005; 30 cm; nakł. 2000 egz.; ISSN 1231-7969

Podtyt.: pismo społeczności akademickiej Uniwersytetu Gdańskiego (2002 nr 10 -)

Red. nacz. Tadeusz Zaleski (1991 nr 2 -), Joanna Rutkowiak (1991 nr 3-), Marzena Wiśniewska-Tomaszkiewicz (2002 nr 10 -)

Wyd.: UG (2002 nr 2 -)

Następnie: Uniwersytecka: pismo społeczności akademickiej Uniwersytetu Gdańskiego; Gazeta Uniwersytecka Społeczności Akademickiej Uniwersytetu Gdańskiego

71. **Gazeta Uniwersytecka Społeczności Akademickiej Uniwersytetu Gdańskiego**. Mies. Red. nacz. Marzena Wiśniewska-Tomaszkiewicz. Gdańsk: UG, 2008 - ; 30 cm; nakł. 2000 egz.; ISSN 1689-4723

Red. nacz. Tomasz Neumann (2011 nr 121 –)

Poprzednio: Gazeta Uniwersytecka: pismo studentów i pracowników Uniwersytetu Gdańskiego; Uniwersytecka: pismo społeczności akademickiej Uniwersytetu Gdańskiego

http://gazeta.univ.gda.pl/

72. **Gazeta Uniwersytecka UŚ**: mie-

sięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Mies. Red. Aleksandra Kielak, Franciszek Szpor. Katowice: UŚ, 1992 - ; 30 cm; nakł. 1000 egz.; ISSN 1505-6317

Red. nacz.: Franciszek Szpor (1992–1997), Dariusz Rott (1997–2006), Iwona Kolasińska (2006–2010), Jolanta Kubik (2011), Agnieszka Sikora (2011–)

http://gu.us.edu.pl/

73. **Gazeta Wydziału Prawa i Administracji UG**. Kwart. Red. nacz. Tomasz Snarski. Gdańsk: Uniwersytet Gdański, 2010 - ; 30 cm; ISSN 2082 - 2316

http://prawo.ug.edu.pl/index.php?id=1&p=563

74. **Gazeta Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Płocku**. Red. nacz. Jerzy Żabowski. Płock: WSZiB, 1994 -1995; 30 cm; ISSN 1425-2775

Następnie: Gazeta Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku

75. **Głos Akademicki**: biuletyn informacyjny WSP. Mies. Red. nacz. Stanisław Styrcz. Kielce: Wyższa Szkoła Pedagogiczna, 1997 ; ISSN 1732-4564

Podtyt.: pismo środowiskowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Jana Kochanowskiego w Kielcach (1998 nr 2 -); pismo środowiskowe Akademii Świętokrzyskiej im. Jana Kochanowskiego w Kielcach (2000 nr 25/26 -); pismo środowiskowe Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach (2008 nr 3-); pismo środowiskowe Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (2011 nr 58 -)

Dwumies. (1998 nr 2 –2003)

Red. nacz.: Stanisław Styrcz (1997 nr 1- 1998 nr 1), Renata Piasecka (2001 nr 1 -), Ryszard Biskup (2003 nr 5 - 2012)

Wyd.: Akademia Świetokrzyska, (2000 nr 25/26 -); Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy (2008 nr 3 -); Uniwersytet Jana Kochanowskiego (2011 nr 58 –)

2010 nie ukazał się

Poprzednio: Biuletyn Informacyjny WSP

http://www.ujk.edu.pl/webujk/976

76. **Głos Akademicki**: miesięcznik Wojskowej Akademii Technicznej. Mies. Red. nacz. Apolinary Wojtyś. Warszawa: WAT, 1996 - 2002 ; 30 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 1507-9988

Częstotl.: mies. (V1996 – IX 1996) , dwutyg. (X 1996 – IV 1999), niereg. (V 1999 -)

Następnie: Głos Akademicki Wojskowej Akademii Technicznej

http://www.wat.edu.pl

77. **Głos Akademicki Wojskowej Akademii Technicznej**: pismo pracowników i studentów. Niereg. Red. nacz. Apolinary Wojtyś. Warszawa: WAT im. Jarosława Dąbrowskiego, 2002 - ; ISSN 1507-9988

Red. nacz. Elżbieta Dąbrowska (2006 nr 6 -)

Poprzednio: Głos Akademicki: miesięcznik Wojskowej Akademii Technicznej

78. **Głos Akademii**: miesięcznik Akademii Polonijnej w Częstochowie. Mies. Częstochowa: Educator, 2001 - ; 30 cm; ISSN 1643-3858

Podtyt.: pismo Akademii Polonijnej w Częstochowie (2007 nr 1 -)

Red. nacz.: Katarzyna Węcel (2007 nr 1 -), [od nr 6/9 Katarzyna Węcel-Ptaś]

Wyd.: AP (2010 nr 3-)

Poprzednio: Biuletyn Informacyjny: miesięcznik Wyższej Szkoły Języków Obcych i Ekonomii

79. **Głos Akademii Podlaskiej**. Półrocz. Red. nacz. Antoni Czyż. Siedlce: AP, 2004. ; 30 cm. ISSN 1733-4969

80. **Głos Politechniki**: pismo Politechniki Poznańskiej. Niereg. Red. nacz. Kazimierz Dorczyk. Poznań: PP, 1994 - ; 30 cm; nakł. 1500 egz.; ISSN 1233-5444

Red. nacz. Jolanta Szajbe (2001 R. 8 nr 9 -)

Mies. (1996 -)

http://www.info.put.poznan.pl/glos

81. **Głos Uczelni**: biuletyn informa-

cyjny Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Mies. Red. Małgorzata Wanke-Jakubowska, Maria Wanke-Jerie Wrocław: AR, 1992 - ; 30 cm; nakł. 816 egz. [2012]; ISSN 1233-4790

Podtyt.: biuletyn informacyjny Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu (2006 nr 157-), czasopismo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu (2010 nr 201 –)

Dwumies (2010 nr 201 -)

Red. nacz. Ewa Jaworska (2010 nr 201 –)

Wyd.: Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu (2006 R. 15 nr 157 -)

http://www.up.wroc.pl/uczelnia/8925/czasopismo_glos_uczelni.html

82. **Głos Uczelni**: biuletyn Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego w Zielonej Górze: biuletyn WSP. Dwumies. Red. nacz. Tadeusz Dolański. Zielona Góra: WSP, 1997-1999; 30 cm; ISSN 1429-1126

Następnie: Uniwersytet Zielonogórski: miesięcznik społeczności akademickiej

83. **Głos Uczelni**: pismo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Mies. Red. nacz. Jan Bełkot. Toruń: UMK, 1992 - ; 30 cm; nakł. ok. 750 egz.; ISSN 1230-9710

Nawiązuje do: Głos Uczelni (Toruń, 1978)

Red. nacz.: Jan Bełkot (1992 nr – 2004 nr 226), p. o. red. nacz. Wojciech Streich (2005 nr 227 – 2005 nr 238), Winicjusz Schulz (2005 nr 239 –)

http://glos.umk.pl/

84. **Ignatianum**. Półrocz. Red. nacz. Katarzyna Jarkiewicz. Kraków: Ignatianum, 2008 - ; 29 cm; nakł. 1000 egz.; ISSN 1899-8860

Podtyt.: półrocznik Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej Ignatianum (2010 nr 2 -); półrocznik Akademii Ignatianum (2011 nr 2 -)

Poprzednio: Wyspa

85. **Impuls**: magazyn akademicki. Mies. Red. nacz. Roman Kozłowski. Białystok: Politechnika Białostocka, 1992 - ; 31 cm; ISSN 1231-4226

86. **Indeks**: gazeta Uczelni Zawodowej Zagłębia Miedziowego w Lubinie. Kwart. Red. nacz. Igor Borkowski. Lubin: Miedziowe Centrum Kształcenia Kadr, 2003 - ; 30 cm; ISSN 1731-3295

Podtyt.: gazeta współredagowana przez studentów Uczelni Zawodowej Zagłębia Miedziowego w Lubinie (2003 nr 2 -); gazeta redagowana przez studentów dziennikarstwa Uczelni Zawodowej Zagłębia Miedziowego w Lubinie (2008 nr 1 -); gazeta Uczelni Zawodowej Zagłębia Miedziowego w Lubinie (2001 nr 8 -)

Red. nacz. Marcin Owczarek (2010 nr 1 -)

Wyd.: Uczelnia Zawodowa Zagłębia Węglowego (2009 nr 4 -)

87. **Indeks**: pismo Politechniki Świętokrzyskiej. Niereg. Red. Zofia Brudnik. Kielce: PŚ, 1992 - ; 30 cm; ISSN 1426-2991

Podtyt.: pismo Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach (2011 nr 65 -)

Kwart. (2009 -)

W latach 2003-2008 nie ukazywało się

Red. nacz. Krzysztof Grysa, (1999 nr 50 - 2001 nr 59), Kamil Dziewit (2009 nr 60)

88. **Indeks**: pismo Uniwersytetu Opolskiego. Mies. Red. nacz. Wiesława Piątkowska-Stepaniak. Opole: UO, 1996 - ; 30 cm; ISSN 1427-7506

Red. nacz.: Wiesława Piątkowska-Stepaniak (nr 1-9), Małgorzata Lis-Skupińska (nr 10-15), Beata Zaremba -Lekki (nr 17-21), Barbara Stankiewicz-Buchowska (nr 22 –)

Dwumies. (2000 –)

http://indeks.uni.opole.pl/

89. **Inżynier**: pismo Politechniki Szczecińskiej. Kwart. Red. nacz. Stefan Berczyński. Szczecin: PSz., 2000-2008; 30 cm; ISSN 1641-6074

Red. nacz. Mieczysław Wysiecki (2005 R. 7 nr 3 -)

Poprzednio: Biuletyn Informacyjny Politechniki Szczecińskiej

Następnie: Forum Uczelniane ZUT

90. **Kalejdoskop Akademicki**: pismo Filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim. Półrocz. Red. nacz. Danuta Mucha. Piotrków Trybunalski: FAŚ, 2006 - 2007; 30 cm; ISSN 1896-4761

Następnie: Kalejdoskop Uniwersytecki: pismo Filii Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Piotrkowie Trybunalskim; Gazeta Uniwersytecka

91. **Kalejdoskop Uniwersytecki**: pismo Filii Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Piotrkowie Trybunalskim. Mies. Red. nacz. Danuta Mucha. Piotrków Trybunalski: UH-P, 2008 - 2009; ISSN 1899-6469

Poprzednio: Kalejdoskop Akademicki

Następnie: Gazeta Uniwersytecka

92. **Kliper**: biuletyn Akademii Marynarki Wojennej. Red. nacz. Wojciech Mundt. Gdynia: AMW im. Bohaterów Westerplatte, 2011 - ; 30 cm.

http://www.amw.gdynia.pl/title,Kliper_-_Biuletyn_Akademii_Marynarki_Wojennej,pid,1592.html

93. **Konspekt**: pismo Akademii Pedagogicznej w Krakowie. Kwart. Red. nacz. Henryk Czubała. Kraków: AP, 1999 - ; 24 cm; nakł. 700 egz.; ISSN 1509-6726

Podtyt.: pismo Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie (2009 nr 32 -)

Red. nacz.: Henryk Czubała (1999 nr 1- 2004 nr 20), Bogusław Gryszkiewicz (2002 nr 10-11), Stanisław Skórka (2004 nr 21 - 2009 nr 32); Marcin Kania (2009 nr 33 -)

Wyd.: Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (2009 nr 32 -)

http://konspekt.up.krakow.pl/

94. **Kronika:** pismo Uniwersytetu Łódzkiego. Dwumies. Red. nacz. Stanisław Bąkowicz. Łódź: UŁ, 1991 - ; 30 cm; nakł. 1500 egz.; ISSN 1896-7302

http://www.uni.lodz.pl/index.php/ouni/kronika

95. **Kronikarz**: semestralny biuletyn informacyjny Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. Red. nacz. Ryszard Żmuda. Łódź: UM, 2002/2003 - ; 30 cm; nakł. 500 egz. + CD-ROM (2002/2003 – 2007/2008), 300 egz. (2008/2009) - ; ISSN 1732-9329

Podtyt.: rocznik Uniwersytetu Medycznego w Łodzi (2008/2009 R. 7 nr 13 -)

Częstotl.: półrocznik (2002/2003 – 2007/2008), rocznik (2008/2009 – 2011/2012), kwart. online (2012/2013 -),

http://bg.umed.lodz.pl; http://umed.lodz.pl; http://cybra.lodz.pl

96. **Kroniki Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie**. Niereg. Red. Hubert Jerzy Kaczmarski. Warszawa: ATK, 1994 - 1999; 21 cm

Następnie: Kroniki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (2000 -2005)

Red. Roman Bartnicki (2003 – 2005)

Wyd.: Uniwersytet Kardynała Stafana Wyszyńskiego (1999 -)

97. **Kurier AE**: miesięcznik Akademii Ekonomicznej w Krakowie. Mies. Kraków: AE, 2006 - 2007; 30 cm; nakł. 3 500 egz.; ISSN 1689-7749

Następnie: Kurier UEK

98. **Kurier Uczelniany**: kwartalnik Wyższej Pomorskiej Szkoły Turystyki i Hotelarstwa w Bydgoszczy. Bydgoszcz: WPSTiH, 2001- ; 30 cm; ISSN 1643-6369

Podtyt.: kwartalnik Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy (2005 R. 4 nr 13 -)

Red. nacz. Elżbieta Szajkiewicz (2005 R. 4 nr 13 -)

Wyd.: WSG (2005 R. 4 nr 13 - 0

99. **Kurier UEK**: miesięcznik Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Mies. Red. nacz. Violetta Szybowska. Kraków: UEK, 2007 -; 30 cm; nakł. 3500 egz.; ISSN 1689-7757

Red. nacz.: Violetta Szybowska (2007 nr 16 - 2009 nr 26); Małgorzata Strakowska-Szczurek, Łukasz Salwarowski (2009 nr 31- 2012 nr 50); Piotr Czarniecki (2012 nr 51, 52)

Poprzednio: Kurier AE

http://nowa.uek.krakow.pl/pl/wspolpraca/media/prasa-uek/kurier-uek.html

100. **Kwadrans Akademicki**: biuletyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy. Mies. Red. nacz. Przemysław Kulon. Legnica: PWSZ, 2007 - ; 30 cm; ISSN 2084-8889

Poprzednio: Biuletyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Legnicy

101. **Kwadrans Akademicki**: pismo informacyjno-kulturalne Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie. Niereg. Red. nacz. Andrzej Korytko. Olsztyn: WSP, 1995-1997; 30 cm; ISSN 1428-3085

Następnie: Wiadomości Uniwersyteckie: dwutygodnik Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie; Wiadomości Uniwersyteckie UWM

102. **Kwartalnik Akademicki**: pismo wydawane przez Akademię Bydgoską im. Kazimierza Wielkiego. Kwart. Red. nacz. Wiesław Trzeciakowski. Bydgoszcz: AB, 2003 -2005; 30 cm; nakł. 1000 egz.; ISSN 1730-7422

Następnie: Kwartalnik Uniwersytecki; Forum Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego

103. **Kwartalnik Uniwersytecki**: pismo wydawane przez Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Kwart. Red. nacz. Grażyna Sawicka. Bydgoszcz: UKW, 2005-2007; ISSN 1895-2208

Poprzednio: Kwartalnik Akademicki

Następnie: Forum Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego

104. **Leszczyński Notatnik Akademicki**. Kwart. Red. nacz. Anna Mamulska. Leszno: PWSZ, 2001- ; 30 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 1642-2708

Podtyt.: pismo PWSZ w Lesznie (2001 R. 1 nr 2 -)

Wyd.: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie (2002 R. 2 nr 4 -)

http://www.pwsz.edu.pl/wydawnictwo

105. **Masovia Mater**: pismo Mazowieckiej Wyższej Szkoły Humanistyczno-Pedagogicznej. Dwutyg. Red. nacz. Marek Kmieciński. Łowicz: MWSHP, 1995 -; 44 cm; ISSN 1234-2246

Podtyt.: pismo MWSH-P dla ciekawych (2001 R. 7 nr 15 -)

Red. nacz.: Marek Kmieciński (1995 – 2004), Tadeusz Żaczek (2004 R. 10 nr 13 -), Dorota Lewandowska-Jaros (2009 R. 14 nr 8 -)

http://www.mwshp.lowicz.pl/masovia-mater.html

106. **Medycyna Dydaktyka Wychowanie**: z życia Akademii Medycznej w Warszawie. Mies. Red. nacz. Piotr Fiedor. Warszawa: Akademia Medyczna, 2003 - ; 29 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 0137-6543

Podtyt.: z życia Akademii Medycznej w Warszawie (2003 nr 1/2 -); z życia warszawskiego Uniwersytetu Medycznego (2008 R. 40 nr 4 -)

Red. nacz.: Piotr Fiedor (2003 nr 1/2 - 2005 nr 6), Jakub Gołąb (2006 nr 1 – 2006 nr 10), Mirosław Łuczak (2006 nr 11 – 2008 nr 9), Izabela Strużycka (2008 supl. 2 – 2012 nr 9), Marcin Grabowski (2012 nr 10 –)

Wyd.: Akademia Medyczna w Warszawie (2008 R. 40 nr 1 -), Warszawski Uniwersytet Medyczny (2008 R. 40 nr 3 -)

Czasopismo powstałe z połączenia tyt.: Medycyna Dydaktyka Wychowanie i Z Życia Akademii Medycznej

http://mdw.edu.pl; www.wum.edu.pl/czasopismo/index.html

107. **Medyk Białostocki**: kwartalnik Akademii Medycznej w Białymstoku. Kwart. Red. nacz. Krzysztof Worowski. Białystok: AM, 2000 - ; 30 cm; nakł. 1000 egz.; ISSN 1643-3734

Wydawany w 1956 r., wznowiony w 2000 r.

Podtyt.: miesięcznik białostockiej Akademii Medycznej (2002 nr 2 -); miesięcznik Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku (2008 nr 2/3 -)

Częstotl.: miesięcznik (2002 nr 2 -)

Red. nacz. Lech Chyczewski (2002 nr 2/3 -)

Wydaw.: Uniwersytet Medyczny (2008 nr 2/3 -)

Od 2008 dod.: Młody Medyk, red. nacz. Marta Marcinkiewicz

http://www.umb.edu.pl/medyk_bialostocki; www.medyk.umb.edu.pl

108. **Miesięcznik Politechniki Warszawskiej**: pismo społeczności akademickiej PW. Mies. Red. nacz. Elżbieta Misiak-Bremer. Warszawa: PW, 1998 - ; 29 cm; ISSN 1640-8411

Red. nacz. Iwona Kolińska (2001 nr 6 -)

Poprzednio: Biuletyn Informacyjny Politechniki Warszawskiej

http://www.mpw.pw.edu.pl

109. **Na Temat**: pismo Politechniki Koszalińskiej. Niereg. Red. nacz. Andrzej Markiewicz Koszalin: PK, 1997 - ; 30 cm; nakł. 2000 egz.; ISSN 1509-2771

110. **Nasz Uniwersytet**: pismo filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Kwart. Red. nacz. Agnieszka Maliszewska. Białystok: Filia UW, 1997 - ; 30 cm; ISSN 1427-8421

Podtyt.: pismo Uniwersytetu w Białymstoku: kwartalnik Uniwersytetu w Białymstoku (1997 nr 2/3); drugi podtyt.: periodyk Uniwersytetu w Białymstoku (1999 nr 7 -)

Częstotl.: niereg. (1999 -), półroczn. ((2006 -), kwart. (2009 – 2010), półroczn. (2011-), rocznik (2012 -)

Red. nacz.: Krystyna Więcko (1999 nr 6 -), Małgorzata Szyszko-Kondej (2008 nr 1 - 6), Urszula Dąbrowska (nr 7-19), Małgorzata Sadłowska-Suprun (nr 7-19)

Wydaw.: Uniwersytet w Białymstoku (1999 nr 7 -)

W latach 2000-2005 nie ukazywało się

http://www.uwb.edu.pl/nu.php

111. **Nasz Uniwersytet:** pismo społeczności Uniwersytetu Wrocławskiego. Niereg. Red. nacz. Włodzimierz Suleja. Wrocław: Fundacja UWr., 1992 - 1995; 32 cm; ISSN 1232-9967

112. **Nasza Akademia:** pismo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu: kwartalnik informacyjny Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. Kwart. Wrocław: AE, 1998-2008; 30 cm; ISSN 1506-316X

Red. nacz. Barbara Węglarska (1999 nr 3 –2007 nr 2), brak wyróżnionego red. (2007 nr 3/4 -)

Następnie: Portal: kwartalnik Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

113. **Nasza Politechnika**. Dwumies. Red. nacz. Ryszard Moszumański. Kraków: Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki, 1997 -; 30 cm; nakł. 800 egz.; ISSN 1428-295X

Podtyt.: miesięcznik Politechniki Krakowskiej im. Tadeusza Kościuszki (2010 R. 14 nr 3 -)

Częstotl.: mies. (2010 R. 14 nr 3 -)

Red. nacz.: Ryszard Moszumański (nr 1-35), Aleksander Böhm (nr 36), Maciej Złowodzki (nr 37-66), Lesław Peters (nr 67 –)

http://www.pk.edu.pl/naszapk/

114. **Nasze Forum**: biuletyn informacyjny Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji w Zamościu. Kwart. Red. Edward Przychodaj, Małgorzata Lipińska. Zamość: WSZiA, 1998 - ; 30 cm.; nakł. 2000 egz.; ISSN 1505-6058

Red. nacz. Małgorzata Bzówka (1998 nr 2 -)

115. **Newshot**: gazeta uczelniana Wyższej Szkoły Handlowej we Wrocławiu Półrocz. Red. nacz. Irena Tomys. Wrocław: WSH, 1997 - ; 30 cm.

Red. nacz: Irena Tomys (1997-2007); Maciej Dutko (2007-2009); Wojciech Rynkiewicz (2009 -)

http://pl.scribd.com/wshwroc/documents

116. **Newsletter**: Jagiellonian University. 3 x w roku. Red. nacz. Iwona Guzik. Kraków: UJ, 1996 -, 28 cm; ISSN 1689-037X, 1506-7661, 1641-4667, 1896-4354

Red. nacz. Iwona Guzik (1996-2005), Maria Kantor (2006 -)

http://www.uj.edu.pl/nauka/wspolpraca-miedzynarodowa/newsletter

117. **Panorama AWF Gdańsk.** Kwart. Red. nacz. Krzysztof Zawalski. Gdańsk: Wydaw. Gdańskie, 1998-2001; 30 cm; ISSN 1507-3785

Poprzednio: Panorama AWF-u

Następnie: Panorama AWFiS Gdańsk

Wydaw: AWF (2001 nr 33 -)

118. **Panorama AWFiS Gdańsk**. Niereg. Red. nacz. Włodzimierz Amerski. Gdańsk: Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego, 2002 - ; 30 cm; nakł. 300 egz.; ISSN 1730-4032

Red. nacz.: Włodzimierz Amerski (2003 nr 30-41), Mariusz Machnikowski; Adam Suska (2008 nr 45- 2010 nr 52), Joanna Grubba-Machnikowska (2010 nr 53 –)

Poprzednio: Panorama AWF-u; Panorama AWF Gdańsk

119. **Panorama AWF-u**: dwumiesięcznik AWF Gdańsk. Niereg. Gdańsk: Akademia Wychowania Fizycznego im. Jędrzeja Śniadeckiego, 1992 - 1998; 30 cm; nakł. zmienny.; ISSN 1425-2457

Kwart. (1997 -)

Następnie: Panorama AWF Gdańsk; Panorama AWFiS Gdańsk

Red. nacz.: zespół (1992 nr 1- 1993 nr 3), Józef Marek Głowacki (1994 nr 4 -)

120. **Pismo PG**: pismo pracowników i studentów Politechniki Gdańskiej. Mies. Red. nacz. Waldemar Affelt. Gdańsk: PG, 1993 - ; 30 cm; nakł. 1400 egz.; ISSN 1429-4494

Podtyt.: pismo pracowników, studentów i absolwentów Politechniki Gdańskiej (2010 R. 18 nr 7 -)

Red. prowadz. Waldemar Wardencki (2011 R. 19 nr 8 -)

http://www.pg.gda.pl/pismo/

121. **Politechnika Częstochowska**: pismo środowiska akademickiego. Niereg. Red. nacz. Danuta Kulesza. Częstochowa: PCz, 1997 - ; 30 cm; nakł. 1000 egz.; ISSN 1428-7633

Red. nacz. Janusz Kołodziejski, Izabela Walarowska (2009 R. 13 nr 37 -)

http://www.pcz.pl/czasopismo

122. **Portal**: kwartalnik Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Kwart. Red. nacz. Lucyna Wasylina. Wrocław: UE, 2008 - ; 30 cm; nakł. 600 egz.; ISSN 1899-6965

Poprzednio: Nasza Akademia

http://www.ue.wroc.pl/media_uczelniane/2876/kwartalnik_portal.html

123. **Pryzmat**: pismo informacyjne Politechniki Wrocławskiej. Niereg. Red. nacz. Aleksandra Lewandowicz. Wrocław: PWr., 1991- ; ISSN 1429-1673

Częstotl.: zmienna (1991-1997), mies. (1998 -)

Red. nacz.: Aleksandra Lewandowicz (1991 nr 1 – 1994 nr 25), Maria Kisza (1994 nr 26 – 2006 nr 198-2006/2007), Małgorzata Wieliczko (2007 nr 214 -).

http://pryzmat.pwr.wroc.pl

124. **Przegląd Akademicki**: dwutygodnik informacyjno-publicystyczny.

Red. nacz. Piotr Krzysztof Kuty. Lublin: Akademicka Oficyna Wydawnicza, 1992 - 1994 ; 30 cm; ISSN 0867-8502

Następnie: Forum Akademickie

125. **Przegląd Uniwersytecki**. Dwumies. Red. nacz. Piotr Krzysztof Kuty. Lublin: Katolicki Uniwersytet Lubelski, 1989 -; 43 cm; nakł. 1200 egz.; ISSN 0866-9961

Red. nacz.: Piotr Krzysztof Kuty (1989 nr 1 –1991 nr 15), Jadwiga Michalczyk (1991 nr 16 –2000 nr 62), Agnieszka Bieńkowska (2000 nr 63-2003 nr 82), Beata Górka (2003 nr 83-2011 nr 130), Radosław Hałas (2011 nr 131-2012 nr 138), Lidia K. Jaskuła (2012 nr 139 -)

Wyd.: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (2006 R. 18 nr 3 -)

Format: 36 cm (1992 R. 4 nr 1 -); 30 cm (2000 R. 12 nr 1 -)

http://www.kul.pl/przeglad-uniwersytecki,1112.html;

126. **Przegląd Uniwersytecki**: pismo Uniwersytetu Szczecińskiego. Niereg. Red. nacz. Danuta Dąbrowska. Szczecin: USz, 1991-; 33 cm; ISSN 1427-4736

Niereg. (1991), mies. (1992-1993), dwumies. (1994-1996), kwart. (1997-)

Red. nacz.: Danuta Dąbrowska (1991 nr 1 – 1993 nr 7/9), Grzegorz Dowlasz (1993 nr 10-1994 nr 12), Leszek Wątróbski (1995 nr 1 – 1997 nr 12), Maciej Dzrzonek, Janusz Mieczkowski (1998 nr 1 – 1999 nr 12), Agnieszka Muchla (2000 nr 1 – 2003 nr 7/9), Artur Szwedo (2003 nr 10-2004 nr 10/12), Anna Suchocka (2005 nr 1-2007 nr 7/9), Artur Szwedo (2007 nr 10-2008 nr 6), Kamila Paradowska (2008 nr 7/9 – 2009 nr 6) Elżbieta Beata Nowak (2009 nr 7/9 –)

Format: 29 cm (1995 nr 6/9 -)

http://www.univ.szczecin.pl /przeglad

127. **Przegląd Uniwersytecki**: pismo Uniwersytetu Wrocławskiego. Mies. Red. Kazimiera Dąbrowska. Wrocław UWr., 1995 - ; 30 cm; ISSN 1425-798X

Podtyt: pismo informacyjne Uniwersytetu Wrocławskiego (2001 nr 4 – 2010 nr 12), pismo informacyjne (2011 nr 1 –)

Liczne dodatki

http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/8408

128. **Puls AWF**: magazyn akademicki: magazyn Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie. Kwart. Kraków: AWF, 2005 - ; ISSN 1734-7262

Brak drugiego podtyt. (2005 nr 2 -)

Podtyt.: biuletyn rektora Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie (2009 nr 32 -)

Red. nacz.: Konrad Tulej (2005 nr 2 -), Paulina Janowiec (2009 nr 33 -), Paulina Janowiec-Kapłon (2010 nr 37 -), Przemysław Światowiec (2012 –)

Od 2005 nr 2 = 22 (numeracja ciągła nawiązuje do czas. studenckiego ukazującego się w latach 1999-2004)

W 2008 roku nie ukazywało się

http://www.awf.krakow.pl/index.php/wydawnictwa/653-puls-awf

129. **Puls Uczelni**: biuletyn informacyjny Wyższej Szkoły Pedagogiki i Administracji w Poznaniu. Mies. Red. nacz. Jan Wasiewicz. Poznań: WSPiA, 2004 - ; 30 cm; ISSN 1733-9216

Podtyt.: bezpłatny magazyn Wyższej Szkoły Pedagogiki i Administracji w Poznaniu (2008 nr 1 -); bezpłatny magazyn Wyższej Szkoły Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I (2009 nr 1 -)

Red. nacz. Bartłomiej Bączkowski (2008 nr 1 -)

130. **Puls Uczelni**: gazeta uczelniana. Kwart. Red. nacz. Alina Motyka. Opole: Państwowa Medyczna Wyższa Szkoła Zawodowa, 2007 - ; 30 cm; nakł. 200 egz. [2012]; ISSN 2080-2021

Podtyt.: czasopismo naukowo-informacyjne dla pracowników i studentów wyższych szkół medycznych (2012 Vol. 6 nr 1 -)

Red. nacz. Ewa Gajda (2008 R. 2 nr 2 -), zespół (2010 Vol. 4 nr 2 -), Donata Kurpas (2012 Vol. 6 nr 1 -)

Kwart. (2012-)

http://www.wsm.opole.pl/25/4272/puls_uczelni.html

131. **Res Academicae**: biuletyn informacyjny Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie. Niereg. Zespół red. Anna Pietrzyk, Andrzej Kulej, Robert Szwed. Częstochowa: WSP, 1997 - ; 28 cm; nakł. 300 egz.; ISSN 1428-3107

Podt.: biuletyn informacyjny Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie (2004 nr 6 -)

Red. Anna Pietrzyk, Janina Jędrzejewska (1999 nr 3 -), Marek Makowski (2007 nr 1 -)

Wyd.: Akademia Jana Długosza (2004 nr 6 -)

132. **Silesius Info**: uczelniany biuletyn informacyjny. Kwart. Wałbrzych: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa, 2009 - ; 30 cm; ISSN 2081-707X

133. **Silva Rerum**. Niereg. Kraków: Małopolska Wyższa Szkoła Zawodowa im. Józefa Dietla, 2008 - ; 24 cm; ISSN 1689-6866

134. **Silva Rerum**: nauka, informacja, życie szkoły. Kwart. Olsztyn: Wyższa Szkoła Informatyki i Ekonomii TWP, 2000 - ; 29 cm; nakł. ok. 1000 egz.; ISSN 1640-9124

Red. nacz. Agnieszka Triebling (2002 nr 2 -), br. red. (2009 nr 1/2 -), Tadeusz Szyłłejko (2012 nr 1/2 –)

135. **Szkiełkiem i Okiem**: magazyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie. Niereg. Red. nacz. Ewa Kapyszewska. Konin: PWSZ, 2012 - ; 30 cm; ISSN 2084-3666

Kwart. (2012 -)

Poprzednio: Biuletyn Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie; Biuletyn Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie

http://www.wydawnictwo.pwsz.konin.edu.pl

136. **Sztuka i Biznes**: pismo informacyjne pracowników i studentów Wydziału Przedsiębiorczości Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu. Mies. Red. nacz. Antoni Cieśliński. Gryfice: WP ZSB, 2005 - ; 30 cm; ISSN 1734-2856

137. **U Frycza**: wieści z Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Niereg. Red. zespół. Kraków: KA, 2004- ; 30 cm; nakł. 500-1000 egz.; ISSN brak

Red.: Barbara Michalska (nr 1/8, 2/9, 5/12), Agnieszka Walecka-Rynduch (nr 9/16, 10/17, 12/19, 3/20, 1/21, 2/22, 3/23, 1/24, 2/25, 3/26, 4/27), Anna Szuba-Boroń (nr 1/28 -)

https://www.ka.edu.pl/onas/magazyn-u-frycza/

138. **Uniwersytecka:** pismo społeczności akademickiej Uniwersytetu Gdańskiego. Mies. Red. nacz. Marzena Wiśniewska - Tomaszkiewicz. Gdańsk: UG, 2005 – 2008; 30 cm; ISSN 1895-3743

Poprzednio: Gazeta Uniwersytecka: pismo studentów i pracowników Uniwersytetu Gdańskiego

Następnie: Gazeta Uniwersytecka Społeczności Akademickiej Uniwersytetu Gdańskiego

139. **Uniwersytet Warszawski**: biuletyn informacyjny Uniwersytetu Warszawskiego. Kwart. Warszawa: UW, 1997 - ; 29 cm; nakł. 5500 egz.[2012]; ISSN 1640-2758

Podtyt.: pismo uczelni (2003 nr 2 -)

Drugi podtyt.: UW (2009 nr 4 -)

Red. nacz.: Marzena Burczyńska, Halina Guzowska (1997), Marzena Spanier (2000 nr 1 -), Artur Lompart, Katarzyna Łukaszewska (2008 nr 1 – 2012 nr 3) Anna Korzekwa (2012 -)

http://portal.uw.edu.pl/pismo-uczelni/

140. **Uniwersytet Wrocławski**: pismo społeczności akademickiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Dwumies. Red. nacz. Igor Borkowski. Wrocław: UW, 2000 -

2005; 29 cm; ISSN 1640-5072

141. **Uniwersytet Zielonogórski**: miesięcznik społeczności akademickiej. Mies. Red. nacz. Andrzej Politowicz. Zielona Góra: UZ, 2001- ; 30 cm; nakł. 800 egz.; ISSN 1644-7867

Red. nacz: Andrzej Politowicz (2001 nr 1 – 2005 nr 135), Ewa Sapeńko (2005 nr 136 –)

Poprzednio: „Głos Uczelni" Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego i „Biuletyn Politechniki Zielonogórskiej"

http://www.uz.zgora.pl/wydawnictwo/miesiecznikUZ.html

142. **Vita Academica**: biuletyn informacyjny Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie Dwum. Red. nacz. Jędrzej Majka. Kraków: PAT, 2001 - ; 30 cm; nakł. 500-1100 egz.; ISSN 1842-2244

Podtyt.: biuletyn informacyjny Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie (2009 nr 3/4 -)

Wyd.: UP JPII (2009 nr 3/4-)

Red. nacz.: Jędrzej Majka (2001 nr 1 – 2010 nr 5), Krzysztof Mleczko (2010 nr 6 – 2011 nr 1), Monika Wiertek (2011 nr 2 -)

http://upjp2.edu.pl/strona/3lwvxedpos

143. **Vivat Academia**: periodyk Akademii Górniczo-Hutniczej dla absolwentów AGH Półrocz. Red. nacz. Artur Bęben. Kraków: AGH, 2008 – ; 30 cm; nakł. 4 500 egz.

http://www.vivat.agh.edu.pl

144. **Vladislavia**: gazeta semestralna Wyższej Szkoły Pracy Socjalnej we Włocławku. Półrocz. Red. nacz. Andrzej Twardzik.Włocławek: WSPS, 1996 - ; 30 cm; 2000 egz.; ISSN 1427-9061

Podtyt.: gazeta semestralna Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej we Włocławku (1998 nr 5 -)

Red. nacz.: Andrzej Twardzik (1997 nr 1 -), Iwona Zielońska (1998 nr 5 -), Dorota Wojciechowska (2003 nr 16 -), brak wyróżnionego red. (2005 nr 21 -)

http://www.wshe.pl

145. **Wiadomości Akademickie**: pismo Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy. Półrocz. Red. nacz. Eugeniusz Janowicz. Bydgoszcz: AM, 1999 -; 24 s., il., portr., bibliogr; 30 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 1508-2180

Częstotl.: półroczn. (1999- 2002), kwart.(2003-)

Podtyt.: pismo Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (2004 nr 4 -)

Red. nacz.: Eugeniusz Janowicz (1999 nr 1 – 2002 nr 7), Lucyna Modrzejewska (2002 nr 8); Krzysztof Nierzwicki (2003 nr 1 –)

Wyd.: Collegium Medicum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (2004 nr 4 -)

http://biblio.cm.umk.pl/index.php?id=98

146. **Wiadomości Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach**. Półrocz. Katowice: ASP, 2003 - ; ISSN 1732-906X

147. **Wiadomości ASP**. Kwart. Red. nacz. Stanisław Rodziński. Kraków: Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, 1996 - ; 30 cm; nakł. ok. 1 500 egz.; ISSN 1505-0661

Red. nacz.: Stanisław Rodziński (nr 1 – 23), Dorota Strojnowska (nr 19-35), Jan Pamuła (nr 24 – 39), Danuta Saul (nr 24-39), Jacek Dembosz (nr 40-47), Adam Wsiołkowski (nr 43-59), Łukasz Konieczko (nr 48-59), Stanisław Tabisz (nr 60 –)

http://www.wiadomosciasp.pl/

148. **Wiadomości Uczelniane**. Mies. Opole: Wyższa Szkoła Inżynierska, 1991 - 1996; 30 cm; ISSN 1427-9568

Następnie Wiadomości Uczelniane Politechniki Opolskiej (1996 -)

149. **Wiadomości Uczelniane**: kwartalnik Wyższej Szkoły Ekologii i Zarządzania. Kwart. Red. nacz. Bohdan Wieprzkowicz. Warszawa: WSEiZ, 2001 - ; ISSN

1641-7984

Podtyt.: czasopismo Wyższej Szkoły Ekologii i Zarządzania (2004 nr 1 -)

Częstotl.: niereg (2006 -)

150. **Wiadomości Uczelniane**: pismo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku. Niereg. Red. nacz. Agnieszka Dłużniewska. Płock: PWSZ, 2004 - ; 30 cm; nakł. 600 egz.; ISSN 1732-4130

Red. nacz: Agnieszka Dłużniewska (nr 1-3), Karolina Wilk (nr 4-110, Małgorzata Znyk (nr 12-14), Katarzyna Atemborska (nr 15 –)

http://pwszplock.pl/wiadomosci-uczelniane/

151. **Wiadomości Uczelniane** [Wszechnica Polska - Szkoła Wyższa Towarzystwa Wiedzy Powszechnej]. Kwart. Red. nacz. Mirella Hess-Remuszko]. Warszawa: Oikos, 2005 - ; 29 cm; ISSN 1733-6333

152. **Wiadomości Uczelniane Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej we Włocławku.** Niereg. Red. nacz. Marian Włosiński. Włocławek: PWSZ, 2005 - ; 30 cm, ISSN 1895-3085

Red. nacz. Krystyna Niemczyk (2007 nr 3/4 -)

153. **Wiadomości Uczelniane Politechniki Opolskiej**. Opole: PO, 1996 - ; 30 cm; 850 egz. [2012]; ISSN 1427-809X

Podtyt.: miesięcznik informacyjny Politechniki Opolskiej (1998 nr 6 -); pismo informacyjne Politechniki Opolskiej (2008 nr 14 -)

Red. nacz: Krystyna Duda (nr 1-75), Marianna Drzyzga (nr 76-79), Krystyna Duda (nr 80 –)

Poprzednio: Wiadomości Uczelniane Wyższa Szkoła Inżynierska

http://www.wu.po.opole.pl

154. **Wiadomości Uniwersyteckie**: dwutygodnik Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Dwutyg. Red. nacz. Wioletta Ustyjańczuk. Olsztyn: UWM, 1999-2000; 29 cm; ISSN 1641-3180

Poprzednio: Kwadrans akademicki: pismo informacyjno-kulturalne Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie

Następnie: Wiadomości Uniwersyteckie UWM

155. **Wiadomości Uniwersyteckie**: miesięcznik Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej Red. nacz. Stefan Symotiuk. Lublin: UMCS, 1991 - ; 30 cm; nakł. ok. 600 egz.; ISSN 1233-216X

Red. nacz.: Stefan Symotiuk (1991 nr 1- 2000 nr 76), Elżbieta Mulawa-Pachoł (2000 nr 77 – 2006 nr 136; 2008 nr 148-2009 nr 159), Franciszek Piątkowski (2006 nr 137- 2008 nr 147), Grzegorz Żuk (2010 nr 160 – 2011 nr 176), Anna Guzowska (2011 nr 177 – nr 187), Ewa Kawałko-Marczuk (2012 nr 190 –)

http://www.wiadomosci.umcs.lublin.pl

156. **Wiadomości Uniwersyteckie UWM**. Miesięcznik. Red. nacz. Wioletta Ustyjańczuk. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 2000 - ; 30 cm; nakł. 2200 egz.; ISSN 1641-3199

Red. nacz. Wioletta Ustyjańczuk (2000 nr 1- 2006 nr 12/90); Bolesław Pilarek (2007 nr 1/ 91- 2007 nr 9/98); Lech Kryszałowicz (2007 nr 10/99 –)

Poprzednio: Kwadrans Akademicki: pismo informacyjno-kulturalne Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie; Wiadomości Uniwersyteckie: dwutygodnik Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

http://www.uwm.edu.pl/news/188/wiadomosci-uniwersyteckie.html

157. **Wieści Akademickie**: czasopismo Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu. Mies. Red. nacz. Michał Sójka. Poznań: AR, 1997 - ; 30 cm; nakł. 2000 egz. [2012]; ISSN 1429-3064

Podtyt.: czasopismo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu (2009 nr 1 -)

Czestotl.: mies. (2009 nr 1 -)

Red. nacz. Ewa Strycka (2009 nr 1 -)
Wyd.: Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu (2009 nr 1 -)
W 2008 r. nie ukazywało się
http://puls.edu.pl/?q=dokumenty/wiesci

158. **Wyspa**: wydawnictwo studentów i pracowników akademickich Ignatianum. Niereg. Red. nacz. Katarzyna Jarkiewicz. Kraków: Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum", 2005 - 2008; 29 cm; nakł. 1000 egz.; ISSN 1734-381X
Następnie: Ignatianum

159. **Z Życia Akademii Medycznej**. Mies. Red. nacz. Bogdan Ciszek. Warszawa: Akademia Medyczna, 1991-2002; ISSN 1427-8316
Następnie: Medycyna Dydaktyka Wychowanie

160. **Z Życia Politechniki Radomskiej**. Kwart. Red. nacz. Wojciech Bielawski. Radom: PR im. Kazimierza Pułaskiego, 2001- ; 30 cm; ISSN 1642-1256
Wyd.: Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu
http://www.uniwersytetradom.pl/redirect.php?action=setcategory&id=10

161. **Z Życia Politechniki Śląskiej**. Mies. Gliwice: PŚ, 2001- 2009; 30 cm; nakł. 600 egz.; ISSN 1734-9613
Podtyt.: miesięcznik środowiska akademickiego Politechniki Śląskiej w Gliwicach. (2005/2006 nr 10/11 -)
Następnie: Biuletyn Politechniki Śląskiej

162. **Żak Chojnicki**: kwartalnik PWSH „Pomerania" w Chojnicach. Kwart. Red. nacz. Katarzyna Schefler. Chojnice: Powszechna Wyższa Szkoła Humanistyczna „Pomerania", 2010 - ; 21 cm; ISSN 2081-8181
Red. nacz. Dorota Sontowska (2010 nr 3 -)
http://www.pomeraniachojnice.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=248&Itemid=353

163. **Życie Akademickie**: miesięcznik Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Mies. Red. nacz. Jerzy Jankowski. Wrocław: AWF, 1994 - ; 34 cm; nakł. 500 egz.; ISSN 1231-3416;
Nr sygnalny (grudzień 1993)
Podtyt.: pismo Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu (2002 nr 94 -)
Częstot.: mies. (1993-1996), niereg. (1996-2002), kwart. (2003-)
Red. nacz.: Jerzy Jankowski (1993 nr 0 – 1996 nr 19), (1996 nr 27 – 2001 nr 88), Bogusława Idzik (1995 nr 21-26), Magdalena Orłowska (2001 nr 89-92), Anna Kiczko od (2002 nr 94 –)
Format: 30 cm (2002 –)
Nakł.: 500 egz. (1994-2001), 100 egz. (2002-2009), 700 egz. (2010), 500 egz. (2011), 300 egz. (2012)
http://www.zycie.awf.wroc.pl

164. **Życie Politechniki**: pismo pracowników Politechniki Białostockiej. Niereg. Białystok: PB, 2000 - ; 30 cm; nakł. 600 egz.; ISSN 1641-3369
Podtyt.: pismo Politechniki Białostockiej (2005 nr 1/2 -)
Red. nacz.: Magdalena Niedźwiedzka, Agnieszka Gierejkiewicz (2000 nr 1 – 2003 nr 9), Anna Leszczuk – Fiedziukiewicz (2005 nr 10 – 2007 nr 17), Małgorzata Kotarska – Ołdakowska (2008 nr 18), Agnieszka Halicka, Monika Rokicka (2008 nr 19 - 2011), Agnieszka Halicka (2012 -)
http://www.pb.edu.pl/Zycie-Politechniki.html

165. **Życie Uczelni**: biuletyn informacyjny Politechniki Łódzkiej. Kwart. Red. zespół. Łódź: PŁ, 1984 - ; 30 cm; nakł. 800 egz. [2012]; ISSN 1425-4344
Red.: Barbara Chrzczonowicz, Zenon Janek, Piotr Pustelnik, Anna Rodacka (nr 1-2); Barbara Chrzczonowicz, Zenon Janek, Piotr Pustelnik, Danuta Śmierzchalska (nr 3-8); Barbara Chrzczonowicz (nr 9); Barbara Chrzczonowicz, Piotr Pustelnik (nr 10); Beata Gontar (nr 11-14); Eugeniusz Kudaj (nr 15); Beata Gontar, Elżbieta Papajak (nr 16-17); Elżbieta Papajak (nr 18); zespół: Daniela Kaniewska, Zenon Janek, Jan Zaraś (nr 19); Ewa

Chojnacka (nr 20 -)
http://cybra.lodz.pl/dlibra/doccontent?id=3735&from=FBC

166. **Życie Uczelni**: pismo AM. Mies. Wrocław: Akademia Medyczna, 1988 –1995; 30 cm.
Następnie: Gazeta Uczelniana

167. **Życie Uniwersyteckie**: miesięcznik Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Mies. Red. nacz. Ewa Staniewicz. Poznań: UAM, 1993- ; 29 cm; nakł. 1800 egz.; ISSN 1231-8825
Red. nacz. Jolanta Lenartowicz-Skrzypczak (2005 nr 1 -)
http://www.staff.amu.edu.pl/~zycie/

Indeks

Adamowicz Mieczysław 14
AE Forum 1, 55
Affelt Waldemar 120
Agrarius 57
Agricola 2
Akademia 3
Akademicka Reaktywacja 4, 60
Akademicki Kurier Morski 5
Akademickie Aktualności Morskie 6
Akademisches Kaleidoskop 7
Aktualności (Lublin) - AR 8, 9; UP 8, 9
Alma Mater (Lublin) 10; (Kraków) 11
Amerski Włodzimierz 118
AP Strefa 12, 49
Atemborska Katarzyna 150
Augustyniak Mariola 15
AWF Press 13, 29
Banachowicz Grzegorz 6

Baron Marcin 1, 55
Bartnicki Roman 96
Bartosiak Tomasz 35
Bączkowski Bartłomiej 129
Bąkowicz Stanisław 94
Bełkot Jan 83
Berczyński Stefan 89
Bęben Artur 143
Bialski Przegląd Akademicki 14
Biała Podlaska - PSW JPII 14
Białas Anna 7
Białek Teresa 22, 23
Białystok - AM 107; FUwB 110; PB 85, 164; UM 107; UwB 47, 110
Bibuła 15
Biczysko Wiesława 18
Bielawski Wojciech 160
Bielińska Kamila 64
Bielsko-Biała - ATH 3
Bieńkowska Agnieszka 125
Biskup Ryszard -75
Biuletyn (Elbląg) - PWSZ 45; *(Kaliszu)* 40, 46; *(Konin)* 41, 48, 135; *(Legnica)* 42, 100
Biuletyn Akademii Obrony Narodowej 17
Biuletyn Informacyjny (Bydgoszcz)- ATR 28, 37, 54; UTP 28, 37, 54; (Częstochowa) - AP 19, WSJOiE 19, 78; (Gdańsk) - AMG 27; (Katowice)- PŚ 43, 161; SAM 22; SUM 23; (Kielce) - WSP 38, 75; (Kraków) - AGH 16, 33; AR 25, 36; UR 25, 36; (Lublin) - PL 31; (Łódź) - UM 35; WSI. 39; (Poznań) - AE 24, 34; AM 18; AWF 13, 29; UE 24, 34; (Sulechów) - PWSZ 30; (Szczecin) - PAM 20, 21; PSz. 32, 57, 89; PUM 20, 21; (Warszawa) - ATK 26, PW 108
Biuletyn Politechniki Śląskiej 43, 161
Biuletyn Politechniki Zielonogórskiej 44, 141
Biuletyn Uczelniany PWSZ w Kaliszu 40, 46
Biuletyn WSZ w Koninie 41, 48, 135
Biuletyn Wydziału Prawa UwB 47
Bojko Paweł 23
Borkowski Igor 86, 140
Böhm Aleksander 113
Borowiec Ludwik 68
Brańka Tomasz 51, 52
Brudnik Zofia 87
Budek Dagmara 20, 21
Bujak-Lechowicz Jolanta 67
Burczyńska Marzena 139
Bydgoszcz - AB 102; AM 145; ATR 28; CM UMK 145; UKW 58, 103; UTP 37, 54; WPSTiH 98
Bzówka Małgorzata 114

Chachołek Sebastian 1
Chojnacka Ewa 165
Chojnice - PWSH 162
Chomska Marlena 34
Chrzczonowicz Barbara 165
Chyczewski Lech 107
Chylińska-Kasza Julita 30
Cichocka Agata 5
Cieślik Jadwiga 6
Cieśliński Antoni 136
Ciszek Bogdan 159
Czajkowska-Deneka Iwona 31
Czarniecki Piotr 99
Czarski Ryszard 6
Czechowska-Januszkiewicz Helena 53
Częstochowa - AJD 131; AP 78; PCz. 121; WSJOiE 19; WSP 131
Czubała Henryk 93
Czyż Antoni 79

Dąbrowska Danuta 126
Dąbrowska Elżbieta 77
Dąbrowska Kazimiera 7, 127
Dąbrowska Urszula 110
Dembosz Jacek 147
Dems Krzysztof 39
Dialog Akademicki 12, 49
Długokięcka-Kałuża Aldona 64
Dłużniewska Agnieszka 150
Dolański Tadeusz 82
Dorczyk Kazimierz 80
Doś Paweł 43
Dowlasz Grzegorz 126
Drzonek Maciej 126
Drzyzga Marianna 153
Duda Krystyna 153
Dutko Maciej 115
Dymarczyk-Kuroczycka Mariola 13
Dyrda Jerzy 22
Dziewit Kamil 87

Elbląg - PWSZ 45
Eunomia 50

F*akty AM* 51 - 53
Fakty UM 51 - 53
Fakty UMP 51 - 53
Fiedor Piotr 106
Filipiuk Agnieszka 14
Format UTP 28, 37, 54
Förster Arkadiusz 65
Forum 1, 55
Forum Akademickie 56, 124
Forum Uczelniane (Szczecin) 32, 57
Forum Uczelniane ZUT 89
Forum UKW 58, 102, 103

Gajda Ewa 130
Gajos Mateusz 4
Gama 59
Gazeta Akademicka (Zamość) 4, 60
Gazeta AMG 61
Gazeta Politechniki (Rzeszów) 62
Gazeta SGH 63
Gazeta Szkoły Wyższej w Płocku 64
Gazeta Uczelniana (Wrocław) 65, 166
Gazeta Uczelniana WSP (Rzeszów) 66, 68
Gazeta Uniwersytecka (Gdańsk) 68, 69, 70, 71, 138; (Kielce) 67; (Piotrków Tryb.) 90, 91; (Rzeszów) 66, 68
Gazeta Uniwersytecka UG 70, 71, 138
Gazeta Uniwersytecka UŚ 72
Gazeta WSZiB w Płocku 64, 74
Gazeta Wydziału Prawa i Administracji UG 73
Gdańsk - AM 61; AMG 27; AWF 117, 119; AWFiS 118; GUMed 27; PG 120; UG 69-71, 73, 138; WG 117
Gdynia - AMW 92; WSM 5
Gierejkiewicz Agnieszka 164
Gliwice - PŚ 43, 161
Głos Akademicki (Kielce) 38, 75; (Warszawa) 76
Głos Akademicki WAT 76, 77
Głos Akademii (Częstochowa) 19, 78
Głos Akademii Podlaskiej 79
Głos Politechniki (Poznań])80
Głos Uczelni (Toruń) 83; (Wrocław) 81; (Zielona Góra) 82, 141
Głowacki Józef Marek 119
Gmyrek Zbigniew 39
Gołąb Jakub 106
Gontar Beata 165
Górka Beata 125
Grabowski Krzysztof 46
Grabowski Marcin 106
Grubba-Machnikowska Joanna 118
Gryfice - ZSB 136
Gryglewicz-Kacerka Wanda 39
Grysa Krzysztof 87

Gryszkiewicz Bogusław 93
Grzywacz Andrzej 2
Guzik Iwona 116
Guzowska Anna 155
Guzowska Halina 139

Halicka Agnieszka 164
Hałas Jarosław 125
Hess-Remuszko Mirella 151

Idzik Bogusława 163
Ignatianum 84, 158
Imieliński Brunon 61
Impuls 85
Indeks (Kielce) 97; (Lubin) 86; (Opole) 88
Inżynier 32, 57, 89

Jagiełło-Okoń Milena 31
Janek Zenon 165
Jankowski Jerzy 163
Janowicz Eugeniusz 145
Janowiec Paulina 128
Janowiec-Kapłon Paulina 128
Jarkiewicz Katarzyna 84, 158
Jaskowiak Monika 8, 9
Jaskuła Lidia K. 125
Jastrzębska Lidia 63
Jaworska Ewa 81
Jędrzejewska Janina 131
Jóźwiak Bożena 30

Kaczmarski Hubert Jerzy 96
Kalejdoskop Akademicki (Kielce) 67; (Piotrków Trybunalski) 90, 91
Kalejdoskop Uniwersytecki (Kielce) 67; (Piotrków Trybunalski) 90, 91
Kalisz - PWSZ 40, 46
Kanafa Dorota 59
Kania Marcin 93
Kaniewska Daniela 165
Kantor Maria 116
Kapyszewska Ewa 41, 48, 135
Katowice - AE 1; ASP 146; SAM 22; SUM 23; UE 55; UŚ 72
Kawałko-Marczuk Ewa 155
Kiczko Anna 163
Kielak Aleksandra 72
Kielce - PŚ 87; WSP 38, 75
Kieraciński Piotr 56
Kisza Maria 123
Kita Michał 60
Kliper 92
Kmieciński Marek 105
Knapowska-Niziołek Magdalena 53
Kobryńczuk Franciszek 2
Kolasińska Iwona 72
Kolińska Iwona 108
Kołodziejski Janusz 121
Konczalska Maria 28
Konieczko Łukasz 147
Konin - PWSZ 41, 48, 135
Konspekt 93
Korytko Andrzej 101
Korzekwa Anna 139
Kostka Ewa 17
Koszalin - PK 109
Kotarska - Ołdakowska Małgorzata 164
Kozłowski Roman 85
Kraków - AE 97; AGH 16, 33, 143; AI 84; AP 93; AR 25; ASP 147; AWF 128; Ignatianum 84; KA 137; MWSZ 133; PAT 142; PK 113; UE 99; PWN 11; UJ 11, 116; UP JPII 142; UR 136; WSF-P 158
Kronika 94
Kronikarz 95
Kroniki ATK 96, *UKSW* 96
Kryszałowicz Lech 156
Kryś-Dyja Anna 33
Kubik Jolanta 72
Kuc Marta 7
Kudaj Eugeniusz 165
Kulej Andrzej 131
Kulesza Danuta 121
Kulon Przemysław 100
Kurier AE 97, 99
Kurier Uczelniany (Bydgoszcz) 98
Kurier UEK 97, 99
Kurowska Marta 31
Kurpas Donata 130
Kuty Piotr Krzysztof 124, 125
Kwadrans Akademicki (Legnica) 42, 100; (Olsztyn) 101, 154, 156; (Bydgoszcz) 58, 102, 103
Kwartalnik Uniwersytecki (Bydgoszcz) 58, 102, 103

Latoszek Marek 61
Laval Józefa de 61
Legnica - PWSZ 100; WA 42
Lenartowicz-Skrzypczak Jolanta 167

Leszczuk-Fiedziukiewicz Anna 164
Leszczyński Notatnik Akademicki 104
Leszno - PWSZ 104
Lewandowaka-Jaros Dorota 105
Lewandowicz Aleksandra 123
Lewek Antoni 26
Lipińska Małgorzata 114
Lis-Skupińska Małgorzata 88
Lompart Artur 139
Lublin - AM 10; AOW 56, 124; AR 8; KUL 125; PL 31; UM 10; UMCS 155; UP 9; UZZM 86

Łabanowski Jerzy 45
Łowicz - MWSH-P 105
Łódź - BUŁ 15; PŁ 165; UM 35, 95; UŁ 94; WSI 39; WSIiU 39
Łuczak Mirosław 106
Łukaszewska Katarzyna 139
Łukaszuk Mirosław 3

Machnikowski Mariusz 118
Maciąg Małgorzata 30
Madej Teresa 60
Magowska Anita 51
Majka Jędrzej 142
Makarewicz Wiesław 61
Makowski Marek 131
Maliszewska Agnieszka 110
Mamulska Anna 104
Markiewicz Andrzej 109
Markowicz Ewa 30
Masovia Mater 105
Matysiak Włodzimierz 10
Mądrzak Urszula 65
Medycyna Dydaktyka Wychowanie 106, 159
Medyk Białostocki 107
Michalak Piotr 46
Michalczyk Jadwiga 125
Michalska Barbara 137
Michałów Adam 11
Mieczkowski Janusz 126
Miesięcznik PW 108
Miętkiewska-Dziubak Angelika 13
Mikołajewska Zofia 24
Minkiewicz Barbara 63
Miozga Joanna 23
Misiak - Bremer Elżbieta 108
Mleczko Krzysztof 142
Modrzejewska Lucyna 145
Moszumański Ryszard 113
Mucha Danuta 90, 91
Muchla Agnieszka 126
Mulawa Pachoł Elżbieta 155
Mundt Wojciech 92
Myśków Józef 26

***N**a Temat* 109
Nasz Uniwersytet (Białystok) 110; (Wrocław) 111
Nasza Akademia 112, 122
Nasza Politechnika 113
Nasze Forum 114
Neuman Tomasz 71
Newshot 115
Newsletter (Kraków) 116
Niedźwiedzka Magdalena 164
Niemczyk Krystyna 152
Nierzwicki Krzysztof 145
Nowak Elżbieta Beata 126
Nowak Janusz 50

Olejnik Marta 62
Olsztyn - UWM 154, 156; WSIiE TWP 134; WSP 101
Opole - PMWSZ 130; PO 153; UO 88; WSI 148
Orłowska Magdalena 163
Owczarek Marcin 86

Pagacz-Moczarska Rita 11
Pałyga Artur 3
Pamuła Jan 147
Panorama AWF Gdańsk 117- 119
Panorama AWFiS Gdańsk 117-119
Panorama AWF-u 117- 119
Papajak Elżbieta 165
Paradowska Kamila 126
Pawłowicz Adam 70
Peters Lesław 113
Piasecka Renata 75
Piątkowska-Stepaniak Wiesława 88
Piątkowski Franciszek 155
Pielesiek-Kielma Anna 35
Pietrzyk Anna 131
Pilarek Bolesław 156
Piotrków Trybunalski - PŚw. 90; UH-P 67, 91
Pismo PG 120

Płock - PWSZ 150; SW 64; WSZiB 74
Podlawska Daniela 49
Politechnika Częstochowska 121
Politowicz Andrzej 44, 141
Pomorski Waldemar 20
Portal 112, 122
Poznań - AE 24; AM 18, 51; AR 157; AWF 13, 29; PP 80; UAM 167; UE 34; UM 18, 52; UMP 53; UP 157
Pryzmat 123
Przegląd Akademicki 56, 124
Przegląd Uniwersytecki (Lublin) 125; (Szczecin) 126; (Wrocław) 127
Przychodaj Edward 114
Puchowski Piotr 15
Puls AWF 128
Puls Uczelni (Opole) 130; (Poznań) 129
Pustelnik Piotr 165
Puzio Alfred 22

Racibórz - PWSZ 50
Radom - PR 160
Remedium 61
Res Academicae 131
Reszka Jarosław 58
Rodacka Anna 165
Rodziński Stanisław 147
Rogulski Jerzy 61
Rokicka Monika 164
Rott Dariusz 72
Rudzińska Elżbieta 28, 37, 54
Rutkowiak Joanna 69, 70
Rykiert Anna 35
Rynkiewicz Paulina 14
Rynkiewicz Wojciech 115
Rzeszów - PRz. 62; UR 68; WSP 66

Sadłowska-Suprun Małgorzata 110
Salwarowski Łukasz 99
Sapeńko Ewa 141
Saul Danuta 147
Sawicka Grażyna 103
Schefler Katarzyna 162
Schulz Winicjusz 83
Siedlce - AP 79
Sikora Agnieszka 72
Sikorski Szymon 36
Silesius Info 132
Silva Rerum (Kraków) 133
Silva Rerum (Olsztyn) 134
Skórka Stanisław 93
Słupsk - AP 12; PAP 49
Snarski Tomasz 73
Sokołowska Małgorzata 5
Sontowska Dorota 162
Sójka Michał 157
Spanier Marzena 139
Staliński Zbigniew 25, 36
Staniewicz Ewa 167
Stankiewicz-Buchowska Barbara 88
Stasiak Joanna 5
Steczek-Czerniawska Elżbieta 40, 46
Stopniak Franciszek 26
Strakowska-Szczurek Małgorzata 99
Strasburger Dominik 17
Streich Wojciech 83
Strojnowska Dorota 147
Strużycka Izabela 106
Strycka Ewa 157
Styrcz Stanisław 38, 75
Suchocka Anna 126
Suder Monika 30
Sulechów - PWSZ 30
Suleja Włodzimierz 111
Sulima Zbigniew 16, 33
Suska Adam 118
Symotiuk Stefan 155
Szafran Czesław 17
Szajbe Jolanta 80
Szajkiewicz Elżbieta 98
Szczecin – PAM 20; PSz. 32, 89; PUM 21; WSM 6; USz. 126; ZUT 57
Szkiełkiem i Okiem 41, 48, 135
Szpor Franciszek 72
Sztuka i Biznes 136
Szuba-Boroń Anna 137
Szuta Jarosław 12
Szwed Robert 131
Szwedo Artur 126
Szybowska Violetta 99
Szydło Anna 66
Szyłłejko Tadeusz 134
Szyszko-Kondej Małgorzata 110

Śmierzchalska Danuta 165
Światowiec Przemysław 128
Świć Andrzej 56

Tabisz Stanisław 147
Tomaszkiewicz-Wiśniewska Marzena 71
Tomys Irena 115
Toruń - CM UMK 145; UMK 83
Triebling Agnieszka 134
Trzeciakowski Wiesław 102
Tulej Konrad 128
Twardzik Andrzej 144
Tymoszuk Katarzyna 14

***U** Frycza* 137
Uniwersytecka 70, 71,138
Uniwersytet Warszawski 139
Uniwersytet Wrocławski 140
Uniwersytet Zielonogórski 44, 82, 141
Ustyjańczuk Wioletta 154, 156

***V**ita Academica* 142, 143
Vladislavia 144

Walarowska Izabela 121
Walecka-Rynduch Agnieszka 137
Waluch Kazimierz 64
Wałbrzych - PWSZ 132
Wanke-Jakubowska Małgorzata 81
Wanke-Jerie Maria 81
Wardęcki Waldemar 120
Warszawa - AM 106, 159; AON 17; ATK 26, 96; Oikos 151; PW 108; SGGW 2; SGH 63; UKSW 96; UW 139; WAT 76, 77; WP SW TWP 151; WSEiZ 149; WUM 106
Wasiewicz Jan 129
Wasylina Lucyna 122
Wątróbski Leszek 126
Węcel Katarzyna 78
Węglarska Barbara 112
Wiadomości Akademickie 145
Wiadomości ASP (Katowice) 146; (Kraków) 147
Wiadomości Rektorskie 62
Wiadomości Uczelniane (Opole) 148, 153; (Płock) 150; (Warszawa)149, 151; (Włocławek) 152
Wiadomości Uniwersyteckie (Lublin) 155; (Olsztyn) - UWM 101, 154, 156
Wieliczko Małgorzata 123
Wieprzkowicz Bohdan 149
Wiertek Monika 142
Wieści Akademickie 157
Więcko Krystyna 110
Wilk Karolina 150
Wiśniewska-Tomaszkiewicz Marzena 70, 138
Wiśniewski Bernard 6
Włocławek - PWSZ 152; WSH-E 144; WSPS 144
Włosiński Marian 152
Wojciechowska Dorota 144
Wojtala Janina 8
Wojtyś Apolinary 76, 77
Worowski Krzysztof 107
Woźniakowski Igor Wit 65
Wójcik Jacek 63
Wrocław - AE 112; AM 65, 166; AMuz. 59; AR 81; AWF 163; PWr. 123; UE 122; UWr. 7, 111, 127, 140; WSH 115
Wsiołkowski Adam 147
Wysiecki Mieczysław 57, 89
Wyspa 84, 158

***Z** Życia AM* 106, 159
Z Życia Politechniki Radomskiej 160
Z Życia Politechniki Śląskiej 43, 161
Zadrzywilski Adam 65
Zaleski Tadeusz 70
Zamość - WSZiA 4, 114; WSZiZ 60
Zaniewska Teresa 2
Zaraś Jan 165
Zaremba-Lekki Beata 88
Zawalski Krzysztof 117
Zbierowski Przemysław 1
Zielińska Maria 24
Zielona Góra - PZ 44; UZ 141; WSP 82
Zielony Mirosław 17
Zielońska Iwona 144
Złowodzki Maciej 113
Znyk Małgorzata 150

Żabowski Jerzy 74
Żaczek Tadeusz 105
Żak Chojnicki 162
Żmuda Ryszard 35, 96
Żuk Grzegorz 155
Życie Akademickie 163
Życie Politechniki 164
Życie Uczelni (Łódź) 165; (Wrocław) 65, 166
Życie Uniwersyteckie 167

Prof. dr hab. med. Leszek BABLOK (ur. 1940) lekarz, położnik i ginekolog, nauczyciel akademicki, profesor nadzwyczajny, promotor i recenzent rozpraw doktorskich, opiekun naukowy i recenzent habilitacji, członek towarzystw naukowych i innych gremiów, w tym przewodniczący Rady Bibliotecznej AM / WUM, członek Rady Programowej *Forum Bibliotek Medycznych*, autor/współautor licznych publikacji, redaktor, kierownik I Katedry i Kliniki Położnictwa I Wydziału Lekarskiego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

Urodził się 11 lutego 1940 roku w Warszawie, w rodzinie inteligenckiej Alojzego i Wandy z domu Kukawczyńska. Żonaty. Ma troje dzieci: Teresę, Marcina, Wojciecha.

Do Szkoły Podstawowej w Warszawie uczęszczał w latach (1947 - 1954), następnie kontynuował naukę w XVIII Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Zamoyskiego w Warszawie (1954- 1957). Studiował (1957- 1963)- dyplom i tytuł zawodowy lekarza (29 V 1963), doktoryzował się (28 XI 1973) i habilitował (7 VI 1995) na I Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Warszawie. Odbył staż podyplomowy (1965 - 1967). Był stypendystą WHO Cambridge - Wielka Brytania (1970) i IFFP Sztokholm - Szwecja (1984). Uzyskał specjalizację z zakresu położnictwa i ginekologii I° (1971) i II° (1975). Uczestniczył w wielu szkoleniach zarówno w kraju jak i za granicą. Dnia 16 III 2004 roku Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski, nadał Leszkowi Bablokowi tytuł naukowy profesora nauk medycznych.

Napisał rozprawę doktorską: *Ocena czynności hormonalnej jąder w hypogonadyźmie hypogonadotropowym,* której promotorem była prof. dr hab. Małgorzata Bulska, a recenzentami: prof. dr hab. Kazimierz Dux i prof. dr hab. Krzysztof Boczkowski i habilitacyjną: *Ocena osi przysadka mózgowa - jądro w azoospermii* .- recenzenci: prof. dr hab. Marian Semczuk, prof. dr hab. Wiesław Szymański, prof. dr hab. Bolesław Stawarz.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje. Akademia Medyczna w Warszawie. Zakład Endokrynologii Klinicznej - asystent (1 V 1965 - 30 IX 1967), I Klinika Położnictwa i Ginekologii AM - starszy asystent (1 X 1967 - 31 XII 1973), następnie Warszawski Uniwersytet Medyczny - adiunkt (1 I 1974- 1 XI 1999), profesor nadzwyczajny (1 XI 1999-), profesor tytularny (16 III 2004-), kierownik (1 X 2004 - 30 IX 2010). Obecnie przebywa na emeryturze.

Praca naukowa - podejmował problematykę badawczą z zakresu ginekologii, dia-

gnostyki i terapii niepłodności małżeńskiej, andropauzy, leczenia zaburzeń hormonalnych jąder od dzieciństwa do starości oraz badań hormonalnych i testów czynnościowych układu przysadka mózgowa - jądro, które mogą pomóc w postawieniu dokładnego rozpoznania i określić sposoby postąpowania terapeutycznego. Ogłosił drukiem ponad 250 publikacji. W bibliografii podmiotowej zarejestrowano 179 pozycji, w tym: oryginalnych - 109, poglądowych - 12, rozdziały w podręcznikach - 12. W językach obcych opublikował 34 prace, z czego 32 w językach kongresowych (27 angielskim i 5 francuskim). W czasopismach zagranicznych zamieścił 22 prace w tym 10 w czasopismach indeksowanych Current Contenst. Łączny Impact Factor wynosi - 28.385, punktacja KBN - 565. Według *Science Citation Index* prace profesora były, do 2009 roku, cytowane 115 razy. W oryginalnych pracach - jest 28 razy pierwszym autorem, 81 współautorem. Autor 2 rozdziałów podręczników i współautor 10. Jest współredaktorem monografii dla lekarzy pt. „Andropauza" wydanej przez PZWL w 2002 r. Oprócz publikacji w czasopismach występował z referatami lub prezentował prace na sesjach plakatowych (ogółem 109 wystąpień). Do najważniejszych jego publikacji należą: „O zależności między poziomem hormonów gonadalnych i gonadotropowych a poprawą stanu nasienia po varicicelectomii", „O zmianie współczynnika oporu w przepływie w tętnicy jądrowej związanej z wiekiem i przy nasileniu zmian zwyrodnieniowych kanalików krętych", „O diagnostyce i leczeniu przetok maciczno-pochwowych powstałych po cieciach cesarskich". Komisja AM trzykrotnie przyznawała profesorowi fundusze w ramach prac własnych pracowników AM (1992-1994, 1995-1997, 1998-2000). Zastępca redaktora naczelnego *Ginekologii Polskiej*, członek Komitetu naukowego *Reproductive Biology* oraz innych czasopism.

Działalność dydaktyczna - promotor 2 rozpraw doktorskich. Recenzent 15 doktoratów i 2 habilitacji. To przede wszystkim nauczanie położnictwa i ginekologii studentów VI roku I WL WUM. Prowadzenie zajęć fakultatywnych z diagnostyki i terapii niepłodności małżeńskiej. W ramach szkolenia podyplomowego był opiekunem specjalizacji młodych lekarzy z zakresu położnictwa i ginekologii. Ponadto wykładał, na obowiązkowych kursach w ramach specjalizacji tematykę związaną z niepłodnością małżeńską oraz andrologią. Był członkiem komisji egzaminacyjnej oraz opiekunem 9 lekarzy na specjalizacji z ginekologii i położnictwa.

Wybór na przewodniczącego nie był przypadkowy, jako długoletni opiekun biblioteki I Kliniki Położnictwa i Ginekologii – przełom lat 60-tych i 70-tych, profesor poznał problematykę biblioteczną. Znajomość warsztatu bibliotecznego oraz problemów Biblioteki Głównej, pozwoliła mu – jako przewodniczącemu – być dla niej wsparciem i doradcą. W tym okresie bywał w bibliotece częściej, z reguły, na zwoływanych spotkaniach. Pamiętam z nich postawnego mężczyznę – w białym fartuchu (klinika jest w niedalekim sąsiedztwie biblioteki) zawsze trochę spóźnionego i nie mającego zbyt wiele czasu. Po przybyciu profesora, spotkanie zawsze nabierało tempa, przedłużające

się dyskusje ucinał, w paru klarownych punktach podsumowywał dotychczasowe ustalenia, wydawał dyspozycje, obiecywał osobiście dopilnować sprawy następnie, zwykle jako pierwszy, wybiegał ze spotkania do kolejnych czekających go obowiązków. Obietnice zawsze dotrzymywał, poświęcał swój prywatny czas, wykorzystywał swój urok osobisty i koneksje by wspomóc bibliotekę w istotnych dla niej sprawach. Profesor jest człowiekiem czynu, budzącym respekt – przewodniczącym a jednocześnie ciepłym, dowcipnym, cieszącym się autorytetem – życzliwym człowiekiem.

Już w trakcie studiów należał do Studenckiego Koła Naukowego przy Klinice Położnictwa i Ginekologii, zajmując się andrologią pod opieką dr hab. Zygmunta Janczewskiego. W ramach działalności w kole naukowym był współautorem referatu pt. „Fałszywy" zespół Klinefeltera" wygłoszonego na I Zjeździe Studenckich Kół Naukowych w 1962 r. – w Białymstoku. Za działalność w kołach naukowych otrzymał nagrodę naukową Rektora AM i na ostatnie dwa lata studiów stypendium naukowe.

Członek: Polskiego Towarzystwa Endokrynologicznego (1965-) - skarbnik Oddziału Warszawskiego (1967 - 1970), Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego (1972-), Sekcji Andrologii PTG - wiceprzewodniczący (1995 -), przewodniczący (2007 - 2011), Warszawskiego Towarzystwa Ginekologicznego - w Zarządzie (1988-), wiceprzewodniczący (1994 - 1997), Polskiego Towarzystwa Andrologicznego - założyciel (1995-), wiceprezes Zarządu Głównego (1988 - 2004), członek Zarządu Głównego (2004-), następnie honorowy (2011-), The International Federation of Pediatric and Adolescent Gynecology - FIGIJ (1995 - 2005), Towarzystwa Biologii Rozrodu - założyciel (1997-), przewodniczący Zarządu Głównego (2006 - 2009), International Society of Andrology (1998 -), International Society for The Study of The Aging Male - ISSAM (1998-), Komisji Biologii Rozrodu Polskiej Akademii Nauk (1998-), Komisji Rozwoju Człowieka PAN (2000 -), Komisji Andrologii PAN (2001-), Rady Bibliotecznej - przewodniczący (2001 - 2008) Wydziałowej Komisji ds. Zatrudnienia Nauczycieli Akademickich.

Otrzymał odznaczenia: Medal 40-lecia Polski Ludowej (1984), Złoty Krzyż Zasługi (1986), Medal Jubileuszowy 100-lecia Szpitala Klinicznego Dzieciątka Jezus za zasługi dla Szpitala (2001), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (2001), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (2010), oraz nagrody naukowe: JM Rektora AM/WUM, Sekretarza naukowego PAN oraz Warszawskiego Towarzystwa Ginekologicznego.

Hobby: histora powszechna.

Spis publikacji

1964

1. Clinico- pathologic Features of „False" Klinefelter's Syndrome. *Pol. Endocr.* 1964 T. 15 nr 1/2 s. 126-134
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Maciej Czaplicki

2. Ocena kliniczna i histopatologiczna 'fałszywego' zespołu Klinefeltera. *Endokr. Pol.* 1964, T. 15 nr 2 s. 253-263
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Maciej Czaplicki

1966

3. Doświadczenia z wykonywania biopsji jąder ambulatoryjnie". *Gin. Pol.* 1966 T. 37 nr 4 s. 393-399
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Maciej Czaplicki

4. Dynamizm zmian histopatologicznych w jądrach niezstąpionych. *Pol. Prz.Chir.* 1966 T. 38 nr 10 a s. 1221-1229
Współaut.: Zygmunt Janczewski, Aleksander Wigura, ..., Maciej Czaplicki

5. Leczenie andropauzy. *Endokr. Pol.* 1966 T. 17 nr 4 s. 443-447
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Maciej Czaplicki

6. Nietypowe działanie testosteronu w przypadkach hypogonadyzmu męskiego. *Biul. Inst. Leków* 1966 T. 13 s. 633-636
Współaut.: Zygmunt Janczewski, …

7. Treatment of the Male Climacteric. *Pol. Endocr. 1966* Vol .17 s. 240-243
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Maciej Czaplicki

8. Wskazania do wykonania biopsji jąder. *Gin. Pol. 1966* T. 37 nr 11 s. 1205-1209
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ...

1967

9. L'Eunuchoidisme Hypogonadotrophique. Aspect Histopathologiques. *Actual. Endocr.* 1967 8 s. 159-168
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ...

10. Les Images Histopathologiques Des Testicules Dans L'Eunuchoidisme Hypogonadotropique. *Rev. Franc. Endocr. Clin.* 1967, 8 s. 35-40
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Maciej Czaplicki

11. Premature Male Climacteric. *Pol. Endocr.* 1967 Vol. 18 nr 1/2 s. 33-39
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Maciej Czaplicki

12. Przedwczesne przekwitanie męskie. *Endokr. Pol. 1967* T. 18 nr 1 s. 95-101
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Maciej Czaplicki

13. Wpływ jednostronnego wnętrostwa na płodność mężczyzny. *Gin. Pol.* 1967 T. 38 nr 8 s. 929-933
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ...

14. Współzależność między ilością wydalanych frakcji 17-ketosterydów a hirsutyzmem u kobiet. *Endokr. Pol.* 1967 T. 18 nr 3 s. 321-326
Współaut.: Ewa Radwańska, ..., Jerzy Potocki

1968

15. Diagnostyka zespołu hipogonadyzmu hipogonadotropowego u kobiet. *Endokr. Pol.* 1968 T. 19 nr 5 s. 483-490
Współaut.: Krzysztof Krzywdziński, Barbara Binkiewicz, ..., Jerzy Potocki, Krystyna Mackiewicz

16. Evaluation of the Hypophyseo-Ovarian Axis in the Diagnosis of the Syndrome of Premature Ovarian Failure. *Pol. Endocr.* 1968 Vol. 19 s. 78-83
Współaut.: Ewa Radwańska, Leon Weintraub, Elżbieta Ladygin, Krzysztof Krzywdziński, …

17. Gistpatołogiczeskije Izmienienija w Kriptogiczeskich Jaiczkach. *Savrem. Med.* 1968 R. 19 nr 1 s. 27-34
Współaut.: Zygmunt Janczewski, Aleksander Wigura, Dojczew Panajotow, ..., Maciej Czaplicki

18. Ocena osi przysadkowo-jajnikowej w diagnostyce zespołu przedwczesnego wygasania czynności jajników. *Endokr. Pol.* 1968 T. 19 s. 213-219
Współaut.: Ewa Radwańska, Leon Weintraub, Elżbieta Ladygin, Krzysztof Krzywdziński, ...

19. Teratospermia a rozwój jaja płodowego. Pamiętnik XVII Zjazdu Naukowego PTG. T.1. Poznań 1968 s. 129-131
Współaut.: Zygmunt Janczewski, Leon Weintraub, ..., Władysław Bardowski

20. Zaburzenia seksualne w przypadkach hipogonadyzmu hipogonadotropowego. W: Wybrane zagadnienia z seksuologii, Warszawa , 1968 s. 45-54
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Maciej Czaplicki

1969

21. Bliskie i odległe wyniki leczenia zespołu Klinefeltera z dodatnim typem chromatyny płcio-

wej. *Endokr. Pol.* 1969 T. nr 1 20 s. 19-26
Współaut.: ..., Zygmunt Janczewski

22. Chromatyna płciowa w gonadach mężczyzn z zespołem Klinefeltera. *Gin. Pol.* 1969 T. 40 nr 5 s. 559-563
Współaut.: Ewa Herman, Zygmunt Janczewski, ..., Barbara Binkiewicz

23. Dynamics of Development of Histological Lesions in the testes in Cases of 'true' Klinefelter's Syndrome. *Pol. Endocr.* 1969 Vol. 20 nr 1/2 s. 12-18
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ...

24. Dynamizm rozwoju zmian histologicznych w przypadkach 'prawdziwego' zespołu Klinefeltera. *Endokr. Pol.* 1969 T. 20 nr 1 s. 27-34
Współaut.: Zygmunt Janczewski, …

25. Early and Late Results of Treatment of Klinefelter's Syndrome with Positive Type of Sex Chromatin. *Pol. Endocr.* 1969 Vol. 20 nr 1/2 s. 6-11
Współaut.: …, Zygmunt Janczewski

26. The histologic Pattern of the testes in Hypogonadothrophic Eunuchoidism. *Polish Endocrinology* 1969 Vol. 20 nr 1/2 s. 19-26
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ...

27. Obserwacje kliniczne i laboratoryjne w Przypadkach Opóźnionego Okresu Dojrzewania u Chłopców. *Pol. Tyg. Lek.* 1969 T. 24 nr 49 s. 1877-1880
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Elżbieta Sabat, Maciej Czaplicki, Władysław Bardowski

28. Różne postacie obrazów histologicznych jąder w przypadkach eunuchoidyzmu hypogonadotropowego. *Endokr. Pol.* 1969 T. 20 nr 1 s. 35-43
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ...

1970

29. Mężczyźni z karyotypem żeńskim 46, XX. Pol. *Tyg. Lek.* 1970 T. 25 nr 34 s. 1298-1301
Współaut.: Krzysztof Boczkowski, Zygmunt Janczewski, Ewa Herman, ...

1971

30. Leczenie przedwczesnego, idiopatycznego dojrzewania płciowego u chłopców preparatami gestagenów o przedłużonym działaniu. Pamiętnik III Konferencji Naukowej. Okres Dojrzewania. Poznań 1971 s. 221-226
Współaut.: Zygmunt Janczewski, Irena Skrabalak, ...

31. Oznaczanie testosteronu w surowicy krwi chłopców z przed wczesnym idiopatycznym dojrzewaniem płciowym. Pamiętnik III Konferencji Naukowej. Okres Dojrzewania. Poznań 1971 s. 219-221
Współaut.: Zygmunt Janczewski, Zofia Kwiatkowska, ...

1972

32. Diagnostyka i leczenie wrodzonego braku jąder. Pamiętnik XIII Zjazdu Naukowego Pol. Tow. Urol. Lublin 1972 s. 157-159
Współaut.: ..., Zygmunt Janczewski, Maciej Czaplicki

33. Leczenie męskiego hipogonadyzmu hipogonadotropowego gonadotropiną pomenopauzalną. *Pol. Tyg. Lek.* 1972 T. 27 nr 20 s. 754-756
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ...

34. Leczenie przedwczesnego, idiopatycznego dojrzewania płciowego u chłopców gestagenami o przedłużonym działaniu. *Ped. Pol.* 1972 T. 47 nr 12 s. 1509-1516
Współaut.: Zygmunt Janczewski, Irena Skrabalak, ...

35. Odległe wyniki leczenia obustronnego wnętrostwa. Pamiętnik XIII Zjazdu Naukowego Pol. Tow. Urol. Lublin 1972 s. 160-161
Współaut.: Maciej Czaplicki, ..., Zygmunt Janczewski

36. Powikłania leczenia niepłodności gonadotropinami, *Gin. Pol.* 1972 T. 43 nr 4 s. 491-496
Współaut.: Elżbieta Ladygin, ..., Longin Marianowski

37. Próba wywołania owulacji leczeniem balneologicznym. *Probl. Uzdro.* 1973 z. 2 s. 193-196 Pamiętnik I Sympozjum Balneoterapii Ginekologicznej Połczyn- Zdrój 6 i 7 październik 1972 roku
Współaut.: Wiesław Pietrusiewicz, ...

1973

38. Ocienka diejstwija preparata „Omnadren-250" w słuczajach mużskowo gipogonadizma. *Nov. Farm. i Med.* 1973 Sb. 7 s. 87-92
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Zofia Kwiatkowska

39. Patologiczne plemniki a samoistne poronienia. Mechanizmy Warunkujące Zapłodnienie Komórki Jajowej; materiały III Konferencji naukowej Sekcji Płodu. Białowieża. 26.05.1973 s. 82-83
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ...

40. Ruchliwość i żywotność plemników po operacjach dróg wprowadzających nasienie. Sympozjum Mechanizmy Warunkujące Zapłodnienie Komórki Jajowej. Białowieża 1973 s. 84-86
Współaut.: ..., Zygmunt Janczewski

1974

41. Androgen and Estrogen Excretin in Gyna-

ecomastia. *Mat. Med. Pol.* 1974 Vol. 6 fasc. 4 s. 288-290
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Zofia Kwiatkowska

42. Diagnosis and Therapy of Anorchism. *Int. Urol. Nephr.* 1974 Vol. 6 No 3/4 s. 201-208
Współaut.: …, Zygmunt Janczewski, Maciej Czaplicki

43. Fertility After Treatment of Bilateral Cryptochidism. *Int. Urol. Nephr.* 1974 Vol 6 No 3/4 s.259-261
Współaut.: Maciej Czaplicki, ..., Zygmunt Janczewski

44. Próba wywołania owulacji leczeniem balneologicznym. *Balneologia Pol.* 1974 T. 19 nr 1 s. 103- 105
Współaut.: Wiesław Pietrusiewicz, ...

45. The qualification of the cases of aspermia for surgical treatment. Congressus Urologicus et Nephrologicus 17-19.10.1974 Budapest, s. 202
Współaut.: Maciej Czaplicki, ..., S. Wesołowski, Zygmunt Janczewski

1975

46. Kliniczne aspekty cięcia cesarskiego. *Gin. Pol.* 1975 T. 46 nr 2 s. 145-153
Współaut.: Anna Pęksa, Elżbieta Witkowska, Ewa Dipont, Andrzej Lysikiewicz, …, Waldemar Śliwiński

47. Testosterone Secretion in Young Males. *Mat. Med. Pol.* 1975 T. 7 nr 1 s. 35-37
Współaut.: Zofia Kwiatkowska, ..., Zygmunt Janczewski

1976

48. Les Resultats du Traitment Chirurgical Des Azoospermies Excretoires", *Rev. Med.* Toulouse 1976 nr 12 s. 883-885
Współaut.: Maciej Czaplicki, Zygmunt Janczewski, ..., Andrzej Borkowski

1977

49. Folliculoma a Zespół Stein-Leventhala. *Gin. Pol. 1977* T. 48 nr 1 s.69-73
Współaut.: Wiesław Pietrusiewicz, ..., Barbara Wasilewska, Longin Marianowski, Barbara Blinkiewicz

50. Histologic Picture of Testis in Relation to the Level of LH and Testosterone in Kleinefelter's Syndrome. *Mat. Med. Pol.* 1977 Vol. 9 fasc. 1 s. 37-39
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Zofia Kwiatkowska, Barbara Kulesza

51. Leczenie octanem cyproteronu nadmiernego popędu seksualnego. *Endokr. Pol.* 1977 T. 28 nr 6 s. 541-544
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Zofia Kwiatkowska

52. Leczenie niepłodności męskiej gonadotropinami pomenopauzalną i kosmówkową. *Gin. Pol. 1977* T. 48 nr 5 s. 493-495
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ...

1978

53. The Diagnostic and Prognostic Significance of the Testicular Biobsy. *Andrologia* 1978 Vol 10 no 5 s. 393-396
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ...

54. Niepłodność W: Kobieta, Mężczyzna, dziecko/ pod red. Zbigniewa Sternadla. Warszawa 1978 s. 183-207
Współaut.: ..., Zbigniew Sternadel

55. Poziom FSH i testosteronu w surowicy krwi, a obraz histologiczny jąder w niepłodności męskiej. V Sympozjum Sekcji Płodności i Niepłodności PTG „Czynnik męski w niepłodności" Lublin VI,1978 s. 203-205
Współaut.: …, Zygmunt Janczewski, Zofia Kwiatkowska, Stanisław Frącki

56. The Relationship between Plasma FSH, Testosterone Levels and Testicular Histology in Males with Azoozpermia. *Andrologia* 1978 Vol. 10 no. 6 s. 502-505
Współaut.: ..., Zygmunt Janczewski, Zofia Kwiatkowska, Stanisław Frącki

57. Rezerwa czynnościowa gruczołu śródmiąższowego w azoospermii, VI Konferencja Naukowa Sekcji Endokrynologicznej PTG „Radioimmunologiczne oznaczenie hormonów w ginekologii i położnictwie" Poznań 1978 s. 153-155
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Zofia Kwiatkowska

58. Wpływ usunięcia żylaków powrózka nasiennego na płodność. V Sympozjum Sekcji Płodności i Niepłodności PTG „Czynnik męski w niepłodności". Lublin 1978 s.160-164
Współaut.: Maciej Czaplicki, Zygmunt Janczewski, ...

59. Wskazania i wyniki sztucznej inseminacji nasieniem męża. V Sympozjum Sekcji Płodności i Niepłodności PTG Czynnik męski w niepłodności, Lublin 1978 s.129-132
Współaut.: Zbigniew Sternadel, Zygmunt Janczewski, Elżbieta Witkowska, ...

60. Wyniki leczenia operacyjnego niedrożności dróg wyprowadzających nasienie. V Sympozjum Sekcji Płodności i Niepłodności PTG „Czynnik męski w niepłodności". Lublin 1978 s. 164-168
Współaut.: Maciej Czaplicki, Zygmunt Janczewski, ...

61. Znaczenie diagnostycznej biopsji jądra dla postępowania leczniczego w przypadkach niepłodności męskiej. V Sympozjum Sekcji Płodności i Niepłodności PTG „Czynnik męski w niepłodności". Lublin 1978 s.199-202
Współaut.: Maciej Czaplicki, Zygmunt Janczewski, ...

1979

62. Czynność gonad u mężczyzn z przewlekłą niewydolnością jak nerek. *Pol. Arch. Med. Wewn.* 1979 T.1 61 s. 195-20
Współaut.: Alfred Siciński, Łucja Stasiak, Zygmunt Janczewski, Zofia Kwiatkowska,

63. Plasma Testosterone Levels, before and after Stimulatin with HCG in Anorchism. *Int. Urol. Nephr.* 1979 Vol 11 no. 1 s. 57-60
Współaut.: Zygmunt Janczewski, Maciej Czaplicki, Zofia Kwiatkowska

64. Rozrost gruczołu śródmiąższowego w Zespole Kleinefeltera. *Pat. Pol.* 1979 T. 30 s. 211-219
Współaut.: Zygmunt Janczewski, Barbara Wasilewska, …

65. Varicocelectomy in Patients with Azoospermia". *Arch. Androl.* 1979 Vol. 3 no. 1 s. 51-53
Współaut.: Maciej Czaplicki, ..., Zygmunt Janczewski

1980

66. Investigation and Results of treatment in Male Sterility". *Int. Urol. Nephr.* 1980 Vol. 12 no. 3 s. 263-267
Współaut.: Zygmunt Janczewski, Maciej Czaplicki, ..., Stanisław Frącki, Władysław Bardowski

67. Niepłodność W: Kobieta, mężczyzna, dziecko/ pod red. Zbigniewa Sternadla, Warszawa 1980 s. 183-207
Współaut.: ..., Zbigniew Sternadel

68. Przypadek Translokacji Chromosomalnej Karyotyp 45,XY,t (13q; 14q; 16h+u Pacjenta Badanego Z Powodu Zaburzeń Reprodukcji, *Endokr. Pol. 1980* T. 31 nr 2 s. 169-174
Współaut.: Krzysztof Boczkowski, Ewa Mickiewicz, Margareta Mikkelsen, ...

1981

69. Leczenie męskiej niepłodności cytrynianem klomifenu. *Gin. Pol.* 1981 T. 52 nr 7 s. 637-639
Współaut.: ..., Zygmunt Janczewski, Stanisław Frącki

70. Wyniki sztucznej inseminacji nasieniem męża w leczeniu niepłodności małżeńskiej. *Gin. Pol.*1981 T. 52 nr 5 s. 431-435
Współaut.: Zbigniew Sternadel, Zygmunt Janczewski, ..., Elżbieta Witkowska

1982

71. Neurohormonalne mechanizmy regulujące proces dojrzewania płciowego W: Dojrzewania / pod red. Andrzej Jaczewskiego i Barbary Woynarowskiej. Warszawa: 1982 s. 51-59

72. Udział czynnika męskiego w niepłodności małżeńskiej z uwzględnieniem patologii ciąży. Wybrane zagadnienia z zakresu położnictwa i chorób kobiecych pod red. J.Kretowicza, CMKP, Warszawa 1982 s. 119-127 (skrypt dla specjalizantów z zakresu położnictwa i ginekologii)

1984

73. L'Influence du traitment operatoire varicocele sur la fertilite". *J.d'Urol.* 1984 T. 90 nr 10 s.595
Współaut.: Maciej Czaplicki, Zygmunt Janczewski, ..., Andrzekj Borkowski

74. Les resultats du traitment operatoire des malades atteintes de varicocele at d'azoospermie. *J.d'urol.* 1984 Vol. 90 nr 10 s. 595-596
Współaut.: Maciej Czaplicki, ..., Stefan Wesołowski, Andrzej Borkowski

75. Niepłodność W: Kobieta, mężczyzna, dziecko / pod red. Zbigniewa Sternadla. Warszawa 1984 s. 183-207
Współaut.: …, Zbigniew Sternadel

76. Testosterone, FSH and LH in Human Spermatic and Cubital Venous Plasma. *Andrologia* 1984 Vol. 16 no. 6 s. 525-527
Współaut.: ..., Zygmunt Janczewski, Maciej Czaplicki

1985

77. Heterotropic Adrenal Tissue. *Int. Urol. Neph.* 1985 Vol. 17 no. 2 s. 177-181
Współaut.: Maciej Czaplicki, ..., Bolesław Kuzaka, Zygmunt Janczewski

78. Semen Characteristics in pubertal Boys. I,Semen Quality after First Ejaculation. *Arch. Androl.* 1985 Vol. 15 no. 2/3 s. 199-205
Współaut.: Zygmunt Janczewski, …

79. Semen Characteristics in Pubertal Boys. II-,Semen Quality in Relation to Bone Age. *Arch. Androl.* 1985 Vol. 15 no. 2/3 s. 207-211
Współaut.: Zygmunt Janczewski, …

80. Semen Characteristics in Pubertal Boys. III-,Semen Quality and Somatosexual Development. *Arch. Androl.* 1985 Vol. 15 no. 2/3 s. 213-218
Współaut.: Zygmunt Janczewski, …

81. Semen Characteristics in pubertal Boys. IV.Semen Quality and Hormone Profile. *Arch. An-*

drol. 1985 Vol. 15 no. 2/3 s. 219-224
Współaut.: Zygmunt Janczewski, …

82. Testosterone, FSH and LH in Human Spermatic and Cubital Venous Plasma in Varicocele Patients. *Andrologia* 1985 Vol. 17 no. 4 s. 346-351
Współaut.: ..., Zygmunt Janczewski, Maciej Czaplicki

1988

83. Ocena czynności hormonalnej układu podwzgórze-przysadka mózgowa-jądro w niepłodności męskiej. W: Postępy Andrologii 1988 T. 2 Warszawa, Poznań s. 73-76

84. Wyniki leczenia niepłodności męskiej w zależności od wyjściowego stanu nasienia. *Gin. Pol. Supl.* 1988 s. 64-67
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Ade Smith, Maciej Czaplicki, Stanisław Frącki, Sławomir Zieniuk, Władysław Bardowski

85. Wyniki leczenia operacyjnego pacjentów z żylakami powrózka nasiennego i azoospermią. *Gin. Pol. Supl.* 1988 s. 34-37
Współaut.: Maciej Czaplicki, ..., Zygmunt Janczewski

86. Wyniki sztucznej inseminacji w zależności od stanu nasienia. *Gin. Pol. Supl.* 1988 s. 61-63
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Stanisław Frącki, Ade Smith

1989

87. Klinika Andropauzy. *Pol. Tyg. Lek.* 1989 T. 44 nr 7/8 s. 173-175
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Ade Smith

88. Rezerwa czynnościowa gruczołu śródmiąższu w andropauzie. *Pol. Tyg. Lek.*1989 T. 44 nr 7/8 s. 175-178
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Ade Smith

1990

89. Male Infertility and its treatment: A review of over 4700 Patiens Treated for Male Related Infertility. *Int. Urol. Nephr.* 1990 Vol. 22 nr 2 s. 161-165
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Ade Smith, Maciej Czaplicki, Stanisław Frącki

1992

90. Obraz histologiczny jąder w andropauzie. *Pol. Tyg. Lek.* 1992 T. 47 nr 24-26 s. 530-532
Współaut.: Zygmunt Janczewski, ..., Stanisław Frącki, Ade Smith

91. Rozwój biologicznej wartości nasienia w przebiegu opóźnionego dojrzewania płciowego. *Pol. Tyg. Lek.* 1992 T. 47 nr 24-26 s. 537-539
Współaut.: ..., Zygmunt Janczewski

1993

92. Wyniki leczenia niezstąpionych jąder za pomocą HCG u chłopców uprzednio zakwalifikowanych do leczenia operacyjnego. *Pol. Tyg. Lek.* 1993 T. 48 nr 27 / 28 s. 603-604
Współaut.: ..., Zygmunt Janczewski

1994

93. Analiza nasienia w diagnostyce niepłodności męskiej. *Nowa Medycyna* 1994 R. 1 nr 2 s. 12-13

94. Badanie ultrasonograficzne w diagnostyce wad wrodzonych najądrzy w przypadkach azoospermii, *Gin. Pol.* 1994 T. 65 nr 1 s. 37-40
Współaut.: Maciej Czaplicki, ..., Andrzej W. Malewski, Janusz Gołębiewski

95. Leczenie operacyjne raka trzonu macicy – analiza kliniczna 115 przypadków. *Wiad. Lek*. 1994 T. 47 nr 17/18 s. 675-679
Współaut.: Halina Szucka-May, Małgorzata Bińkowska, ..., Swietłana Wiczyńska, Zoulikha Jabiry-Zieniewicz

96. Ocena osi przysadkowo jądrowej w zespole „samych" komórek Sertoliego. *Gin. Pol.* 1994 T. 65 supl. 2 s. 984-987
Współaut.: ..., Stanisław Frącki, Longin Marianowski

97. Oś przysadkowo-jądrowa w zahamowaniu spermatogenezy. *Gin. Pol.* 1994 T. 65 supl. 2 s. 980-983
Współaut.: ..., Stanisław Frącki, Longin Marianowski

98. Oś przysadkowo – jądrowa w zmianach degeneracyjnych kanalików krętych. *Gin. Pol.* 1994 T. 65 supl. 2 s. 988-901
Współaut.: ..., Stanisław Frącki, Longin Marianowski

99. Stan nasienia po leczeniu operacyjnym żylaków powrózka nasiennego w zależności od obrazu histologicznego jądra. *Gin. Pol.* 1994 T. 65 supl. 2 s. 996-999
Współaut.: Maciej Czaplicki, ..., Andrzej Borkowski, Andrzej W. Malewski, Stanisław Frącki

100. Wady wrodzone najądrzy i nasieniowodów jako przyczyna męskiej niepłodności, *Gin. Pol.* 1994 T. 65 nr 1 s. 35-36
Współaut.: Maciej Czaplicki, ..., Andrzej Malewski, Stanisław Frącki

101. Zaburzenia płodności u mężczyzn profesjonalnie obsługujących komputery. *Gin. Pol.* 1994 T. 65, supl. 2 s. 1000-1002
Współaut.: Stanisław Frącki, ..., Longin Marianowski

102. Zaburzenia płodności u mężczyzn profesjonalnie obsługujących komputery. *Gin. Pol.* 1994

T. 65 nr 1 s. 41-44
Współaut.: Stanisław Frącki, ..., Jacek Mężyński

1995

103. Ginekomastia. Nowa Medycyna - Ginekologia 1995 R. 2 nr 8 s. 58-60
Współaut.: Stanisław Frącki, ...

104. Klimakterium i andropauza. Medipress Ginekologia i Położnictwo 1995 T. 1 nr1. s. 3-8
Współaut.: Gadomska H., Grzechocińska B., ...

105. Menopauza W: Choroby wewnętrzne / pod red. Andrzeja Wojtczaka T. 3 Wyd. 2. zmien. Warszawa . 1995 s. 122-126
Współaut.: Longin Marianowski, Romuald Dębski, ...

106. Ocena histologiczna jąder według skali punktowej wg Johnsena w azoospermii, Gin. Pol. 1995 T. 66, supl. 2 s. 163-167
Współaut.: ..., Stanisław Frącki, Maciej Czaplicki, Longin Marianowski

107. Rezerwa czynnościowa gruczołu śródmiąższowego w azoospermii, *Gin. Pol.* 1995 T. 66 supl. 2 s. 76-80
Współaut.: ..., Stanisław Frącki

108. Wyniki leczenia gonadotropiną kosmówkową niezstąpionych jąder u chłopców uprzednio zakwalifikowanych do leczenia operacyjnego. W: Wykłady programowe i referaty XI Sympozjum Urologii Dziecięcej „Patologia jądra i moszny" pod red. A.Borówki i Cz. Szymkiewicza Warszawa 7 kwietnia 1995. Warszawa 1996 s. 33-35
Współaut.: ..., Stanisław Frącki

109. Zależność pomiędzy poprawą stanu nasienia po varicocelectomii a poziomem hormonów. *Gin.Pol.* 1995 T. 66 supl. 2 s. 158-162
Współaut.: Stanisław Frącki, Maciej Czaplicki, Longin Marianowski

110. Zmiany stanu nasienia po varicocelectomii metodą Palomo w zależności od upływu czasu od operacji, *Gin. Pol*. 1995 T. 66 supl. 2 s. 154-157
Współaut.: Maciej Czaplicki, ...

1996

111. Komentarz do prac poświęconych niepłodności męskiej. *Wiad. Położ. – Ginekol*. 1996 nr 3, s. 181

112. Test naloksonowy u pacjentów z azoospermią i prawidłowym obrazem histologicznym jąder. Gin. Pol. 1996 Vol. 67, supl. 4 s. 125-130
Współaut.: ..., Stanisław Frącki, Longin Marianowski

113. Wnętrostwo a płodność. *Klinika* 1996 Vol. 3 no. 3 s. 236-238
Współaut.: Stanisław Frącki, ...

114. Wstępne stężenie hormonów gonadotropowych i gonadalnych a poprawa stanu nasienia po varicocelectomii, *Gin. Pol.* 1996 T. 67 supl.4 s. 120-124
Współaut.: ..., Maciej Czaplicki, Stanisław Frącki

115. Zaburzenia płodności u mężczyzn profesjonalnie obsługujących komputery. *Gin. Pol.* 1996 T. 67 supl. 4 s. 131-134
Współaut.: Stanisław Frącki, ..., Mirosław Wielgoś, Longin Marianowski

1997

116. Diagnostyka i leczenie przetok pęcherzowo-macicznych powstałych po cięciach cesarskich. *Gin. Pol.* 1997 T. 68 nr 3 s. 142-148
Współaut.: Maciej Czaplicki, Janusz Gołębiewski, ..., Andrzej Borkowski

117. Leczenie nietrzymania moczu u kobiet. *Medi. Ginekol. i Położn. 1*997 Vol. 3 no. 4 s. 6-12
Współaut.: Maciej Czaplicki, …

118. Ralationship between semen quality improvement after varicocelectomy and Preoperative Levels of Hypophyseal and Gonadal Hormones. *Int. Urol. Nephrol.* 1997 Vol. 29 no. 3 s. 345-349
Współaut.: …, Maciej Czaplicki, Stanisław Frącki, Longin Marianowski, Andrzej Borkowski

119. Test naloksonowy w zespole Klinefeltera. *Gin. Pol.* 1997 T. 68 nr 6 s. 451
Współaut.: …, Stanisław Frącki, Mirosław Wielgoś, Maciej Czaplicki, Longin Marianowski

120. Test naloksonowy w zespole „samych" komórek Sertoliego. *Gin. Pol.* 1997 T. 68 nr 5b s. 164-169
Współaut.: ..., Stanisław Frącki, Mirosław Wielgoś, Longin Marianowski

121. Wpływ pola elaktro-magnetycznego na płodność. *Nowa Medycyna – Ginekologia* 1997 R. 4 nr 17 s. 37-38
Współaut.: Stanisław Frącki, Barbara Grzechicińska, ...

1998

122. Badania endokrynologiczne w andrologii W: Andrologia / pod red. Mariana Semczuka i Macieja Kurpisza. Warszawa 1998 s. 162-171
Współaut.: Marek Mędraś, ...

123. Biopsja jądra. W: Andrologia / pod red. Mariana Semczuka i Macieja Kurpisza. Warszawa 1998 s. 198-207

124. Dopplerowska ocena przepływów naczyniowych w tętnicy jądrowej u mężczyzn w wieku dojrzałym. *Gin. Pol.* 1998 T. 69 nr 6 s. 537-540
Współaut.: Mirosław Wielgoś, ..., Stanisław Frącki, Longin Marianowski

125. Klinika i etiologia męskiej niepłodności w chorobach męskich narządów płciowych W: Andrologia/ pod red Mariana Semczuka i Macieja Kurpisza. Warszawa 1998 s. 352-370
Współaut.: ..., Maciej Czaplicki

126. Klinika i etiologia patologii nasienia zależna od chorób innych narządów W: Andrologia/ pod red. Mariana Semczuka i Macieja Kurpisza. Warszawa 1998 s. 371-375
Współaut.: ..., Maciej Czaplicki

127. Komputerowa analiza zapisów kardiotokograficznych w ciąży powikłanej chorobą hemolityczna płodu. *Gin. Pol.* 1998 T. 69 nr 9 s. 673 –681
Współaut.: Mirosław Wielgoś, Tomasz Rokicki, ..., Robert Bartkowiak, Jerzy Janecki, Longin Marianowski

128. Leczenie hormonalne W: Andrologia/ pod red. Mariana Semczuka i Macieja Kurpisza. Warszawa 1998, s. 385-392
Współaut.: ..., Marek Mędraś

129. Test naloksonowy u pacjentów z żylakami powrózka nasiennego. *Gin. Pol.* 1998 T. 69 nr 6 s. 380-384
Współaut.: ..., Stanisław Frącki, Mirosław Wielgoś, Maciej Czaplicki, Longin Marianowski

130. Test naloksonowy w zmianach zwyrodnieniowych kanalików krętych. *Gin. Pol.* 1998 T. 69 nr 6 s. 374-379
Współaut.: ..., Stanisław Frącki, Mirosław Wielgoś, Maciej Czaplicki, Longin Marianowski

1999

131. Diagnoza andrologiczna. *Gin. Prakt.* 1999 Vol. 7 nr 4 s. 12 –18

132. Testicular artery Doppler flow measurements in patients with the Klinefelter syndrome. *Med. Sci, Monit. 1*999 Vol. 5 no. 6 s. 1197 – 1199
Współaut.: Mirosław Wielgoś, Stanisław Frącki, ..., Tomasz Rokicki, Longin Marianowski

133. Zespół Klinefeltera. *Terapia* 1999 R. 7 nr 12 s. 39-41
Współaut.: Stanisław Frącki, ...

2000

134. Komentarz do pracy Jay L.Sandlow pt. „Obalając mity na temat męskiej niepłodności". *Med. po Dypl.* 2000 Vol. 9 nr 9 s. 193-194.

135. Ocena przepływów naczyniowych w tętnicy jądrowej u mężczyzn ze zmianami zwyrodnieniowymi kanalików krętych jąder. *Gin. Pol.* 2000 T. 71 nr 9 s. 1042-1046
Współaut.: Mirosław Wielgoś, ..., Stanisław Frącki, Tomasz Rokicki, Longin Marianowski

2001

136. PADAM - Częściowa niedomoga androgenna u starzejącego się mężczyzny. *Leki Współcze. Terapii w Pol.* 2001 R. 6 nr 4 s. 40-43

2002

137. Red: Andropauza/ pod red. Marka Mędrasia i ... . Warszawa 2002.- 117 s.
Autorstwo rozdziałów w redagowanej monografii

138. Diagnostyka andropauzy jako częściowej niedomogi androgennej. W: Andropauza/ pod red. Marka Mędrusia i ..., Warszawa 2002 s. 42-49
Współaut.: ..., Marek Mędraś

139. Gruczoł krokowy a andropauza i proces starzenia się mężczyzn. Objawy częściowego niedoboru androgenów u starzejącego się mężczyzny (PADAM). Tamże s. 42-49
Współaut.: ..., Maciej Czaplicki

140. Leczenie hypogonadyzmu męskiego. *Ordynator Leków* 2004 Vol. 4 nr 1 s. 21-26

141. Proteasome localisation and ultrastructure of spermatozoa from patients with varicocele – immunoelectron microscopic study. *Folia Histochemica et Cytobiologica* 2002, 40 s. 169-170
Współaut.: Halina Ziemba, Łukasz P. Biały, Stanisław Frącki, ..., Cezary Wójcik

142. Spermatogeneza a andropauza i proces starzenia się mężczyzn. s. 39-41

143. Starzenie się gonad mężczyzny W: Molekularne podstawy rozrodczości człowieka i innych ssaków/ pod red. Maciej Kurpisza, Termedia Poznań 2002 s. 305-312
Współaut.: ..., Marek Mędraś

144. Terapia andropauzy. Tamże s. 99-113
Współaut.: ..., Marek Mędraś

145. Wpływ leków na płodność mężczyzny. W: Leki współczesne w Polsce 2002 R. 7 nr 2 s. 42-44

146. Zaburzenia wzwodu W: Molekularne podstawy rozrodczości człowieka i innych ssaków/ pod

red. Macieja Kurpisza. Poznań 2002 s. 313-317
Współaut.: ..., Marek Marcyniak

2003

147. Zastosowanie misoprostolu w indukcji poronienia u kobiet z ciążą obumarłą. Med. Wieku Rozw. 2003 T. 7 nr 3 supl.1 s. 307-312
Współaut.: Monika Szymańska, Barbara Suchońska, Kinga Ziółkowska, ...

148. Zastosowanie protokołu z antagonistą GnRH w grupie pacjentek źle odpowiadających na stymulację w cyklach zaplodnienia in-vitro. *Gin. Pol.* 2003 T. 74 nr 9 s. 943 – 948
Współaut.: Barbara Grzechhocińska, Stanisław Frącki, Piotr Marianowski, Tomasz Dworniak, ..., Longin Marianowski

2004

149. Immunoexpression of androgen receptors and aromatase of patient with Klinefelter`s syndrome. *Fol. Histochem. Cytobiol.* 2004 Vol. 42 nr 4 s. 215-220
Współaut.: Małgorzata Kotula-Balak, ..., Stanisław Frącki, Anna Jankowska, Barbara Bilińska

150. Leczenie hypogonadyzmu męskiego. *Ordynator Leków* 2004 Vol. 4 nr 1 s. 21-26

151. The naloxone test in Klinefelter syndrome. *Neuroendocr. Lett.* 2004 Vol. 25 6 s. 438-442
Współaut.: Mirosław Wielgoś, ..., Stanisław Frącki, Maciej Czaplicki, Longin Marianowski

2005

152. Ciąża Heterotopowa. *Gin. Pol.* 2005 T.76 nr 9 s. 738-741
Współaut.: Agnieszka Banaszek, Kinga Ziółkowska, Anna Cyganek, ...

153. Father At Labor – Fashion, curiosity, compulsion or desire of being helphful? Int. J Prenat. *Perinatl Psychol. Med.* 2005 Vol. 17 nr 1/2 s. 99-106
Współaut.: I, Szymusik, M. Wielgoś, K. Jarosz, ...

154. Multiple Neoplastic Lesions of the Lpwer Genital Tract In a Human Papilloma Virus-Infected Kidney-Pancreas allograft Recipient: *A Case Report Transplantation Proceedings* 2005 Vol. 37 iss. 5 s. 2093-2095
Współaut.: Katarzyna Bobrowska, Paweł Kamiński, Anna Cyganek, Jzaulikha Jabiry-Zieniewicz, ..., Marek Durlik, Piotr Fiedor

155. Zespół Hellp w Połogu. *Gin. Pol.* 2005 T. 76 nr 5 s. 391-397
Współaut.: Swietłana Krzemień-Wiczyńska, Małgorzata Mikaszewska-Sokolewicz, ..., Ewa Mayzenr-Zawadzka

2006

156. Androgen receptors and aromatase in testes of patient with Klinefelters syndrome – immunohistochemical study. 14 European Workshop on the Molecular and Cellular Endocrinology of the Testis. Bad Aibling – Bavaria, Germany 2006
Współaut.: Małgorzata Kotula-Balak, ..., Stanisław Frącki, Barbara Billińska.

157. Chora na nowotwór w praktyce ginekologicznej. W: Onkologia w praktyce / pod red. Andrzeja Deptały. Warszawa 2006 s. 81-87
Współaut.: Halina Gadomska, ...

158. Clinical, hormonal and sonographic features of the identical twins with Klinefelter syndrome – A case report. N*euroedocr. Lett.* 2006 Vol. 27 nr 1/2 s. 142-144
Współaut.: Mirosław Wielgoś, Dorota Bomba-Opoń, Stanisław Frącki, Paweł Kamiński, ..., Maciej Czaplicki

159. Diagnostyka mężczyzny przed przystąpieniem do technik wspomaganego rozrodu. *Gin. po Dypl.* 2006 T. 8 nr 6 s. 24-26

160. Effects of free fatty AIDS on the course of gestational diabetes mellitus. *Neuroendocrinol Lett* 2006 Vol 27 no. 1/2 s. 277-280
Współaut.: Dorota Bomba-Opoń, Mirosław Wielgoś, Monika Szymańska, ...

161. Kardiomiopatia okołoporodowa i stan przedrzucawkowy powikłany zespołem HELLP – opis przypadku. *Pol. Arch. Med. Wewn.* 2006 R. 116 T. 4 nr 10 s. 965-970
Współaut.: Piotr Bienias, Michał Ciurzyński, Swietłana Krzemień-Wiczyńska, Małgorzata Mikaszewska-Sokolewicz, Ewa Mayzner-Zawadzka, ..., Danuta Liszewska-Pfejfer

162. Molecular Analysis of defects in the CFTR Gene and AZF Locus of the Y Chromosome in Male Infertility. *Journ. of Repruduct. Med.*2006 Vol. 51 no. 2 s. 120-127
Współaut.: Agnieszka Sobczyńska-Tomaszewska, Daniel Bąk, Jan Konrad Wolski, ..., Magdalena Nawara, Tadeusz Mazurczak, Jerzy Bal.

163. Nowotwory u kobiet ciężarnych. W: Onkologia w praktyce / pod red. Andrzeja Deptały. Warszawa 2006 s. 301-308
Współaut.: Halina Gadomska, ...

164. Porównanie dwóch sposobów hodowli w programie zapłodnienia pozaustrojowego. Ginekologia Polska XXIX Kongres PTG 2006. T I s. 119
Współaut.: Piotr Marianowski, Iwona Szymusik, Barbara

Grzechocińska, Stanisław Frącki, Kinga Ziółkowska, Mirosław Wielgoś, Paweł Kamiński, ...

165. Wstępna ocena wyników operacyjnego leczenia zaburzeń statyki narządu płciowego z użyciem siatki polipropylenowej z podwójnym dostępem przez otwory zasłonione (double transbturator approach). *Gin. Pol.* 2006 T. 77 nr 5 s. 383-388

Współaut.: Paweł Kamiński, Robert Matusiak, Anna Cyganek, Agnieszka Banaszek, ...

2007

166. Il-6 and IL-8 as sensitive marker sof inflammation In male infertillity.

167. Syposium: Endocrinology of Reproduction, Mikołajki 2007 Abstracts book. s. 52

Współaut.: Anna Celińska, Stanisław Frącki, Wojciech Dziadecki, Dariusz Radomski, ..., Ewa Barcz

2008

168. Cancer of the Urinary Bladder Neovagina in a Patient with Morris´Syndrome. Onkologie 2008 Vol. 31 no 1/ 2 s. 53-55

Współaut.: Mirosław Wielgoś, Iwona Szymusik, Agnieszka Banaszek, Barbara Suchońska, Paweł Kamiński, Halina Gadomska, ...

169. Pregnancy after organ transplantation. Reviev. *Neuroendocr. Lett.* . 2009 29 Vol. 30 no 6 s. 6-10

Współaut.: Mirosław Wielgoś, Bronisława Pietrzak, Katarzyna Bobrowska, ..., Paweł Kamiński,

170. Stymulacja owulacji preparatami gonadotropin. *Położnictwo Ginekologia Medycyny Rozrodu*. 2008 T 2. nr 5 s. 401

171. Transvaginal cervical length measurement as a preterm delivery In IVF patients.

172. Ultrasound Obstet Gynecol. 2008. T 32 z. 3. s. 275-276; 18th World Congress on Ultrasound In Obstetrics and Gynecology. Chicago 24-28.08.2008

Współaut.: Mirosław Wielgoś, Iwona Szymusik, Katarzyna Kosińska-Kaczyńska, Piotr Marianowski, Wojciech Dziadecki, Robert Bartkowiak, Dorota Bomba-Opoń, Paweł Kamiński, ...

2009

173. Standardy w ginekologii onkologicznej. Rekomendacje postępowania onkologicznego. Rak trzonu macicy. *Ginekol. Onkol.* 2009; Vol. 7 nr 1 s. 9-18

Współaut.: ...., Baranowski W., Bidziński M., Czajkowski K., Dańska-Bidzińska A., Derlatka P., Dębski R., Gawrychowski K., Jakimiuk A., Jurkiewicz J., Kamińska J., Kawecki A., Kowalska M., Kozłowicz-Gudzińska I., Krawczyk M., Królicki L., Krynicki R., Miedzińska-Maciejewska M., Nasierowska-Guttmejer A., Nowacki MP., Panek G., Sawicki W., Sieńko J., Smolarczyk R., Sobiczewski P., Stelmachów J., Śpiewankiewicz B., Wielgoś M., Zieliński J.

2010

174. Congenital adrenal hyperplasia due to 21-hydroxylase deficiency - management in adults. *Endokrynol. Pol.* 2010 Vol. 61 nr 1 s.142-155

Współaut.: Ambroziak U., Bednarczuk T., Ginalska-Malinowska M., Małunowicz EM., Grzechocińska B., Kamiński P., ..., Przedlacki J., Bar-Andziak E

175. Interleukin 1á and interleukin 18 and their connection with leukocytospermia in human semen. *Centr. Eur. J. Immunol.* 2010 Vol. 35 nr 3 s.157-161

Współaut.: Dziadecki W., Celińska A., Frącki S. ...., Barcz E.

176. Interleukin 6 and interleukin 8 concentrations in seminal plasma of male with seminogram abnormalities. Centr. Eur. J. Immunol. 2010 Vol. 35 nr 3 s.162-167

Współaut.: Dziadecki W., Celińska A., Frącki S. ...., Barcz E

2011

177. Algorytmy diagnostyczno-lecznicze w niepłodności. Łódź, Instytut Medycyny Pracy im. J. Nofera 2011 130, [1].

Współaut.: ..., Bidziński M., Domitrz J., Jakiel G., Jędrzejczak P., Hanke W., Korman M., Kuczyński W., Kurzawa R., Pawelczyk L., Poręba R., Putowski L., Radowicki S., Radwan M., Radwan P., Szamatowicz J., Szamatowicz M., Wołczyński Sr.

178. Diagnostyka i leczenie niepłodności. Ginekol. Dypl. 2011 Vol. 13 nr 2 s. 59-62 64-76, 78-82, 84-86,88

Współaut.: Wołczyński S., Kuczyński W., Pawelczyk L., Putowski L., Bidziński M., Jakiel G., Kurzawa R., Szamatowicz J., Jędrzejczak P., Hanke W., Radwan J., Bablok L., Radwan M., Domitrz J., Radwan P., Korman M.

179. Is mid-gestational cervical length measurement as sensitive prediction factor of preterm delivery in ivf as in spontaneous singleton pregnancies? *Neuro Endocrinol. Lett.* 2011 Vol. 32 nr 4 s. 453-457

Współaut.: Szymusik I., Węgrzyn P., Marianowski P., Dziadecki W., Wielgoś M.

Promotor rozpraw doktorskich

1997

1. Wielgoś Mirosław: Komputerowa analiza zapisów kardiotokograficznych w ciąży powikłanej chorobą hemolityczną płodu. Warszawa 1997

1999

2. Hallak Zaki: Analiza cięć cesarskich wykonanych w latach 1976 – 1992. Warszawa 1999.

Recenzent dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego

2006

Opinia o dr hab. Romanie Kotzbachu, na stanowisko profesora nadzwyczajnego w Akademii Medycznej im. Ludwika Rydgiera w Bydgoszczy. Warszawa 2006

Opiekun naukowy w przewodzie habilitacyjnym

2010

1. Pietrzak Bronisława: Charakterystyka wybranych czynników mikrobiologicznych dolnego odcinka dróg płciowych u kobiet po przeszczepieniu nerki, Warszawa 2010

2. Węgrzyn Piotr: Zastosowanie ultrasonografii trójwymiarowej w diagnostyce prenatalnej, między 11+0 - 13+6 tygodni ciąży. Warszawa 2010

Recenzent rozpraw habilitacyjnych

2005

1. Marchlewicz Mariola: Ocena dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej „Protekcyjne funkcja najądrza wobec plemników. Szczecin 2005

2008

2. Kotwicka Małgorzata: Ocena dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej „Błonowa translokacja fosfatydyloseryny jako wykładnik biologicznych procesów, zachodzących w plemnikach ludzkich. Poznań 2008

Recenzent rozpraw doktorskich

1997

1. Belkasem El-Rabti Ali Muragaa: Prediction of Risk Factors for Repeat Caesaream Section: thesis doctor's Warszawa 1997

1999

2. Dąbrowski Krzysztof: Rezerwy Wydzielnicze FSH, LH, prolaktyny u mężczyzn z normoozoospermią oraz u mężczyzn z jądrową i pozajadrową przyczyną zmian w nasieniu. Łódź 1999

2000

3. Basiewicz Andrzej: Aktywność androgenna i antyandrogenna mężczyzn z łagodnym rozrostem i rakiem gruczołu krokowego. Wrocław 2000

4. Kucharska Urszula: Ocena wyników leczenia niepłodności u pacjentów z anejakulacją. Białystok 2000

5. Sikora Sławomir: Subiektywna ocena przez pacjentki blizny po cięciach stosowanych w operacjach ginekologicznych. Warszawa 2000

2002

6. Dobroński Piotr: Odległe wyniki anatomiczne i czynnościowe wytworzenia pochwy z uszypułowanego płata pęcherza moczowego w zespole Mayera – Rokinansky'go- Kustnera – Hausera. Warszawa 2002

7. Pydziński Grzegorz: Test z GnRH dla badania osi przysadka – gonada u mężczyzn z normozoospermią przy zaburzeniach czynności układu płciowego. Łódź 2002

2003

8. Sobczyńska-Tomaszewska Agnieszka: Charakterystyka mutacji w genie CFTR w niepłodności męskiej. Warszawa 2003

9. Swatowski Dariusz: Ocena poziomu interleukin Il-1Beta, Il-2 oraz Il-6 w plazmie nasienia mężczyzn płodnych i z klinicznymi zaburzeniami płodności Lublin 2002

10. Ciesielski Marek: Badania nad ekspresją genu DAZ w regulacji procesu spermatogenezy: praca doktorska Poznań 2002

2004

11. Osuch Beata: Metody zapobiegania ciąży wśród studentów Akademii Medycznej w Warszawie. Warszawa 2004

2005

12. Kobielski Artur: Metody zapobiegania ciąży wśród studentów Akademii Medycznej w Warszawie. Łódź 2005

2006

13. Bakalczuk Grzegorz: Skuteczność indukcji reakcji akrosomalnej w ludzkich plemnikach poddanych preparatyce oceniane przy pomocy antygenu powierzchniowego CD46. Lublin 2006.

14. Tołłoczko Justyna: Czynność wątroby u noworodków matek chorych na cukrzycę. Warszawa 2006

2008

15. Rudnicka Ewa: Wzorzec miesiączkowania a obraz histopatologiczny endometrium u kobiet z zespołem androgennym Warszawa 2008

Informator Nauki Polskiej 2003-2006. Warszawa 2004-2007; Skład osobowy na rok akademicki 1983/1984, 1989/1990, 1993/1994, 1997/1998, 2000/2001. Warszawa 1983, 1989,1994, 1997, 2000; Bibliografia publikacji pracowników naukowych Warszawskiej Akademii Medycznej za rok 1982 [-1998]. Warszawa 1985-1987, 1991, 1995-1998, 2003, 2004; Prof. dr hab. n. med. Leszek Bablok. *Med. Dydakt. Wychow.* 2004 Vol. 36 nr 5 s. 38-39, portr.; Współcześni uczeni polscy: słownik biograficzny / red. nauk. Janusz Kapuścik. T. 5. Warszawa 2006 s. 42-43, portr. //Archiwum Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego - akta osobowe; Materiały i informacje udostępnione przez prof. dr hab. Leszka Babloka autorce hasła biograficznego.

Irmina Utrata

Prof. dr hab. med. Maria CHOSIA (ur. 1949), lekarz, patomorfolog, nauczyciel akademicki, profesor nadzwyczajny, promotor i recenzent dysertacji, członek towarzystw naukowych oraz innych gremiów, w tym przewodnicząca Rady Bibliotecznej Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego, kierownik Studium Doktoranckiego PUM i Pracowni Histopatologicznej Zachodniopomorskiego Centrum Onkologii w Szczecinie, członek Rady Programowej *Forum Bibliotek Medycznych.*

Urodziła się 21 lipca 1949 roku w Bornym Sulinowie. Uczęszczała do I Liceum Ogólnokształcącego im. księżnej Elżbiety w Szczecinku (1963 - 1967). Studiowała (1967-1973) - dyplom i tytuł zawodowy lekarza (1973), doktoryzowała się (1981) i habilitowała (1991) na Wydziale Lekarskim Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie. Odbyła staże zagraniczne we Francji, m. in. jako stypendystka Rządu Francuskiego: Paryż (1985-1986), (1988-1989), Argenteuil (1990), Paryż (1992, 1994, 1997). Uzyskała specjalizacje z zakresu patomorfologii II ° (1979). Dnia 12 III 2003 roku Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski nadał Marii Chosi tytuł naukowy profesora nauk medycznych.

Napisała rozprawę doktorską: *Zachowanie się dezoksyrybonukleoproteidów i białek niehistonowych jąder hodowanych komórek nowotworowych w cyklu komórkowym modyfikowanym cytostatykami*, której promotorem była prof. dr hab. Aleksandra Krygier-Stojałowska i habilitacyjną: *Zastosowanie technik immunocytochemicznych w diagnostyce różnicowej nowotworów w aspiratach cienkoigłowych;* - recenzenci: prof. dr hab. Wiesława Biczysko, prof. dr hab. Jerzy Kawiak, prof. dr hab. Leszek Woźniak.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje. Pomorska Akademia Medyczna. Zakład Patomorfologii (1973-). Konsultant wojewódzki ds. patomorfologii (1996 - 1999), Studium Doktoranckie Wydziału Lekarskiego z Oddziałem Nauczania w Języku Angielskim PUM - kierownik (2006-), równocześnie Zachodniopomorskie Centrum Onkologiczne w Szczecinie. Pracownia Histopatologiczna - kierownik.

Działalność dydaktyczna - promotor 9 rozpraw doktorskich. Recenzent 16 doktoratów i 2 habilitacji. Prowadzi wykłady, ćwiczenia i seminaria z patomorfologii. Współdziała w przygotowywaniu programów nauczania patomorfologii i testowych pytań egzaminacyjnych. Przeprowadzała specjalizacyjne egzaminy praktyczne oraz pytania testowe na państwowy egzamin specjalizacyjny z patomorfologii i cytomorfologii. Brała aktywny udział w licznych konferencjach naukowo- szkoleniowych. Zorganizowała i prowadzi od kilkunastu lat ogólnopolskie kursy z zakresu cytodiagnostyki szyjki macicy dla specjalizujących się z patomorfologii i cytomorfologii w medycynie.

Praca naukowa - podejmuje problematykę badawczą z zakresu onkologii, patomorfolofii, technik immunocytochemicznych w diagnostyce cytologicznej nowotworów,

przydatności badania popłuczyn oskrzelowo - pęcherzykowych w diagnostyce chorób płuc, diagnostyki różnicowej węzłów chłonnych na podstawie oceny klonalności rozrostu, oceny jakości badań cytologicznych szyjki macicy, oceny czynników prognostycznych w nowotworach złośliwych oraz badań molekularno - genetycznych w nowotworach złośliwych.

Ogłosiła drukiem ponad 300 publikacji, o łącznym IF = 97, 927. W bibliografii podmiotowej zarejestrowano 212 pozycji, w tym 3 monografie, 4 podręczniki akademickie oraz ponad 100 streszczeń zjazdowych w języku polskim, angielskim i francuskim. Należy do Komitetu Naukowego *Polish Journal of Pathology*, Rady Naukowej serii wydawniczej *Biblioteka Diagnosty Laboratyjnego* oraz *Forum Bibliotek Medycznych*.

Członek Polskiego Towarzystwa Patologów, przewodnicząca Sekcji Cytologii Klinicznej PTP (1997-2003, 2006-2011), Kolegium Medycyny Laboratoryjnej-Grupy Roboczej ds. Patomorfologii - przewodnicząca (2006-2011), wiceprzewodniczaca KML (2011-), Zespołów eksperckich - Komitetu Referencyjnego ds. Epidemiologii, Diagnostyki i Leczenia Raka Tarczycy Centrum Onkologii w Gliwicach; Polskiej Grupy Badawczej Chłoniaków w Centrum Onkologii w Warszawie, Zespołu Orzekającego Konferencji Szkoleniowo - Konsultacyjnych Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie, Zespołu Onkologicznego i Zespołu ds. Leczenia Raka Sutka w Zachodniopomorskim Centrum Onkologii w Szczecinie, Senatu PUM (1998-1999, 2002-2012), Senackiej Komisji ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą (1996-2012), Kolegium Dziekańskiego Wydziału Lekarskiego (1996-2002), Rady Bibliotecznej (1996 -), Komisji Rekrutacyjnej PAM.

Otrzymała odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi (2002), Medal Komisji Edukacji Narodowej (2002), Medal „Za zasługi dla PAM" (2006), złoty medal „Za długoletnią służbę" (2012) oraz nagrody JM Rektora PAM / PUM - naukowe, dydaktyczne i Ministra Zdrowia.

Spis publikacji

1971

1. Badania morfologiczne, histochemiczne i chemiczne błony śluzowej trzonu macicy kobiet w czasie podawania eugynonu. W: Wybrane prace wykonane przez członków Studenckich Kół Naukowych PAM w 1970 roku. Szczecin 1971 s. 131-134
Współaut.: ..., Elżbieta Grunt

1972

2. Zastosowanie metod histochemicznych i chemicznych w ocenie zawartości lipidów w tkankach zwierzęcych. *Ann. Acad. Med. Stetin.* 1972 supl. 4 s. 153-156
Sesja Naukowa Pomorskiej Akademii Medycznej w XXV-lecie nauki polskiej na Pomorzu Zachodnim, Szczecin 4-5.X.1971 r.
Współaut.: Władysław Parafiniuk, Aleksandra Tustanowska, ...

1974

3. Odczyny w węzłach chłonnych szyi w prze-

biegu raka krtani. W: Pamiętnik XXIX Zjazdu Otolaryngologów Polskich, Białystok, 5-7 wrzesień 1974. / pod red. Wiktora Hassmanna. Białystok 1974 s. 206

Współaut.: Mirosław Madej, ..., Aleksandra Krygier-Stojałowska, Bożena Koselnik-Glugla

1975

4. Badania chromatograficzne i histochemiczne lipidów tkanki płucnej w różnych stanach chorobowych. W: Pamiętnik VI Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Anatomopatologów, Lublin, 13-15 września 1973 r. / pod red. Mariana Rożynka, Daniela Chibowskiego. Warszawa 1975 s. 597

Współaut.: Władysław Parafiniuk, ..., Aleksandra Tustanowska

5.Badania nad wpływem preparatu chwastobójczego Simazin na układ oddechowy szczura. W: Pamiętnik VI Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Anatomopatologów, Lublin, 13-15 września 1973 r. / pod red. Mariana Rożynka, Daniela Chibowskiego, Warszawa 1975 s. 423

Współaut.: Władysław Parafiniuk, ..., Helena Błażniak

6. Próba oceny reaktywności komórek węzłów chłonnych szyjnych w przypadku raka krtani. W: Pamiętnik VI Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Anatomopatologów, Lublin, 13-15 września 1973 r. / pod red. Mariana Rożynka, Daniela Chibowskiego. Warszawa 1975 s. 85

Współaut.: Mirosław Madej, ..., Aleksandra Krygier-Stojałowska

7. Sensitivity to acid hydrolisis and ability to bind actinomycin D demonstrated by the chromatin of activated lymphocytes. *Fo. Histochem.* 1975 Vol. 13 nr 1-2 s. 98

XIIth Symposium of the Polish Histochemical and Cytochemical Society, Uniejów, September 25-28, 1974

Współaut.: Aleksandra Krygier-Stojałowska, ...

8. Z badań nad toksykologią herbicydów. Cz.1 Badania płuc szczurów zatruwanych przewlekle herbicydami(simazinem). *Patol. Pol.* 1975 T. 26 nr 2 s. 227-245

Współaut.: Władysław Parafiniuk, ..., Helena Błażniak, Mirosława Humiczewska, Aleksandra Krygier-Stojałowska

1976

9. Concerning cellular defense in carcinoma of the larynx. *Arch. Immun. Ther. Exp.* 1976 Vol. 24 nr 1 s. 69-76

Współaut.: Mirosław Madej, Aleksandra Krygier-Stojałowska, Bożena Koselnik-Glugla, ...

1977

10. Zellulare Defensivreaktionen bei Kehlkopfkrebs. *Wiss. Z. Fridrich-Schiller-Univ. Jena. Math.-Naturwiss.* 1977 Jg 26 H. 1 s. 29-33

Współaut.: Aleksandra Krygier-Stojałowska, Bożena Koselnik-Glugla, Mirosław Madej, ...

1978

11. Białka niehistonowe jąder komórek białaczkowych przed i w czasie leczenia cytostatykami. W: Streszczenia XVI Sympozjum Polskiego Towarzystwa Histochemików i Cytochemików, Szczecin 22-24 maja, 1978. Szczecin 1978 s. 31

Współaut.: Aleksandra Krygier-Stojałowska, Zdzisław Gapski, ..., Maria Ignaczak

12. Dezoksyrybonukleoproteidy i białka niehistonowe hodowanych komórek raka jajnika w cyklu komórkowym modyfikowanym cytostatykami. W: Streszczenia XVI Sympozjum Polskiego Towarzystwa Histochemików i Cytochemików, Szczecin 22-24 maja 1978. Szczecin 1978 s. 32-33

13. Zmiany w nukleoproteidach i kwaśnych białkach jąder komórek krwi w ostrej białaczce w przebiegu leczenia cytostatykami. W: Biochemia w ochronie środowiska naturalnego. Materiały sesji naukowej zorganizowanej w Szczecinie w dniach 15 i 16.XII.1975 r. przez Szczecińskie Towarzystwo Naukowe, Oddział Szczeciński Polskiego Towarzystwa Biochemicznego oraz Pomorską Akademię Medyczną w Szczecinie / pod red. Zygmunta Machowa. Warszawa 1978 s. 159-168

Współaut.: Aleksandra Krygier-Stojałowska, Ignacy Urasiński, ..., Zdzisław Gapski, Hubert Kordecki

14. Zmiany w nukleoproteidach komórek białaczkowych w czasie leczenia cytostatykami. W: Streszczenia XVI Sympozjum Polskiego Towarzystwa Histochemików i Cytochemików, Szczecin 22-24 maja 1978. Szczecin 1978 s. 29-30

Współaut.: Aleksandra Krygier-Stojałowska, ..., Robert Yulzari, Hubert Kordecki, Jadwiga Opalińska

1979

15. Defensive cellular reactions in carcinoma of larynx. *Ann. Acad. Med. Stetin.* 1979 supl. 15 s.111-123

Współaut.: Aleksandra Krygier-Stojałowska, Bożena Koselnik-Glugla, Ignacy Urasiński, Erwin Mozolewski, Mirosław Madej, ..., Maria Rakowska, Małgorzata Wasilewska, Elżbieta Kowalska

1982

16. Fenotyp komórek chłoniaków złośliwych nieziarniczych o niskim stopniu złośliwości określany na podstawie badań receptorów powierzchniowych. *Pol. Arch. Med. Wew.* 1982 T. 68 nr 1/2 s. 65-76
Współaut.: Ignacy Urasiński, Barbara Sochacka-Kuzko, Aleksandra Krygier-Stojałowska, ...

17. Saure Proteine Leukamischer Zellkerne. W: Akute Leukamien. / Bearb. von Eugeniusz Miętkiewski. Warszawa 1982 s. 51-59
Współaut.: Aleksandra Krygier-Stojałowska, Zdzisław Gapski, ..., Hubert Kordecki, Aleksandra Tustanowska, Maria Ignaczak

1984

18. Computer image analysis and DNA-cytophotometry of some type of malignant lymphoma with lower malignancy. *Fol. Histoch.* 1984 Vol. 22 nr 3/4 s. 210-211
Współaut.: Aleksandra Krygier-Stojałowska, Alfreda Zwierzykowska, ..., Maria Rakowska-Plusser, Zdzisław Gapski

1986

19. Apport du marquage immunocytochimique des cellules beninger au diagnostic des epanchements des sereuses. *Ann. Pathol.* 1986 Vol. 6 nr 4/5 s. 323-328
Współaut.: A. Gaulier, E. Cava, ..., G. Pore, C. Marsan

1988

20. Genotypic analysis of DNA isolated from fine needle aspiration biopsies. W: 16th European Congress of Cytology, Budapest, Hungary, September 26-29, 1988. Abstract. [Budapest] 1988 s. 61
Współaut.: Jan Lubiński, ..., Krystyna Kotańska, K. Huebner

21. Genotypic analysis of DNA isolated from fine needle aspiration biopsies. *Anal. Quant. Cytol. Histol.* 1988 Vol. 10 nr 6 s. 383-390
Współaut.: Jan Lubiński, ..., Krystyna Kotańska, K. Huebner

22. Molecular genetic analysis in the diagnosis of lymhoma in fine needle aspiration biopsies. Pt 1. Lymphomas versus benign lymphoproliferative disorders. *Anal. Quant. Cytol. Histol.* 1988 Vol. 10 nr 6 s. 391-398
Współaut.: Jan Lubiński, ..., K. Huebner

23. Molecular genetic analysis in the diagnosis of lymphoma in fine needle aspiration biopsies. Pt 2. Lymphomas versus nonlymphoid malignant tumors. *Anal. Quant. Cytol. Histol.* 1988 Vol. 10 nr 6 s. 399-404
Współaut.: Jan Lubiński, ..., K. Huebner

1989

24. Diagnosis of major tumor categories in fineneedle aspirations in more accurate when light microscopy is combined with intermediate filament typing. A study of 403 cases. *Cancer* 1989 Vol. 63 nr 3 s. 504-517
Współaut.: Wenancjusz Domagała, J. Lasota, ..., A. Szadowska, Klaus Weber, Mary Osborn

25. Diagnostyka różnicowa niskozróżnicowanych raków i chłoniaków złośliwych w aspiratach cienkoigłowych przy pomocy przeciwciał monoklonalnych przeciwko włókienkom pośrednim i LCA. W: XI Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Patologów, Poznań 22-24 czerwca 1989. Streszczenia. Poznań 1989 s. 129-130
Współaut.: Elżbieta Bedner, ..., Wenancjusz Domagała

26. Immunomarquage de premiere intention dans le diagnostic des tumeurs solides etudiees cytologiquement /cytoponctions et appositions. *Arch. Anat. Cytol. Pathol.* 1989 Vol. 37 nr 3 s. 99-108
Współaut.: ..., A. Gaulier, C. Marsan

27. Metoda immunoperoxydazowa i immunofluorescencyjna w ocenie typu nowotworu w aspiratach cienkoigłowych. W: XI Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Patologów, Poznań 22-24 czerwca 1989. Streszczenia. Poznań 1989 s. 129
Współaut.: ..., Elżbieta Bedner, C. Marsan, A.Gaulier, G. Pore, Wenancjusz Domagała

28. Molekularno-genetyczna ocena przemieszczeń genów w cytologicznej diagnostyce różnicowej chłoniaków w aspiratach cienkoigłowych. W: II Konferencja Onkologiczna Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego, Szczecin, 24-25.02.1989. Streszczenia. Szczecin 1989 s. 7
Współaut.: Jan Lubiński, ..., K. Huebner

29. Zastosowanie przeciwciał monoklonalnych w diagnostyce guzów układu nerwowego ośrodkowego. W: XI Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Patologów, Poznań 22-24 czerwca 1989. Streszczenia. Poznań 1989 s. 32
Współaut.: ..., I. Podolska, M. Smela

1990

30. Cytodiagnostyka raka szyjki macicy. Skrypt dla cytotechników. Szczecin: Pomorska Akad. Med. Zakł. Patomorfologii Nowotworów 1990.- 96 s.
Współaut.: Włodzimierz Olszewski, Stanisław Woyke, Wojciech Gorczyca, ...

31. Etude en simple et double immunomarquage

des sous - populations lymphocytaires du lavage broncho - alveolaire. *Rev. Fr. Lab.* 1990 nr 216 s. 51-58
Współaut.: ..., Colette Marsan, Alain Gaulier, I. Mirebeau, G. Pore

32. Immunocytochemical studies of clonality in cytologic material from lymphoproliferative disorders. *Fol. Histochem.* 1990 Vol. 28 nr 3 s. 174-175. XXVIth conference of the Polish Histochemical and Cytochemical Society held from 21 to 24 June, 1989 in Szczecin.
Współaut.: Jacek Podolski, ..., Jan Lubiński

33.Minimum immunocytolabelling panel in the cytodiagnosis of solid tumors. *Fol. Histochem.* 1990 Vol. 28 nr 3 s. 176-177. XXVIth conference of the Polish Histochemical and Cytochemical Society held from 21 to 24 June, 1989 in Szczecin
Współaut.: ..., Alain Gaulier, Colett Marsan

34. Wartość diagnostyczna oceny popłuczyn oskrzelikowo-pęcherzykowych u chorych z obniżoną odpornością. *Patol. Pol.* 1990 T. 41 z. 4 s.178-182
Współaut.: Colette Marsan, ...

1991

35. Diagnostyka cytologiczna guzów nerek u dzieci. W: Materiały Naukowe III Konferencji Chirurgów Dziecięcych i Pediatrów Polski Północnej, Gdańsk 23-24.IX.1991 r. [Gdańsk 1991] s. 17-22
Współaut.: Elżbieta Bedner, Piotr Juszkiewicz, ...

36. Immunocytochemical criteria in the differential diagnosis of malignant melanoma versus carcinoma, lymphoma and sarcoma in fine needle aspirates. *Patol. Pol.* 1991 T. 42 z. 3 s. 73-78
Współaut.: Wenancjusz Domagała, ..., Elżbieta Bedner, Klaus Weber, Mary Osborn

37. Immunocytochemistry in fine needle aspirates of small cell-, round-, blue-cell malignant tumors of childhood /neuroblastoma, lymphoma, Ewing‘s sarcoma, rhabdomyosarcoma/. *Patol. Pol.* 1991 T. 42 z. 3 s. 79-82
Współaut.: Wenancjusz Domagała, ..., Elżbieta Bedner, Cecylia Kubicka, Klaus Weber, Mary Osborn

38. Ocena przydatności badania popłuczyn oskrzelowo-pęcherzykowych u chorych z zespołem nabytego braku odporności (AIDS). *Pneumon. Alergol. Pol.* 1991 T. 59 nr 9/10 s. 17-22
Współaut.: ..., Colette Marsan

39. Przydatność badań immunocytochemicznych w rozpoznawaniu guzów wieku dziecięcego w aspiratach cienkoigłowych. W: II Sympozjum Onkologii Dziecięcej, Szczecin 9 listopada 1990 / pod red. Czesława Markiewicza. Szczecin 1991 s. 47-57
Współaut.: ..., Elżbieta Bedner

40. Subpopulacje limfocytów T w popłuczynach oskrzelowo-pęcherzykowych (BAL) w różnych chorobach śródmiąższowych. *Pneumon. Alergol. Pol.* 1991 T. 59 nr 9/10 s. 23-27
Współaut.: ..., Colette Marsan

41.Wartość diagnostyczna badania popłuczyn oskrzelowo-pęcherzykowych w różnych chorobach śródmiąższowych płuc. *Pneumon. Alergol. Pol.* 1991 T. 59 nr 9/10 s. 11-16 Współaut.: ..., Colette Marsan

42. Zastosowanie technik immunocytochemicznych w diagnostyce różnicowej nowotworów w aspiratach cienkoigłowych. Praca habilitacyjna. Szczecin: Pom. Akad. Med., 1991 .- 100 s.

1992

43. Aspiration cytology in the diagnosis of malignant tumors in children. *Am. J. Pediatr. Hematol. Oncol.* 1992 Vol. 14 nr 2 s. 129-134
Współaut.: Wojciech Gorczyca, Elżbieta Bedner, Piotr Juszkiewicz, ...

44. Keratin positive reticulum cells in fine needle aspirates and touch imprints of hyperplastic lymph nodes. *Acta. Cytol.* 1992 Vol. 36 nr 2 s. 241-245
Współaut.: Wenancjusz Domagała, Elżbieta Bedner, ..., Klaus Weber, Mary Osborn

45. Proliferacyjn antygen jądrowy (PCNA) w dysplazji i raku przedinwazyjnym części pochwowej szyjki macicy. *Patol. Pol.* 1992 T. 43 z. 3 s.134
Współaut.: Marek Smela, ..., Wenancjusz Domagała

46. Przydatność badania cytologicznego w preparatach odbitkowych w śródoperacyjnym badaniu guzów sutka. *Patol. Pol.* 1992 T. 43 z. 3 s.142
Współaut.: Tomasz Tuziak, ...

47. Znaczenie immunocytochemii w cytologicznej diagnostyce różnicowej zmian patologicznych w węzłach chłonnych. *Patol. Pol.* 1992 T. 43 z. 3 s.100
Współaut.: Elżbieta Bedner, ..., Wenancjusz Domagała

1994

48. Badania immunocytochemiczne w diagnostyce różnicowej nowotworów głowy i szyi. (Im-

munocytochemistry in the differential diagnosis of the head and neck tumors.) *Otolar. Pol.* 1994 T. 48 nr 2 s. 138-145
Współaut.: ..., Małgorzata Wasilewska, Elżbieta Bedner, Eugeniusz Ziętek

49. Zastosowanie immunocytochemii w diagnostyce cytologicznej nowotworów głowy i szyi. *Otolar. Pol.* 1994 T. 48 supl.16 s. 86-90
Współaut.: Małgorzata Wasilewska, ..., Elżbieta Bedner, Eugeniusz Ziętek

1995

50. Aktywność proliferacyjna w czerniaku złośliwym oceniona za pomocą przeciwciała monoklonalnego MIB-1. ([Proliferative activity of melanoma assessed by using monoclonal antibody MIB-1].) W: XIII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Patologów zorganizowany w 20-lecie powstania Rzeszowskiego Oddziału Towarzystwa Patologów, Rzeszów 22-24 czerwca 1995 r. Streszczenia prac. / pod red. Andrzeja Hajduka. Rzeszów 1995 s. 44
Współaut.: M[agdalena] Karbowniczek, ...

51. Diagnostyka guzów tarczycy na podstawie badań scyntygraficznych, ultrasonograficznych i BAC doświadczenia ostatnich 7 lat. ([Diagnosis of thyroid tumours based on scintigraphy, ultrasound examinations and FNB (fine needle biopsy) 7 years of experiences].) *Endokr. Pol.* 1995 T. 46 supl. 2 do z. 3 s. 299-300
Współaut.: M[aria] H. Listewnik, ..., S[tanisław] Tustanowski, B[ożena] Birkenfeld, B[ogumiła] Sadłowska, M[agdalena] Karbowniczek, K[rzysztof] Krzyślak, S[ławomir] Jaroszewicz, H[ieronim] Zalewski, M[ichał] Uciński, A[licja] Kotowicz, K[rystyna] Niedziałkowska

52. Diagnostyka różnicowa nowotworów wieku dziecięcego w biopsji aspiracyjnej cienkoigłowej w oparciu o morfologię i immunocytochemię. W: XIII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Patologów zorganizowany w 20-lecie powstania Rzeszowskiego Oddziału Towarzystwa Patologów, Rzeszów 22-24 czerwca 1995 r. Streszczenia prac. / pod red. Andrzeja Hajduka. Rzeszów 1995 s. 17
Współaut.: ..., E[lżbieta] Bedner

53. Differential diagnosis of childhood neoplasms in fine needle aspiration biopsy. Morphological and immunocytochemical investigations. *Pol. J. Pathol.* 1995 Vol. 46 nr 2 s. 99
Współaut.: ..., E[lżbieta] Bedner

54. Immunohistochemical analysis of the proliferative activity in endometrial carcinomas. *Pol. J. Pathol.* 1995 Vol. 46 nr 2 s. 95
Współaut.: E[lżbieta] Bedner, R[yszard] Bedner, ...

55. Immunohistochemiczna ocena aktywności proliferacyjnej w rakach błony śluzowej trzonu macicy. W: XIII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Patologów zorganizowany w 20-lecie powstania Rzeszowskiego Oddziału Towarzystwa Patologów, Rzeszów 22-24 czerwca 1995 r. Streszczenia prac. /pod red. Andrzeja Hajduka. Rzeszów 1995 s. 9
Współaut.: E[lżbieta] Bedner, R[yszard] Bedner, ...

56. Ocena aktywności proliferacyjnej w dysplazji nabłonka części pochwowej szyjki macicy za pomocą przeciwciała monoklonalnego PC10. W: XIII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Patologów zorganizowany w 20-lecie powstania Rzeszowskiego Oddziału Towarzystwa Patologów, Rzeszów 22-24 czerwca 1995 r. Streszczenia prac. / pod red. Andrzeja Hajduka. Rzeszów 1995 s. 85
Współaut.: M[arek] Smela, ..., W[enancjusz] Domagała

57. PCNA defined proliferative activity of epithelial tumor cells in adenomas of the colon. *Pol. J. Pathol.* 1995 Vol. 46 nr 3 s.151-154
Współaut.: Dariusz Bielicki, Maciej Markiewski, Mirosław Wielondek, ..., Wenancjusz Domagała

58.Proliferating activity in cervical epithelial dysplasia using monoclonal antibody PC10. *Pol. J. Pathol.* 1995 Vol. 46 nr 2 s. 134
Współaut.: M[arek] Smela, ..., W[enancjusz] Domagała

59. Proliferative activity of melanoma assessed by using monoclonal antibody MIB-1. *Pol. J. Pathol.* 1995 Vol. 46 nr 2 s. 113
Współaut.: M[agdalena] Karbowniczek, ...

60. Przydatność oceny cytologicznej w preparatach odbitkowych z guzów sutka w badaniu śródoperacyjnym. W: XIII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Patologów zorganizowany w 20-lecie powstania Rzeszowskiego Oddziału Towarzystwa Patologów, Rzeszów 22-24 czerwca 1995 r. Streszczenia prac. Pod red. Andrzeja Hajduka. Rzeszów 1995 s. 96
Współaut.: T[omasz] Tuziak, ...

61. The value of cytological examination of imprints obtained from breast tumours in intraoperative diagnosis. *Pol. J. Pathol.* 1995 Vol. 46 nr 2 s. 139
Współaut.: T[omasz] Tuziak, ...

1996

62. Merkel cell tumor - rzadki rak skóry. W: 20-lecie Kliniki Onkologii Akademii Medycznej w Poznaniu. Konferencja naukowa, Poznań - Błażejewko k. Kórnika 18-19 października 1996 r. Streszczenia referatów i plakatów. [Poznań 1996] s. 64

Współaut.: A[lina] Jarema, M[ałgorzata] Foszczyńska-Kłoda, ..., J[adwiga] Kubrak

63. Morphometry and proliferation rate of tumor cells in malignant melanomas. A computerized image analysis. *Pol. J. Pathol.* 1996 Vol. 47 nr 3 s. 154

Współaut.: M[agdalena] Karbowniczek, ..., W[enancjusz] Domagała

64. p21/WAF1, histologic type and grade and proliferation rate of invasive breast cacinoma. *Folia Histochem. Cytobiol.* 1996 Vol. 34 suppl. 2 s. 65

Współaut.: Wenancjusz Domagała, ..., Jiri Bartek, Mary Osborn

65. Proliferation cell nuclear antigen (PCNA) expression in cervical intraepithelial neoplasia (CIN). An immunohistochemical study. *Pol. J. Pathol.* 1996 Vol. 47 nr 4 s. 171-174

Współaut.: Marek Smela, ..., Wenancjusz Domagała

66. Proliferation rate and apoptosis of tumor cells in malignant melanomas. *Folia Histochem. Cytobiol.* 1996 Vol. 34 suppl. 2 s. 66

Współaut.: Magdalena Karbowniczek, ..., Wenancjusz Domagała

67. Quality control in cytological laboratories. *Pol. J. Pathol.* 1996 Vol. 47 nr 3 s. 153

1997

68.Tumour cell proliferation rate as determined by MIB-1 antibody in Wilms‘ tumour. *Pol. J. Pathol.* 1997 Vol. 48 nr 2 s. 113-119

Współaut.: Piotr Juszkiewicz, Tomasz Tuziak, Wojciech Zbisławski, Maria Liebhart, ...

1998

69. Asymptotic parathyroid cyst - diagnostic diffulties (a case report). *Acta Chir. Hung.* 1998 Vol. 37 nr 3/4 s. 227-233

Współaut.: S[ławomir] Jaroszewicz, L[ech] Cyryłowski, ..., P[aweł] Szlarb, Maria H. Listewnik, Anna Walecka

70. Białko supresorowe p53 w nienabłonkowych złośliwych guzach żołądka. (p53 tumour suppressor protein in gastric nonepithelial malignant tumours.) *Gastroenterol. Pol.* 1998 T. 5 supl. 1 s. 34

Tekst równol. w jęz. ang.VIII Kongres Polskiego Towarzystwa Gastroenterologii, Bydgoszcz, 11-13 czerwca 1998

Współaut.: T[eresa] Starzyńska, J[arosław] Wejman, ..., K[rzysztof] Marlicz, P[eter] L. Stern, C[laudius] Boer, W[enancjusz] Domagała

71. Computer analysis of the diagnosis value of cytological features in intraoperative diagnosis of breast carcinoma. *Pol. J. Pathol.* 1998 Vol. 49 nr 3 s. 238

Współaut.: T[omasz] Tuziak, ...

72. Flow cytometry in differential diagnosis of malignant lymphomas and reactive lymph nodes. *Pol. J. Pathol.* 1998 Vol. 49 nr 3 s. 217

Współaut.: M[aciej] Markiewski, W[ojciech] Zbisławski, J[erzy] Kawiak, ...

73. Immunocytochemical evaluation of gastric mucosal cathepsin D in peptic ulcer. *Pol. J. Pathol.* 1998 Vol. 49 nr 2 s. 77-82

Współaut.: Aldona Długosz, ...

74. Immunocytochemistry and flow cytometry in pathomorphological diagnosis. Diagnostic pitfalls. *Pol. J. Pathol.* 1998 Vol. 49 nr 3 s. 197

75. The influence of cathepsin D in gastric mucosa on the process of ulcer healing. *Digestion* 1998 Vol. 59 suppl. 3 s. 83

Współaut.: A[ldona] Długosz, ...

76. Morphological and morphometric assessment of small intestine oligobiopsies in malabsorption syndromes. *Pol. J. Pathol.* 1998 Vol. 49 nr 3 s. 243

Współaut.: W[ojciech] Zbisławski, R[oman] Mazuryk, J[adwiga] Szymanowicz, ...

77. Morphometric nuclear features of malignant lymphoma cells and lymphocytes in serous effusions. *Pol. J. Pathol.* 1998 Vol. 49 nr 3 s. 211

Współaut.: B[lanka] Kołodziej, H[anna] Płotnicka, ...

78. Nuclear morphometry, p21 and p53 in female breast cancer. *Pol. J. Pathol.* 1998 Vol. 49 nr 3 s. 199

Współaut.: W[enancjusz] Domagała, M[agdalena] Karbowniczek, ..., J[iri] Bartek, M[ary] Osborn

79. p53 tumour supressor protein in gastric nonepithelial malignant tumours. *Digestion* 1998 Vol. 59 suppl. 3 s. 260

Współaut.: T[eresa] Starzyńska, J[arosław] Wejman, ..., K[rzysztof] Marlicz, P[eter] L. Stern, C[laudius] Boer, W[enancjusz] Domagała

80. Prevalence and forms of congenital anomalies in twins born in Pomeranian District during the period from 1.07.1997 to 31.12.1998. *Acta Genet. Med. Gemellol.* 1998 Vol. 47 nr 3/4 s. 255-259

Współaut.: T[omasz] Zimoń, M[ieczysław] Walczak, J[anusz]

Fydryk, A[nna] Materna-Kiryluk, J[an] Mejnartowicz, A[nna] Latos-Bieleńska, E[lżbieta] Ronin-Walknowska, R[yszard] Czajka, ..., E[lżbieta] Gawrych, E[lżbieta] Baryła-Pankiewicz, S[tanisław] Zajączek, J[acek] Rudnicki, A[nna] Hulak, H[anna] Chrystyniak, A[ndrzej] Romanowski, I[ngeborga] Staroniewska

81. Proliferation activity of neoplastic cells and histological type of gastric cancer. *Pol. J. Pathol.* 1998 Vol. 49 nr 3 s. 211
Współaut.: B[lanka] Kołodziej, ...

82. Proliferation activity, apoptosis and morphometric nuclear features of malignant melanoma of the skin. *Pol. J. Pathol.* 1998 Vol. 49 nr 3 s. 210
Współaut.: M[agdalena] Karbowniczek, ...

83. Stopień histopatologicznej regresji raków sutka po chemioterapii a obecność p53 i p21 w komórkach nowotworowych. *Ann. Acad. Med. Stetin.* 1998 supl. 46 s. 79-85
Współaut.: Agnieszka Drobotowska, ...

84. Taxonomic assessment of gross and cytological features in intraoperative diagnosis of breast carcinoma. *Pol. J. Pathol.* 1998 Vol. 49 nr 3 s. 238
Współaut.: T[omasz] Tuziak, ...

85. Wpływ obecności katepsyny D w błonie śluzowej żołądka na przebieg gojenia się wrzodu. *Gastroenterol. Pol.* 1998 T. 5 supl. 1 s. 82
Tekst równol. w jęz. ang.VIII Kongres Polskiego Towarzystwa Gastroenterologii, Bydgoszcz, 11-13 czerwca 1998.
Współaut.: A[ldona] Długosz, ...

1999

86. Anaplastyczny chłoniak wielkokomórkowy Ki-1 pozytywny - analiza morfologii i fenotypu immunologicznego. *Acta Haematol. Pol.* 1999 T. 30 supl. 2 s. 380
Współaut.: A[leksandra] Krygier-Stojałowska, ..., A[rtur] Gontarewicz

87. Chłoniak B-komókowy MALT żołądka i odbytnicy. *Acta Haematol. Pol.* 1999 T. 30 supl. 2 s. 378
Współaut.: B[arbara] Zdziarska, I[gnacy] Urasiński, T[eresa] Starzyńska, ...

88. Chłoniak Burkitta w biopsji aspiracyjnej cienkoigłowej rozpoznany za pomocą cytometrii przepływowej i potwierdzony badaniem cytologicznym. W: Program Diamol 96. Spotkanie laureatów. Poznań 1999 s. 19
Współaut.: Wenancjusz Domagała, Maciej Markiewski, ...

89. Cytometria przepływowa w praktycznej diagnostyce różnicowej chłoniaków z nienowotworowymi zmianami węzłów chłonnych w materiale cytologicznym i histologicznym. W: Program Diamol 96. Spotkanie laureatów. Poznań 1999 s. 17-18
Współaut.: Maciej Markiewski, ..., Jerzy Kawiak, Wenancjusz Domagała

90. Nuclear morphometry of MIB-1 positive and negative tumor cells in primary and metastatic malignant melanoma of the skin. *Pol. J. Pathol.* 1999 Vol. 50 nr 4 s. 235-241
Współaut.: Magdalena Karbowniczek, ..., Wenancjusz Domagała

91. Organizacja i wyposażenie pracowni patomorfologicznej oraz zasady postępowania z materiałami do badań histopatologicznych i cytologicznych. *Pol. J. Pathol.* 1999 Vol. 50 nr 4 suppl. 2 83 s
Współaut.: Krzysztof Bardadin, ..., Marian Danilewicz, Elżbieta Górzyńska, Ewa Kazanowska, Elżbieta Korobowiczowa, Andrzej Kulig, Mieczysław Luciak, Stanisław Łukaszek, Przemysław Majewski, Jacek Pająk, Andrzej Roszkiewicz, Zdzisław Skok, Jan Stetkiewicz, Marian Sulik, Jacek Sygut, Wojciech Wierzchowski, Ewa Zielińska-Pająk

92. Porównanie cech morfometrycznych jąder komórek chłoniaka i raka drobnokomórkowego płuc w płynach z jam ciała. *Onkol. Pol.* 1999 T. 2 nr 2 s. 133
Współaut.: S[ławomir] Olewniczak, B[lanka] Kołodziej, ..., W[enancjusz] Domagała

2000

93. Analiza epidemiologiczna, kliniczna i histopatologiczna przypadków raka tarczycy z regionu Pomorza Zachodniego w latach 1987-1999. W: Rak tarczycy 2000. II Konferencja Naukowa, Szczyrk, 11-13 grudnia 2000. [Gliwice 2000] s. 66
Współaut.: W[iesława] Wieliczko, A[nhelli] Syrenicz, A[ndrzej] Borowiecki, K[rystyna] Pilarska, ..., B[ożena] Birkenfeld, M[aria] Listewnik, M[ichał] Uciński, M[arek] Umiński, G[rzegorz] Kulig

94. Argonowa koagulacja plazmowa u chorego z wcześnie rozpoznanym rakiem wpustu. *Pol. Merkur. Lek.* 2000 T. 9 nr 53 s. 781-782
Współaut.: Teresa Starzyńska, Andrzej Białek, Małgorzata Ławniczak, ..., Krzysztof Marlicz

95. Biopsja aspiracyjna cienkoigłowa (b.a.c.) w guzach oczodołu. *Okulistyka* 2000 R. 3 nr 1 s. 25-29
Współaut.: Zofia Krzystolik, ...

96. Chora z promienicą brzuszną - problemy diagnostyczne. *Pol. Merkur. Lek.* 2000 T. 9 nr 53 s. 783-784
Współaut.: Dariusz Bielicki, Józef Kładny, ..., Marta Wawrzy-

nowicz-Syczewska, Teresa Starzyńska

97. Częstość wad wrodzonych u niemowląt urodzonych na terenie Pomorza Zachodniego w 1998 roku (doniesienie wstępne). *Post. Neonatol.* 2000 supl. 1 s. 92-95

Współaut.: Mieczysław Walczak, Janusz Fydryk, Hanna Chrystyniak, Dorota Subicka, Iwona Janowska, Dariusz Podbielski, Tomasz Zimoń, ..., Elżbieta Gawrych, Elżbieta Baryła-Pankiewicz, Stanisław Zajączek, Ingeborga Staroniewska, Anna Materna-Kiryluk, Jan Mejnartowicz, Anna Latos-Bieleńska

98.Ocena występowania nowotworów gruczołu tarczowego na podstawie badań scyntygraficznych i cytologicznych w latach 1995-1999 w materiale Zakładu Medycyny Nuklearnej w Szczecinie. W: Rak tarczycy 2000. II Konferencja Naukowa, Szczyrk, 11-13 grudnia 2000 [Gliwice 2000] s. 67

Współaut.: M[aria] H. Listewnik, ...

99. Przeciwciała przeciw białku p53 i antygen karcynoembrionalny (CEA) w surowicy krwi chorych z rakiem jelita grubego. *Onkol. Pol.* 2000 T. 3 nr 4 s. 157-160

Współaut.: Dariusz Bielicki, Danuta Morawiec-Borowiak, Violetta Sulzyc-Bielicka, ..., Wenancjusz Domagała

100. Quality control in cytodiagnosis of carcinoma of the cervix. *Pol. J. Pathol.* 2000 Vol. 51 nr 2 s. 87-91

Współaut.: ..., Colette Marsan, Jacqueline Ferrand, Wenancjusz Domagała

101. Tajemniczy świat chorych komórek człowieka. Przewodnik do nauki histopatologii. The mysterious world of diseases human cells. A guide to histopathology. Szczecin: Wydaw. Pom. Akad. Med. 2000.- 369 s.

Współaut.: Wenancjusz Domagała, ..., Elżbieta Bedner

102.Współistnienie choroby Leśniowskiego-Crohna i raka jelita grubego. *Gastroenterol. Pol.* 2000 T. 7 nr 4 s. 299-302

Współaut.: Małgorzata Ławniczak, Andrzej Żyluk, ..., Witold Brzeziński, Dariusz Bielicki, Teresa Starzyńska

2001

103. Can cytologic screening in Poland reduce mortality due to cancer of the cervix? *Pol. J. Pathol.* 2001 Vol. 52 nr 1/2 s. 71

104. Czy cytologiczne badania przesiewowe mogą obniżyć w Polsce współczynnik umieralności z powodu raka szyjki macicy? *Nowotwory* 2001 Vol. 51 nr 5 s. 523-529

Współaut.: ..., Elżbieta Bedner, Wenancjusz Domagała

105. FHIT protein expression in endometrial cancers no correlation with histological grade. *Pol. J. Pathol.* 2001 Vol. 52 nr 3 s. 199-203

Współaut.: Piotr Hadaczek, Jacek Gronwald, ..., Kay Huebner, Jan Lubiński

106. Intensity of HER-2/neu immunoreactivity in invasive breast carcinoma. *Pol. J. Pathol.* 2001 Vol. 52 nr 1/2 s. 86

Współaut.: A[gnieszka] Markowska, ..., W[enancjusz] Domagała

107. New educational methods in cytopathology a transnational training program in cervical cytology - CYTOTRAIN CD-ROM. *Pol. J. Pathol.* 2001 Vol. 52 nr 4 s. 219-220

108. Ostra niewydolność nerek i wodobrzusze w przebiegu chłoniaka Burkitta zlokalizowanego w żołądku. *Pol. Arch. Med. Wew.* 2001 T. 105 nr 1 s. 67-70

Współaut.: Joanna Kabat-Koperska, Janusz Kutrzeba, ...

109. p21/WAF1/Cip1 expression in invasive ductal breast carcinoma relationship to p53, proliferation rate, and survival at 5 years. *Virchows Arch.* 2001 Vol. 439 nr 2 s. 132-140

Współaut.: Wenancjusz Domagała, Markus Welcker, ..., Magdalena Karbowniczek, Barbara Harezga, Jirina Bartkova, Jiri Bartek, Mary Osborn

110. Patomorfologia raka jamy ustnej. W: Rak jamy ustnej / Pod red. Sylwestra Kowalika i Ludmiły Halczy-Kowalik. Szczecin 2001 s. 5-12

111. Prognostic significance of angiogenesis in squamous cell carcinoma of the larynx. *Pol. J. Pathol.* 2001 Vol. 52 nr 1/2 s. 73

Współaut.: W[ojciech] Dobrzycki, G[rzegorz] Matyja, ...

112. Prognostyczne znaczenie angiogenezy w rakach płaskonabłonkowych krtani. W: Onkologia w otorynolaryngologii. IX Międzynarodowe Sympozjum, Szczecin 7-9.06.2001. Streszczenia. Szczecin 2001 s. 95

Współaut.: W[ojciech] Dobrzycki, G[rzegorz] Matyja, ...

113. Rola ginekologia i patomorfologa w diagnostyce cytologicznej i histopatologicznej nowotworów narządu rodnego. *Ginekol. Prakt.* 2001 R. 9 nr 10 s. 23-28

Współaut.: ..., Wenancjusz Domagała

114. Serum anti p53 antibodies and carcinoembryonic antigen (CEA) in postoperative follow-up of patients with colorectal cancer. *Pol. J. Pathol.* 2001 Vol. 52 nr 1/2 s. 68-69

Współaut.: D[ariusz] Bielicki, D[anuta] Morawiec-Borowiak, V[ioletta] Sulzyc-Bielicka, ..., W[enancjusz] Domagała

115. Serum p53 antibodies and carcinoembryonic antigen (CEA) in postoperative follow-up of patients with colorectal cancer. *Gut* 2001 Vol. 49 suppl. 3 abstr. 2478
Współaut.: D[ariusz] Bielicki, D[anuta] Morawiec-Borowiak, V[ioletta] Bielicka, ..., W[enancjusz] Domagała

116. Use of modern diagnostic techniques in differentiating and diagnosing lymphoproliferative disorders of the orbit and eye adnexa and their treatment. W: XIII Congress of the European Society of Ophthalmology, Istanbul, 3-7 June 2001. Final program and abstract book.[B.m. 2001] s. 350
Współaut.: Ewa Wolska-Szmidt, Zofia Krzystolik, ..., Alina Jarema

117. Znaczenie jakości rozmazów w cytodiagnostyce ginekologicznej. *Ginekol. Prakt.* 2001 R. 9 nr 6 s. 18-25
Współaut.: ..., Elżbieta Bedner, Wenancjusz Domagała

2002

118. Angiogenesis and some prognostic parameters of invasive ductal breast carcinoma in women. *Pol. J. Pathol.* 2002 Vol. 53 nr 4 s. 183-188
Współaut.: Sławomir Olewniczak, ..., Artur Kwas, Andrzej Kram, Wenancjusz Domagała

119. Bethesda 2001 - znaczenie modyfikacji Systemu Bethesda z roku 1988 dla oceny rozmazów cytologicznych ginekologicznych. *Ginekol. Prakt.* 2002 R. 10 nr 4 s. 50-52
Współaut.: ..., Wenancjusz Domagała

120. Ectopic thyroid tissue as a tumour of the heart - case report and review of the literature. *Pol. J. Pathol.* 2002 Vol. 53 nr 3 s. 173-175
Współaut.: ..., Szymon Waligórski, Maria H. Listewnik, Seweryn Wiechowski

121. Kontrola jakości w cytologicznej diagnostyce ginekologicznej. *Zwalcz. Nowotw.* 2002 Vol. 1 nr 4 s. 148-153
Współaut.: ..., Wenancjusz Domagała

122. Nephrogenic adenoma of the urinary bladder - a case report and review of the literature. *Pol. J. Pathol.* 2002 Vol. 53 nr 2 s. 91-95
Współaut.: ..., Jerzy Świtała, Wenancjusz Domagała

123. Patomorfologia zastawki aorty. W: Zwężenie zastawki aortalnej / pod red. Hanny Szwed. Gdańsk 2002 s. 1-11

124. Przeciwciała przeciwko białku p53 i antygen karcynoembryonalny (CEA) w badaniach typu follow-up u chorych po operacji z powodu raka jelita grubego. *Gastroenterol. Pol.* 2002 T. 9 supl. 1 s. 109
Tekst równol. w jęz. ang. X Kongres Polskiego Towarzystwa Gastroenterologii, Lublin, 13-15 czerwca 2002
Współaut.: D[ariusz] Bielicki, D[anuta] Morawiec-Borowiak, V[ioletta] Sulzyc-Bielicka, ..., W[enancjusz] Domagała

125. Serum p53 antibodies and carcinoembryonic antigen (CEA) in postoperative follow-up of patients with colorectal cancer. *J. Gastroenterol. Hepatol.* 2002 Vol. 17 suppl. s. A 691
Współaut.: D[ariusz] Bielicki, V[ioletta] SULZYC-BIELICKA, W[enancjusz] Domagała, ...

126. Wrodzone wady rozwojowe w Polsce w latach 1998-1999. Dane z Polskiego Rejestru Wrodzonych Wad Rozwojowych. Red. Anna Latos-Bieleńska, Anna Materna-Kiryluk. Poznań Ośrodek Wydaw. Nauk. 2002 80 s.
Współaut.: M[ieczysław] Walczak, E[lżbieta] Gawrych, J[an] Lubiński, S[tanisław] Zajączek, E[lżbieta] Baryła-Pankiewicz, Z[bigniew] Celewicz, ..., R[yszard] Czajka, G[rażyna] Dawid, W[enancjusz] Domagała, J[anusz] Fydryk, A[nita] Horodnicka-Józwa, I[wona] Janowska-Szamlewska, E[lżbieta] Kamieńska, I[rena] Latawiec-Mazurkiewicz, A[ndrzej] Niedzielski, E[lżbieta] Ronin-Walknowska, S[tanisław] Różewicki, J[acek] Rudnicki, A[ntoni] Szczygielski

127. Zależność efektywności skryningu cytologicznego raka szyjki macicy od badania kobiet w odpowiedniej grupie wiekowej i od jakości rozmazu. *Ginekol. Prakt.* 2002 R.10 nr 2 s. 36-43
Współaut.: ..., Elżbieta Bedner, Wenancjusz Domagała

128. Zlokalizowana postać szyjna choroby Castlemana u 5-letniego dziecka. Opis przypadku i przegląd piśmiennictwa. *Pediatr. Pol.* 2002 T. 77 nr 5 s. 429-432
Współaut.: ..., Jadwiga Kurzawa-Nowakowska, Janusz Fydryk

2003

129. Angiogenesis as determined by computerised image analysis and the risk of early relapse in women with invasive ductal breast carcinoma. *Pol. J. Pathol.* 2003 Vol. 54 nr 1 s. 53-59
Współaut.: Sławomir Olewniczak, ..., Blanka Kołodziej, Artur Kwas, Andrzej Kram, Wenancjusz Domagała

130. Białko p53 w pierwotnym raku żołądka i współistniejących przerzutach. *Pol. Merkuriusz Lek.* 2003 T. 15 nr 86 s. 125-128
Współaut.: Teresa Starzyńska, Małgorzata Ławniczak, Krzysztof Marlicz, ..., Wenancjusz Domagała

131. Charakterystyka mutacji eksonu 11 genu KITC w guzach nowotworowych podścieliska

przewodu pokarmowego człowieka (GIST). *Rep. Pract. Oncol. Radiother.* 2003 Vol. 8 suppl. 2 s. S 175- S 176

Współaut.: A[gnieszka] Woźniak, J[erzy] Stachura, ..., J[anusz] Ryś, J[anusz] Limon

132. Cytopathologie de l'endometre, des kystes de l'ovaire et des épanchements des séreuses. Sereuses. W: Cytopathologie de l'appareil génital féminin et des séreuses. Sous la dir. Colette Marsan. Neuilly 2003. Wersja na CD-ROM.

Współaut.: C[olette] Marsan, M[aria]-C. Chosia, J[acqueline] Ferrand, U. Schenck, F. Staroz

133. Flow cytometry in the diagnosis of lymphoproliferative lesions of the orbit and eye adnexa in fine needle aspiration biopsy. *Pol. J. Pathol.* 2003 Vol. 54 nr 4 s. 253-259

Współaut.: Ewa Wolska-Szmidt, Marek Masiuk, Karol Krzystolik, ...

134. Germline 657del5 mutation in the NBS1 gene in breast cancer patients. *Fam. Cancer* 2003 Vol. 2 nr 3/4 s. 214-215

Współaut.: B[ohdan] Górski, T[adeusz] Dębniak, B[artłomiej] Masojć, M[arek] Mierzejewski, K[rzysztof] Mędrek, C[ezary] Cybulski, A[nna] Jakubowska, G[rzegorz] Kurzawski, ..., R[odney] J. Scott, J[an] Lubiński

135. Germline 657del5 mutation in the NBS1 gene in breast cancer patients. W: The Breast Cancer Linkage Consortium (BCLC) and the International Collaborative Group on Familial Breast and Ovarian Cancer (ICG-FBOC). 14th General Meeting, Madrid, June 2nd-4th 2003. [B. m. 2003] s. 114

Współaut.: B[ohdan] Górski, T[adeusz] Dębniak, B[artłomiej] Masojć, M[arek] Mierzejewski, K[rzysztof] Mędrek, C[ezary] Cybulski, A[nna] Jakubowska, G[rzegorz] Kurzawski, ..., R[odney] J. Scott, J[an] Lubiński

136. Germline 657del5 mutation in the NBS1 gene in breast cancer patients. W: Family cancer: biology and clinical care. UICC [Union Internationale Contre le Cancer] 2003 International Conference, Oklahoma City, June 5-7, 2003. Schedule of events. [B. m. 2003] s. 7

Współaut.: B[ohdan] Górski, B[ogusław] Dębniak, B[artłomiej] Masojć, M[arek] Mierzejewski, K[rzysztof] Mędrek, C[ezary] Cybulski, A[nna] Jakubowska, G[rzegorz] Kurzawski, ..., R[odney] J. Scott, J[an] Lubiński

137. Germline 657del5 mutation in the NBS1 gene in breast cancer patients. *Int. J. Cancer* 2003 Vol. 106 nr 3 s. 379-381

Współaut.: Bohdan Górski, Tadeusz Dębniak, Bartłomiej Masojć, Marek Mierzejewski, Krzysztof Mędrek, Cezary Cybulski, Anna Jakubowska, Grzegorz Kurzawski, ..., Rodney Scott, Jan Lubiński

138.Germline 657del5 mutation in the NBS1 gene in patients with malignant melanoma of the skin. *Melanoma Res.* 2003 Vol. 13 nr 4 s. 365-370

Współaut.: Tadeusz Dębniak, Bohdan Górski, Cezary Cybulski, Anna Jakubowska, Grzegorz Kurzawski, Marcin Lener, Marek Mierzejewski, Bartłomiej Masojć, Krzysztof Mędrek, Józef Kładny, Elżbieta Załuga, Romuald Maleszka, ..., Jan Lubiński

139. Intestinal schistosomiasis - a case report. *Pol. J. Pathol.* 2003 Vol. 54 nr 4 s. 283-285.

Współaut.: Sami TITI, Romana Kosik-Warzyńska, Kinga Sycz, ...

140. Nowe warianty swoistej translokacji t(X;18) w trzech guzach mięsaka maziówkowego. W: X Ogólnopolska Konferencja Cytogenetyczna, Poznań, 5-6 czerwca 2003. Streszczenia. Poznań 2003 s. 42-43

Współaut.: M[ariola] Iliszko, M[ałgorzata] Babińska, J[anusz] Ryś, A[ndrzej] Kram, ..., J[anusz] Limon

141. Patologia znaczy słowo o chorobie. T. 1. Patologia ogólna. Kraków: Pol. Akad. Umiejętności 2003.- 450 s.

Współaut.: ..., Jacek Czopek, Wenancjusz Domagała, Wiesław Frasik, Józef Kałuża, Aleksander Niezabitowski, Bolesław Papla, Zbigniew Rudzki, Aleksander Skotnicki, Jerzy Stachura, Wojciech Szczepański, Romana Tomaszewska, Wojciech Wierzchowisk, Daria Zawirska, Marek Zembala

142. Patomorfologia zastawki mitralnej. W: Niedomykalność zastawki mitralnej / pod red. Hanny Szwed. Warszawa 2003 s. 9-19

143. Primary cutaneous pleomorphic large T-cell lymphoma (CD negative). *J. Eur. Acad. Dermatol. Venereol.* 2003 Vol. 17 suppl. 1 s. 69

Współaut.: J[an] Fiedorowicz, R[omuald] Maleszka, ...

144. The relationship between effectiveness of of cervical cancer screening and quality of a smear. *Pol. J. Pathol.* 2003 Vol. 54 nr 2 suppl. s. 5

Współaut.: ..., W[enancjusz] Domagała

145. West-Pomeranian program of cervical cancer prevention. Results of phase one study. *Nowotwory* 2003 Vol. 53 nr 4 s. 409-413

Współaut.: ..., Wenancjusz Domagała

2004

146. The 3020insC allele of NOD2 predisposes to early-onset brest cancer and to cancers of other sites. W: Nowotwory dziedziczne - profilaktyka, diagnostyka, leczenie. Szczecin, 21-22.X.2004 r. [Szczecin 2004]

Współaut.: Tomasz Huzarski, Marcin Lener, Wenancjusz Domagała, Jacek Gronwald, Tomasz Byrski, Grzegorz Kurzawski,

Janina Suchy, ..., Janusz Woyton, Michał Uciński, Steven A. Narod, Jan Lubiński

147. Angiogenesis as a risk factor for recurrence and death in women with node-negative, grade II invasive ductal breast cancer. *Pol. J. Pathol.* 2004 Vol. 55 nr 2 suppl. s. 36

Współaut.: S[ławomir] Olewniczak, ..., A[rtur] Kwas, W[enancjusz] Domagała

148. Fine needle aspiration biopsy and molecular analysis in differential diagnosis of lymphoproliferative diseases of the orbit and eye adnexa. *Pol. J. Pathol.* 2004 Vol. 55 nr 2 s. 51-57

Współaut.: Ewa Wolska-Szmidt, Anna Jakubowska, Karol Krzystolik, ...

149. Hepatitis B core antigen in liver tissue from HBs-positive, HBe-negative patients. *Hepatogastroenterology* 2004 Vol. 51 nr 57 s. 709-712

Współaut.: Ewa Karpińska, Marta Wawrzynowicz-Syczewska, ..., Krzysztof Jurczyk, Waldemar Urbanowicz, Anna Boroń-Kaczmarska

150. HER-2 gene amplification and protein p185 overexpression in invasive ductal breast cancer. *Pol. J. Pathol.* 2004 Vol. 55 nr 2 suppl. s. 56

Współaut.: S[ami] Titi, ..., W[enancjusz] Domagała

151. Mutations in FH gene. W: Nowotwory dziedziczne - profilaktyka, diagnostyka, leczenie. Szczecin, 21-22.X.2004 r. [Szczecin 2004]

Współaut.: Cezary Cybulski, Joanna Matyjasik, ..., Jan Lubiński

152. The number of nonivasive and diameter of invasive breast carcinomas operated on in West-Pomeranian region of Poland in the years 1994-2002. *Pol. J. Pathol.* 2004 Vol. 55 nr 2 suppl. s. 24

Współaut.: K[atarzyna] Karpińska-Kaczmarczyk, ..., W[enancjusz] Domagała

153. Ocena węzła wartowniczego w raku piersi - wdrożenie metody. *Probl. Med. Nukl.* 2004 T. 18 (35) s. 85

Współaut.: P[iotr] Zorga, B. Antczak, B[ożena] Birkenfeld, M[ichał] Uciński, M[aria] Listewnik, L[eszek] Nagay, R[yszard] Almakiewicz, ...

154. Ovarian cystadenoma as a characteristic feature of families with hereditary ovarian cancers unassociated with BRCA1 and BRCA2 mutations. W: Nowotwory dziedziczne - profilaktyka, diagnostyka, leczenie, Szczecin, 21-22.X.2004 r. [Szczecin 2004]

Współaut.: Janusz Menkiszak, Marek Brzosko, Bohdan Górski, Jacek Fliciński, Anna Jakubowska, Dariusz Żebiełowicz, Jacek Gronwald, Tomasz Huzarski, Tomasz Byrski, Leszek Teresiński, ..., Izabella Rzepka-Górska, Jan Lubiński

155. Ovarian cystadenoma as a characteristic feature of families with hereditary ovarian cancers unassociated with BRCA1 and BRCA2 mutations. *J. Appl. Genet.* 2004 Vol. 45 nr 2 s. 255-263

Współaut.: Janusz Menkiszak, Marek Brzosko, Bohdan Górski, Jacek Fliciński, Anna Jakubowska, Dariusz Żebiełowicz, Jacek Gronwald, Tomasz Huzarski, Tomasz Byrski, Leszek Teresiński, ..., Izabella Rzepka-Górska, Jan Lubiński

156. Prognostic value of four common histopathological classifications of gastric carcinoma. *Pol. J. Pathol.* 2004 Vol. 55 nr 2 suppl. s. 25

Współaut.: B[lanka] Kołodziej, ..., A[rtur] Kwas, W[enancjusz] Domagała

157. Rarity of germline 1100delC mutation in CHK2 in patients with malignant melanoma of the skin. *Melanoma Res.* 2004 Vol. 14 nr 2 s. 121-124

Współaut.: Tadeusz Dębniak, Bohdan Górski, Cezary Cybulski, Grzegorz Kurzawski, Elżbieta Złowocka, Józef Kładny, ..., Jan Lubiński

158. Rarity of germline 1100delC mutation in the CHK2 gene in patients with malignant melanoma of the skin. W: Polski Kongers Genetyki. XV Zjazd Polskiego Towarzystwa Genetycznego, IV Zjazd Polskiego Towarzystwa Genetyki Człowieka, Warsztaty: Choroby genetyczne, Gdańsk, 6-9 września 2004 r. Streszczenia. [Gdańsk 2004] s. 106.

Współaut.: Tadeusz Dębniak, Bohdan Górski, Cezary Cybulski, Grzegorz Kurzawski, Elżbieta Złowocka, Józef Kładny, ..., Jan Lubiński

159. Współpraca ginekologa z patomorfologiem w diagnostyce wybranych nowotworów narządu rodnego. *Ginekol. Onkol.* 2004 Vol. 2 supl. 1 s. 35-39

2005

160. The 3020insC allele of NOD2 predisposes to cancers of multiple organs. *Hered. Cancer Clin. Pract.* 2005 Vol. 3 nr 2 s. 59-63

Współaut.: Jan Lubiński, Tomasz Huzarski, Grzegorz Kurzawski, Janina Suchy, Bartłomiej Masojć, Marek Mierzejewski, Marcin Lener, Wenancjusz Domagała, ..., Urszula Teodorczyk, Krzysztof Mędrek, Tadeusz Dębniak, Elżbieta Złowocka, Jacek Gronwald, Tomasz Byrski, Ewa Grabowska, Katarzyna Nej, Anna Szymańska, Jolanta Szymańska, Joanna Matyjasik, Cezary Cybulski, Anna Jakubowska, Bohdan Górski, Steven A. Narod

161. The 3020insC allele of NOD2 predisposes to early-onset breast cancer. *Breast Cancer Res. Treat.* 2005 Vol. 89 nr 1 s. 91-93

Współaut.: T[omasz] Huzarski, M[arcin] Lener, W[enancjusz] Domagała, J[acek] Gronwald, T[omasz] Byrski, G[rzegorz] Kurzawski, J[anina] Suchy, ..., J[anusz] Woyton, M[ichał] Uciński, S[teven] A. Narod, J[an] Lubiński

162. Azathioprine-induced severe aplastic anaemia in thiopurine S-methyltransferase deficient patient with Crohn‘s disease. *Cent. Eur. J. Immun.* 2005 Vol. 30 nr 1/2 s. 1-3.
Współaut.: Barbara Zdziarska, Mateusz Kurzawski, Ewa Wierzbicka-Paczos, Anna Kozłowska, ..., Andrzej Pawlik, Marek Droździk

163. BRCA1-positive breast cancers in young women in Poland. W: Nowotwory dziedziczne - profilaktyka, diagnostyka, leczenie, Szczecin, 8-9.12.2005. Szczecin 2005 s. 16
Współaut.: J[an] Lubiński, B[ohdan] Górski, T[omasz] Huzarski, T[omasz] Byrski, J[acek] Gronwald, W[enancjusz] Domagała, ..., E[wa] Grzybowska, D[ariusz] Lange, B. MIKA, A[ndrzej] Mackiewicz, A[ldona] Karczewska, K[atarzyna] Lamperska, M[ałgorzata] Stawicka, G[rzegorz] Bręborowicz, S[ylwia] Gozdecka-Grodecka, M[arek] Bębenek, D[agmara] Sorokin, A[ndrzej] Wojnar, O[lga] Haus, J[an] Sir, T[omasz] Mierzawa, S[tanisław] Niepsuj, K[arol] Gugała, S[tanisław] Góźdź, J[acek] Sygut, B[eata] Kozak-Klonowska, B[ogusław] Musiatowicz, M[ichał] Posmyk, R[adzisław] Kordek, Z[bigniew] Morawiec, O[skar] Zambrano, B[ernard] Waśko, L. Fudali, D[ariusz] Surdyka, K[rzysztof] Urbański, J[erzy] Mituś, J[anusz] Rys, M[arek] Szwiec, A[ndrzej] Rozmarek [Rozmiarek], I[reneusz] Dziuba, C[ezary] Szczylik, A[gnieszka] Kozak, A[ndrzej] Kozłowski, S[teven] A. Narod = poz. 11229.

164. Choroby narządu płciowego żeńskiego. W: Patologia: znaczy słowo o chorobie. T. 2. Patologia narządowa. Cz. 2. Aut. Jerzy Stachura, Wenancjusz Domagała. Kraków 2005 s. 971-1026
Współaut.: ..., Wenancjusz Domagała

165. Choroby nerek. W: Patologia: znaczy słowo o chorobie. T. 2. Patologia narządowa. Cz. 1. Aut. Jerzy Stachura, Wenancjusz Domagała. Kraków 2005 s. 862-926
Współaut.: ..., Wenancjusz Domagała

166. Comparison of genomic abnormalities between BRCAX and sporadic breast cancers studied by comparative genomic hybridization. *Int. J. Cancer* 2005 Vol. 114 nr 2 s. 230-236
Współaut.: Jacek Gronwald, Anna Jauch, Cezary Cybulski, Brigitte Schoell, Barbara Böhm-Steuer, Marcin Lener, Ewa Grabowska, Bohdan Górski, Anna Jakubowska, Wenancjusz Domagała, ..., Rodney J. Scott, Jan Lubiński

167. Czy można za pomocą biopsji aspiracyjnej cienkoigłowej rozpoznać zmiany limfoproliferacyjne oczodołu i aparatu ochronnego oka? *Klin. Ocz.* 2005 R.107 nr 7-9 s. 555-559
Współaut.: ..., Ewa Wolska-Szmidt

168. Dermatopatologia. W: Patologia: znaczy słowo o chorobie. T. 2. Patologia narządowa. Cz. 2. Aut. Jerzy Stachura, Wenancjusz Domagała. Kraków 2005 s. 1099-1147
Współaut.: ..., Wenancjusz Domagała

169. Frequency and nature of MSH6 germline mutations in Polish patients with colorectal, endometrial and ovarian cancers. W: Nowotwory dziedziczne - profilaktyka, diagnostyka, leczenie, Szczecin, 8-9.12.2005. Szczecin 2005 s. 10
Współaut.: J[anina] Suchy, G[rzegorz] Kurzawski, K[atarzyna] Jakubowska, M[onika] E. Rać, K[rzysztof] Safranow, J[ózef] Kładny, I[zabella] Rzepka-Górska, ..., B[eata] Czeszyńska, O[leg] Oszurek, R[odney] J. Scott, J[an] Lubiński

170. Gastrointestinal stromal tumors. A multicenter experience. *Pol. J. Pathol.* 2005 Vol. 56 nr 2 s. 51-61
Współaut.: Katarzyna Urbańczyk, Janusz Limon, Elżbieta Korobowiczowa, ..., Jacek Sygut, Danuta Karcz, Katarzyna Iwanik, Czesław Osuch, Jerzy Lasota, Jerzy Stachura

171. Postępy w diagnostyce patomorfologicznej nowotworów. W: Człowiek w obliczu zagrożeń i chorób cywilizacyjnych. Wyjazdowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Koszalińskiego i Szczecińskiego Oddziału PTDL [Polskiego Towarzystwa Diagnostyki Laboratoryjnej] z udziałem ZG PTDL i przewodniczących terenowych oddziałów PTDL, Darłowo, 2-4. czerwca 2005. [B. m. 2005] s. 16

172. Przebieg kliniczny dziedzicznego raka piersi - projekt MEiN. W: Nowotwory dziedziczne - profilaktyka, diagnostyka, leczenie, Szczecin, 8-9.12.2005. Szczecin 2005 s. 18-19
Współaut.: T[omasz] Byrski, J[acek] Gronwald, T[omasz] Huzarski, B[ohdan] Górski, C[ezary] Cybulski, B[ogusław] Dębniak, O[leg] Oszurek, ..., W[enancjusz] Domagała, M[arek] Szwiec, K[rzysztof] Urbański, J[erzy] Mituś, T[adeusz] Popiela, I[reneusz] Dziuba, P[iotr] Wandzel, M[arcin] Wiśniowski, D[ariusz] Surdyka, B[eata] Kozak-Klonowska, M[onika] Siołek, S[tanisław] Góźdź, M[ałgorzata] Stawicka, D[ariusz] Godlewski, M. Bręborowicz, S[ylwia] Gozdecka-Grodecka, M[arek] Bębenek, A[ndrzej] Wojnar, E[wa] Grzybowska, W[ioletta] Pękala, J[olanta] Pamuła, O[lga] Haus, H[anna] Janiszewska, S[tanisław] Niepsuj, K[arol] Gugała, M[ichał] Posmyk, O[skar] Zambrano, B[ernard] Waśko, L. Fudali, C[ezary] Szczylik, A[gnieszka] Kozak, J[an] Lubiński

173. Przypadek ciężkiej mielotoksyczności u pacjenta z chorobą Crohna leczonego azatiopryną. *Probl. Ter. Monitor.* 2005 T. 16 nr 4 s. 72
Współaut.: Mateusz Kurzawski, Barbara Zdziarska, Ewa Wierzbicka-Paczos, ..., Barbara Gawrońska-Szklarz, Andrzej Pawlik, Marek Droździk

174. Schorzenia języka wymagające diagnostyki morfologicznej. W: Język - narząd niezastąpiony? Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Poświęcona Patologii Języka, Szczecin, 23 września 2005 r. Szczecin 2005 s. 18-19

175. Severe azathioprine-induced myelotoxicity in Crohn's disease patient with thiopurine S-methyltransferase deficient genotype (TPMT*3A /*3A). *Basic Clin. Pharmacol. Toxicol.* 2005 Vol. 97 suppl. 1 s. 118

Współaut.: M[ateusz] Kurzawski, B[arbara] Zdziarska, E[wa] Wierzbicka-Paczos, ..., A[ndrzej] Pawlik, M[arek] Droździk

176. Współczesna diagnostyka zespołu Sjögrena. *Reumatologia* 2005 T. 43 nr 6 s. 363-368.

Współaut.: Krzysztof Prajs, Marek Brzosko, Katarzyna Fischer, Anna Walecka, ..., Piotr Maj

2006

177. The 3020insC allele of NOD2 predisposes to cancers of multiple organs and aggregations of breast and lung cancers. W: Nowotwory dziedziczne. Profilaktyka, diagnostyka, leczenie, [Szczecin, 27.11.2006]. Materiały konferencyjne. Szczecin [2006] s. 8-9

Współaut.: M[arcin] Lener, G[rzegorz] Kurzawski, J[anina] Suchy, T[omasz] Huzarski, E[wa] Jaworowska, D[orota] Oszutowska, J[olanta] Szymańska-Pasternak, A[nna] Szymańska, K[atarzyna] Nej-Wołosiak, E[wa] Kłujszo-Grabowska, T[adeusz] Dębniak, C[ezary] Cybulski, U[rszula] Teodorczyk, J[oanna] Matyjasik, E[lżbieta] Złowocka, M[arek] Mierzejewski, B[artłomiej] Masojć, T[omasz] Byrski, J[acek] Gronwald, O[leg] Oszurek, A[nna] Jakubowska, B[ohdan] Górski, W[enancjusz] Domagała, ..., S[teven] A. Narod, R[odney] J. Scott, J[an] Lubiński

178. Analiza występowania zmian nowotworowych w tarczycy u pacjentów kierowanych do leczenia ^{131}I w przebiegu łagodnych chorób tego gruczołu. *Endokrynol. Pol.* 2006 T. 57 supl. A s. A 2 - A 6

Współaut.: Maria H. Listewnik, Bożena Birkenfeld, ..., Bogumiła Elbl, Barbara Zaborek

179. BRCA1-positive breast cancer in young women in Poland. *Hered. Cancer Clin. Pract.* 2006 Vol. 4 nr 1 s. 61-62

Współaut.: J[an] Lubiński, B[ohdan] Górski, T[omasz] Huzarski, T[omasz] Byrski, J[acek] Gronwald, W[enancjusz] Domagała, ..., E[wa] Grzybowska, D[ariusz] Lange, B. Mika, A[ndrzej] Mackiewicz, A[ldona] Karczewska, K[atarzyna] Lamperska, M[ałgorzata] Stawicka, G[rzegorz] Bręborowicz, S[ylwia] Gozdecka-Grodecka, M[arek] Bębenek, D[agmara] Sorokin, A[ndrzej] Wojnar, O[lga] Haus, J[an] SIR, T[omasz] Mierzawa, S[tanisław] Niepsuj, K[arol] Gugała, S[tanisław] Góźdź, J[acek] Sygut, B[eata] Kozak-Klonowska, B[ogusław] Musiatowicz, M[ichał] Posmyk, R[adzisław] Kordek, Z[bigniew] Morawiec, O[skar] Zambrano, B[ernard] Waśko, L. Fudali, D[ariusz] Surdyka, K[rzysztof] Urbański, J[erzy] Mituś, J[anusz] Rys, M[arek] Szwiec, A[ndrzej] Rozmarek [Rozmiarek], I[reneusz] Dziuba, C[ezary] Szczylik, A[gnieszka] Kozak, A[ndrzej] Kozłowski, S[teven] A. Narod

180. BRCA1-positive breast cancers in young women from Poland. *Breast Cancer Res. Treat.* 2006 Vol. 99 nr 1 s. 71-76

Współaut.: J[an] Lubiński, B[ohdan] Górski, T[omasz] Huzarski, T[omasz] Byrski, J[acek] Gronwald, P[ablo] Serrano-Fernández, W[enancjusz] Domagała, ..., M[ichał] Uciński, E[wa] Grzybowska, D[ariusz] Lange, B. Mąka, A[ndrzej] Mackiewicz, A. Karczewska, J[an] Bręborowicz, K[atarzyna] Lamperska, M[ałgorzata] Stawicka, S[ylwia] Gozdecka-Grodecka, M[arek] Bębenek, D[agmara] Sorokin, A[ndrzej] Wojnar, O[lga] Haus, J[an] SIR, T. Mierzwa, S[tanisław] Niepsuj, K[arol] Gugała, S[tanisław] Góźdź, J[acek] Sygut, B[eata] Kozak-Klonowska, B[ogusław] Musiatowicz, M[ichał] Posmyk, R[adzisław] Kordek, M. Morawiec, O[skar] Zambrano, B[ernard] Waśko, L. Fudali, J. Skręt, D[ariusz] Surdyka, K[rzysztof] Urbański, J[erzy] Mituś, J[anusz] Ryś, M[arek] Szwiec, A[ndrzej] Rozmiarek, I[reneusz] Dziuba, P[iotr] Wandzel, R[afał] Wiśniowski, C[ezary] Szczylik, A[gnieszka] Kozak, W[ojciech] Kozłowski, S[teven] A. Narod

181. Chemioterapia w rakach BRCA1-zależnych. *Nowotwory* 2006 Vol.56 suppl. 4 s. 37

Jakość leczenia onkologicznego wyzwaniem XXI wieku. II Kongres Onkologii Polskiej, Poznań, 25-28 październik 2006

Współaut.: T[omasz] Byrski, J[acek] Gronwald, T[omasz] Huzarski, M. Budryk, E[wa] Grzybowska, D[ariusz] Surdyka, R[afał] Wiśniowski, M[onika] Siołek, ..., J[an] Lubiński

182. Colonoscopy in colorectal-cancer screening for detection of advanced neoplasia. *N. Engl. J. Med.* 2006 Vol. 355 nr 18 S. 1863-1872

Współaut.: Jarosław Reguła, Maciej Rupiński, Ewa Kraszewska, Marcin Polkowski, Jacek Pachlewski, Janina Orłowska, Marek P. Nowacki, Eugeniusz Butruk

183. Freguency and nature of MSH6 germline mutations in Polish patients with colorectal, endometrial and ovarian cancers. *Hered. Cancer Clin. Pract.* 2006 Vol. 4 nr 1 s. 60

Współaut.: J[anina] Suchy, G[rzegorz] Kurzawski, K[atarzyna] Jakubowska, M[onika] E. Rać, K[rzysztof] Safranow, J[ózef] Kładny, I[zabella] Rzepka-Górska, ..., B[eata] Czeszyńska, O[leg] Oszurek, R[odney] J. Scott, J[an] Lubiński

184. Frequency and nature of hMSH6 germline mutations in Polish patients with colorectal, endometrial and ovarian cancers. *Clin. Genet.* 2006 Vol. 70 nr 1 s. 68-70

Współaut.: J[anina] Suchy, G[rzegorz] Kurzawski, K[atarzyna] Jakubowska, M[onika] E. Rać, K[rzysztof] Safranow, J[ózef] Kładny, I[zabella] Rzepka-Górska, ..., B[eata] Czeszyńska, O[leg] Oszurek, R[odney] J. Scott, J[an] Lubiński

185. Przebieg kliniczny dziedzicznego raka piersi - projekt MNiSW w latach 2005-2008. W: Nowotwory dziedziczne. Profilaktyka, diagnostyka, leczenie, [Szczecin, 27.11.2006]. Materiały konferencyjne. Szczecin [2006] s. 40

Współaut.: T[omasz] Byrski, J[acek] Gronwald, T[omasz] Huzarski, C[ezary] Cybulski, T[adeusz] Dębniak, O[leg] Oszurek,

B[ohdan] Górski, ..., W[enancjusz] Domagała, M[arek] Szwiec, K[rzysztof] Urbański, J[erzy] Mituś, T[adeusz] Popiela, I[reneusz] Dziuba, P[iotr] Wandzel, R[afał] Wiśniowski, D[ariusz] Surdyka, B[eata] Kozak-Klonowska, M[onika] Siołek, S[tanisław] Góźdź, M[ałgorzata] Stawicka, D[ariusz] Godlewski, M. Bręborowicz, S[ylwia] Gozdecka-Grodecka, M[arek] Bębenek, A[ndrzej] Wojnar, E[wa] Grzybowska, W[ioletta] Pękala, E[lżbieta] Pamuła, O[lga] Haus, H[anna] Janiszewska, S[tanisław] Niepsuj, K[arol] Gugała, M[ichał] Posmyk, O[skar] Zambrano, B[ernard] Waśko, L. Fudali, C[ezary] Szczylik, A. Kozak, J[an] Lubiński

186. Przydatność diagnostyczna oznaczania przeciwciał przeciwko alfa-fodrynie u pacjentów z pierwotnym zespołem Sjögrena. W: XLII Krajowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Otolaryngologów Chirurgów Głowy i Szyi, Poznań, 7-10 czerwca 2006. Streszczenia, abstracts. Poznań 2006 s. 130

Współaut.: K[rzysztof] Prajs, M[arek] Brzosko, P[iotr] Maj, K[atarzyna] Fischer, ..., A[nna] Walecka, J[acek] Fliciński, H[anna] Przepiera-Będzak, I[wona] Brzosko, L[idia] Ostanek

187. Wrodzone wady rozwojowe w Polsce w latach 2000-2002. Dane z Polskiego Rejestru Wrodzonych Wad Rozwojowych. Red. Anna Latos-Bieleńska, Anna Materna-Kiryluk. Poznań Ośrodek Wydaw. Nauk. 2006 13,[52] s.

Współaut.: M[ieczysław] Walczak, E[lżbieta] Baryła-Pankiewicz, Z[bigniew] Celewicz, ..., R[yszard] Czajka, M[aria] B. Czeszyńska, W[enancjusz] Domagała, J[anusz] Fydryk, E[lżbieta] Gawrych, M[aria] Giżewska, I[rena] Latawiec-Mazurkiewicz, J[an] Lubiński, E[lżbieta] Ronin-Walknowska, S[tanisław] Różewicki, J[acek] Rudnicki, T[omasz] Urasiński, S[tanisław] Zajączek

188. Zapalenie naczyń u chorej ze sklerodermią, wtórnym zespołem Sjögrena. W: Szczecińsko-Poznańskie Spotkania Reumatologiczne. II Konferencja Naukowo-Szkoleniowa, Kołobrzeg 20-22 kwietnia 2006. Program i streszczenia. [B. m. 2006] s. 37

Współaut.: Beata Trzcińska-Butkiewicz, Lidia Ostanek, ..., Marek Brzosko

189. Znaczenie analizy mutacji genów KIT i PDGFRA w nowotworach podścieliska przewodu pokarmowego człowieka. *Nowotwory* 2006 Vol. 56 suppl. 4 s. 55

Współaut.: M. Ciwoniuk, A. Piskorz, P[iotr] Rutkowski, W[łodzimierz] Ruka, W[anda] Michej, ..., J[acek] Sygut, J[anusz] Ryś, R[adzisław] Kordek, A. Woźniak

2007

190. Hereditary breast cancer - project MNiSW in 2005-2008. *Hered. Cancer Clin. Pract.* 2007 Vol. 5 nr 4 s. 239

Współaut.: T[omasz] Byrski, J[acek] Gronwald, T[omasz] Huzarski, C[ezary] Cybulski, T[adeusz] Dębniak, O[leg] Oszurek, B[ohdan] Górski, M[ichał] Uciński, ..., W[enancjusz] Domagała, M[arek] Szwiec, K[rzysztof] Urbański, J[erzy] Mituś, I[reneusz] Dziuba, P[iotr] Wandzel, R[afał] Wiśniowski, D[ariusz] Surdyka, B[eata] Kozak-Klonowska, M[onika] Siołek, S[tanisław] Góźdź, M[ałgorzata] Stawicka, D[ariusz] Godlewski, M. Bręborowicz, S[ylwia] Gozdecka-Grodecka, M[arek] Bębenek, A. Wojnar, E[wa] Grzybowska, W. Pękała, J. Pamuła-Piłat, O[lga] Haus, H[anna] Janiszewska, K[arol] Gugała, M[ichał] Posmyk, O[skar] Zambrano, B[ernard] Waśko, L. Fudali, C[ezary] Szczylik, A. Kozak, J[an] Lubiński

191. Posumowanie programu wieloośrodkowego "Przebieg kliniczny dziedzicznego raka piersi". W: Nowotwory dziedziczne. Profilaktyka, diagnostyka, leczenie, [Szczecin, 17-18.10.2007]. Materiały konferencyjne. Szczecin Print Group Daniel Krzanowski [2007] s. 26

Współaut.: T[omasz] Byrski, J[acek] Gronwald, T[omasz] Huzarski, C[ezary] Cybulski, T[adeusz] Dębniak, O[leg] Oszurek, B[ohdan] Górski, ..., W[enancjusz] Domagała, M[arek] Szwiec, K[rzysztof] Urbański, J[erzy] Mituś, I[reneusz] Dziuba, P[iotr] Wandzel, R[afał] Wiśniowski, D[ariusz] Surdyka, B[eata] Kozak-Klonowska, M[onika] Siołek, S[tanisław] Góźdź, M[ałgorzata] Stawicka, D[ariusz] Godlewski, M. Bręborowicz, S[ylwia] Gozdecka-Grodecka, M[arek] Bębenek, A. Wojnar, E[wa] Grzybowska, W. Pękała, J. Pamuła-Piłat, O[lga] Haus, H[anna] Janiszewska, K[arol] Gugała, M[ichał] Posmyk, O[skar] Zambrano, B[ernard] Waśko, L. Fudali, C[ezary] Szczylik, A. Kozak, J[an] Lubiński

192. Qualification criteria for fine-needle aspiration biopsy prior to ^{131}I therapy due to benign thyroid diseases. *Pol. J. Environ. Stud.* 2007 Vol. 16 nr 6 A s. 35-38

Współaut.: M[aria] H. Listewnik, B[ożena] Birkenfeld, ..., B[ogumiła] Elbl, B[arbara] Zaborek

2008

193. Genetic contribution to all cancers. W: Nowotwory dziedziczne. Profilaktyka, diagnostyka, leczenie, [Szczecin, 16-17.10.2008]. Materiały konferencyjne. Szczecin Print Group [2008] s. 5

Współaut.: J[an] Lubiński, M. Korzeń, B[ohdan] Górski, C[ezary] Cybulski, T[adeusz] Dębniak, A[nna] Jakubowska, K[atarzyna] Jaworska, D[ominika] Wokołorczyk, K[rzysztof] Mędrek, J[oanna] Matyjasik, T[omasz] Huzarski, T[omasz] Byrski, J[acek] Gronwald, B[artłomiej] Masojć, A[gnieszka] Lener, A[nna] Szymańska, J[olanta] Szymańska-Pasternak, P[ablo] Serrano-Fernández, A[ndrzej] Piegat, R[afał] Uciński, P[aweł] Domagała, W[enancjusz] Domagała, ..., J[ózef] Kładny, B[arbara] Górecka, S[teven] Narod, R[odney] Scott

194. Wrodzone wady rozwojowe w Polsce w latach 2003-2004. Dane z Polskiego Rejestru Wrodzonych Wad Rozwojowych. Red. Anna Latos-Bieleńska, Anna Materna-Kiryluk. Poznań Ośrodek Wydaw. Nauk. 2008 92[7] s.

Współaut.: M[ieczysław] Walczak, E[lżbieta] Baryła-Pankiewicz, Z[bigniew] Celewicz, ..., R[yszard] Czajka, M[aria] B. Czeszyńska, W[enancjusz] Domagała, J[anusz] Fydryk, E[lżbie-

ta] Gawrych, M[aria] Giżewska, I[rena] Latawiec-Mazurkiewicz, J[an] Lubiński, E[lżbieta] Ronin-Walknowska, J[acek] Rudnicki, T[omasz] Urasiński, S[tanisław] Zajączek

2009

195. Choroby narządu płciowego żeńskiego. W: Patologia: znaczy słowo o chorobie. T. 2. Kraków Polska Akademia Umiejętności 2009 s. 1003-1058
Współaut.: ..., Wenancjusz Domagała

196. Choroby nerek. W: Patologia: znaczy słowo o chorobie. T. 2. 2009 s. 895-957
Współaut.: ..., Wenancjusz Domagała

197. Complex tumor-specific t(X;18) in seven synovial sarcoma tumors. *Cancer Genet. Cytogenet.* 2009 Vol. 189 nr 2 s. 118-121
Współaut.: M[ariola] Iliszko, J[anusz] Ryś, A. Woźniak, ..., R. Sciot, M. Dębiec-Rychter, J[anusz] Limon

198. Dermatopatologia. W: Patologia: znaczy słowo o chorobie. T. 2. 2009 s. 1137-1185
Współaut.: ..., Wenancjusz Domagała

199. Genetic contribution to all cancers the first demonstration using the model of breast cancers from Poland stratified by age at diagnosis and tumour pathology. *Breast Cancer Res. Treat.* 2009 Vol. 114 nr 1 s. 121-126
Współaut.: Jan Lubiński, Marcin Korzeń, Bohdan Górski, Cezary Cybulski, Tadeusz Dębniak, Anna Jakubowska, Katarzyna Jaworska, Dominika Wokołorczyk, Krzysztof Mędrek, Joanna Matyjasik, Tomasz Huzarski, Tomasz Byrski, Jacek Gronwald, Bartłomiej Masojć, Marcin Lener, Anna Szymańska, Jolanta Szymańska-Pasternak, Pablo Serrano-Fernández, Andrzej Piegat, Rafał Uciński, Paweł Domagała, Wenancjusz Domagała, ..., Józef Kładny, Barbara Górecka, Steven Narod, Rodney Scott

200. Nuclear thymidylate synthase expression in sporadic colorectal cancer depends on the site of the tumor. *Virchows Arch.* 2009 Vol. 454 nr 6 s. 695-702
Współaut.: Violetta Sulzyc-Bielicka, Paweł Domagała, Ewa Majdanik, ..., Dariusz Bielicki, Józef Kładny, Mariusz Kaczmarczyk, Krzysztof Safranow, Wenancjusz Domagała

201. Primary cutaneous CD30+ anaplastic large cell T-cell lymphoma. W: 18th Congress of the European Academy of Dermatology and Venerology. Berlin, 7-11 October 2009. [B. m. 2009] abstr. P945. Wersja na CD-ROM
Współaut.: J[an] Fiedorowicz, ..., R[omuald] Maleszka, E. Czuba

2010

202. Cytodiagnostyka szyjki macicy. Podręcznik dla cytomorfologów medycznych. Warszawa: Fundacja Pro Pharmacia Futura 2010.- 190 s.
Współaut.: ..., Wenancjusz Domagała

203. Drobnokomórkowy rak neuroendokrynny zatoki szczękowej - opis przypadku. W: XLIV Zjazd Polskiego Towarzystwa Otorynolaryngologów Chirurgów Głowy i Szyi, Warszawa, 9-12 czerwca 2010. Streszczenia. [B. m. 2010] s. 100-101
Współaut.: J[adwiga] Kubrak, ..., R. Kowalczyk

204. The occurrence of malignant thyroid lesions in patients after radioiodine treatment due to benign thyroid diseases. *Endokr. Pol.* 2010 T. 61 nr 5 s. 625
Współaut.: M[aria] H. Listewnik, B[ożena] Birkenfeld, K[rystyna] Niedziałkowska, ..., B[ogumiła] Elbl, M[arek] Sawrymowicz

205. The occurrence of malignant thyroid lesions in patients after radioiodine treatment due to benign thyroid diseases = Występowanie zmian nowotworowych w tarczycy u pacjentów po leczeniu radiojodem z powodu zmian łagodnych. *Endokr. Pol.* 2010 T. 61 nr 5 s. 454-457
Współaut.: Maria H. Listewnik, Bożena Birkenfeld, ..., Bogumiła Elbl, Krystyna Niedziałkowska, Marek Sawrymowicz

206. Pediatric pulmonary Hodgkin lymphoma analysis of 10 years data from a single center. *Eur. J. Med. Res.* 2010 Vol. 15 suppl. 2 s. 206-210
Współaut.: T[omasz] Urasiński, E[lżbieta] Kamieńska, A[leksandra] Gawlikowska-Sroka, T[omasz] Ociepa, E[liza] Maloney, K. [Maria] Chosia, A[nna] Walecka

207. Podstawy patologii..Warszawa: Wydaw. Lek. PZWL 2010.- 706 s.
Współaut.: Wenancjusz Domagała, ..., Elżbieta Urasińska

208. Przyspieszona pooperacyjna radioterapia chorych na zaawansowanego raka krtani. W: XLIV Zjazd Polskiego Towarzystwa Otorynolaryngologów Chirurgów Głowy i Szyi, Warszawa, 9-12 czerwca 2010. Streszczenia.[B. m. 2010] s. 33-35
Współaut.: J[adwiga] Kubrak, ..., P[iotr] Maj, A[lina] Jarema, D[anuta] Rogowska

209. Przyśpieszona pooperacyjna radioterapia u chorych na zaawansowanego raka krtani. (Accelerated postoperative radiotherapy in patients with advanced larynx cancer) *Otolar. Pol.* 2010 T. 64 nr 7 s. 60-64
Współaut.: Jadwiga Kubrak, ..., Piotr Maj, Alina Jarema

210. Rhinoscleroma a case report. *Pol. J. Pathol.* 2010 Vol. 61 nr 3 s. 166-168
Współaut.: Katarzyna Karpińska-Kaczmarczyk, ..., Stanisław Woyke

211. Występowanie zmian nowotworowych w tarczycy u pacjentów po leczeniu radiojodem z powodu zmian łagodnych. W: Rak tarczycy. IV Konferencja Naukowa. II Zjazd Polskiego Towarzystwa Tyreologicznego, Zakopane, 20-22 maja 2010. Program naukowy. Streszczenia. [B. m. 2010] s. 90

Współaut.: M[aria] H. Listewnik, B[ożena] Birkenfeld, K[rystyna] Niedziałkowska, ..., B[ogumiła] Elbl, M[arek] Sawrymowicz

2011

212. Reed-Sternberg cells in classical Hodgkin lymphoma in children seem to be predominantly oestrogen receptor alpha negative and oestrogen receptor ß positive. *Pol. J. Pathol.* 2011 Vol. 62 nr 2 s. 79-83

Współaut.: Rafał Głuszko, Karolina Zielezińska, Tomasz Ociepa, Elżbieta Kamieńska, ..., Tomasz Urasiński, Elżbieta Urasińska, Wenancjusz Domagała

213. Thyroid fine-needle aspiration biopsy: which lesions should be biopsed before ^{131}I therapy? = Biopsja aspiracyjna cienkoigłowa tarczycy: które zmiany nakłuwać przed terapią ^{131}I? *Ann. Acad. Med. Stetin.* 2011 Vol. 57 nr 1 s. 54-58

Współaut.: Maria H. Listewnik, Bożena Birkenfeld, ..., Bogumiła Elbl, Hanna Piwowarska-Bilska, Piotr Zorga, Krystyna Niedziałkowska

214. Wrodzone wady rozwojowe w Polsce w latach 2005-2006. Dane z Polskiego Rejestru Wrodzonych Wad Rozwojowych. [Red. Anna Latos-Bieleńska, Anna Materna-Kiryluk] Zespół Polskiego Rejestru Wrodzonych Wad Rozwojowych. Poznań Ośrodek Wydawnictw Naukowych 2011 87 s.

Współaut.: M[ieczysław] Walczak, E[lżbieta] Baryła-Pankiewicz, Z[bigniew] Celewicz, ..., R[yszard] Czajka, M[aria] B. Czeszyńska, W[enancjusz] Domagała, J[anusz] Fydryk, E[lżbieta] Gawrych, M[aria] Giżewska, A[gnieszka] Kordek, I[rena] Latawiec-Mazurkiewicz, J[an] Lubiński, E[lżbieta] Ronin-Walknowska, J[acek] Rudnicki, T[omasz] Urasiński, S[tanisław] Zajączek

2012

215. Pierwotny chłoniak wewnątrzgałkowy - opis pacjenta w obserwacji 2,5-letniej. W: XXX Sympozjon Retinologiczny, Poznań, 26-28 kwietnia 2012 r. Program.[B. m. 2012] s. 40

Współaut.: Monika Cholewa, ..., Alina Jarema, Wojciech Lubiński

216. Prognostic value of KIT/PDGFRA mutations in gastrointestinal stromal tumours (GIST): Polish Clinical GIST Registry experience. *Ann. Oncol.* 2012 Vol. 23 nr 2 s. 353-360

Współaut.: A. Woźniak, P. Rutkowski, A. Piskorz, M. Ciwoniuk, C. Osuch, E. Bylina, J. Sygut, ..., J. Ryś, K. Urbańczyk, W. Kruszewski, P. Sowa, J. Siedlecki, M. Dębiec-Rychter, J. Limon

Promotor rozpraw doktorskich

1994

1. Smela Marek: Immunohistochemiczna ocena odsetka komórek z dodatnim odczynem na obecność proliferacyjnego antygenu jądrowego w dysplazji i raku przedinwazyjnym części pochwowej szyjki macicy. Szczecin 1994

1997

2. Długosz Aldona: Immunocytochemiczna ocena obecności katepsyny D w błonie śluzowej żołądka w chorobie wrzodowej. Szczecin 1997

3. Tuziak Tomasz: Przydatność badania cytologicznego w preparatach odbitkowych w śródoperacyjnym badaniu guzków sutka. Szczecin 1997

1998

4. Karbowniczek Magdalena: Aktywność proliferacyjna i apoptoza komórek oraz cechy morfometryczne jąder komórkowych czerniaka złośliwego skóry. Szczecin 1998

2002

5. Olewniczak Sławomir: Angiogeneza a niektóre parametry kliniczno-morfologiczne i prawdopodobieństwo przeżycia w rakach przewodowych i zrazikowych sutka u kobiet. Szczecin 2002

2003

6. Wolska-Szmidt Ewa: Wykorzystanie nowych mało inwazyjnych technik badawczych w celu różnicowania schorzeń limfoproliferacyjnych narządu wzroku. Szczecin 2003

2005

7. Titi Sami: Amplifikacja HER-2 i ekspresja p185 w komórkach inwazyjnych raków sutka u kobiet : praca na stopień doktora nauk medycznych. Szczecin 2005

2006

8. Kubrak Jadwiga: Ocena skuteczności przyspieszonej pooperacyjnej radioterapii chorych na zaawansowanego raka krtani. Szczecin 2006

2007

9. Falco Michał: Indeks proliferacyjny (MIB-1) - wartość prognostyczna w rakach przewodowych sutka u kobiet. Szczecin 2007

Recenzent rozpraw habilitacyjnych

2010

1. Monika Prochorec-Sobieszek: Charakterystyka proliferacji z dużych ziarnistych limfocytów T. Instytut Hematologii i Transfuzjologii w Warszawie 2010

2012

2. Jerzy Klijanienko: Wartość mikrobiopsji w diagnostyce nowotworów tkanek miękkich. Instytut „Centrum Zdrowia Matki Polki" w Łodzi 2012

Recentent rozpraw doktorskich

1999

1. Opalińska Joanna: Wartość kliniczna oznaczania onkoproteiny C-ERB B2 w raku piersi. Szczecin 1999

2000

2. Gontarewicz Artur: Analiza immunologiczna i DNA-cytometryczna chłoniaków wywodzących się z wtórnych grudek chłonnych w aspekcie istniejących klasyfikacji rozrostów układu limfatycznego. Szczecin 2000

2001

3. Dębniak Tadeusz: Zaburzenia ekspresji genów MLH1 i MSH2, zmiany w Alu-PCR oraz niestabilność mikrosatelitarna jako cechy charakterystyczne raków jelita grubego u osób z HNPCC. Szczecin 2001

4. Huzarski Tomasz: Ocena częstości mutacji konstytucyjnych w obrębie genu BRCA2 w rodzinach z dziedziczną predyspozycją do raka sutka w materiale Ośrodka Nowotworów Dziedzicznych w Szczecinie. Szczecin 2001

2006

5. Wasilewicz Michał P.: Ekspresja enzymów zapalnych cyklooksygenazy-2 (COX-2) i 5-lipooksygenazy (5-LOX) a wybrane parametry kliniczno-morfologiczne polipów jelita grubego. Szczecin 2006

2008

6. Wiśniewska Halina: Modyfikacje metodyczne w zakresie odkrywania determinant antygenowych w materiale tkankowym z bloczków parafinowych. Bydgoszcz 2008

2011

7. Rogoza-Mateja Wiesława: Ekspresja syntazy tymidylanowej (TS) w komórkach raka żołądka w zależności od wybranych czynników kliniczno-patomorfologicznych. Szczecin 2011

8. Stój Anastazja: Występowanie mutacji punktowej w genie JAK2 (Val617Phe), klonalność limfocytów B i T oraz niestabilność genomowa w klasycznych przewlekłych chorobach mieloproliferacyjnych BCR/ABL-negatywnych. Kraków 2011

Informator Nauki Polskiej 1992/1993-2006. Warszawa 1992-2006; Skład osobowy Pomorskiej Akademii Medycznej na rok akademicki 1975/1976 - 2003. Szczecin 1975-2003; Bibliografia dorobku naukowego Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie za lata 1969- [1993] / pod red. Eugeniusza Miętkiewskiego. Szczecin 1991, 1993, 1995, 1998. *Ann. Acad. Med. Stetin.* supl. 26, 27, 29, 35, 45. Tож. 1969-1973: Oprac. Danuta Grad, Ewa Olbromska; 1974-1978: Oprac. Danuta Grad, Danuta Jaworska; 1979-1983: Oprac. Danuta Grad; 1984-1988: Oprac. Danuta Grad, Danuta Jaworska; 1989-1993: Oprac. Danuta Grad, Maria Dawidowicz.; Oni tworzyli Uczelnię. Poczet profesury i kierowników akademickich / pod red. Ireneusza Kojdera. T. 1. Szczecin 2008 s. 64-65; Powstanie uczelni medycznej na Pomorzu Zachodnim. Historia nauczania dziedzin medycyny w Pomorskiej Akademii Medycznej / pod red. Ireneusza Kojdera. T. 2. Szczecin 2008 s. 67, 73; Materiały i informacje przekazane przez prof. dr hab. Marię Chosię autorce hasła biograficznego.

Dagmara Budek

Prof. dr hab. med. Gerard DREWA (ur. 1941) biolog, nauczyciel akademicki, profesor zwyczajny, promotor i recenzent rozpraw doktorskich i prac magisterskich, autor/współautor licznych publikacji, redaktor, członek towarzystw naukowych oraz innych gremiów, w tym: Rady Bibliotecznej CM UMK i rad programowych czasopism: *Wiadomości Akademickie* oraz *Forum Bibliotek Medycznych*, dziekan Wydziału Lekarskiego, prorektor ds. studenckich, kierownik Katedry i Zakładu Biologii Medycznej Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy, następnie Collegium Medicum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Urodził się 14 sierpnia 1941 roku w Poznaniu w rodzinie robotniczej Pawła i Jadwigi z domu Milkiereit. Ojciec był stolarzem, a matka ekspedientką. Miał dwoje rodzeństwa: siostrę Krystynę (ur. 5 X 1944), która posiada wykształcenie średnie i brata Romana (ur. 15 XI 1956), chemika. Żonaty od 1966 roku z Urszulą z domu Nadolska, radiologiem. Ma dwóch synów, którzy są absolwentami medycyny: Tomasza (ur. 25 VI 1970) prof. dr hab., urolog, kierownik Zakładu Inżynierii Tkankowej CM UMK i Łukasza (ur. 17 VIII 1975) doktora radiologa, specjalistę z diagnozowania obrazowego. Również synowe Joanna i Sylwia są radiologami.

Do Szkoły Podstawowej w Żukowie koło Gdańska uczęszczał w latach 1947-1954, następnie kontynuował naukę w Liceum Pedagogicznym w Żukowie (1954-1961). Studiował (1962-1967) - dyplom magistra biologii (31 V 1967) na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, doktoryzował się (26 IV 1973) na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Gdańsku i habilitował (5 VI 1985) na Wydziale Nauk o Żywności i Rybactwa Akademii Rolniczej w Szczecinie. Odbył staże naukowe na Wydziałach Lekarskich Uniwersytetu Philippa w Marburgu – Niemcy (lata 60.-80.) i Uniwersytetu Karola w Pradze – Czechosłowacja (1994, 1998) oraz w Katedrze Biochemii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Dnia 8 VI 2001 roku Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski nadał Gerardowi Drewie tytuł naukowy profesora nauk medycznych.

Napisał pracę magisterską: *Płodność szczepu dzikiego Drosophila melanogaster Meig., mutanta bvg/bvg, krzyżówek wymiennych tych szczepów i ich mieszańców* pod kierunkiem prof. dr hab. Izabelli Mikulskiej, rozprawę doktorską: *Wpływ benzopirenu i metylocholantrenu na aktywność niektórych hydroliz lizosomalnych w skórze myszy białych „BN" i czarnych „C57BL" w początkowym okresie karcynogenezy*, której promotorem był prof. dr hab. Fryderyk Pautsch, a recenzentami: prof. dr hab. Czesław Radzikowski (Wrocław – PAN), prof. dr hab. Stefan Angielski (Gdańsk – AM) i habilitacyjną: *Badania nad wpływem olejów napędowych i detergentu ABS na garnelę Crangon crangon L.* - recenzenci: prof. dr hab. Fryderyk Pautsch (Gdańsk – AM), prof. dr hab. Andrzej Łysak (Kraków –PIB), prof. dr hab. Andrzej Chodyniecki (Szczecin – AR).

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje - Akademia Medyczna w Gdańsku. Katedra i Zakład Biologii i Parazytologii - asystent wolontariusz (X 1967 - IX 1968), asystent techniczny (X 1968 - IX 1969), doktorant (1969-1972), starszy asystent (X 1972- IV 1967), adiunkt (V 1976 - IX 1984); Szpital Chorób Płuc w Dzierżążnie. Laboratorium Analityczne – kierownik (1972-1978); Liceum Pielęgniarskie w Kartuzach – kierownik (1979-1983); Akademia Medyczna im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy. Katedra i Zakład Biologii, od 2002 roku Katedra i Zakład Biologii Medycznej – adiunkt (1 IX 1984 – 14 V 1986), p.o. kierownika (1 IX 1984 – 14 V 1986), docent (15 V 1986 - 30 IX 1990), kierownik (15 V 1986 - 30 IX 2010), dziekan Wydziału Lekarskiego (1987-1990, 2002-2005), prorektor ds. studenckich (1990-1996), profesor nadzwyczajny (6 XII 1990 - 8 VI 2002), pełnomocnik Rektora ds. zorganizowania Wydziału Pielęgniarskiego (III 1996-VI 1997), profesor zwyczajny (8 VI 2001 -), następnie Uniwersytet Mikołaja Koprenika w Toruniu. Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy (24 XI 2004-), przebywając na emeryturze od 1 X 2010 roku nadal pracuje.

Praca naukowa - podejmował problematykę badawczą z zakresu sozologii, zanieczyszczenia wód Zatoki Gdańskiej, następnie onkologii eksperymentalnej oraz roli hydrolaz lizosomalnych i enzymów antyoksydacyjnych w patologii chorób nowotworowych, genetyki, parazytologii lekarskiej, biblistyki, biografistyki i innych. Ogłosił drukiem ponad 120 publikacji. W bibliografii podmiotowej zarejestrowano 296 pozycji, w tym artykuły, książki, rozprawy, skrypty, podręczniki, doniesienia zjazdowe, recenzje, referaty oraz opracowania popularno-naukowe. Niektóre prace nad rolą hydrolaz lizosomalnych w procesie nowotworowym były cytowane w podręcznikach: „Enzymologia kliniczna" pod red. Edwarda Szczeklika (PZWL, 1974), "International Review of Experimental Pathology", Garth L. Nicolson i George Poste (Acad. Press, 1983), "Lysosomal cysteine proteinases", Heidrun Kirschke, Alan J. Barrett i Neil D. Rawlings (Oxford, 1998) oraz w wielu czasopismach naukowych z tzw. Listy filadelfijskiej: *Cancer Research* (1982, 1988), *Oncology Reports* (1988), *Archiv für Experimentelle Veterinärmedizin* (1986), *Journal of Comparative Physiology B* (1991), *Clinical and Experimental Metastasis* (1990, 1993), *Drugs & Aging* (1997) i *European Journal of Clinical Chemistry and Clinical Biochemistry* (1997). Katedra i Zakład Biologii Medycznej, którą tworzył od podstaw, współpracowała z krajowymi i zagranicznymi ośrodkami naukowymi, m. in. z wydziałami lekarskimi uniwersytetów w Marburgu i Pradze. Od 1994 roku działa przy w/w Katedrze Studenckie Koło Naukowe. Uczestniczył w IV wyprawie Stacji naukowo-badawczej Polskiej Akademii Nauk na Antarktydzie (1978/1979).

Działalność dydaktyczna - promotor 19 rozpraw doktorskich i 12 prac magisterskich. Recenzent 25 doktoratów i 20 magisteriów. W kierowanej przez niego Katedrze Biologii Medycznej 5 adiunktów uzyskało stopień naukowy doktora habilitowanego. Pracę dydaktyczną ze studentami rozpoczął w 1968 roku w Akademii Medycznej w Gdańsku, którą kontynuował od września 1984 roku w Bydgoszczy, w tworzącej się uczelni medycznej. Pełnił funkcję opiekuna I roku studentów Wydziału Lekarskiego (1985/1986).

W celu ułatwienia pracy studentom opracował z kierowanym przez niego zespołem naukowym skrypty z genetyki ogólnej i parazytologii lekarskiej. Na bazie skryptów i zdobytych doświadczeń dydaktycznych powstał podręcznik „Podstawy genetyki dla studentów i lekarzy" (wyd. 1 – 1995, wyd. 2 – 2003). Pomoce dydaktyczne i działalność edukacyjna spotkały się z dużym uznaniem władz Uczelni i zostały wyróżnione nagrodami JM Rektora. Współtworzył wraz z innymi kierownikami katedr biologii medycznej akademii medycznych w Polsce ramowy program przedmiotu „biologia medyczna", a w latach 1989-1996, na zlecenie Ministra Zdrowia, pracował nad utworzeniem ogólnopolskiego programu ramowego, tzw. programu minimum i listą umiejętności dla absolwenta wydziału lekarskiego. Aktywnie uczestniczył w około 40 kongresach i sympozjach naukowych w kraju i za granicą, związanych tematycznie z realizowanymi kierunkami badań, m. in.: Gent - Belgia, Warna – Bułgaria, Praha - Czechy, Helsingør - Dania, Helsinki - Finlandia, Nicea - Francja, Amsterdam, Egmond aan Zee - Holandia, Jerozolima - Izrael, Tokio - Japonia, Quebec, Toronto, Vancouver - Kanada, Berlin, Dresden, Gießen, Halle, Hamburg, Kiel, Marburg - Niemcy, Białowieża, Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Płock, Poznań, Szczecin, Tarnów, Warszawa, Wrocław, Zabrze - Polska, Port Elizabeth - Republika Południowej Afryki, Singapur, Basel, Genf - Szwajcaria, Stockholm - Szwecja, İstanbul - Turcja, Brighton, London, Sheffield - Wielka Brytania. Był organizatorem ogólnopolskich konferencji dydaktycznych w Bydgoszczy (1992, 1993, 2004).

Członek: Polskiego Towarzystwa Anatomicznego (1989-), Polskiego Towarzystwa Fizjologicznego (1990-), Polskiego Towarzystwa Histologicznego (1990-), Polskiego Towarzystwa Genetycznego (1994-), Kapituły Nagród i Stypendiów Naukowych przy Prezydencie Bydgoszczy (1995-), Senatu Akademii Medycznej w Bydgoszczy (1987-2004), Senatu Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (2004 - VI 2005).

Otrzymał odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi (1986), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1996), Odznaka Honorowa „Za Wzorową Pracę w Służbie Zdrowia" (1999), Medal Komisji Edukacji Narodowej (2000), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (2002), Medal „Za szczególne zasługi dla Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy" (2004) oraz liczne nagrody JM Rektora AM/UMK – organizacyjne, naukowe i dydaktyczne (x18) i Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego - naukowa zespołowa (2003).

Hobby: muzyka klasyczna (Jan Sebastian Bach, Fryderyk Chopin i Ludwig van Beethoven), biblistyka i kolekcjonowanie Biblii.

Spis publikacji

1971

1. Aktywność proteolityczna homogenatów przeszczepialnego czerniaka melanotycznego i amelanotycznego u chomika złocistego (Mesocricetus auratus, Waterhouse). *Nowotwory* 1971 T. 21 z. 1 s. 67-74
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, …

1972

2. Aktywność arylosulfatazy w skórze myszy albinotycznych „BN" i czarnych „C57Bl" przed i po naświetlaniu promieniami ultrafioletowymi. *Prz. Dermatol.* 1972 T. 59 nr 3 s. 311-314
Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski

3. Barwa skóry i wrażliwość smakowa na fenylotiomocznik u mężczyzn zdrowych i u chorych na gruźlicę płuc. *Pol. Tyg. Lek.* 1972 R. 27 nr 11 s. 414-416
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, …

4. Proteolytic activity of the homogenates of transplantable melanotic and amelanotic melanoma in golden hamster (Mesocricetus auratus, Waterhouse). *Pol. Med. J.* 1972 Vol. 2 s. 397-404
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, …
Translated from *Nowotwory* 1971 T. 21 z. 1 s. 67-74

1973

5. Azot organiczny w powierzchniowych warstwach wody Zatoki Gdańskiej i Martwej Wisły. *Ekosystemy Morskie* 1973 T. 6 s. 169-175
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, …

6. Badania laboratoryjne nad biologicznym działaniem fosfogipsu. *Ekosystemy Morskie* 1973 T. 9 s. 53-95
Współaut.: Fryderyk Pautsch, Andrzej Bomirski, Irena Ciszewska, Tadeusz Dominiczak, …, Janusz Limon, Lucjan Ławiński, Edward Florian Skorkowski, Janina Szlachcic, Janina Tarzyńska-Kleineder, Konstanty Turoboyski, Zbigniew Zbytniewski

7. Inhibiting effect of chloroquine diphosphate on the growth of tumors and activity of some acid hydrolases of a melanotic melanoma in golden hamsters (Mesocricetus auratus, Waterhouse). *Arch. Immunol. Ther. Exp.* 1973 Vol. 21 nr 6 s. 877-881
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, …

8. Inhibition of growth of transplantable melanotic melanoma in golden hamsters (Mesocricetus auratus, Waterhouse) by chlorpromazine. *Arch. Immunol. Ther. Exp.* 1973 Vol. 21 nr 6 s. 871-875
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, …

1974

9. Okresowe stężenia detergentów niejonowych w wodach Martwej Wisły. *Ekosystemy Morskie* 1974 T. 14 s. 165-168

10. Wpływ benzopyrenu i metylocholantrenu na aktywność niektórych enzymów lizosomalnych w skórze myszy białych „BN" i czarnych „C57Bl" w początkowym okresie kancerogenezy. *Nowotwory* 1974 T. 24 z. 2 s. 83-94

11. Wpływ preparatu „Trypanosa" na wzrost przeszczepialnego czerniaka melanotycznego i amelanotycznego u chomika złocistego (Mesocricetus auratus, Waterhouse). *Nowotwory* 1974 T. 24 z. 1 s. 1-8
Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski

12. Wpływ ropy naftowej i detergentu „SOLO" na aktywność katepsyny D i kwaśnej fosfatazy w hemolimfie garnelli Crangon crangon L. *Ekosystemy Morskie* 1974 T. 14 s. 151-158

1975

13. Effect of detergents and of phosphogypsum on the oxygen and chlorophyll a levels and on the dry weight of residue of brackish water under laboratory condition. *Merentutkimuslait. Julk./Havsforskningsint. Skr.* 1975 nr 239 s. 100-104
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, …, Fryderyk Pautsch

14. Seasonal changes in the level of detergents in the brackish water of the Dead Vistula and the Bay of Gdańsk. *Merentutkimuslait. Julk./Havsforskningsint. Skr.* 1975 nr 239 s. 105-108
Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski, Fryderyk Pautsch

15. Studies of the toxicity of phospho-gypsum. *Pol. Arch. Hydrobiol.* 1975 Vol. 22 nr 3 s. 449-476
Współaut.: Fryderyk Pautsch, Andrzej Bomirski, Teresa Dąbrowska, …, Elżbieta Klęk-Kawińska, Lucjan Ławiński, Janina Tarzyńska-Kleineder, Zbigniew Zbytniewski, Teresa Żawrocka-Wrzołkowa, Irena Ciszewska, Tadeusz Dominiczak, Edward Florian Skorkowski, Janina Szlachcic-Najdrowska, Konstanty Turoboyski

16. Wpływ różnych stężeń ropy naftowej i detergentu „Solo" na aktywność niektórych hydrolaz lizosomalnych w hemolimfie krewetki Crangon crangon L. W: XI Zjazd Polskiego Towarzystwa

Zoologicznego: streszczenia. Białystok, 15-18 IX 1975. [B.m., 1975] s. 38-39
Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski, Fryderyk Pautsch

17. Wpływ zanieczyszczeń przemysłowych na aktywność niektórych hydrolaz lizosomalnych w hemolimfie kraba Rhithropanopeus harrisi. W: XI Zjazd Polskiego Towarzystwa Zoologicznego: streszczenia. Białystok, 15-18 IX 1975. [B.m., 1975] s. 38
Współaut.: …, Teresa Dąbrowska, Fryderyk Pautsch

18. Wrażliwość smakowa na fenylotiomocznik a palenie papierosów. *Pol. Tyg. Lek.* 1975 T. 30 nr 27 s. 1155-1156
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, ..., Janusz Limon, Beata Beil

1977

19. Aktywność antyoksydacyjna homogenatów przeszczepialnego czerniaka melanotycznego i amelanotycznego u chomika złocistego (Mesocricetus auratus, Waterhouse). W: Onkologia doświadczalna. VII Konferencja Komisji Biologów Nowotworów PAN. Białowieża, 14-15 X 1977. Białystok: AM, 1977 s. 60-63.
Współaut.: Andrzej Kanclerz, Zbigniew Zbytniewski, …

20. Aktywność fosfohydrolazy monoestrów ortofosforanowych w przeszczepialnym czerniaku melanotycznym i amelanotycznym u chomika złocistego (Mesocricetus auratus, Waterhause). W: Onkologia doświadczalna. VII Konferencja Komisji Biologów Nowotworów PAN. Białowieża, 14-15 X 1977. Białystok: AM, 1977 s. 58-59
Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski, Andrzej Kanclerz

21. The effect of detergent „SOLO" and crude oil on the activities of cathepsin D and acid phosphatase in hemolymph of Crangon crangon L. *Pol. Arch. Hydrobiol.* 1977 Vol. 24 nr 2 s. 279-284
Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski, Fryderyk Pautsch

22. The effect of Trasylol (Trascolan „POLFA") and p-aminomethylbenzoic acid (Pamba „GERMED") on the experimental metastases of transplantable melanotic melanoma in golden hamster (Mesocricetus aureatus, Waterhouse). *Arch. Geschwulstforsch.* 1977 Vol. 47 nr 5 s. 400-405
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, …, Andrzej Kanclerz

23. Melaniny zwierzęce: budowa, występowanie i rola biologiczna. *Przegl. Zool.* 1977 T. 21 nr 2 s. 116-126
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, Andrzej Kanclerz, …

24. Wpływ witaminy D_2 na wzrost czerniaka melanotycznego B_{16} u myszy C57Bl/6J. W: Onkologia doświadczalna. VII Konferencja Komisji Biologów Nowotworów PAN. Białowieża, 14-15 X 1977. Białystok: AM, 1977 s. 93-95
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, Andrzej Kanclerz, …

1978

25. Activity of some lysosomal hydrolases in the homogenates of transplantable melanotic and amelanotic melanoma in golden hamster (Mesocricetus aureatus, Waterhouse). *Arch. Geschwulstforsch.* 1978 Vol. 48 nr 3 s. 198-201
Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski, Andrzej Kanclerz

26. Influence of crude oil and detergents on the concentration of some ions in hemolymph of the shrimp Crangon crangon L. and the crab Rhithropanopeus harrisi Gould. W: Biological features of the Baltic. Proceedings of the 5th Symposium of the Baltic Marine Biologists. Kiel, 29 VIII-4 IX 1978. *Kieler Meeresforsch. Sonderh.* 1978 nr 4 s. 366-369
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, …, Fryderyk Pautsch, Teresa Dąbrowska

27. Purification and properties of soluble arylsulphatase isolated from hepatopancreas of the shrimp Crangon crangon L. W: Biological features of the Baltic. Proceedings of the 5th Symposium of the Baltic Marine Biologists. Kiel, 29 VIII-4 IX 1978. *Kieler Meeresforsch., Sonderh.*1978 nr 4 s. 360-365
Współaut.: …, Teresa Dąbrowska, Zbigniew Zbytniewski, Fryderyk Pautsch

1979

28. Effect of crude oil and detergent "SOLO" on the activity of some hydrolases in hemolymph of crab Rhithropanopeus harrisi. *Pol. Arch. Hydrobiol.* 1979 Vol. 26 nr 1-2 s. 205-211
Współaut.: …, Teresa Dąbrowska, Zbigniew Zbytniewski, Fryderyk Pautsch

29. Growth stimulation of B-16 melanotic melanoma by arylsulphatase. W: III National Congress on Oncology: abstracts. Varna, 1979. [B.m., 1979] s. 113.
Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski

30. Influence of arylsulphatase on the growth of melanotic melanoma B-16. W: Malignes Melanom. Experimentelle Aspekte: III Melanom-Symposion. Halle, 24-26 V 1979. Halle, 1979 s. 57-60
Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski, Andrzej Kanclerz

1980

31. Effect of various concentrations of the anionic detergent alkylbenzenesulfonate (ABS) on the arylsulfatases activity in the shrimp crangon crangon during the molting cycle. Proc. of the 6th Symp. Baltic Mar. Biol. 1979. *Ophelia* 1980 Vol. 1 suppl. s. 225-230
Współaut.: …, Teresa Dąbrowska, Maria Żukowska-Arendarczyk, Fryderyk Pautsch, Zbigniew Zbytniewski

1981

32. The arylsulphatase activity (E.C. 3.1.6.1.) in the livers of different species of Antarctic animals. *Pol. Polar Res.* 1981 Vol. 2 nr 1-2 s. 103-108
Współaut.: …, Hanna Jackowska

33. Effect of crude oil and detergent on the arylsulphatases (E.C. 3.1.6.1.) activity in Euphasia superba and E. crystallorophias. *Pol. Polar Res.* 1981 Vol. 2 nr 3-4 s. 119-132

34. Effect of retinoids on the B-16 melanotic melanoma growth. W: IIIrd European Workshop on Melanin Pigmentation: abstracts. Prague, 28 IX-1 X 1981. [B.m., 1981] s. 25
Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski, Andrzej Kanclerz

35. Influence of ascorbic acid and copper administration on the growth and dissemination of B16 melanotic melanoma. W: IIIrd European Workshop on Melanin Pigmentation: abstracts. Prague, 28 IX-1 X 1981. [B.m. 1981] s. 113
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, Andrzej Kanclerz, …

36. Wpływ kwasu askorbinowego i jonów Cu^{2+} na czerniaka B16 u myszy C57BL. W: Sesja naukowo-szkoleniowa Komisji Biologii Nowotworów VI Wydziału Polskiej Akademii Nauk: streszczenia referatów. Gdańsk, 13-14 V 1981. [B.m., 1981] s. 25
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, Andrzej Kanclerz, …

1983

37. Effect of chlorpromazine or resochin (chloroquine) on the growth and some lysosomal enzymes activity of B16 melanoma in mice. W: The XIIth International Pigment Cell Conference: abstracts. Giessen, 18-23 IX 1983. [B.m., 1983] s. 249
Współaut.: Mirosława Zarach-Krutysza, …, Zbigniew Zbytniewski

38. Effect of retinoic acid on the growth and dissemination of melanotic and amelanotic melanoma in C57BL mice. W: The XIIth International Pigment Cell Conference: abstracts. Giessen, 18-23 IX 1983. [B.m., 1983] s. 248
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, Andrzej Kanclerz, …

39. The influence of anionic detergent (ABS) on the arylsulphatases (E.C.3.1.6.1.) activity in the shrimp Crangon crangon L. during the moulting cycle. *Pol. Arch. Hydrobiol.* 1983 T. 30 nr 1 s. 57-63
Współaut.: …, Teresa Dąbrowska, Maria Żukowska-Arendarczyk, Zbigniew Zbytniewski, Fryderyk Pautsch

40. Influence of retinoids on growth and melanin content of Harding-Passey-melanoma cells in vitro and B-16 transplantable melanoma in vivo. W: The XIIth International Pigment Cell Conference: abstracts. Giessen, 18-23 IX 1983. [B.m., 1983] s. 47
Współaut.: …, Dieter O. Schachtschabel

1984

41. Lysosomal enzymes activity in hepatopancreas of some crustacean. *Pol. Arch. Hydrobiol.* 1984 T. 31 nr 4 s. 365-370

1985

42. Badania nad wpływem olejów napędowych i detergentu ABS na garnelę Crangon crangon L. Rozprawa habilitacyjna. Szczecin: AR, 1985, 77 s. Seria: Rozprawy – Akademia Rolnicza w Szczecinie nr 95

43. Influence of retinoids on growth and melanin content of Harding-Passey-melanoma cells in vitro and B16 transplantable melanoma in vivo. *Arch. Geschwulstforsch.* 1985 T. 55 nr 2 s. 93-98
Współaut.: …, Dieter O. Schachtschabel

1987

44. Effect of detergents on biological membranes of shrimp Crangon crangon L. W: 10th Symposium of the Baltic Marine Biologists. Kiel, Federal Republic of Germany, 29 IX-3 X 1987. Abstracts. [Kiel, 1987] s. 94
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, …

45. Influence of anionic detergent on the shrimp Crangon crangon L. under laboratory conditions. W: 10th Symposium of the Baltic Marine Biologists. Kiel, Federal Republic of Germany, 29 IX-3 X 1987. Abstracts. [Kiel, 1987] s. 16
Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski, Krzysztof Pałgan

46. Influence of light, heavy or crude oil on the mortality of shrimps Crangon crangon L. under laboratory conditions. W: 10th Symposium of the

Baltic Marine Biologists. Kiel, Federal Republic of Germany, 29 IX-3 X 1987. Abstracts. [Kiel, 1987] s. 62

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …, Zbigniew Zbytniewski

47. On the chronic and acute toxicity of some detergent: abstract. W: Structure, function and biological production of the Baltic ecosystem: proceedings of the 4th Symposium of the Baltic Marine Biologists. Gdańsk, 13-18 X 1975. Gdynia, 1987 s. 324.

Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, …, Teresa Dąbrowska, Janina Tarzyńska-Kleineder, Fryderyk Pautsch

1988

48. Aspekty immunologiczne angiogenezy nowotworowej. W: II Spotkanie Sekcji Młodych Immunologów Polskiego Towarzystwa Immunologicznego. Łódź-Podklasztorze, 20-21 V 1988 [Łódź 1988.- 1 s.].

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …, Zbigniew Zbytniewski

49. Detergents chlorophyll-a and oxygen level in the Brda river. W: International Symposium on the Fate and Effects of Toxic Chemicals in Large Rivers and their Estuaries. Abstracts. Quebec, Canada, 1988. [B.m., 1988] s. 110

Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, …, Danuta Andruszczak, Beata Kowalska, Violetta Korsak, Lila Kozica-Raszeja, Hanna Kozłowska, Krzysztof Pałgan

50. The effect of detergent ABS on shrimp Crangon crangon L. *Pol. Arch. Hydrobiol.* 1988 Vol. 35 nr 1 s. 97-108

51. Effect of the detergent alkylbenzene sulphonate (ABS) on hepatopancreas of the shrimp Crangon crangon L. *Kieler Meeresforsch. Sonderh.* 1988 nr 6 s. 439-447. – Proceedings of the 10th Symposium of the Baltic Marine Biologists. Kiel, 29 IX-3 X 1987

Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, …

52. Influence of an anionic detergent (alkylbenzene sulphonate) on enzymes, moulting cycle and survival in the shrimp Crangon crangon L. *Kieler Meeresforsch. Sonderh.* 1988 nr 6 s. 454-462. – Proceedings of the 10th Symposium of the Baltic Marine Biologists. Kiel, 29 IX-3 X 1987

Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski, Krzysztof Pałgan

53. The influence of anionic detergent and fuel oil on arylsulphatase and acid phosphatase activity in gasterosteus aculeatus and Dreissenia polymorpha. W: International Symposium on the Fate and Effects of Toxic Chemicals in Large Rivers and their Estuaries. Abstracts. Quebec, Canada, 1988 [B.m, 1988] s. 97

Współaut.: Sławomir Smoliński, …, Zbigniew Zbytniewski, Danuta Andruszczak, Beata Kowalska, Violetta Korsak, Lila Kozica-Raszeja, Hanna Kozłowska, Krzysztof Pałgan

54. Influence of light, heavy and crude oil on the mortality of shrimps Crangon crangon L. under laboratory conditions. *Kieler Meeresforsch. Sonderh.* 1988 nr 6 s. 448-453. – Proceedings of the 10th Symposium of the Baltic Marine Biologists. Kiel, 29 IX-3 X 1987

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …, Zbigniew Zbytniewski

55. Wpływ kwercetyny na rozwój czerniaka melanotycznego B16 i na makrofagi myszy C57 BL/6. W: II Spotkanie Sekcji Młodych Immunologów Polskiego Towarzystwa Immunologicznego. Łódź-Podklasztorze, 20-21 V 1988 [Łódź, 1988, 2 s.]

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …, Zbigniew Zbytniewski, Hanna Kozłowska, Danuta Andruszczak, Magdalena Chęsy, Violetta Korsak, Beata Kowalska, Lila Raszeja, L. Dujanowicz

56. Wybrane zagadnienia z genetyki. Cz. 1. Materiały do zajęć „Biologia z genetyką" /pod red. .... Bydgoszcz 1988.- 179 s.

Współaut.: …, Leszek Dujanowicz, Hanna Kozłowska, Krzysztof Pałgan, Sławomir Smoliński, Zbigniew Zbytniewski

57. Wybrane zagadnienia z genetyki. Cz. 2. Materiały do zajęć „Biologia z genetyką" /pod red. .... Bydgoszcz 1988.- 58 s.

Współaut.: …, Leszek Dujanowicz, Hanna Kozłowska, Krzysztof Pałgan, Sławomir Smoliński, Zbigniew Zbytniewski

1989

58. Effects of the preincubation of the melanoma B16 melanoma cells with quercetin, rutin, (+)-catechin and silibinin on the tumor development and some lysosomal enzymes activity. W: 3rd International Symposium on Flavonoids in Biology and Medicine. Singapore, 13-17 XI 1989. Programme and abstracts. [Singapore, 1989] s. 63

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …, Magdalena Chęsy

59. Effects of quercetin on survival of C 57 B1 mice bearing B16 melanotic melanoma. W: Malignes Melanom. *Wissenschaftliche Beiträge Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg* 1989 nr 41 s. 138-141. – V. Melanom-Symposion. Arbeitstagung mit internationaler Beteiligung vom 2-4 XI 1988 in Halle – DDR

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …, Zbigniew Zbytniewski

60. Einfluss von Chloroquin und Retinoiden auf das Wachstum von Melanomen der Maus und des Hamsters. W: Malignes Melanom. *Wissenschaftliche Beiträge Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg* 1989 nr 41 s. 127-130. – V. Melanom-Symposion. Arbeitstagung mit internationaler Beteiligung vom 2-4 XI 1988 in Halle – DDR

61. Influence of an anionic detergent on the activity of some liver lysosomal enzymes in Gasterosteus aculeatus. W: 11th BMB Symposium. Szczecin, Poland, 11-16 IX 1989. Abstracts. [Szczecin, 1989] s. 58

Współaut.: …, Danuta Andruszczak, Magdalena Chęsy, Violetta Korsak, Hanna Kozłowska, Lila Kozica-Raszeja, Krzysztof Pałgan, Zbigniew Zbytniewski

62. Influence of an anionic detergent on the red and white blood cells and haemoglobin level in Gasterosteus aculeatus. W: 11th BMB Symposium. Szczecin, Poland, 11-16 IX 1989. Abstracts. [Szczecin, 1989] s. 48

Współaut.: Magdalena Chęsy, Krzysztof Pałgan, …, Danuta Andruszczak, Violetta Korsak, Lila Kozica-Raszeja

63. Influence of apigenin on survival of C 57 B1 mice bearing B16 melanotic melanoma. W: Malignes Melanom. *Wissenschaftliche Beiträge Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg* 1989 nr 41 s. 134-137. – V. Melanom-Symposion. Arbeitstagung mit internationaler Beteiligung vom 2-4 XI 1988 in Halle – DDR

Współaut.: …, Krzysztof Pałgan, Zbigniew Zbytniewski

64. Influence of SLS detergent on the mortality of Gasterosteus aculeatus under laboratory conditions. W: 11th BMB Symposium. Szczecin, Poland, 11-16 IX 1989. Abstracts. [Szczecin, 1989] s. 87

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …, Danuta Andruszczak, Magdalena Chęsy, Violetta Korsak, Lila Kozica-Raszeja, Zbigniew Zbytniewski

65. Laboratory studies of the effect of an anionic detergent and fuel oil on the levels of chlorophyll, oxygen and total suspended particulate matter in water of the Brda river. *Pol. Arch. Hydrobiol.* 1989 Vol. 36 nr 1 s. 161-168

Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski, Danuta Andruszczak, Beata Kowalska, Violetta Korsak, Lila Kozica-Raszeja, Hanna Kozłowska, Krzysztof Pałgan

66. Quercetin, rutin, silibinin, and (+)-catechin stimulate capillary proliferation in hamster bearing melanotic melanoma. W: 3rd International Symposium on Flavonoids in Biology and Medicine. Singapore, 13-17 XI 1989. Programme and abstracts. [Singapore, 1989] s. 29

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …, Mirosława Owczarzak-Wereszko, Małgorzata Sobiś

67. Red and white blood count in C 57 B1 mice bearing melanotic melanoma. W: Malignes Melanom. *Wissenschaftliche Beiträge Martin-Luther-Universität Wittenberg* 1989 nr 41 s. 125-127. – V. Melanom-Symposion. Arbeitstagung mit internationaler Beteiligung vom 2-4 XI 1988 in Halle – DDR

Współaut.: Bogumiła Magdalena Chęsy, …, Krzysztof Pałgan

68. Zastosowanie metody elektronowego rezonansu paramagnetycznego (EPR) w badaniach melanin. W: VIII Zjazd Polskiego Towarzystwa Fizyki Medycznej oraz Konferencja Naukowo-Szkoleniowa nt. „Kształcenie w zakresie fizyki medycznej i biofizyki". Poznań, 20-22 IX 1989. Streszczenia referatów. [Poznań, 1989] s. 61-62

Współaut.: Jerzy Pyskir, Sławomir Smoliński, …

1990

69. Effect of the preincubation of the melanoma B16 cells with quercetin, rutin, (+)-catechin and silibinin on the tumor development and lysosomal enzymes activity. W: Flavonoids in biology and medicine III: current issues in flavonoid research. Singapore: National University 1990, s. 303-314

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …, Magdalena Chęsy

70. Laboratoryjna diagnostyka parazytologiczna / pod red. .... Bydgoszcz: Wydaw. Uczelniane AM 1990.- 98 s.

Współaut.: Danuta Andruszczak, Magdalena Chęsy, …, Lila Kozica-Raszeja, Hanna Kozłowska, Krzysztof Pałgan, Małgorzata Sobiś, Mirosława Owczarek-Wereszko, Zbigniew Zbytniewski

71. Quercetin, rutin, silibinin, and (+)-catechin stimulate capillary proliferation in hamster bearing melanotic melanoma. W: Flavonoids in biology and medicine III: current issues in flavonoid research. Singapore: National University 1990, s. 317-329

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …, Mirosława Owczarzak-Wereszko, Małgorzata Sobiś

1991

72. Angiogenic activity of melanotic melanoma under experimental conditions. W: Melanoma`91. The Brighton International Conference. Brighton, 8-11 V 1991, s. 47

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …

73. Effect of some flavonoids on the artificial lung metastases of B16 melanotic melanoma in C57BL/6 mice. W: 3rd Annual Meeting of the European Society for Pigment Cell Research. Amsterdam, 8-11 IX 1991. Program and abstract book. [B.m., 1991] p 24

Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, Krzysztof Pałgan, Magdalena Chęsy, …

74. The effect detergent and fuel oil on the activity of lysosomal enzymes in Gasterosteus aculeatus. W: 12th Baltic Marine Biologists Symposium. Helsingor, Denmark, 25-30 VIII 1991. [B. m., 1991], (1 s.)

Współaut.: Magdalena Chęsy, …, Danuta Andruszczak, T. Grzelaczyk, A. Kondracikowska, Lila Kozica-Raszeja, Krzysztof Pałgan, Zbigniew Zbytniewski

75. Effect of the detergent and fuel oil on the chlorophyll level, oxygen and total suspended particulate matter in a river water under laboratory conditions. W: 12th Baltic Marine Biologists Symposium. Helsingor, Denmark, 25-30 VIII 1991. [B.m., 1991], (1 s.)

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …, Danuta Andruszczak, Magdalena Chęsy, Lila Kozica-Raszeja, Zbigniew Zbytniewski

76. Morphological and ultrastructural changes on hepatopancreas of the Gasterosteus aculeatus after exposure to pollutants. W: 12th Baltic Marine Biologists Symposium. Helsingor, Denmark, 25-30 VIII 1991. [B.m., 1991], (1 s.)

Współaut.: …, Alina Brukwicka, Magdalena Chęsy, Alina Grzanka, Krzysztof Pałgan

1992

77. Aktualne poglądy na angiogenezę nowotworową. *Postępy Hig. Med. Dośw.* 1992 T. 47 z. 3 s. 193-207

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …

78. Genetyka medyczna / pod red. .... Bydgoszcz 1992.- 313 s.

Współaut.: Magdalena Chęsy, …, Tomasz Kokoszczyński, Hanna Kozłowska, Małgorzata Marek-Nowakowska, Krzysztof Pałgan, Zbigniew Zbytniewski

79. The influence of anionic detergent and diesel fuel oil on arylsulphatase and acid phosphatase activity in Gasterosteus aculeatus L. and Dreissena polymorpha pall. *Pol. Arch. Hydrobiol.* 1992 Vol. 39 nr 1 s. 161-170

Współa**ut.:** …, Danuta Andruszczak, Magdalena Chęsy, Lila Kozica-Raszeja, Krzysztof Pałgan, Zbigniew Zbytniewski

80. Seasonal changes in the level of detergents, chlorophyll a and oxygen in the Brda River. *Pol. Arch. Hydrobiol.* 1992 Vol. 39 nr 1 s. 153-160

Współaut.: …, Danuta Andruszczak, Magdalena Chęsy, Beata Kowalska, Lila Kozica-Raszeja, Krzysztof Pałgan, Zbigniew Zbytniewski

1993

81. Aktualne poglądy na angiogenezę nowotworową. *Post. Hig. Med. Dośw.* 1993 T. 47 nr 3 s. 193-207

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …

82. Aktywność hydrolaz lizosomalnych u chorych z guzami centralnego układu nerwowego. W: Zjazd Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów. Szczecin-Międzyzdroje, 24-26 IX 1993. Streszczenia. [Szczecin, 1993] poz. 76

Współaut.: …, Andrzej Swincow, Piotr Malukiewicz

83. Badania aktywności dysmutazy ponadtlenkowej (SOD-1) w erytrocytach u chorych ze stłuczeniem mózgu w pierwszych dziesięciu dniach po urazie głowy. W: Zjazd Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów. Szczecin-Międzyzdroje, 24-26 IX 1993. Streszczenia. [Szczecin, 1993] poz. 75

Współaut.: Andrzej Swincow, …, Heliodor Adam Kasprzak, Bartosz Woźniak

84. Badania stężenia dialdehydu malonowego (MDA) w płynie mózgowo-rdzeniowym, osoczu i erytrocytach u chorych ze stłuczeniem mózgu. W: Zjazd Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów. Szczecin-Międzyzdroje, 24-26 IX 1993. Streszczenia. [Szczecin, 1993] poz. 74

Współaut.: Andrzej Swincow, Heliodor Adam Kasprzak, …, Bartosz Woźniak

85. Thiobarbituric acid reactive substances (TBARS) level in blood and in liver homogenates of albino BALB/c and black C57BL/6J mice. W: Advances in polyunsaturated fatty acid research. Proceedings of the 5th Scientific Meeting of the Society for Research on Polyunsaturated Fatty Acids (PUFA). Tokyo, 11-14 XI 1992. Ed. T. Yasugi [i in.]. Amsterdam, 1993 s. 39-40

Współaut.: Bartosz Woźniak, Zbigniew Zbytniewski, …

86. Thiobarbituric acid reactive substances (TBARS) level in healthy mice and B 16 melanoma – bearing mice. W: Advances in polyunsaturated fatty

acid research. Proceedings of the 5th Scientific Meeting of the Society for Research on Polyunsaturated Fatty Acids (PUFA). Tokyo, 11-14 XI 1992. Ed. T. Yasugi [i in.]. Amsterdam, 1993 s. 115-116
Współaut.: Zbigniew Zbytniewski, Bartosz Woźniak, …

1994

87. Aging. W: EISS – EMSA International Scientific Symposium. Prague, Czech Republic, 22-24 IV 1994. Abstract book. Vol. 4. [Praga, 1994] s. 75
Współaut.: Tomasz Kokoszczyński, …

88. Aktywność enzymów lizosomalnych w surowicy krwi i tkance guza u chorych z rakiem płaskonabłonkowym płuc. W: XXX Zjazd Polskiego Towarzystwa Biochemicznego. Szczecin, 14-16 IX 1994. Streszczenia. [Szczecin, 1994] s. 27-28

89. Aktywność dysmutazy ponadtlenkowej (SOD-1) w erytrocytach u chorych ze stłuczeniem mózgu. *Neurol. Neurochir. Pol.* 1994 T. 28 supl. 2 cz. 2 s. 455-461. - Zjazd Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów. Szczecin-Międzyzdroje, 24-26 IX 1993
Współaut.: Andrzej Swincow, Heliodor Kasprzak, …, Bartosz Woźniak

90. Aktywność katepsyny B i D w surowicy krwi kobiet chorych na raka szyjki macicy. *Ginekol. Pol.* 1994 T. 65 nr 10 s. 578-581
Współaut.: Roman Makarewicz, …, Wiesław Szymański

91. Aktywność niektórych hydrolaz lizosomalnych u chorych z guzami mózgu. *Neurol. Neurochir. Pol.* 1994 T. 28 supl. 2 cz. 2 s. 463-469. - Zjazd Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów. Szczecin-Międzyzdroje, 24-26 IX 1993
Współaut.: …, Andrzej Swincow, Alina Brukwicka, Tomasz Kokoszczyński, Piotr Malukiewicz

92. Flawonoidy w medycynie. *Post. Hig. Med. Dośw*. 1994 T. 48 nr 5 s. 589-601
Współaut.: Krzysztof Pałgan, …

93. Peroksydacja lipidów w pourazowej patologii ośrodkowego układu nerwowego. W: XXX Zjazd Polskiego Towarzystwa Biochemicznego. Szczecin, 14-16 IX 1994. Streszczenia. [Szczecin, 1994] s. 159-160
Współaut.: Bartosz Woźniak, …, Zbigniew Zbytniewski

94. Przydatność oznaczeń aktywności katepsyny B w ocenie stopnia zaawansowania raka szyjki macicy. W: XXX Zjazd Polskiego Towarzystwa Biochemicznego. Szczecin, 14-16 IX 1994. Streszczenia. [Szczecin, 1994] s. 19-20
Współaut.: Roman Makarewicz, …

95. Stężenie dialdehydu malonowego (MDA) w płynie mózgowo-rdzeniowym, osoczu i erytrocytach u chorych ze stłuczeniem mózgu. *Neurol. Neurochir. Pol.* 1994 T. 28 supl. 2 cz. 2 s. 445-454. - Zjazd Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów. Szczecin-Międzyzdroje, 24-26 IX 1993.
Współaut.: Andrzej Swincow, …, Heliodor Kasprzak, Bartosz Woźniak

96. Wpływ czerwieni obojętnej na liczbę przerzutów doświadczalnych i aktywność niektórych enzymów lizosomalnych w wątrobie myszy C57BL/6J obarczonych czerniakiem B16. W: Konferencja naukowa nt. Rozwój ontogenetyczny człowieka. Bydgoszcz, 3-4 VI 1994. Streszczenia referatów. Bydgoszcz, 1994 s. 45
Współaut.: Hanna Kozłowska, …

97. Wpływ wysiłku fizycznego na aktywność wybranych enzymów antyoksydacyjnych oraz stężeń dialdehydu malonowego. W: XXX Zjazd Polskiego Towarzystwa Biochemicznego. Szczecin, 14-16 IX 1994. Streszczenia. [Szczecin, 1994] s. 162
Współaut.: Alina Brukwicka, …, Gabriel Chęsy

1995

98. Cathepsin B in predicting the extent of the cervix carcinoma. *Neoplasma* 1995 T. 42 nr 1 s. 21-24
Współaut.: Roman Makarewicz, …, Wiesław Szymański, Iwona Skonieczna-Makarewicz

99. Effect of trypan blue on the activity of lysosomal enzymes, tumor growth and cell ultrastructure in B16 melanotic melanoma in mice. *Neoplasma* 1995 T. 42 nr 4 s. 173-178
Współaut.: Hanna Kozłowska, …, Alina Grzanka

100. Evaluation of superoxide dismutase and catalase activity in patients with brain contusion. *J. Neurotrauma* 1995 Vol. 12 nr 3 s. 435. - Abstracts from the 3rd International Neurotrauma Symposium. Toronto, Canada, 22-27 VII 1995
Współaut.: …, Heliodor Adam Kasprzak, Andrzej Swincow, Paweł Osiński, Bartosz Woźniak

101. Genetyczne aspekty starzenia. *Promocje Pomorskie* 1995 nr 11 s. 16-17.
Tож. *Primum Non Nocere* 1995 nr 10 s. 6-7

102. Influence of lipid peroxidation on post-traumatic brain oedema development. *J. Neurotrauma* 1995 Vol. 12 nr 3 s. 436. - Abstracts from the 3rd

International Neurotrauma Symposium. Toronto, Canada, 22-27 VII 1995

Współaut.: Heliodor Adam Kasprzak, …, Andrzej Swincow, Bartosz Woźniak, Paweł Osiński

103. Podstawy genetyki dla studentów i lekarzy / pod red. .... Wrocław 1995. - 412 s.

Współaut.: Magdalena Chęsy, …, Katarzyna Dylewska, Tomasz Kokoszczyński, Hanna Kozłowska, Małgorzata Nowakowska, Krzysztof Pałgan, Zbigniew Zbytniewski

104. Role of oxygen-derived free radicals in post-traumatic brain injury. W: Winter Meeting European Association of Neurosurgical Societies. London, 9-11 II 1995. Abstracts of papers and posters. [London, 1995, s. 5]

Współaut.: Heliodor Adam Kasprzak, …, Paweł Osiński, Bartosz Woźniak, Wojciech Beuth

1996

105. Activity of antioxidant enzymes and concentration of TBARS in untrained persons after supramaximal exercise. W: International Conference "The molecular and free radical basis of wide spectrum diseases". Łódź-Płock, 7-8 V 1996. Abstracts. [B.m., 1996] s. 22

Współaut.: …, Alina Brukwicka, Gabriel Chęsy, Magdalena Chęsy, Wojciech Sikorski, Andrzej Rakowski

106. Badanie stężenia dialdehydu malonowego oraz aktywności dysmutazy ponadtlenkowej i katalazy u dzieci z zapaleniem błony śluzowej żołądka i dwunastnicy. *Gastroenterol. Pol.* 1996 T. 3 nr 3 s. 290. - VII Kongres Polskiego Towarzystwa Gastroenterologii. Poznań, 12-14 IX 1996. Streszczenia

Współaut.: Grażyna Bała, Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, …

107. Badanie stężenia dialdehydu malonowego oraz aktywności dysmutazy ponadtlenkowej i katalazy u dzieci z zapaleniem błony śluzowej żołądka i dwunastnicy. W: XI Ogólnopolskie Sympozjum Sekcji Gastroenterologii i Żywienia Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego. Zabrze, 19-21 IX 1996. Streszczenia. [B.m. 1996] s. 86

Współaut.: Grażyna Bała, Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, …

108. Comparison study of antioxidant enzymes activity and TBARS concentration after training session in kayakers and weightlifters. W: International Conference "The molecular and free radical basis of wide spectrum diseases". Łódź-Płock, 7-8 V 1996. Abstracts. [B.m. 1996] s. 21

Współaut.: Gabriel Chęsy, …, Wojciech Sikorski, Alina Brukwicka, Magdalena Chęsy, Andrzej Rakowski

109. Evaluation of superoxide dismutase (SOD) activity and malondialdehyde (MDA) concentration in patients with brain tumor. W: International Conference "The molecular and free radical basis of wide spectrum diseases". Łódź-Płock, 7-8 V 1996. Abstracts. [B.m., 1996] s. 24.

Współaut.: …, Heliodor Kasprzak, Bartosz Woźniak

110. Examination of level malondialdehyde and activity of superoxide dismutase and catalase in children with chronic gastroduodenitis. W: International Conference "The molecular and free radical basis of wide spectrum diseases". Łódź-Płock, 7-8 V 1996. Abstracts. [B.m. 1996] s. 23.

Współaut.: …, Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, Grażyna Bała, Tomasz Drewa, Anna Szaflarska-Szczepanik

111. Genetyczne aspekty starzenia się. *Ann. Acad. Med. Bydg.* 1996 T. 10 s. 37-41.

112. Oxygen radicals and other oxidants: their generation, specificity and reactivity in biological systems. *Med. Sci. Monitor* 1996 Vol. 2 nr 5 s. 681-687

Współaut.: …, Grażyna Bała, Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, Anna Szaflarska-Szczepanik

113. Plasma and erythrocyte malondialdehyde concentrations in children with chronic gastroduodenitis. *Med. Sci. Monitor* 1996 Vol. 2 nr 4 s. 469-473

Współaut.: Grażyna Bała, Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, …, Grażyna Mierzwa

114. A possible application of cathepsin B activity determination for estimating the spread of the cervix uteri carcinoma. *Acta Biochim. Pol.* 1996 Vol. 43 nr 3 s. 521-524

Współaut.: Roman Makarewicz, …

115. Red and white blood cells morphology of different inbred strains of mice (Mus musculus L.). *Ann. Warsaw Agricult. Univ. - SGGW Anim. Sci.* 1996 nr 32 s. 11-16

Współaut.: …, Beata Kowalska, Tomasz Kokoszczyński

116. The MDA concentration and antioxidant enzymes activity among patients with recent myocardial infarction. W: International Conference "The molecular and free radical basis of wide spectrum diseases". Łódź-Płock, 7-8 V 1996. Abstracts. [B.m., 1996] s. 19

Współaut.: Piotr Burduk, …, Tomasz Drewa

1997

117. Activity of some antioxidant enzymes in Bomirski hamster melanoma. *Pigment Cell Res.* 1997 Vol. 10 nr 5 s. 354

Współaut.: …, Dieter Schachtschabel, Krzysztof Aniukiewicz, Tomasz Drewa, Radosław Maciak, Katarzyna Kowalke

118. Antyoxidative effects of morphine in recent myocardial infarction. *Cardiovasc. Drugs Ther.* 1997 Vol. 11 suppl. 2 s. 382. - Abstracts of the 7th International Symposium on Cardiovascular Pharmacotherapy. Jerusalem, Israel, 1-5 VI 1997.

Współaut.: Piotr Burduk, …, Maria Piechocka, Tomasz Drewa, Paweł Krzysztof Burduk, Marek Bronisz, Andrzej Rożek, Maciej Jazdon, Małgorzata Seredyka-Burduk

119. Antyoxidative effects of morphine in recent myocardial infarction. *Kardiol. Pol.* 1997 T. 47 supl. 1 P38. - I Międzynarodowy Kongres Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego. Warszawa, 4-6 IX 1997

Współaut.: Piotr Burduk, …, Maria Piechocka, Tomasz Drewa, Paweł Krzysztof Burduk, Marek Bronisz, Andrzej Rożek, Maciej Jazdon, Małgorzata Seredyka-Burduk

120. Assessment of lipid peroxidation products in patients with congestive heart failure. *Cardiovasc. Drugs Ther.* 1997 Vol. 11 suppl. 2 s. 371. - Abstracts of the 7th International Symposium on Cardiovascular Pharmacotherapy. Jerusalem, Israel, 1-5 VI 1997.

Współaut.: …, Małgorzata Rozwodowska, Piotr Burduk, Marek Bronisz, Bartosz Woźniak

121. Evaluation of chosen antioxidants in patients with congestive heart failure during 7 day follow-up. *Cardiovasc. Drugs Ther.* 1997 Vol. 11 suppl. 2 s. 372. - Abstracts of the 7th International Symposium on Cardiovascular Pharmacotherapy. Jerusalem, Israel, 1-5 VI 1997.

Współaut.: …, Małgorzata Rozwodowska, Piotr Burduk, Marek Bronisz, Bartosz Woźniak

122. The influence of rutin on the growth and melanin content of B16 melanotic melanoma in C57BL/6 mice. *Pigment Cell Res.* 1997 Vol. 10 nr 5 s. 355

Współaut.: …, Dieter Schachtschabel, Krzysztof Pałgan, Alina Grzanka, Renata Sujkowska

123. Prognostic value of an excessive consumption of endogenous antioxidants in instable angina pectoris. *Eur. Heart J.* 1997 Vol. 18 suppl. s. 394. – XIXth Congress of the European Society of Cardiology. Stockholm, 24-28 VIII 1997

Współaut.: Piotr Burduk, …, Maria Piechocka, Tomasz Drewa, Paweł Krzysztof Burduk, Marek Bronisz, Andrzej Rożek, Maciej Jazdon, Małgorzata Seredyka-Burduk

124. Prognostic value of increase the malondialdehyde concentration in blood plasma and hemolyzed erythrocyte among patients with instable angina pectoris. *Kardiol. Pol.* 1997 T. 47 supl. 1 P250. - I Międzynarodowy Kongres Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego. Warszawa, 4-6 IX 1997

Współaut.: Piotr Burduk, …, Maria Piechocka, Tomasz Drewa, Paweł Krzysztof Burduk, Marek Bronisz, Andrzej Rożek, Maciej Jazdon, Małgorzata Seredyka-Burduk

125. Rodniki tlenowe jako mediatory patofizjologii żołądkowo-jelitowej. *Gastroenterol. Pol.* 1997 T. 4 nr 3 s. 303-306

Współaut.: Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, Grażyna Bała, …, Grażyna Mierzwa

126. The streptokinase influence on malondialdehyde concentration and superoxide dismutase activity among patients with recent myocardial infarction. *Cardiovasc. Drugs Ther.* 1997 Vol. 11 suppl. 2 s. 355. - Abstracts of the 7th International Symposium on Cardiovascular Pharmacotherapy. Jerusalem, Israel, 1-5 VI 1997

Współaut.: Piotr Burduk, …, Maria Piechocka, Tomasz Drewa, Paweł Krzysztof Burduk, Marek Bronisz, Andrzej Rożek, Maciej Jazdon, Małgorzata Seredyka-Burduk

127. The streptokinase influence on malondialdehyde concentration and superoxide dismutase activity among patients with recent myocardial infarction. *Kardiol. Pol.* 1997 T. 47 supl. 1 P39. - I Międzynarodowy Kongres Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego. Warszawa, 4-6 IX 1997

Współaut.: Piotr Burduk, …, Maria Piechocka, Tomasz Drewa, Paweł Krzysztof Burduk, Marek Bronisz, Andrzej Rożek, Maciej Jazdon, Małgorzata Seredyka-Burduk

128. Wstępne wyniki badań wpływu wybranych środków konserwujących na aktywność dezaminazy adenozyny (ADA1). W: Degradacja środowiska przyrodniczego a zdrowie człowieka. IV Krajowy Kongres Ekologiczny EKO-MED. Tarnów, 27-29 XI 1997. Informator Kongresu. Streszczenia prac naukowych. [B.m., 1997] s. 69-71.

Współaut.: Alina Grzanka, Franciszek Banaszak, Renata Sujkowska, Magdalena Chęsy, …

1998

129. Activity of arylsulphatase, cathepsin D and acid phosphatase in blood serum of children with

gastritis and duodenitis - preliminary studies. *Med. Sci. Monitor* 1998 Vol. 4 nr 3 s. 430-435.
Współaut.: Grażyna Bała, …, Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, Maciej Wojciechowski

130. Aktywność kwaśnej fosfatazy, katepsyny D i arylosulfatazy w surowicy krwi u chorych na łuszczycę. W: XXVI Zjazd Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego. Warszawa, 24-27 IX 1998. Książka streszczeń. [B.m., 1998] s. 218
Współaut.: …, Zenon Gwieździński, Ewa Krzyżyńska-Malinowska

131. Aktywność wybranych enzymów antyoksydacyjnych u chorych na łuszczycę. W: XXVI Zjazd Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego. Warszawa, 24-27 IX 1998. Książka streszczeń. [B.m., 1998] s. 221
Współaut.: Zenon Gwieździński, …, Ewa Krzyżyńska-Malinowska

132. Clinical outcomes in unstable angina patients treated with neuroleptanalgesia or morphine. W: XXth Congress of the European Society of Cardiology. Vienna, Austria, 22-26 VIII 1998. Abstracts. CD-ROM. Amsterdam: CONIFER Information System, [1998] P1624.
Współaut.: Piotr Burduk, …, Przemysław Guzik, Maria Piechocka, Tomasz Drewa, Paweł Krzysztof Burduk, Marek Bronisz, Andrzej Rożek, Maciej Jazdon

133. Clinical state and antioxidant enzymes in patients with head injury. W: Joint Meeting of the Society of British Neurological Surgeons – 132nd Meeting and Society of Polish Neurosurgeons. Sheffield, 1-3 IV 1998. Abstracts. [B.m., 1998].- [1] s.
Współaut.: Heliodor Adam Kasprzak, …, Andrzej Swincow, Bartosz Woźniak, Alina Woźniak, Maciej Śniegocki

134. The comparison of antioxidants between women and men with heart failutre. *J. Heart Failure* 1998 Vol. 5 nr 1 s. 25 poz. 100. - Abstracts of the 6th World Congress on Heart Failure - Mechanisms and management. Geneva, Switzerland, 17-20 V 1998
Współaut.: Małgorzata Rozwodowska, Piotr Burduk, …, Marek Bronisz, Alina Woźniak, Bartosz Woźniak

135. The correlation between oxidative stress parameters and left ventricular ejection fraction in acute myocardial infarction patients treated with streptokinase. W: 4th Central European Symposium on Echocardiography. Łódź, 15-17 X 1998. Abstract book. [B.m., 1998] P 108
Współaut.: Przemysław Guzik, Piotr Burduk, …, Paweł Krzysztof Burduk

136. Cytotoxic effect and apoptosis detection after platinum complex treatment on B16 melanoma cells in vitro. *Pigment Cell Res.* 1998 Vol. 11 nr 4 poz. 57. – 8th Meeting of European Society for Pigment Cell Research. Prague, 23-26 IX 1998
Współaut.: Tomasz Drewa, Edward Szlyk, …, Dorota Olszewska, Joanna Drewa

137. Effect of exercise on the activities of selected antioxidant enzymes in the erythrocytes of weight-lifters. *Biol. Sport* 1998 Vol. 15 nr 2 s. 75-80.
Współaut.: …, Alina Woźniak, Gabriel Chęsy, Andrzej Rakowski, Bartosz Woźniak

138. Genetyczne podłoże czerniaka złośliwego. *Postępy Hig. Med. Dośw.* 1998 T. 52 nr 4 s. 367-380
Współaut.: …, Jolanta Powierska-Czarny

139. In vitro analysis of Cloudman`s melanoma cells (Cl S91) viability using MTT assay (by Black and Speer Method, modified by Mossman). *Pigment Cell Res.* 1998 Vol. 11 nr 4 poz. 56. - 8th Meeting of European Society for Pigment Cell Research. Prague, 23-26 IX 1998.
Współaut.: Dorota Olszewska, …

140. Influence of brain injury on some antioxidant enzymes. W: Winter Meeting - European Association of Neurosurgical Societies. Istanbul, Turkiye, 18-21 II 1998. Abstract book. Ed. T. Ozgen [i in.]. [B.m., 1998] s. 153
Współaut.: Heliodor Adam Kasprzak, …, Bartosz Woźniak, Alina Woźniak

141. The influence of neuroleptanalgesia or morphine on clinical outcomes in patients with acute myocardial infarction. W: XXth Congress of the European Society of Cardiology. Vienna, 22-26 VIII 1998. Abstracts. CD-ROM. Amsterdam: CONIFER Information System, [1998] P1625
Współaut.: Piotr Burduk, …, Przemysław Guzik, Maria Piechocka, Tomasz Drewa, Paweł Krzysztof Burduk, Marek Bronisz, Andrzej Rożek, Maciej Jazdon

142. The influence of rutin on the weight, metastasis and melanin content of B16 melanotic melanoma in C57BL/6 mice. *Neoplasma* 1998 Vol. 45 nr 4 s. 266-271.
Współaut.: …, Dieter Schachtschabel, Krzysztof Pałgan, Alina Grzanka, Renata Sujkowska

143. Lipid peroxidation in patients with brain injury. W: Winter Meeting - European Association of Neurosurgical Societies. Istanbul, Turkiye, 18-21

II 1998. Abstract book. Ed. T. Ozgen [i in.]. [B.m., 1998] s. 152

Współaut.: Heliodor Adam Kasprzak, …, Bartosz Woźniak, Alina Woźniak

144. Poziom dialdehydu malonowego i aktywności enzymów antyoksydacyjnych w przebiegu zapalenia błony śluzowej żołądka u pacjentów z chorobą wrzodową. *Gastroenterol. Pol.* 1998 T. 5 supl. 1 s. 116. - VIII Kongres Polskiego Towarzystwa Gastroenterologii. Bydgoszcz, 11-13 VI 1998. [Tekst równoległy w języku polskim i angielskim]

Współaut.: Karol Suppan, Maria Kłopocka, Jacek Budzyński, Krzysztof Grad, Maciej Świątkowski, …, Radosław Maciak, Jadwiga Korenkiewicz

145. Prognostic value of an excessive consumption of endogenous antioxidants in recent myocardial infarction. *J. Heart Failure* 1998 Vol. 5 nr 1 poz. 168. - Abstracts of the 6th World Congress on Heart Failure - Mechanisms and management. Geneva, Switzerland, 17-20 V 1998

Współaut.: Piotr Burduk, …, Maria Piechocka, Tomasz Drewa, Paweł Krzysztof Burduk, Marek Bronisz, Andrzej Rożek, Maciej Jazdon, Małgorzata Seredyka-Burduk

146. The prognostic value of left ventricular ejection fraction in unstable angina patients. W: 4th Central European Symposium on Echocardiography. Łódź, 15-17 X 1998. Abstract book. [B.m., 1998] P 110

Współaut.: Przemysław Guzik, Piotr Burduk, …, Paweł Krzysztof Burduk, Maciej Jazdon, Maria Piechocka, Marek Bronisz

147. Role of free radicals in schizophrenia. *Med. Sci. Monitor* 1998 Vol. 4 nr 6 s. 1111-1115

Współaut.: …, Marcin Jakóbczyk, Aleksander Araszkiewicz

148. The use of linear regression analysis for the evaluation of left ventricular ejection fraction in unstable angina patients. W: 4th Central European Symposium on Echocardiography. Łódź, 15-17 X 1998. Abstract book. [B.m., 1998] P 109

Współaut.: Przemysław Guzik, Piotr Burduk, …, Paweł Krzysztof Burduk, Maciej Jazdon, Maria Piechocka, Marek Bronisz

149. Ustrojowa równowaga antyoksydacyjna u pacjentów z chorobą wrzodową dwunastnicy. *Gastroenterol. Pol.* 1998 T. 5 supl. 1 s. 115. - VIII Kongres Polskiego Towarzystwa Gastroenterologii. Bydgoszcz, 11-13 VI 1998.

Współaut.: Karol Suppan, Lesław Sobczyński, Jacek Fabisiak, Maciej Świątkowski, …, Radosław Maciak, Czesław Świątczak

Tekst równoległy w języku polskim i angielskim

150. Wpływ leczenia neuroleptoanalgezją II lub morfiną na parametry kliniczne u chorych z dusznicą bolesną. W: II Międzynarodowy Kongres Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego. Katowice, 4-6 IX 1998. CD-ROM. Poznań: Oficyna Wydawnicza Medsystem, 1998 poz. 282

Współaut.: Piotr Burduk, Przemysław Guzik, …

1999

151. Activity of acid phosphatase, arylsulphatase and cathepsin D in blood serum of patients with psoriasis before and after therapy - a preliminary study. *Med. Sci. Monitor* 1999 Vol. 5 nr 4 s. 656-660

Współaut.: …, Zenon Gwieździński, Ewa Krzyżyńska-Malinowska, Radosław Maciak, Małgorzata Rozwodowska, Alina Woźniak, Bartosz Woźniak, Katarzyna Kowalke

152. Aktywność enzymatycznych antyoksydantów u pacjentów z niestabilną dusznicą bolesną. *Kardiol. Pol.* 1999 T. 51 supl. 2 P26. - III Międzynarodowy Kongres Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego. Warszawa, 16-18 IX 1999

Współaut.: Piotr Burduk, Przemysław Guzik, …, Maria Piechocka, Tomasz Drewa, Paweł Krzysztof Burduk, Marek Bronisz, Andrzej Rożek, Maciej Jazdon

153. Analysis of microsatellite instability and loss of heterozygosity in breast cancer using well characterized multiplex system. W: 5th International DNA Fingerprinting Conference. Port Elizabeth, [Republika Południowej Afryki, 17-23 I 1999]. [Bm., 1999] P-4

Współaut.: Danuta Miścicka-Śliwka, Jolanta Powierska-Czarny, Jakub Czarny, Tomasz Grzybowski, Marcin Woźniak, …, Włodzimierz Czechowicz, Jan Sir

154. Effect of exercise on the concentration of the thiobarbituric acid reactive substances (TBARS) in the blood plasma and erythrocytes of weightlifters. *Biol. Sport* 1999 Vol. 16 nr 2 s. 105-112

Współaut.: …, Alina Woźniak, Gabriel Chęsy, Andrzej Rakowski, Bartosz Woźniak, J. Woźniak

155. Fibrosis and reactive oxigen species in children with chronic viral hepatitis. W: XI International Congress of Liver Diseases. Liver cirrhosis and its development. Part 2 of the Basel Liver Week 1999. Falk Symposium no 115. Basel, Switzerland, 22-24 X 1999. Abstracts, poster abstracts. [B.m., 1999] s. 65

Współaut.: Agnieszka Chrobot, Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, …, Grażyna Swincow

156. Helicobacter pylori infection is the independent factor determinating changes in systemic antioxidative balance markers level in treated patients with duodenal ulcer disease (DU). *Gut* 1999 Vol. 45 nr 111 suppl. A77-78. - XIIth International Workshop on Gastroduodenal Pathology and Helicobacter pylori. Helsinki, Finland, 2-4 IX 1999

Współaut.: Jacek Budzyński, Maria Kłopocka, Karol Suppan, Maciej Świątkowski, …, Radosław Maciak, Jadwiga Korenkiewicz

157. Immunopathology of chronic tonsillitis by free radical and antioxidative enzymes. W: IV International Symposium on Tonsils and Adenoids. Ghent, Belgium, 2-5 XI 1999. [B.m., 1999] s. 17.

Współaut.: Paweł Krzysztof Burduk, Stanisław Betlejewski, …, Danuta Burduk, Grażyna Odrowąż-Sypniewska

158. The influence of detergent SDS and fuel oil on the arylsulphatase and acid phosphatase activity in Gasterosteus aculeatus L. *Pol. Arch. Hydrobiol.* 1999 T. 46 nr 1 s. 49-56.

Współaut.: …, Magdalena Chęsy, Gabriel Chęsy

159. Ocena nasilenia stresu oksydatywnego w przebiegu zawału serca. *Kardiol. Pol.* 1999 T. 51 supl. 2 s. 26. - III Międzynarodowy Kongres Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego. Warszawa, 16-18 IX 1999

Współaut.: Piotr Burduk, Przemysław Guzik, …, Maria Piechocka, Tomasz Drewa, Paweł Krzysztof Burduk, Marek Bronisz, Andrzej Rożek, Maciej Jazdon

160. Peroksydacja lipidów u dzieci z przewlekłym wirusowym zapaleniem wątroby. *Hepatol. Pol.* 1999 T. 6 nr 3-4 s. 179-183

Współaut.: Agnieszka Monika Chrobot, Andrzej Chrobot, …

161. Porównanie odczynu zapalnego oraz stresu oksydatywnego u pacjentów z zawałem serca lub niestabilną dusznicą bolesną. *Kardiol. Pol.* 1999 T. 51 supl. 2 s. 24. - III Międzynarodowy Kongres Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego. Warszawa, 16-18 IX 1999

Współaut.: Piotr Burduk, Przemysław Guzik, …, Maria Piechocka, Tomasz Drewa, Paweł Krzysztof Burduk, Marek Bronisz, Andrzej Rożek, Maciej Jazdon

162. Potrójny jubileusz profesora Władimira Bożiłowa. *Wiad. Akad.* 1999 nr 1 s. 19-20.

163. Wpływ wysiłku fizycznego na aktywność wybranych enzymów lizosomalnych w surowicy krwi piłkarzy. *Med. Sport.* 1999 R. 15 nr 100 s. 20-23

Współaut.: Alina Woźniak, …, Gabriel Chęsy, Andrzej Rakowski, Bartosz Woźniak, Dorota Olszewska

164. Wybrane enzymy antyoksydacyjne (dysmutaza ponadtlenkowa, katalaza, peroksydaza glutationu) u pacjentów z zastoinową niewydolnością serca. W: Niewydolny mięsień sercowy. IV Sympozjum Naukowe Sekcji Kardiologii Eksperymentalnej PTK. Poznań-Kiekrz, 7-9 X 1999. Program i streszczenia. [B.m., 1999] s. 9-10.

Współaut.: Małgorzata Rozwodowska, …, Piotr Burduk, Alina Woźniak, Ewa Krzyżyńska-Malinowska

165. Znaczenie eksperymentu w biologii i medycynie. W: Bioetyczne aspekty eksperymentów medycznych. Sympozjum. Bydgoszcz, Akademia Medyczna, 18 IV 1998. [Bydgoszcz]: Wyd. Margrafsen, [1999] s. 27-29

2000

166. The activity of antioxidant enzymes in red blood cells of patients with unstable angina. W: XXI Congress of the European Society of Cardiology. Barcelona, 28 VIII-1 IX 1999. CD-ROM. Amsterdam: CONIFER Information System, [2000], P1549

Współaut.: Piotr Burduk, Przemysław Guzik, Maria Piechocka, ..., Marek Bronisz, Maciej Jazdon, Andrzej Rożek, Paweł Krzysztof Burduk, Tomasz Drewa

167. The activity of superoxide dismutase, catalase and glutathione peroxidase in red blood cells of patients with acute myocardial ischemia. *J. Heart Failure* 2000 Vol. 6 nr 1 poz. 509. - Abstracts of the 7th World Congress on Heart Failure - Mechanisms and Management. Vancouver B.C., Canada, 9-12 VII 2000

Współaut.: Piotr Burduk, Paweł Krzysztof Burduk, …, Przemysław Guzik, Marek Bronisz

168. Aktywność wybranych enzymów antyoksydacyjnych u pacjentów z urazem rdzenia kręgowego w odcinku szyjnym. W: Zjazd Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów. Białystok, 14-16 IX 2000. Streszczenia. [B.m., 2000] s. 68

Współaut.: Heliodor Adam Kasprzak, Alina Woźniak, …, Maciej Śniegocki, Wojciech Beuth, Bartosz Woźniak

169. Aktywność wybranych enzymów lizosomalnych w tkankach różnych gatunków ryb. W: XVIII Zjazd Hydrobiologów Polskich. Szacunek dla wody. Białystok, 4-8 IX 2000. Materiały zjazdowe. [B.m., 2000].- [1] s.

Współaut.: …, Magdalena Chęsy, Alina Woźniak

170. Antioxidant defense in children with chronic viral hepatitis B and C. *Med. Sci. Monitor* 2000 Vol. 6 nr 4 s. 713-718

Współaut.: Agnieszka Monika Chrobot, Anna Szaflarska-Szczepanik, …

171. Czynniki determinujące obraz histopatologiczny błony śluzowej żołądka i dwunastnicy u pacjentów z chorobą wrzodową dwunastnicy. *Valetudinaria - Post. Med. Klin. Wojsk.* 2000 T. 5 nr 3-4 s. 37-44

Współaut.: Maciej Świątkowski, Jacek Budzyński, Maria Kłopocka, Jadwiga Korenkiewicz, Karol Suppan, …

172. Enzymatic efficiency of erythrocyte antioxidant barrier and lipid peroxidation in children from families with high risk of early atherosclerosis. *Med. Sci. Monitor* 2000 Vol. 6 nr 1 s. 112-116

Współaut.: Ewa Hapyn, Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, …

173. Influence of exercise on arylsulphatase and acid phosphatase activities in blood serum of kayakers and rowers. *Biol. Sport* 2000 Vol. 17 nr 4 s. 289-297

Współaut.: …, Radosław Maciak, Alina Woźniak, Gabriel Chęsy, Andrzej Rakowski, Bartosz Woźniak, Małgorzata Rozwodowska

174. Metabolic parameters in patients with unstable angina. *Heart* 2000 Vol. 83 suppl. 2 poz. 104. - European Conference on Management of Coronary Heart Disease. Nice, France, 17-19 IV 2000. Abstracts

Współaut.: Małgorzata Rozwodowska, Dariusz Nowak, Piotr Burduk, Władimir Bożiłow, …, Alina Woźniak

175. Mitochondrial diseases. *Med. Sci. Monitor* 2000 Vol. 6 nr 4 s. 817-822

Współaut.: Małgorzata Rozwodowska, …, Zbigniew Zbytniewski, Alina Woźniak, Ewa Krzyżyńska-Malinowska, Radosław Maciak

176. Peroksydacja lipidów u pacjentów z urazem rdzenia kręgowego w odcinku szyjnym. W: Zjazd Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów. Białystok, 14-16 IX 2000. Streszczenia. [B.m., 2000] s. 69

Współaut.: Alina Woźniak, Heliodor Adam Kasprzak, …, Maciej Śniegocki, Wojciech Beuth, Bartosz Woźniak

177. Preconditioning in unstable angina patients treated with morphine. *J. Heart Failure* 2000 Vol. 6 nr 1 poz. 501. - Abstracts of the 7th World Congress on Heart Failure - Mechanisms and Management. Vancouver B.C., Canada, 9-12 VII 2000

Współaut.: Piotr Burduk, Paweł Krzysztof Burduk, …, Przemysław Guzik, Marek Bronisz, Maciej Jazdon

178. Różnice zmian równowagi antyoksydacyjnej u kobiet i mężczyzn z chorobą wieńcową leczonych statynami. *Kardiol. Pol.* 2000 T. 52 supl. 4 s. 21 poz. 43. - 63 Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego. Choroby układu krążenia u kobiet. Kraków, 19-20 V 2000

Współaut.: Jacek Fabisiak, Karol Suppan, Grzegorz Pulkowski, …

179. The influence of oxidative stress on left ventricle performance in patients with acute myocardial infarction. W: XXII Congress of the European Society of Cardiology. Amsterdam, 26-30 VIII 2000. CD-ROM. Amsterdam: CONIFER Information System, [2000], P677

Współaut.: Przemysław Guzik, Piotr Burduk, Marek Bronisz, Maciej Jazdon, Andrzej Rożek, Maria Piechocka, …

180. Wpływ suplementacji witaminami antyoksydacyjnymi dzieci z przewlekłym nawracającym zapaleniem błony śluzowej żołądka i dwunastnicy - badania wstępne. *Przegl. Pediatr.* 2000 Vol. 30 supl. 1 s. 114. - I Kongres Polskiego Towarzystwa Gastroenterologii, Hepatologii i Żywienia Dzieci. Łódź, 21-23 IX 2000. [Tekst równoległy w języku angielskim]

Współaut.: Grażyna Bała, Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, Grażyna Mierzwa, …

181. Wpływ trybu życia wybranych gatunków ryb na aktywność enzymów antyoksydacyjnych. W: XVIII Zjazd Hydrobiologów Polskich. Szacunek dla wody. Białystok, 4-8 IX 2000. Materiały zjazdowe. [B.m., 2000].- [1] s.

Współaut.: …, Magdalena Chęsy, Alina Woźniak

182. Zakażenie H. pylori (Hp) jest niezależnym czynnikiem determinującym zmiany poziomu wykładników ustrojowej równowagi antyoksydacyjnej u leczonych pacjentów z chorobą wrzodową dwunastnicy (DU). *Gastroenterol. Pol.* 2000 T. 7 supl. 1 s. 73. - IX Kongres Polskiego Towarzystwa Gastroenterologii. [Tekst równoległy w języku angielskim]

Współaut.: Jacek Budzyński, Maria Kłopocka, Maciej Świątkowski, Karol Suppan, …, Radosław Maciak, Jadwiga Korenkiewicz

183. Znaczenie angiogenezy w progresji raka jelita grubego. *Gastroenterol. Pol.* 2000 T. 7 nr 4 s. 273-276

Współaut.: Krzysztof Pałgan, …,Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, Izabela Pałgan

2001

184. Aktywność kwaśnej fosfatazy, katepsyny D i arylosulfatazy w surowicy krwi zawodników sekcji podnoszenia ciężarów po treningu siłowym. *Med. Sport.* 2001 R. 17 nr 3 s. 351-354

Współaut.: Alina Woźniak, Tomasz Drewa, …, Bartosz Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Małgorzata Rozwodowska, Andrzej Rakowski

185. Aktywność wybranych enzymów lizosomalnych w surowicy krwi kajakarzy po kriostymulacji ogólnoustrojowej. *Med. Sport.* 2001 R. 17 nr 8 s. 322-327

Współaut.: Alina Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Tomasz Drewa, …, Bartosz Woźniak, Dorota Olszewska, Dariusz Malinowski, Andrzej Rakowski, Michał Brzuchalski

186. Effect of altitude training on the peroxidation and antioxidant enzymes in sportsmen. *Med. Sci. Sports Exerc.* 2001 Vol. 33 nr 7 s. 1109-1113

Współaut.: Alina Woźniak, …, Gabriel Chęsy, Andrzej Rakowski, Małgorzata Rozwodowska, Dorota Olszewska

187. Effect of novel platinum complexes on survival rate of B16 and CI S91 melanoma cells and oxidation stress in vitro. *Med. Sci. Monitor* 2001 Vol. 7 nr 4 s. 680-686

Współaut.: Tomasz Drewa, Alina Woźniak, …, Dorota Olszewska, Bartosz Woźniak, Mariusz Wysocki, Edward Szłyk, Anna Łakomska

188. Enhanced lipid peroxidation processes in patients after brain contusion. *J. Neurotrauma* 2001 Vol. 18 nr 8 s. 793-797

Współaut.: Heliodor Adam Kasprzak, Alina Woźniak, …, Bartosz Woźniak

189. Factors affecting histopathologic appearance of gastric and duodenal mucosa in patients with duodenal ulcer disease. *Pol. J. Pathol.* 2001 Vol. 52 nr 1-2 s. 98. - XV Congress of Polish Society of Pathologists. Kraków, 21-23 IV 2001

Współaut.: Maciej Świątkowski, Jadwiga Korenkiewicz, Jacek Budzyński, Maria Kłopocka, Karol Suppan, …

190. Influence of quercetin on B16 melanotic melanoma growth in C57BL/6 mice and on activity of some acid hydrolases in melanoma tissue. *Neoplasma* 2001 Vol. 48 nr 1 s. 12-18

Współaut.: …, Alina Woźniak, Krzysztof Pałgan, Dieter O. Schachtschabel, Alina Grzanka, Renata Sujkowska

191. Leishmaniosis visceralis przyczyną leukopenii i małopłytkowości - opis przypadku. *Wiad. Parazytol.* 2001 T. 47 supl. 2 s. 40. - XL Dzień Kliniczny Parazytologii Lekarskiej. Łódź, 8 IX 2001. Streszczenie

Współaut.: Małgorzata Rozwodowska, …, Mirosława Maria Rozwodowska, Alina Woźniak

192. Ocena wpływu reaktywnych form tlenu na obraz morfologiczny wątroby u dzieci z przewlekłym wirusowym zapaleniem wątroby typu C. *Pediatr. Pol.* 2001 T. 76 nr 8 s. 585-589

Współaut.: Agnieszka Monika Chrobot, Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, …

193. Rola wolnych rodników tlenowych w powstawaniu przerzutów nowotworowych. *Onkol. Pol.* 2001 T. 4 nr 3-4 s. 135-139

Współaut.: Alina Woźniak, Tomasz Drewa, Bartosz Woźniak, …, Dorota Olszewska

194. Stężenie dialdehydu malonowego i aktywność peroksydazy glutationowej u pacjentów z niewydolnością serca. *Pol. Arch. Med. Wewn.* 2001 T. 105 s. 100. - Pamiętnik XXXIV Zjazdu Towarzystwa Internistów Polskich. Poznań, 19-22 IX 2001

Współaut.: Małgorzata Rozwodowska, …, Piotr Burduk, Alina Woźniak

195. Stężenie produktów peroksydacji lipidów oraz aktywność dysmutazy ponadtlenkowej u osób chorych na łuszczycę. *Dermatol. Klin. Zabieg.* 2001 T. 3 supl. 1 s. 172-173. - XXVII Zjazd Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego. Wrocław, 21-24 VI 2001

Współaut.: Ewa Krzyżyńska-Malinowska, Franciszka Protas-Drozd, Alina Woźniak, …, Zenon Gwieździński

196. Wpływ morfiny na aktywność dysmutazy ponadtlenkowej u pacjentów z niestabilną dusznicą bolesną. *Kardiol. Pol.* 2001 T. 55 supl. 1 s. 132. - V Międzynarodowy Kongres Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego. Warszawa, 27-29 IX 2001

Współaut.: Piotr Burduk, Przemysław Guzik, …, Paweł Krzysztof Burduk, Marek Bronisz, Andrzej Rożek, Maciej Jazdon

197. Wpływ supramaksymalnego wysiłku fizycznego na stężenie substancji reagujących z kwasem tiobarbiturowym oraz na aktywność niektórych enzymów antyoksydacyjnych we krwi piłkarzy i niewytrenowanych mężczyzn. *Med. Sport.* 2001 R. 17 nr 3 s. 109-113

Współaut.: Alina Woźniak, …, Andrzej Rakowski, Bartosz Woźniak, Ewa Krzyżyńska-Malinowska

198. Wpływ wybranych czynników środowiskowych na tworzenie przerzutów nowotworowych. *Przegl. Wojsk.-Med.* 2001 vol. 43 nr 2 s. 161-162.

- Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Środowiskowe uwarunkowania chorób nowotworowych". Łódź, 8-9 VI 2001

2002

199. Activity of antioxidant enzymes and concentrations of thiobarbituric acid reactive substances (TBARS) in melanotic and amelanotic Bomirski melanoma tissues in the golden hamster (Mesocricetus aureatus, Waterhouse). *Neoplasma* 2002 Vol. 49 nr 6 s. 399-402

Współaut.: Alina Woźniak, Tomasz Drewa, …, Bartosz Woźniak, Dieter O. Schachtschabel

200. Activity of arylsulphatase, cathepsin D and creatine kinase after submaximal and supramaximal exercise in untrained men and women. *Biol. Sport* 2002 T. 19 nr 4 s. 355-364

Współaut.: Alina Woźniak, Tomasz Drewa, …, Bartosz Woźniak, Dariusz Malinowski, Andrzej Rakowski

201. Activity of some lysosomal enzymes in serum and in tumors of patients with squamous cell lung carcinoma. *Neoplasma* 2002 Vol. 49 nr 1 s. 10-15

Współaut.: Alina Woźniak, Tomasz Drewa, Małgorzata Rozwodowska, …, Winicjusz Lambrecht, I. Wiśniewska

202. Activity of superoxide dismutase and catalase and the level of lipid peroxidation products reactive with TBA in patients with psoriasis. *Med. Sci. Monitor* 2002 Vol. 8 nr 8 s. BR338-BR343

Współaut.: …, Ewa Krzyżyńska-Malinowska, Alina Woźniak, Franciszka Protas-Drozd, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Małgorzata Rozwodowska, Bogna Kowaliszyn, Rafał Czajkowski

203. The concentration of thiobarbituric reactive substances (TBARS) and antioxidant capacity in tissues of healthy back C57BL/6J and B16 melanoma-bearing mice. W: 6. Kongress der Deutschen Gesellschaft fur Gerontologie und Geriatrie (DGGG). "Altern in Wurde und Solidariatat". Dresden, 26.-28. IX 2002. Abstracts. [B.m., 2002] s. 14

Współaut.: …, Alina Woźniak, Bartosz Woźniak

204. The effect of ascorbic acid and ethanol on the level of thiobarbituric acid reactive substances (TBARS) in selected tissues of albino BALB/c mice. *Biol. Pharm. Bull.* 2002 Vol. 25 nr 7 s. 943-944

Współaut.: Alina Woźniak, Bartosz Woźniak, …, Heliodor Adam Kasprzak

205. An evaluation of the impact of supplementation with antioxidant vitamins on oxidation stress parameters in children with chronic recurrent gastroduodenitis. *Med. Sci. Monitor* 2002 Vol. 8 nr 1 s. CR14-CR18

Współaut.: Grażyna Bała, Mieczysława Czerwionka-Szaflarska, …, Grażyna Mierzwa

206. Biologiczna i fizjologiczna rola melanin. *Dermatol. Estetyczna* 2002 Vol. 4 nr 3 supl. s. 110. - Suplement: II Konferencja Sekcji Dermatologii Estetycznej Polskiego Towarzystwa Dermatologicznego. Bydgoszcz, 13-15 VI 2002. Streszczenia. [Tekst równoległy w języku angielskim]

207. Effect of cryogenic temperatures and exercise on activity of antioxidant enzymes in erythrocytes of kayakers. *Biol. Sport* 2002 T. 19 nr 1 s. 63-72

Współaut.: Alina Woźniak, …, Bartosz Woźniak, Tomasz Drewa, Dorota Olszewska, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Andrzej Rakowski, Michał Brzuchalski

208. Enzymatyczna bariera antyoksydacyjna u chorych po urazie rdzenia kręgowego. W: Kongres Ogólnopolski Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów. „Choroby naczyniowe mózgu". Bydgoszcz, 5-7 IX 2002. [B.m., 2002] s. 71

Współaut.: Heliodor Kasprzak, …, Maciej Śniegocki, Bartosz Woźniak, Marcin Tafelski, Lech Grzelak, Alina Woźniak

209. Ozone therapy and the activity of selected lyso-somal enzymes in blood serum of patients with lower limb ischaemia associated with obliterative atheromatosis. *Med. Sci. Monitor* 2002 Vol. 8 nr 7 s. CR520-CR525

Współaut.: Małgorzata Tafil-Klawe, Alina Woźniak, Tomasz Drewa, Irena Ponikowska, Joanna Drewa, …, Konrad Włodarczyk, Dorota Olszewska, Jacek Klawe, Róża Kozłowska

210. Subphylum: Sarcodina Schmard, 1871. W: Parazytologia i akaroentomologia medyczna / red. nauk. Antoni Deryło. Warszawa 2002 s. 103-121

211. Treatment of localized vitiligo with melanocyte transplantation. *Pigment Cell Res.* 2002 Vol. 15 suppl. 9 s. 78. - XVIII International Pigment Cell Conference (IPCC). Egmond aan Zee, Netherlands, 9-13 IX 2002

Współaut.: Rafał Czajkowski, Waldemar Placek, …

212. Wpływ kriostymulacji ogólnoustrojowej i treningu fizycznego na stężenie testosteronu i aktywności wybranych enzymów w surowicy krwi kajakarzy. *Med. Sport.* 2002 R. 18 nr 7 s. 272-273. - Jubileuszowy XXV Międzynarodowy Kongres Polskiego Towarzystwa Medycyny Sportowej. Warszawa, 12-14 IX 2002

Współaut.: Alina Woźniak, …, Andrzej Rakowski, Michał Brzuchalski

213. Wpływ kriostymulacji ogólnoustrojowej i treningu fizycznego na system immunologiczny kajakarzy. *Med. Sport.* 2002 R. 18 nr 7 s. 272. - Jubileuszowy XXV Międzynarodowy Kongres Polskiego Towarzystwa Medycyny Sportowej. Warszawa, 12-14 IX 2002.

Współaut.: Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alina Woźniak, …, Andrzej Rakowski, Michał Brzuchalski

214. Zmiana potencjału antyoksydacyjnego po urazach czaszkowo-mózgowych. W: Kongres Ogólnopolski Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów „Choroby naczyniowe mózgu". Bydgoszcz, 5-7 IX 2002. [B.m., 2002] s. 70

Współaut.: Alina Woźniak, Heliodor Kasprzak, …, Maciej Śniegocki, Bartosz Woźniak, Marcin Tafelski, Lech Grzelak

2003

215. Analysis of microsatellite instability and loss of heterozygosity in breast cancer with the use of a well characterized multiplex system. *Acta Biochim. Pol.* 2003 Vol. 50 nr 4 s. 1195-1203

Współaut.: Jolanta Powierska-Czarny, Danuta Miścicka-Śliwka, Jakub Czarny, Tomasz Grzybowski, Marcin Woźniak, …, Włodzimierz Czechowicz, Jan Sir

216. Lipid peroxidation and antioxidant capacity in selected tissues of healthy black C57Bl/6J mice and B16 melanoma-bearinf mice. *Melanoma Res.* 2003 T.13 nr 1 s. 19-22

Współaut.: Alina Woźniak, Bartosz Woźniak, …, Tomasz Adam Drewa

217. Niektóre wtórne procesy biochemiczne zachodzące w ognisku urazowym rdzenia kręgowego. *Ann. Acad. Med. Bydg.* 2003 T. 17 nr 1 s. 49-52

Współaut.: …, Tomasz Drewa, Alina Woźniak, Sylwia Drewa, Bartosz Woźniak

218. Peroksydacja lipidów i potencjał antyoksydacyjny u pacjentów z urazem rdzenia kręgowego w odcinku szyjnym. *Neurol. Neurochir. Pol.* 2003 T. 37 nr 5 s. 1025-1036

Współaut.: Alina Woźniak, Heliodor Adam Kasprzak, Bartosz Woźniak, …, Wojciech Beuth, Maciej Śniegocki, Lech Grzelak

219. Podstawy genetyki: dla studentów i lekarzy / Red:. ... i Tomasza Ferenca. Wyd. 2 popr. i uzup. Wrocław 2003.- 599 s.

Współaut.: Wanda Bratkowska, Magdalena Chęsy, …, Tomasz Drewa, Katarzyna Dylewska, Tomasz Ferenc, Marcin Jakóbczyk, Hanna Kozłowska, Ewa Krzyżyńska-Malinowska, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Dorota Olszewska-Słonina, Krzysztof Pałgan, Jolanta Powierska-Czarny, Małgorzata Rozwodowska, Alina Woźniak, Zbigniew Zbytniewski

220. Trudności w rozpoznawaniu leiszmaniozy jako przyczyny trombocytopenii. *Ann. Acad. Med. Bydg.* 2003 T. 17 nr 2 s. 53-55

Współaut.: Małgorzata Rozwodowska, Mirosława Maria Rozwodowska, …, Alina Woźniak

2004

221. Activity of antioxidant enzymes and concetration of lipid peroxidation products in selected tissues of mice of different ages, both healthy and melanoma-bearing. *Z. Gerontol. Geriat.* 2004 Vol. 37 nr 3 s. 184-189.

Współaut.: Alina Woźniak, …, Bartosz Woźniak, Dieter O. Schachtschabel

222. Aktywność wybranych enzymów lizosomalnych u pacjentów operowanych z powodu guza mózgu pochodzenia glejowego. *Neurol. Neurochir. Pol.* 2004 T. 38 nr 5 supl. 2 s. 100. - Zjazd Sekcji Pielęgniarskiej Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów. „Współczesna opieka pielęgniarska w neurochirurgii". Kraków, 21-23 X 2004. Streszczenia

Współaut.: Heliodor Adam Kasprzak, Paweł Lis, …, Alina Woźniak, Bartosz Woźniak, Lech Grzelak, Tomasz Tykwiński, Maciej Osmański

223. FAMMM syndrome: pathogenesis and management. *Dermatol. Surg.* 2004 Vol. 30 suppl. s2 s. 291-296

Współaut.: Rafał Czajkowski, Waldemar Placek, …, Aldona Czajkowska, Grażyna Uchańska

224. Influence of a novel platinum compound - cis-dichloro (dimethylsulphoxide) (1-beta-D-rybofuranosyl-1,2,4-triazolo-3-carboxyamide) platinum (II) - "Pt-rib-1" - on cell cycle and apoptosis in C1S91 and B16 mouse melanoma in vitro. *Acta Pol. Pharm.* 2004 Vol. 61 nr 1 s. 39-44

Współaut.: Tomasz Drewa, Dorota Olszewska-Słonina, Alina Woźniak, Jan Styczyński, …, Edward Szłyk, Iwona Łakomska, Jose Kobe, Rafał Czajkowski

225. Katedra i Zakład Biologii Medycznej. W: Akademia Medyczna im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy 1984-2004 / pod red. Krzysztofa Nierzwickiego. Bydgoszcz 2004 s. 194-195

226. Pamięci dr n. med. Jadwigi Tyrakowskiej ... *Wiad. Akad.* 2004 nr 1 s. 38

227. Wspomnienia Dziekana. *Wiad. Akad.* 2004 nr 3 s. 15-16

228. Wydział Lekarski. W: Akademia Medyczna im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy 1984-2004 /pod red. Krzysztofa Nierzwickiego. Bydgoszcz 2004 s. 113-114.

229. Zmiana stężenia wodoronadtlenków lipidowych w osoczu u chorych po urazie czaszkowo-mózgowym. *Ann. Acad. Med. Bydg.* 2004 T. 18 nr 1 s. 17-21

Współaut.: Heliodor Adam Kasprzak, Alina Woźniak, Lech Paweł Grzelak, …, Bartosz Woźniak, Tadeusz Kowalski, Marcin Porzych

2005

230. Activity of superoxide dismutase (SOD) and concentration of thiobarbituric acid reactive substances (TBARS) in liver and muscles of some fish. *Acta Biol. Hung.* 2005 Vol. 56 nr 3-4 s. 399-401

Współaut.: Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alina Woźniak, Bartosz Woźniak, …, Bogumiła Chęsy, Tomasz Drewa

231. Aktywność enzymów antyoksydacyjnych i poziom produktów peroksydacji lipidów w przebiegu przewlekłego zapalenia migdałków podniebiennych przed operacją i po operacji. *Otolaryngol. Pol.* 2005 T. 59 nr 5 s. 693-697

Współaut.: Paweł Krzysztof Burduk, Stanisław Betlejewski, …

232. Aktywność katalazy i peroksydazy glutationowej u pacjentów z bielactwem nabytym. *Dermatol. Estetyczna* 2005 Vol. 7 nr 1 s. 5-9

Współaut.: Ewa Krzyżyńska-Malinowska, …, Waldemar Placek, Franciszka Protas-Drozd, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Radosław Ceraficki

233. The effect of aging on prooxidant-antioxidant balance in untrained and trained men. W: Extending the Lifespan. Biotechnical, Gerontological, and Social Problems. Munster: LIT Verlag, 2005 s. 117-121. - Collected transcripts of the international conference on "Experimental gerontology". Hamburg, Germany, 24-26 IX 2003

Współaut.: Bartosz Woźniak, Alina Woźniak, …, Dieter O. Schachtschabel, Heliodor Kasprzak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Katarzyna Porzych

234. The effect of antitumor drugs on oxidative stress in B16 and S91 melanoma cells in vitro. *Med. Sci. Monitor* 2005 Vol. 11 nr 1 s. BR22-BR29

Współaut.: Alina Woźniak, …, Bartosz Woźniak, Dieter O. Schachtschabel, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Tomasz Drewa, Dorota Olszewska-Słonina, Małgorzata Sopońska

235. Effect of cryogenic temperatures and exercise on lipid peroxidation in kayakers. *Biol. Sport* 2005 T. 22 nr 3 s. 247-260

Współaut.: Alina Woźniak, …, Bartosz Woźniak, Tomasz Drewa, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Rafał Czajkowski, Andrzej Rakowski

236. Moje spotkania z Ojcem Świętym Janem Pawłem II. *Wiad. Akad.* 2005 nr 1 s. 2

237. Obowiązki studenta względem mistrza i nauki. *Wiad. Akad.* 2005 nr 4 s. 17

238. Odmienności płciowe w pozalipidowych mechanizmach działania statyn, wpływ na stężenie fibrynogenu i równowagę pro-antyoksydacyjną. *Valetudinaria - Post. Med. Klin. Wojsk.* 2005 T. 10 nr 2 suppl. s. 70-78

Współaut.: Maciej Świątkowski, Grzegorz Pulkowski, Jacek Budzyński, Jacek Fabisiak, Karol Suppan, …

239. Równowaga pro-antyoksydacyjna we krwi pacjentów z chorobą wrzodową żołądka i dwunastnicy zakażonych Helicobacter pylori. *Med. Biol. Sci.* 2005 T. 19 nr 4 s. 183-190

Współaut.: Maciej Świątkowski, Jacek Budzyński, Maria Kłopocka, Grzegorz Pulkowski, Karol Suppan, Krzysztof Grad, …, Jadwiga Korenkiewicz

240. Student też człowiek. *Wiad. Akad.* 2005 nr 3 s. 14

241. Wpływ simwastatyny na stan równowagi pro-antyoksydacyjnej organizmu u pacjenów ze stabilną chorobą wieńcową. *Valetudinaria - Post. Med. Klin. Wojsk.* 2005 T. 10 nr 2 suppl. s. 79-85.

Współaut.: Maciej Świątkowski, Grzegorz Pulkowski, Jacek Budzyński, Jacek Fabisiak, Karol Suppan, …

2006

242. Activity of catalase and glutathione peroxidase in patients with vitiligo. *Aesthet. Dermatol.* 2006 Vol. 8 nr 1 s. 4-8

Współaut.: Ewa Krzyżyńska-Malinowska, …, Waldemar Placek, Franciszka Protas-Drozd, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Radosław Ceraficki

243. Aktywność wybranych enzymów antyoksydacyjnych i stężenie substancji reagujących z kwasem tiobarbiturowym (TBARS) we krwi osób uzależnionych od alkoholu. *Med. Biol. Sci.* 2006 T. 20 nr 4 s. 175-180

Współaut.: Bartosz Woźniak, Dariusz Musiałkiewicz, Alina Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, …, Tomasz Drewa, Sylwia Drewa, Ewa Krzyżyńska-Malinowska, Magdalena Musiałkiewicz

2007

244. Aktywność arylosulfatazy i kwaśnej fosfatazy w surowicy krwi kobiet chorych na raka szyjki macicy. W: Interdyscyplinarny wymiar nauk o zdrowiu /pod red. Zbigniewa Bartuziego. Bydgoszcz 2007 s. 265-269

Współaut.: Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alina Woźniak, Małgorzata Sopońska, …, Bartosz Woźniak, Tomasz Drewa, Roman Makarewicz

245. Aktywność enzymów antyoksydacyjnych we krwi chorych po krwawieniu podpajęczynówkowym. W: Wybrane aspekty opieki zdrowotnej / pod red. Zbigniewa Bartuziego. Bydgoszcz 2007 s. 528-532

Współaut.: Bartosz Woźniak, Alina Woźniak, …, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Tomasz Tykwiński, Maciej Prywiński, Marcin Tafelski, Krystyna Szmytkowska, Marcin Porzych

246. Influence of the management of cervical carcinoma on the activity of catalase and glutathione peroxidase in erythrocytes. *Eur. J. Gynaecol. Oncol.* 2007 Vol. 28 nr 6 s. 461-463

Współaut.: Bartosz Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Kornelia Kędziora-Kornatowska, Tomasz Drewa, …, Alina Woźniak, Ewa Krzyżyńska-Malinowska, Roman Makarewicz

247. Lipid peroxidation and activity of some antioxidant enzymes in patients with glioblastoma and astrocystoma. *J. Neuro-Oncol.* 2007 Vol. 81 nr 1 s. 21-26

Współaut.: Bartosz Woźniak, Alina Woźniak, Heliodor Adam Kasprzak, …, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Tomasz Drewa, Grzegorz Planutis

248. Moje zainteresowanie Biblią. *Wiad. Akad.* 2007 nr 2 s. 12-14

249. Oxidant-antioxidant balance in patients with psoriasis. *Med. Sci. Monitor* 2007 Vol. 13 nr 1 s. CR30-CR33

Współaut.: Alina Woźniak, …, Ewa Krzyżyńska-Malinowska, Rafał Czajkowski, Franciszka Protas-Drozd, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Małgorzata Rozwodowska, Małgorzata Sopońska, Ewa Czarnecka-Żaba

250. Peroksydacja lipidów we krwi kajakarzy po kriostymulacji ogólnoustrojowej i treningu fizycznym. *Med. Sport.* 2007 R. 23 nr 1 s. 15-22

Współaut.: Alina Woźniak, Bartosz Woźniak, …, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Andrzej Rakowski, Marcin Porzych

251. Podstawy genetyki: dla studentów i lekarzy / pod red.: ... i Tomasza Ferenca. Wyd. 2 popr. i uzup., dodr. Wrocław 2007, XX, 598, [1] s.

252. Stres oksydacyjny po wysiłku fizycznym u wioślarzy różniących się wiekiem i stopniem wytrenowania. *Med. Sport.* 2007 R. 23 nr 4 s. 229-232

Współaut.: Bartosz Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, …, Alina Woźniak, Agata Kalinowska, Tomasz Drewa, Ewa Krzyżyńska-Malinowska, Dariusz Górecki, Jacek Konca

253. The effect of whole-body cryostimulation on lysosomal enzyme activity in kayakers during training. *Eur. J. Appl. Physiol.* 2007 Vol. 100 nr 2 s. 137-142

Współaut.: Alina Woźniak, Bartosz Woźniak, …, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Andrzej Rakowski

254. The effect of whole-body cryostimulation on the prooxidant-antioxidant balance in blood of elite kayakers after training. *Eur. J. Appl. Physiol.* 2007 Vol. 101 nr 5 s. 533-537

Współaut.: Alina Woźniak, Bartosz Woźniak, …, Celestyna Mila-Kierzenkowska

255. Wpływ kriostymulacji ogólnoustrojowej na aktywność wybranych enzymów, stężenie testosteronu i system immunologiczny kajakarzy. W: Wybrane aspekty opieki zdrowotnej /pod red. Zbigniewa Bartuziego. Bydgoszcz 2007 s. 309-313

Współaut.: Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alina Woźniak, …, Bartosz Woźniak, Dariusz Górecki, Jacek Konca, Ewa Krzyżyńska-Malinowska

256. Wpływ kriostymulacji ogólnoustrojowej na enzymatyczną barierę antyoksydacyjną we krwi kajakarzy podczas treningu. *Med. Sport.* 2007 R. 23 nr 4 s. 207-214.

Współaut.: Alina Woźniak, Bartosz Woźniak, …, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Andrzej Rakowski, Marcin Porzych, Krystyna Szmytkowska

257. Zastosowanie inżynierii tkankowej w wybranych działach medycyny regeneracyjnej. *Med. Biol. Sci*. 2007 T. 21 nr 4 s. 9-14

Współaut.: Anna Kaźnica, Romana Joachimiak, Tomasz Drewa, …

2008

258. The activity of lysosomal enzymes in blood serum of elite kayakers after the whole-body cryostimulation and exercise. W: Sport vs. wellness / pod red. Elżbiety Rutkowskiej. Lublin 2008 s. 51-60

Współaut.: Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alina Woźniak, …, Bartosz Woźniak, Andrzej Rakowski, Ewa Krzyżyńska-Malinowska, Tadeusz Kowalski, Krystyna Szmytkowska

259. Application of lymphoedema therapy following injuries to ankle joint. *Med. Biol. Sci.* 2008 T. 22 nr 2 s. 5-13

Współaut.: Alicja Jurecka, Maciej Dzierżanowski, …, Alina Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska

260. The effect of exercise on vitamin A and E content in blood plasma of sportsmen with different training experience. W: Sport vs. wellness / pod red. Elżbiety Rutkowskiej. Lublin 2008 s. 61-66

Współaut.: Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alicja Jurecka, Alina Woźniak, …, Rafał Kuźniewski

261. Efekt działania kriostymulacji ogólnoustrojowej w czasie treningu fizycznego na aktywność enzymów antyoksydacyjnych oraz stężenie produktów peroksydacji lipidów we krwi kajakarek Polskiej Kadry Olimpijskiej. *Med. Sport.* 2008 R. 24 supl. 1 s. 19-20. - Międzynarodowy Kongres Naukowy Polskiego Towarzystwa Medycyny Sportowej. Warszawa, 10-12 X 2008

Współaut.: Alicja Jurecka, Alina Woźniak, …, Bartosz Woźniak, Andrzej Rakowski, Celestyna Mila-Kierzenkowska

262. Lack of changes in the concentration of thiobarbituric acid-reactive substances (TBARS) and in the activities of erythrocyte antioxidant enzymes in alcohol-dependent patients after detoxification. *Med. Sci. Monitor* 2008 Vol. 14 nr 1 s. CR32-CR36

Współaut.: Bartosz Woźniak, Dariusz Musiałkiewicz, Alina Woźniak, …, Tomasz Drewa, Sylwia Drewa, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Marcin Porzych, Magdalena Musiałkiewicz

263. Niektóre parametry równowagi oksydacyjno-antyoksydacyjnej u pacjentów z niewydolnością serca poddanych terapii resynchronizującej. *Pol. Arch. Med. Wewn.* 2008 T. 118 nr 10 s. 603-604. - XXXVI Zjazd Towarzystwa Internistów Polskich. Warszawa, 24-26 IV 2008

Współaut.: Małgorzata Rozwodowska, Alina Woźniak, Jacek Kubica, …, Wojciech Krupa, Tomasz Fabiszak, Sławomir Sielski

264. Postanoxic oxidative stress in new born rats: effect of body temperature. *J. Physiol. Pharmacol.* 2008 Vol. 59 suppl. 1 s. 373. - 24th Congress of the Polish Physiological Society. Lublin, Poland, 11-13 IX 2008

Współaut.: Justyna Rogalska, Alina Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, …, Michał Caputa

265. Wpływ ogólnoustrojowego działania temperatur kriogenicznych podczas intensywnego wysiłku fizycznego na aktywność wybranych enzymów lizosomalnych oraz kinazy kreatynowej i kortyzolu w surowicy krwi kajakarek Polskiej Kadry Olimpijskiej. *Med. Sport.* 2008 R. 24 supl. 1 s. 15. - Międzynarodowy Kongres Naukowy Polskiego Towarzystwa Medycyny Sportowej. Warszawa, 10-12 X 2008

Współaut.: Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alina Woźniak, …, Bartosz Woźniak, Andrzej Rakowski, Alicja Jurecka

266. Wpływ stopnia wytrenowania na równowagę prooksydacyjno-antyoksydacyjną we krwi wioślarzy po wysiłku fizycznym - doniesienie wstępne. *Ortop. Traumatol. Rehab.* 2008 Vol. 10 supl. 3 s. 27-28. - VIII Interdyscyplinarny Kongres Naukowy „Nowe kierunki i metody diagnostyki i leczenia schorzeń i obrażeń narządu ruchu". Warszawa, 21-22 XI 2008

Współaut.: Alicja Jurecka, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alina Woźniak, …, Dawid Kalinowski, Grzegorz Wiśniewski

2009

267. Biblia Szaroszpatacka. *Wiad. Akad.* 2009 nr 2 s. 18-20

268. The concentration of lipid peroxidation products in blood among athletes submitted to single whole-body cryostimulation. W: Contemporary trends in physical education and sport / pod red. Jerzego Urniaża. Olsztyn 2009 s. 253-261

Współaut.: Paweł Sutkowy, Alina Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alicja Jurecka, …, Ewa Krzyżyńska-Malinowska

269. The effect of smoking cessation on the level of lipid peroxidation products in blood of patients with chronic obstructive pulmonary disease (COPD) - preliminary study. *Med. Biol. Sci.* 2009 T. 23 supl. 2 s. 54. - XLIII Symposium of the Polish Society for Histochemistry and Cytochemistry. Bydgoszcz, 21-23 IX 2009

Współaut.: Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alina Woźniak, …, Alicja Jurecka, Dariusz Górecki, Jacek Konca, Ewa Krzyżyńska-Malinowska

270. The effect of the physical training preceded by whole-body cryostimulation on blood morphology parameters among kayakers of the Polish Olympic Team. W: Contemporary trends in physical education and sport /pod red. Jerzego Urniaża. Olsztyn: Olsztyńska Szkoła Wyższa, 2009 s. 225-239

Współaut.: Alicja Jurecka, Alina Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, …, Andrzej Rakowski, Beata Augustyńska

271. The effect of treatment on lipid peroxidation in patients with subarachnoid haemorrhage. *Arch. Med. Sci.* 2009 Vol. 5 nr 3 s. 394-400
Współaut.: Bartosz Woźniak, Alina Woźniak, …, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Robert Ślusarz

272. The evaluation of concentration of conjugated dienes (cd) in blood of sportsmen after single exposure to extremly low temperatures - preliminary study. *Med. Biol. Sci.* 2009 T. 23 supl. 2 s. 48. - XLIII Symposium of the Polish Society for Histochemistry and Cytochemistry. Bydgoszcz, 21-23 IX 2009
Współaut.: Alicja Jurecka, Alina Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, …

273. Enzymatyczna bariera antyoksydacyjna u pacjentów z przewlekłą obturacyjną chorobą płuc (POChP) - badania wstępne. W: 29th Congress of Polish Anatomical Society. Bydgoszcz, 3-5 IX 2009. Abstracts Book. Poznań: Fundacja UM w Poznaniu, 2009 s. 52
Współaut.: Alicja Jurecka, Alina Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, …, Dariusz Górecki, Jacek Konca

274. Influence of different training experience on the prooxidant-antioxidant balance in the blood of rowers after exercise. W: Wellness and success in sport /pod red. Elżbiety Rutkowskiej. Lublin 2009 s. 55-64
Współaut.: Alicja Jurecka, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alina Woźniak, …, Agnieszka Bara, Paweł Rajewski

275. Influence of two Pt(IV) complexes on viability, apoptosis and cell cycle of B16 mouse melanoma tumors. *Exp. Oncol.* 2009 Vol. 31 nr 1 s. 33-36
Współaut.: Anna Kaźnica, Tomasz Drewa, Iwona Łakomska, Patrycja Ryta-Stamirowska, Robert Dębski, Jan Styczyński, …, Edward Szłyk

276. The level of vitamin E and A in blood plasma of sportsmen after the exercise supported with whole-body cryostimulation. W: Contemporary trends in physical education and sport / pod red. Jerzego Urniaża. Olsztyn 2009 s. 241-251
Współaut.: Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alina Woźniak, …, Alicja Jurecka, Bartosz Woźniak, Beata Augustyńska, Andrzej Rakowski, Paweł Rajewski, Krystyna Szmytkowska

277. Mądrość i roztropność. *Wiad. Akad.* 2009 nr 1 s. 9

278. Odpowiedź antyoksydacyjna u siatkarzy i osób amatorsko uprawiających sport na jednorazową stymulację w komorze kriogenicznej. *Med. Sport.* 2009 R. 25 suppl. 2 s. 30-31. - XXVIII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Medycyny Sportowej. Aktywność ruchowa w zdrowiu i chorobie. Łódź, 25-27 VI 2009. Program/streszczenia. [Tekst równoległy w języku angielskim]
Współaut.: Alicja Jurecka, Alina Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, …, Paweł Rajewski

279. Rola peroksydazy glutationowej w wysiłku fizycznym. *Med. Sport.* 2009 R. 25 nr 5 s. 299-306
Współaut.: Rafał Kuźniewski, Alina Woźniak, Anna Kaźnica, Romana Joachimiak, …, Alicja Jurecka

280. Whole-body cryostimulation in kayaker women: a study of the effect of cryogenic temperatures on oxidative stress after the exercise. *J. Sports Med. Phys. Fitness* 2009 Vol. 49 nr 2 s. 201-207
Współaut.: Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alina Woźniak, Bartosz Woźniak, …, Andrzej Rakowski, Alicja Jurecka, Paweł Rajewski

281. Whole-body cryotherapy - a modern method of biological regeneration supporting the treatment of rheumatoid arthritis. W: Wellness and support in good health and sickness / pod red. Henryka Wiktora. Lublin 2009 s. 263-269
Współaut.: Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alina Woźniak, …, Irena Ponikowska, Łukasz Drewa, Bartosz Woźniak, Alicja Jurecka, Ewa Krzyżyńska-Malinowska

282. Wpływ jednorazowego schładzania ciała w kriokomorze na stężenie produktów peroksydacji lipidów we krwi siatkarzy i osób amatorsko uprawiających sport. *Med. Sport.* 2009 R. 25 suppl. 2 s. 60. - XXVIII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Medycyny Sportowej. Aktywność ruchowa w zdrowiu i chorobie. Łódź, 25-27 VI 2009. Program/streszczenia. [Tekst równoległy w języku angielskim]
Współaut.: Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alicja Jurecka, Alina Woźniak, …, Paweł Rajewski

2010

283. Analiza aktywności katepsyny D i α_1-antytrypsyny u osób z otyłością oraz ocena wpływu zmiany masy ciała na wymienione parametry. *Endokrynol. Otyłość* 2010 T. 6 nr 4 s. 155-166.
Współaut.: Paweł Rajewski, …, Alina Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Dorota Olszewska-Słonina, Piotr Rajewski

284. Analiza wolnych rodników tlenowych i enzymów antyoksydacyjnych przed i po leczeniu operacyjnym raka krtani. W: XLIV Zjazd Polskiego Towarzystwa Otorynolaryngologów Chirurgów Głowy i Szyi. IV Zjazd Polskiego Towarzystwa

Chirurgów Podstawy Czaszki. Warszawa, 9-12 VI 2010. Streszczenia. [B.m., 2010] s. 173-174

Współaut.: Paweł Krzysztof Burduk, …, Małgorzata Wierzchowska, Piotr Sawicki, Wojciech Kaźmierczak, Robert Bilewicz

285. Oxidative equilibrium in the prophylaxis of degenerative joint changes: An analysis of pre- and postoperative activity of antioxidant enzymes in patients with hip and knee osteoarthritis. *Med. Sci. Monitor* 2010 Vol. 16 nr 5 s. CR238-CR245

Współaut.: Dorota Małgorzata Olszewska-Słonina, Dariusz Mątewski, …, Alina Woźniak, Rafał Czajkowski, Paweł Rajewski, Krzysztof J. Olszewski, Barbara Zegarska

286. The effect of smoking cessation on the level of lipid peroxidation products in blood of patients with chronic obstructive pulmonary disease (COPD) - preliminary study. W: Wellness and support of environment in good health and sickness /pod red. Krzysztofa Turowskiego. Lublin 2010 s. 189-203

Współaut.: Celestyna Mila-Kierzenkowska, Alina Woźniak, …, Dariusz Górecki, Jacek Konca, Bartosz Woźniak, Alicja Jurecka, Ewa Krzyżyńska-Malinowska

287. Wybrane parametry procesu zapalnego we krwi osób uprawiających sport poddanych kriostymulacji ogólnoustrojowej. *Med. Sport.* 2010 R. 26 suppl. 1 s. 33. - Kongres Naukowy Polskiego Towarzystwa Medycyny Sportowej. Rola medycyny sportowej w sporcie dzieci i młodzieży. Aktywność ruchowa w profilaktyce i leczeniu chorób cywilizacyjnych. Warszawa, 25-26 VI 2010. Program, streszczenia, informacje. [Tekst równoległy w języku angielskim]

Współaut.: Alicja Jurecka, Alina Woźniak, Celestyna Mila-Kierzenkowska, …, Beata Augustyńska, Aleksander Araszkiewicz

2011

288. Cechy uwarunkowane wieloczynnikowo. W: Genetyka medyczna: podręcznik dla studentów /pod red. ..., Tomasz Ferenca. Wrocław 2011 s. 269-292

Współaut.: …, Bogumiła Magdalena Chęsy

289. Genetyczne aspekty starzenia. W: Genetyka medyczna: podręcznik dla studentów /pod red. ..., Tomasza Ferenca. Wrocław 2011 s. 841-851

Współaut.: Alina Woźniak, …, Zbigniew Zbytniewski

290. Genetyka medyczna: podręcznik dla studentów /pod red. ..., Tomasza Ferenca. Wrocław 2011, 935 s.

291. Genetyka rozwoju. W: Genetyka medyczna: podręcznik dla studentów / pod red. ..., Tomasza Ferenca. Wrocław 2011 s. 183-196

Współaut.: …, Celestyna Mila-Kierzenkowska, Rafał Kuźniewski

292. Genetyka zachowania. W: Genetyka medyczna: podręcznik dla studentów /pod red. ..., Tomasza Ferenca. Wrocław 2011 s. 827-840

Współaut.: …, Zbigniew Zbytniewski, Rafał Kuźniewski

293. Historia rozwoju genetyki. W: Genetyka medyczna: podręcznik dla studentów /pod red. ..., Tomasza Ferenca. Wrocław 2011 s. 1-8

Współaut.: …, Rafał Kuźniewski

294. O dziedziczeniu cech w Księdze Rodzaju Starego Testamentu. *Wiad. Akad.* 2011 nr 2 s. 22-23

295. Zmienność i mutacje. W: Genetyka medyczna: podręcznik dla studentów / red. ..., Tomasz Ferenc. Wrocław 2011 s. 373-417

Współaut.: …, Tomasz Ferenc, Wanda Bratkowska, Monika Witczak

2012

296. Jaka jest użyteczność określenia aktywności enzymów lizosomalnych i inhibitorów proteaz w diagnostyce raka płuca? *Kardiochir. Torakochir. Pol.* 2012 T. 9 supl. 1 s. 122. - VI Kongres Polskiego Towarzystwa Kardio-Torakochirurgów. Kraków, 24-26 V 2012

Współaut.: Przemysław Bławat, …, Maciej Dancewicz, Mariusz Bella, Janusz Kowalewski

Promotor rozpraw doktorskich

1990

1. Pałgan Krzysztof: Wpływ niektórych flawonoidów na biologię czerniaka B16 u myszy C57B1/6I. Bydgoszcz 1990

1991

2. Chęsy Bogumiła: Wpływ detergentu SDS i oleju napędowego na Gasterosteus aculeatus L. Bydgoszcz 1991

1992

3. Kozłowska Hanna: Wpływ labilizatorów błon lizosomalnych na czerniaka B16 u myszy C57B1/6J. Bydgoszcz 1992

1993

4. Makarewicz Roman: Aktywność katepsyny B i D w materiale bioptycznym i surowicy krwi chorych na raka szyjki macicy. Bydgoszcz 1993

1996

5. Brukwicka Alina: Wpływ wysiłku fizycznego na poziom substancji reagujących z kwasem tiobarbiturowym oraz na aktywność niektórych enzymów antyoksydacyjnych i lizosomalnych u osób niewytrenowanych i wytrenowanych. Bydgoszcz 1996

1999

6. Olszewska Dorota: Wpływ wybranych chemioterapeutyków na przeżywalność oraz proces apoptozy w komórkach czerniaków B16 i Cl S91 in vitro. Bydgoszcz 1999

2000

7. Rozwodowska Małgorzata: Ocena aktywności enzymów antyoksydacyjnych i poziomu produktów peroksydacji lipidów u pacjentów z przewlekłą niewydolnością serca. Bydgoszcz 2000

2001

8. Krzyżyńska-Malinowska Ewa: Stężenie produktów peroksydacji lipidów oraz aktywność wybranych enzymów antyoksydacyjnych i lizosomalnych u chorych na łuszczycę leczonych metodami konwencjonalnymi. Bydgoszcz 2001

9. Piechocka-Zakurzewska Maria: Ocena parametrów stresu oksydacyjnego powodowanego planowaną operacją chirurgiczną. Porównanie wpływu anestezji ogólnej uzupełnionej morfiną z anestezją ogólną uzupełnioną fentanylem. Bydgoszcz 2001

2002

10. Maciak Radosław: Aktywność niektórych enzymów lizosomalnych u kobiet z rakiem piersi przed i po zabiegu operacyjnym. Bydgoszcz 2002

2003

11. Sopońska Małgorzata: Wpływ brachyterapii na aktywność wybranych enzymów lizosomalnych w surowicy krwi kobiet z rakiem szyjki macicy. Bydgoszcz 2003

2005

12. Musiałkiewicz Dariusz: Aktywność wybranych enzymów antyoksydacyjnych oraz stężenie produktów peroksydacji lipidów we krwi osób uzależnionych od alkoholu. Bydgoszcz 2005

2007

13. Ryta-Stamirowska Patrycja: Wpływ nowych kompleksów platyny na przeżywalność, apoptozę i cykl komórkowy komórek czerniaka złośliwego B16 u myszy in vitro. Bydgoszcz 2007

2010

14. Rajewski Paweł: Analiza aktywności wybranych enzymów lizosomalnych i niektórych klinicznie ważnych parametrów biochemicznych u osób z otyłością oraz ocena wpływu zmiany masy ciała na wyżej wymienione parametry. Bydgoszcz 2010

15. Rakowski Andrzej: Wpływ kriostymulacji ogólnoustrojowej i treningu fizycznego na elementy morfotyczne krwi, aktywność wybranych enzymów, poziom hormonów i immunoglobulin w surowicy krwi kajakarzy. Bydgoszcz 2010

16. Zielaskowska Jowita: Wpływ maślanu sodu i karboplatyny na cykl życiowy, apoptozę i przeżywalność komórek czerniaka B16 u myszy. Bydgoszcz 2010

2011

17. Ceraficki Radosław: Wpływ detoksykacji i leczenia odwykowego na aktywność wybranych enzymów lizosomalnych w surowicy krwi osób uzależnionych od alkoholu. Bydgoszcz 2011

18. Czajkowska Aldona: Porównanie aktywności wybranych enzymów antyoksydacyjnych we krwi chorych z czerniakiem złośliwym. Bydgoszcz 2011

19. Kuźniewski Rafał: Aktywność wybranych enzymów lizosomalnych we krwi chorych z Melanoma malignum. Bydgoszcz 2011

Otwarty przewód doktorski

1. Jundziłł Arkadiusz: Korelacja indukcji chimeryzmu z przeżywalnością allogenicznych transplantów skórnych wspomoaganych przeszczepem szpiku kostnego dawcy.

Informator Nauki Polskiej 1997- 2010, Warszawa 1998-2011; Katalog rozpraw doktorskich i habilitacyjnych Akademii Medycznej w Bydgoszczy im. Ludwika Rydygiera 1987-1998 / red. Eugeniusz Janowicz. Bydgoszcz 1999.- Toż. 1999-2004 / red. Małgorzata Białobłocka. 2008; Teresa Kosik: Bibliografia prac naukowych Akademii Medycznej w Bydgoszczy opublikowanych od 1 lipca 1984 do 31 grudnia 1985. *Ann. Acad. Med. Bydg.* 1986 T. 2 s. 472; Cecylia Frąckiewicz: Bibliografia publikacji pracowników Akademii Medycznej w Bydgoszczy za rok 1987 - [2000] / red. Eugeniusz Janowicz. *Ann. Acad. Med. Bydg.* 1988 - [2002]; Małgorzata Białobłocka: Bibliografia publikacji pracowników Akademii Medycznej w Bydgoszczy za rok 2001 / red. Lucyna Modrzejewska. Bydgoszcz 2003; Małgorzata Białobłocka, Joanna Słomkowska: Bibliografia publikacji pracowników Akademii Medycznej w Bydgoszczy za rok 2002 / red. Małgorzata Białobłocka. Bydgoszcz 2004; Małgorzata Białobłocka, Joanna Słomkowska, Anna Garczewska: Bibliografia publikacji pracowników Collegium Medicum w Bydgoszczy za rok 2005 - [2008] / red. Małgorzata Białobłocka. Bydgoszcz 2007-[2011]; Grażyna Ziomkowska: Kuracja odmładzająca. *Dz. Wiecz.* 1994 nr 200 s. 8 (14-16 X 1994); Krystyna Kwaśniewska, Mieczysław Rak: Naukowcy Bydgoszczy: słownik biograficzny 1994 / red. Stefan Pastuszewski. Bydgoszcz 1994 s. 38-39; Toż. 1997. Wyd. 2. 1997 s. 58-59; Jarosław Reszka: Bez biohazardu. *Exp. Bydg.* 1999 nr 5 s. 10, il., (8-10 I 1999); Złota Księga Polskiej Medycyny 2002 / red. nacz. Krzysztof Pikoń. Gliwice 2002 s. 59; K. S.: Lekarz i biblista. *Gaz. Wyb. Bydgoszcz* 2002 nr 223 s. 2, portr., (21-22 IX 2002); Akademia Medyczna im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy 1984-2004 / red. Krzysztof Nierzwicki s. 44 portr., 62-63, 72, 113-114, 194-195, 322-323; Gerard Drewa: Wspomnienia Dziekana. *Wiad. Akad.* 2004 nr 14 s. 15-16, il.; Tenże: Moje zainteresowanie Biblią. *Wiad. Akad.* 2007 nr 25 s. 12-14, il.; Słownik biograficzny naukowców bydgoskich / red. nauk. Krystyna Kwaśniewska, Jacek Woźny. Bydgoszcz 2009 s. 55-56; // Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu - akta osobowe; Materiały i informacje przekazane przez prof. dr. hab. Gerarda Drewę autorce hasła biograficznego.

Anna Garczewska

Prof. dr hab. med. Maria MAZURKIEWICZ (ur. 1952), lekarz, onkolog, specjalista radioterapii onkologicznej, nauczyciel akademicki, profesor zwyczajny, promotor i recenzent dysertacji i prac magisterskich, redaktor czasopism, konsultant wojewódzki, współorganizator konferencji naukowych, ordynator II Oddziału Radioterapii z Pododdziałem Chemioterapii Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli, członek towarzystw naukowych oraz innych gremiów w tym Rady Bibliotecznej, kierownik Katedry i Zakładu Onkologii Uniwersytetu Medycznego w Lublinie.

Urodziła się 2 VII 1952 w Słupsku. Studiowała (1971 - 1977) - dyplom i tytuł zawodowy lekarza (20 IX 1990) doktoryzowała się (21 VI 1990) i habilitowała (18 II 2000) na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej w Lublinie. Odbyła staże naukowe. Uzyskała specjalizacje w dziedzinie radioterapii onkologicznej I° (1981) i II° (1985). Dnia 21 XII 2007 roku Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński nadał Marii Mazurkiewicz tytuł naukowy profesora nauk medycznych.

Napisała rozprawę doktorską: *Ocena przebiegu i wyników leczenia napromienianiem z powodu raka skóry chorych powyżej 70 roku życia*, której promotorem był prof. dr hab. Jerzy Pęszyński i habilitacyjną: *Wpływ GABA i układu GABA-ergicznego na rozwój i wzrost raka gruczołu piersiowego*; - recenzenci: prof. dr hab. Andrzej Hliniak, prof. dr hab. Jan Kornafel, prof. dr hab. Mariusz Reinfuss.

Zajmowane stanowiska i pełnione funkcje: Onkologiczny Specjalistyczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Lublinie (obecnie Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli) Oddział Radioterapii z Pododdziałem Chemioterapii - asystent (1977-), zastępca ordynatora (1991-1997), ordynator (1997-); Akademia Medyczna. Zakład Onkologii - asystent (1985-), adiunkt (1990-), konsultant wojewódzki województwa zamojskiego ds. onkologii (1990- 1999), konsultant województwa lubelskiego w dziedzinie radioterapii onkologicznej (1999-) Katedra i Zakład Onkologii - kierownik (1997-), profesor nadzwyczajny (2007-2011), profesor zwyczajny (2012-).

Praca naukowa- podejmuje problematykę badwaczą z zakresu skuteczności i toksyczności radioterapii i chemioradioterapii nowotworów złośliwych, diagnostyki i terapii pierwotnych i wtórnych nowotworów narządów ruchu, roli kwasu gamma- aminomasłowego (GABA) i układu GABA-ergicznego w patogenezie raka piersi, opieki paliatywnej i problemu zwalczania bólu w zaawansowanym stadium choroby nowotworowej.

Ogłosiła drukiem ponad 250 publikacji. W bibliografii podmiotowej zarejestrowano 209 pozycji, w tym wiele prac o charakterze edukacyjnym w czasopismach adresowanych zwłaszcza do lekarzy pierwszego kontaktu: *Medycyna Rodzinna, Poradnik Lekarza Praktyka, Magazyn Medycyny Rodzinnej i Ogólnej, Onkologia Info.* Redaktor

naczelny *Onkologia Info* (2004-2008) i *Onkologia i Radioterapia* (2007-), wchodzi w skład Rady Naukowej periodyków: *Poradnik Lekarza Praktyka, Stetoskop i Skalpel* oraz *Onkologia Info, Forum Bibliotek Medycznych.*

Działalność dydaktyczna - promotor 7 rozpraw doktorskich. Recenzent 9 habilitacji, 25 doktoratów i 4 prac magisterskich. Oceniała dorobek naukowo - badawczy i dydaktyczno - wychowawczy 3 kandydatów do tytułu naukowego profesora medycyny. Recenzowała 7 projektów badawczych KBN oraz cykl prac przedstawionych do nagrody Ministerstwa Zdrowia oraz artykuły dla Redakcji P*ostępów Higieny i Medycyny Doświadczalnej* oraz *Onkologii Info*. Jest kierownikiem specjalizacji z radioterapii 7 lekarzy. Od kilku lat należy do Komisji Egzaminacyjnej na II ° specjalizacji w dziedzinie radioterapii, powołanej przez Centrum Egzaminów Medycznych w Łodzi. Autorka wielu programów nauczania: z przedmiotu „Onkologia i pielęgniarstwo onkologiczne", „Onkologia ginekologiczna", „Opieka palatywna", „Zasady fizjoterapii w chirurgii i onkologii dla Wydziału Pielęgniarstwa. Opracowała rozdziały w skrypcie dla studentów VI roku Wydziału Lekarskiego pt.: Podstawy onkologii oraz w podręczniku przeznaczonym dla lekarzy rodzinnych, zatytułowanym: Onkologia w praktyce lekarza podstawowej opieki zdrowotnej. Od wielu lat prowadzi zajęcia dydaktyczne ze studentami Wydziałów: Lekarskiego, Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu, na kierunkach: położnictwo, elektroradiologia, pielęgniarstwo onkologiczne, fizjoterapia. Pełni rolę wykładowcy na licznych kursach podstawowych i doskonalących, organizowanych przez Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego w Warszawie i Instytut Medycyny Wsi w Lublinie. Prowadzi wykłady w ramach kursów obowiązkowych dla lekarzy specjalizujących się w laryngologii. Organizuje również kursy onkologiczne dla szkolących się w chorobach wewnętrznych. Od 2001 roku jest wykładowcą Lubelskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Prowadziła także wykłady i zajęcia praktyczne z radioterapii dla lekarzy weterynarii. Pełniąc funkcje konsultanta województwa zamojskiego ds. onkologii była kierownikiem naukowym i wykładowcą na kursach z zakresu onkologii, organizowanych dla lekarzy i pielęgniarek we współpracy ze Stowarzyszeniem Włoskim dla Solidarności Między Narodami (AISPO). Aktywnie uczestniczyła w wielu międzynarodowych kongresach i sympozjach naukowych m.in.: Monachium - Niemcy (1995), Barcelona - Hiszpania (1997), Florencja - Włochy (1998), Bruksela - Belgia (2000), Lizbona - Portugalia (2001), Montreux- Szwajcaria (2002). Była współorganizatorem 3 konferencji i sympozjów naukowych (1998, 2003, 2005).

Członek Polskiego Towarzystwa Onkologicznego (1979-) - przewodniczaca Oddziału Lubelskiego (1995-2002), Zarządu Głównego PTO (2002-), Polskiego Towarzystwa Radioterapii Onkologicznej (1997-), Prezydium Zarządu Głównego PTRO (2002-), European Society of Mastology (2002-), Krajowego Zespołu ds. akredytacji Ośrodków Onkologicznych (2003), Senatu Akademii Medycznej w Lublinie (2002-2008), Senackiej Komisji ds. Dydaktyki i Wychowania, Rady Bibliotecznej Uniwer-

sytetu Medycznego w Lublinie- przewodnicząca (2005 - 2012), Akademickiej Sieci Onkologicznej ASO (2006-), Lubelskiego Towarzystwa Naukowego (2005-), Rady Nadzorczej Hospicjum Dobrego Samarytanina w Lublinie (1998-), Kapituły Medalu Ludziom „Gorących Serc" (2006-), Senackiej Komisji ds. Dydaktyki Uniwersytetu Medycznego w Lublinie (30 X 2012-).

Otrzymała odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi (2003), Odznakę Honorową „Za Zasługi dla Ochrony Zdrowia" (2004), Medal Okolicznościowy z okazji jubileuszu XV - lecia Hospicjum Dobrego Samarytanina w Lublinie (2004), oraz nagrody JM Rektora AM / UM za osiągnięcia naukowe i dydaktyczno - organizacyjne.

Spis publikacji

1989

1. Współistnienie czterech nowotworów: chłoniaka, raka wargi, czerniaka złośliwego i raka skóry u jednego chorego. *Wiad. Lek*. 1989 T. 42 nr 4 s. 267-271, bibliogr., Rez., Sum.

1990

2. Leczenie przerzutów nowotworów do kości. Chir. Narz. Ruchu 1990 T. 55 z. 4/6 s. 451-457, bibliogr. Rez. Sum.
Współaut.: ....Tomasz Mazurkiewicz, Edward Warda, ...

3. Nowotwory złośliwe układu moczowego i zewnętrznych narządów płciowych męskich. W: Podstawy onkologii. Skrypt dla studentów VI roku Wydziału Lekarskiego. / pod red. Jerzego Pęszyńskiego. T. 1: część ogólna. Lublin 1990 s. 94-119

1991

4. Przydatność badania ultrasonograficznego dla diagnostyki krwawień po menopauzie. *Ginekol. Pol.* 1992 T. 63 nr 10 s. 523-527, bibliogr., Sum.
Współaut: Artur Czekierdowski, Henryk Źrubek, Marian Semczuk, ...

5. Wydolność leczenia raka krtani w regionie lubelskim w latach 1979-1981 *Zdr. Publ.* 1991 T. 102 nr 7 s. 228-232, bibliogr., Sum.
Współaut.: Bożenna Kaczmarek - Borowska, Jerzy Pęszyński, Elżbieta Tryka, ...,

1992

6. Przydatność USG w ocenie zmian endometrium. W: IV Sympozjum Sekcji Chirurgii Ginekologicznej Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego nT. Postępy w rozpoznaniu i leczeniu chirurgicznym nowotworów złośliwych macicy i sromu. Warszawa, 17-19 września 1992. Streszcz., s. 35
Współaut.: Artur Czekierdowski, Henryk Źrubek, Marian Semczuk, ...

1993

7. Najczęstsze nowotwory złośliwe układu moczowego i zewnętrznych narządów płciowych męskich. W: Onkologia w praktyce lekarza podstawowej opieki zdrowotnej / pod. red. Jerzego Pęszyńskiego. Lublin 1993 s. 133-143, bibliogr.

8. Porównanie dwóch metod leczenia pierwotnych nieoperacyjnych guzów mózgu. *Neurol. Neurochir. Pol.* 1993 T. 27 nr 5 s. 695-699, bibliogr., Sum.
Współaut.: ...., Jerzy Pęszyński, Tomasz Trojanowski

9. Postępowanie objawowe w chorobie nowotworowej. W: Onkologia w praktyce lekarza podstawowej opieki zdrowotnej / pod. red. Jerzego Pęszyńskiego. Lublin 1993 s. 85-89

1994

10. Ocena przebiegu i wyników leczenia napromieniowaniem z powodu raka skóry bądź wargi chorych powyżej 70 roku życia : rozprawa doktorska. ss. 84., Lublin 1994, Akad. Med.

1995

11. Palliative single-dose third-body irradiation

of multiple metastases in terminally ill patients. Eur. J. PalliaT. Care [1995], s. 160-161

Współaut.: Bogusław Siwek, Jerzy Pęszyński, ...

12. Porównanie dwóch metod napromieniania raka krtani w drugim stopniu zaawansowania klinicznego. (The comparison of two irradiation methods of larynx carcinoma in the II clinical progression.). *Otolaryngol. Pol.* 1995 T. 49 supl. nr 20 s. 282-285, bibliogr., Sum.

Współaut.: ...., Walentyna Kożuch – Gdak, Jerzy Pęszyński

13. Wartość chemioterapii indukcyjnej w leczeniu napromienianiem zaawansowanych nowotworów głowy i szyi. (The value of inductive chemotherapy in irradiation treatment of advanced neoplasms of the head and neck.). *Otolaryngol. Pol.* 1995 T. 49 supl. nr 20 s. 287-291, bibliogr., Sum.

Współaut.: ..., Jerzy Pęszyński, Walentyna Kożuch – Gdak

14. Współistnienie ginekomastii z nowotworami jądra. *Acta Med. Premisl.* 1995 T. 12 s. 22-26, bibliogr.

Współaut.: Andrzej Stanisławek, LucjanKurylcio, ..., Andrzej Kurylcio, Zbigniew Dyrda

15. Wyniki leczenia skojarzonego chorych na zarodkowe raki jądra. *Acta Med. Premisl.* 1995 T. 11 s. 25-28, bibliogr.

Współaut.: Lucjan Kurylcio, ..., Zbigniew Dyrda, Andrzej Stanisławek

16. Znaczenie biologicznych markerów nowotworowych w rozpoznawaniu typu nowotworu jądra. *Acta Med. Premisl.* 1995 T. 12 s. 18-21, bibliogr.

Współaut.: ...., Lucjan Kurylcio, Andrzej Stanisławek, Zbigniew Dyrda

1996

17. Chemioterapia nowotworów tkanek miękkich. (Soft tissue tumours adjuvant chemotherapy). *Chir. Narz. Ruchu* 1996 T. 61 supl. 1 s. 203-205, bibliogr.

Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, Edward Warda, ..., Stanisława Gronowska

18. Co i w jaki sposób może i powinien powiedzieć lekarz nieuleczalnie choremu? W: Eutanazja: perspektywa religijno-medyczno-prawna, etyka kresu życia. Lublin 1996 s. 149-151

Współaut.: Bogusław Siwek, ...

19. Drobnokomórkowe guzy kości. (Microcellular bone tumours.). *Chir. Narz. Ruchu* 1996 T. 61 supl. 1 s. 108-112, bibliogr.

Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, Edward Warda, ..., Stanisława Gronowska

20. Popromienne nowotwory kości. (Post-irradiation bone tumors.). *Chir. Narz. Ruchu* 1996 T. 61 supl. 4A s. 201-204, bibliogr. Sum.

Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, Edward Warda, ...

21. Problemy etyczno-moralne lekarza związane z przekazywaniem niekorzystnych informacji nieuleczalnie choremu i jego rodzinie. W: Eutanazja a opieka paliatywna. Aspekty etyczne, religijne, psychologiczne i prawne. Lublin 1996 s. 68-69

Współaut.: Bogusław Siwek, ...

22. Radioterapia nowotworów kości i tkanek miękkich; granice skuteczności i powikłania. (Bone and soft tissue tumours radiotherapy; efficiency limits and complications.). *Chir. Narz. Ruchu* 1996 T. 61 supl. 1 s. 32-36, bibliogr.

Współaut.: ..., Tomasz Mazurkiewicz

23. Rozmowa z nieuleczalnie chorym. W: Problemy medycyny paliatywnej w onkologii. Lublin 1996 s. 51-53, bibliogr.

Współaut.: ..., Bogusław Siwek

24. Taktyka leczenia przerzutów nowotworów do kości. (Management principles of bone metastases.). Chir. Narz. Ruchu 1996 T. 61 supl. 1 s. 274-279, bibliogr.

Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, Edward Warda, …, Jacek Kopacz

1997

25. Comparison of two irradiation methods in laryngeal cancer patients with II clinical stage. W: First International Meeting on Advances in the Knowledge of Cancer Management. Vienna, June 28 - July 1 1997. Abstr., s. 50

Współaut.: …, Jerzy Pęszyński

26. Multiple cancer metastases treated by palliative third-body irradiation: search for accurate dose. W: First International Meeting on Advances in the Knowledge of Cancer Management. Vienna, June 28 - July 1 1997. Abstr., s. 50

Współaut.: Bogusław Siwek, Jerzy Pęszyński, …, D. Siwek, Grażyna Stopyra

27. Radiation induced femoral neck fractures and fenoral head necrosis complicating treatment of uterine, ovarian and breast cancers. W: III Congress of the European Federation of National Associations of Orthopaedic and Traumatology. Barcelona, 24-27 April 1997. Abstr., P0386.

Współaut.: Krzysztof Modrzewski, Edward Warda, ...

28. Wpływ stężenia immunoglobulin G, A, M na przebieg kliniczny czerniaka skóry. *Acta Med. Premisl.* 1997 T. 16 s. 14-16, bibliogr.
Współaut.: Andrzej Stanisławek, Lucjan Kurylcio, ..., Andrzej Kurylcio

29. Wspomnienie o prof. Jerzym Pęszyńskim. *Nowotwory* 1997 T. 47 z. 4 s. 829-830
Współaut.: ..., Jan Kondratowicz - Kucewicz

30. Wspomnienie - Pamięci Profesora - Jerzego Pęszyńskiego. *Alma Mater* 1997 R. 7 nr 3 s. 79-80
Współaut.: ..., Jan Kondratowicz - Kucewicz

1998

31. Aredia a ból nowotworowy w czterech jego wymiarach. *Probl. Nauki, Dydakt. i Leczn.* 1998 nr 6 s. 45-48, bibliogr.
Współaut.: Danuta Boguszewska, Krystyna Grądziel, …, Grażyna Rusinek, Bogusław Siwek, Teresa Wojtulewicz, Beata Winkler

32. Comparison of two irradiation methods in laryngeal cancer patients with II clinical stage. W: 17th International Cancer Congress. Rio de Janeiro, 23-28 August 1998. Abstr. [B. m. 1998] Instituto Nacional de Cancer s. 152.
Współaut.: …, Andrzej Stanisławek, Małgorzata Ewa Krasuska

33. Concentration of sex hormones in women suffering from breast cancer treated with antiestrogens. W: 11th Annual Scientific Meeting of the European Association for Cancer Education (EACE). Warsaw, 22-25 April 1998. Abstr. [B. m. 1998], S III-T0 3
Współaut.: Andrzej Stanisławek, …, Małgorzata Ewa Krasuska, K. Sołowiej

34. GABA content and GAD activity in normal mouse mammary gland tissue and in 16/C mammary cancer cells. *Med. Sci. Monit.* 1998 Vol. 4 nr 4 s. 596-599, bibliogr.
Współaut.: ..., Adam opolski, Joanna wietrzyk, Czesław Radzikowski, Zdzisław Kleinrok

35. Nasilenie ostrego odczynu popromiennego i czas gojenia po leczeniu napromienianiem raka skóry u osób w podeszłym wieku. (Acute radiation reaction and its healing time after skin cancer radiotherapy in elderly patients.). *Pol. Merk. Lek.* 1998 T. 4 nr 22 s. 199-201, bibliogr.
Współaut.: ..., Jerzy Pęszyński

36. Niektóre ograniczenia operacji oszczędzających raka piersi. (Some limitations of breast cancer conservative therapy.). *Współcz. Onkol.* 1998 R. 2 nr 5 s. 219-220, bibliogr., Sum.
Współaut.:Andrzej Stanisławek, Lucjan Kurylcio, ..., Franciszek Szubstarski

37. Opieka paliatywna i hospicyjna. III Ogólnopolskie Sympozjum. Alma Mater 1998 R. 8 nr 4 s. 114-115
Współaut.: ..., Bogusław Siwek

38. Popromienne złamania szyjki kości udowej. W: XIX Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Onkologicznego. Gdańsk, 10-12 września 1998. Streszcz, s. 104
Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, ..., Edward Warda

39. Possibilities of conservative therapy in Paget's disease. *Br. J. Surg.* 1998 Vol. 85 suppl. 2 s. 147-148
Współaut.: Andrzej Stanisławek, …, Lucjan Kurylcio, Jolanta Rzymowska, Barbara Madej

40. Poszukiwanie przyczyn niepowodzeń leczenia osteosarcoma. (Management of osteosarcoma - failure analysis.). *Chir. Narz. Ruchu* 1998 T. 63 z. 3 s. 253-258, bibliogr., Sum.
Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, ... , Edward Warda

41. The influence of neo-adjuvant chemotherapy in breast cancer on the duration of the disease free period. W: 17th International Cancer Congress. Rio de Janeiro, 23-28 August 1998. Abstr. [B. m. 1998] Instituto Nacional de Cancer, s. 336
Współaut.: Małgorzata Ewa Krasuska, … , Andrzej Stanisławek, Lucjan Kurylcio

42. The influence of neoadjuvant therapy in breast cancer on the duration of the disease-free period. W: 17th International Cancer Congress. Rio de Janeiro, 23-28 August 1998. Abstr. [B. m. 1998] Instituto Nacional de Cancer, s. 177.
Współaut.: … , Andrzej Stanisławek, Lucjan Kurylcio, Małgorzata Ewa Krasuska

43. Will delayed surgery enable to spare lymph nodes in breast conserving therapy by creating the possibility of investigating prognostic factors. *Eur. J. Cancer* 1998 Vol. 34 suppl. 2 s. 59
Współaut.: Andrzej Stanisławek, Lucjan Kurylcio, ...

44. Wpływ nasilenia zmian starczych na skórze na tolerancję leczenia napromienianiem raka skóry u osób powyżej 70 roku życia. *Prz. Derm.* 1998 T. 85 nr 1 s. 41-47, bibliogr., Sum.
Współaut.: ... , Jerzy Pęszyński

45. Wpływ stopnia starości skóry na tolerancję napromieniowania raka skóry u chorych powyżej 70 roku zycia. W: IV Zjazd i XV Konferencja Na-

ukowo-Szkoleniowa Polskiego Towarzystwa Chirurgii Onkologicznej: Nowotwory skóry i tkanek miękkich. Poznań, 14-16 maja 1998 / red. Janusz Jaśkiewicz. Streszcz. [B. m. 1998] Wydaw. Volumed, Wrocław 1998 s. 53
Współaut.: ... , Andrzej Stabisławek, Lucjan Kurylcio

46. Wyniki leczenia napromienianiem Co-60 chorych z rakiem pęcherza moczowego. (Results of Co-60 radiotherapy in bladder carcinoma.). *Wiad. Lek.* 1998 T. 39 nr 7 s. 460-464, bibliogr., Sum.
Współaut.: ... , Ryszard Patyra, Jerzy Pęszyński

47. Wyniki skojarzonego leczenia chorych na raka wargi z przerzutami do węzłów chłonnych. (Results of combined treatment of patients with labial carcinoma with metastases to lymph nodes.) *Wiad. Lek.* 1998 T. 39 nr 7 s. 1639-1642, bibliogr.,Sum.
Współaut.: ... , Danuta Boguszewska, Jerzy Pęszyński

1999

48. Czynniki ryzyka i metody wczesnego rozpoznawania raka gruczołu piersiowego. W: Twój ból w moim sercu. 10 lat Lubelskiego Towarzystwa Przyjaciół Chorych "Hospicjum". [Konferencja naukowa. Lublin, 10-11 września 1999]/ pod red. Bogusława Blocka i Marii Mazurkiewicz. Lublin 1999 s. 181-189, bibliogr.

49. Effects of baclophen on the growth of 16/C transplantable mouse mammary adenocarcinomas (in vivo). *Med. Sci. Monit.* 1999 Vol. 5 nr 3 s. 434-439
Współaut.: … , Joanna Wietrzyk, Adam Opolski, Czesław Radzikowski, Zdzisław Kleinrok

50. Electrophoresis of the mitochondrial protein from the breast cancer tissue. W: European Conference on Biomedical Research and Peace: "Signal transduction in mammalian cells: basic concepts and clinical significance". Paralimni, October 17-21 1999. Abstr., s. 2
Współaut.: Ludmiła Grzybowska, Bolesław Floriańczyk, Jolanta Rzymowska, ...

51. GABA level and GAD activity in human and mouse normal and neoplastic mammary gland *J. Exp. Clin. Cancer Res.* 1999 nr 2 s. 247-253, bibliogr.
Współaut.: … , Adam Opolski, Joanna Wietrzyk, Czesław Radzikowski, Zdzisław Kleinrok

52. Twój ból w moim sercu. 10 lat Lubelskiego Towarzystwa Przyjaciół Chorych "Hospicjum" / red. Bogusław Block, ... Lublin 1999, Lubelskie Tow. Przyjaciół Chorych "Hospicjum", ss. 208

53. Wpływ baklofenu na wzrost przeszczepialnego mysiego raka sutka 16/C. W: XXXV Zjazd Polskiego Towarzystwa Biochemicznego. Olsztyn, 13-16 września 1999. Streszcz, s. 194
Współaut.: Adam Opolski, Joanna Wietrzyk, ...

54. Wpływ GABA i układu GABA-ergicznego na rozwój i wzrost raka gruczołu piersiowego: rozprawa habilitacyjna. Lublin 1999, Wydaw. BiFolium, ss. 117, bibliogr.

55. Zawartość GABA i aktywność GAD w prawidłowej tkance i w nowotworach gruczołu piersiowego kobiet (GABA content and GAD activity in normal mammary gland tissue and in human mammary cancer tissue.). *Nowotwory* 1999 T. 49 z. 1 s. 39-45, bibliogr., Sum.
Współaut.: ..., Zdzisław Kleinrok

56. Zawartość GABA i aktywność GAD w tkance gruczołu piersiowego w zależności od wieku kobiet, rodzaju rozpoznania mikroskopowego i stopnia złośliwości histologicznej (G) nowotworu. (GABA content and GAD activity in normal mammary gland tissue and in breast cancer of women in relation to their age, histopathologic type and histologic grade of malignancy (G).). Nowotwory 1999 T. 49 z. 4 s. 398-403, bibliogr., Sum.
Współaut.: ... , Zdzisław Kleinrok

2000

57. Analiza czynników prognostycznych chorych na raka płuca z przerzutami do kości. *Onkol. Pol.* 2000 T. 3 supl. 1 s. 52
Współaut.: Anna Brzozowska, ... , Tomasz Mazurkiewicz, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska

58. Efficiency of chemotherapy ifosfamid, cisplatin, doxorubicin in advanced soft tissues sarcomas *Pol. J. Pathol.* 2000 Vol. 51 nr 3 s. 167
Współaut.: Ludmiła Grzybowska, Grażyna Rusinek, Anna Brzozowska, ...

59. Lubelski Ośrodek Onkologiczny (A short history of the Lublin Oncological Centre.). *Nowotwory* 2000 T. 50 z. 3 s. 303-307

60. Operacje nowotworów złośliwych ślinianek przyusznych. (Operations of parotid malignant tumors.) *Otolaryngol. Pol.* 2000 T. 54 supl. 31 s. 278-279
Współaut.: Witold Olszański, ..., Wiesław Gołąbek, Adam Kłos

61. Profilaktyka i metody wczesnego rozpoznawania raka gruczołu piersiowego. *Med. Rodz.* 2000 R. 3 nr 2 s. 29-32

62. Radiotherapy of the laryngeal cancer. The estimation of the therapeutic gain and the enhacement of toxicity by the one-week shortening of the treatment time. Results of the randomized phase III multicenter trial. *Radiother. Oncol.* 2000 Vol. 56 suppl. 1 s. S5

Współaut.: Andrzej Haliniak, Barbara Gwiazdowska, Zbigniew Szutkowski, Elżbieta Kraszewska, Paweł Kukołowicz, A. Jarząbski, B. Sochacka, ... , Maria Kubiak, Maria Jagas

63. The analysis of prognostic factors in patients with bone metastases W: International Congress on Bone Metastases. Paris, June 2000. Abstr. [B. m. 2000], [b. pag.]

Współaut.: Anna Brzozowska, Tomasz Mazurkiewicz, … , Ludmiła Grzybowska - Szatkowska

64. The role of GABA-ergic system in human mammary gland pathology and in growth of transplantable murine mammary cancer. *J. Exp. Clin. Cancer Res.* 2000 Vol. 19 nr 3 s. 383-390, bibliogr.

Współaut.: Adam Opolski, … , Joanna Wietrzyk, Zdzisław Kleinrok, Czesław Radzikowski

65. The role of GABA-ergic system in the pathology of human mammary gland and in the growth of experimental mouse mammary cancer 16/C. W: Molecular and physiological aspects of regulatory processes of the organism. Materials of the 9th International Symposium of Polish Network of Molecular and Cellular Biology UNESCO/PAS. Cracov, June 6-7, 2000. Ed. by H. Lach. Cracow 2000 s. 331-332

Współaut.: Adam Opolski, Joanna Wietrzyk, … , Czesław Radzikowski

66. Wartość chemioterapii indukcyjnej w leczeniu napromienianiem zaawansowanych nowotworów głowy i szyi. (Induction chemotherapy and radiotherapy in locally advanced head and neck carcinoma.). *Otolaryngol. Pol.* 2000 T. 54 supl. 31 s. 18-20, bibliogr., Sum.

Współaut.: Danuta Boguszewska, ... , Ludmiła Grzybowska - Szatkowska

67. Wykrywanie mutacji w mitochondrialnym DNA u pacjentów z rakiem piersi. W: XXXVI Zjazd Polskiego Towarzystwa Biochemicznego. Streszcz. Poznań 2000 s. 18

Współaut.: Jolanta Rzymowska, Ludmiła Grzybowska – Szatkowska, Bolesław Floriańczyk, ... , Jacek Wojcierowski

68. Wyniki napromieniania przerzutów do mózgu u chorych na niedrobnokomórkowego raka płuca. *Onkol. Pol.* 2000 T. 3 supl. 1 s. 52

Współaut.: Anna Brzozowska, Ludmiła Grzybowska, ...

2001

69. Analiza czynników prognostycznych u chorych na niedrobnokomórkowego raka płuca z przerzutami do kości. (The analysis of prognostic factors in patients with bone metastases from lung cancer.) *Współcz. Onkol.* 2001 R. 5 nr 1 s. 20-22, bibliogr. Sum.

Współaut.: Anna Brzozowska, … , Tomasz Mazurkiewicz, Ludmiła Grzybowska

70. Analysis of mtDNA deletion by hybridization in situ method. Folia Histochem. Cytobiol. 2001 Vol. 39 suppl. 1 s. 67

Współaut.: Jolanta Rzymowska, Ludmiła Grzybowska – Szatkowska, ...

71. Cisplatyna i winorelbina jako kolejny rzut leczenia w zaawansowanym raku piersi (doniesienie wstępne). (Cisplastin and vinorelbine therapy of previously treated advanced breast cancer (preliminary announcement).). *Pol. Merk. Lek.* 2001 T. 10 nr 57 s. 148-149, bibliogr., Sum.

Współaut.: Ludmiła Grzybowska – Szatkowska, ... , Anna Brzozowska

72. Homology between nuclear and mitochondrial DNA in breast cancer tissues. W: 8th International Symposium on Molecular Aspects of Chemotherapy. Gdańsk, 5-9 Sptember 2001. Abstr, s. 122

Współaut.: Jolanta Rzymowska, Ludmiła Grzybowska – Szatkowska, ... , Jacek Wojcierowski

73. Nowotwory tytoniozależne jako problem społeczny. W: Palenie tytoniu. Wpływ na zdrowie i program walki z nałogiem / red. Janusz Milanowski, Lublin 2001 s. 65-72

74. Preliminary conclusions following combined treatment of locally advanced head and neck carcinomas. W: Oral Oncology : Proceedings of the 7th International Congress on Oral Cancer. Hague, [22-26] April 2001. Ed. A.K. Varma, J.L.N. Roodenburg, [New Delhi 2001] s. 447-450, bibliogr.

Współaut.: Grażyna Rusinek, Ludmiła Grzybowska, Anna Brzozowska, ...

75. Program nauczania przedmiotu: Onkologia i pielęgniarstwo onkologiczne. (3 letnie studia magisterskie kierunek: Położnictwo). W: Plan i program nauczania na dwustopniowych studiach

- licencjackich i magisterskich. Kierunek: położnictwo / red. Irena Wrońska, Grażyna Iwanowicz-Palus. Lublin 2001 s. 171-172, bibliogr.

76. The early results of combined treatment of locally advanced head and neck carcinoma. *Oral Oncol.* 2001 Vol. 37 suppl. 1 s. 536
Współaut.: Grażyna Rusinek, Ludmiła Grzybowska, Anna Brzozowska, ..., Danuta Boguszewska

77. The influence of genistein on the growth of experimental mouse mammary cancer 16/C and on the effectiveness of treatment with cyclophosphamide. *Eur. J. Cancer* 2001 Vol. 37 suppl. 6 s. S169
Współaut.: Joanna Wietrzyk, … , Czesław Radzikowski, Adam Opolski

78. The role of GABA-ergic system in human mammary gland pathology. Folia Histochem. Cytobiol. 2001 Vol. 39 suppl. 1 s. 58
Współaut.: … , Zdzisław Kleinrok, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska

79. Wyniki napromieniania przerzutów do mózgu u chorych na niedrobnokomórkowego raka płuca. (The results of the radiotherapy of brain metastases of non-small-cell lung cancer.) *Współcz. Onkol.* 2001 R. 5 nr 1 s. 30-32, bibliogr., Sum.
Współaut.: Anna Brzozowska, Ludmiła Grzybowska, ...

2002

80. A multicentre randomized/controlled trial of a conventional versus modestly accelerated radiotherapy in the laryngeal cancer: influence of a 1 week shortening overall time. *Radiother. Oncol.* 2002 Vol. 62 nr 1 s. 1-10, bibliogr.
Współaut.: Andrzej Haliniak, Barbara Gwiazdowska, Zbigniew Szutkowski, Elżbieta Kraszewska, Paweł Kukolowicz, A. Jarząbski, B. Sochacka, ... , Krzysztof Paprota, Włodzimierz Oliskiewicz, O. Zadrożna, Piotr Milecki, Maria Kubiak, Lidia Czopkiewicz, Maria Jagas, Stanisław Góźdź, P. wieczorek, A. Woytowicz, Bożena Cisowska, H. Magdziarz, S. Nowakowski, W. Kośniewski, I. Laskosz, Antonio Serafin, E. Gradoń

81. Apoptoza komórek raka gruczołu piersiowego u pacjentek po chemioterapii. *Nowotwory* 2002 Vol. 52 suppl. 4 s. 79-80
Współaut.: Ludmiła Grzybowska – Szatkowska, Jolanta Rzymowska, Zbigniew Dyrda, ... , Jacek Wojcierowski

82. Charakterystyka populacyjno-kliniczna chorych objętych opieką terminalną w Hospicjum Dobrego Samarytanina w Lublinie. *Nowotwory* 2002 Vol. 52 suppl. 4 s. 38
Współaut.: Dorota Bańkowska – Polak, …, Krzysztof Patyra

83. Cisplatin and vinorelbine as II and III line chemotherapy in metastatic breast cancer.. W: 2nd European Conference: Perspectives in breast cancer. Munich, November 8-9 2002 Abstr., s. 20
Współaut.: Ludmiła Szatkowska, ... , Anna Brzozowska

84. Jakość życia chorych z nowotworami złośliwymi głowy i szyi przed i po leczeniu. (Quality of life of patients with head and neck cancer before and after treatmenT.) W: XL Zjazd Polskiego Towarzystwa Otolaryngologów Chirurgów Głowy i Szyi. Białystok-Mikołajki, 13-16 czerwca 2002, Streszcz, s. 237
Współaut.: Piotr Trojanowski, Wiesław Gołąbek, ..., A. Krawczyk, D. Tulwin

85. Metody wczesnej diagnostyki chorób nowotworowych. W: W służbie człowiekowi - hospicjum. Lublin, 20 kwietnia 2002. [Streszcz.], [b. pag.]
Współaut.: Ludmiła Szatkowska, Anna Brzozowska, ...

86. Naczyniako-włókniak części nosowej gardła z wypustką wewnątrzczaszkową. (Nasopharyngeal angiofibroma with intracranial extension.). W: XL Zjazd Polskiego Towarzystwa Otolaryngologów Chirurgów Głowy i Szyi. Białystok-Mikołajki, 13-16 czerwca 2002. Streszcz, s. 224-225
Współaut.: Anna Szymańska, Marcin Szymański, ... , Małgorzata Szczerbo - Trojanowska

87. Ocena wartości wybranych czynników prognostycznych u chorych napromienianych z powodu przerzutów nowotworów do kości. *Nowotwory* 2002 Vol. 52 suppl. 4 s. 54
Współaut.: ... , Anna Brzozowska, Tomasz Mazurkiewicz, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska

88. Ocena wyników i tolerancji leczenia napromienianiem raka szyjki macicy w II i III stopniu zaawansowania klinicznego wg FIGO. *Nowotwory* 2002 Vol. 52 suppl. 4 s. 49-50
Współaut.: Dariusz Kieszko, ...

89. Ocena wyników napromieniania oraz wartości wybranych czynników prognostycznych u chorych operowanych z powodu glejaków złośliwych mózgu. *Nowotwory* 2002 Vol. 52 suppl. 4 s. 70
Współaut.: B. Winkler, ..., Krzysztof Patyra

90. Palliative care professional education in the new millennium: global perspectives - universal needs. (Kształcenie profesjonalne w zakresie opieki paliatywnej: globalne perspektywy - uniwersalne potrzeby.). *Ann. UMCS Sect.* D 2002 Vol. 57 nr 1 s. 439-443, bibliogr., Streszcz.
Współaut.: Małgorzata Ewa Krasuska, Andrzej Stanisławek, ...

91. Palliative care - transiting old tradition and values into the modern health care practice. (Opieka paliatywna. Przeniesienie tradycji i starych wartości do nowoczesnej opieki.) *Ann. UMCS Sect. D* 2002 Vol. 57 nr 2 s. 186-193, bibliogr., Streszcz.
Współaut.: Małgorzata Ewa Krasuska, Andrzej Stanisławek, ..., Jadwiga Daniluk

92. Rola uzupełniającej radioterapii u chorych operowanych z powodu raka nerki. *Nowotwory* 2002 Vol. 52 suppl. 4 s. 59
Współaut.: Krzysztof Patyra, Andrzej Kurylcio, Dorota Bańkowska - Polak, ...

93. Starting with the hospice/palliative care project - the philosophy and the practice. (Hospicjum - projekt opieki paliatywnej - pomiędzy filozofią a praktyką.) *Ann. UMCS Sect. D* 2002 Vol. 57 nr 1 s. 433-438, bibliogr., Streszcz.
Współaut.: Małgorzata Ewa Krasuska, Andrzej Stanisławek, ...

2003

94. Complementary and alternative care within cancer care. (Opieka komplementarna i alternatywna w onkologii.) *Ann. UMCS Sect. D* 2003 Vol. 58 nr 2, s. 418-424, bibliogr. Streszcz.
Współaut.: Małgorzata Ewa Krasuska, Andrzej Stanisławek, ...

95. Implementing erythropoietin as therapy against anaemia in patients with solid neoplasms undergoing chemotherapy course involving platinum compounds. (Zastosowanie erytropoetyny w leczeniu niedokrwistości u chorych na nowotwory lite poddawanych chemioterapii związkami platyny.) *Acta Haematol. Pol.* 2003 Vol. 34 supl. 1 s. 286-289, bibliogr. Streszcz.
Współaut.: Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, Anna Brzozowska, ...

96. Kwas zoledronowy w leczeniu przerzutów do kości raka piersi i raka gruczołu krokowego. (Zoledronic acid in the treatment of bone metastases from the breast and prostate carcinoma.) *Ortop. Traumatol. Rehabil.* 2003 Vol. 5 nr 3 s. 374-378, bibliogr., Sum.
Współaut.: ..., Tomasz Mazurkiewicz

97. Mutations in the mitochondrial DNA (mtDNA) in breast cancer tissue. *Breast* 2003 Vol. 12 suppl. 1 s. S27
Współaut.: Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, Jolanta Rzymowska, Anna Brzozowska, ...

98. Naczyniakowłókniak części nosowej gardła z wypustką wewnątrzczaszkową leczony operacyjnie i napromienianiem. (Nasopharyngeal angiofibroma with intracranial extension treated with surgery and radiotherapy.) *Otolaryngol. Pol.* 2003 T. 57 nr 4 s. 577-580, bibliogr., Sum.
Współaut.: Anna Szymańska, Henryk Siwiec, Marcin Szymański, Radosław Pietura, ...

99. Ocena wpływu bisfosfonianów na czas przeżycia chorych napromienianych z powodu przerzutów nowotworów do kości. (The impact of bisphosphonate therapy on the survival time of patients undergoing radiotherapy for bone metastases.) *Ortop. Traumatol. Rehabil.* 2003 Vol. 5 nr 2 s. 223-226, bibliogr., Sum.
Współaut.: Anna Brzozowska, ..., Tomasz Mazurkiewicz, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska

100. Ocena wpływu stosowania bifosfonianów na czas przeżycia chorych napromienianych z powodu przerzutów nowotworowych do kości. W: V Konferencja Naukowa Firmy Schering AG: Postępy w leczeniu onkohematologicznym. Falenty k/ Warszawy, 14-15 listopada 2003 s. 17
Współaut.: ..., Tomasz Mazurkiewicz, Anna Brzozowska, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska

101. Ocular complications in the breast cancer population treated with tamoxifen. W: IV Ukraińsko-Polska Konferencja Okulistyczna. Kijów, 22-24 czerwiec 2003 Kijów 2003 s. 120
Współaut.: Maria Lewandowska - Furmanik, Anna Matysik, Marek Gerkowicz, Małgorzata Latalska, Katarzyna Chibowska, Bożenna Karczmarek - Borowska, ...

102. Program nauczania przedmiotu: Onkologia ginekologiczna. W: Plan i program nauczania na studiach licencjackich. Położnictwo / red. Irena Wrońska, Grażyna Iwanowicz-Palus, Agnieszka Bień. Lublin 2003 s. 180-183

103. Przedmiot: Opieka paliatywna - zajęcia teoretyczne. W: Plan i program nauczania studiów licencjackich. Kierunek: Pielęgniarstwo / red. Irena Wrońska, Danuta Zarzycka, Barbara Ślusarska, Jadwiga Daniluk. Lublin 2003 s. 164-165

104. Radiological and functional fracture risk assessment in patients with long bone metastases. W: 6th Congress of the European Federation of National Associations of Orthopaedics and Traumatology. Helsinki, June. 4-10, 2003. Abstr., s. 97
Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, ..., Krzysztof Modrzewski

105. Radiological assessment of the spinal compression risk in patients with spine metastases.

W: 6th Congress of the European Federation of National Associations of Orthopaedics and Traumatology. Helsinki, June 4-10 2003. Abstr. s. 96
Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, Piotr Godlewski, ..., Krzysztof Modrzewski

106. Radiologiczna i czynnościowa ocena wskazań do operacyjnego leczenia przerzutów nowotworów do kości długich. (Radiological and functional assessment of indications for operative treatment in patients with long bone metastases.) *Ortop. Traumatol. Rehabil.* 2003 Vol. 5 nr 3 s. 284-289, bibliogr., Sum.
Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, ...

107. Radiologiczna ocena wskazań do operacyjnego leczenia przerzutów do kręgosłupa. (Radiological assessment of indications for surgical treatment of spinal metastases.) *Ortop. Traumatol. Rehabil.* 2003 Vol. 5 nr 2 s. 167-171, bibliogr., Sum.
Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, Piotr Godlewski, ...

108. Rola układu GABA-ergicznego w procesie karcynogenezy. (The role of GABA-ergic system in carcinogenesis.) *PosT. Hig. Med. Dośw.* 2003 T. 57 z. 5 s. 485-500, bibliogr., Sum.
Współaut.: Katarzyna Szczaurska, ..., Adam Opolski

109. The influence of GABA on asymptomatic survival time and categories of failures in patients treated for breast carcinoma. *Breast* 2003 Vol. 12 suppl. 1 s. S31
Współaut.: Anna Brzozowska, ..., Ludmiła Szatkowska

110. The level of mineral requirements in the blood serum of patients with Hodgkin's lymphoma. (Poziom biopierwiastków w surowicy krwi u chorych na chłoniaka Hodgkina.) *Acta Haematol. Pol.* 2003 Vol. 34 supl. 1 s. 211-215, bibliogr., Streszcz.
Współaut.: Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, Bolesław Floriańczyk, Jolanta Rzymowska, ...

111. Uszkodzenia DNA w komórkach nowotworowych u pacjentek z rakiem gruczołu piersiowego. W: Konferencja Naukowa : "Leczenie przerzutów nowotworowych do kości". Lublin, 16-17 maja 2003
Współaut.: Jolanta Rzymowska, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, Zbigniew Dyrda, ...

2004

112. Assessment of chosen prognostic factors in patients after radiation therapy of bone metastases. *Austral-Asian J. Cancer* 2004 Vol. 3 nr 2 s. 131-136, bibliogr.
Współaut.: ..., Anna Brzozowska, Tomasz Mazurkiewicz, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska

113. Charakterystyka populacyjno-kliniczna chorych objętych opieką terminalną. (The population-clinical characteristics of the patients treated terminally.) *Pol. Merk. Lek.* 2004 T. 16 nr 91 s. 52-55, bibliogr., Sum.
Współaut.: Dorota Bańkowska - Polak, ..., Krzysztof Patyra

114. Genistein alone or combined with cyclophosphamide may stimulate 16/C transplantable mouse mammary cancer growth. *Med. Sci. Monit.* 2004 Vol. 10 nr 11 s. BR414-BR419, bibliogr.
Współaut.: Joanna Wietrzyk, ..., Janusz Madej, Stanisław Dzimira, Grzegorz Grynkiewicz, Czesław Radzikowski, Adam Opolski

115. Krajowy Rejestr Nowotworów. Epidemiologia i profilaktyka pierwotna nowotworów. (National Cancer Registry. Epidemiology and primary cancer prevention.) *Porad. Lek. Prakt.* 2004 R. 5 nr 3 s. 10-13, bibliogr., Sum.
Współaut.: ..., Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, Anna Brzozowska, Tomasz Mazurkiewicz

116. Możliwości rozpoznawania i leczenia nowotworów pierwotnych i przerzutowych kości. (Methods of diagnosis and management of bone primary sarcomas and metastases.) *Porad. Lek. Prakt.* 2004 R. 5 nr 1 s. 5-9, bibliogr., Sum.
Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, Edward Warda, ..., Jacek Kopacz, Władysław Rogała

117. Ocena wartości wybranych czynników prognostycznych u chorych napromienianych z powodu przerzutów nowotworów do kości. (Assessment of chosen prognostic factors in patients irradiated because of bone metastases.) *Pol. Merk. Lek.* 2004 T. 16 nr 91 s. 26-30, bibliogr., Sum.
Współaut.: ..., Anna Brzozowska, Tomasz Mazurkiewicz, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska

118. Problemy psychospołeczne w opiece nad chorym umierającym. (Psychosocial problems during the course of care for dying patienT.) *Ann. UMCS Sect. D* 2004 Vol. 59 supl. 14 [cz.] 3 s. 163-167, bibliogr., Sum.
Współaut.: Małgorzata Ewa Krasuska, Andrzej Stanisławek, Bożena Baczewska, Beata Kropornicka, ...

119. Profilaktyka i rozpoznawanie raka gruczołu piersiowego. *Mag. Med. Rodz. Og.* 2004 R. 5 nr 4 s. 28-31

120. Profilaktyka przeciwzakrzepowa u kobiet operowanych z powodu raka jajnika w I Klinice Gi-

nekologii AM w Lublinie. (Antithrombotic prophylactics in women after surgery due to ovarian cancer performed in the I Department of Gynaecology Medical University of Lublin.) W: I Międzynarodowe Forum Promocji Zdrowia (edukacja zdrowotna, profilaktyka, lokalna polityka zdrowotna). Lublin, 8-12 grudnia 2004. Streszcz. s. 333-334

Współaut.: Wiesława Bednarek, Dorota Morawska, Jarosław Daniłoś, Norbert Stachowicz, Agata Smoleń, ..., Jan Kotarski

121. Profilaktyka wtórna: badania skaningowe i wczesna diagnostyka chorób nowotworowych. (Secondary prevention strategies: screening and early detection for cancer.) *Porad. Lek. Prakt.* 2004 R. 5 nr 4 s. 25-28, bibliogr., Sum.

Współaut.: ..., Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, Anna Brzozowska, Tomasz Mazurkiewicz

122. Profilaktyka wtórna. Badanie kliniczne pod kątem wczesnego rozpoznawania choroby nowotworowej. Badania skriningowe. *Mag. Med. Rodz. Og.* 2004 R. 5 nr 4 s. 25-27

123. Rejestr nowotworów złośliwych. Epidemiologia i czynniki ryzyka oraz profilaktyka pierwotna nowotworów. *Mag. Med. Rodz. Og.* 2004 R. 5 nr 4 s. 22-24

124. Tolerance of postoperative chemotherapy involving taxol and cisplatin in ovarian cancer patients. *Pol. J. Environ. Stud.* 2004 Vol. 13 suppl. 2 p. 1 s. 45-48, bibliogr.

Współaut.: Wiesława Bednarek, ..., Agata Smoleń, Jan Kotarski

125. Tolerance of postoperative chemotherapy involving taxol and cisplatin in ovarian cancer patients. W: 4th International Scientific Conference "Hygienic and environmental health determinants". Nałęczów, 23-25 September 2004. Abstr, s. 252

Współaut.: Wiesława Bednarek, ..., Agata Smoleń, Jan Kotarski

126. Wpływ stosowania bifosfonianów na średni czas przeżycia chorych z przerzutami nowotworów do kości. Scheringówka 2004, s. 8-10, bibliogr.

Współaut.: Anna Brzozowska, ..., Tomasz Mazurkiewicz, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, Dorota Bańkowska

127. Wpływ wybranych czynników prognostycznych na czas przeżycia chorych po napromienianiu przerzutów do mózgu niedrobnokomórkowego raka płuca. (The results of the radiotherapy of brain metastases from non-small-cell lung cancer.) *Nowa Med.* 2004 R. 11 nr 2 s. 90-93, bibliogr., Sum.

Współaut.: Anna Brzozowska, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, ...

128. Wskazania do operacyjnego leczenia przerzutów nowotworów do kości. (The indication to surgical treatment of bone metastases.) *Porad. Lek. Prakt.* 2004 R. 5 nr 5 s. 4-7, bibliogr., Sum.

Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, ..., Edward Warda, Jacek Kopacz, Piotr Godlewski, Władysław Rogała

129. Wstępna ocena leczenia skojarzonego (sobotnio-niedzielnej chemioterapii). *Rep. PracT. Oncol. Radiother.* 2004 Vol.9 supl. 2 s. S252-S253

Współaut.: Ludmiła Szatkowska, Anna Brzozowska, Grażyna Rusinek, Beata Winkler, ..., Grażyna Baka

130. Wyniki leczenia skojarzonego zaawansowanych (IIIo i IVo) nowotworów głowy i szyi. (Results of combined treatment of locally advanced (IIIo i IVo) head and neck carcinomas.) W: XLI Zjazd Polskiego Towarzystwa Otorynolaryngologów Chirurgów Głowy i Szyi. Lublin, 17-20 czerwca 2004. Streszcz, s. 181

Współaut.: Ludmiła Szatkowska, Grażyna Rusinek, Beata Winkler, ..., Grażyna Baka

131. Zastosowanie doustnego preparatu klodronianu w terapii uzupełniającej operacyjnego raka piersi. (The oral clodronate in management of the adjuvant therapy of surgical breast cancer.) *Nowa Med.* 2004 R. 11 nr 2 s. 115-116, bibliogr., Sum.

Współaut.: Dariusz Kieszko, ...

132. Zmiany oczne u chorych na raka sutka leczonych chemioterapią z udziałem tamoksyfenu. W: X Jubileuszowe Sympozjum Sekcji Zapobiegania Ślepocie i Rehabilitacji Słabowidzących. VII Sympozjum Sekcji Ergoftalmologii Polskiego Towarzystwa Okulistycznego. Warszawa, 5-6 listopada 2004, s. 75

Współaut.: Maria Lewandowska - Furmanik, Anna Matysik, Marek Gerkowicz, Małgorzata Latalska, Bożenna Kaczmarek - Borowska, ...

133. Zmiany oczne u chorych na raka sutka leczonych chemioterapią z udziałem tamoksyfenu. (Ocular complications in the breast cancer population treated with tamoxifen.) *Mag. OkulisT.* 2004 R. 1 nr 4 s. 25-28, bibliogr., Sum.

Współaut.: Maria Lewandowska - Furmanik, Anna Matysik, Marek Gerkowicz, Bożenna Kaczmarek - Borowska, ...

2005

134. Antithrombotic prophylaxis in women after surgical removal of cervical cancer in Ist Department of Gynecology. W: Current health problems in empirical studies. Ed. by N. Gozdek, J. Kotarski, M. Polz-Dacewicz. Lublin 2005, Werset, s. 301-307, bibliogr.

Współaut.: Wiesława Bednarek, Dorota Morawska, Jarosław Daniłoś, Norbert Stachowicz, Agata Smoleń, ..., Jan Kotarski

135. Assessment of the prognostic value of HER2 receptor expression in patients treated for breast carcinoma. *Breast* 2005 Vol. 14 suppl. 1 s. S27
Współaut.: Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, ..., Anna Brzozowska

136. Beta-glucuronidase activity in patients with breast cancer and head and neck cancer. (Aktywność β-glukuronidazy u pacjentów z rakiem sutka i rakiem głowy i szyi.) *Ann. UMCS Sect. D* 2005 Vol. 60 nr 1 s. 105-108, bibliogr., Streszcz.
Współaut.: Bolesław Floriańczyk, Agnieszka Basińska, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, ..., Marta Stryjecka - Zimmer

137. Chemioradioterapia raka szyjki macicy. (Chemoradiotherapy of cervical cancer.) *Onkol. Info* 2005 nr 5/6, s. 11-16, bibliogr., Sum.
Współaut.: ..., Wiesława Bednarek

138. Chemioradioterapia - możliwości i ograniczenia. W: Kontrowersje w ginekologii onkologicznej / pod red. Jana Kotarskiego. Lublin 2005 s. 142-151, bibliogr. poz. 45
Współaut.: ..., Wiesława Bednarek

139. Możliwości rozpoznawania i leczenia nowotworów pierwotnych i przerzutowych do kości. *Biul. Kraj. KonsulT. Med.* 2005 R. 3 nr 3 s. 21-23
Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, ...

140. Naprawa łożyska kostnego po obluzowaniu protez poresekcyjnych obwodu uda. (Restoration of bone stock after aseptic loosening of a distal post-resections femoral prosthesis.) *Ortop. Traumatol. Rehabil.* 2005 Vol. 7 nr 6 s. 616-619, bibliogr., Sum.
Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, Andrzej Bednarek, ..., Jacek Gągała, Jacek Kopacz, Edward Warda

141. Nowotwory jelita grubego, problem epidemiologiczny i ekonomiczny XXI wieku. (Colorectal cancer as an epidemiological and economical problems of XXI century.) *Onkol. Info* 2005 nr 1/2 s. 10-12, bibliogr., Sum.

142. Ocena angiogenezy w tkance guza w prognozowaniu efektów chemioterapii pierwszorzutowej. W: Kontrowersje w ginekologii onkologicznej. Pod red. Jana Kotarskiego. Lublin 2005 s. 119-124, bibliogr.
Współaut.: Wiesława Bednarek, ..., Jan Kotarski

143. Przyczyny opóźnień rozpoznawania nowotworów narządu rodnego. (The reasons of delay in diagnosis of reproductive organs cancer.) *Onkol. Info* 2005 nr 5/6 s. 5-10, bibliogr., Sum.
Współaut.: Dariusz Kieszko, ...

144. Rola radioterapii w leczeniu destrukcji osteolitycznej powodowanej guzami kości. (Role of radiotherapy in the treatment of osteolytic damage due to bone tumors.) *Ortop. Traumatol. Rehabil.* 2005 Vol. 7 nr 5 s. 514-520, bibliogr., Sum.
Współaut.: ..., Tomasz Mazurkiewicz

145. Sposoby rekonstrukcji ubytków kości po wycięciu nowotworu. (Methods of reconstruction of large bone defects after tumor resection.) *Ortop. Traumatol. Rehabil.* 2005 Vol. 7 nr 5 s. 465-469, bibliogr., Sum.
Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, ...

146. The evaluation of the treatment tolerance in cervical cancer patients, FIGO stage II and III, treated with radiotherapy in dependence on the brachytherapy method and the type of radioactive source used. (Ocena tolerancji leczenia napromienianiem chorych na raka szyjki macicy w II i III stopniu zaawansowania klinicznego według FIGO w zależności od metody brachyterapii i rodzaju zastosowanego pierwiastka radioaktywnego.) *Ginekol. Onkol.* 2005 Vol. 3 nr 1 s. 22-32, bibliogr., Streszcz., Rez.
Współaut.: Dariusz Kieszko, ...

147. The influence of chosen elements on activity of enzymes of Krebs Cycle in serum of patients with Hodgkin's disease. *Pol. J. Environ. Stud.* 2005 Vol. 14 suppl. 2 p. 1 s. 124-126, bibliogr.
Współaut.: Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, Bolesław Floriańczyk, Jolanta Rzymowska, Anna Brzozowska, Małgorzata Ewa Krasuska, ...

148. Wyniki protezoplastyki biodra po rozległych resekcjach bliższej części kości udowej z powodu nowotworu. (Results of the megaprosthesis replacement reconstruction proximal femoral resection bone tumors.) *Ortop. Traumatol. Rehabil.* 2005 Vol. 7 nr 6 s. 595-599, bibliogr., Sum.
Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, Edward Warda, Jacek Kopacz, ...

2006

149. Algorytm postępowania w przerzutach nowotworowych do kości. (Treatment plan for bone metastases) *Ortop. Traumatol.* 2006 T. 1 nr 1 s. 8-16, bibliogr., Sum.

150. Combination of radiotherapy and chemotherapy in locally advanced head and neck carcino-

mas. W: *Oral Oncology.* Vol. 11. Ed. A.K. Varma, M. Piemonte. New Delhi 2006, Northen Book Centre, s. 9-13, bibliogr.
Współaut.: Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, ..., Anna Brzozowska

151. Combination radiochemotherapy regimen application in locally advanced head and neck carcinomas. W: 11th International Congress on Oral Cancer (ICOOC): "Modern concepts and new trends in oral cancer pathology" joinly with Annual Meeting of the International Collage for Maxillo-Facial Surgery (ICMFS). Grado (Itlay) , 14-17 May 2006, s. 76
Współaut.: Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, Anna Brzozowska, ...

152. EGFR and p53 protein expression in relation to established prognostic factors in women with epithelial ovarian cancer. (Ekspresja EGFR oraz białka P53 w odniesieniu do potwierdzonych czynników prognostycznych u kobiet z nabłonkowym rakiem jajnika) *Pol. J. Environ. Stud.* 2006 Vol. 15 nr 2B p. 1, s. 52-55, bibliogr.
Współaut.: Wiesława Bednarek, Brtłomiej Barczyński, ..., Jan Kotarski

153. EGFR and p53 protein expression in relation to established prognostic factors in women with epithelial ovarian cancer. (Ekspresja EGFR oraz białka P53 w odniesieniu do potwierdzonych czynników prognostycznych u kobiet z nabłonkowym rakiem jajnika.) W: International Nałęczów Scientific Symposium "Environmental sources of health hazards". Nałęczów, 25-27 May 2006. Abstr., s. 516
Współaut.: Wiesława Bednarek, Brtłomiej Barczyński, ..., Jan Kotarski

154. Evaluation of therapeutic results in uterine cervical carcinoma stage II and III as classified by FIGO depending on brachytherapy method and radioactive nuclide used. *Austral-Asian J. Cancer* 2006 Vol. 5 nr 3 s. 143-150, bibliogr.
Współaut.: ..., Dariusz Kieszko, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska

155. Jak wspinać się po drabinie analgetycznej. *Świat Med. Farm.* 2006 nr 3 s. 48-53
Współaut.: Dorota Bańkowska - Polak, ...

156. Jednoczesna radiochemioterapia zaawansowanych nowotworów głowy i szyi. *Nowotwory* 2006 Vol. 56 supl. 4 s. 168
Współaut.: Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, Anna Brzozowska, Beata Winkler, Grazyna Rusinek, Dorota Bańkowska - Polak, ...

157. Komentarz.- Kaal E.C.A., Niël Ch.G.J.H., Vecht Ch.J.: Postępowanie w przerzutach nowotworów do mózgu. (Therapeutic management of brain metastasis.) . *Neurol. Prakt.* 2006 T. 6 nr 4 s. 33-45. - Tamże s. 46-47, bibliogr.

158. Ocena wartości oraz określenie górnej granicy normy GABA i GAD w prawidłowej tkance gruczołu piersiowego. *Nowotwory* 2006 Vol. 56 supl. 4 s. 182-183
Współaut.: Anna Brzozowska, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, Grażyna Rusinek, Beata Winkler, Dorota Bańkowska - Polak, ...

159. Ocena wartości rokowniczej GABA u chorych na raka piersi. *Nowotwory* 2006 Vol. 56 supl. 4 s. 150
Współaut.: Anna Brzozowska, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, Grażyna Rusinek, Beata Winkler, Dorota Bańkowska - Polak, ...

160. Ocena wartości rokowniczej wybranych czynników prognostycznych w raku piersi. *Nowotwory* 2006 Vol. 56 supl. 4 s. 185-186
Współaut.: Anna Brzozowska, Ludmiła Grzybowska - Szatkowska, Beata Winkler, Dorota Bańkowska - Polak, Grażyna Rusinek ...

161. Przyczyny dysfunkcji narządu ruchu w przebiegu choroby nowotworowej leczonej radioterapią. *Ortop. Traumatol. Rehabil.* 2006 Vol. 8 suppl. 2 s. 8

162. Recenzja pracy doktorskiej mgr Grażyny Wiraszki nT.: "Ocena funkcjonowania chorych z brzusznym odbytem wytworzonym z powodu raka jelita grubego". (Review of the doctoral dissertation G. Wiraszka "The assessment of functioning of patients with stomy caused by colorectal cancer".) *Pielęgniarstwo XXI w.* 2006 nr 4 s. 159-161, Sum.

163. Zasady leczenia zespołów bólowych w przebiegu zmian nowotworowych kręgosłupa i kanału kręgowego. *Ortop. Traumatol. Rehabil.* 2006 Vol. 8 suppl. 1 s. 18-19
Współaut.: Tomasz Mazurkiewicz, Edward Warda, ...

2007

164. Adjuvant hormonal therapy in breast cancer patients. (Adiuwantowa hormonoterapia u chorych na raka piersi.) *Onkol. Radioter.* 2007 R. 1 nr 2 s. 44-50, bibliogr.
Współaut.: Anna Brzozowska, ...

165. An analysis of the survival benefits of bisphosphonate therapy to patients with bone metastases treated with radiation. *Austral-Asian J. Cancer* 2007 Vol. 6 nr 1 s. 95-98, bibliogr.
Współaut.: ..., Anna Brzozowska, Tomasz Mazurkiewicz

166. Assessment of prognostic factors for non-small-cell lung carcinoma following radiotherapy of cerebral metastases. *Pol. J. Environ. Stud.* 2007 Vol. 16 nr 6A, s. 98-101, bibliogr.
Współaut.: ..., Anna Brzozowska, Tomasz Mazurkiewicz

167. Assessment of the diagnostic significance of selected prognostic factors and gamma-aminobutyric acid (GABA) in breast carcinoma patients. *Pol. J. Environ. Stud.* 2007 Vol. 16 nr 6A s. 7-13, bibliogr.
Współaut.: Anna Brzozowska, ...

168. Microelements concentration in blood serum of patients with head and neck cancer treated cisplatin. *Pol. J. Environ. Stud.* 2007 Vol. 16 nr 6D, s. 190-192, bibliogr.
Współaut.: Bolesław Floriańczyk, Ludmiła Grzybowska, ...

169. Nieoperacyjne leczenie przerzutów nowotworów do kości. (No surgical treatment of bone metastases.) *Onkol. Info* 2007 T. 4 nr 3 s. 18-24, bibliogr., Sum.
Współaut.: ..., Tomasz Mazurkiewicz

170. Non-Hodgkin's lymphoma in head and neck region. (Chłoniaki nieziarnicze w regionie głowy i szyi.) W: II Międzynarodowe Sympozjum Naukowe "Środowiskowe źródła zagrożeń zdrowotnych". Kazimierz Dolny, 26-28 kwietnia 2007 T. 2 s. 521
Współaut.: Wiesław Gołąbek, Maciej Świetlicki, Marcin Szymański, ..., Agnieszka Wawrzecka

171. Ocena wartości rokowniczej wybranych czynników prognostycznych u chorych leczonych z powodu złośliwych glejaków mózgu. (Predictive value estimation of selected prognostic factors in patients with malignant cerebral astrocytomas.) *Onkol. Info* 2007 T. 4 nr 4 s. 24-31, bibliogr., Sum.
Współaut.: Beata Winkler, Elżbieta Czekajska - Chehab, Joanna Juszczyńska, ...

172. Outcome of radiation therapy for bone metastases in patients with non-small-cell lung carcinoma. *Pol. J. Environ. Stud.* 2007 Vol. 16 nr 6A s. 102-106, bibliogr.
Współaut.: ..., Anna Brzozowska, Tomasz Mazurkiewicz

173. Powikłania po radioterapii nowotworów głowy i szyi - ostre odczyny popromienne. (Sequelae of head and neck cancer radiotherapy - acute effects.) *Onkol. Info* 2007 T. 4 nr 2 s. 22-28, bibliogr., Sum.
Współaut.: Anna Brzozowska, ...

174. Powikłania po radioterapii nowotworów głowy i szyi - późne odczyny popromienne. (Sequelae of head and neck cancer radiotherapy - late effects.) *Onkol. Info* 2007 T. 4 nr 2 s. 33-38, bibliogr., Sum.
Współaut.: Anna Brzozowska, ...

175. Powstała Akademicka Sieć Onkologiczna. *Alma Mater* 2007 R. 17 nr 1 s. 32-33

176. Radiation complications following surgical irradiation of malignant brain glioblastoma. (Powikłania popromienne po operacyjnym napromienianiu glejaków złośliwych mózgu.) *Onkol. Radioter.* 2007 R. 1 nr 2 s. 54-65, bibliogr.
Współaut.: Beata Winkler, Elżbieta Czekajska - Chehab, Dagmara Nycz - Bodeńska, ...

177. Red.: Onkologia Info. Jaworze Górne: Wydaw. Kwieciński 2007

2008

178. Assessment of prognostic factors for non-small-cell lung carcinoma following radiotherapy of cerebral metastases. *Austral-Asian J. Cancer* 2008 Vol. 7 nr 3 s. 5-9, bibliogr.
Współaut.: ..., Anna Brzozowska, Tomasz Mazurkiewicz

179. Rak płuca w województwie lubelskim w latach 1999-2005. Lublin 2008, Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej, Ośrodek Profilaktyki Nowotworów i Promocji Zdrowia, ss. 31
Współaut.: Elżbieta Rodecka - Gustaw, Beata Kościańska, ...

180. Rola hormonów w rozwoju raka jajnika. (Endogenous hormones and risk of ovarian cancer.) *Onkol. Info* 2008 T. 5 nr 2 s. 65-71, bibliogr., Sum.
Współaut.: Anna Brzozowska, ...

181. Role of postoperative radiotherapy in treatment of non-microcellular lung cancer. (Rola radioterapii pooperacyjnej w leczeniu niedrobnokomórkowego raka płuca.) *Onkol. Radioter.* 2008 R. 2 nr 1 s. 51-58, bibliogr., Streszcz.
Współaut.: Anna Brzozowska, ...

182. The correlation between the GABA-ergic system and the hormonal system of the surgically treated breast cancer patients. *Eur. J. Surg. Oncol.* 2008 Vol. 34 nr 9 s. 1059
Współaut.: Andrzej Kurylcio, ..., Jerzy Mielko, Wojciech Polkowski

183. The prognostic value of HER2 receptor's overexpression in breast cancer. (Wartość prognostyczna nadekspresji receptora HER-2 w raku piersi.) *Onkol. Radioter.* 2008 R. 2 nr 1 s. 35-43, bibliogr., Streszcz.
Współaut.: Anna Brzozowska, ...

184. Treatment plan for bone metastases. (Algorytm postępowania w przerzutach nowotworowych do kości.) *Onkol. Radioter.* 2008 R. 2 nr 4 s. 11-17

185. Urządzenie do mocowania osłon indywidualnych w procesie naświetlania chorych narządów i sposób mocowania osłon indywidualnych. *Biul. Urz. PatenT.* 2008 R. 36 nr 13 s. 5
Współaut.: Artur Piotr Dzikowski, ..., Krzysztof Patyra

2009

186. Algorytm postępowania w przerzutach nowotworowych do kości. (Treatment plan for bone metastases) *Onkol. Radioter.* 2009 R. 4 nr 6 s. 11-17

187. Fixing system for water bolus – application in radiotherapeutical practice. (System mocujący bolus wodny - zastosowanie w praktyce radioterapeutycznej.) *Onkol. Radioter.* 2009 R. 3 nr 3 s. 33-40, bibliogr.
Współaut.: Krzysztof Patyra, ...

188. GABA content and GAD activity in breast tissue in women surgically treated for breast cancer. (Zawartość GABA i aktywność GAD w tkankach gruczołu piersiowego u kobiet leczonych operacyjnie z powodu raka piersi.) *Onkol. Radioter.* 2009 R. 4 nr 1 s. 45-60, bibliogr., Streszcz.
Współaut.: Andrzej Kurylcio, ..., Wojciech P. Polkowski

189. Markers and modulators of angiogenesis in ovarian cancer - can one use it practically? (Markery i modulatory angiogenezy w raku jajnika - czy można je wykorzystać praktycznie?) *Onkol. Radioter.* 2009 R. 4 nr 1, s. 23-29, bibliogr., Streszcz.
Współaut.: Wiesława Bednarek, Alicja Ćwiklińska, ...

190. Ocena zależności pomiędzy układem GABA-ergicznym a układem hormonalnym u kobiet leczonych operacyjnie z powodu raka piersi. *Nowotwory* 2009 Vol. 59 supl. 1 s. 77
Współaut.: Andrzej Kurylcio, ..., Jerzy Mielko, Wojciech Polkowski

191. Role of postoperative radiotherapy in treatment of non-microcellular lung cancer. (Rola radioterapii pooperacyjnej w leczeniu niedrobnokomórkowego raka płuca.) *J. Pediatr. Pulmonol. RelaT. Res.* 2009 Vol. 1 nr 1 s. 38-45, bibliogr., Streszcz.
Współaut.: Anna Brzozowska, ...

192. Secondary solid malignances following Hodgkin's disease treatment - case reporT. (Wtórne nowotwory lite po leczeniu chłoniaka Hodgkina - opis przypadku.) *Onkol. Radioter.* 2009 R. 3 nr 4 s. 20-25, bibliogr. Streszcz.
Współaut.: Elżbieta Wojtyna - Dziedzic, Grażyna Stopyra, ...

193. The role of post-surgery radiotherapy in the treatment of prostate gland cancer. (Rola pooperacyjnej radioterapii w leczeniu raka gruczołu krokowego.) *Onkol. Radioter.* 2009 R. 3 nr 3 s. 17-26, bibliogr.
Współaut.: Anna Brzozowska, ...

194. Wartość prognostyczna nadekspresji receptora HER-2 w raku piersi. (The prognostic value of HRE2 receptor's overexpression in breast cancer.) *Ginekol. Położ. Med. Project* 2009 R. 4 nr 2 s. 16-24, bibliogr., Sum.
Współaut.: Anna Brzozowska, ...

2010

195. Comparison of dose distribution in planning target volume (PTV) using water, rubber or jelly bolus. (Porównanie rozkładu dawki w objętości PTV przy zastosowaniu bolusa wodnego, gumowego i żelowego.) *Onkol. Radioter.* 2010 R. 4 nr 1 s. 44-50, bibliogr.
Współaut.: Krzysztof Patyra, ...

196. Encyklopedia dla pielęgniarek i położnych. T. 1, A-K / red. nauk. Teresa Widomska-Czekajska, Jolanta Górajek-Jóźwik. Warszawa 2010 ss. 421

197. Encyklopedia dla pielęgniarek i położnych. / red. nauk. Teresa Widomska-Czekajska, Jolanta Górajek-Jóźwik. T. 2 Warszawa 2010 s. 423-839

198. Encyklopedia dla pielęgniarek i położnych. / red. nauk. Teresa Widomska-Czekajska, Jolanta Górajek-Jóźwik. T. 3 Warszawa 2010 s. 841-1189

199. Evaluation of treatment efficacy and tolerance with imatynib of patients suffering from advanced gastrointestinal stromal tumours (GIST). (Ocena skuteczności i tolerancji leczenia imatynibem chorych na zaawansowane nowotwory podścieliskowe przewodu pokarmowego (GIST).) *Onkol. Radioter.* 2010 R. 4 nr 3 s. 17-30, bibliogr.
Współaut.: Elżbieta Starosławska, Agata Chrzanowska - Kapica, Anna Czerepińska, ...

200. Primary mammary diffuse large B-cell lymphoma - a case-study. (Rozlany chłoniak z dużych komórek B pierwotnie umiejscowiony w piersi - opis przypadku.) *Onkol. Radioter.* 2010 R. 4 nr 4 s. 44-50, bibliogr.

Współaut.: Elżbieta Starosławska, Aneta Dobrzyńska - Rutkowska, Maria Luiza Kusz, Iwona Hus, ...

201. Targeted intraoperative radiotherapy versus whole breast radiotherapy for breast cancer (TARGIT-A trial): an international, prospective, randomised, non-inferiority phase 3 trial. *Lancet* 2010 Vol. 376 nr 9735 s. 91-102, bibliogr.

Współaut.: Jayant S. Vaidya, David J. Joseph, Jeffrey S. Tobias, Max Bulsara, Frederik Wenz, Christobel Saunders, Michael Alvarado, Henrik L. Flyger, Samuele Massarut, Wolfgang Eiermann, Mohammed Keshtgar, John Dewar, Uta Kraus - Tiefenba, Marc Sutterlin, Laura Esserman, Helle M. R. Holtveg, Mario Roncadin, Steffi Pigorsch, Marinos Metaxas, Mary Falzon, April Matthews, Tammy Corica, Norman R. Williams, Michael Baum, Targit- a Team[m. in.] ...

202. The course and outcome of the treatment of subjects with primary gastric diffuse large B-cell lymphoma (DLBCL). (Przebieg i wyniki leczenia chorych na rozlanego chłoniaka (DLBCL) żołądka.) *Onkol. Radioter.* 2010 R. 4 nr 4 s. 51-59, bibliogr.

Współaut.: Elżbieta Starosławska, Aneta Dobrzyńska - Rutkowska, Anna Twardosz, Maria Luiza Kusz, Iwona Hus, ...

2011

203. A laparoscopic treatment of xanthogranulomatous pyelonephritis - a case description. (Laparoskopowe leczenie żółtakowego zapalenia nerki – opis przypadku.) *Onkol. Radioter.* 2011 R. 5 nr 2 s. 18-26, bibliogr.

Współaut.: Dominik Godlewski, Szczepan Pabiś, Jacek Tereszkiewicz, ...

2012

204. Diagnostic problems as the cause of late diagnosis and treatment of postoperative urethrovaginal fistula. Case study. (Problemy diagnostyczne przyczyną opóźnienia rozpoznania i leczenia pooperacyjnej przetoki moczowodowo-pochwowej. Opis przypadku.) *Onkol. Radioter.* 2012 R. 6 nr 2 s. 11-21, bibliogr.

Współaut.: Dominik Godlewski, Jacek Tereszkiewicz, ...

205. Evaluation of prognostic parameters of E-cadherin status in breast cancer treatmenT. *Ann. Agric. Environ. Med.* 2012 Vol. 19 nr 3 s. 541-546, bibliogr.

Współaut.: Anna Brzozowska, Tomasz Sodolski, Dariusz Duma, Tomasz Mazurkiewicz, ...

206. Hormonal and GABA-ergic systems in breast cancer patients *Eur. J. Cancer* 2012 Vol. 48 Suppl. 5 s. S118

Współaut.: Andrzej Kurylcio, Robert Sitarz, ..., Jerzy Mielko, Wojciech P. Polkowski

207. Modern treatment methods in low-risk prostate cancer. (Współczesne metody leczenia raka gruczołu krokowego o niskim ryzyku.) *Onkol. Radioter.* 2012 R. 6 nr 2 s. 37-49, bibliogr., Streszcz.

Współaut.: Joanna Juszczyńska, Anna Brzozowska, ...

208. Uterine leiomyosarcoma - diagnostic problems. A survey of literature. (Mięsak gładkokomórkowy macicy - problemy diagnostyczne. Przegląd literatury.) *Onkol. Radioter.* 2012 R. 6 nr 1 s. 16-24, bibliogr.

Współaut.: Dorota Teresińska, Wiesława Bednarek, Agnieszka Puchalska - Kosiecz, Marcin Bobiński, ...

209. Współczesne metody leczenia miejscowo zaawansowanego raka gruczołu krokowego. (Contemporary methods of treatment in local advanced prostate cancer.) *Pol. Merk. Lek.* 2012 T. 33 nr 196 s. 221-225, bibliogr., Sum.

Współaut.: Anna Brzozowska, ..., Elżbieta Starosławska, Dominika Stasiewicz, Agnieszka Mocarska, Franciszek Burdan

---

Informator Nauki Polskiej 2000 - 2012. Warszawa 2001- 2012; Dysertacje doktorskie i habilitacyjne wykonane na wydziałach lekarskim i farmaceutycznym UMCS i Akademii Medycznej w Lublinie / pod red. Andrzeja Wróbla. Lublin 2000 s. 221, 430; Bibliografia publikacji pracowników Akademii Medycznej w Lublinie za rok 1993 [-2003] / pod red. Lucyny Smyk, następnie od 2002 roku Renaty Birskiej. Lublin 1996- [2004]; Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej im. św. Jana z Dukli / http://cozl.pl/index.php?stat=5; Władze Polskiego Towarzystwa Onkologicznego na lata 2010 0 2014 / http://www.skarbnik.pto.med.pl/struktura_i_organizacja/wladze_pto; Uniwersytet Medyczny w Lublinie - akta osobowe; Materiały i informacje przekazane przez prof. dr hab. Marię Mazurkiewicz - autorce hasła biograficznego.

Renata Birska

SERWIS FOTOGRAFICZNY

XXX Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych
Poznań, 10-12 IX 2012 r.

Emerytowani dyrektorzy
Mgr Lucyna Smyk - Lublin, mgr Danuta Jaworska - Szczecin, mgr Bolesław Howorka - Poznań, mgr Krystyna Kubala - Białystok, mgr Józefa de Laval - Gdańsk, mgr Mirosława Müldner-Kurpeta - Warszawa

Jubileusz 80-lecia urodzin znakomitego prawnika, polonisty i bibliotekoznawcy
mgr Danuta Jaworska - Szczecin, dr Ryszard Żmuda - Łódź, mgr Bolesław Howorka - Poznań, dr Krzysztof Nierzwicki - Bydgoszcz / Toruń

Spotkanie dyrektorów „seniorów”

Narada dyrektorów „juniorów”

Otwarcie Jubileuszowej XXX Konferencji

Dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
Mgr Aniela Piotrowicz

Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
Prof. dr hab. Jacek Wysocki

Prorektor ds. Organizacji, Promocji i Rozwoju Uczelni prof.dr hab. Andrzej Tykarski, JM Rektor Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu prof. dr hab. Jacek Wysocki, Prorektor ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą prof. dr hab. Jarosław Walkowiak, Kanclerz mgr Bogdan Poniedziałek, Prorektor ds. Studenckich prof. dr hab. Edmund Grześkowiak

Prowadzenie sesji

I. Aniela Piotrowicz - Poznań, Józefa de Laval - Gdańsk, Bolesław Howorka - Poznań

II. Krzysztof Nierzwicki - Bydgoszcz, Anna Grygorowicz - Gdańsk

III. Renata Birska - Lublin, Irmina Utrata - Warszawa

IV. Ryszard Żmuda - Łódź, Ewa Nowak - Katowice

V. Anna Uryga - Kraków, Danuta Dąbrowska-Charytoniuk - Białystok

VI. Anna Grygorowicz - Gdańsk, Dagmara Budek - Szczecin

VII. Aniela Piotrowicz - Poznań, Renata Sławińska - Wrocław

Mgr Aniela Piotrowicz
Poznań - UM

Mgr inż. Anna Grygorowicz
Gdańsk - GUMed

Mgr Jolanta Stępniak
Warszawa - PW

Mgr Małgorzata Slesar, mgr Teresa Krzyżaniak
Bydgoszcz - CM UMK

Mgr Wojciech Dołkowski, Warszawa - MedTube

Mgr Bolesław Howorka
Poznań - UM

Mgr Przemysław Rudowski, Warszawa - PZWL

Dr Bartłomiej Siek
Gdańsk - GUMed

Mgr Anna Ajdukiewicz - Tarkowska
Warszawa - WUM

Mgr Irmina Utrata
Warszawa - WUM

Dr Anastazja Śniechowska - Karpińska
Lublin - UM

Mgr Renata Sławińska
Wrocław - UM

Erik Jan van Kleef
Londyn - Thomson Reuters

Mgr Krzysztof Gościniak
Katowice - SUM

Mgr Bogdan Czubak
Warszawa - ABE / IPS

Mgr Leszek Czerwiński
Poznań - Ebsco

Dr Jolanta Przyłuska
Łódź - IMP

Mgr Anna Strumiłło
Łódź - UM

Mgr Justyna Maczuga
Łódź - IMP

Mgr Izabela Nowakowska
Łódź - UM

Prof. dr hab. Mirosław Górny
Poznań - UAM

Dr Krzysztof Noga
Katowice - SUM

Mgr inż. Witold Kozakiewicz
Łódź - UM

Mgr Piotr Krajewski
Gdańsk - GUMed

Mgr Urszula Sasimowicz - Andrzejewska
Warszawa - ABE / IPS

Mgr Ewa Grządzielewska
Poznań - UM

Mgr Teresa Górecka
Aalsmeer - EBSCO

Mgr Magdalena Kotlarek-Naskręt
Poznań - UM

Mgr Piotr Antczak
Warszawa - ABE / IPS

Mgr Marcin Kapczyński
Warszawa - Thomson Reuters

Dr Krzysztof Murawski
Warszawa - ProQuest

Mgr Michał Krupa
Wrocław - Elsevier

Mgr Anna Radomska
Łódź - IMP

Mgr Aleksandra Wołoszczuk
Warszawa - PWN

Mgr Agnieszka Tupikowska
Szczecin - PUM

Mgr Marzena Taterczyńska
Szczecin - PUM

Mgr Igor Hundziak
Wrocław - Elsevier

Mgr Radosław Budzichowski
Warszawa - Ovid

Mgr Uwe Stehle
Stuttgart - Thieme

Mgr Krzysztof Kowalczyk
Warszawa - ABE / IPS

Mgr Kinga Przydryga
Warszawa - Jacek Lewinson

Mgr Maria Kuczkowska
Poznań - UM

Rejestracja uczestników Konferencji

Mgr Magdalena Kotlarek-Naskręt, Poznań - UM, Monika Szyndlarewicz BOKIZ, mgr Roma Hajduk, Poznań - UM, dr Wojciech Giermaziak, Warszawa - GBL

Wkrótce pierwsza sesja

Mgr Aniela Piotrowicz, Poznań - UM, mgr Józefa de Laval, Gdańsk - GUMed, mgr Bolesław Howorka, Poznań - UM

Dyskusje podczas przerw w obradach

Mgr Ewa Nowak
Katowice - SUM

Dr Wojciech Giermaziak
Warszawa - GBL

Mgr Agnieszka Tupikowska, mgr Marzena Taterczyńska,
mgr inż. Edyta Rogowska, mgr Dagmara Budek, Szczecin - PUM

Mgr Józefa de Laval
Gdańsk - AM

Mgr Piotr Krajewski
Gdańsk - GUMed

Mgr Maria Kuczkowska - Poznań UM, mgr Danuta Jaworska - Szczecin - PUM, mgr Alicja Strzelecka-Żyromska (Poznań UM, mgr Bolesław Howorka - Poznań - UM

Mgr Magdalena Kotlarek-Naskręt - Poznań UM, dr Krzysztof Murawski, Warszawa - ProQuest, mgr Renata Seweryniak, Warszawa - CMKP, mgr Bolesław Howorka, Poznań - UM

Mgr Dorota Mor, Warszawa - Ovid, mgr Leszek Czerwiński, Poznań - EBSCO, mgr Teresa Górecka, Aalsmeer- EBSCO

Mgr Krystyna Nyga, Poznań - UM, mgr Alicja Strzelecka - Żyromska, mgr Maria Kuczkowska

Mgr Agnieszka Czarnecka, Warszawa - WUM, mgr Andrzej Woźniak, Wrocław - UM

Mgr Justyna Maczuga, Łódź - IMP, dr Bartłomiej Siek, Gdańsk - GUMed

Mgr Teresa Firek, Warszawa - IR, mgr Bolesław Howorka, Poznań - UM

Dr Ryszard Żmuda, Łódź - UM, mgr Piotr Antczak, Warszawa - ABE / IPS

Mgr Jacek Głębocki, Poznań - Splendor, mgr Renata Sławińska, Wrocław - UM

Mgr inż. Witold Kozakiewicz, Łódź - UM, mgr Elżbieta Kraszewska, Gdańsk - GUMed

Plakaty

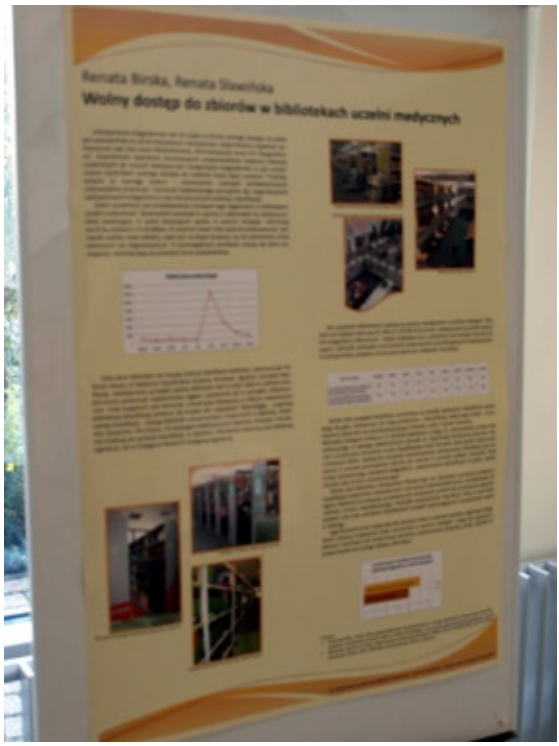
Renata Birska, Renata Sławińska
Wolny dostęp do zbiorów w bibliotekach uczelni medycznych

60 lat
1952-2012

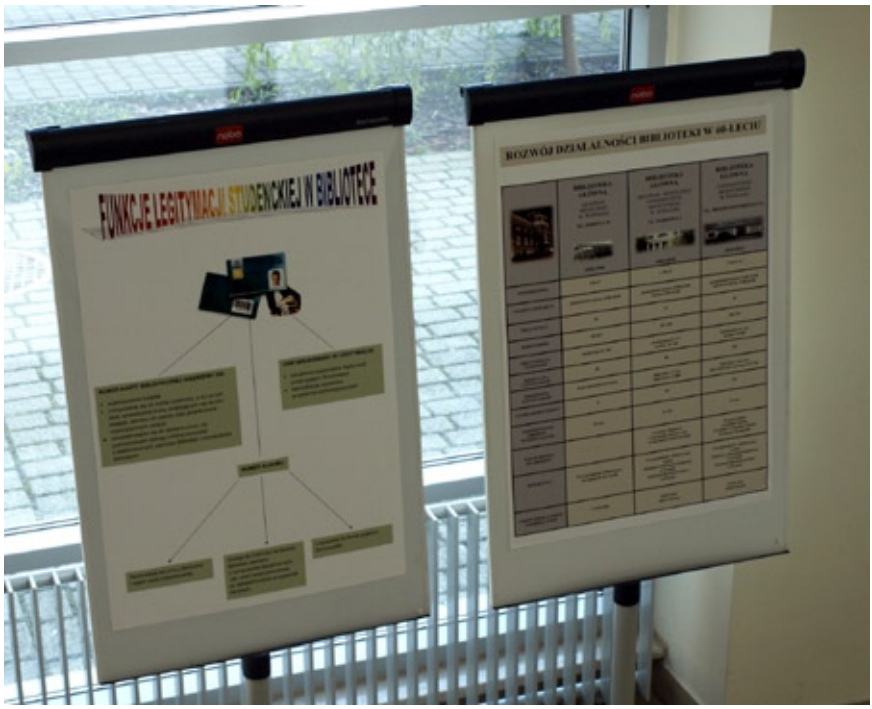
FUNKCJE LEGITYMACJI STUDENCKIEJ W BIBLIOTECE
ROZWÓJ DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEKI W 60-LECIU

Zakończenie XXX Jubileuszowej Konferencji

Ryszard Żmuda - Łódź, Anna Grygorowicz - Gdańsk

Organizatorzy Konferencji: mgr Aniela Piotrowicz i mgr Roma Hajduk
dyrektor i zastępca dyrektora Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

Poznań 2012

RECENZJA

Prof. dr hab. Anna Sitarska
Kraków - UJ

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH
2012 R. 5 NR 1 (9)

Zadanie oceny wydawniczej 9-tego już tomu *Forum Bibliotek Medycznych* (w skrócie *FBM*), powierzone mi przez Redaktora naczelnego - dr Ryszarda Ż m u d ę , prawdziwie mnie zainteresowało i ucieszyło zarazem. Czasopismo to bowiem jest osiągnieciem wydawniczym Biblioteki Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, z którą jestem związana licznymi więziami. *Forum Bibliotek Medycznych* powstaje w wyniku współdziałania wielu uczelni medycznych w Polsce, a to jest powodem, żeby spodziewać się dobrych i ciekawych rezultatów. Zadanie to wyraźnie łączy się z moimi stałymi, od kilkudziesięciu lat, zainteresowaniami problematyką systemową oraz stale narastającą intradyscyplinarnością na gruncie bibliotekoznawstwa, głównie poprzez silne więzi z nauką o informacji oraz komplementarnością wielu innych dziedzin wiedzy, łączących się z naszym czasem informatyzacji.

FBM jest wyrazistym przypadkiem, ilustrującym wymienione zjawiska, i to zarówno z perspektywy naukowej, jak i z punktu widzenia praktyki bibliotekarskiej w jednym z pól dziedzinowych, posiadających nie tylko godne uwagi tradycje w naszym kraju, co i znaczącą, aktualną doniosłość społeczną. Wypada tu nawiązać do recenzji pierwszego tomu *FBM,* której autor prof. dr hab. Jerzy S u p a d y podkreślał wielostronną poznawczą doniosłość materiałów uwzględnianych przez tę nową inicjatywę czasopiśmienniczą, gdzie zadbano o ciągłość dokumentowania dokonań polskiego, akademickiego środowiska medycznego, po zamknięciu *Biuletynu GBL* i wieloletniej zapaści w aktywności wydawniczej po 1981 roku.

Wartości poznawcze poszerzają się w miarę dojrzewania koncepcji tego wydawnictwa, posiadającego wiele cech dobrze redagowanej książki. Kolejne numery każdego tomu zawierają bowiem informacje o współdziałających instytucjach i zespole redakcyjnym, a także wiele metatekstowych wypowiedzi, charakteryzujących i komentujących bogatą i zróżnicowaną formalnie zawartość. Główne części tego poważnego czasopisma naukowego to artykuły, materiały konferencyjne związane z działalnością bibliotek medycznych oraz wielostronna dokumentacja

zbiorowych (instytucjonalnych) i indywidualnych dokonań systemowego otoczenia polskich bibliotek medycznych. Prof. J. S u p a d y we wspomnianej recenzji zwrócił też uwagę na opinię Rektora łódzkiej Uczelni Medycznej prof. dr hab. Andrzeja L e w i ń s k i e g o o wartościach wspólnego działania polskich uczelni medycznych przy zbiorowym tworzeniu *FBM* oraz dokumentowaniu dokonań środowiska medycznego, wykraczających poza uczelnie medyczne.

Nawiązując do tych opinii, chcę podkreślić, widoczne bardzo wyraźnie w ocenianym numerze 1 z T. 5 - dojrzewanie i doskonalenie się koncepcji profilu treści tego czasopisma. Nominalnie główny przedmiot tematyki *FBM* tj. biblioteki medyczne zyskały cenną perspektywę dzięki stopniowemu łączeniu tematyki środowiska medycznego (nie tylko uczelnianego i nie tylko bibliotek!) z szeroką i bardzo dynamicznie zmieniającą się pod wpływem różnych czynników - przestrzenią ogólnej problematyki bibliotekoznawczej i informatologicznej.

Sądzę, że dzięki takiemu profilowi *FBM*, czasopismo to otwiera perspektywę uchwycenia i skupienia uwagi autorów i czytelników na relacjach antropologicznych, istniejących między biologiczną i kulturową przestrzenią wiedzy związanej z kondycją współczesnych społeczności. Dzięki temu mamy szansę stopniowego zapełniania „pustawej" dotąd w naszym piśmiennictwie naukowym niszy zagadnień *ekologii informacji społecznej*. Obecnie mamy nieliczne opracowania w tym zakresie, głównie obejmujące zjawiska wzajemnych zależności formującego się społeczeństwa informacyjnego, najczęściej ograniczając opisywaną przestrzeń do zależności między skutkami zastosowań ICT na rzecz władzy politycznej, administracyjnej i gospodarczej. Do tego wątku krytyki nawiążę nieco dalej, w szczegółowej części recenzji.

Ogólne poparcie i akceptacja profilu treściowego *FBM*, wyrażone jest w większości recenzji oraz w okolicznościowych wypowiedziach odnoszonych do opublikowanych już tomów, nie będę więc ich tutaj powtarzać. W zasadzie przyłączam się do tych pozytywnych ocen koncepcji profilu treściowego całości czasopisma. Przyjętą w profilu *FBM* zasadę poszerzenia zakresu zawartości o ogólniejsze opracowania i wiadomości z życia nauki, spoza uczelni medycznych w otoczeniu, których funkcjonują biblioteki oraz inne systemy informacji medycznych (nie tylko lekarskich!), trzeba postrzegać nie tylko jako podstawę kronikarskiego obowiązku dokumentacyjnego. Publikowane w *FBM* materiały służą bowiem wzajemnemu zbliżaniu się w realnej aktywności, tak głównych, jak i pomocniczych instytucji medycznych w środowiskach lokalnych, a nierzadko w ogólnokrajowych i miedzynarowych dokonaniach.

Autorzy różnych form wypowiedzi o rejestrowanych oraz komentowanych dokonaniach indywidualnych i zbiorowych w medycznych społecznościach akademickich, nawiązują – może jeszczcze niezbyt często - do kontaktów z pozaakademickimi instytucjami, takimi jak np. samorządy oraz rozmaite jednostki służby zdrowia i opieki społecznej, a także pozarządowe gremia wyższej użyteczności publicznej. *FBM* przynosi bowiem aktualną i rzetelną informację, istotną dla rozwoju skutecznego porozumiewania się i współdziałania *pro publico bono.*

Aktualność podejmowanej tematyki jest cechą, której pozytywną wartość należy podkreślić także w tej ocenie. Wyrazistymi przykładami „trzymania ręki na pulsie" ważnych, bieżących spraw przez Redakcję *FBM*, są wypowiedzi na temat tzw. deregulacji zawodowych przepisów prawnych, dające rzetelną orientację, jaka jest obecnie w Polsce środowiskowa opinia na ten kontrowersyjny temat bibliotekarskiej pragmatyki zawodowej (Dariusz K u ź m i n a : *Stanowisko dyrektorów Instytutów, Katedry i Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa*

w sprawie stanowisk w bibliotekach; Hanna T a d e u s i e w i c z : *Ministerialna Komisja Egzaminacyjna do przeprowadzenia postępowania kwalifikacyjnego dla kandydatów na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji naukowej*; Ewa D o b r z y ń s k a - L a n k o s z : *Opinia Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich w sprawie projektu Ustawy (z dn. 6 marca 2012 r.) o zmianie ustaw regulujących wykonanie niektórych zawodów;* Artur J a z d o n : *Zderegulować czy doregulować bibliotekarza (dyplomowanego). Głos w dyskusji, a może....dyskusyjny?).*

W tym miejscu – jak sądzę – warto zatrzymać się jeszcze przy dość ogólnej sprawie, ale nominalnie łączącej się z głównym przedmiotem profilu treści *FBM* tj. przy pojęciu *biblioteka medyczna*. W terminologii bibliotekarskiej jest to dobrze zakorzeniona nazwa języka zawodowego, jedna z wielu szczegółowych podkategorii związanych nadrzędną *nazwą biblioteki specjalne.* Co istotne - specjalność biblioteki łączy się etymologicznie w polskim bibliotekarstwie z różnymi kryteriami specjalizacji. W przypadku nazwy *biblioteki medyczne* (z nazwą synonimiczną *biblioteki lekarskie)*, głównym kryterium specjalizacji jest podział na dziedziny wiedzy, z których nazwa jednej (np. *medycyna*) lub grupy dyscyplin (np. humanistycznych), określają zakres zbiorów biblioteki. Zbiorczą nazwą oboczną dla tego typu bibliotek jest nazwa *biblioteki dziedzinow*e).

Dość wyraźnie występuje obecnie wśród bibliotekarzy opinia, że tematyka bibliotek – dziedziowych (inaczej niż w przypadku bibliotek specjalnych dla różnych kategorii niepełnosprawnych użytkowników np. dla niewidomych i niedowidzących, głuchych i niedosłyszących) jest od lat 80-tych XX wieku zaniedbywana w rodzimym piśmiennictwie zawodowym. Jeśli tak jest w istocie, to pozytywnym faktem jest przywrócenie nazwy *biblioteki medyczne* w tytule czasopismu *Forum Bibliotek Medycznych,* którego popularność będzie najpewniej stale wzrastała, dzięki doskonaleniu merytorycznej wartości i niewątpliwej doniosłości społecznej publikowanych materiałów.

Na podstawie własnych obserwacji i doświadczeń dodam, że spadek popularności nazwy *biblioteka medyczna,* nie jest jedynie przypadłością polską. W ostatnim ćwierćwieczu, również w światowym piśmiennictwie bibliotekoznawczym i informatologicznym oraz bibliotekarskim - na podstawie malejącej liczebności publikacji poświęconych dziedzinowym bibliotekom specjalnymi. Sądzę, że ta tendencja spadku zainteresowania jest pozorna. Rzadziej bowiem występuje w publikacjach nazwa *biblioteki medyczne,* ale ich problematyka stale jest w nich obecna i społecznie znacząca! Zjawisko spadku częstotliwości posługiwania się nazwą *biblioteka medyczna* w bibliotekarskiej literaturze zawodowej, wydaje się być raczej konsekwencją zmian terminologicznych. Częściej obecnie mówi się i pisze o bibliotekach medycznych w szerszym kontekście problematyki medycznych i paramedycznych systemów informacyjnych. Stąd też wydaje się, że przy sprzyjającej okazji mogłaby w *FBM* być opublikowana rozprawka terminologiczna poświęcona tym sprawom. Pożyteczne byłoby przy tym odniesienie się do polskiej tradycji posługiwania się bliskoznaczną *bibliotekom medycznym* nazwą *biblioteki lekarskie*, czy też nazwami *bibliografia medyczna i bibliografia lekarska,* a także do pragmatycznych walorów nazw *health libraries* oraz *health information* w języku angielskim. Byłyby wtedy wielce przydatne opublikowane w T. 2 nr 1 *FBM* materiały z międzynarodowych warsztatów, zorganizowanych w Krakowie w 2007 roku pod hasłem - *Pathways to new roles: The Educa-*

tion, Training and Continuing Development ***of the Health Library & Information*** *Workforce.* (zwłaszcza znajdujący się w tych materiałach referat Guus van den Brekel: *Get your Consumer Health Information from an Avatar!:* ***Health and Medical Related Activities in a Virtual Environment*****).**

Wypada w tym miejscu zatrzymać się przy kilku obszernych referatach wprowadzających z XXX Jubileuszowej Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych, a znajdujących się w pełnych materiałach tej Konferencji, opublikowanych w recenzowanym tutaj numerze 1 z T. 5 (nr 9). Przynoszą one bowiem wielostronną charakterystykę praktycznej działalności polskich, przede wszystkim akademickich bibliotek medycznych. Zważywszy wcześniej przywołaną opinię o niedostatkach prac na ten temat w rodzimym piśmiennictwie bibliotekarskim, warto też przywołać nazwiska autorów i zacytować tytuły tych referatów, ponieważ określają one najbardziej aktulne aspekty bogatej aktywności tej ważnej gałęzi polskiego bibliotekarstwa. Są to najpierw wystąpienia autorek z poznańskiego Uniwersytetu Medycznego, którego Biblioteka Główna była gospodarzem XXX Zjazdu: (1) mgr Anieli P i o t r o w i c z: *Przeobrażenia w bibliotekach uczelni medycznych efektem ścisłej współpracy i wymiany doświadczeń;* (2) mgr Magdaleny K o t l a r e k – N a s k r ę t i mgr Olgi B a d z i ą g o w s k i e j: *Przyszłość i kierunki rozwoju bibliotek medycznych;* następnie ze szczecińskiego PUM (3) mgr Agnieszki T u p i k o w s k i e j i mgr Dagmary B u d e k: *Organizacja przestrzeni biblioteki a oczekiwania użytkowników biblioteki uczelnianej;* z gdańskiego GUMed (4) mgr Piotra K r a j e w s k i e g o i mgr Kamili M a m o r s k i e j*: Frontem do czytelnika, czyli realizacja idei otwartości w Bibliotece Głównej Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego* [dzięki witrynie WWW … portalom społecznościowym] *... gdzie znajduje się serce internetowej społeczności;* oraz z Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego (5) mgr Irminy U t r a t y i mgr Agnieszki C z a r n e c k i e j: *Film o Bibliotece Głównej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego;* (6) mgr Anny A j d u k i e w i c z – T a r k o w s k i e j i mgr Grzegorza W i ś n i e w s k i e g o: *Biblioteka medyczna w internecie - przestrzeń zorientowa na użytkownika.*

Znaczącą wartością wymienionych referatów i całości materiałów XXX Jubileuszowej Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych z września 2012 roku jest wielostronne ujęcie aktualnej problematyki oraz dobór szczegółowych tematów. Ujawniają one i uzasadniają zakres i najważniesze aspekty zarówno diagnozowania obecnej kondycji bibliotek medycznych, jak też wyznaczają kierunki doskonalenia ich organizacji i metod pracy w przyszłości.

W dalszej części recenzji, przy odniesieniach do cech formalnej struktury ocenianego tomu, wrócimy jeszcze do wybranych wątków tematycznych w 27 referatach konferencyjnych, poszerzając ich charakterystykę. Wypełniają one wraz z obszernymi dodatkami ilustrującymi tok i atmosferę obrad - nieomal 50 % zawartości 742 stron recenzowanego tomu. Tu jednak można już sformułować wniosek, że niezależnie od kontekstu całości tomu *FBM*, całość tych materiałów, ze względu na swą merytoryczną wartość mogłaby funkcjonować na rynku wydawniczym jako samodzielna, niezależna od pozostałej części tomu.

Zawartość pierwszej części recenzowanego tomu, zawierającej tak artykuły ogólne, jak i zorientowane na problematykę medycznego bibliotekarstwa, skłania mnie do powtórnego przywołania znaczącej zalety ocenianego tomu, jaką jest aktualność podejmowanych tematów w *FBM*. Potwierdza tę zaletę występowanie podobnych lub identycznych wątków tematycznych w cza-

sopismach, wydawanych u nas mniej więcej w tym samym czasie. Dla przykładu zauważmy, że niebawem, kiedy ukaże się recenzowany tutaj tom *FBM*, spotkają się dwa artykuły o problemach bibliotek naukowych, postrzeganych z perspektywy 2012 roku. Pierwszy, opublikowany już w najnowszym zeszycie 4-tym z 2012 roku *Przeglądu Bibliotecznego,* autorstwa prof. Jacka Wojciechowskiego z UJ pt. *Biblioteki akademickie: obszary kooperacji* oraz drugi artykuł - w ocenianym tutaj numerze 9-tym całego ciągu półrocznych numerów *FBM*, tj, nr 1-szym T. 5 za 2012 roku - pióra prof. Zbigniewa Żmigrodzkiego z UŚ pt. *Współczesne problemy biblioteki naukowej*. Artykuły te, mimo bardzo podobnej tematyki, są przykładem gruntownie odmiennego postrzegania rzeczywistości bibliotek naukowych, tak z perspektywy oceniania ich obecnego stanu, jak i z punktu widzenia celu wypowiedzi autorów. Bardziej budująca wydaje się lektura artykułu Jacka Wojciechowskiego, dla którego głównym aspektem rozważań są wybrane pola współdziałania bibliotek. Zdaniem Autora – to właśnie opisane kierunki i metody współdziałania będą czynnikami zadecydującymi o jakości oraz efektywności pracy naszych bibliotek w najbliższej przyszłości. Natomiast wypowiedź Zbigniewa Żmigrodzkiego wydaje się być jedynie jednostrronnym i nadmiernie pesymistycznym wykazem „węzłów gordyjskich" w działalności bibliotek naukowych. Ceniąc krytycyzm Autora, trzeba powiedzieć, że wymieniając dotkliwe kłopoty bibliotek naukowych, chyba przewrotnie zalicza do nich m.in. *... rozwiniętą produkcję wydawniczą i wszechstronny rozwój piśmiennictwa, utrudniający penetrację bibliograficzną; dużą liczbę studiujących*... (s. 11). Tworzy wykaz trudności, bez żadnej próby poszukiwania i określenia dróg oraz metod ich pokonywania.

Dobrze się stało, że w recenzowanym tomie w ślad za opisem wiszącej nad bibliotekami naukowymi „czarnej chmury kłopotów", wymienionych przez Zbigniewa Żmigrodzkiego, znajdujemy wśród ogólnych artykułów trzy inne, które dotyczą ważnych zjawisk informacyjnych i rozwojowych projektów bibliotecznych w społecznej przestrzeni funkcjonowania bibliotek naukowych, na trzech diametralnie różnych poziomach abstrakcji.

Najogólniejsze są interdyscyplinarne rozważania prof. Mariana Walczaka *Fundamentalne zmiany kulturowe w wyniku medializacji wszystkich obszarów życia społeczno - gospodarczego i jednostkowego*. Autor lokuje swoje rozważania na ważnych pograniczach. Stwarza to interesującą teoretyczną konfrontację kierunków i granic horyzontu poznawczego wiedzy potrzebnej w bibliotekoznawstwie i informatologii. Jednocześnie pomaga w wyjaśnianiu ważnych społecznych zjawisk, wpływających na naturę współczesnych procesów informacyjnych w niemal wszystkich dziedzinach ludzkiej aktywności, szczególnie opartej na społecznym komunikowaniu się, a więc także – w nauce i kulturze, w perspektywie pedagogiki oraz psychologii poznawczej. Można by rzecz jasna dyskutować z Autorem co do trafności ujęcia tematu, przede wszystkim w aspekcie zjawisk medializacji. Czy nie widział potrzeby nawiązywania wprost do spraw środowiska akademickiego, do zagrożeń tzw. *technopolu* tj. dominacji technologii nad kulturą pracy, istotną z punktu widzenia medycyny społecznej i bibliotekoznawstwa. Wątek idei społeczeństwa informacyjnego obecny w artykule, jest nie tylko bardzo obszerny, ale i dyskusyjny. Może więc w dalszych tomach Autor podejmie wątki bliższe zainteresowaniom profilu *FBM*, nawiązując do opracowanej już w Polsce nowej klasyfikacji zawodów według kategorii swoistych dla społeczeństwa informacyjnego (medycyna pracy!), albo też do głębokich zmian zachodzących pod wpływem informatyzacji w strukturze procesów pracy indywidualnej i zbiorowej, w działaniowym i przedmiotowym podziale ludzkiej aktywności.

Dwa kolejne artykuły związane są także z ogólnymi, ale dla odmiany z praktycznymi problemami bibliotekarskimi, ważnymi dla wszystkich typów bibliotek współczesnych, zwłaszcza naukowych. Są to artykuły: *10 lat z NUKAT-em* autorstwa Marii B u r c h a r d , kierownika Centrum NUKAT w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie oraz *SYNAT i inni: Komunikacja i informacja naukowa po reformie nauki i szkolnictwa wyższego* Henryka H o l l e n d r a , obecnie dyrektora Biblioteki Uczelni Łazarskiego w Warszawie. Oba artykuły dotyczą obecnie rozwijanych dwu diametralnie różnych projektów informatycznego systemu informacji dokumentalnej, w różnym też stopniu związanych z bibliotekami naukowymi i będących na zdecydowanie odmiennym etapie rozwoju. Opublikowanie tych artykułów w jednym tomie FBM oceniam, jako wyjątkową, - praktycznie nie spotykaną w naszym czasopiśmiennictwie okazję do zapoznania się ze specyfiką elementów „sztuki", metodyki i zarządzania procesami projektowania i eksploatowania tego rodzaju systemów informacyjno-wyszukiwawczych, a w konsekwencji także do podjęcia i systematycznego rozwijania dyskusji nad tą problematyką. Ktoś może mieć wątpliwości, czy opisane projekty są porównywalne. Odpowiem tak, ale przede wszystkim, a może jedynie - z punktu widzenia interesujących nas tutaj spraw – współdziałania wielu instytucji w procesach tworzenia tego rodzaju projektów, miejsca tych projektów w inwestycjach infrastruktury informacyjnej polskich bibliotek naukowych oraz natury mechanizmów organizacyjnych, towarzyszących procesom tworzenia i eksploatowania informatycznych/telematycznych systemów informacji dokumentalnej w Polsce. Czy to mało?

NUKAT – jest systemem centralnego katalogu prowadzonego przez warszawską Bibliotekę Uniwersytecką, zapewne znanym dobrze większości czytelników *FBM*, podobnie jak Autorka, której prace o NUKACIE są powszechnie znane. Jest to system rozwijany od 10 lat, posiadający bogatą literaturę przedmiotu. Nie przestaje być jednak projektem, podlegającym w sposób ciągły wielorakim zmianom. Przyznam, że zaskoczyła mnie zawartość artykułu przeznaczonego do opublikowania w *FBM*, zwłaszcza po obchodach jubileuszu 10-lecia, tak ze względu na to co już napisano o NUKACIE w książkach i czasopismach, wreszcie na stale aktualizowanej witrynie NUKATU i na stronach WWW bibliotek uczestniczących w tym projekcie. Zabrakło mi w tym artykule dyskusyjnego pokazania kontrowersyjnych problemów metodycznych i organizacyjnych. Także spojrzenia przez pryzmat potrzeb bibliotek medycznych, no ale … skoro NUKAT jest tak dobrze znany, to i tak można podjąć proponowaną dyskusję.

SYNAT – jest projektem *in statu nascendi,* w stadium zalążkowym tj. ogłoszonego w końcu 2009 roku konkursu przez Narodowego Centrum Badań i Rozwoju na projekt *„uniwersalnej, otwartej, repozytoryjnej platformy hostingowej i komunikacyjnej dla sieciowych zasobów wiedzy dla nauki, edukacji i otwartego społeczeństwa wiedzy.* Jest to wydarzenie bez precedensu w naszych warunkach. Autor, krytycznie odnosi się do wielu elementów prezentowanego materiału, przekazanego 50-ciu zgłoszonym uczestnikom konkursu. Szczególnie niepokoi brak diagnozy stanu rzeczy, w których miałby zaistnieć projektowany system. Jednak zdaniem Henryka H o l l e n d r a *„można widzieć w konkursie jeden z kroków, podejmowanych przez rząd dla zreformowania sfery nauki i szkolnictwa wyższego. Ponieważ procesy informacji naukowej podlegają dziś głębokim przemianom, a ich ogólną tendencją jest integracja zasobów informacji, wprowadzenie nowych typów serwisów, przechodzenie utworów naukowych do domeny publicznej (open access) oraz wdrażanie nowych narzędzi i systemów wyszukiwawczych, więc przedsięwzięcie stwarza możliwość znaczącego uporządkowania i racjonalizacji zarządzania*

informacją naukową w Polsce”. Tak więc *…. zainteresowanie budzić powinien przyszły wytwór konkursu…!* Myślę, że Autor ma rację! Nawet na tak początkowym etapie projektu, istotną wartością jest jego opublikowanie i otwarcie publicznego dyskursu na temat tego rodzaju inwestycji informacyjnych o ogólnopolskim wymiarze. Dotychczasowe doświadczenia z różnymi projektami systemów informatycznych, powstającymi „w zaciszu różnych dziwnych gabinetów”, w tym także projekty bibliotek internetowych tworzonych bez udziału bibliotekarzy i bez ich opinii o tym co warte są te projekty, każą odnosić się do nich z wielką ostrożnością. Ich koszty są bowiem pokrywane z pieniędzy podatników, a przede wszystkim widoczny jest natomiast brak efektów. Trzeba mieć nadzieję, że otwarta przez artykuł Henryka H o l l e n d r a dyskusja w *FBM*, pod skrzydłami redakcji ma szansę przy pełnym honorowaniu *Ustawy o informacji publicznej,* bez stosowania zasłon utkanych z tajemnic gospodarczych, przynieść co najmniej korzyści poznawcze środowisku akademickiemu, a w nim zwłaszcza zespołom bibliotekarskim, które w strukturach nie technicznych uczelni, stają się z konieczności nierzadko jednostkami najintensywniej rozwijającymi projekty informatyczne, i często wymuszającymi rozbudowę infrastruktury informatycznej kampusów. Dotyczy to bibliotek wchłanianych przez różne międzynarodowe sieci informacyjne, a to wymaga od współczesnych bibliotekarzy bardziej wielostronnego niż dotąd podejścia i wysiłków w zdobywaniu oraz formowaniu zmieniającego się dynamicznie kanonu potrzebnej im wiedzy, tak w ujęciach teoretycznych, jak i w doborze przykładów, pozwalających oceniać praktyczne rozwiązania. Warto zatem przyglądać się wnikliwie powstającym projektom.

Na koniec tej oceny - jak sądzę – korzystne będzie zatrzymanie się na właściwościach formalnej struktury całości tomu, nawiazując przy tym do niektórych sugestii zawartych w recenzjach poprzednich tomów *FBM*. Już pierwszy rzut oka na spis treści tego obszernego numeru 1-go w Tomie 5-tym ujawnia obecność kilku metatekstowych wypowiedzi, które charakteryzują zawartość tomu na różnym poziomie szczegółowości. Wprowadzający charakter mają dwa rodzaje wypowiedzi; pierwszą jest *Przedmową podsekretarza stanu ...* i Wiceministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego - prof. dr hab. Macieja B a n a c h a , skierowana do potencjalnego czytelnika, pokazuje organizacyjny, sytuacyjny i zdarzeniowy kontekst tej czasopiśmienniczej publikacji; drugą - tekst wprowadzający autorstwa Redaktora naczelnego – dr Ryszarda Ż m u d y , jest typowym „editorialem”, dopełniającm szczegółowe dane „życiorysu” publikacji, podane w promocyjnej *Przedmowie* ministerialnej. Tu natomiast przez wyliczenie zawartości każdej części czasopisma Redaktor sygnalizuje podział tekstów w bieżącym tomie oraz kieruje do potencjanych czytelników zaproszenie do publikowania własnych prac mieszczących się w poszerzonym profilu *FBM*. Tu wreszcie sygnalizowane są prace przygotowywane dla nastepnego tomu, np. statystyczne podsumowanie rozkładu tematyki pierwszych pięciu tomów oraz bibliografia ich zawartości za lata 2008-2012.

Oprócz tych tekstów wprowadzających, w końcowej części tomu publikowana jest recenzja tomu oraz jego podsumowanie w języku angielskim. Wszystkie te teksty charakteryzujące zawartości tomu, a przede wszystkim bogaty w treści i obszerny trzon główny tj. artykuły, materiały konferencyjne oraz inne formy dokumentujące życie środowiska uczelni medycznych (informatory, bibliografie, kroniki wydarzeń i biografie) sprawiają, że każdy numer *FBM* ma walory solidnej książki.

Trzeba jednak zwrócić uwagę, że rozmiary i struktura recenzowanego tomu, a także wcze-

śniejszych numerów, co wynika z poprzednich recenzji, może budzić pewne zastrzeżenia. Czy to nie za wiele materiałów, jak na jeden tom? Dużo, bardzo dużo, ale wedle mojego przekonania połączenie materiałów konferencyjnych z szerokim tłem artykułów oraz innych form dokumentowania życia naukowego ma swoje głębokie uzasadnienie. Tworzy interesującą całość, pozwala na uchwycenie rozmaitych relacji, które pozostają nieujawnione przy rozdzielnym publikowaniu ich piśmienniczego zapisu. Nawet w jednym tylko – tu ocenianym tomie – wystarczy prześledzić powiązania wątków tematycznych w artykułach z tematami referatów w materiałach konferencyjnych. Dobrym przykładem może być w T. 5 nr 1 temat publikowania wg zasad wolnego dostępu w sieci WWW, ujmowany z różnych punktów widzenia w części artykułowej i wielokrotnie występujący w pokłosiu Jubileuszowej XXX Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych. Gdyby te materiały były opublikowane osobno, być może nie spotkałby się w czytelniczym odbiorze wyróżniający oryginalnością ujęcia artykuł *Wykorzystanie narzędzi open access do popularyzacji wiedzy medycznej wśród pacjentów i ich rodzin* autorstwa Bogumiły Bruc z łódzkiego UM z konferencyjnymi wypowiedziami, korespondującymi tematycznie. Z takich właśnie powodów sądzę, że nie w pełni słuszny jest dość kategoryczny postulat prof. Ewy G ł o w a c k i e j zawarty w recenzjii T. 2 nr 1, aby nie łączyć materiałów konferencyjnych z pozostałymi materiałami publikowanymi w *FBM*. Należy je wydawać oddzielnie w bardziej rygorystycznej formie, bez roboczych prezentacji itp.

Przyznaję jednak, że publikowanie tak obszernych, jak obecnie tomów, może być kłopotliwe dla części odbiorców, zarówno tych, którzy nie są zainteresowani materiałami konferencyjnymi, jak też takich, którzy chcieliby posiadać tylko opublikowany dorobek konferencyjny, bez pozostałych części *FBM*. Może Redakcja *FBM* zechce rozważyć możliwość publikowania czasopisma w różnych wariantach zawartości, na zasadzie odmiennej prenumeraty, stosownie do potrzeb odbiorcy. Oprócz głównej tj. pełnej edycji zeszytów *FBM* w postaci drukowanej, mogłyby być rozpowszechniane wydzielone materiały konferencyjne w postaci plików.pdf (wg Juranda C z e r m i ń s k i e g o w postaci książki ładowalnej). Oczywiście wiąże się to z dodatkowymi usługami, ale może należałoby tu pomyśleć o komercyjnym udostępnianiu wersji najwygodniejszych dla użytkownika? Cóż, wygoda z reguły kosztuje.

Podsumowując powyższe uwagi, powtórzę elementy swojej oceny – kolejny tom *Forum Bibliotek Medycznych* w pełni zasługuje na publikację, wnosząc do polskiego czasopiśmiennictwa naukowego i zawodowego aktualne i wartościowe prace indywidualne i zbiorowe. Najpewniej przyczynią się one do doskonalenia praktyki bibliotekarskiej, ale też wzbogacą zasoby ogólniejszych refleksji bibliotekoznawczych i informatologicznych, wielce przydatnych w dydaktyce uniwersyteckiej.

SUMMARY

Dr Kinga Studzińska-Pasieka
Łódź - UM

SUMMARY OF THE *MEDICAL LIBRARY FORUM*

The periodical entitled *Medical Library Forum* ISSN 1899-5829 was established at the initiative of the directors of medical university libraries. Ryszard Ż m u d a Ph.D. has been appointed the Editor in Chief and Prof. Jacek B a r t k o w i a k M.D., Ph.D. is the Chairman of the Program Council. This semi-annual journal with the Foreword written by noted persons has been reviewed by Professors and awarded points by the Ministry of Science and Higher Education (MSHE). The periodical has been financed by nine medical universities, namely Nicolaus Copernicus University, Ludwik Rydygier Collegium Medicum (Bydgoszcz), Medical University of Gdańsk, Medical University of Lublin, Medical University of Lodz, Poznan University of Medical Sciences, Pomeranian Medical University (Szczecin), the Centre of Postgraduate Medical Education (Warszawa), Medical University of Warsaw and Wroclaw Medical University. Three universities have not contributed: Medical University of Bialystok, Medical University of Silesia (Katowice) and Jagiellonian University in Kraków (Medical College). The first (9) jubilee issue of the fifth year volume for 2012 with the Foreword written by Professor Maciej B a n a c h M.D., Ph.D., Under-Secretary of State in the Ministry of Science and Higher Education presents articles, papers and presentations from the scientific Conference in Poznan, information publications including *Guide*, *Bibliography* and *Dictionary* as well as teaching materials for PhD students.

The articles concern numerous aspects of science librarianship (Prof. Zbigniew Ż m i g r o d z k i Ph.D., Wiesława T y l m a n M.A., Prof. Dariusz K u ź m i n a Ph.D. Ewa D o b r z y ń s k a - L a n k o s z M.A., Artur J a z d o n Ph.D.), improving professional skills (Prof. Hanna T a d e u s i e w i c z Ph.D.), Central National Universal Catalogue – CNUCAT (Maria B u r c h a r d M.A.) and the analysis of the MSHE journal quality list (announced on the 19th of September 2012), the concept of data quality and data validation as well as the ISSN-L

function presented by 'Splendor Systemy Informacyjne' (Jacek G ł ę b o c k i M.A., Grzegorz P i e t r u s z e w s k i M.Sc.) as well as bibliometry (Anna G r y g o r o w i c z M.Sc.), academic journals (Prof. Wiesław M a k a r e w i c z M.D., Ph.D., Tadeusz Z a l e s k i Ph.D., Piotr K i e r a c i ń s k i M.A., Katarzyna J a r k i e w i c z Ph.D., Anna S t r u m i ł ł o M.A.) medialization (Prof. Marian W a l c z a k Ph.D.), SYNAT (Henryk H o l l e n d e r Ph.D.), science and culture digital resources (Aneta J a n u s z k o - S z a k i e l Ph.D.), Open Access (Anna W a ł e k M.Sc., Bogumiła B r u c M.Sc., Małgorzata S l e s a r M.Sc., Jolanta P r z y ł u s k a Ph.D.), electronic dentistry resources (Barbara G r a l a - K o c i a k Ph.D.) and methods of writing dissertations (Marcin R ó ż a l s k i M.D., Ph.D., Prof. Cezary W a t a ł a M.D., Ph.D).

The fruits of the 30th Jubilee Problem Conference of Medical Libraries: Open Library – Open Science, which was held between 10th and 12th of September 2012 and organized by Aniela P i o t r o w i c z M.A. the director of the Main Library of Poznan University of Medical Sciences include papers, presentations concerning the following issues: librarianship, scientific information, bibliometry, e-Learning, functioning of university libraries (Medical University of Gdańsk, Medical University of Silesia in Katowice, Medical University of Lodz, Pomeranian Medical University in Szczecin, Poznan University of Medical Sciences, Medical University of Warsaw and Wroclaw Medical University), information systems, periodical press, Open Access, websites, scientific information users, copyright, readership, e-books, exhibitions, consortia, country license resources, EAHIL, sponsors' offers: EBSCO, OvidSP, BMJ, ProQuest, LWW, MEDtube, UpToDate and others. The photographic service provided iconographic documentation from the Conference in Poznań.

The present *Guide to Editorial Offices of Academic press in 2012* (Katarzyna J a r k i e w i c z Ph.D.) is designed to facilitate the Readers' contacts with these institutions.

Retrospective *Bibliography of titles of academic information journals (1989-2012)* elaborated by Anna S t r u m i ł ł o M.A. unveils the vast number of academic periodicals.

Profiles of four Professors – members of the *Medical Library Forum* Program Council are presented in *The Biographical Dictionary of Scholars* together with a detailed biography and bibliography arranged according to subject or author: Prof. Leszek B A B L O K M.D., Ph.D. – Medical University of Warsaw (Irmina U t r a t a M.A.), Prof. Maria C H O S I A M.D., Ph.D. - Pomeranian Medical University in Szczecin (Dagmara B u d e k M.A.), Prof. Gerard D R E W A Ph.D. - Ludwik Rydygier Collegium Medicum in Bydgoszcz (Anna G a r c z e w s k a M.A.) and Prof. Maria M A Z U R K I E W I C Z M.D., Ph.D. - Medical University of Lublin (Renata B i r s k a M.A.).

The review of the *Medical Library Forum* 2012 R. 5 No. 1 (9) was written by an outstanding scholar - Prof. Anna S i t a r s k a Ph.D. (Jagiellonian University in Kraków), who previously conducted her research, teaching and organizational activity at the universities in Lodz, Warsaw and Bialystok; furthermore she was awarded the Adam Mickiewicz Prize for the Polish Librarian in 2001.